

سند تفصیلی برنامه ششم توسعه

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

(۱۳۹۵-۱۳۹۹)

حوزه بخشی (۲)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ریاست جمهوری
سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

سند تفصیلی برنامه ششم توسعه

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

(۱۳۹۵-۱۳۹۹)

حوزه بخشی (۲)

عنوان و نام پدیدآور	: سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۹-۱۳۹۵) / ریاست جمهوری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.
مشخصات نشر	: تهران: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۳ ج.: جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی).
شابک	: دوره: ۸-۶۸۴-۱۷۹-۹۶۴-۹۷۸؛ ج. ۱: ۵-۶۸۵-۱۷۹-۹۶۴-۹۷۸؛ ج. ۲: ۲-۶۸۶-۱۷۹-۹۶۴-۹۷۸؛ ج. ۳: ۳-۶۸۷-۱۷۹-۹۶۴-۹۷۸.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: ج. ۲ و ۳ (چاپ اول: ۱۳۹۴) (فیپا).
مندرجات	: ج. ۱. حوزه فرابخشی. ج. ۲. حوزه بخشی (۱). ج. ۳. حوزه بخشی (۲).
موضوع	: برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۵ - ۱۳۹۹
موضوع	: سیاست فرهنگی -- ایران -- آینده‌نگری
موضوع	: ایران -- سیاست اقتصادی -- آینده‌نگری
موضوع	: ایران -- سیاست اجتماعی -- آینده‌نگری
شناسه افزوده	: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
شناسه افزوده	: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۴ / ۸۳۳ / ۴۷۳ HC
رده‌بندی دیویی	: ۳۸۸/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۹۷۰۴۳

سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۹-۱۳۹۵) - حوزه بخشی (۲)

ناشر: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات

چاپ اول: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ریال

سال انتشار: سال ۱۳۹۴

چاپ و صحافی: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷.....	امور اجتماعی.....
۹.....	سلامت و ارتقاء کیفیت زندگی.....
۷۵.....	رفاه و تأمین اجتماعی.....
۱۴۵.....	امور فرهنگی، علمی و فناوری.....
۱۴۷.....	فرهنگ و هنر، ورزش و جوانان، زنان و خانواده.....
۲۰۱.....	میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.....
۲۲۵.....	آموزش.....
۳۰۵.....	علم و فناوری.....
۳۲۷.....	امور عمومی و قضایی.....
۳۲۹.....	امور عمومی، سیاست داخلی و ارتقای سرمایه اجتماعی.....
۳۶۵.....	حقوقی و قضایی.....

امور اجتماعی

سلامت و ارتقاء کیفیت زندگی

مقدمه

برخورداری از یک زندگی سالم، مولد و با کیفیت، توام با طول عمر قابل قبول و عاری از بیماری و ناتوانی، نیازی اساسی و حقی همگانی است که در دین مبین اسلام، اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده بیست و پنجم)، اعلامیه حقوق بشر اسلامی و در قوانین اساسی بسیاری از کشورها مورد تاکید قرار گرفته است. اگرچه تامین و حفظ سلامت وظیفه‌ای فردی، اجتماعی، سازمانی و حاکمیتی است ولیکن مسؤلیت این امر بر عهده دولت‌ها بوده و یکی از مولفه‌های حکمرانی بهینه و پیش شرط تحقق توسعه پایدار در هر کشور به شمار می‌رود. اساسنامه سازمان جهانی بهداشت (۱۹۴۶) نیز برخورداری از بالا ترین حد استانداردهای منطقی و قابل حصول سلامت، بدون در نظر گرفتن نژاد، مذهب، عقاید سیاسی و موقعیت اقتصادی و اجتماعی را حق مسلم هر انسانی بیان می‌کند.

مطابق اصل دوم و سوم قانون اساسی، "جمهوری اسلامی ایران نظامی است بر پایه ایمان که از راه استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها، قسط، عدل و استقلال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تامین می‌کند و برای نیل به این اهداف باید همه امکانات خود را برای اموری از جمله ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه های تغذیه و مسکن و کار و بهداشت و تعمیم بیمه" به کار برد؛ اصل بیست و نهم، برخورداری از تامین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کارافتادگی، بی سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح، نیاز به خدمات بهداشتی درمانی و مراقبتهای پزشکی به صورت بیمه و غیره، را حقی همگانی می‌داند؛ و همچنین بند ۱ اصل ۴۳، تامین نیازهای اساسی همچون مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه» نیز از ضوابط اساسی اقتصاد کشور برشمرده شده است.

نظام سلامت مجموعه ای از عوامل متعامل است که هدف یا اهداف مشترکی را دنبال می‌کنند. گزارش سال ۲۰۰۰ سازمان جهانی بهداشت، **نظام‌های سلامت** به این صورت تعریف می‌کند: تمام سازمان‌ها، موسسات و منابعی که به ارائه (یا تولید) اقدامات سلامت اختصاص دارند و یک اقدام سلامت عبارتست

از: هر گونه تلاشی که خواه در مراقبت سلامت فردی، خدمات بهداشت عمومی و یا از طریق برنامه های بین بخشی انجام می گیرد و هدف اصلی آن ارتقای سلامت است. این نظام ها ممکن است یکپارچه و با هدایت مرکزی باشند اما غالباً اینگونه نیست. سیاستگذاران باید بدانند که چرا نظام های سلامت به شیوه های خاصی عمل می کنند و آنها چه اقدامی می توانند برای ارتقای این وضعیت انجام دهند. براساس تفکر سیستمی و زنجیره تولید ارزش، هر نظام سلامت به دنبال تحقق مجموعه ای از اهداف یا پیامدهای (طولانی مدت، میان مدت، کوتاه مدت) از طریق برودادها/محصولات ویژه تولید شده بوسیله کارکردهای خود است.

۱- بررسی عملکرد گذشته، تبیین وضع موجود بخش

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود

- همزمانی بیماری های واگیر و غیرواگیر: به علت افزایش امید به زندگی، تغییرات جمعیت شناختی و همه گیرشناسی عوامل خطر سلامت و رشد فناوری های نوین پزشکی، ایجاد شده است. پیش بینی می شود در مسیر چشم انداز سال ۱۴۰۴ بروز بیماری های واگیر روندی کاهنده خواهند داشت ولی شیوع ایدز، سل مقاوم به درمان و STD ها و بیماری های غیرواگیر (سکته های قلبی-عروقی، سرطان، افسردگی، پوکی استخوان و...) و حوادث و جراحات رشد بالایی دارند.

- سن شروع بیماری های غیرواگیر پایین آمده است: کاهش سن شروع بیماری های غیرواگیر، باریماری (سال های از دست رفته عمر به علت مرگ و ناتوانی ناشی از بیماری) بالایی ایجاد می کنند و علاوه بر افزایش هزینه های سلامت، با از دست رفتن ظرفیت نیروی کار مفید، تهدید جدی برای رشد اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و امنیت کشور خواهد بود.

- روند عوامل خطر رفتاری مشترک ایجاد کننده بیماری های مزمن غیرواگیر: همچون مصرف مواد دخانی، تغذیه نامناسب (مصرف کم سبزیجات، میوه و ماهی) و کم تحرکی و سنجه های تن سنجی و زیست شناختی ناشی از آنها همچون چاقی و ازدیاد وزن، پرفشاری خون، افزایش قند و کلسترول خون رو به رشد است. ۱۶/۴۲ درصد افراد ۱۵ تا ۴۴ سال و ۴۶/۴۳ درصد افراد ۴۵ تا ۶۴ سال حداقل ۳ عامل خطر دارند.

- عوامل تاثیرگذار خارج از بخش سلامت: بویژه صنعت، معدن و تجارت و کشاورزی در فرآیند تصمیمات خود و تولید محصولات و خدمات، موجب رشد تهدید کننده های محیطی سلامت همچون تورم، فقر، بیکاری، قاچاق، شهرنشینی/حاشیه نشینی، خشونت، رشد آسیبهای اجتماعی، آلودگی هوا- آب-خاک، ترافیک، سروصدا، تولید، واردات و تبلیغ کالاهای غیر سالم و غیرایمن (خودرو و موتورسیکلت غیراستاندارد، غذاهای آماده، نوشیدنی ها و میان وعده های پرانرژی و شور...)، برنامه های مضر رسانه ای و... می شوند.

- تولید یا تضمین خدمت‌گزاری به عنوان مهمترین کارکرد در نظام سلامت کشور، با بیشترین چالش روبروست: تولید و بکارگیری اطلاعات و شواهد راهبردی سلامت در سیاست ها دچار پراکندگی ساختاری و کمبود تعداد و توانمندی منابع انسانی به ویژه افراد استراتژیست و تاثیر گذار است. ساختار کلان نظام سلامت غیریکپارچه بوده و اعمال حاکمیت درون بخشی و بین بخشی در آن به علت تضاد منافع ناشی از حضور همزمان مدیران و کارشناسان بخشی دولتی در بخش غیردولتی ارائه خدمات سلامت، دارو و تجهیزات پزشکی، ضعف انگیزه و مهارت مدیریتی، خروج مدیران و کارشناسان شایسته و توانمند از بخش دولتی، فشارهای گروه های سیاسی، فرآیندهای غیرشفاف همکاری بین بخشی، ساختارهای تصمیم گیری موازی، ضعف نگرش سیستمیک و فرهنگ سازمانی کارگروهی و... کارایی رضایت بخشی ندارد.

- منابع مالی گردآوری شده تکافوی هزینه های رو به رشد خدمات سلامت را نمی کنند. ساختار گردآوری، انباشت و تخصیص منابع مالی و خرید خدمات سلامت به صورت بیمه ای و غیربیمه ای، از هم گسسته است، هزینه اداری بالا داشته و کارایی مناسبی ندارد. امید به اصلاح با تشکیل سازمان بیمه سلامت ایرانیان، تعرفه گذاری منطقی خدمات سلامت توسط دولت، دریافت حق بیمه درصدی از حقوق و دستمزد، تخصیص به موقع سهم سلامت از منابع قانون هدفمندسازی، بودجه ریزی عملیاتی، اخذ عوارض از کالاهای تهدیدکننده سلامت، بازبینی بسته پایه و ارزش نسبی خدمات سلامت، استقرار سامانه خدمات جامع و همگانی سلامت، به کارگیری راهنماهای بالینی و تمام وقتی پزشکان زیاد است.

- نظام ارائه خدمات سلامت در بخش دولتی، عمومی، خصوصی، تعاونی و خیریه بطور ناعادلانه گسترده، گسسته و هزینه زاست و ظرفیت اضافی(نیروی انسانی، تجهیزات پزشکی) نامتناسب با نیاز

ایجاد شده است؛ تسهیلات فیزیکی شامل بیمارستان ها، خانه های بهداشت و مراکز بهداشتی درمانی روستایی و شهری و تجهیزات پزشکی آنها فرسوده هستند.

اسناد بالادستی حامی سلامت، تجربیات گسترش شبکه های بهداشت و درمان و رویکرد های پزشکی خانواده و نظام ارجاع و مولفه های اجتماعی سلامت، تغییر جهت گیری از توسعه بیمارستان به مراقبت های اولیه سلامت، ظرفیت های دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی پس از ادغام آموزش و پژوهش در خدمات سلامت، توان تولید داخلی فرآورده های دارویی، دانش آموختگان داخل و خارج، زیرساخت رو به رشد فناوری اطلاعات و خدمات الکترونیک سلامت، منابع بخش غیردولتی، ظرفیت انسانی هرچند اندک در توسعه و راهبری نظام سلامت، از جمله نقاط قوت و فرصتی است که می توان برپایه آنها تحول کمی و کیفی در نظام سلامت کشور ایجاد کرد.

- در حال حاضر تشکیلاتی که در حال ارائه خدمات بهداشتی، درمانی، آموزشی و پژوهشی در حوزه سلامت هستند در قالب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۵۷ دانشگاه علوم پزشکی، ۹۲۲ بیمارستان (۱۷۳ باب بخش خصوصی و غیر دولتی و ۷۴۹ واحد دولتی)، حدود ۳۳۰ دانشکده دولتی، مراکز غیر بستری در دو بخش خصوصی (۹۰۰۶۸ باب) و بخش دولتی (۲۹۰۳۳ واحد) شامل ۱۸۲۳۹ باب خانه بهداشت، ۲۱۵۲ واحد پایگاه بهداشتی، ۲۵۶۷ واحد مرکز روستایی بهداشتی درمان و ۲۵۱۱ باب مرکز بهداشتی درمانی شهری، ۲۰۶۴ پایگاه اورژانس، ۸۳۲۹۸ مطب و ۸۲۷۰ واحد سایر مراکز ارائه خدمات هستند.

بخشی از منابع انسانی به تفکیک واحدهای فوق الذکر به شرح زیر می باشد:

۳۷۰۰۰ نفر شاغل در خانه های بهداشت، ۱۲۰۰۰ نفر شاغل در پایگاه های بهداشتی، ۲۶۰۰۰ نفر شاغل در مراکز بهداشت روستایی، ۳۷۰۰۰ نفر شاغل در مراکز بهداشت شهری، ۲۱۰۰۰ نفر شاغل در پایگاه های اورژانس، ۶۵۰۰۰ نفر شاغل در درمانگاهها (۳۲۰۰۰ نفر دولتی و ۳۳۰۰۰ نفر خصوصی) و ۴۰۰۰۰ نفر شاغل در مطب ها و همچنین ۳۰۰۰۰ نفر در دانشکده ها و مراکز تحقیقاتی، ۲۵۰۰۰ نفر در ستادهای واحدها و ۲۳۰۰۰۰ نفر شاغل در بیمارستانها (۱۸۰۰۰۰ نفر بخش دولتی و ۵۰۰۰۰ نفر در بخش خصوصی) فعالیت دارند.

- منابع مالی بخش سلامت براساس حسابهای ملی سال ۱۳۹۰ بالغ بر ۴۳ هزار میلیارد تومان محاسبه شده است، پیش بینی این حسابها برای سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ به ترتیب حدود ۷۵۰۰۰ و

۱۰۰۰۰۰ میلیارد تومان خواهد بود. ترکیب هزینه‌های سلامت در میانگین جهانی در سال ۲۰۱۱ شامل ۲۳٪ هزینه‌های دولتی، ۲۱٪ هزینه‌های خصوصی، ۳۶٪ بیمه‌های اجتماعی و تنها ۲۰٪ پرداخت مستقیم از جیب مردم می‌باشد. این درحالی است که در کشورمان ترکیب این هزینه‌ها در همان سال به ترتیب ۱۶٪ هزینه‌های دولتی، ۸٪ هزینه‌های خصوصی، ۱۷٪ بیمه‌های اجتماعی و ۵۹٪ پرداخت مستقیم از جیب مردم بوده است. بدین ترتیب ایران جزو ۳۷ کشور دنیا قرار گرفت که پرداخت مستقیم مردم از جیب بیش از ۵۰ درصد است.

- روند اعتبارات عمومی بودجه کل کشور در سال ۱۳۹۴ حاکی از آن است که ۳۹۰ هزار میلیارد ریال به فصل سلامت اختصاص داشته است و به این ترتیب این رقم ۳۲٪ از امور اجتماعی است که طی روند برنامه پنجم توسعه افزایش را نشان می‌دهد.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی / شاخص‌های بخش

عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
		۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
امید به زندگی در بدو تولد	سال	۷۱.۳	۷۲.۷	۰.۳۹	۷۳	۷۳.۲	۷۴	۷۴	۷۴	۰.۲۷
میزان مرگ و میر اطفال زیر پنج سال	در هزار تولد زنده	۲۶.۲	۲۲.۴	-۳.۰۹	۱۹.۲۸	۱۸	۱۷	۱۵.۸	۱۵.۵	-۴.۲۷
میزان مرگ و میر مادران باردار	در صد هزار تولد زنده	۲۳.۸	۲۲.۰۷	-۱.۵۰	۲۱.۷	۱۹.۹	۱۹.۸	۱۸.۹	۱۸	-۳.۶۷
تخت به هزار نفر جمعیت	نسبت	۱.۶۳	۱.۷	۰.۸۴	۱.۴	۱.۴۳	۱.۴۴	۱.۴۸	۱.۵۲	۱.۶۶
بزشک به هزار نفر جمعیت	نسبت	۱.۳۲	۱.۴۷	۲.۱۸	۱.۶۸	۱.۷۲	۱.۷۸	۱.۸۳	۱.۸۴	۱.۸۴
تعداد مراکز بهداشتی و درمانی	واحد	۴۵۵۷	۴۷۱۵	۰.۶۸	۴۷۴۴	۴۷۴۴	-	۵۰۳۷	۵۰۷۸	۱.۳۷
تعداد تخت فعال	تعداد	۹۳۰۰۲	۱۰۸۰۰۰	۳.۰۴	۱۰۹۵۰۰	۱۱۱۵۰۰	-	۱۱۳۱۳	۱۱۳۹۲۷	۰.۸۰
تعداد بیمارستانهای کشور	تعداد	۷۵۰	۷۸۸	۰.۹۹	۸۲۴	۸۹۴	۹۰.۴	۹۰.۲	۹۲۲	۲.۲۷
میزان اهدای خون در جمعیت	به ازای هزار نفر جمعیت	۲۳.۱	۲۵.۲۹	۱.۸۳	۲۶.۴۴	۲۶.۹۳	-	۲۷	۲۷	۰.۴۲
تعداد کل پایگاه‌ها	واحد	۱۰۶۹	۱۹۱۲	۱۲.۳۳	۲۰۲۷	۲۰۶۳	-	۲۰۰۴	۲۱۲۱	۰.۹۱

پوشش واکسیناسیون زیر یک سال	درصد	۹۵	۹۸	۰.۰۰	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۰.۰۰
دسترسی جمعیت به خدمات بهداشتی درمانی	درصد	-	۹۹	۰.۰۰	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۰.۰۰
خانه بهداشت فعال	تعداد	۱۶۶۸۷	۱۷۳۸۷	۰.۸۳	۱۷۴۹۱	۱۷۷۵۶	-	۱۷۸۱۷	۱۸۲۳۹	۰.۷۰
سهم پرداخت مستقیم از جیب مردم	درصد	۵۴.۹	۵۸	۱.۱۰	۵۸	۵۸	۵۶	۵۷	۵۳	-۶.۲۵
کل داروی تولید داخل	میلیون عدد	۲۵۲۶۰	۲۸۰۵۳	۲.۱۲	۳۳۰۳۰	۳۳۵۸۶	۳۲۶۶۴	۳۹۴۱۱	۳۹۵۰۰	۳.۶۴
نسبت داروهای تولید داخل به کل داروها(تعداد)	درصد	۹۴	۹۶	۰.۴۲	۹۶.۱۵	۹۶.۰۲	۹۵.۳۸	۹۶.۹۵	۹۷	۰.۱۸
نسبت داروهای تولید داخل به کل داروها(ارزایی)	درصد	-	۵۷	-	۶۳	۶۴.۲	۶۲.۸۶	۶۵	۶۷	۰.۶۳

گزارش خلاصه ای از طرح تحول سلامت

مبانی و ضرورت اجرای طرح تحول نظام سلامت: برنامه تحول نظام سلامت در راستای تحقق اهداف و آرمان‌های انقلاب شکوهمند اسلامی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، یعنی فراهم نمودن سلامت و امنیت مردم و نیز به منظور اجرایی کردن یکی از مهمترین برنامه‌ها و شعارهای انتخاباتی ریاست محترم جمهور، مبنی بر سلامت محور بودن دولت یازدهم تدوین و طی مراحل متوالی در حال اجراست.

هدف این مجموعه برنامه‌ها برابری در فراهمی و دسترسی به مراقبت‌های پایه سلامت، برقراری عدالت در توزیع بار مالی ناشی از هزینه‌های خدمات بهداشتی، درمانی، پوشش همگانی خدمات اساسی سلامت و تأمین مالی کارا و پایدار است.

برنامه‌های اجرای مرحله‌ی اول طرح تحول نظام سلامت

مرحله‌ی اول برنامه‌ی تحول نظام سلامت از نیمه اردیبهشت ۱۳۹۳ به شرح ذیل آغاز شده است:

- برنامه بیمه نمودن افراد فاقد بیمه پایه سلامت
- برنامه کاهش میزان پرداختی بیماران بستری در بیمارستان‌های تحت پوشش وزارت بهداشت
- برنامه ارتقای کیفیت هتلینگ (اقامت و خدمات) در بیمارستان‌های تحت پوشش وزارت بهداشت
- برنامه حمایت از ماندگاری پزشکان در بیمارستان‌های مناطق محروم
- برنامه ترویج زایمان طبیعی
- برنامه حضور پزشکان متخصص مقیم در بیمارستان‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- برنامه ارتقای کیفیت خدمات ویزیت پزشکان در کلینیک‌های ویژه

- برنامه گسترش پوشش خدمات اورژانس هوایی
- اجرای کتاب ارزش نسبی خدمات سلامت جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۳
- اجرای طرح پرداخت مبتنی بر عملکرد

دستاوردهای برنامه

- تا کنون بیش از ۹ میلیون نفر از افراد فاقد بیمه تحت پوشش سازمان بیمه سلامت قرار گرفته‌اند.
- دستاورد دیگر این برنامه، افزایش بهره مندی از خدمات درمان بهینه و ارزان به میزان ۵٪ و کاهش پرداختی بیماران بستری از ۳۷٪ به حدود ۸.۵٪ بوده است و تا کنون نزدیک به ۹ میلیون بیمار بستری از این خدمات بهره مند شده اند.
- پیش از اجرای برنامه تقریباً همه بیماران برای خرید تجهیزات و لوازم مصرفی به خارج بیمارستان ارجاع می شدند این میزان در حال حاضر به ۳.۲ درصد کاهش یافته است.
- قیمت انواع لوازم و تجهیزات پزشکی پرمصرف، همچون لنز داخل چشمی و استنت‌های قلبی به طور متوسط ۴۲ درصد کاهش یافته است.
- ۸۹۸ پزشک متخصص در ۱۹ تخصص مختلف هر شب در ۴۰۶ بیمارستان دانشگاهی به صورت کشیک (مقیم) حضور دارند .
- ۵۹۶ کلینیک ویژه به ارایه خدمات ویزیت سرپایی با تعرفه دولتی اختصاص داده شده‌اند. در یک سال گذشته ۱۱۰۰۰ نفر پزشک عمومی، متخصص و فوق تخصص، بیش از ۳۵ میلیون بیمار و مراجعه کننده را با رعایت استانداردهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی معاینه کرده اند.
- در ۳۳۱ بیمارستان از ۲۹۱ شهر محروم، ۴۸۰۰ پزشک مورد حمایت برنامه ماندگاری قرار گرفته‌اند.
- حدود ۵۴۸ هزار زایمان طبیعی به صورت رایگان انجام شده که موجب افزایش ۵.۵ درصدی نسبت زایمان طبیعی به سزارین شده است.
- استانداردسازی تجهیزات پزشکی در ۵۶۰ بیمارستان دولتی کشور انجام شده و تا کنون ۸۷ درصد پیشرفت داشته است؛ بیش از ۱۸۷۵۰ بسته شامل تخت، کمد، تشک، پایه سرم، میز و پله کنار تخت که مربوط به وسایل رفاهی بیماران است توزیع شده است.
- ۱۷ پایگاه اورژانس هوایی برای پوشش راههای فرعی و صعب العبور ایجاد شده که با ۸۸۶ سورت پروازی امکان ارایه خدمات به موقع به ۱۳۷۳ مصدوم حوادث ترافیکی و بیماران اورژانسی را در سراسر کشور فراهم کرده اند.

۲-۱ - مقایسه بین‌المللی وضعیت بخش با کشورهای منتخب

شاخص امید به زندگی در بدو تولد

اصلی‌ترین شاخصی که وضع بهداشت و سلامت را در کل جمعیت نشان می‌دهد، امید به زندگی در بدو تولد است. این شاخص متوسط سال‌هایی است که انتظار می‌رود یک فرد در بدو تولد، عمر و زندگی در پیش داشته باشد. این شاخص مستقل از ساختار سنی جمعیت بوده و به تفکیک جنسیت محاسبه می‌گردد. قابل ذکر است در اغلب جوامع به دلیل ساختار جسمی و فیزیولوژیکی، امید به زندگی زنان بیش از مردان است. بر اساس گزارش جهانی امید به زندگی در بدو تولد در سال ۲۰۱۳ حداقل ۴۶ و حداکثر ۸۴ سال با متوسط ۷۴ سال است. بالاترین مقدار امید به زندگی در بدو تولد در سال ۲۰۱۳ متعلق به کشور ژاپن می‌باشد. حداقل مقدار شاخص مزبور میان زنان و مشترک است ولی در طیف حداکثری در بین زنان ۸۷ و مردان ۸۳ سال می‌باشد. میزان متوسط نیز برای زنان متوسط امید به زندگی در بدو تولد ۷۷ سال و مردان ۷۱ سال است. در بین کشورهای با درآمد پایین، متوسط رو به پایین، متوسط رو به بالا و کشورهای با درآمد بالا مقادیر جهانی شاخص مزبور به ترتیب ۶۲، ۶۶، ۷۴ و ۷۹ سال برای سال ۲۰۱۳ گزارش شده است.

بررسی تحلیلی شاخص امید به زندگی در بدو تولد

بررسی اطلاعات شاخص مزبور حاکی از آنست که در سال ۲۰۰۴ کشور کویت با ۷۷/۴ سال رتبه اول منطقه و افغانستان با ۴۲/۶ سال رتبه آخر منطقه از میان اطلاعات قابل دسترسی ۲۳ کشور منطقه را به خود اختصاص داده است. در همین سال ایران با ۷۰/۴ سال رتبه ۱۲ را کسب کرده است. با توجه به اینکه ایجاد تغییر در این شاخص مستلزم صرف طیف گسترده‌ایی از تغییرات ساختاری و بهبود امکانات بهداشتی، اقتصادی و اجتماعی از جنبه‌های مختلف می‌باشد، لذا در اغلب موارد علاوه بر اتخاذ سیاست‌های حاکمیتی مؤثر و برنامه‌ریزی هدفمند در این خصوص، نیازمند صرف منابع و اعتبارات مالی قابل ملاحظه‌ایی است. بدین ترتیب همانطور که ملاحظه می‌شود، روند تغییرات این شاخص از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۳ در اغلب کشورها حاکی از روند نسبتاً کند می‌باشد. با این وجود ایران در سال‌های ۲۰۱۱، ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ توانسته امید به زندگی در بدو تولد را به ۷۳، ۷۳.۲ و ۷۴ سال ارتقاء دهد، به ترتیبی که در سال ۲۰۱۳ امید به زندگی در بدو تولد زنان ۷۶ و مردان ۷۲ سال است. در مقایسه منطقه‌ایی در سال ۲۰۱۱ کشور قطر با ۷۸/۴ سال رتبه اول، امارات متحده عربی با ۷۶/۵ رتبه دوم و سوریه با

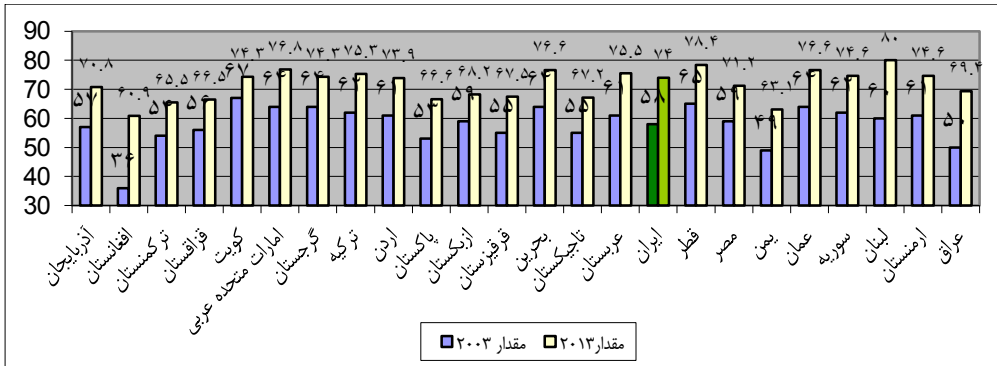
۷۵/۹ سال رتبه سوم منطقه را کسب کرده و افغانستان با ۴۸/۷ سال همچنان در جایگاه آخر رتبه‌بندی منطقه‌ای قرار دارد. در سال ۲۰۱۳ کشور لبنان با ۸۰ سال رتبه اول، قطر با ۷۸/۴ سال رتبه دوم و امارات متحده عربی با ۷۶/۸ رتبه سوم را داراست و ایران در رتبه ۱۲ منطقه مزبور است.

شاخص امید به زندگی در بدو تولد

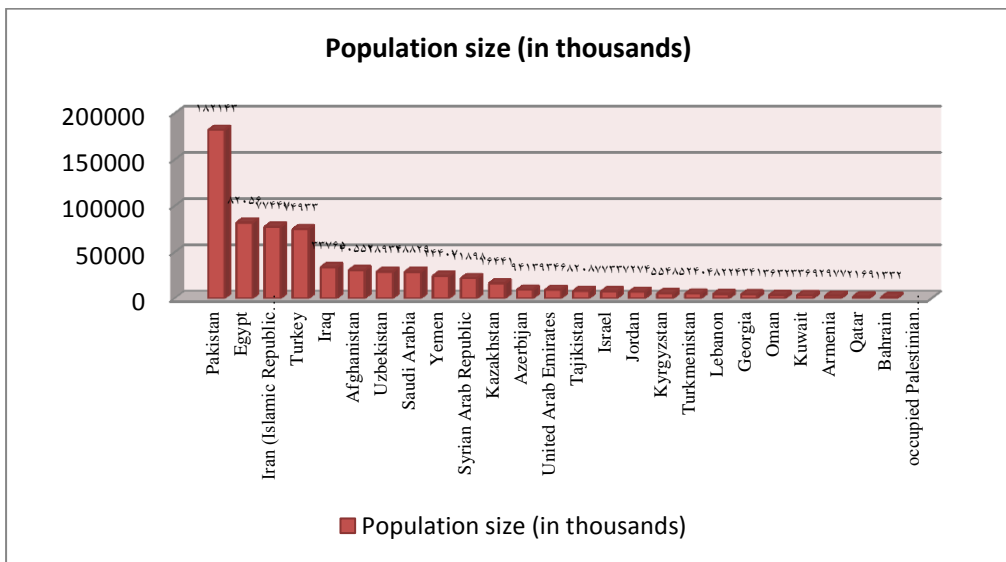
ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۴	رتبه	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۱۱	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۳	رتبه
۱	آذربایجان	۶۸.۹	۱۵	۶۹	۶۹.۴	۶۹.۸	۷۰.۲	۷۰.۴	۷۰.۶	۷۰.۷	۷۰.۹	۷۰.۸	۱۶
۲	افغانستان	۴۲.۶	۲۳	۴۶.۶	۴۶.۹	۴۷.۲	۴۷.۵	۴۷.۹	۴۸.۳	۴۸.۷	۴۹.۱	۶۰.۹	۲۵
۳	ترکمنستان	۶۴.۳	۲۱	۶۴.۴	۶۴.۵	۶۴.۶	۶۴.۷	۶۴.۷	۶۴.۸	۶۵	۶۵.۲	۶۵.۵	۲۳
۴	قزاقستان	۶۵.۹	۱۸	۶۵.۲	۶۵.۴	۶۵.۷	۶۶	۶۶.۳	۶۶.۷	۶۷	۶۷.۴	۶۶.۵	۲۲
۵	کویت	۷۷.۴	۱	۷۳.۹	۷۴	۷۴.۱	۷۴.۲	۷۴.۳	۷۴.۵	۷۴.۶	۷۴.۷	۷۴.۳	۱۱
۶	امارات متحده عربی	۷۷.۳	۲	۷۵.۵	۷۵.۷	۷۵.۸	۷۶	۷۶.۲	۷۶.۴	۷۶.۵	۷۶.۷	۷۶.۸	۳
۷	گرجستان	۷۱.۴	۹	۷۲.۸	۷۲.۹	۷۳	۷۳.۲	۷۳.۴	۷۳.۵	۷۳.۷	۷۳.۹	۷۴.۳	۱۰
۸	ترکیه	۷۱.۲	۱۱	۷۲.۱	۷۲.۵	۷۲.۸	۷۳.۲	۷۳.۵	۷۳.۷	۷۴	۷۴.۲	۷۵.۳	۷
۹	اردن	۷۱.۷	۸	۷۲.۶	۷۲.۷	۷۲.۹	۷۳	۷۳.۱	۷۳.۳	۷۳.۴	۷۳.۵	۷۳.۹	۱۳
۱۰	پاکستان	۶۵.۲	۲۰	۶۴.۱	۶۴.۳	۶۴.۵	۶۴.۷	۶۴.۹	۶۵.۲	۶۵.۴	۶۵.۷	۶۶.۶	۲۱
۱۱	ازبکستان	۶۷.۳	۱۷	۶۷.۲	۶۷.۳	۶۷.۴	۶۷.۶	۶۷.۸	۶۸	۶۸.۳	۶۸.۶	۶۸.۲	۱۸
۱۲	قرقیزستان	۶۸.۲	۱۶	۶۶.۶	۶۶.۶	۶۶.۷	۶۶.۹	۶۷.۱	۶۷.۴	۶۷.۷	۶۸	۶۷.۵	۱۹
۱۳	بحرین	۷۵.۲	۳	۷۴.۳	۷۴.۴	۷۴.۵	۷۴.۷	۷۴.۸	۷۴.۹	۷۵.۱	۷۵.۲	۷۶.۶	۵
۱۴	تاجیکستان	۶۵.۳	۱۹	۶۵.۴	۶۵.۸	۶۶.۲	۶۶.۶	۶۶.۹	۶۷.۲	۶۷.۵	۶۷.۸	۶۷.۲	۲۰
۱۵	عربستان	۷۲.۲	۷	۷۲.۵	۷۲.۸	۷۳	۷۳.۳	۷۳.۵	۷۳.۷	۷۳.۹	۷۴.۱	۷۵.۵	۶
۱۶	ایران	۷۰.۴	۱۲	۷۱.۳	۷۱.۶	۷۱.۹	۷۲.۲	۷۲.۵	۷۲.۷	۷۳	۷۳.۲	۷۴	۱۲
۱۷	قطر	۷۵	۴	۷۷.۴	۷۷.۶	۷۷.۸	۷۷.۹	۷۸.۱	۷۸.۲	۷۸.۴	۷۸.۵	۷۸.۴	۲
۱۸	مصر	۶۹.۳	۱۳	۷۱.۶	۷۱.۹	۷۲.۲	۷۲.۵	۷۲.۸	۷۳	۷۳.۲	۷۳.۵	۷۱.۲	۱۵
۱۹	یمن	۶۱	۲۲	۶۲.۷	۶۳.۲	۶۳.۷	۶۴.۲	۶۴.۶	۶۵.۱	۶۵.۵	۶۵.۹	۶۳.۱	۲۴
۲۰	عمان	۷۴.۸	۵	۷۳.۴	۷۳.۲	۷۲.۹	۷۲.۸	۷۲.۷	۷۲.۸	۷۳	۷۳.۲	۷۶.۶	۴
۲۱	سوریه	۷۳.۴	۶	۷۴.۹	۷۵.۱	۷۵.۳	۷۵.۴	۷۵.۶	۷۵.۷	۷۵.۹	۷۶	۷۴.۶	۹
۲۲	لبنان	۷۱.۳	۱۰	۷۱.۵	۷۱.۷	۷۱.۹	۷۲.۱	۷۲.۳	۷۲.۵	۷۲.۶	۷۲.۶	۸۰	۱
۲۳	ارمنستان	-	-	۷۳.۲	۷۳.۴	۷۳.۶	۷۳.۸	۷۴	۷۴.۱	۷۴.۲	۷۴.۴	۷۴.۶	۸
۲۴	فلسطین	-	-	۷۱.۸	۷۱.۹	۷۲.۱	۷۲.۳	۷۲.۵	۷۲.۶	۷۲.۸	-	۷۳.۲	۱۴
۲۵	عراق	۶۹	۱۴	۶۸.۴	۶۸	۶۷.۸	۶۷.۸	۶۸.۱	۶۸.۵	۶۹	۶۹.۶	۶۹.۴	۱۷

مأخذ: WDI

امید به زندگی در بدو تولد سال ۲۰۰۳-۲۰۱۳

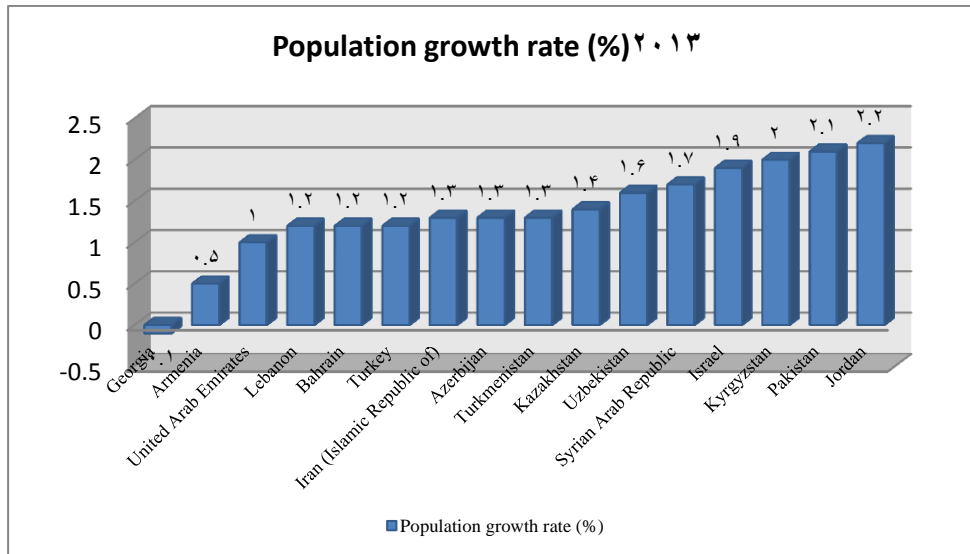
نمودار مقایسه تعداد جمعیت در کشورهای منطقه چشم انداز - ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر تعداد جمعیت در سال ۲۰۱۳ رتبه سوم را به خود اختصاص داده است.

نمودار مقایسه نرخ رشد جمعیت در کشورهای منطقه چشم انداز ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر شاخص رشد جمعیت در سال ۲۰۱۳ رتبه دهم را به خود اختصاص داده است.

امید به زندگی توأم با سلامتی

شاخص امید زندگی سالم^۱، یک شاخص کلی است که نشان می‌دهد افراد جامعه در هر سنی بطور میانگین چند سال دیگر عمر سالم خواهند داشت. سازمان جهانی بهداشت امید زندگی سالم را به عنوان اندازه کلی سطح سلامت جمعیت کشورها اولین بار در گزارش جهانی سلامت در سال ۲۰۰۰ منتشر نمود، بدین ترتیب، شاخص مزبور در میان سایر شاخص‌های حوزه سلامت، شاخص نسبتاً جدیدی محسوب می‌شود و بنابراین امکان پیش‌بینی رفتار آن بسیار مشکل است. با این حال مطالعات نشان می‌دهد که نسبت شاخص امید به زندگی توأم با سلامتی به شاخص امید به زندگی در بدو تولد در اکثر کشورها در حدود ۰/۸۳۵ (با فاصله اطمینان ۰/۸۳۹ - ۰/۸۳۰) است و تا حدود زیادی تابعی از شاخص امید به زندگی می‌باشد. البته توجه هر چه بیشتر به کاهش ناتوانی‌های موجود و پیشگیری و درمان به موقع بیماری‌های مزمن و حوادث ناتوان‌کننده نیز در بهبود شاخص

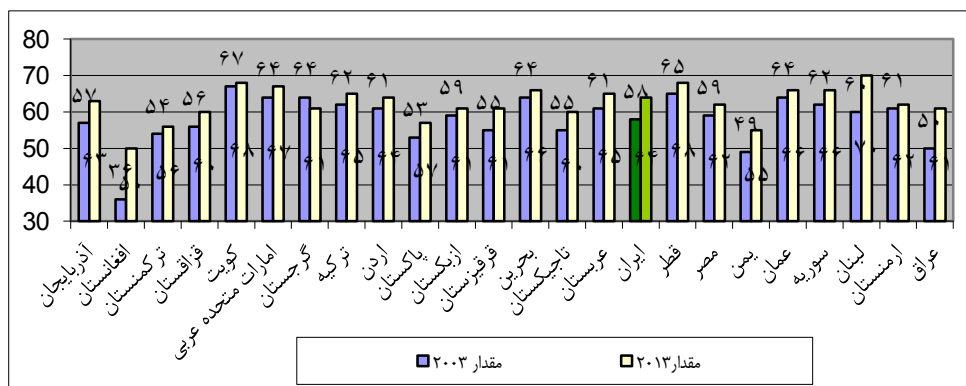
۱- Health Adjusted Life Expectancy (HALE)

امید به زندگی همراه با سلامتی بسیار مؤثر می‌باشد. گزارش جهانی امید به زندگی توأم با سلامتی در سال ۲۰۱۳ حداقل ۳۹ و حداکثر ۷۶ سال با متوسط ۶۳ سال است. بالاترین مقدار امید به زندگی توأم با سلامتی متعلق به کشور سنگاپور است. شاخص جهانی متغیر مذکور در سال ۲۰۱۳ برای کشورهای با درآمد پایین، متوسط رو به پایین، متوسط رو به بالا و درآمد بالا در حدود ۵۳، ۵۷، ۶۶ و ۷۰ سال است.

در گزارش سال ۲۰۰۳ سازمان جهانی بهداشت، کشورهای کویت، قطر و امارات متحده عربی به ترتیب با ۶۷، ۶۵ و ۶۴ سال دارای بالاترین میزان سال‌های امید به زندگی توأم با سلامتی را ارائه نموده‌اند و کشورهای یمن، عراق و پاکستان به ترتیب با ۴۹، ۵۰ و ۵۳ سال کمترین سال‌های امید به زندگی توأم با سلامتی را گزارش کرده‌اند. در این میان ایران با ۵۸ سال در رتبه (۸) کشورهای منطقه قرار دارد. قابل ذکر است نتایج امید به زندگی توأم با سلامتی محاسبه شده مؤید آنست که شاخص مزبور تابعی از امید به زندگی در بدو تولد است، چنانچه در قسمت امید به زندگی در بدو تولد نیز نتایج مقایسه‌ای مشابهی بدست آمد. در سال ۲۰۱۲ کشور لبنان رتبه اول منطقه، کویت و قطر دوم و امارات رتبه سوم است و ایران با شش سال افزایش به رتبه شش رسیده است. بالاترین افزایش‌های متعلق به افغانستان، عراق و لبنان با ۱۳، ۱۱ و ۹ سال افزایش می‌باشد. کشور سوریه با سه سال کاهش از ۶۲ سال به ۵۹ سال تنها کشوری است که در منطقه رشد منفی داشته است. سایر کشورهایی که در منطقه رشد مشابه ایران دارند، آذربایجان و قرقیزستان می‌باشند.

در سال ۲۰۱۳ میلادی کشور لبنان رتبه اول منطقه، کویت و قطر دوم و امارات، بحرین و عمان رتبه سوم هستند، رتبه ایران در این بین پنج است. برای کشور سوریه که در گزارش سال ۲۰۱۴ با سه سال کاهش از ۶۲ سال به ۵۹ سال رسیده بود، در گزارش سال ۲۰۱۵ سازمان جهانی بهداشت، ۶۶ سال ثبت شده است که با توجه به وضعیت این کشور، عدد مزبور قابل توجه نیست.

نمودار امید به زندگی توأم با سلامتی

شاخص امید به زندگی توام با سلامتی

ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۳	رتبه ۲۰۰۳	مقدار ۲۰۱۲	رتبه ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۳	رتبه ۲۰۱۳
۱	آذربایجان	۵۷	۹	۶۳	۷	۶۳	۶
۲	افغانستان	۳۶	۱۵	۴۹	۱۴	۵۰	۱۳
۳	ترکمنستان	۵۴	۱۲	۵۶	۱۲	۵۶	۱۱
۴	قزاقستان	۵۶	۱۰	۶۰	۱۰	۶۰	۹
۵	کویت	۶۷	۱	۶۸	۲	۶۸	۲
۶	امارات متحده عربی	۶۴	۳	۶۷	۳	۶۷	۳
۷	گرجستان	۶۴	۳	۶۵	۵	۶۱	۸
۸	ترکیه	۶۲	۴	۶۵	۵	۶۵	۴
۹	اردن	۶۱	۵	۶۴	۶	۶۴	۵
۱۰	پاکستان	۵۳	۱۳	۵۶	۱۲	۵۷	۱۰
۱۱	ازبکستان	۵۹	۷	۶۱	۹	۶۱	۸
۱۲	قرقیزستان	۵۵	۱۱	۶۱	۹	۶۱	۸
۱۳	بحرین	۶۴	۳	۶۶	۴	۶۶	۳
۱۴	تاجیکستان	۵۵	۱۱	۶۰	۱۰	۶۰	۹
۱۵	عربستان	۶۱	۵	۶۵	۵	۶۵	۴
۱۶	ایران	۵۸	۸	۶۴	۶	۶۴	۵
۱۷	قطر	۶۵	۲	۶۸	۲	۶۸	۲
۱۸	مصر	۵۹	۷	۶۱	۹	۶۲	۷
۱۹	یمن	۴۹	۱۴	۵۴	۱۳	۵۵	۱۲
۲۰	عمان	۶۴	۳	۶۶	۴	۶۶	۳
۲۱	سوریه	۶۲	۴	۵۹	۱۱	۶۶	۳
۲۲	لبنان	۶۰	۶	۶۹	۱	۷۰	۱
۲۳	ارمنستان	۶۱	۱۱	۶۲	۸	۶۲	۷
۲۴	عراق	۵۰	۲۲	۶۱	۹	۶۱	۸

مأخذ: WHO

شاخص مرگ و میر کودکان زیر پنجسال (در ۱۰۰۰ تولد زنده)

مرگ و میر کودکان، مانند امید به زندگی یکی از شاخص‌های مهم سلامتی و نتیجه گرا است که اثر پذیری زیادی از عوامل اجتماعی و اقتصادی دارا می‌باشد. از آنجایی که این شاخص در حوزه مطالعات مربوط به توسعه انسانی اهمیت دارد، به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی میزان توسعه‌یافتگی محسوب شده و در سطح بین‌المللی نیز مورد تأکید ویژه قرار گرفته است.

با توجه به اهمیت این شاخص، برای پیش مرگ کودکان و محاسبه شاخص‌های مربوطه، میزان‌های مرگ و تحلیل علل مرگ و میر، نظام‌های اطلاعاتی مشتمل بر زیج حیاتی و نظام مراقبت مرگ کودکان طراحی شده است تا به کمک آن بتوان ضمن تحلیل میزان مرگ و میر کودکان مداخلات انجام شده درخصوص ارتقای سلامت کودکان را نیز ارزشیابی نمود. فعالیت‌های گسترده مربوط به گسترش پوشش شبکه مراقبت‌های اولیه بهداشتی (PHC)^۲ طی دهه ۱۳۶۰ و تداوم آنها با افزوده شدن برنامه پزشک خانواده از سال ۱۳۸۴ در مناطق روستایی و نقاط شهری زیر ۲۰۰۰۰ نفر باعث شده که جمهوری اسلامی ایران در رابطه با کاهش مرگ و میر کودکان به موفقیت‌های چشمگیری نایل شود.

شاخص‌ترین علل مرگ کودکان ۱ تا ۵۹ ماهه در کشور براساس اطلاعات بدست آمده از نظام مراقبت مرگ کودکان به ترتیب عبارتند از: ناهنجاری‌های مادرزادی و کروموزومی (۲۳/۴ درصد)، حوادث و سوانح غیرعمدی (۲۰/۵ درصد)، بیماری‌های دستگاه تنفسی (۹/۸ درصد)، بیماری‌های عفونی و انگلی (۸/۰ درصد)، بیماری‌های قلبی عروقی (۵/۳ درصد) و بیماری‌های دستگاه عصبی مرکزی (۵/۶ درصد) می‌باشد.

بررسی شاخص مرگ و میر کودکان

براساس گزارش منتشر شده توسط بانک جهانی، مرگ کودکان زیر پنجسال کشور از ۳۰ مورد در سال ۲۰۰۴ به حدود ۲۱ در سال ۲۰۱۰، در سال ۲۰۱۲ رقم ۱۸ در هزار نفر و در سال ۲۰۱۳ تعداد ۴۶ در هزار نفر (حدود ۶.۳ میلیون نفر در سال و ۱۷ هزار در روز) گزارش شده است. مهم‌ترین علل کاهش مرگ کودکان زیر پنجسال در سال‌های منتهی به ۲۰۱۲ افزایش دسترسی مردم به خدمات بهداشتی، افزایش سطح سواد و آگاهی‌های اجتماعی و ایجاد تسهیلات در مناطق روستایی بیان شده است. اطلاعات سال ۲۰۱۳ حاکی از آن است که حدود نیمی از مرگ‌های ثبت شده متعلق به تنها پنج کشور هند، نیجریه، پاکستان، کنگو و چین است. شاخص جهانی متغیر

مذکور در سال ۲۰۱۳ برای کشورهای با درآمد پایین، متوسط و بالا در حدود ۷۶، ۴۳ و ۶ مرگ در هر هزار تولد زنده است.

مقایسه منطقه‌ای شاخص مزبور حاکی از آنست که در سال ۲۰۰۴ کشور امارات متحده عربی با ۱۰ مورد رتبه اول و کشور افغانستان با ۱۵۰ مورد در جایگاه آخر منطقه بوده است. همچنین گزارش واصله در این خصوص بیانگر اینست که در سال ۲۰۱۰ کشور امارات همچنان در جایگاه اول منطقه با ۷ مورد مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در هر هزار تولد زنده و افغانستان نیز جایگاه آخر را همچنان حفظ کرده است و کشورهای قطر، عمان و بحرین با کمتر از ۱۰ مورد در رتبه‌های دوم تا چهارم قرار دارند. بدین ترتیب، ایران از نظر شاخص مرگ کودکان زیر پنجسال در میان ۲۴ کشور حوزه آسیای جنوب غربی در سال ۲۰۱۰ در رتبه سیزدهم قرار دارد و از وضعیت بهتری نسبت به کشورهای قزاقستان، قرقیزستان، عراق، آذربایجان، ازبکستان، ترکمنستان، تاجیکستان، یمن، پاکستان و افغانستان برخوردار است.

در سال ۲۰۱۲ رتبه‌های اول تا سوم منطقه متعلق به قطر، امارات و عربستان می‌باشد و ایران در رتبه یازدهم قرار دارد. در سال ۲۰۱۳ رتبه‌های اول تا سوم منطقه به ترتیب متعلق به بحرین، قطر و لبنان با ۶، ۸ و ۹ مرگ در هر هزار تولد زنده می‌باشد و ایران با ۱۷ مرگ در هر هزار تولد زنده در رتبه نهم جدول مقایسه منطقه‌ای قرار دارد.

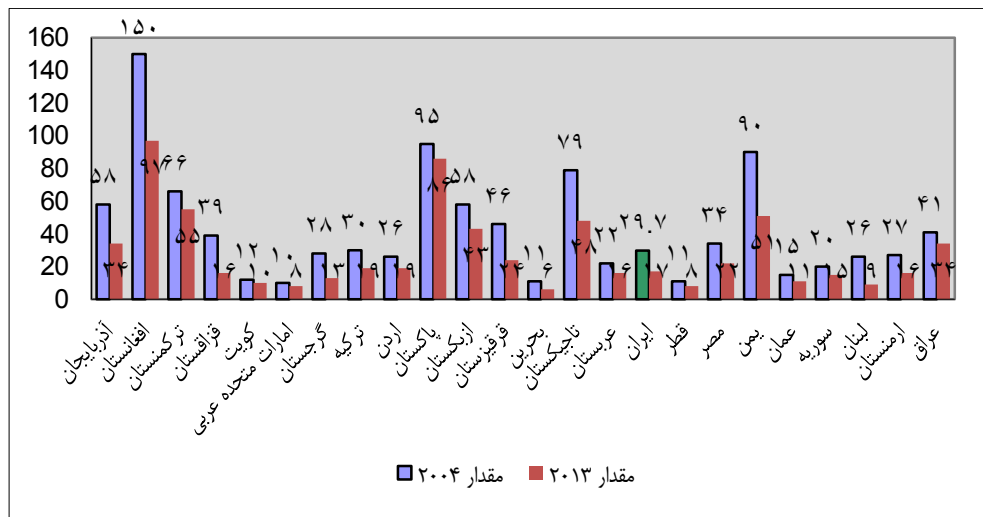
مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در هزار تولد زنده

ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۴	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۱۲	رتبه ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۳	رتبه ۲۰۱۳
۱	آذربایجان	۵۸	۵۶	۵۴	۵۲	۵۰	۴۸	۴۶	۳۵	۱۹	۳۴	۱۳
۲	افغانستان	۱۵۰	۱۵۱	۱۵۱	۱۵۰	۱۵۰	۱۴۹	۱۴۹	۹۹	۲۵	۹۷	۱۹
۳	ترکمنستان	۶۶	۶۴	۶۲	۶۰	۵۹	۵۷	۵۶	۵۳	۲۱	۵۵	۱۷
۴	قزاقستان	۳۹	۳۸	۳۷	۳۶	۳۵	۳۴	۳۳	۱۹	۱۲	۱۶	۷
۵	کویت	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۶	۱۰	۴
۶	امارات متحده عربی	۱۰	۹	۹	۸	۸	۸	۷	۸	۲	۸	۲
۷	گرجستان	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۰	۱۴	۱۳	۶
۸	ترکیه	۳۰	۲۷	۲۵	۲۳	۲۱	۱۹	۱۸	۱۴	۸	۱۹	۱۰
۹	اردن	۲۶	۲۵	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲	۲۲	۱۹	۱۳	۱۹	۱۰
۱۰	پاکستان	۹۵	۹۴	۹۲	۹۱	۹۰	۸۸	۸۷	۸۶	۲۴	۸۶	۱۸
۱۱	ازبکستان	۵۸	۵۷	۵۶	۵۵	۵۴	۵۲	۵۲	۴۰	۲۰	۴۳	۱۴

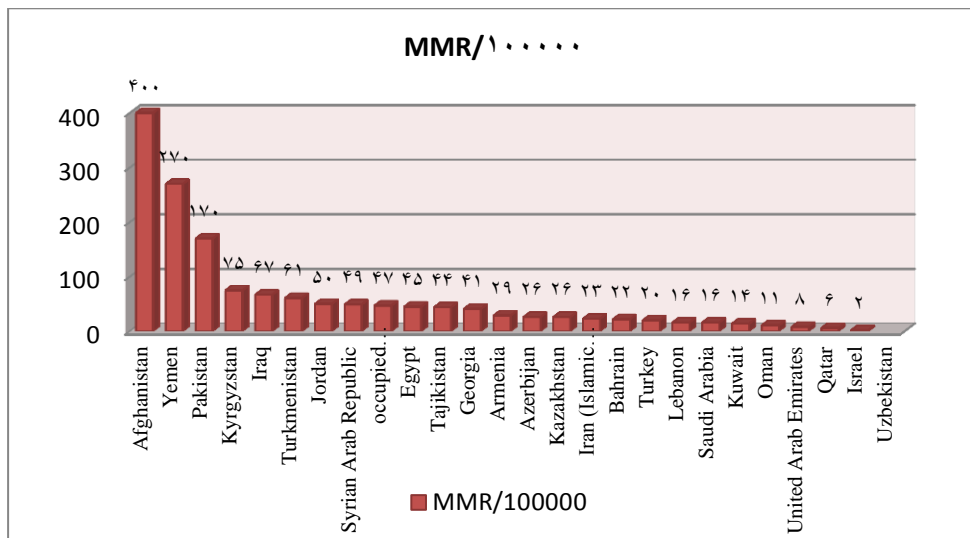
۱۲	۳۴	۱۷	۲۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۲	۴۳	۴۴	۴۶	قرقیزستان	۱۲
۱	۶	۵	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	بحرین	۱۳
۱۵	۴۸	۲۲	۵۸	۶۳	۶۵	۶۷	۷۰	۷۳	۷۶	۷۹	تاجیکستان	۱۴
۸	۱۶	۳	۹	۱۸	۱۸	۱۹	۲۰	۲۰	۲۱	۲۲	عربستان	۱۵
۹	۱۷	۱۱	۱۸	۲۰.۹	۲۱.۶	۲۳.۳	۳۰	۲۶.۲	۲۶.۷	۲۹.۷	ایران	۱۶
۲	۸	۱	۷	۸	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	قطر	۱۷
۱۱	۲۲	۱۵	۲۱	۲۲	۲۴	۲۶	۲۷	۳۰	۳۲	۳۴	مصر	۱۸
۱۶	۵۱	۳۳	۶۰	۷۷	۷۹	۸۱	۸۴	۸۶	۸۷	۹۰	یمن	۱۹
۵	۱۱	۷	۱۲	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	عمان	۲۰
۷	۱۵	۹	۱۵	۱۶	۱۷	۱۷	۱۸	۱۹	۱۹	۲۰	سوریه	۲۱
۳	۹	۴	۹	۲۲	۲۳	۲۴	۲۴	۲۵	۲۵	۲۶	لبنان	۲۲
۸	۱۶	۱۰	۱۶	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۶	۲۷	ارمنستان	۲۳
۱۳	۳۴	۱۸	۳۴	۳۹	۳۹	۴۰	۴۰	۴۰	۴۱	۴۱	عراق	۲۴

ماخذ: WDI

نمودار مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در هزار تولد زنده

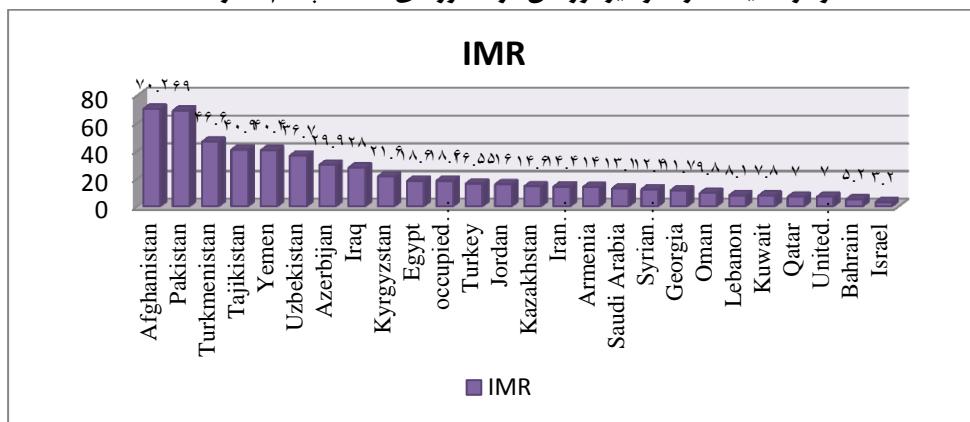
نمودار مقایسه مرگ و میر مادران در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر پایین بودن تعداد مرگ و میر مادران در سال ۲۰۱۳ رتبه دهم را به خود اختصاص داده است.

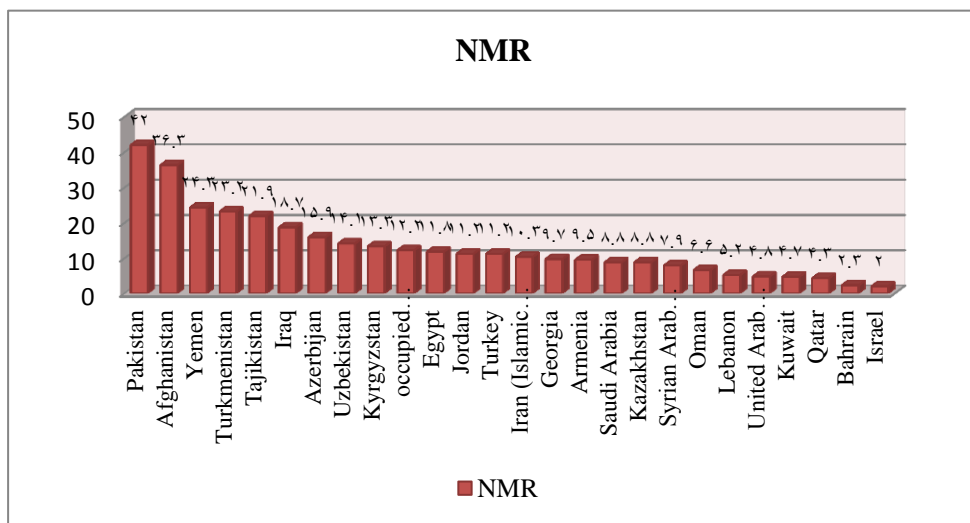
نمودار مقایسه مرگ و میر نوزادان در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر پایین بودن تعداد مرگ و میر نوزادان در سال ۲۰۱۳ رتبه دوازدهم را به خود اختصاص داده است.

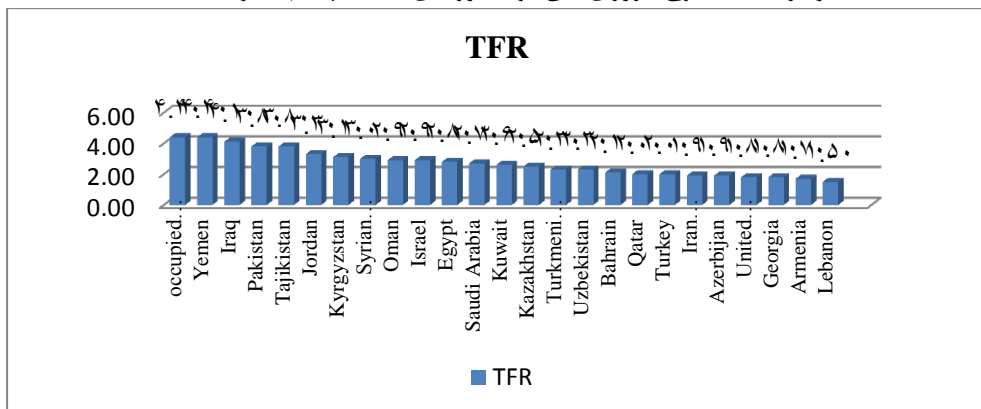
نمودار مقایسه مرگ و میر شیرخواران در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر پایین بودن تعداد مرگ و میر شیرخواران در سال ۲۰۱۳ رتبه سیزدهم را به خود اختصاص داده است.

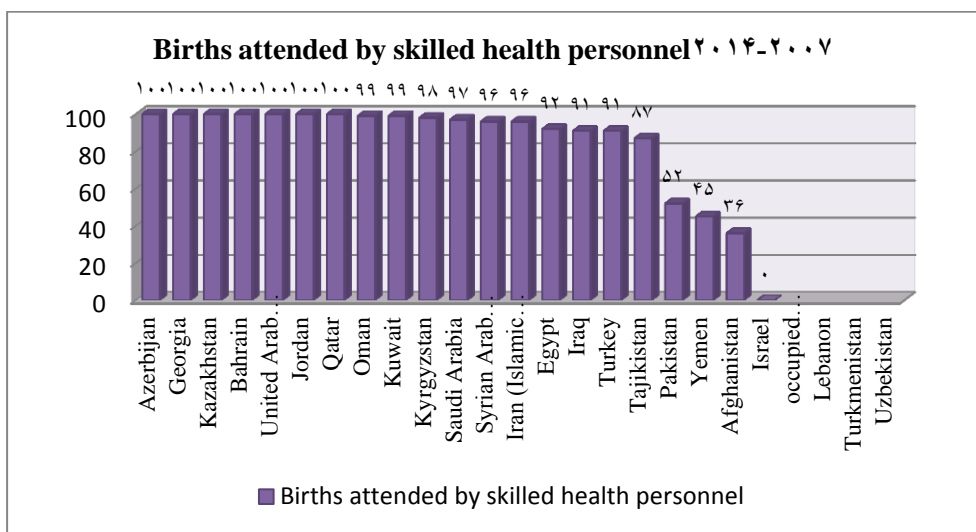
نمودار مقایسه نرخ باروری کلی در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر بالا بودن نرخ باروری کلی در سال ۲۰۱۳ رتبه بیستم را به خود اختصاص داده است.

نمودار مقایسه تولد نوزادان با پرسنل ماهر و آموزش دیده در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۰۷-۲۰۱۴

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر تولد نوزادان با پرسنل ماهر و آموزش دیده در طی سال های ۲۰۰۷-۲۰۱۴ رتبه سیزدهم را به خود اختصاص داده است.

شاخص نسبت کودکان واکسینه شده علیه سرخک (درصد)

تا قبل از پیدایش واکسن مؤثر علیه سرخک هر ساله ۱۳۰ میلیون نفر مبتلا به این بیماری می شدند که به دنبال دستیابی به واکسن و استفاده وسیع از آن، این تعداد افت قابل ملاحظه ای نمود و در حال حاضر به کمتر از ۳۰ میلیون مورد مرگ و میر ناشی از آن به کمتر از یک میلیون نفر رسیده که ۸۵٪ موارد مرگ و میر نیز در دو قاره آفریقا و آسیا رخ می دهد. جمهوری اسلامی ایران ایمن سازی علیه سرخک را از سال ۱۳۴۶ آغاز نمود. قبل از پیدایش واکسن براساس آمارهای ثبت شده در نیمه اول دهه ۱۳۴۰ در کشور هر ساله بین ۱۵۰ تا ۵۰۰ هزار مورد بیماری رخ می داد که مرگ و میر ناشی از آن نیز ۱۰ تا ۱۵ درصد بوده است. اغلب مبتلایان افراد یک تا ۷ ساله

و بیشترین موارد مرگ، مربوط به کودکان یک تا دو ساله بوده است. با شروع ایمن‌سازی علیه سرخک در کشور از سال ۱۳۴۶ تا سال ۱۳۵۰ در حدود ۳۷٪ جمعیت در معرض خطر کشور علیه سرخک واکسینه شدند و تعداد موارد بیماری در این سال به ۵۷۵۴۸ مورد رسید (۸۸.۵٪ کاهش پیدا کرد) و این روند کاهش کماکان ادامه یافت تا سال ۱۳۶۳ با شروع برنامه‌های گسترش ایمن‌سازی و به دنبال آموزش وسیع نیروهای بهداشتی، کاهش بیماری حالت بسیار چشمگیری به خود گرفت. در راستای برنامه حذف سرخک، در سال ۱۳۸۲ یک برنامه بسیج سراسری واکسیناسیون بر علیه سرخک برای گروه سنی ۵ تا ۲۵ سال در کشور به اجرا درآمد که طی آن ۳۳ میلیون نفر از افراد این گروه سنی واکسینه گردیدند و اجرای موفقیت‌آمیز این برنامه برگ زرینی بر افتخارات جمهوری اسلامی ایران افزود. قابل ذکر است از سال ۱۳۸۷ پوشش واکسیناسیون به ۹۹ درصد رسیده و تعداد موارد بروز گزارش شده افت چشمگیری داشته است.

بررسی میزان واکسیناسیون در منطقه نیز حاکی از آنست که با توجه به رقم مشابهی که درخصوص این شاخص، برخی از کشورهای منطقه گزارش نموده اند، در سال ۲۰۰۴ کشورهای قزاقستان، اردن، قرقیزستان، بحرین و قطر با پوشش ۹۹ درصدی جمعیت، بالاترین میزان فراگیری واکسیناسیون و کشور افغانستان با ۴۸ درصد کمترین پوشش را دارا بوده است. همچنین در سال ۲۰۱۰ کشورهای ترکمنستان، قزاقستان، قرقیزستان، بحرین، ایران و قطر مشمول پوشش ۹۹ درصدی واکسیناسیون بوده و کشور لبنان با ۵۳ درصد کمتر میزان درصد جمعیت تحت پوشش واکسن را گزارش نموده است.

در سال ۲۰۱۳ کشورهای ترکمنستان، قزاقستان، کویت، قرقیزستان، بحرین، عمان و قطر مشمول پوشش ۹۹ درصدی واکسیناسیون بوده و کشورهای آذربایجان، ایران و عربستان با ۹۸ درصد در رتبه بعدی و کشورهای پاکستان و سوریه با حدود ۶۱ درصد کمترین جمعیت تحت پوشش واکسن را گزارش نموده است.

واکسیناسیون بر حسب درصد در دوره سنی ۱۲ تا ۲۳ ماهه

ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۴	رتبه	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۱۱	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۳	رتبه
۱	آذربایجان	۶۷	۱۲	۶۷	۶۵	۶۶	۶۶	۶۷	۸۹	۹۲	۹۴	۹۸	۲
۲	افغانستان	۴۸		۵۰	۵۳	۵۵	۵۹	۶۰	۶۲	۶۵	۶۸	۷۵	۸
۳	ترکمنستان	۹۷	۳	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۱
۴	قزاقستان	۹۹	۱	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۶	۹۹	۱
۵	کویت	۹۷	۳	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۸	۹۹	۹۹	۹۹	۱
۶	امارات متحده عربی	۹۴	۵	۹۲	۹۲	۹۲	۹۲	۹۳	۹۴	۹۴	۹۴	۹۴	۵
۷	گرجستان	۸۶	۷	۹۲	۹۵	۹۷	۹۶	۸۳	۹۴	۹۴	۹۳	۹۶	۴
۸	ترکیه	۸۱	۹	۹۱	۹۸	۹۶	۹۷	۹۷	۹۷	۹۸	۹۶	۹۸	۲
۹	اردن	۹۹	۱	۹۵	۹۹	۹۵	۹۵	۹۵	۹۸	۹۸	۹۸	۹۷	۳
۱۰	پاکستان	۶۷	۱۲	۷۸	۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	۶۹	۶۳	۶۱	۶۱	۱۰
۱۱	ازبکستان	۹۸	۲	۹۹	۹۸	۹۸	۹۸	۹۵	۹۸	۹۹	۹۹	۹۷	۳
۱۲	قرقیزستان	۹۹	۱	۹۹	۹۷	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۷	۹۸	۹۹	۱
۱۳	بحرین	۹۹	۱	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۱
۱۴	تاجیکستان	۹۲	۶	۸۵	۸۲	۸۵	۸۶	۸۹	۹۴	۹۸	۹۴	۹۲	۵
۱۵	عربستان	۹۷	۳	۹۷	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۸	۹۸	۹۸	۹۸	۲
۱۶	ایران	۹۶	۴	۹۴	۹۹	۹۷	۹۸	۹۹	۹۹	۹۹	۹۸	۹۸	۲
۱۷	قطر	۹۹	۱	۹۹	۹۹	۹۲	۹۶	۹۹	۹۹	۹۸	۹۷	۹۹	۱
۱۸	مصر	۹۷	۳	۹۸	۹۸	۹۷	۹۲	۹۵	۹۶	۹۶	۹۳	۹۶	۴
۱۹	یمن	۷۶	۱۰	۷۶	۶۸	۷۴	۷۳	۶۹	۷۳	۷۱	۷۱	۷۸	۷
۲۰	عمان	۹۸	۲	۹۸	۹۶	۹۷	۹۷	۹۷	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۱
۲۱	سوریه	۸۲	۸	۸۱	۸۱	۸۱	۸۱	۸۱	۸۲	۸۰	۶۱	۶۱	۱۰
۲۲	لبنان	۵۳	۱۳	۵۳	۵۳	۵۳	۵۳	۵۳	۷۹	۷۹	۷۹	۷۹	۶
۲۳	ارمنستان	۹۲	۶	۹۴	۹۲	۹۲	۹۴	۹۶	۹۷	۹۷	۹۷	۹۷	۳
۲۴	فلسطین	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۵	عراق	۷۳	۱۱	۶۹	۶۲	۶۴	۷۵	۸۰	۷۵	۷۷	۶۹	۶۳	۹

مأخذ: WB

شاخص میزان کم‌وزنی کودکان زیر پنج سال

براساس آخرین گزارش وضعیت تغذیه کودکان یونیسف در سال ۲۰۰۹ میلادی، ۱۲۹ میلیون کودک زیر پنج سال از کم‌وزنی متوسط و شدید رنج می‌برند (از هر چهار کودک یک نفر). همچنین ۱۰ درصد کودکان در کشورهای در

حال توسعه دچار کم‌وزنی شدید هستند. کم‌وزنی به ویژه در آسیا و آفریقا از شیوع بالایی برخوردار است (به ترتیب ۲۷ و ۲۱ درصد) و در ۱۷ کشور منطقه جغرافیایی مزبور بیشتر از ۳۰ درصد است. برای اولین بار در ایران در سال ۱۳۷۴ وضعیت شاخص‌های تن‌سجی کودکان در یک بررسی کشوری تحت عنوان "میزان دستیابی به اهداف میان‌دهه‌ای به دست آمد. براساس نتایج این بررسی میزان شیوع سوء تغذیه متوسط و شدید براساس شاخص وزن برای سن، حدود ۱۶/۶ درصد گزارش شده است. در سال ۱۳۷۷ به منظور ترسیم دقیق‌تر وضعیت اپیدمیولوژیک سوء تغذیه در استان‌های مختلف کشور اولین مطالعه با نمونه کافی برای برآورد شاخص‌های سوء تغذیه کودکان با تفکیک مناطق شهری و روستایی هر استان انجام شد. اطلاعات این بررسی حاکی از آن است که کم‌وزنی براساس شاخص وزن برای سن در ۱۰/۹ درصد کودکان وجود داشته است. این بررسی، داده‌های پایه را برای مسئولان بهداشتی جهت برنامه‌ریزی بهبود رشد و تغذیه کودکان فراهم آورد و منجر به طراحی و اجرای مداخلات منطقه‌ای برای بهبود تغذیه کودکان گردید. همچنین نتایج دومین مطالعه استانی شاخص‌های سوء تغذیه کودکان در سال ۱۳۸۳ بیانگر شیوع کم‌وزنی به میزان ۵/۲ درصد و در سال ۱۳۹۱ در حدود ۴/۰۸ بوده است. بنابراین کم‌وزنی کودکان کشورمان طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۷۴ در مقایسه با سایر کشورها از کاهش چشمگیری برخوردار بوده است.

میزان کم‌وزنی کودکان زیر پنج سال

ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۱۲
۱	آذربایجان	-	۹.۷	-	-	-
۲	ترکمنستان	-	۴.۲	-	-	-
۳	قزاقستان	-	۵.۸	-	-	-
۴	گرجستان	۴.۷	-	-	۴.۹	-
۵	ترکیه	-	-	-	۱۱.۰	-
۶	اردن	-	-	۱۲.۶	-	-
۷	پاکستان	-	-	۳۱.۶	-	-
۸	ازبکستان	-	۴.۸	-	-	-
۹	قرقیزستان	-	۵.۳	-	-	-
۱۰	تاجیکستان	۹.۷	-	-	-	-
۱۱	ایران	-	۵.۲	-	-	۴.۰۸
۱۲	مصر	۱۴.۱	-	-	۱۲.۹	-
۱۳	عمان	-	۸.۹	۹.۲	-	-
۱۴	سوریه	-	۹.۴	-	-	-
۱۵	ارمنستان	۸.۲	-	۷.۴	-	-
۱۶	عراق	-	۱۴.۸	-	-	-

دسترسی جمعیت به خدمات بهداشتی - درمانی

در مباحث دسترسی جمعیت به خدمات سلامتی می‌توان به دو بخش عمده مشتمل بر ارائه خدمات سرپایی و بستری اشاره نمود. شاخص‌های اصلی دو بخش مزبور به ترتیب تعداد پزشک به ازای هر هزار نفر جمعیت و تعداد تخت بستری به ازای هر هزار نفر جمعیت می‌باشد. شاخص جهانی تعداد پزشک در سال ۲۰۱۳ برای کشورهای با درآمد پایین، متوسط و بالا در حدود ۰.۲، ۱.۳ و ۳.۱ در هزار نفر است. پزشک به ازای هر هزار نفر در سال ۲۰۱۳ برای کشور بریتانیا ۲.۸، آمریکا ۲.۵، یونان ۶.۲، اسپانیا ۴.۹، روسیه و نروژ ۴.۳ و سوئیس ۴ می‌باشد. شاخص جهانی تعداد تخت در سال ۲۰۱۳ برای کشورهای با درآمد متوسط ۲.۳ به ازای هر هزار نفر و با درآمد بالا ۵.۷ در هزار نفر است. تخت به ازای هر هزار نفر در سال ۲۰۱۳ برای کشورهای بریتانیا و آمریکا ۲.۹ گزارش شده است. در خصوص کشورهایی که دارای بیشترین تعداد تخت به ازای هر هزار نفر هستند می‌توان به آلمان با ۸.۲، ژاپن ۱۳.۷ و کره ۱۳.۲ تخت به ازای هر هزار نفر اشاره نمود.

با توجه به اطلاعات در دسترس در سال ۲۰۰۴ کشورهای قزاقستان، قرقیزستان و اردن با مقادیر ۳/۶، ۲/۵ و ۲ در هزار نفر بیشترین تعداد پزشک را گزارش نموده‌اند و ایران ۱/۲۶ پزشک به ازای هر هزار نفر جمعیت را دارا بوده است. در سال ۲۰۰۹ با کمی افزایش کشورهای قزاقستان، لبنان، یمن و مصر به ترتیب با ۳/۸، ۳/۵، ۳ و ۲/۸ به ازای هر هزار نفر جمعیت بالاترین اعداد را گزارش کرده‌اند که در این میان ایران در سال ۲۰۰۸ به تعداد ۱/۳۷ پزشک به ازای هر هزار نفر جمعیت دست یافته است و در سال ۲۰۱۳ در حدود ۱/۶ می‌باشد.

در بخش خدمات بستری در سال ۲۰۰۴ اطلاعات در دسترس حاکی از آنست که کشورهای قزاقستان، تاجیکستان، قرقیزستان و ترکمنستان با ۷/۷، ۶/۴، ۵/۳ و ۴/۹ جایگاه اول تا چهارم را دارند و ایران ۱/۶۴ تخت به ازای هر هزار نفر جمعیت را گزارش کرده است. در سال ۲۰۰۹ گزارش تعداد تخت نشان می‌دهد که قزاقستان همچنان با ۷/۶ تخت به ازای هر هزار نفر جمعیت جایگاه اول را به خود اختصاص داده است و اطلاعات سایر کشورها بیان‌کننده تغییرات محسوسی در تعداد تخت‌ها طی سال‌های مورد مطالعه نمی‌باشد. لیکن نسبت تعداد تخت به هر هزار نفر جمعیت در کشورمان تا سال ۲۰۱۲ حدود ۱/۵ گزارش شده است.

مقادیر تعداد پزشک به ازای هر هزار نفر

ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۴	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۱۱	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۳
۱	آذربایجان	-	-	۳۶	۳۸	-	-	۳۷۸	۳۲۸	۳۴۳	۳۴
۲	افغانستان	-	۰.۲	-	-	-	۰.۲	۰.۱۹	۰.۲۳	-	۰.۲
۳	ترکمنستان	-	-	۲.۵	۲.۴	-	-	۲.۳۹	-	-	-
۴	قزاقستان	۳۶	۳.۷	۳.۹	۳.۹	۳.۷	۳.۸	۴.۱	۳.۸۴	۳.۵۸	۳.۶
۵	کویت	-	۱.۸	-	-	-	۱.۷۹	۲.۵	۲.۶	۲.۷	-
۶	امارات متحده عربی	-	۱.۵	-	۱.۹	-	۱.۹۳	۲.۵	-	-	-
۷	گرجستان	-	-	۴.۷	۴.۵	-	-	۴.۸	۴.۲	۴.۲	۴.۳
۸	ترکیه	۱.۳	۱.۳	۱.۶	-	۱.۵	۱.۶	۱.۱۷	۱.۷	-	-
۹	اردن	۲.۰	۲.۴	-	۲.۶	-	۲.۴	۲.۵۶	-	-	-
۱۰	پاکستان	۰.۷	۰.۸	-	۰.۸	-	۰.۸	-	-	-	-
۱۱	ازبکستان	-	۲.۶	-	۲.۶	-	۲.۵۴	-	-	۲.۴	۲.۵
۱۲	قرقیزستان	۲.۵	-	۲.۴	۲.۳	-	-	۲.۳	۲.۴۷	۱.۹۶	-
۱۳	بحرین	۱.۱	۲.۷	-	۳.۰	۱.۴	-	۱.۴۹	۰.۹۱	۰.۹	-
۱۴	تاجیکستان	-	-	۲.۰	-	-	-	۲.۱	۱.۹	-	۱.۹
۱۵	عربستان	۱.۴	-	-	۱.۶	۰.۹	۰.۸	۰.۹	-	-	-
۱۶	ایران	۱.۲۶	۱.۳۲	۱.۲۸	۱.۳۲	۱.۳۷	-	۰.۸۹	-	۱.۶	۱.۶
۱۷	قطر	-	۲.۶	-	۲.۸	-	-	۷.۷۴	-	-	-
۱۸	مصر	-	۲.۴	-	-	-	۲.۸	۲.۸	-	-	-
۱۹	یمن	۰.۳	-	-	-	-	۰.۳	۰.۲	-	-	-
۲۰	عمان	۱.۳	۱.۷	-	۱.۸	۱.۹	۲.۰۵	۲.۲۲	-	۲.۴	-
۲۱	سوریه	-	-	۰.۵	-	۱.۵	۱.۵	۱.۵	-	-	-
۲۲	لبنان	-	۲.۴	۲.۳	-	-	۳.۵	۳.۵۴	۳.۲	-	-
۲۳	ارمنستان	-	-	۳.۷	۳.۷	-	-	۳.۷۶	۲.۸۵	۲.۶۹	۲.۷
۲۴	فلسطین	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۵	عراق	۰.۷	۰.۷	-	۰.۵	-	۰.۷	۰.۶۱	-	-	-

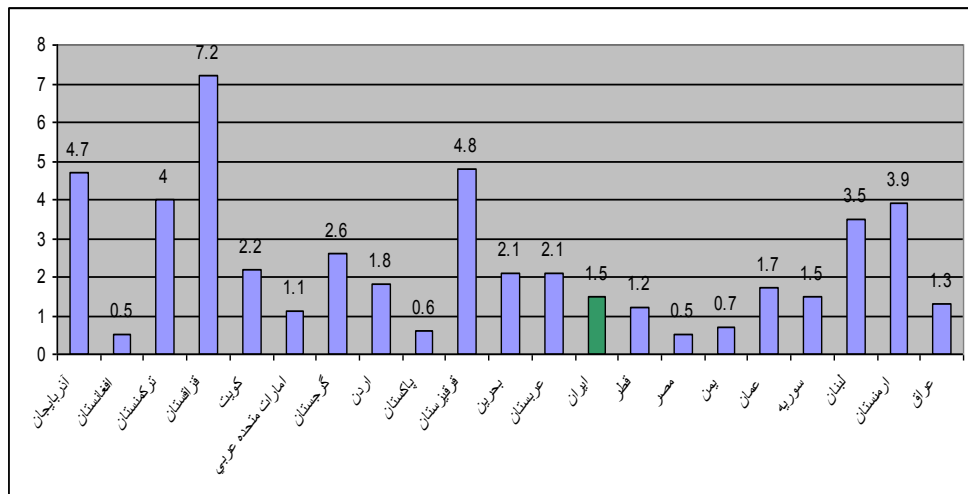
مأخذ: WDI

تعداد تخت به ازای هر هزار نفر

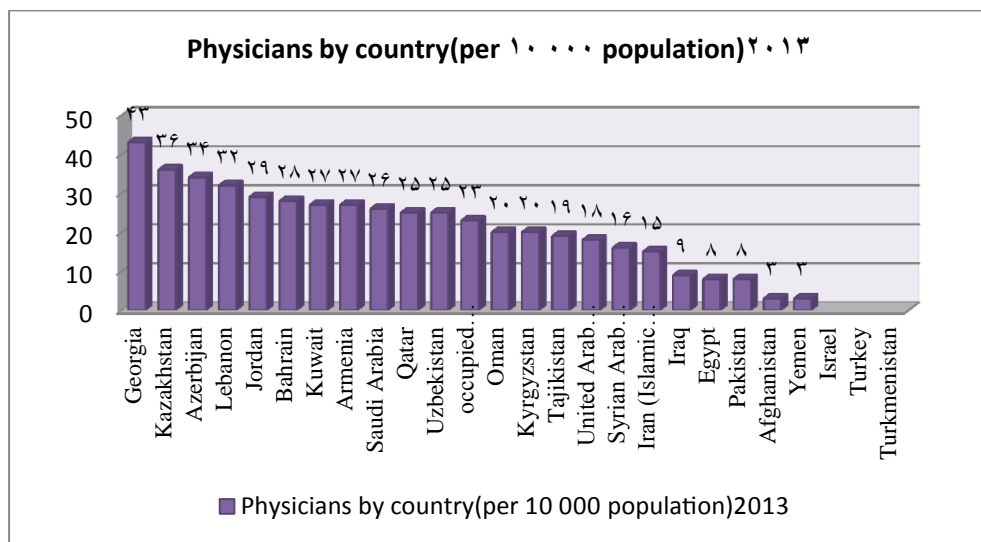
ردیف	کشور	مقدار ۲۰۰۴	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۱۱	مقدار ۲۰۱۲
۱	آذربایجان	-	۸.۲	۸.۱	۷.۹	-	۷.۵	-	۴.۵۵	۴.۷
۲	افغانستان	-	-	-	-۰.۴	-۰.۴	۰.۴	-۰.۴	-	-۰.۵
۳	ترکمنستان	۴.۹	-	۴.۳	۴.۱	-	۴	-	۴.۰۷	۴
۴	قزاقستان	۷.۷	۷.۷	۷.۸	۷.۷	۷.۷	۷.۶	-	-	۷.۲
۵	کویت	-	۱.۹	۱.۹	-	۱.۸	۲	-	-	۲.۲
۶	امارات متحده عربی	-	۱.۹	-	۱.۹	۱.۹	-	-	-	۱.۱
۷	گرجستان	-	۳.۸	۳.۷	۳.۳	-	۳.۱	-	۲.۹	۲.۶
۸	ترکیه	۲.۶	۲.۶	۲.۷	۲.۸	۲.۴	-	۲.۵	۲.۵	-
۹	اردن	-	۱.۷	۱.۹	۱.۸	-	۱.۸	۱.۸	-	۱.۸
۱۰	پاکستان	-	۱.۲	-	۱.۰	-۰.۶	-۰.۶	-	-	-۰.۶
۱۱	ازبکستان	-	۵.۲	-	۴.۸	-	۴.۶	۴.۴	-	-
۱۲	قرقیزستان	۵.۳	۵.۱	۵.۱	۵.۱	-	-	-	۴.۷۹	۴.۸
۱۳	بحرین	-	۲.۸	۲.۷	۲.۰	۱.۹	-	-	-	۲.۱
۱۴	تاجیکستان	۶.۴	۶.۲	۶.۱	۵.۴	۵.۴	۵.۲	-	۵.۵	-
۱۵	عربستان	۲.۳	۲.۳	-	۲.۲	۲.۲	۲.۲	-	-	۲.۱
۱۶	ایران	۱.۶۴	۱.۶۳	۱.۶	۱.۷	-	-	-	-	۱.۵
۱۷	قطر	-	۲.۴	۲.۵	-	۱.۴	-	-	-	۱.۲
۱۸	مصر	-	۲.۲	۲.۱	۲.۱	-	۱.۷	۱.۷	-	-۰.۵
۱۹	یمن	-	-۰.۶	-۰.۷	-۰.۷	-۰.۷	-۰.۷	-۰.۷	-	-۰.۷
۲۰	عمان	-	۲.۱	۲.۱	۲.۰	۱.۹	-	-	-	۱.۷
۲۱	سوریه	۱.۳	-	۱.۴	۱.۵	۱.۵	۱.۵	-	-	۱.۵
۲۲	لبنان	-	۳.۶	-	۳.۴	-	۳.۵	-	-	۳.۵
۲۳	ارمنستان	-	۴.۵	۴.۴	۴.۱	-	۳.۷	-	۳.۹۵	۳.۹
۲۴	عراق	-	۱.۳	-	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۳	-	۱.۳

مأخذ: WDI

نمودار تخت به ازای هر هزار نفر سال ۲۰۱۲

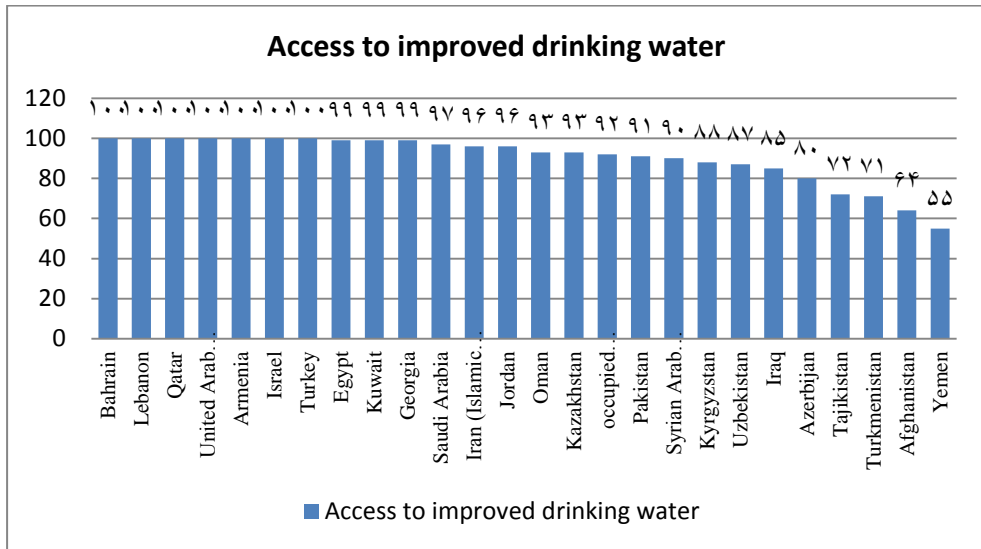
نمودار مقایسه نسبت تعداد پزشک به جمعیت در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر نسبت تعداد پزشک به جمعیت در سال ۲۰۱۳ رتبه هجدهم را به خود اختصاص داده است.

نمودار مقایسه میزان دسترسی به آب آشامیدنی در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر میزان دسترسی به آب آشامیدنی در سال ۲۰۱۳ رتبه دوازدهم را به خود اختصاص داده است.

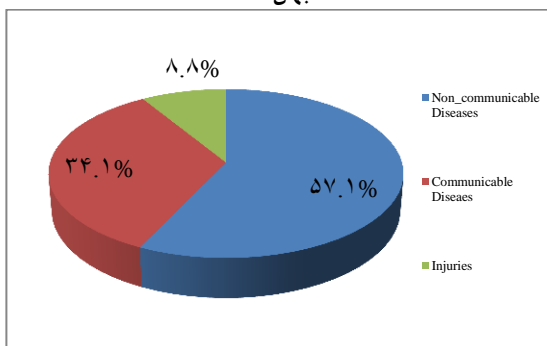
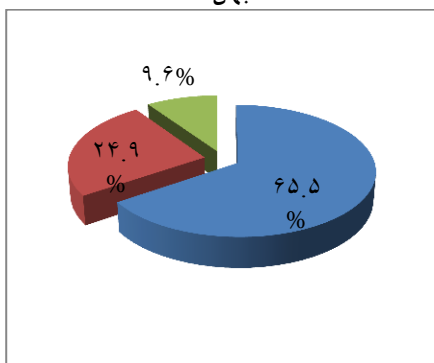
بار جهانی بیماری‌ها و آسیب‌ها ۲۰۲۰-۱۹۹۰ Global Burden Of Diseases and Injuires

مطالعه‌ی بار جهانی بیماری‌ها توسط موسسه ارزیابی و سنجش سلامت (IHME) و با همکاری سازمان بهداشت جهانی و بانک جهانی صورت گرفت. نتایج این پروژه با استفاده از اطلاعات موجود کشورها و به‌کارگیری پیشرفته‌ترین مدل‌های آماری توسط کارآمدترین دانشمندان جهان بدست آمده و به عنوان منبعی قابل استناد در سیاستگذاری سلامت کشورهای مختلف جهان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

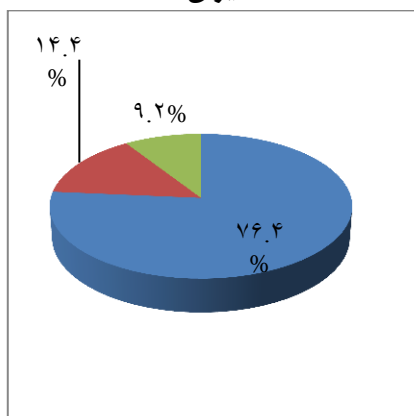
با توجه به نمودار بیشترین علت مرگ و میر در جهان در سال ۱۹۹۰ مربوط به بیماری‌های غیر واگیر است (۵۷.۱٪). پس از آن بیماری‌های واگیر دار با ۳۴.۱٪ دومین عامل مرگ و میر بوده و سوانح و حوادث به میزان ۸.۸٪ سهم کمتری را به خود اختصاص داده‌اند. در ایران نیز در سال ۱۹۹۰ بیشترین علت مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیرواگیر بوده (۵۷.۲٪) ولی حوادث و سوانح سهم بیشتری (۲۲٪) از علل مرگ و میر را نسبت به

جهان به خود اختصاص داده اند. در سال ۲۰۱۰ بیماری‌های غیرواگیر با افزایش ۸.۴ درصدی نسبت به سال ۱۹۹۰ به میزان ۶۵.۵٪ علت مرگ در جهان بوده و پس از آن بیماری‌های واگیردار به میزان ۲۴.۹٪ سهم کمتری از علل مرگ و میر را نسبت به سال ۱۹۹۰ به خود اختصاص داده‌اند. در همین سال ایران با ۷۶.۴٪ مرگ ناشی از بیماری‌های غیر واگیر شاهد افزایش قابل ملاحظه‌ای در ابتلا به این گونه بیماری‌ها به میزان ۱۹.۲٪ نسبت به سال ۱۹۹۰ بوده که این موضوع حائز اهمیت است. همچنین بیماری‌های واگیردار و سوانح و حوادث به ترتیب با ۱۴.۴٪ و ۹.۲٪ عامل مرگ و میر در سال ۲۰۱۰ بوده‌اند که نسبت به سال ۱۹۹۰ کاهش یافته‌اند.

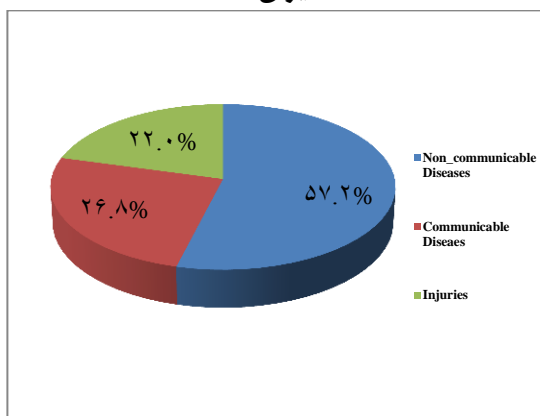
نمودار مقیاس علت مرگ در ایران و جهان در سال ۱۹۹۰ و ۲۰۱۰
 علت مرگ، ۱۹۹۰
 علت مرگ، ۲۰۱۰
 جهان
 جهان

ایران

ایران

تامین منابع مالی سلامت

هزینه های بخش سلامت به دلیل پیچیدگی و رشد روزافزون تکنولوژی پزشکی، افزایش جمعیت، تغییر شیوه زندگی، ظهور بیماری‌های بازپدید و نوپدید، افزایش دسترسی فیزیکی، مالی و فرهنگی مردم به خدمات سلامت، ارتقاء سطح آگاهی مردم به خدمات سلامت و درخواست مردم برای دریافت خدمات بهتر و تخصصی‌تر، رشد فزاینده‌ای پیدا کرده است. بر اساس آخرین مطالعه حسابهای ملی سلامت، ایران در سال ۱۳۹۰ حدود ۶۰۹۳ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را صرف سلامت کرده که این میزان در مقایسه با کشورهای منطقه در رتبه مناسبی قرار دارد. اما به عنوان نمونه در سال ۱۳۸۴ (۲۰۰۵) به طور سرانه ۷۸۸ دلار آمریکا (PPP) را صرف هزینه های سلامت کرده که ۴۱۴ دلار آن از منابع دولتی و عمومی هزینه شده است. در ابتدای برنامه پنجم سهم پرداخت خدمات از جیب مردم حداقل ۵۲ درصد و بیمه‌ها ۲۲ درصد بوده است. که انتظار می رود با افزایش نرخ ارز و گرانی شدید دارو، تجهیزات پزشکی و خدمات، افزایش تورم و رشد شدید نقدینگی، توسعه بی رویه زیرساختهای بهداشتی، درمانی و آموزشی و نامتناسب با نیازهای مناطق مختلف کشور و ناقص اجرا کردن قانون هدفمندسازی یارانه‌ها این وضعیت تشدید شده باشد. در حالی که برابر قانون برنامه پنجم باید سهم مستقیم مردم به کمتر از ۳۰ درصد و بیمه‌ها به بیش از ۴۰ درصد برسد. بنظر می رسد که کشور در زمینه تامین مالی از منابع دولتی و عمومی خوب عمل نمی کند و این امر مشکلاتی را در خصوص کارایی، عدالت و همچنین حفاظت مالی تهیدستان در پی دارد.

یکی از شاخص هایی که می تواند بیانگر میزان بهره مندی عادلانه مردم از خدمات سلامت باشد، سرانه هزینه‌های عمومی این بخش است. سرانه کل هزینه های بهداشت و درمان دولت بر اساس قیمت های جاری از ۵ هزار ریال در سال ۷۵ به ۵۰ هزار ریال در سال ۸۵ رسیده است. اما بر اساس قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶، سرانه کل هزینه های بهداشت و درمان دولت از ۶ هزار ریال در سال ۷۵ به ۱۴ هزار ریال در سال ۸۵ رسیده است. با قرار دادن سرانه هزینه بهداشت و درمان که توسط دولت هر ساله برای سازمان های بیمه گر اعلام می شود، در کنار سرانه هزینه بهداشت و درمان دولت، می توان سرانه هزینه های بهداشت و درمان بخش عمومی (دولت + سازمان های بیمه گر) را مشخص نمود. با توجه به اینکه بر اساس قیمت های جاری، سرانه هزینه بهداشت و درمان سازمانهای بیمه گر برای سال ۸۵ معادل ۳۸۹۵۰ ریال بوده، لذا سرانه هزینه های بهداشت و درمان بخش عمومی برای این سال معادل ۸۹۴۰۲ ریال خواهد شد. این در حالی است که آمار نشان می دهد

روند گذشته تغییرات سرانه هزینه سلامت در ایران بطور میانگین سالانه ۱۱ درصد افزایش یافته است. که البته اگر ایران قصد داشته باشد در سال ۱۴۰۴ جزء سه کشور اول منطقه در این شاخص باشد، بر اساس مدل های ریاضی بررسی رفتار این شاخص، باید رشد سالانه این شاخص مابین سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۴ به حدود ۲۱٪ و مابین سال های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ به حدود ۳۷٪ و مابین سال های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ به حدود ۵۳٪ برسد.

از سوی دیگر در بررسی روند هزینه های جاری امور اجتماعی و بخش بهداشت و درمان دولت طی دهه اخیر متوجه می شویم که متوسط سهم هزینه های جاری بخش بهداشت و درمان دولت از سایر بخش های امور اجتماعی کمتر بوده است (۱۲/۶ درصد) و سهم هزینه های جاری بخش بهداشت و درمان از کل هزینه های جاری امور اجتماعی دولت از قاعده خاصی پیروی نمی کند. به عبارت دیگر طی این دوره، سیاست های سلامت دولت در قیاس با سیاست های آن در حوزه های دیگر از ثبات چندانی برخوردار نبوده و سیاست های دولت به جای آنکه بیشتر تحت تاثیر برنامه های بلندمدت و راهبردی باشد، بیشتر دچار روزمرگی شده است.

علاوه بر این ناپایداری سیاستی در سطح کلان، متاسفانه بدلیل حاکمیت حسابداری نقدی در نظام مالی دولت، طراحی نامتناسب و استقرار ناقص قانون بیمه همگانی درمان (۱۳۷۳)، اجرای نادرست خودگردانی بیمارستان ها، و تعدد نقاط تصمیم گیر، شاهد ناپایداری مالی در سطح بخش سلامت نیز هستیم که این امر بر شدت بحران های بخش افزوده، و البته کم توجهی به استقلال دانشگاه ها براساس قانون هیئت امناء و اجرای ناقص آن و ضعف شدید نظارت ستاد بر عملکرد دانشگاه ها، به این بحران دامن زده است. از طرف دیگر در حالی که طی سه دهه گذشته، همیشه شعار نظام سلامت، «اولویت بهداشت بر درمان» بوده، اما متاسفانه بیشترین سهم هزینه های سلامت در دهه گذشته، مربوط به خدمات درمان و دارو با حدود ۸۰ درصد بوده است.

ابلاغ آیین نامه مالی - معاملاتی دانشگاه ها بر اساس ماده ۲۰ قانون برنامه پنجم توسعه و تبدیل نظام حسابداری نقدی به حسابداری تعهدی، به عنوان گام اول از پنج گام برنامه ریزی شده نظام نوین مالی، امکان استقرار نظام قیمت تمام شده خدمات، بودجه ریزی عملیاتی، مدیریت عملکرد و مدیریت بهره‌وری سرمایه را فراهم کرده است. وزارت بهداشت اولین دستگاه اجرایی دولتی است که نظام حسابداری تعهدی را طی ۵ سال گذشته طراحی، آماده سازی و پیاده نموده و برای وحدت رویه در تمام مؤسسات و دانشگاه های وابسته، ده دستورالعمل ابلاغ کرده است. و نرم افزاری برای پایش روزانه اطلاعات مالی اجرا کرده که به وزیر و مدیران ارشد امکان می دهد تا در تمام شبانه روز واحدهای زیرمجموعه خود را از نظر مالی کنترل و نظارت کنند.

مقایسه هزینه های سلامت در ایران و جهان

امروزه در دنیا، بخش سلامت از مهمترین بخش های خدماتی هر حاکمیتی محسوب می شود و شاخص های پیشرفت در آن یکی از شاخص های اصلی توسعه و رفاه اجتماعی و نمادی از حکمرانی خوب Good Governance تلقی می شود. تجارب جهانی کشورهای توسعه یافته مؤید آن است که سرمایه گذاری در بخش سلامت، محور هرگونه راهبرد کلی توسعه و کاهش فقر است. دسترسی همگانی به خدمات ضروری و پایه سلامت بر مبنای تحلیل های اقتصادی و اولویت های جوامع مختلف و اثر متقابل دولت و جامعه مدنی از طریق سرمایه گذاری در سلامت ترسیم می شود. اما باید توجه داشت که به دلیل رشد تکنولوژی پزشکی، افزایش جمعیت و نیز تغییر شیوه زندگی به سمت صنعتی شدن، افزایش دسترسی (فیزیکی و مالی) و سطح آگاهی افراد به خدمات سلامت و ظهور بیماری های جدید، هزینه های خدمات سلامت با رشد فزاینده ای روبرو بوده است. سازمان جهانی بهداشت در کتاب اطلس هزینه های سلامت در سال ۲۰۱۴ هزینه های سلامت را منتشر کرده و به چند واقعیت کلیدی اشاره می کند:

هر ساله ۱۰۰ میلیون نفر در جهان به فقر دچار می شوند بخاطر آنکه ناچارند پرداخت مستقیم از جیب برای خدمات سلامت داشته باشند.

توصیه سازمان جهانی بهداشت برای افزایش منابع سلامت، حرکت از تامین مالی پرداخت مستقیم از جیب (به هنگام بیماری) به سمت مکانیزم های پیش پرداخت (قبل از بیماری) می باشد. در سال ۲۰۱۱ حدود ۶.۹ تریلیون دلار در بخش سلامت هزینه شده است.

تصویر مالی بخش سلامت در جهان در جدول زیر آورده شده است. تفاوت زیادی در هزینه های سلامت در بین کشورهای دنیا وجود دارد. این تفاوت از سرانه ۹۹۰.۸ دلار آمریکا در نروژ تا ۱۲ دلار به ازای هر نفر در اریتره می باشد. میانگین نسبت هزینه های سلامت به تولید ناخالص داخلی در دنیا حدود ۱۰.۱ درصد و میانگین پرداخت مستقیم از جیب حدود ۱۸٪ می باشد. سازمان جهانی بهداشت تخمین زده است که برای فراهم ساختن حداقل خدمات لازم برای حفظ زندگی (بخور و نمیر) در جهان حداقل ۴۴ دلار لازم است.

جدول تصویر مالی بخش سلامت در جهان	
مقدار	شاخص
۱۰/۱ درصد	نسبت هزینه های سلامت به GDP
۶.۹ تریلیون دلار	کل هزینه های سلامت در دنیا در سال ۲۰۱۲
۱۰۰۸ دلار	سرانه هزینه های سلامت در دنیا
۹۹۰۸ (نروژ)	کشوری که بیشترین سرانه هزینه های سلامت را دارد
۱۲ دلار اریتره	کشوری که کمترین سرانه هزینه های سلامت در دنیا را دارد
۸۴۳۶ (نروژ)	کشوری که بالاترین سرانه هزینه های دولتی در سلامت را دارد
۳ دلار (میانمار)	کشوری که کمترین سرانه هزینه های دولتی در سلامت را دارد
۴۵۸۴ دلار آمریکا	متوسط سرانه هزینه های سلامت در کشورهای OECD
۴۴ دلار آمریکا	حداقل هزینه لازم برای تولید و ارائه خدمات پایه که وضعیت سلامتی فرد بدتر نشود (بر اساس برآورد WHO)

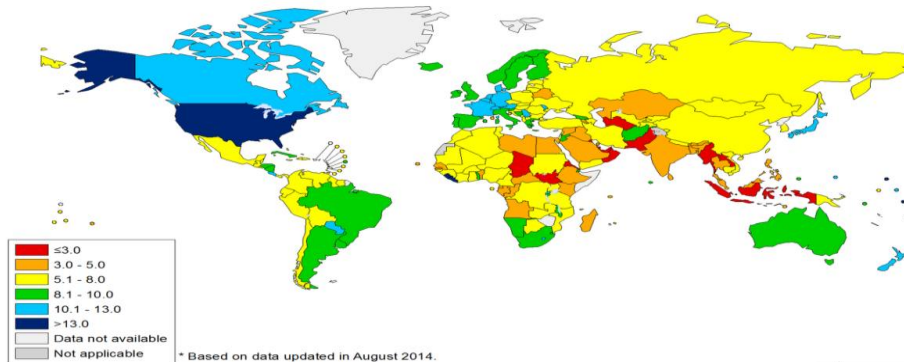
نسبت هزینه های سلامت به تولید ناخالص داخلی

یکی از مهمترین شاخص هایی که برای قضاوت در مورد بازار سلامت از آن استفاده می کنند شاخص نسبت هزینه های سلامت به تولید ناخالص داخلی است.

به طور معمول نسبت این شاخص در کشورهای پیشرفته در مقایسه با کشورهای توسعه نیافته بالاتر است. هر چند که این شاخص به تنهایی نمی تواند معیاری بر کفایت منابع در بخش سلامت و همچنین اهمیت دادن کشورها به سلامت استفاده شود اما از مهمترین این شاخص هاست. توزیع این شاخص در نقشه جهان در نمودار قابل مشاهده است. همانطور که ملاحظه می شود سهم هزینه های سلامت از تولید ناخالص داخلی ایران با ۶/۹۳ درصد در سال ۱۳۹۰ در این شاخص، کشور را در گروه کشورهای زرد رنگ قرار داده است. در حالی که طبق سیاستهای کلی سلامت باید در گروه کشورهای سبز باشد.

نمودار نسبت کل هزینه های سلامت به تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۲

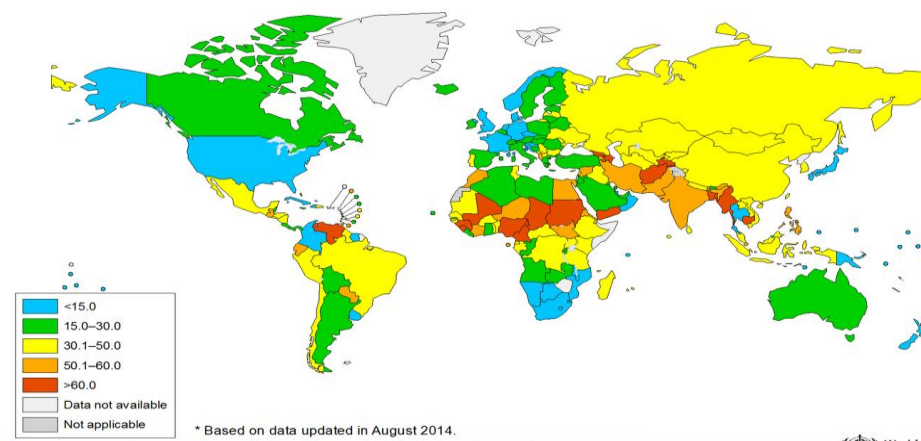
Total expenditure on health
as a percentage of the gross domestic product, 2012 *

شاخص مهم دیگر در ارزیابی نظام سلامت کشورها، شاخص پرداخت مستقیم از جیب می باشد. میزان این شاخص در دنیا در نمودار دیده می شود. مقدار این شاخص براساس محاسبه حسابهای ملی سلامت توسط مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰ برابر با ۵۶٪ برآورد شده است. براین اساس ایران در گروه کشورهای نارنجی رنگ (۵۰-۶۰٪) قرار دارد. حال آنکه طبق ماده ۳۸ قانون پنجم توسعه باید در گروه کشورهای سبز رنگ باشد.

نمودار میزان پرداخت مستقیم از جیب مردم برای سلامت در کشورهای جهان در سال ۲۰۱۲

Out-of-pocket expenditure on health
as a percentage of total expenditure on health (%), 2012 *

میانگین پرداخت مستقیم از جیب در دنیا ۱۸٪ می باشد و این میزان در کشورهای پیشرفته زیر ۱۰٪ می باشد. حال آنکه مردم در این کشورها توانایی بیشتری به پرداخت دارند. برعکس، در کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته که دولت باید بیشتر در بخش سلامت سرمایه گذاری نماید مردم بیشترین هزینه های سلامت را به طور مستقیم از جیب پرداخت می کنند. مطالعات نشان می دهد که بر خلاف شواهد حاصله از سایر کشورها و مناطق پردرآمد، کسش درآمدی کالای سلامت در کشورهای منطقه ی MENA کوچکتر از یک است به طوری که این کالا لوکس تلقی نمی شود. لذا انتظار نمی رود با افزایش درآمد مردم سهم بیشتری از درآمد شان را به سلامت اختصاص دهند. لذا دولت باید نقش پر رنگتری را ایفا نماید.

مقایسه وضعیت ایران با کشورهای با درآمد متوسط به بالا

در این بخش شاخصهای اقتصاد سلامت ایران با کشورهای با درآمد متوسط به بالا مقایسه می شود. در طبقه بندی بانک جهانی کشورهای جهان با استفاده از درآمد ملی به چهار گروه تقسیم بندی می شود:

– کشورهای با درآمد پایین (Low income)

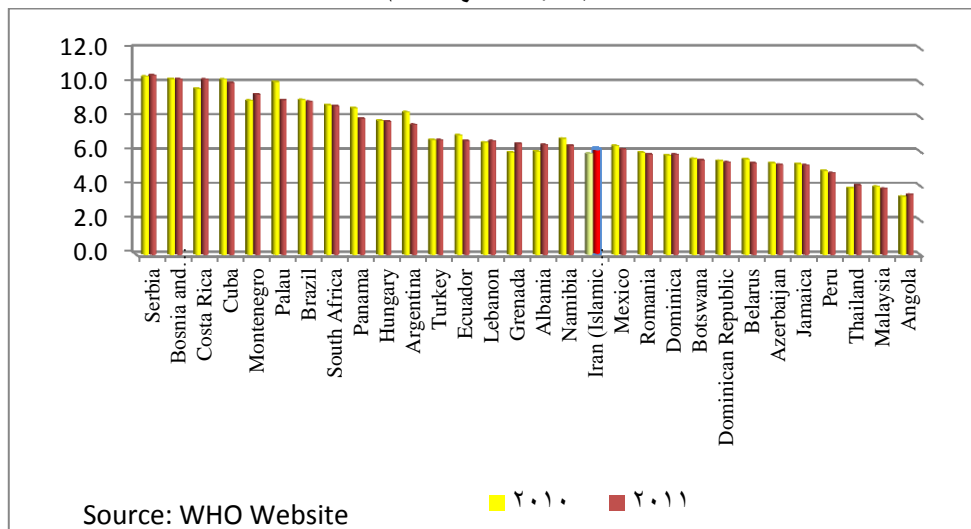
– کشورهای با درآمد متوسط به پایین (Low –Middle)

– کشورهای با درآمد متوسط به بالا (Up – Middle)

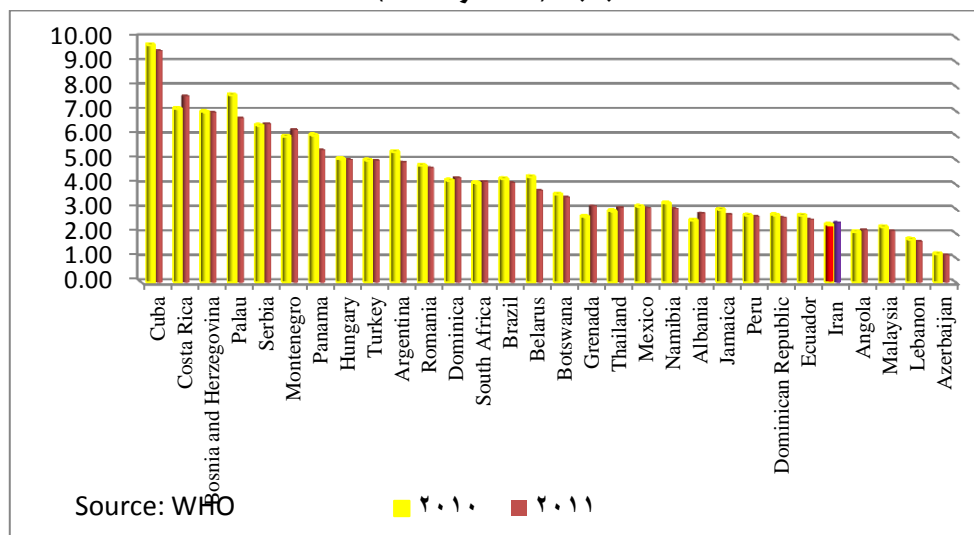
– کشورهای با درآمد بالا (Hi Income)

کشور ایران همراه با ۵۷ کشور دیگر در گروه کشورهای با درآمد متوسط به بالا قرار دارد. در این بررسی به علت تعداد زیاد کشورهای گروه، تعداد ۳۰ کشور (۱۵ کشور که از لحاظ درآمد بالاتر از ایران و ۱۵ کشور پایین تر از ایران) وارد شده است. از نظر نسبت کل هزینه های سلامت به تولید ناخالص داخلی (هر چه این نسبت بزرگتر باشد نشان دهنده توجه بیشتر به بخش سلامت در اقتصاد می باشد) لبنان و ترکیه از ایران وضعیت بهتری دارند و کشورهایی مانند بلاروس و آذربایجان در مکان پایین تری قرار می گیرند. از نظر نسبت هزینه های دولتی سلامت به تولید ناخالص داخلی (هر چه این نسبت بزرگتر باشد نشان دهنده ی توجه بیشتر دولت به بخش سلامت می باشد) مالزی و لبنان از ایران وضعیت بدتری دارند و کوبا و برزیل در وضعیت بهتری قرار دارند.

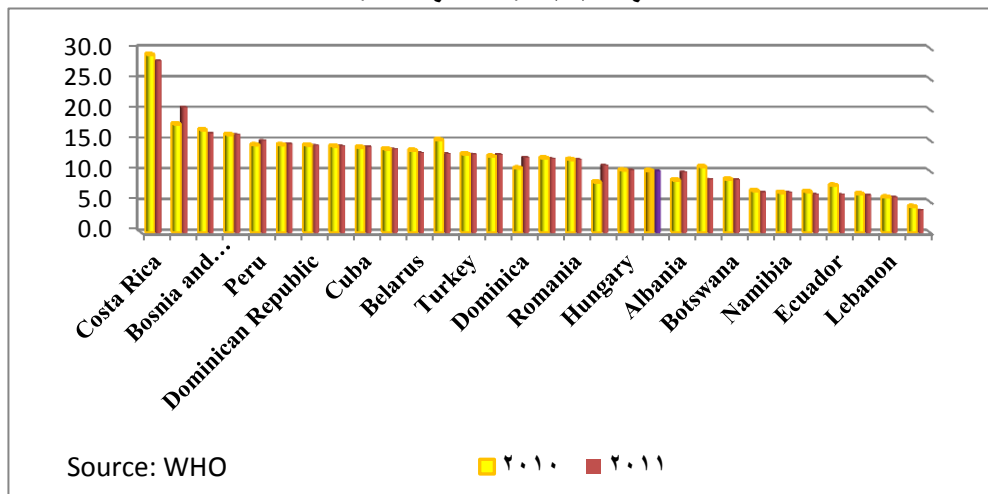
نمودار نسبت کل هزینه های سلامت به تولید ناخالص داخلی در کشورهای با درآمد سرانه متوسط به بالا (۲۰۱۰ و ۲۰۱۱)

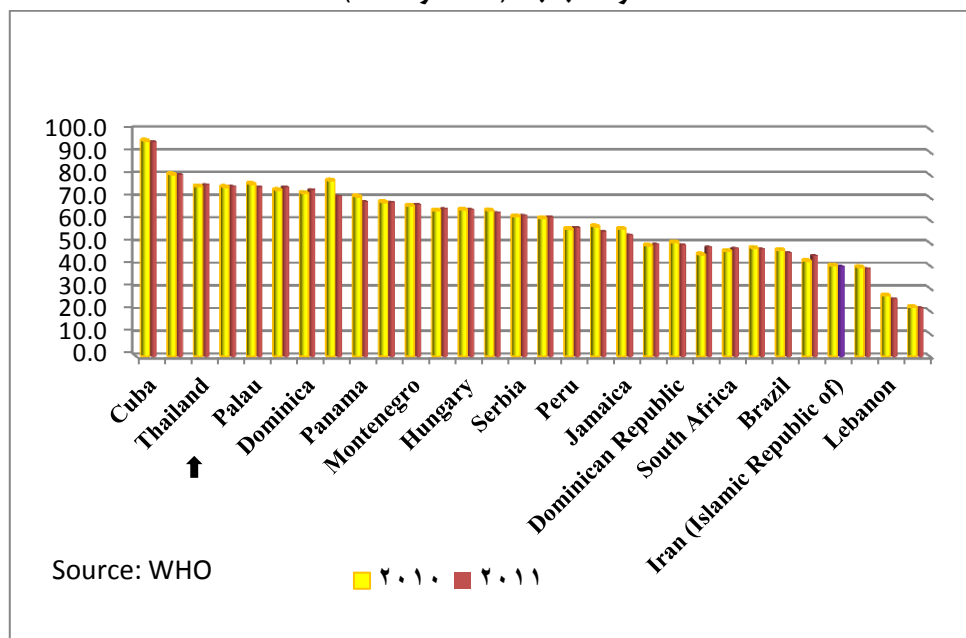
نمودار نسبت هزینه های دولتی سلامت به تولید ناخالص داخلی در کشورهای با درآمد سرانه متوسط به بالا (۲۰۱۰ و ۲۰۱۱)

نمودار نسبت هزینه های دولتی سلامت به کل هزینه های دولت در کشورهای با درآمد سرانه متوسط به بالا (۲۰۱۰ و ۲۰۱۱)

نمودار نسبت هزینه های دولتی سلامت به کل هزینه های سلامت در کشورهای با درآمد سرانه متوسط به بالا (۲۰۱۰ و ۲۰۱۱)

مقایسه شاخص های اقتصاد سلامت ایران با کشورهای منطقه چشم انداز ۱۴۰۴

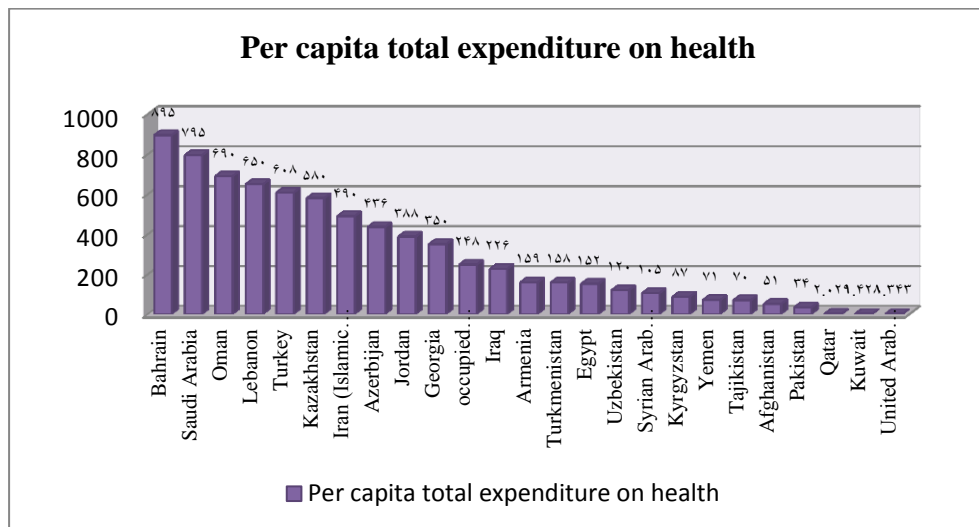
بر اساس سند چشم‌انداز ج.ا.ا، ایران باید در چشم‌انداز ۲۰ ساله منتهی به ۱۴۰۴ هجری شمسی کشوری توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن آوری در سطح منطقه باشد همچنین از دیگر اهداف این سند تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل می‌باشد.

با توجه به اینکه مفهوم توسعه، مفهومی نسبی چه در بعد زمانی و چه در بعد مکانی می‌باشد تبیین جایگاه اقتصادی - اجتماعی ایران در منطقه در وهله اول و سپس بررسی روند زمانی تغییر این جایگاه بعد از ابلاغ سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، گامی مؤثر در جهت ارزیابی سیاست‌ها و کنش‌های اقتصادی ایران در طی چندسال پس از ابلاغ سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و پیش‌بینی روند اقتصاد ایران در آینده می‌باشد.

لذا در این گزارش وضعیت اقتصادی و اجتماعی ایران در کنار ۲۴ کشور منطقه‌ی آسیای جنوب غربی با استفاده از ۱۴ شاخص اقتصادی و اجتماعی مورد سنجش قرار گرفته است. منطقه‌ی آسیای جنوبی غربی مورد نظر در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله متشکل از ۲۵ کشور در منطقه‌ی خلیج فارس (شامل: عربستان سعودی، امارات متحده عربی، کویت، قطر، عمان، بحرین و یمن)، منطقه‌ی خاورمیانه کوچک (شامل: ایران، عراق، سوریه، مصر، ترکیه، قبرس، فلسطین و اسرائیل)، منطقه‌ی آسیای مرکزی (شامل: ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان، قزاقستان و قرقیزستان)، منطقه قفقاز (شامل: آذربایجان، ارمنستان و گرجستان و منطقه غربی شبه قاره (شامل: افغانستان و پاکستان) می‌باشد.

در این راستا شاخص های تعداد جمعیت هر کشور، نرخ رشد جمعیت، امید به زندگی، مرگ و میر مادران، مرگ و میر شیرخواران، مرگ و میر نوزادان، نرخ باروری کلی، توزیع علل مرگ در کودکان زیر ۵ سال، زایمان با پرسنل ماهر و آموزش دیده، نسبت پزشک به جمعیت، دسترسی به آب آشامیدنی، هزینه سرانه سلامت، پرداخت از جیب و نرخ باسوادی در افراد ۱۵ سال به بالا در مورد این کشورها مورد مقایسه قرار گرفته است. لازم به ذکر است که در مورد کشور فلسطین چون سازمان ملل متحد این کشور را به عنوان کشور مستقلی به حساب نمی‌آورد، آمار شاخص‌ها برای این کشور موجود نمی‌باشد.

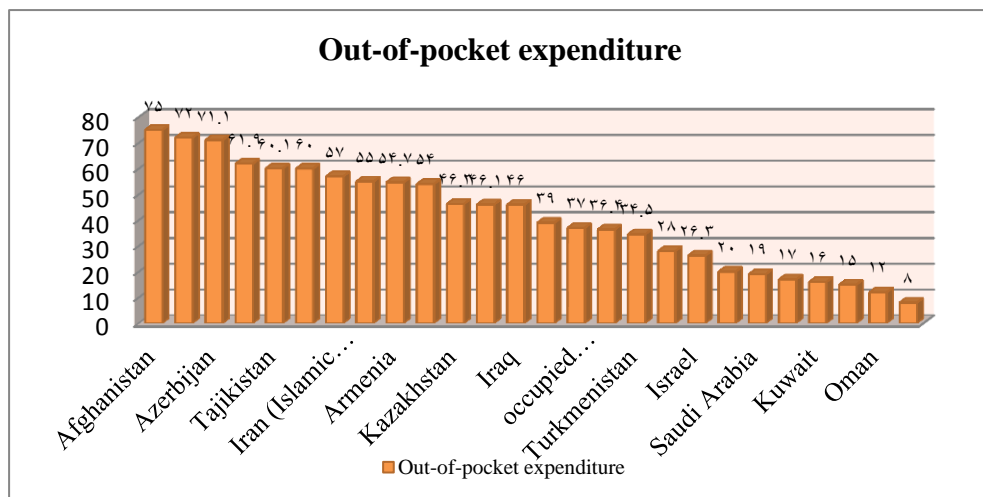
نمودار مقایسه سرانه کل هزینه های سلامت در کشورهای منطقه چشم انداز - ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر سرانه کل هزینه های سلامت در سال ۲۰۱۳ رتبه هفتم را به خود اختصاص داده است.

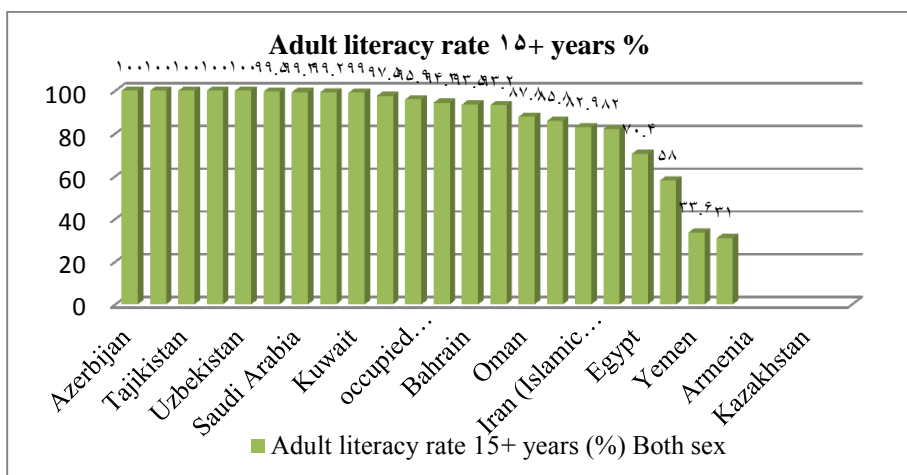
نمودار مقایسه میزان پرداخت از جیب در کشورهای منطقه چشم انداز - ۲۰۱۳

Reference: <http://data.worldbank.org/>

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر بالا بودن میزان پرداخت از جیب در سال ۲۰۱۳ رتبه هفتم را به خود اختصاص داده است.

نمودار مقایسه میزان باسوادی در افراد بالای ۱۵ سال در کشورهای منطقه چشم انداز- ۲۰۱۳

Reference: World Health statistics, WHO ۲۰۱۵

ایران در بین کشورهای منطقه از نظر میزان باسوادی افراد ۱۵ سال و بالاتر در سال ۲۰۱۳ رتبه هفدهم را به خود اختصاص داده است.

خلاصه مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

در سند چشم انداز با تبیین رویکرد انسان سالم و سلامت همه جانبه با هدفگذاری دستیابی به بالاترین میزان شاخص توسعه انسانی به ارتقاء ابعاد مختلف شاخص‌های سلامت و رفاه اجتماعی تاکید شده است. در این راستا با توجه به تاکید سند چشم انداز بر شاخص توسعه انسانی و در نظر گرفتن این موضوع که شاخص مزبور با توجه به نقش شاخص امید به زندگی در آن به عنوان یکی از شاخص‌های پیامدی بخش سلامت قابل ارائه است، برای تعیین وضعیت مطلوب بخش با بررسی کشورهای هدفگذاری شده در سند چشم انداز (۲۵ کشور منتخب در منطقه) پنج کشور که از نظر شاخص توسعه انسانی حایز رتبه‌های اول تا چهارم هستند و همچنین کشور ترکیه که رتبه هشتم منطقه از نظر این شاخص می‌باشد، با توجه به مشابهت‌های جمعیتی و منطقه‌ای در نظر گرفته شدند و سایر شاخص‌های مرتبط با سلامتی کشورهای

مزبور به عنوان ملاک مقایسه و بررسی وضعیت بخش، در صورت ادامه وضع موجود و تعیین شکاف شاخص‌ها با وضع مطلوب که همان دستیابی به سطح اول منطقه هدفگذاری شده، در نظر گرفته شده است. کشورهای مورد اشاره در این مقایسه عبارت است از: کشور قطر با شاخص توسعه انسانی ۰/۸۵۱، رتبه جهانی ۳۱ و رتبه در منطقه یک، کشور عربستان با شاخص توسعه انسانی ۰/۸۳۶، رتبه جهانی ۳۴ و رتبه در منطقه دو، کشور امارات متحده عربی با شاخص توسعه انسانی ۰/۸۳۷، رتبه جهانی ۴۰ و رتبه در منطقه سه، کشور بحرین با شاخص توسعه انسانی ۰/۸۱۵، رتبه جهانی ۴۴ و رتبه در منطقه ۴ و کشور ترکیه با شاخص توسعه انسانی ۰/۷۵۹، رتبه جهانی ۶۹ و رتبه در منطقه ۸ می‌باشد. قابل ذکر است، شاخص توسعه انسانی ایران در سال ۲۰۱۳ عدد ۰/۷۴۹ می‌باشد با رتبه جهانی ۷۵ و رتبه در منطقه ۱۰ است.

مقادیر شاخص توسعه انسانی

رتبه در جهان	رتبه در منطقه	مقدار ۲۰۱۳	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۱	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۵	رتبه در منطقه	مقدار ۲۰۰۴	کشور
۴۰	۳	۰.۸۲۷	۰.۸۱۸	۰.۸۴	۰.۸۳۹	۰.۸۲۷	۰.۸۲۷	۰.۸۲۷	۰.۸۱۸	۰.۸۰۷	۳	۰.۷۸۷	امارات متحده عربی
۶۹	۸	۰.۷۵۹	۰.۷۲۲	۰.۶۹۹	۰.۶۹۶	۰.۶۹۱	۰.۶۹۱	۰.۶۸۸	۰.۶۸۱	۰.۶۷۱	۹	۰.۶۵۱	ترکیه
۴۴	۴	۰.۸۱۵	۰.۷۹۶	۰.۸۰۶	۰.۸۰۵	۰.۸۰۵	۰.۸۰۶	۰.۸۰۴	۰.۷۹۹	۰.۷۹۵	۲	۰.۷۸۸	بحرین
۳۴	۲	۰.۸۳۶	۰.۷۸۲	۰.۷۷	۰.۷۶۷	۰.۷۶۳	۰.۷۶۱	۰.۷۵۵	۰.۷۵۱	۰.۷۴۶	۵	۰.۷۲۳	عربستان
۷۵	۱۰	۰.۷۴۹	۰.۷۴۲	۰.۷۰۷	۰.۷۰۷	۰.۷۰۳	۰.۶۹۹	۰.۶۹۴	۰.۶۸۹	۰.۶۷۱	۸	۰.۶۵۲	ایران
۳۱	۱	۰.۸۵۱	۰.۸۲۴	۰.۸۱۶	۰.۸۱۴	۰.۸۱۱	۰.۸۱۱	۰.۸۲۵	۰.۸۱۶	۰.۸۱۸	۱	۰.۷۹۲	قطر

ماخذ: UNDP

شاخص امید به زندگی در بدو تولد

رتبه	مقدار ۲۰۱۳	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۱	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۵	رتبه	مقدار ۲۰۰۴	کشور
۳	۷۶.۸	۷۶.۷	۷۶.۵	۷۶.۴	۷۶.۲	۷۶	۷۵.۸	۷۵.۷	۷۵.۵	۲	۷۷.۳	امارات متحده عربی
۷	۷۵.۳	۷۴.۲	۷۴	۷۳.۷	۷۳.۵	۷۳.۲	۷۲.۸	۷۲.۵	۷۲.۱	۱۱	۷۱.۲	ترکیه
۵	۷۶.۶	۷۵.۲	۷۵.۱	۷۴.۹	۷۴.۸	۷۴.۷	۷۴.۵	۷۴.۴	۷۴.۳	۳	۷۵.۲	بحرین
۶	۷۵.۵	۷۴.۱	۷۳.۹	۷۳.۷	۷۳.۵	۷۳.۳	۷۳	۷۲.۸	۷۲.۵	۷	۷۲.۲	عربستان
۱۲	۷۴	۷۳.۲	۷۳	۷۲.۷	۷۲.۵	۷۲.۲	۷۱.۹	۷۱.۶	۷۱.۳	۱۲	۷۰.۴	ایران
۲	۷۸.۴	۷۸.۵	۷۸.۴	۷۸.۲	۷۸.۱	۷۷.۹	۷۷.۸	۷۷.۶	۷۷.۴	۴	۷۵	قطر

ماخذ: WDI

شاخص امید به زندگی توام با سلامتی

رتبه ۲۰۱۳	مقدار ۲۰۱۳	رتبه ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۲	رتبه ۲۰۰۳	مقدار ۲۰۰۳	کشور
۳	۶۷	۳	۶۷	۳	۶۴	امارات متحده عربی
۴	۶۵	۵	۶۵	۴	۶۲	ترکیه
۳	۶۶	۴	۶۶	۳	۶۴	بحرین
۴	۶۵	۵	۶۵	۵	۶۱	عربستان
۵	۶۴	۶	۶۴	۸	۵۸	ایران
۲	۶۸	۲	۶۸	۲	۶۵	قطر

مأخذ: WHO

مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در هزار تولد زنده

رتبه ۲۰۱۳	مقدار ۲۰۱۳	رتبه ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۵	مقدار ۲۰۰۴	کشور
۲	۸	۲	۸	۷	۸	۸	۸	۹	۹	۱۰	امارات متحده عربی
۱۰	۱۹	۸	۱۴	۱۸	۱۹	۲۱	۳۳	۲۵	۲۷	۳۰	ترکیه
۱	۶	۵	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	بحرین
۸	۱۶	۳	۹	۱۸	۱۸	۱۹	۲۰	۲۰	۲۱	۲۲	عربستان
۹	۱۷	۱۱	۱۸	۲۰.۹	۲۱.۶	۲۳.۳	۳۰	۲۶.۲	۲۶.۷	۲۹.۷	ایران
۲	۸	۱	۷	۸	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	قطر

مأخذ: WDI

سهم پرداخت مستقیم از جیب مردم به کل هزینه های سلامت

رتبه	مقدار ۲۰۱۳	مقدار ۲۰۱۲	مقدار ۲۰۱۰	مقدار ۲۰۰۹	مقدار ۲۰۰۸	مقدار ۲۰۰۷	مقدار ۲۰۰۶	مقدار ۲۰۰۵	کشور
۶	۱۸.۸	۱۹.۳	۱۹.۵	۱۹.۵	۲۸.۱	۳۰.۲	۲۹.۸	۳۰.۱	امارات متحده عربی
۴	۱۵	۱۷.۶	۱۶.۱	۱۶.۰	۱۷.۴	۲۱.۸	۲۲.۰	۲۲.۸	ترکیه
۳	۱۴.۶	۱۸.۰	۱۷.۶	۱۷.۴	۱۷.۲	۱۹.۲	۲۰.۸	۲۱.۷	بحرین
۷	۱۹.۸	۱۸.۷	۱۹.۲	۲۰	۲۱.۶	۲۰.۲	۱۷.۲	۱۵.۸	عربستان
۱۵	۵۲.۱	۵۲.۱	۵۳.۶	۵۱.۲	۵۳.۶	۵۳.۵	۵۱.۸	۵۳.۲	ایران
۱	۸.۴	۱۳.۶	۱۶.۰	۱۵.۸	۱۶.۰	۱۶.۰	۱۵.۹	۱۵.۸	قطر

مأخذ: WDI

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- عدم هماهنگی و انسجام بین بخشی و عملکرد جزیره‌ای
- فقدان سیاستگذاری متمرکز و یکپارچه در حوزه سلامت و تعدد و ناهماهنگی مراکز تصمیم‌سازی
- ناهماهنگی بین مصارف و منابع در ارائه خدمات بهداشتی و درمانی
- استفاده نکردن از امکانات، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بخش خصوصی
- فقدان نظام جامع ثبت و انتشار داده‌ها و اطلاعات
- ضعف در نظام جامع نظارت و ارزیابی عملکرد
- روند رو به رشد قیمت تمام شده خدمات و بالا بودن پرداخت از جیب مردم در هزینه‌های سلامت
- تاثیر منفی شاخص‌های موثر بر عدالت در سلامت
- افزایش خدمات پاراکلینیک به دلیل تقاضای القایی
- عدم استقرار نظام ارجاع
- عدم تعادل بین نیازهای نظام سلامت و تربیت نیروی انسانی و نبود سیاست ملی منابع انسانی سلامت برای چشم‌انداز ۲۰ ساله
- عدم بهره‌برداری مناسب از منابع هدفمند سازی یارانه‌ها و هدفمند نبودن منابع بخش سلامت به سمت دهک‌های پایین درآمدی
- کمبود منابع مالی پایدار در بخش سلامت
- ناکارآمدی ساختار کلان بخش سلامت نسبت به چالش‌های پیش‌رو
- نبود نظام نامه مدون برای فرایندها، روال‌ها و استانداردهای سیاست‌سازی و برنامه‌نویسی
- عدم اصلاح ساختار نیروی انسانی بخش متناسب با دانش لازم در سیاست‌سازی، برنامه‌نویسی و همچنین پیش و ارزشیابی
- عدم پیش‌مستمر و گزارش‌گیری دوره‌ای از پیشرفت برنامه‌ها توسط سیاست‌گذاران
- ضعف دانش، فرهنگ و مهارت‌های لازم در تدوین و مدیریت پروژه در ستاد و واحدهای تابع
- عدم بهره‌گیری کافی از راهنماهای طب بالینی
- ناتوانی در جذب و نگهداری نیروی انسانی کارآمد بدلیل فقدان منابع و نظام انگیزشی مناسب و فقدان برنامه‌های مدون جهت ارتقاء کیفی نیروی انسانی

- تمایل مردم، برنامه‌ریزان، سیاستگذاران و ارائه‌کنندگان خدمات بر بسط و توسعه خدمات تخصصی و پیچیده
- عدم توجه کافی به امر تقدم پیشگیری بر درمان
- فقدان بسته خدمات یکسان پایه
- فرسودگی فضاهای فیزیکی و تجهیزات درمانی

برخی از مهمترین چالش‌های عمده نظام سلامت به شرح زیر است:

- همزمانی بیماری‌های واگیر و غیرواگیر (به علت افزایش امید به زندگی، تغییرات جمعیت شناختی و همه‌گیرشناسی عوامل خطر سلامت و رشد فناوری های نوین پزشکی)
- کاهش سن شروع بیماری های غیرواگیر (شیوع بیماری‌های غیر واگیر، باربیماری (سال های از دست‌رفته عمر به علت مرگ و ناتوانی ناشی از بیماری) بالایی ایجاد می‌کنند و علاوه بر افزایش هزینه های سلامت، با از دست رفتن ظرفیت نیروی کار مفید، تهدید جدی برای رشد اقتصادی، تولید ناخالص داخلی و امنیت کشور خواهد بود).
- روند عوامل خطر رفتارهای مشترک ایجاد کننده بیماری های مزمن غیرواگیر: همچون مصرف مواد دخانی، تغذیه نامناسب (مصرف کم سبزیجات، میوه و ماهی) و کم تحرکی و سنجه های تن سنجی و زیست شناختی ناشی از آنها همچون چاقی و ازدیاد وزن، پرفشاری خون، افزایش قند و کلسترول خون رو به رشد است.
- عوامل تاثیرگذار خارج از بخش سلامت: بویژه صنعت، معدن و تجارت و کشاورزی که در فرآیند تصمیمات خود و تولید محصولات و خدمات، موجب رشد تهدید کننده های محیطی سلامت همچون تورم، فقر، بیکاری، قاچاق، رشد آسیب‌های اجتماعی و جنسی، آلودگی هوا- آب- خاک، ترافیک، سروصدا، واردات و تبلیغ کالاهای غیر سالم و غیرایمن (خودرو و موتورسیکلت غیراستاندارد، غذاهای آماده، نوشیدنی ها و میان وعده های پرنرژژی و شور...)، برنامه های مضر رسانه ای و... می شوند.
- نقص در کارکرد تولید یا تضمین خدمت‌گزاری ، به علت غیر یکپارچه بودن و پراکندگی ساختاری و منابع

- نظام ارائه خدمات سلامت در بخش دولتی، عمومی، خصوصی، تعاونی و خیریه بطور ناعادلانه گسترده، گسسته و هزینه زاست.
- ساختار گردآوری، انباشت و تخصیص منابع مالی و خرید خدمات سلامت به صورت بیمه ای و غیربیمه ای، از هم گسسته است، هزینه اداری بالا داشته و کارایی مناسبی ندارد. توصیه به اصلاح گردش مالی بخش، با تجمیع منابع مالی، تعرفه گذاری منطقی خدمات سلامت توسط دولت، دریافت حق بیمه درصدی از حقوق و دستمزد، تخصیص به موقع سهم سلامت از منابع قانون هدمندسازی، بودجه ریزی عملیاتی، اخذ عوارض از کالاهای تهدیدکننده سلامت، بازبینی بسته پایه و ارزش نسبی خدمات سلامت، استقرار سامانه خدمات جامع و همگانی سلامت، به کارگیری راهنماهای بالینی و تمام وقتی پزشکان می گردد.
- اسناد بالادستی حامی سلامت، تجربیات گسترش شبکه های بهداشت و درمان و رویکرد های پزشکی خانواده و نظام ارجاع و مولفه های اجتماعی سلامت، تغییر جهت گیری از توسعه بیمارستان به مراقبت های اولیه سلامت، ظرفیت های دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی پس از ادغام آموزش و پژوهش در خدمات سلامت، توان تولید داخلی فرآورده های دارویی، دانش آموختگان داخل و خارج، زیرساخت رو به رشد فناوری اطلاعات و خدمات الکترونیک سلامت، منابع بخش غیردولتی، ظرفیت انسانی هرچند اندک در توسعه و راهبری نظام سلامت، از جمله نقاط قوت و فرصتی است که می توان برپایه آنها تحول کمی و کیفی در نظام سلامت کشور ایجاد کرد.

برنامه راهبردی

- اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی بخش	واحد	وضع موجود (پایان سال ۱۳۹۳)	پایان برنامه (ششم ۱۳۹۹)	راهبرد دستیابی به هدف کلی
-	افزایش امید به زندگی	سال	۷۴	۷۶	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء حمایت های سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی با تمرکز بر محیط زندگی، کار و جامعه - کاهش عوامل خطر بیماری های غیرواگیر - توسعه رویکرد مدیریت پیشگیری در همه امور - توسعه همکاری های بین بخشی میان دستاندکاران و ذینفعان بخش های مختلف جامعه - توسعه به اشتراک گذاری اطلاعات نظام های پایش - تحکیم بنیان خانواده - ترویج آموزش های اسلامی، معنوی و اخلاقی به منظور افزایش آگاهی های عمومی - ترویج سبک زندگی اسلامی-ایرانی - ارتقاء بهداشت روان جامعه - توانمندسازی مردم برای خودمراقبتی و رعایت سبک زندگی سالم - حمایت از مشارکت سازمان های مردم نهاد در ارتقای شاخص های سلامت
-	کاهش بار ناشی از بیماری های غیرواگیر و عوامل خطر	درصد از DALY	۷۶	۷۲.۲	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء حمایت های سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی با تمرکز بر محیط زندگی، کار و جامعه - کاهش عوامل خطر بیماری های غیرواگیر - توسعه رویکرد مدیریت پیشگیری در همه امور - توسعه همکاری های بین بخشی میان دستاندکاران و ذینفعان بخش های مختلف جامعه - توسعه به اشتراک گذاری اطلاعات نظام های پایش - تحکیم بنیان خانواده - ترویج آموزش های اسلامی، معنوی و اخلاقی به منظور افزایش آگاهی های عمومی - ترویج سبک زندگی اسلامی-ایرانی - ارتقاء بهداشت روان جامعه - توانمندسازی مردم برای خودمراقبتی و رعایت سبک زندگی سالم - حمایت از مشارکت سازمان های مردم نهاد در ارتقای شاخص های سلامت - کاهش میزان آلاینده های آب، خاک، هوا به حداقل - استانداردهای پذیرفته شده جهانی
-	اصلاح شاخص های توسعه سلامت کودکان	عدد	۷۹۳	۵۹	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش مراقبت از کودکان قبل-چین و بعد از تولد - ایجاد نظام مراقبت های اجتماعی مدرسه محور (نماد) - پایش مستمر تغذیه گروه های آسیب پذیر (زنان باردار و کودکان) - ارتقاء همه جانبه تکامل دوران ابتدایی کودکی - ارزیابی عوامل خطر بیماری های غیرواگیر - توانمندسازی خانوارها در تامین و مصرف غذای سالم - گسترش دسترسی به محیط های حامی تحرک و ورزش همگانی - حمایت از مشارکت سازمان های مردم نهاد در ارتقای شاخص های سلامت
-	افزایش میزان دسترسی و بهره مندی خانوارهای ایرانی به سبب مطلوب غذایی ایمن و سالم	درصد	۳۰	۶۰	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش گروه های آسیب پذیر در راستای استفاده بهینه از منابع غذایی در دسترس - کمک به تکمیل سبد غذایی گروه ها و مناطق آسیب پذیر - استقرار و پایش مستمر نظام ایمنی غذایی - بهره مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی - هدایت منابع یارانه ای برای تامین سبد غذایی گروه های آسیب پذیر - بهره مندی عادلانه آحاد مردم از آب پاک و سالم - بهره مندی عادلانه آحاد مردم از امکانات ورزشی همگانی - بهره مندی عادلانه آحاد مردم از فرآورده های بهداشتی ایمن - بهره مندی عادلانه آحاد مردم از هوای پاک

۵۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کلی بخش	واحد	وضع موجود (پایان سال ۱۳۹۳)	پایان برنامه (ششم ۱۳۹۹)	راهبرد دستیابی به هدف کلی
					- حمایت از مشارکت سازمانهای مردم نهاد در ارتقای شاخص های سلامت
	- مدیریت بهینه منابع مالی در نظام سلامت با اولویت گروههای آسیب پذیر از طریق: - کاهش پرداخت از جیب مردم - کاهش درصد خانوارهای مواجه با هزینه های تاسف بار سلامت	درصد درصد	۴۲ ۳۰۳	۲۰ ۱	- تأمین منابع پایدار مالی در بخش سلامت - افزایش سهم سلامت از درآمدهای ناخالص ملی - شفاف سازی قانونمند درآمدها، هزینه ها و فعالیت ها در بخش سلامت - مدیریت بهینه منابع با استفاده از نظام ارجاع و سطح بندی خدمات - کاهش تقاضای القایی در خدمات سلامت
	- پوشش فراگیر و دسترسی عادلانه به خدمات با کیفیت درمان - نیروی انسانی به تخت - تخت به هزار نفر جمعیت	نسبت نسبت	۲۰۳ ۱۶	۳۰۵ ۲۰۵	- بازنگری، ارتقا و تعمیم استانداردهای اعتبار بخشی به کلیه موسسات درمانی تشخیصی کشور تا سطوح قابل قبول جهانی - تشویق بخش های غیردولتی به ایجاد زیرساخت های نظام سلامت در ارائه خدمات - توسعه مراکز دسترسی سطح ۲ و ۳ ارائه خدمات تدوین و بازنگری بسته خدمات پایه و تکمیلی سلامت - ارتقای خدمات حمایتی مراقبتی جانیان - ارتقای خدمات حمایتی مراقبتی مولولین - باز مهندسی فرآیند های اصلی نظام شبکه بهداشتی و درمانی
	- ارتقای شاخص های سلامت باروری و فرزندآوری - نرخ باروری کلی - زایمان طبیعی	نسبت درصد	۱۰۹ ۴۹۰۵۹	۲۰۱ ۵۷۰۵	- تحکیم بنیان خانواده - ترویج آموزش های اسلامی، معنوی و اخلاقی - ترویج سبک زندگی اسلامی-ایرانی - توسعه عادلانه خدمات سلامت روان - آموزش و نظارت در امر زایمان طبیعی و تقویت مراکز درمان ناباروری - پیشگیری و رفع عوامل تنش آفرین در زندگی فردی و اجتماعی
	- خودتکایی در زمینه طراحی و تولید مواد و فرآورده های دارویی، واکسن، محصولات زیستی، تجهیزات و ملزومات پزشکی با اولویت محصولات دانش بنیان	درصد	۵۰	۷۰	- ایجاد فضای رقابتی در بازار دارو و تجهیزات پزشکی - حمایت همه جانبه در ایجاد زیرساخت های تولید دارو، واکسن، فرآورده های بیولوژیک و تجهیزات پزشکی - تقویت نظام نظارت بر واردات تولید، توزیع و عرضه دارو - گسترش تجویز و مصرف منطقی دارو در کشور - توسعه فعالیت های مراقبت های دارویی - توسعه و به کارگیری زیرساخت های الکترونیک به ویژه در ثبت و نظارت کالا های سلامت و چرخه تامین و مصرف آنها - محدود کردن ارایه دهندگان خدمات به تجویز صرفاً بر اساس نظام سطح بندی و راهنماهای بالینی، طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور - تقویت و توسعه سیستم نظارت وثیت دارو، واکسن و تجهیزات پزشکی به منظور تضمین کیفیت در سطح تولید، توزیع، ذخیره سازی و عرضه - توسعه برندهای ملی دارو، واکسن و تجهیزات پزشکی - حمایت از صنایع دارویی و تجهیزات پزشکی کشور برای ورود و رقابت در بازارهای منطقه ای و بین المللی - سیاست گذاری و نظارت کارآمد بر تولید واردات و مصرف فرآورده های سلامت - کنترل قاچاق فرآورده های دارویی و تجهیزات پزشکی
	- ساماندهی طب سنتی از طریق: - درصد خانه های بهداشت ارائه دهنده خدمات - تأیید شده طب سنتی - تعداد مراکز ارایه فرآورده های طبیعی، سنتی و گیاهان دارویی - درصد موسسات پزشکی بخش خصوصی - ارائه دهنده خدمات طب سنتی - تعداد بیمارستان های دولتی ارائه دهنده خدمات طب سنتی - تعداد کلینیک های دولتی ارائه دهنده خدمات طب سنتی	درصد تعداد درصد تعداد تعداد	۰ ۲۰ ۰ ۰ ۲۰	۲۰ ۵۰۰ ۲۵ ۹۰ ۱۵۰	- ایجاد رشته های طب سنتی در دانشگاه های علوم پزشکی کشور - بررسی متون، مقررات و عوامل موثر در طب سنتی کشور - ادغام نظام مند فعالیت طب سنتی در سیستم ارائه خدمات
	- تربیت نیروی انسانی متناسب با نیازهای نظام سلامت - تعداد دانشگاه های که برنامه های توسعه ای خود را بر مبنای بسته های تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی بازمهندسی و اجرا نموده اند	درصد	۰	۱۰۰	- بررسی نیازهای واقعی نظام ارائه خدمات سلامت در سالهای آتی و نیروی انسانی منطبق با نیازهای مذکور - اصلاح شیوه های آموزشی در راستای انطباق مهارت دانش آموختگان با نیازهای جامعه

امور اجتماعی/ سلامت و ارتقاء کیفیت زندگی □ ۵۵

ردیف	هدف کلی بخش	واحد	وضع موجود (پایان سال ۱۳۹۳)	پایان برنامه (پایان سال ۱۳۹۹) ششم	راهبرد دستیابی به هدف کلی
	- دستیابی به مرجعیت علمی در حیطه‌های دانش علوم پزشکی در منطقه	تعداد	۰	۱۰	- برقراری تعادل میان عرضه و تقاضای نیروی انسانی - توسعه کیفی نظام آموزش علوم پزشکی کشور - توسعه هدفمند مراکز آموزش عالی سلامت بر اساس سند آمایش سرزمین
	- ظرفیت‌سازی منابع انسانی در حوزه پژوهش‌های سلامت - افزایش تعداد محققان علوم پزشکی ایرانی در رتبه‌بندی یک درصد برترین دانشمندان جهان توسط (ESI) - افزایش تعداد محققان علوم پزشکی ایرانی با شاخص h معادل ۱۵ و بالاتر براساس Scopus	تعداد تعداد	۲۸ ۲۰۰	۴۵ ۳۰۰	- تبدیل شدن به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام در حیطه ارائه خدمات پزشکی مبتنی بر پژوهش - توسعه بکارگیری پژوهش در تصمیم‌سازی و ارائه خدمات سلامت
	- ارتقای کیفی پژوهش علوم پزشکی - افزایش تعداد مقالات پرستاد در حوزه سلامت بر اساس ESI - افزایش تعداد مجلات علوم پزشکی نمایه شده در Scopus و PubMed	تعداد تعداد	۱۶۰ ۹۰-۷۰	۲۰۰ ۱۰۰-۱۰۰	

- اهداف کمی

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	عنوان	واحد			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
کاهش نِسبت مرگ مادران به کمتر از ۱۵ در صد هزار تولد زنده	کاهش نِسبت مرگ مادران به کمتر از ۱۵ در صد هزار تولد زنده	در صد	۱۸.۹	۱۸.۵	۱۸	۱۷	۱۶.۵	۱۶	۱۵
	کاهش مرگ نوزادان به کمتر از ۷ در هزار تولد زنده	میزان در هزار تولد زنده	۱۰	۸	۶.۵	۶	۵.۶	۵.۲	۴.۹
	کاهش میزان مرگ کودکان ۱ تا ۵۹ ماه به کمتر از ۱۰ در هزار موالید زنده	میزان در هزار تولد زنده	۱۷	۱۶	۱۵.۶	۱۴.۴	۱۳.۳	۱۲.۳	۱۱.۳
	کاهش نسبی احتمال مرگ‌های زودرس (۳۰ تا ۷۰ سال) ناشی از بیماری‌های غیرواگیر به میزان ۱۰٪ تا پایان برنامه ششم	درصد	۱۸/۱	۱۷/۹	۱۷/۷	۱۷/۴	۱۷/۲	۱۶/۷	۱۶/۳
	کاهش میزان مرگ ۳۰ تا ۷۰ سال به مقدار ۱۰٪ تا پایان برنامه ششم	در صد هزار نفر جمعیت	۱۹۱/۲	۱۸۹/۲	۱۸۷/۴	۱۸۳/۵	۱۷۹/۸	۱۷۵/۹	۱۷۲/۱
	کاهش نسبی بار ناشی از عوامل خطر و بیماری‌های غیرواگیر به میزان ۵٪ تا پایان برنامه	درصد	۷۶	۷۶	--	--	--	--	۷۲.۲
کاهش بار ناشی از حوادث ترافیکی به میزان ۱۰٪ تا پایان برنامه ششم	کاهش بار بیماری‌های واکسیناسیون به میزان ۵ درصد تا پایان برنامه	درصد از DALYs	۵.۵	۵.۵	--	--	--	--	۵.۲
	کاهش مرگ ناشی از حوادث ترافیکی به میزان ۱۰٪ تا پایان برنامه ششم	در صد هزار نفر	۲۱/۷	۲۱	۱۹/۵	۱۷/۶	۱۵/۸	۱۴/۲	۱۲/۸
	کاهش بار ناشی از حوادث ترافیکی حداقل به میزان ۵٪ سال پایه تا پایان برنامه ششم	در هزار نفر	۷/۵	۷/۲	۶/۷	۶/۴	۶/۱	۵/۸	۵/۵
	کاهش میزان صدمات زایمانی نوزاد به کمتر از ۱۰ در هزار تولد زنده	درصد آسفیکس هنگام تولد	۱۱	۱۰/۵	۱۰	۹	۸	۷	۶

۵۶ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	واحد	عنوان			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
	درصد	افزایش توان مقابله با حوادث و بلایای انسان ساخت به میزان ۲۰ درصد تا پایان برنامه	۲۵	۲۵	۴	۴	۴	۴	۴
	مورد/ سال	کاهش بروز بیماری‌های ارثی، ژنتیکی و ناهنجاری‌های مادرزادی اولویت‌دار	۴۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۴۲۰۰۰	۴۰۰۰۰	۳۵۰۰۰	۳۱۰۰۰
	درصد	کاهش درصد بیماری‌های شایع واگیر و غیرواگیر در سالمندان به میزان ۵٪ سال پایه	-	-	۱	۲	۳	۴	۵
	درصد	ارتقای توان نظام سلامت در مقابله با حوادث غیر مترقبه (سیل، زلزله، رانش، طوفان‌های گرد و غبار و...) طبیعی در سطح ۱ به میزان ۴۰ درصد تا پایان برنامه	۲۰	۲۰	۸	۸	۸	۸	۸
	درصد	ارتقای توان نظام سلامت در مقابله با حوادث غیر مترقبه (سیل، زلزله، رانش، طوفان‌های گرد و غبار و...) طبیعی در سطح ۲ و ۳ به میزان ۳۰ درصد تا پایان برنامه	۳۰	۳۰	۶	۶	۶	۶	۶
	درصد	حفاظت در برابر تشعشعات یونیزان و غیر یونیزان (رادون، مراکز پرتو پزشکی، پرتوهای فرابنفش خورشیدی، ارتباطات الکترونیکی، فرکانس‌های به شدت پایین) به میزان ۷۰٪	۲۶	۳۰	۳۴	۳۲	۵۰	۵۸	۶۶
	درصد	افزایش میزان پوشش بازرسی بهداشت حرفه‌ای از کارگاه	۱۳	۱۵	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۸۵
	درصد	توسعه محیط‌های کار سالم و تسریع آن با برقراری تسهیلات بیمه‌ای از طریق اجرای کامل برنامه مشاغل سخت و زیان‌آور و در پیوست سلامت	-	-	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۶۵
	درصد	توسعه مراقبت‌های پزشکی شاغلین در مشاغل سخت و زیان‌آور	-	-	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰
	درصد	توسعه ارائه خدمات بهداشت حرفه‌ای از طریق بخش خصوصی به ۲۰٪ تا پایان برنامه	---	-	۲	۴	۸	۱۶	۲۰
	درصد	کاهش مواجهات مخاطره آمیز با آلاینده‌های محیط کار به ۱۶٪ تا پایان برنامه	۲۳	۲۲/۵	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۲۰
	درصد	افزایش ارائه خدمات بهداشت حرفه‌ای به مشاغل خاص به ۸۰٪ تا پایان برنامه	۵۰	۵۵	۶۰	۶۸	۷۵	۷۸	۸۰
	درصد	افزایش میزان بازرسی بهداشت حرفه‌ای از کارگاههای درجه ۱ به میزان ۱۰٪/سال پایه تا پایان برنامه	۶۲	۶۳	۶۴	۶۶	۶۸	۷۰	۷۲
	درصد	افزایش میزان بازرسی بهداشت حرفه‌ای از کارگاههای درجه ۲ به میزان ۵٪ سال پایه تا پایان برنامه	۶۴	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹
	درصد	افزایش دسترسی کارفرمایان به خدمات بهداشت حرفه‌ای از طریق شرکت‌های خصوصی بهداشت حرفه‌ای	-	-	۲۰	۳۰	۴۰	۴۵	۵۰

امور اجتماعی / سلامت و ارتقاء کیفیت زندگی □ ۵۷

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	واحد	عنوان			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
	درصد	اعتباربخشی خدمات بهداشت حرفه‌ای ارائه شده به کارگاه‌ها و واحدهای شغلی از طریق آزمایشگاه‌های بهداشت حرفه‌ای منطقه‌ای و استانی	۴۰	۴۵	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۸۵
	درصد	کاهش مواجهه شاغلین با ریسک فاکتورهای ارگونومیکی به میزان ۲۰٪ سال پایه تا پایان برنامه	۲۸	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳
	درصد	حذف و یا کاهش آلاینده‌های شیمیایی محیط کار در ۷٪ از کارگاه‌های مشمول تا پایان برنامه	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۸
	درصد	کاهش نسبت شاغلین در مواجهه با صدای مخاطرات‌آمیز محیط کار به میزان ۵٪ سال پایه تا پایان برنامه	۱۸	۱۷/۵	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳
	درصد	افزایش درصد شاغلین دارای پرونده پزشکی به ۵۵٪ تا پایان برنامه	۴۵	۴۶	۴۷	۴۹	۵۱	۵۳	۵۵
	تعداد	حذف کامل آژست از محیط کار در راستای کنواسیون روتردام	۱۱	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰
	تعداد	حذف کامل جیره از محیط کار تا سال ۲۰۲۰ در راستای کنواسیون میناماتا	۴۴	۴۰	۳۶	۲۷	۱۸	۹	۰
	درصد	ارتقاء شاخص‌های متناسب به عوامل محیطی موثر بر سلامت در محیط‌های جامعه، خانواده، آموزشی و جمعی به میزان ۱۰٪ سال پایه تا پایان برنامه	۴۵	۴۶	۴۸	۵۰	۵۲	۵۳/۵	۵۵
	درصد	ارتقاء سیستم نظارت بهداشتی-بر محیط‌های جامعه و مکان‌های عمومی و مراکز توزیع، نگهداری و فروش مواد غذایی به میزان ۳۰٪ تا پایان برنامه	۷۰	۷۵	۸۵	۸۷	۹۰	۹۵	۱۰۰
	درصد	ارتقاء شاخص DMFT کودکان ۱۲ ساله	۲/۰۹	۲	-	-	-	-	۱
ارتقای شاخص توسعه سلامت کودکان و سلامت ملارن	درصد	افزایش نسبت کودکان ۱۲ ساله فاقد پوسیدگی دندان	۳۵	۳۵	-	-	-	-	۸۰
	درصد	بهبود مراقبت تکاملی در بخش‌های مراقبت نوزادان	۳۷/۱	۴۰	۴۳/۸	۵۰/۴	۵۷	۶۳/۶	۷۰
	درصد	ارتقا رشد و تکامل همه جانبه کودکان (ECD)	---	-	۱۰/۱۲	۹/۹۸	۹/۸۵	۹/۷۲	۹/۵۹
	درصد	افزایش کودکانی که در بدو ورود به مدرسه درجه تکاملی مطلوب دارند حداقل ۲۵٪ نسبت به سال پایه تا پایان برنامه	---	-	۸۲/۸۹	۸۳/۳۱	۸۳/۲۳	۸۴/۱۴	۸۴/۵۶
	درصد	کاهش اسیدهای چرب ترانس در روغن درای مصرف مستقیم خوراکی	۳	۲/۸	۲/۵	۲	۱/۷	۱/۴	۱
دسترسی به سبب مطلوب غذایی ایمن و سالم	درصد	کاهش اسیدهای چرب ترانس در روغن مصرفی با کاربرد در فرمولاسیون مواد غذایی	۱۰	۹	۸	۶	۵	۴	۳

هدف کلی بخش	سال‌های برنامه ششم					وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	هدف کمی	
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵			واحد	عنوان
مدیریت بهداشت محیط سلامت با اولویت گروه‌های آسیب‌پذیر	۷۷	۸۲	۸۸	۹۵	۱۰۲	۱۰/۵	۱۱	سرنانه مصرف روزانه به گرم	کاهش درصد نمک در فرمولاسیون مواد غذایی و آشامیدنی صنعتی به میزان ۳۰٪
	۹۵	۹۰	۸۵	۸۰	۷۵	۷۲	۷۰	درصد	درصد پوشش برنامه غنی‌سازی آرد با آهن و اسید فولیک
	۵۶ گرم در روز	۵۸ گرم در روز	۶۰ گرم در روز	۶۲ گرم در روز	۶۴ گرم در روز	۲۰	۲۰	درصد	کاهش درصد قندهای ساده در فرمولاسیون مواد غذایی و آشامیدنی صنعتی
	۹۵	۸۰	۶۵	۵۰	۳۵	۵	۵	درصد	پوشش برنامه پایش باقیمانده سموم آفت‌کش و کودهای شیمیایی در محصولات پرمصرف و پرخطر
	۵۵	۴۵	۳۵	۲۵	۱۵	۳۵	۴۰	عدد	افزایش تعداد واحدهای تولیدکننده فرآورده‌های لبنی و فرآورده‌های گوشتی و دریایی دارای نظام مدیریت ایمنی مواد غذایی
	۹۰	۸۰	۷۰	۶۰	۵۰	۲۰	۱۰	عدد	تعداد اقلام مواد غذایی و آشامیدنی با ارزیابی خطر بالا تحت پوشش برنامه کنترل در سطح عرشه PMS
	۵	۶	۷	۸	۹	۱۵	۲۰	درصد	درصد عدم انطباق محصولات غذایی و آشامیدنی در برنامه پایش محصولات در سطح عرشه PMS (در صد)
	۶۵	۶۰	۵۵	۵۰	۴۵	۴۲	۴۰	نسبت	نسبت واحدهای تولیدکننده مواد غذایی با درجه عالی و بسیار خوب به کل واحدهای تولیدکننده بر مبنی درجه‌بندی PRPs (در صد)
	۵	۴	۳	۲	۱	۰	۰	عدد	تعداد محصولات غذایی و آشامیدنی که از طریق تجزیه و تحلیل خطرحد مجاز آن بر اساس شرایط بومی ایران تعیین شده است
	۵۵	۵۰	۴۵	۴۰	۳۵	۳۲	۳۰	نسبت	نسبت واحدهای تولیدکننده مواد آرایشی و بهداشتی با درجه عالی و بسیار خوب به کل واحدهای تولیدکننده بر مبنی درجه‌بندی PRPs (درصد)
	۱۰۰	۹۰	۷۰	۵۰	۳۰	۲۰	۱۰	درصد	استقرار کامل سامانه شناسه‌گذاری و کنترل اصالت فرآورده‌ها
	۴۵	۴۰	۳۵	۳۰	۲۵	۲۲	۲۰	عدد	تعداد اقلام موادآرایشی و بهداشتی با ارزیابی خطر بالا تحت پوشش برنامه کنترل در سطح عرشه PMS
	۳۰	۳۳	۳۵	۳۸	۴۰	۴۱	۴۲	درصد	کاهش پرداخت از جیب مردم
	۱	۱.۵	۲	۲.۵	۳	۳	۶	درصد	کاهش درصد مواجهه با هزینه‌های کم‌رشدن سلامت

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	عنوان	واحد			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
پوشش فراگیر و دست‌رسی عادلانه آحاد جامعه به خدمات و مراقبت‌های سلامت با کیفیت	نسبت تخت به ۱۰۰۰ نفر جمعیت	درصد	۱/۵۲	۱/۶	۱/۷	۱/۹	۲/۱	۲/۳	۲/۵
	نسبت کل نیروی انسانی به هر تخت	درصد	۲/۷۳	۲/۸	۲/۹	۳/۱	۳/۲	۳/۳	۳/۵
تولیدکنایی در زمینه تولید مواد و فرآورده های دارویی، واکسن، محصولات زیستی، ملزومات و تجهیزات پزشکی دارای کیفیت و استاندارد معتبر	دستیابی سهم ریالی داروهای تولید داخل به ۷۲ درصد کل بازار دارویی کشور	درصد	۶۷	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲
	دستیابی سهم ریالی تجهیزات پزشکی تولید داخل به ۴۰ درصد کل بازار دارویی کشور	درصد	۲۵	۲۶	۲۸	۳۲	۳۵	۳۸	۴۰
	افزایش سهم سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع دارویی به میزان حداقل ۱۰ درصد کل سرمایه‌گذاری	درصد	۰	۱	۲	۴	۶	۸	۱۰
	افزایش تولید داروهای معتبر بین‌المللی تولید داخل به ۰/۱ کل بازار	درصد	۰/۱	۰/۱	۰/۲	۰/۴	۰/۶	۰/۸	۱
	انطلاق یا ضوابط بازرسی PIC/S برای حداقل ۲۵ صنایع دارویی کشور	درصد	۵	۶	۷	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵
	کسب استانداردها و تاییدیه‌های کیفی بین‌المللی توسط حداقل ۱۰ درصد صنایع دارویی کشور	درصد	۱	۲	۲	۴	۶	۸	۱۰
	ثبت حداقل ۲۵ مولکول جدید دارویی دارای فناوری بالا و بیولوژیک	عدد	۵	۶	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۵
	شکل‌گیری حداقل ۲۵ شرکت دارویی دانش‌بنیان خصوصی در حوزه واکسن و داروهای بیولوژیک	عدد	۸	۹	۱۰	۱۳	۱۷	۲۱	۲۵
	تاسیس ۳ پایگاه تولید دارو با برند ایرانی در سایر کشورها	عدد	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۲
	انجام مطالعات PMQC برای حداقل ۲۰ فرآورده‌های موجود در بازار	عدد	۵	۵	۵	۷	۱۰	۱۳	۱۷
	دستیابی به شاخص نیروی انسانی (بازرس و کارشناس فنی و نظارت و بررسی و ثبت) یک نفر برای هر صد فرآورده در بازار	نسبت	۰.۵	۰.۵	۰.۶	۰.۷	۰.۸	۰.۹	۱

۶۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	عنوان	واحد			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
ارتقای شاخص‌های سلامت باروری و فرزندآوری	افزایش درصد زایمان طبیعی	درصد	۴۹.۵۹	۵۰	۵۳.۵	۵۴.۵	۵۵.۵	۵۶.۵	۵۷.۵
	افزایش بارداری‌های برنامه‌ریزی شده	میزان	بر مبنای سال DHS ۱۳۹۴	-	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش
	افزایش رضایتمندی از زندگی زناشویی در چارچوب سلامت باروری و جنسی به میزان ۱۰ درصد سال پایه تا پایان برنامه	درصد	بررسی وضعیت موجود در سال ۱۳۹۴	-	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش	٪۲ افزایش
	کاهش شیوع ناباب‌آوری‌های اکتسابی به میزان ۵ درصد در مقایسه با سال اول برنامه	درصد	انجام بررسی در سال پایه برنامه	-	۱ درصد کاهش	۱ درصد کاهش	۱ درصد کاهش	۱ درصد کاهش	۱ درصد کاهش
	کاهش عوارض ناشی از بارداری، سقط و زایمان به میزان ۵ درصد تا پایان برنامه	هزار تولد زنده	۸	۷.۸	۷.۶	۷.۲	۶.۸	۶.۵	۶.۲

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	عنوان	واحد			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
ساماندهی طب سنتی در نظام ارائه خدمات سلامت	درصد خانه‌های بهداشت ارائه دهنده خدمات تأیید شده طب سنتی	درصد	۰	۰	۵	۱۵	۳۵	۵۰	۷۵
	تعداد مراکز ارائه فرآورده‌های طبیعی، سنتی و گیاهان دارویی	تعداد	۲۰	۳۰	۴۰	۸۰	۲۰۰	۴۰۰	۵۰۰
	درصد مؤسسات پزشکی بخش خصوصی ارائه دهنده خدمات طب سنتی	درصد	۰	۰	۵	۱۵	۱۵	۲۰	۲۵

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	عنوان	واحد			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
	نسبت سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در حوزه آموزش عالی سلامت به بخش دولتی	نسبت	کمتر از ۲۰ درصد	کمتر از ۲۰ درصد	۱۰ درصد به نسبت سال پایه	۱۰ درصد به نسبت سال پایه	۱۰ درصد به نسبت سال پایه	۱۰ درصد به نسبت سال پایه	۵۰ درصد
	افزایش برنامه‌های آموزش مهارتی و حرفه‌ای اعتباربخشی شده	تعداد	۰	۵	۱۰	۵۰	۷۰	۱۰۰	۱۵۰
	افزایش مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم اعتباربخشی شده	تعداد	۰	۲۰	۵۰	۳۰۰	۳۵۰	۴۰۰	۴۲۰
	افزایش مراکز اعتباربخشی شده و مجری آموزش‌های مهارتی و حرفه‌ای	تعداد	۰	۵	۱۰	۲۰	۳۰	۶۰	۱۰۰
	افزایش فراگیران فعال در مراکز مجری آموزش‌های مهارتی و حرفه‌ای تربیت نیروهای حدواسط	تعداد	۰	۱۰۰	۲۰۰	۲۰۰۰	۴۰۰۰	۸۰۰۰	۱۲۰۰۰
	نسبت تعداد دانشگاه‌هایی که برنامه‌های بین‌المللی‌سازی آموزش را انجام داده‌اند به کل دانشگاه‌های هدف	نسبت	۱۰ درصد	۲۰	۴۰ درصد	۸۰ درصد	۱۰۰ درصد	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت
	نسبت تعداد کوریکولوم‌های ترجمه شده به کل کوریکولوم‌های مصوب	نسبت	۱۰ درصد	۳۰	۱۰۰ درصد	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت
	افزایش تعداد برنامه‌های مشترک در حال اجرا با دانشگاه‌های خارجی	تعداد به ازای هر منطقه آمایشی	صفر	صفر	۵ برنامه	۱۰ برنامه	۱۵ برنامه	۲۰ برنامه	۲۵ برنامه
	نسبت پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های علوم پزشکی به کل دانشجویان پذیرفته شده در هر سال	نسبت	کمتر از نیم درصد	۰.۵٪	۱٪	۲٪	۳٪	۴٪	۵٪
	نسبت تعداد دانشگاه‌های علوم پزشکی ثبت شده در پورتال Education Iran به کل تعداد دانشگاه‌های هدف برنامه	نسبت	۱۰۰ درصد	۱۰۰	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت	استمرار فعالیت
	افزایش تعداد دانشگاه‌هایی که اعتباربخشی بین‌المللی آنها مورد تایید قرار می‌گیرد	تعداد	۱ دانشگاه	۱ دانشگاه	۲ دانشگاه	۴ دانشگاه	۵ دانشگاه	۶ دانشگاه	۸ دانشگاه

هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم				
	واحد	عنوان			۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
بهبود کیفیت زندگی و سلامت	تعداد	افزایش تعداد دانشکده های آموزش مجازی یا مراکز آموزش مجازی راه اندازی شده با مصوبه شورای گسترش	کمتر از ۱۰	۱۰	۱۵	۲۰	۳۵	۵۰	۷۰
	درصد	افزایش رشته‌های آموزشی تخصصی و فوق تخصصی متصل شده به شبکه الکترونیک کارپوشه و کارنما	۰	۵۰	۱۰۰	استمرار	استمرار	استمرار	استمرار
	نسبت	نسبت اعضای هیات علمی آموزش دیده در زمینه ارزیابی صلاحیت حرفه‌ای به کل	۱۰	۱۵	۳۰	۶۰	۸۰	۹۰	استمرار فعالیت
	نسبت	نسبت دانش آموختگان پزشکی عمومی در هر سال که گواهی قبولی آزمون صلاحیت حرفه‌ای دریافت کرده اند به کل	۰	۰	۵	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
	نسبت	نسبت دانشگاه‌ها و موسسات آموزش علوم پزشکی اعتباربخشی شده در کشور	صفر	صفر	۱۰۰٪	استمرار	استمرار	استمرار	استمرار
	نسبت	نسبت مراکز آموزشی درمانی اعتباربخشی شده در هر استان و کشور	صفر	صفر	۱۰۰٪	استمرار	استمرار	استمرار	استمرار
	نسبت	نسبت برنامه‌های آموزشی اعتباربخشی شده در کشور به کل برنامه‌ها	۸۰٪	۹۰٪	۱۰۰٪	استمرار	استمرار	استمرار	استمرار
	تعداد+تعداد سال پایه	افزایش آزمایشگاه‌های مرجع آموزشی راه‌اندازی شده در کلان منطقه‌های کشور	۰	۰	۲	۴	۶	۸	۱۰
	نسبت	نسبت تعداد پورتال‌های راه‌اندازی شده و یا ارتقاء یافته معاونت آموزشی و دانشگاه/ دانشکده‌های علوم پزشکی به هدف	۳۰	۳۵	۴۰	۶۰	۷۰	۱۰۰	استمرار
	بهبود سلامت	تعداد	افزایش تعداد محققان علوم پزشکی ایرانی در رتبه‌بندی یک درصد برترین دانشمندان جهان توسط (ESI)	۲۸	۳۰	۳۲	۳۵	۳۸	۴۰
تعداد		افزایش تعداد محققان علوم پزشکی ایرانی با شاخص h معادل ۱۵ و بالاتر بر اساس Scopus	۲۰۰	۲۱۰	۲۲۰	۲۴۰	۲۶۰	۲۸۰	۳۰۰

هدف کلی بخش	هدف کمی	واحد	وضعیت در	وضعیت در	وضعیت در پایان سال‌های برنامه ششم				
			پایان سال ۱۳۹۳	پایان سال ۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
افزایش کمی پژوهش‌های علمی در زمینه سلامت بر اساس ESI	افزایش تعداد مقالات پراستناد در حوزه سلامت بر اساس ESI	تعداد	۱۶۰	۱۶۰	۱۷۰	۱۷۸	۱۸۴	۱۸۸	۲۰۰
	افزایش تعداد مجلات علوم پزشکی نمایه شده در PubMed و Scopus	تعداد	۷۰ و ۹۰	۷۰ و ۹۰	۸۰ و ۹۲	۸۵ و ۹۴	۹۰ و ۹۶	۹۵ و ۹۸	۱۰۰ و ۱۰۰
	تعداد مقالات منتشر شده توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی در پایگاه استادی Scopus که در ۲۵٪ مجلات برتر هر رشته بر اساس شاخص SJR یافت می‌شود به کل مقالات دانشگاه‌های علوم پزشکی	درصد	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
	افزایش پژوهش‌های بین‌المللی حوزه سلامت نسبت به کل پژوهش‌های سلامت (بر اساس شاخص Int. collaboration (SCImago)	درصد	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰

افزایش کمی پژوهش‌های علمی در زمینه سلامت بر اساس ESI

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
بند ۲ و ۳ سیاست‌های کلی سلامت	افزایش حمایت‌های سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی یا تمرکز بر محیط زندگی، کار و جامعه	استقرار نظام جامع و یکپارچه سلامت	تدوین و اجرای برنامه کاهش و کنترل مصرف دخانیات
	کاهش عوامل خطر بیماری‌های غیرواگیر	توسعه و تکمیل شبکه‌های بهداشت و درمان	تدوین و اجرای برنامه افزایش تحرک مردم
توسعه رویکرد مدیریت پیشگیری در همه امور	توسعه رویکرد مدیریت پیشگیری در همه امور	مراقبت‌های غیرواگیر در سطح تمام شهرستانهای کشور	تدوین و اجرای برنامه کاهش سوء مصرف مواد
	توسعه همکاری‌های بین‌بخشی میان دست‌اندرکاران و ذینفعان بخش‌های مختلف جامعه	مراقبت برنامه مراقبت از تکامل کودکان شامل: ترویج تغذیه با شیر مادر، پایش رشد کودکان، اجرای برنامه‌های جدید ایمن‌سازی، مراقبت ادغام یافته ناخوشی‌های اطفال (مانا)، کنترل و پیشگیری کمبود ریز مغذی‌ها	تدوین و اجرای برنامه کنترل تولید؛ عرضه و تبلیغ خدمات و کالاهای آسیب‌رسان سلامت
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	گسترش برنامه مراقبت از تکامل کودکان	تدوین و اجرای برنامه ارتقای سطح ایمنی و کاهش خطر واحدهای ارایه خدمات بهداشتی درمانی در برابر حوادث و بلایا
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	کنترل و پیشگیری کمبود ریز مغذی‌ها	تدوین و اجرای برنامه ارتقای آمادگی و تاب‌آوری جمعیت عمومی کشور
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	گسترش دسترسی مردم به خدمات سلامت دهان و دندان در مراکز وابسته به دولت	تدوین و اجرای برنامه کاهش عوامل زیسان‌آور محیط کار
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	ارتقاء برخورداری شاغلین از خدمات سلامت	افزودن وارنیش فلوراید برای کودکان و آموزش بهداشت دهان و دندان در بسته خدمات پیشگیری
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	ارزیابی نظام‌مند و زنجیره‌ای کیفیت مواد غذایی در محیط‌های سه گانه جامعه، خانواده و مراکز عرضه و فروش مواد غذایی	ادغام مراقبت‌ها و خدمات بهداشت دهان و دندان در شبکه بهداشتی-درمانی
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	بازنگری و به روز رسانی برنامه‌های سلامت بر اساس اولویت‌های نظام سلامت، ارزشیابی‌ها و شواهد علمی به صورت نظام‌مند	استقرار سامانه جامع هشدار سریع آلودگی هوا
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	نظارت و ارتقاء کیفیت مراکز عرضه و فروش مواد غذایی توسط مردم	استقرار برنامه‌های مراقبتی محیط، جامعه و افراد
	توسعه به اشتراک‌گذاری اطلاعات نظام‌های پایش	مراقبت‌های غیرواگیر در سطح تمام شهرستانهای کشور	تدوین و اجرای برنامه جامع ایجاد توانمندی

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<ul style="list-style-type: none"> - تهیه بیوست سلامت برای قوانین و طرح‌های کلان توسعه‌ای - بررسی‌های پیمایشی عوامل خطر بیماری‌های غیرواگیر و حوادث ترافیکی و جاده‌ای - اجرای سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در زمینه تعالی جمعیت و خانواده، ارتقا نرخ باروری و سلامت و تکامل کودک - گسترش آموزش‌های مهارت‌های زندگی، فرزندپروری، خودمراقبتی و جنسی زوجین - بازنگری و اصلاح نظام ارایه خدمات سلامت روان و مراقبت از بیماران - تعیین سهم و نقش دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی، بخش خصوصی و غیردولتی (سمن‌ها و شوراهای اسلامی) در ارتقای سلامت روان 	<ul style="list-style-type: none"> حل مسئله در جوانان و زوجین - ارایه خدمات ویژه به زوجین ناباور در قالب بیمه - اجرای برنامه سلامت و تکامل سال‌های اولیه زندگی - تدوین و اجرای برنامه استفاده از بخش خصوصی در ارایه خدمات تحکیم بنیان خانواده - تدوین و اجرای برنامه جامع حمایتی از سالمندان - بازطراحی برنامه‌های سلامت روان در قالب استاندارد «برنامه‌های سلامت» - تهیه و پخش تیزرهای آموزشی، تبلیغی و ترویجی سلامت روان با اولویت موضوعات عوامل خطر اجتماعی سلامت روان - راه‌اندازی سامانه ثبت اطلاعات خدمات بهداشتی- درمانی و کاهش آسیب اعتیاد - تدوین و اجرای پروتکل مدیریت استرس - استقرار برنامه پیشگیری از سوانح و حوادث با تمرکز بر حوادث ترافیکی
<p>بند ۴ و ۵ سیاست‌های کلی سلامت</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد فضای رقابتی در بازار دارو و تجهیزات پزشکی - حمایت همه جانبه در ایجاد زیرساختهای تولید دارو، واکسن، فرآورده های بیولوژیک و تجهیزات پزشکی - تقویت نظام نظارت بر واردات، تولید، توزیع و عرضه دارو - توسعه فعالیت‌های مراقبت‌های دارویی - توسعه و به‌کارگیری زیرساخت‌های الکترونیک به ویژه در ثبت و نظارت کالاها و سلامت و چرخه تامین و مصرف آنها - محدود کردن ارایه‌دهندگان خدمات به تجویز صرفاً بر اساس نظام سطح‌بندی و راهنماهای بالینی، طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور - تقویت و توسعه سیستم نظارت و ثبت دارو، واکسن و تجهیزات پزشکی به منظور تضمین کیفیت در سطح تولید، توزیع، ذخیره‌سازی و عرضه - حمایت از صنایع دارویی و تجهیزات پزشکی کشور برای ورود و رقابت در بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی - سیاست‌گذاری و نظارت کارآمد بر تولید واردات و مصرف فرآورده های سلامت کنترل قاچاق فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از انعقاد قراردادهای انتقال فناوری و تولید داروهای تحت لیسانس شرکت‌های معتبر - پیاده‌سازی نظام اطلاع‌رسانی جامع فرصت‌های سرمایه‌گذاری صنایع دارویی، تجهیزات پزشکی، واکسن و محصولات زیستی - توسعه برندهای ملی دارو، واکسن و تجهیزات پزشکی - تضمین خرید مدت‌دار و محدود برای شرکت‌هایی که انتقال فناوری به کشور داشته‌اند - فرهنگ‌سازی عموم مردم و ترغیب مصرف محصولات داخلی و اجتناب از محصولات خارجی - تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان، مراکز رشد، پارک‌های علم و فن‌آوری و شهرک دانش سلامت - تقویت ارتباط بین دستگاه‌های مرتبط با واکسن و داروهای بیولوژیک (از طریق شبکه‌سازی، انعقاد تفاهم‌نامه، ساختارهای مبتنی بر فناوری اطلاعات، مطالعات چندمرکزی و ...) - اولویت‌دهی به توسعه و تولید داروها و واکسن‌های خاص (نیازهای بومی، خلق ثروت، چندانگانه‌بودن و ...) - حمایت از تاسیس پایگاه‌های تولید فرآورده‌های دارویی، واکسن، بیولوژیک و تجهیزات پزشکی در بازارهای هدف 	<ul style="list-style-type: none"> - ارایه لیست اقلام مولکولی دارویی به تفکیک اولیوی و واردات، تولید داخلی، صادرات به صورت سالانه - مطالعه و اعلام سالانه داروها و فرآورده‌های استراتژیک - تجهیز آزمایشگاه‌ها و تأمین، آموزش و بروزرسانی نیروی انسانی آزمایشگاه‌ها - شناساندن محصولات به مقامات خارجی - تدوین برنامه جامع نظارت بر تولید فرآورده‌ها و مواد اولیه دارویی، واکسن، محصولات زیستی و ملزومات و تجهیزات پزشکی - حمایت از کسب گواهی‌های بین‌المللی - اخذ تاییدیه‌های بین‌المللی برای فرآورده‌های دارویی، واکسن، بیولوژیک و فعال سازی و تقویت واحدهای کنترل تجویز و مصرف منطقی دارو و تجهیزات پزشکی - تدوین برنامه کمی برای کاهش مصرف و هزینه‌های دارو و تجهیزات پزشکی - تعیین مشوق‌هایی جهت تولید و صادرات بخش دارو و تجهیزات - اصلاح نظام قیمت‌گذاری دارو - تدوین برنامه ایجاد شبکه هوشمند ردیابی زنجیره تأمین و مصرف دارو - ایجاد سامانه نسخه الکترونیک - تدوین و تنظیم راهنماهای تجویز و مصرف دارو و سایر کالاها و سلامت - ارائه برنامه‌های تخصصی آموزشی با تمرکز بر بهره‌گیری از شواهد علمی در برخورد با تبلیغات دارویی برای مخاطبین گروه پزشکی - ایجاد نظام کنترل دقیق ارائه داروها و تجهیزات

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<ul style="list-style-type: none"> - اصلاح قوانین و ضوابط و آیین‌نامه‌ها در راستای حمایت از تولید داخل - گسترش تجویز و مصرف منطقی دارو در کشور - توسعه مطالعات فرآورده های دارویی و ملزومات پزشکی در سطح عرضه - ایجاد و توسعه استانداردهای GXP مطابق با ضوابط بین‌المللی و اجرای صد در صدی در سه سال اول برنامه. - استقرار سیستم کنترل کیفیت در خدمات و مدیریت کلیه آزمایشگاه‌های غذا و داروی دانشگاه‌ها - تدوین نظام قیمت‌گذاری مبتنی بر تشویق و حمایت از کیفیت (برنامه برای افزایش رقابت در بازار و رفع انحصار، افزایش قدرت انتخاب برای خریداران، تطبیق نظام بیمه‌ای و نظام قیمت‌گذاری با WTO و برنامه‌های برای افزایش کیفیت در فرآورده‌های دارویی) - یکپارچه‌سازی مدیریت اطلاعات آزمایشگاهی کنترل غذا و داروی کشور - جلوگیری از ترویج و تجویز داروها و تجهیزات پزشکی از مسیرهای القایی و غیراخلاقی - اجازه تجویز دارو و خدمات تشخیصی و درمانی و توانبخشی صرفاً بر مبنای نظام سطح‌بندی خدمات، راهنماهای بالینی، فارماکوپه و طرح ژنریک - توسعه تولید واکسن‌های انسانی - توسعه تولید فرآورده‌های مشتق از پلاسما - مدیریت تامین تجهیزات پزشکی با اولویت حمایت از تولیدات داخلی استاندارد - محدود سازی ورود دارو و تجهیزات پزشکی به بازار مبتنی بر ارزیابی های هزینه- فایده 	<ul style="list-style-type: none"> در داروخانه‌ها به منظور کاهش امکان ارایه اقلام خارجی جای داروهای نسخه شده داخلی - فعال سازی واحدهای ADR در کلیه مراکز درمانی کشور - تشکیل فارماکوپه بیمارستانی در تمام بیمارستانهای کشور - تشکیل کمیته های دارو و تجهیزات پزشکی در تمام بیمارستانهای کشور - تهیه گزارش از بررسی نسخ جهت بازخورد به پزشکان - تهیه و ارسال گزارشات عملکرد رفتار تجویز داروی پزشکان و انجام مداخلات اصلاحی - تهیه نقشه‌های جامع و به تفکیک جغرافیایی (GIS) تجویز دارو در کشور - تدوین بانک اطلاعاتی جامع کشوری تجویز دارو و سایر کالاهای سلامت و بهره برداری از آن در برنامه‌ریزی‌های دارویی - تدوین، ابلاغ و استفاده از راهنماهای بالینی برای فرآورده‌های اولویت‌دار داروها، تجهیزات و ملزومات پزشکی - روزآمد سازی فهرست داروهای رسمی ایران متناسب با نیازها و امکانات کشور - بازنگری فهرست داروهای مشمول بیمه و یارانه - تدوین نظام ملی دارویی کشور
بند ۶ سیاست‌های کلی	<ul style="list-style-type: none"> - تأمین امنیت غذایی و تغذیه - ترویج سبب غذایی مطلوب بومی - توانمندسازی خانوارها در تامین و مصرف غذای سالم - نظارت موثر بر تولید و عرضه مواد غذایی - ارتقای شاخص برخورداری به آب آشامیدنی سالم مناطق شهری و روستایی - کاهش و کنترل فرآورده های غیر ایمن - آموزش گروه‌های آسیب‌پذیر در راستای استفاده بهینه از منابع غذایی در دسترس - کمک به تکمیل سبب غذایی گروه‌ها و مناطق آسیب‌پذیر - استقرار و پایش مستمر نظام ایمنی غذایی - بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبب 	<ul style="list-style-type: none"> - بازنگری سیاست‌ها و فرایندهای تنظیم بازار در جهت هماهنگی با سیاست‌های امنیت غذا و تغذیه - تثبیت قیمت مواد غذایی اساسی (شیر و لبنیات، گوشت، حبوبات) - تدوین، بازنگری و تقویت قوانین و استانداردهای ملی مواد خوراکی و آشامیدنی - ایجاد عوارض بر محصولات و فرآورده‌های غذایی آسیب‌رسان به سلامت و اختصاص درآمدهای حاصل برای تولید و افزایش دسترسی به مواد غذایی سلامت‌محور - اجرای بسیج های آموزشی و فرهنگ‌سازی الگوی غذایی صحیح با تأکید بر کاهش مصرف قند، نمک و روغن و افزایش مصرف میوه و سبزی 	<ul style="list-style-type: none"> - استقرار شبکه ملی پایش غذا (پایش محصولات غذایی، آرایشی و بهداشتی) - برچسب‌گذاری اجباری (ترکیبات و زمان مجاز مصرف) محصولات غذایی، آرایشی و بهداشتی - نظارت و به‌روزرآوری زنجیره ایمنی غذا به صورت یکپارچه و بر اساس ارزیابی خطر - تدوین سبب غذایی مطلوب جامعه، متناسب با گروه‌های سنی - نظارت بر تولید و عرضه مواد غذایی و آشامیدنی با رویکرد و انذار به مردم و بخش خصوصی - اجرای برنامه مکمل یاری برای گروه‌های در معرض خطر - اجرای سند کاهش مصرف نمک، شکر و چربی - غنی‌سازی مواد غذایی عمده با هدف افزایش دسترسی گروه‌های آسیب‌پذیر تغذیه‌ای از جمله غنی‌سازی اجباری شیر مدارس با ویتامین D و

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
<p>غذایی سالم، مطلوب و کافی</p> <p>- بهره مندی عادلانه آحاد مردم از آب پاک و سالم</p> <p>- بهره مندی عادلانه آحاد مردم از امکانات ورزشی همگانی</p> <p>- بهره مندی عادلانه آحاد مردم از فرآورده‌های بهداشتی ایمن</p> <p>- حمایت از مشارکت سازمانهای مردم نهاد در ارتقای شاخص های سلامت</p>	<p>- تدوین و اجرای بسته‌های آموزشی ویژه رسانه‌های جمعی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه جامع شناسایی غذاهای بومی، تعیین ارزش تغذیه ای آنها و معرفی به جامعه</p> <p>- توسعه تعاونی‌های روستایی به منظور تأمین اقلام اساسی غذایی (سبزی، میوه، لبنیات و حیوانات) با قیمت مناسب</p> <p>- هدف‌مند کردن یارانه‌های غذایی در جهت تأمین ریزمغذی‌ها در اقشار کم درآمد (دهک ۱ تا ۳)</p> <p>- ایجاد مهارت‌های تغذیه‌ای در دختران در مقاطع بالای تحصیلی به منظور اصلاح الگوی مصرف خانواده</p> <p>- پیاده‌سازی سیستم بهبود کیفیت در واحدهای عرضه و توزیع مواد غذایی</p> <p>- گسترش و بهسازی مراکز نگهداری و ذخیره-سازی مواد غذایی (سیلو، انبار، سردخانه)</p> <p>- نظارت بر مصرف هورمون و آنتی بیوتیک در مرغاری‌ها و دامداری‌ها</p> <p>- ساماندهی تغذیه در مهد کودک‌ها، مدارس و مراکز آموزشی و مراکز نگهداری تجمعی، آسایشگاه‌های سالمندان، سربازخانه‌ها و سلف‌سرویس‌های دانشجویی</p> <p>- تقویت سیستم پایش فرآورده‌های غذایی در سطح عرضه</p> <p>- ساماندهی پایگاه تغذیه سالم مدارس</p> <p>- شناسایی و کنترل شاخص‌های زیست محیطی اثرگذار بر سلامت</p> <p>- اجرای برنامه CBI ابتکارات جامعه محور</p> <p>- پایش شاخصهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی امنیت غذا و تغذیه</p>	<p>- حمایت از سازمانهای مردم نهاد</p> <p>- کاهش سهم پرداخت مستقیم مردم به حداکثر ۳۰ درصد و کاهش درصد خانوارهای مواجه با هزینه های تاسف بار سلامت از ۶ درصد به یک درصد</p> <p>- احصا و واگذاری امور تصدی گری به بخش غیر دولتی</p> <p>- تصویب و تصحیح قانون هیأت امنای دانشگاه‌های علوم پزشکی</p> <p>- تمرکززدایی در بیمارستان‌های آموزشی</p> <p>- وغیر آموزشی</p> <p>- افزایش نقش نظارتی و دیده بانی تولید</p> <p>- تدوین روش و نقشه مشارکت خصوصی- عمومی در ارائه خدمات سلامت</p> <p>- اجباری شدن بیمه پایه سلامت برای آحاد مردم</p> <p>- یکپارچه سازی خدمات سلامت</p> <p>- توسعه مشارکت بخش غیردولتی در ارائه خدمات سلامت</p>	<p>غنی‌سازی اجباری آرد با ویتامین D و روی علاوه بر آهن واسید فولیک</p> <p>- تدوین برنامه ملی پیشگیری و کنترل اضافه وزن و چاقی</p> <p>- ادغام خدمات مشاوره تغذیه‌ای در مراکز بهداشتی، درمانی</p> <p>- تدوین، توسعه و اجرای برنامه‌های مکمل‌یاری گروه‌های آسیب‌پذیر</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه جامع بهسازی منابع و تاسیسات آب آشامیدنی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه تأمین آب آشامیدنی سالم در مناطق فاقد دسترسی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه حفاظت از منابع تأمین آب آشامیدنی در برابر آلودگی ها</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه ایمنی آب آشامیدنی کشور</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه ارتقای آگاهی، جلب مشارکت مردم در مصرف بهینه آب</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه کاهش سموم و آلاینده ها و کودهای شیمیایی در زارع کشاورزی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه کاهش ورود پساب به مزارع کشاورزی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه کاهش استفاده از روغن ترانس و اسید های چرب اشباع در صنایع غذایی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه کاهش استفاده از قند در محصولات غذایی به ویژه در نوشابه ها و آب‌میوه‌ها</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه کاهش استفاده از نمک در صنایع غذایی</p> <p>- تدوین و اجرای برنامه برچسب گذاری محصولات خوردنی، آشامیدنی و آرایشی</p>
<p>بند ۷ سیاست‌های کلی</p>	<p>- توسعه نظارت‌های مردم نهاد</p> <p>- تنظیم مشارکت میان بخش خصوصی و بخش دولتی در ارائه خدمات سلامت</p> <p>- مدیریت منابع سلامت از طریق نظام بیمه با محوریت وزارت بهداشت</p> <p>- تفکیک وظایف تولید، تأمین مالی و تدارک خدمات در حوزه سلامت</p> <p>- تدارک خدمات توسعه ارائه کنندگان خدمات در بخش‌های دولتی، عمومی و خصوصی</p> <p>- هماهنگی و ساماندهی امور مطابق سازوکاری که قانون تعیین خواهد کرد</p>	<p>- ایجاد امکان دسترسی اطلاعات سلامت سایر سازمان‌ها به وزارت بهداشت</p> <p>- راه‌اندازی نظام پایش و ارزشیابی ملی نظام ارائه خدمات سلامت</p> <p>- یکپارچه سازی خدمات سلامت</p> <p>- خدمات سلامت توسط مؤسسات دولتی و عمومی و خصوصی با رعایت قوانین و خط‌مشی‌های وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی ارائه می‌شود</p> <p>- تهیه، تدوین و تصویب نظام نامه لازم برای بیمارستان‌های هیأت امنایی</p> <p>- استقرار نظام جامع اعتبار بخشی و نظارت بر درمان</p> <p>- تدوین بسته‌های خدمت بیمه پایه و مکمل</p> <p>- ایجاد نظام پایش، نظارت و ارزشیابی سلامت</p> <p>- تجمیع و مدیریت منابع مالی سلامت از طریق خریدار واحد با محوریت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی</p> <p>- تجمیع کلیه اعتبارات بخش سلامت در قوانین</p>	<p>بند ۷ سیاست‌های کلی</p>

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			<p>بودجه سنواتی ذیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی</p> <ul style="list-style-type: none"> - تقویت دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی کشور و کارگروه‌های تخصصی - تدوین سند ملی ایمنی زنجیره مواد غذایی از مزرعه تا سفره (تولید، نگهداری، فراوری، توزیع و عرضه) - تدوین و اجرای سند ملی ارتقاء رشد و تکامل دوران خردسالی - اجرای برنامه جامع ارتقای سلامت روان کشور - بازنگری قانون جامع بهداشت محیط کشور - تدوین برنامه های کنترل و کاهش بیماری‌های واگیر مقاربتی (HIV، S.T.D، H.P.V و ...) - تدوین برنامه ارتقای فرهنگ سلامت (تغذیه، تحرک، تناسب اندام، پرهیز از مصرف دخانیات و الکل، رفتارهای پرخطر) - تدوین سند یکپارچه مدیریت عوامل خطر بیماری‌ها (دیابت، سرطان، قلب و عروق، تنفسی، اسکلتی - عضلانی و ژنتیکی) - تدوین و اجرای سند ملی پیشگیری از سوختن و حوادث - تدوین برنامه ساماندهی گروه‌ها و افراد دارای رفتار های پر خطر
بند ۸ سیاست‌های کلی	<ul style="list-style-type: none"> - بازنگری، ارتقا و تمجید استانداردهای اعتبار بخشی به کلیه موسسات درمانی تشخیصی کشور تا سطوح قابل قبول جهانی - تشویق بخش‌های غیردولتی به ایجاد زیرساخت‌های نظام سلامت در ارائه خدمات - توسعه مراکز دسترسی سطح ۲ و ۳ ارائه خدمات - تدوین و بازنگری بسته خدمات پایه و تکمیلی سلامت - ارتقای خدمات حمایتی مراقبتی جانبازان - ارتقای خدمات حمایتی مراقبتی معلولین - باز مهندسی فرایند های اصلی نظام شبکه بهداشتی و درمانی 	<ul style="list-style-type: none"> - تدارک خدمات ویژه برای گروه‌ها و بخش‌های آسیب‌پذیر - توسعه اورژانس هوایی جهت پوشش راه‌های فرعی و روستایی - گسترش پایگاه‌های اورژانس شهرها و جاده‌های اصلی به منظور پوشش کامل حوادث و فوریت‌ها بر اساس سطح بندی - طراحی و استقرار مدل ارتقای سلامت حاشیه نشین ها و افراد آسیب پذیر و افزایش دسترسی و بهره‌مندی از خدمات سلامت - طراحی و استقرار سطح بندی خدمات سلامت - اصلاح نظام پرداخت و ارتقاء کیفیت ارائه خدمات - استقرار نظام اعتبارسنجی ارائه‌کنندگان خدمت - توانمندسازی مهارتی کارکنان نظام سلامت - استقرار و ترویج نظام حاکمیت بالینی و تعیین استانداردهای کیفی و ایمنی خدمات - استقرار نظام جامع یکپارچه ثبت خطاها، تخلفات و شکایات پزشکی و هماهنگ سازی نظام های رسیدگی کننده به آنها - ساماندهی و یکپارچه‌سازی نظام ارائه خدمات سلامت در بخش‌های دولتی، خصوصی و غیردولتی بر اساس برنامه سطح‌بندی - ساماندهی زنجیره آزمایشگاهی و تصویربرداری با مشارکت بخش غیردولتی - توسعه گردشگری سلامت - استقرار نظام جامع و یکپارچه مدیریت 	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین برنامه جامع مراقبتی، حمایتی برای جانبازان - تدوین برنامه جامع مراقبتی، حمایتی برای جامعه معلولان کشور - تدوین و اجرای برنامه بهبود ایمنی بیمار و بیمارستان دوستدار ایمنی - تدوین استانداردها و راهنماهای بالینی مبتنی بر شواهد - استقرار نظام ارجاع در خدمات سلامت - ارائه خدمات بی قید و شرط به مراجعه‌کنندگان اورژانس - تدوین روش و نقشه مشارکت خصوصی - عمومی در ارائه خدمات سلامت - توسعه بیمارستانهای هیات امنایی - توسعه بیمارستانهای مشارکتی (دولتی-خصوصی) - توسعه جامع خدمات اورژانس بیمارستانی و پیش‌بیمارستانی - بازنگری سطح بندی خدمات در کشور با رویکرد واگذاری اختیارات به استان ها - آمایش سرزمین و ایجاد زنجیره تشخیص و درمان سرطان با مشارکت بخش غیر دولتی - طراحی مدل مناسب خرید راهبردی خدمات سلامت و خرید عملکردی کلیه خدمات - تدوین و استفاده از راهنماهای طبابت بالینی در نظام ارائه خدمات سلامت - استقرار نظام جامع و یکپارچه ثبت خطاها، تخلفات و شکایات پزشکی و همچنین

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<p>پسماندهای پزشکی و برقراری نظام ارزیابی، نظارت و پایش</p>	<p>هماهنگ‌سازی نظام‌های رسیدگی کننده به آنها با مرجعیت سازمان نظام پزشکی</p> <ul style="list-style-type: none"> - استقرار پرونده الکترونیک سلامت و نظام جامع مدیریت اطلاعات سلامت - طراحی مدل مناسب خرید خدمات پسماند با در نظر گرفتن ضوابط و ملاحظات زیست محیطی - استقرار نظام جامع مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی در مراکز درمانی دولتی و خصوصی با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست
<p>بند ۹ سیاست‌های کلی</p>	<p>اولویت‌بندی خدمات سلامت در قالب تدوین بسته‌های خدمات سلامت پایه و تکمیلی</p> <ul style="list-style-type: none"> - همگانی ساختن بیمه پایه سلامت - الزام به خرید کل خدمات پایه سلامت (جامع بهداشتی درمانی بازتوانی) - تنظیم سازوکار و سیاست‌های یکسان برای خریداران پایه سلامت - تدوین و اجرای برنامه توسعه بیمه‌های تکمیلی در تناسب با بسته‌های خدمات پایه و ضروری - تدوین و اجرای چارچوب‌های قانونی رقابتی- شدن بازار بیمه‌های تکمیلی - افزایش سهم دولت برای تأمین منابع بیمه‌ای و پوشش هزینه‌های گروه‌های آسیب‌پذیر - توسعه بیمه الکترونیکی در تعامل با سامانه پرونده الکترونیکی سلامت - بازبینی روش و سهم مشارکت مالی پرداخت- کنندگان پیش پرداخت - افزایش سهم بیمه در گردش مالی نظام سلامت 	<ul style="list-style-type: none"> - استقرار نظام پرداخت ترکیبی با محوریت سرانه و پاداش به ازای کیفیت در سطح اول ارائه خدمات سلامت - استقرار نظام پرداخت آینده‌نگر با محوریت بودجه کلوبال و پرداخت ترکیب موارد در سطوح دوم به همراه پاداش به ازای کیفیت و کمیت - استقرار نظام پرداخت عملکردی به منابع انسانی سلامت به ازای کمیت و کیفیت - تدوین، تصویب و اجرای برنامه بهره‌مندی بخش سلامت از منابع حاصل از وقف، توریسم درمانی، خمس، زکات و سایر وجوه شرعی - تدوین برنامه اجرایی افزایش سهم دولت و بیمه‌ها در کل هزینه‌های سلامت - تخصیص هدفمند یارانه به بخش سلامت و توزیع هدفمند آن‌ها در درون نظام سلامت - تغییر در مدیریت مراکز بهداشتی درمانی با رویکرد واگذاری مدیریتی و کاهش تصدی‌گری دولت - راه‌اندازی کامل سیستم ثبتی گردآوری داده‌های مالی بخش سلامت - تدوین برنامه ویژه برای مدیریت هزینه‌ها و بیماران در معرض هزینه‌های فاجعه‌آمیز - شناسایی، تعیین کالاها، خدمات و رفتارهای آسیب رسان بر سلامت و اقدام قانونی برای اخذ عوارض از موارد مذکور - تعیین و اجرای مصادیق آسیب‌رسان سلامت - تکمیل تمام فازهای چهارگانه طرح نظام نوین مالی با تأکید بر تهیه گزارشات مالی، هزینه‌ای و عملکردی برای کلیه واحدها که مبنای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد قرار گیرد - همکاری با مرکز آمار ایران به منظور ایجاد 	<ul style="list-style-type: none"> - پوشش کامل نیازهای پایه درمان (پوشش جمعیتی، هزینه‌ای و خدمات) - تجمع منابع صندوق‌های بیمه‌گر پایه - خرید خدمات سلامت با رویکرد سلامت‌محور (بهای سلامت پرداخت شود نه بیماری) - مدیریت و تخصیص منابع با محوریت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی - مشارکت عادلانه مردم در هزینه‌های سلامت از طریق سازوکارهای پیش پرداخت و متناسب با درآمد/ دارایی و بهره‌مندی از خدمات متناسب با نیاز

سیاست کلی	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			سامانه نظام‌مند حساب‌های ملی سلامت یا تأکید بر داده‌های ثبتی
بند ۱۰ سیاست‌های کلی	<ul style="list-style-type: none"> - تأمین منابع پایدار مالی در بخش سلامت - افزایش سهم سلامت از درآمدهای ناخالص ملی - شفاف‌سازی قانونمند درآمدها، هزینه‌ها و فعالیت‌ها در بخش سلامت - مدیریت بهینه منابع با استفاده از نظام ارجاع و سطح‌بندی خدمات - کاهش تقاضای القایی در خدمات سلامت 	<ul style="list-style-type: none"> - ساماندهی حمایت‌خیرین از بیماری‌های صعب‌العلاج - بهبود وضعیت عدالت عمودی و افقی در تأمین مالی خدمات سلامت - اصلاح نظام پرداخت به ارائه‌کنندگان خدمات 	<ul style="list-style-type: none"> - اصلاح فرآیندهای بیمه‌ای کشور با رویکرد پوشش همگانی کلیه آحاد جامعه در طول برنامه - استقرار پرونده الکترونیک سلامت و نظام جامع مدیریت اطلاعات سلامت - تقویت منابع نظام سلامت برای ارتقای سلامت و تکمیل پوشش و بهبود کیفیت خدمات اورژانس پیش‌بیمارستانی و بیمارستانی از طریق تعریف منابع جدید - تضمین خرید خدمات سلامت از سرمایه‌گذاران اعم از خارجی و داخلی با قیمت توافقی یا رقابتی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - سرمایه‌گذاری در بخش سلامت، براساس ترتیبات قراردادی شناخته شده، از جمله: ساخت، بهره‌برداری و انتقال (BOT)، بهره‌برداری و پرداخت اجاره به سرمایه‌پذیر و انتقال (BOLT)، ساخت انتقال، مالکیت و سرمایه‌گذار (BTL)، ساخت، مالکیت و بهره‌برداری و انتقال (BOO)، تجهیز و مالکیت و بهره‌برداری (ROO)، تجهیز و بازسازی، بهره‌برداری و انتقال (ROT) و بیع متقابل (BUY BACK) - تعیین تعرفه‌های واقعی در بخش دولتی و خصوصی به استناد بند ۸ ماده ۱ و مواد ۸ و ۹ قانون بیمه همگانی خدمات - تغییر ساختار اداره بیمارستان‌های وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی و هیأت امنایی کردن آنها - تدوین راهنماهای بالینی و استانداردهای خدمات درمانی

الزامات

- تحقق رویکرد سلامت همه جانبه و انسان سالم در همه قوانین، سیاست‌های اجرایی و مقررات با رعایت:
 - اولویت پیشگیری بر درمان.
 - روزآمد نمودن برنامه‌های بهداشتی و درمانی.
 - کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدیدکننده سلامت مبتنی بر شواهد معتبر علمی.
 - ارتقاء شاخص‌های سلامت برای دستیابی به جایگاه اول در منطقه آسیای جنوب غربی.
 - اصلاح و تکمیل نظام‌های پایش، نظارت و ارزیابی برای صیانت قانونمند از حقوق مردم و بیماران و اجرای صحیح سیاست‌های کلی.

- ارتقاء سلامت روانی جامعه با ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی، تحکیم بنیان خانواده، رفع موانع تنش آفرین در زندگی فردی و اجتماعی، ترویج آموزش‌های اخلاقی و معنوی و ارتقاء شاخص‌های سلامت روانی.

- توسعه تولید فرآورده‌ها و مواد اولیه دارویی، واکسن، محصولات زیستی و ملزومات و تجهیزات پزشکی دارای کیفیت و استاندارد بین‌المللی.

- ساماندهی تقاضا و ممانعت از تقاضای القائی و اجازه تجویز صرفاً بر اساس نظام سطح‌بندی و راهنماهای بالینی، طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور و سیاست‌گذاری و نظارت کارآمد بر تولید، مصرف و واردات دارو، واکسن، محصولات زیستی و تجهیزات پزشکی با هدف حمایت از تولید داخلی و توسعه صادرات.

- تأمین امنیت غذایی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی، آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استانداردهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی.

- تفکیک وظایف تولید، تأمین مالی و تدارک خدمات در حوزه سلامت با هدف پاسخگویی، تحقق عدالت و ارائه خدمات درمانی مطلوب به مردم مطابق ساز و کاری که قانون تعیین خواهد کرد.

- افزایش و بهبود کیفیت و ایمنی خدمات و مراقبت‌های جامع و یکپارچه سلامت با محوریت عدالت و تأکید بر پاسخگویی، اطلاع‌رسانی شفاف، اثربخشی، کارایی و بهره‌وری در قالب شبکه بهداشتی و درمانی منطبق بر نظام سطح‌بندی و ارجاع از طریق:

- ترویج تصمیم‌گیری و اقدام مبتنی بر یافته‌های متقن و علمی در مراقبت‌های سلامت، آموزش و خدمات با تدوین استانداردها و راهنماها، ارزیابی فناوری‌های سلامت، استقرار نظام سطح‌بندی با اولویت خدمات ارتقاء سلامت و پیشگیری و ادغام آن‌ها در نظام آموزش علوم پزشکی.

- افزایش کیفیت و ایمنی خدمات و مراقبت‌های سلامت با استقرار و ترویج نظام حاکمیت بالینی و تعیین استانداردها.

- تدوین برنامه جامع مراقبتی، حمایتی برای جانبازان و جامعه معلولان کشور با هدف ارتقاء سلامت و توانمندسازی آنان.

- توسعه کمی و کیفی بیمه‌های بهداشتی و درمانی با هدف:
 - همگانی ساختن بیمه پایه درمان.
 - پوشش کامل نیازهای پایه درمان توسط بیمه‌ها برای آحاد جامعه و کاهش سهم مردم از هزینه‌های درمان تا آنجا که بیمار جز رنج بیماری، دغدغه و رنج دیگری نداشته باشد.
 - ارائه خدمات فراتر از بیمه پایه توسط بیمه تکمیلی در چارچوب دستورالعمل‌های قانونی و شفاف به گونه‌ای که کیفیت ارائه خدمات پایه درمانی همواره از مطلوبیت لازم برخوردار باشد.
 - تعیین بسته خدمات جامع بهداشتی و درمانی در سطح بیمه‌های پایه و تکمیلی توسط وزارت بهداشت و درمان و خرید آنها توسط نظام بیمه‌ای و نظارت مؤثر تولید بر اجرای دقیق بسته‌ها با حذف اقدامات زاید و هزینه‌های غیرضروری در چرخه معاینه، تشخیص بیماری تا درمان.
 - تقویت بازار رقابتی برای ارائه خدمات بیمه درمانی.
 - تدوین تعرفه خدمات و مراقبت‌های سلامت مبتنی بر شواهد و بر اساس ارزش افزوده با حق فنی واقعی یکسان برای بخش دولتی و غیردولتی.
 - تأمین منابع مالی پایدار در بخش سلامت با تأکید بر:
 - شفاف سازی قانونمند درآمدها، هزینه‌ها و فعالیت‌ها.
 - وضع عوارض بر محصولات و مواد و خدمات زیان‌آور سلامت.
 - هدفمندسازی یارانه‌های بهداشت و درمان با هدف تأمین عدالت و ارتقاء سلامت بویژه در مناطق غیربرخوردار و کمک اختصاصی به اقشار نیازمند و دهک‌های پایین درآمدی.
 - افزایش آگاهی، مسؤولیت پذیری، توانمندی و مشارکت ساختارمند و فعالانه فرد، خانواده و جامعه در تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت با استفاده از ظرفیت نهادها و سازمان‌های فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ای کشور تحت نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
 - بازشناسی، تبیین، ترویج، توسعه و نهادینه نمودن طب سنتی ایران.
 - ترویج کشت گیاهان دارویی تحت نظر وزارت جهاد کشاورزی و حمایت از توسعه نوآوری‌های علمی و فنی در تولید و عرضه فرآورده‌های دارویی سنتی تحت نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

- استاندارد سازی و روزآمد کردن روش‌های تشخیصی و درمانی طب سنتی و فرآورده‌های مرتبط با آن.
- تبادل تجربیات با سایر کشورها در زمینه طب سنتی.
- نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر ارائه خدمات طب سنتی و داروهای گیاهی.
- برقراری تعامل و تبادل منطقی میان طب سنتی و طب نوین برای هم‌افزایی تجربیات و روش‌های درمانی.
- اصلاح سبک زندگی در عرصه تغذیه.

منابع -

در این سناریو (جدول ۵-۱) منابع کلان سلامت بر اساس افزایش سهم گردش مالی از طریق نظام بیمه به ۵۰ درصد تا پایان برنامه و کاهش پرداختی مردم از جیب به زیر ۲۵ درصد و اصلاح گردش مالی منابع محاسبه و برآورد شده است. لیکن به دلیل محدودیت منابع جدول ۵-۲ ارائه شده است. لذا در صورت گشایش در منابع مالی جدول نیازهای مالی امور سلامت منطبق با جدول ۵-۱ خواهد بود.

منابع کلان بخش با استفاده از حسابهای ملی سلامت

سهم هر کدام از منابع به میلیارد ریال						عنوان
سال	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
هزینه‌های وزارت بهداشت، سازمانهای بهداشتی و درمانی و سازمانهای وابسته	۲۲۹,۶۹۰	۲۸۸,۲۸۱	۳۸۴,۶۳۰	۴۶۳,۶۶۰	۵۳۴,۴۲۱	۶۱۴,۵۸۴
بیمه‌ها	۲۹۰,۴۶۰	۴۴۲,۶۶۹	۶۹۳,۸۴۲	۹۶۴,۷۸۸	۱,۲۸۹,۳۹۷	۱,۷۰۷,۱۷۸
سایر	۴۵,۳۲۰	۵۴,۶۵۰	۶۵,۹۹۰	۷۰,۳۵۲	۷۰,۶۹۱	۶۸,۲۸۷
جمع بخش دولتی	۵۶۵,۴۷۰	۷۸۵,۶۰۰	۱,۱۴۴,۴۶۳	۱,۴۹۸,۶۹۹	۱,۸۹۴,۵۰۸	۲,۳۹۰,۰۴۹
پرداخت مستقیم	۴۲۲,۳۰۰	۵۲۰,۵۴۶	۶۵۸,۰۱۹	۷۳۹,۹۸۳	۸۰۸,۷۰۰	۸۷۴,۰۷۵
سایر	۴۵,۳۲۰	۶۰,۱۱۶	۸۲,۹۵۹	۱۰۳,۰۳۶	۱۲۴,۴۱۵	۱۵۰,۲۳۱,۶۶
جمع بخش خصوصی	۴۶۷,۶۲۰	۵۸۰,۶۶۱	۷۴۰,۹۷۸	۸۴۳,۰۱۸	۹۳۳,۱۱۶	۱,۰۲۴,۳۰۷
جمع کل هزینه‌های سلامت	۱,۰۳۳,۰۹۰	۱,۳۶۶,۲۶۲	۱,۸۸۵,۴۴۱	۲,۳۴۱,۷۱۸	۲,۸۲۷,۶۲۴	۳,۴۱۴,۳۵۶

※ از بابت توسعه هر سال نسبت به سال قبل با پنج درصد رشد

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی از محل درآمدهای عمومی

میلیارد ریال

ردیف	شرح	از محل درآمدهای عمومی				
		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
	جمع	۱۴۹۶۸۶.۹	۱۷۰۶۴۳.۱	۱۹۴۵۳۳.۱	۲۲۱۷۶۷.۷	۲۵۲۸۱۵.۲
۱	اعتبارات هزینه‌ای	۷۰۸۲۲.۳	۸۰۷۳۷.۵	۹۲۰۴۰.۷	۱۰۴۹۲۶.۴	۱۱۹۶۱۶.۱
	فصل بهداشت					
	فصل درمان	۷۶۱۰۰.۸	۸۶۷۵۴.۹	۹۸۹۰۰.۶	۱۱۲۷۴۶.۷	۱۲۸۵۳۱.۲
	فصل تحقیق و توسعه در امور سلامت	۲۷۶۳.۷	۳۱۵۰.۷	۳۵۹۱.۸	۴۰۹۴۶	۴۶۶۷.۹
۲	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۰۴۶۳.۶	۱۲۱۳۸.۰	۱۴۰۸۱.۹	۱۶۳۳۷.۲	۱۸۹۵۴.۰
	فصل بهداشت					
	فصل درمان	۹۱۳۶.۰	۱۰۵۸۶.۱	۱۲۲۷۹.۹	۱۴۲۴۴.۷	۱۶۵۲۳.۹
	فصل تحقیق و توسعه در امور سلامت	۱۵.۰	۱۸.۸	۲۳.۶	۲۹.۶	۳۷.۲
۳	جمع	۱۶۰۱۴۹.۵	۱۸۲۷۸۱.۱	۲۰۸۶۱۵.۰	۲۳۸۱۰۴.۹	۲۷۱۷۶۹.۲

رفاه و تأمین اجتماعی

مقدمه

رفاه و تأمین اجتماعی به عنوان یکی از مظاهر پیشرفت و توسعه و در راستای پاسخگویی به نیازهای آحاد جامعه و همسو با سیاست عدالت گستری و تأمین رفاه عموم مردم همواره مورد توجه بوده است. از این رو دولت به منظور بسترسازی جامعه‌ای با امنیت اجتماعی و اقتصادی و توجه بیشتر به سطح کیفیت و کمیت زندگی مردم درصدد استقرار و تقویت مناسبترین سازوکار برای گسترش رفاه و تأمین اجتماعی می‌باشد.

در راستای تحقق اهداف توسعه اجتماعی و با الهام از اصل ۲۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و منطبق با طبقه‌بندی بودجه‌ای GFS، امور رفاه اجتماعی در ایران مشتمل بر فصول بیمه‌ای، حمایتی، توانبخشی و امداد و نجات می‌باشد.

امور رفاه اجتماعی شامل مجموعه‌ای منسجم و هدفمند از اندیشه‌ها، تدابیر، خدمات و فعالیت‌های بیمه‌ای، حمایتی، توانبخشی و امداد و نجات به شرح زیر می‌باشد:

- حمایت از نیروی انسانی شاغل در دوران اشتغال، بازنشستگی و حمایت از بازماندگان شاغل و بازنشستگان از طریق ارائه بیمه خدمات درمانی و اجتماعی در قالب پرداخت‌های انواع مستمری، بازنشستگی، از کارافتادگی، بازماندگی، بیکاری، غرامت نقص عضو و ...
- کمک به تأمین معاش و اداره زندگی خانواده‌های نیازمند و مستمند شامل خانواده‌های فقیر و کم درآمد، زنان بی‌سرپرست یا سرپرست خانوار از کارافتاده و ...
- تأمین زمینه و فرصت‌های شغلی به عنوان راهبرد اصلی کمک به نیازمندان
- کمک به تأمین هزینه‌های بهداشتی و درمانی خانوارهای نیازمند
- تأمین خدمات حمایتی، مراقبت و توانبخشی معلولان
- پیشگیری از بروز آسیب‌های اجتماعی
- امداد و حمایت از آسیب دیدگان حوادث احتمالی
- حمایت از ایثارگران انقلاب اسلامی.

با توجه به تشکیل شورای برنامه ریزی رفاه و تامین اجتماعی در برنامه ششم توسعه، و گستردگی فعالیت‌ها و اقدامات مرتبط با امور رفاه اجتماعی، کارگروه‌های شش‌گانه "بیمه‌های اجتماعی"، "بیمه‌های سلامت"، "حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب‌های اجتماعی"، "ایشاگران"، "امداد و نجات" و "مبارزه با مواد مخدر" تشکیل گردید و سند حاضر بر سه فصل "بیمه‌ای"، "حمایتی و توانبخشی" و "امداد و نجات"، تمامی مباحث مورد نظر کارگروه‌های شش‌گانه ذیل شورای رفاه و تامین اجتماعی را در برمی‌گیرد. فصل بیمه‌ای مشتمل بر بیمه‌های سلامت و بیمه‌های اجتماعی، فصل حمایتی و توانبخشی شامل مباحث حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب‌های اجتماعی، ایشاگران و مبارزه با مواد مخدر و فصل امداد و نجات می‌باشد.

بیمه

- بیمه‌های سلامت

۱-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود بیمه سلامت

با توجه به حیطه‌های اصلی بیمه‌های سلامت، گزارش تبیین وضع موجود در سه محور جمع‌آوری منابع، انباشت ریسک و خرید خدمات تهیه گردید. در هر یک از محورها نیز به منظور ایجاد شفافیت و تحلیل هر چه بهتر بخش، از هر دو نوع شاخص‌های کیفی و کمی استفاده گردیده است.

۱-۱-۱- جمع‌آوری منابع

این محور متأثر از دو بخش کلی پوشش جمعیتی و روش تامین منابع مالی بیمه‌های سلامت می‌باشد که به ترتیب در ذیل به شرح آنها می‌پردازیم؛

پوشش جمعیتی

تا قبل از سال ۱۳۹۳، حدود ۹۰٪ جمعیت کشور تحت پوشش بیمه‌های اجتماعی سلامت قرار داشت. در سال ۱۳۹۳ از طریق ایجاد صندوق بیمه همگانی این پوشش به ۹۶٪ رسیده است. با این حال، عمق این پوشش، براساس نوع خدمت، مکان ارایه و تاحدودی بسته به سازمان بیمه‌گر در اجرا متغیر است. بیمه‌گران اصلی سلامت شامل سازمان بیمه سلامت ایران (گروه اصلی بیمه‌شدگان شامل کارکنان دولت و وابستگان آنان)، سازمان تامین اجتماعی (گروه اصلی بیمه‌شدگان شامل کارکنان مشمول قانون کار و

وابستگی آنان) و سازمان بیمه خدمات درمانی نیروهای مسلح (پوشش نیروهای مسلح و وابستگی آنان) و کمیته امداد امام خمینی(ره) (پوشش اقشار کم درآمد و وابستگی آنان) است.

روند تغییرات پوشش جمعیتی سازمانهای بیمه گر اصلی پایه حاکی از آنست که افزایش پوشش جمعیتی بیمه پایه سلامت در سالهای اجرای قانون برنامه پنجم توسعه، عامل مثبتی در تقویت نظام تامین مالی بیمه پایه سلامت کشور بوده؛ عمده منابع مالی مورد نیاز توسعه پوشش جمعیتی بیمه پایه سلامت از محل منابع عمومی و دولتی تامین گردیده، با این وجود منجر به تامین منابع مالی پایدار برای نظام بیمه پایه سلامت نگردیده است.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی بیمه های سلامت

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سالهای برنامه		رشد/متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سالهای برنامه پنجم					
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	افزایش پوشش جمعیت	درصد	۸۷	۷۰	۴/۴۴	۹۰	۹۰	۹۰	۹۶	۹۶	۱/۲۹
۲	سهم پرداخت از جیب	درصد	۵۸/۲	۵۴/۹	۱/۱	۵۶	۶۰	۶۵	۵۸	۵۸	۰/۷
۳	درصد جمعیت با هزینه کمرشکن خدمات سلامت	درصد	۳/۱	۱/۹	۱۰	۶	۷	۷	۶	۶	۰
۴	افزایش مشارکت عادلانه در تامین منابع	درصد	۸۲/۷	۸۳/۷	-۰/۲۴	۸۳/۲	۸۳/۳	۸۳/۱	۸۳/۷	۸۳/۷	۰/۱۱
۵	افزایش سهم بیمهها	درصد	۱۷/۸	۱۹/۹	۲/۲۵	۱۸/۵	۱۸	۱۷	۱۸	۱۸	-۰/۵۴

تأمین مالی بیمه های سلامت

منابع مالی بخش بیمه سلامت عمدتاً از سه بخش سرانه دولت از منابع عمومی، سهم کارفرما، و حق بیمه پرداختی توسط بیمه شوندهگان تأمین می‌گردد. سرانه پرداختی توسط دولت بصورت مساوی برای همه بیمه شوندهگان و صندوق‌ها تعیین و پرداخت می‌گردد. حق بیمه سهم کارفرما نیز بصورت درصدی از حقوق بیمه‌شوندهگان است که بصورت ماهیانه به صندوق‌های ذی‌ربط واریز می‌گردد. حق بیمه کارکنان نیز به صورت درصدی از درآمد ماهانه برداشت و پرداخت می‌گردد. جدول زیر سازمان‌های بیمه‌گر و صندوق‌های ذیل آنان، جمعیت تحت پوشش، مبنای محاسبه حق بیمه، و روش تأمین مالی در هر یک از صندوق‌ها را نشان می‌دهد.

جدول مبنای محاسباتی حق بیمه و روش‌های تأمین منابع مالی در سازمان‌های بیمه‌گر

سازمان بیمه‌گر	نام صندوق	جمعیت	مبنای محاسبه حق بیمه	روش تأمین مالی
سازمان بیمه سلامت ایران	روستائیان، عشایر و ...	۲۲/۷۷۲/۰۰۰	۱۰۰٪ توسط دولت - معادل ۶٪ حداقل حقوق قانون کار	در ظاهر تناسبی و در واقع سرانه و روش نزولی
	کارکنان دولت	۵.۹۵۷.۶۷۳	۶٪ از حقوق و مزایای مستمر تا سقف ۲ برابر حداقل حقوق و دستمزد قانون کار (یک سوم بیمه شده از حقوق کسر می‌شود و دو سوم سهم دستگاه و دولت)	نسبتاً تناسبی
سازمان بیمه سلامت ایران	سایر اقشار	۱.۷۲۱.۱۷۴	۱۰۰٪ توسط دولت - معادل ۶٪ حداقل حقوق قانون کار	در ظاهر تناسبی و در واقع سرانه و روش نزولی
	ایرانیان	۵۷۷.۴۰۲	معادل ۶٪ حداقل حقوق قانون کار - (مشمول ۵۰٪ تخفیف سهم دولت، ۳۵٪ تخفیف کمیته امداد و بهزیستی و ۱۵٪ مشارکت در پرداخت حق بیمه)	در ظاهر تناسبی و در واقع سرانه و روش نزولی
	بیمه سلامت همگانی*	۸۶۹۱۶۱۱	۱۰۰٪ توسط دولت - معادل ۶٪ حداقل حقوق قانون کار	در ظاهر تناسبی و در واقع سرانه و روش نزولی
کمیته امداد امام خمینی	بیمه کمیته امداد امام	۱۲۷۹۲۰۹	۱۰۰٪ توسط دولت - معادل ۶٪ حداقل حقوق قانون کار	با توجه به ملهیت حیطی صندوق پرداخت سرانه یکسان توسط دولت می‌تواند موجه باشد
سازمان بیمه خدمات درمانی نیروهای مسلح			۶٪ از حقوق و مزایای مستمر تا سقف ۲ برابر حداقل حقوق و دستمزد قانون کار	در ظاهر تناسبی و در واقع سرانه و روش نزولی
سازمان تأمین اجتماعی			مطابق قانون تأمین اجتماعی	نسبتاً تناسبی

طبق جدول فوق "صندوق‌های بیمه‌ای" متعددی تحت پوشش سازمان بیمه سلامت بعنوان بزرگترین بیمه‌گر دولتی قرار دارند. صندوق بیمه روستائیان و عشایر بزرگترین صندوق بیمه اجتماعی

درمان است که از سال ۱۳۸۴ تاسیس شده و تمامی اهالی مناطق روستایی و شهرهای زیر بیست هزار نفر را پوشش می‌دهد. تمام حق بیمه اعضای این صندوق از بودجه عمومی دولت پرداخت می‌شود. تامین مالی در صندوق‌های بیمه‌ای کشور تا ابتدای برنامه پنجم توسعه به جزء صندوق تامین اجتماعی که نرخ حق بیمه تا حدودی تناسبی (Proportional) و بر مبنای درصدی از حقوق و دستمزد محاسبه می‌گردد؛ در سایر صندوق‌ها به صورت نزولی یا کاملاً نزولی (Regressive) می‌باشد. به عبارت دیگر با افزایش توان پرداخت، میزان سهم مشارکت افراد کاهش می‌یابد. در صندوق کارکنان دولت، تا ابتدای برنامه پنجم، با افزایش میزان حقوق و دستمزد، درصد حق مشارکت بصورت کاهنده یا نزولی می‌باشد. در حالی که در صندوق تامین اجتماعی با افزایش میزان حقوق و دستمزد، درصد حق مشارکت ثابت می‌باشد (روش تناسبی). در برنامه پنجم توسعه، وضعیت حق بیمه‌ها در کشور تغییر یافته و در صندوق‌های مختلف روش‌های متفاوتی برای کسر حق بیمه در پیش گرفتند که آخرین وضعیت آن در طی سالهای برنامه پنجم (انتهای ۱۳۹۳) در قالب جدول فوق می‌باشد.

حیطه‌ی انباشت ریسک (تجمیع خطر)

تجمیع منابع و انباشت ریسک در کشورمان در حال حاضر بسیار پراکنده می‌باشد. نهادهای تجمیع‌کننده ریسک و منابع سلامت شامل سازمان‌های بیمه‌گر پایه (سازمان بیمه سلامت ایران در قالب پنج (۵) صندوق مختلف، سازمان تامین اجتماعی، سازمان خدمات درمانی نیروهای مسلح و کمیته امداد امام خمینی (ره)، بیمه‌های بازرگانی دولتی و غیردولتی و برخی سازمان‌ها که انباشت ریسک و تجمیع منابع را انجام می‌دهند، تقسیم نمود. علاوه بر این سازمان‌ها و نهادها، بخش‌هایی از قوای سه‌گانه کشور سعی نموده‌اند تا برای کارکنان و خانواده‌های تحت پوشش خود، نظام‌های انباشت ریسک و تجمیع منابع ایجاد نمایند. در حال حاضر، بالغ بر ۵۰ نهاد مختلف در کشور به انباشت ریسک و منابع مشغول هستند که در نهایت می‌توان گفت کشورمان از منظر پیوستگی منابع و خطرات، مطابق مواد ۶ و ۷ قانون بیمه همگانی کشور، در منطقه «انباشت ریسک پراکنده» هرم پیوستگی، قرار می‌گیرد و از سوی دیگر مطابق بندهای ب و ج ماده ۳۸ قانون برنامه پنجم توسعه، رویکرد پیوستگی منابع و خطرات به سمت مناطق ریسک ادغام یافته و واحد می‌باشد. این در حالی است که مطابق مبانی علمی انباشت ریسک

اولین گام برای رفتن به سمت پیوستگی، یکسان کردن مبنا و پرداخت حق بیمه است درحالی که براساس بند "د" ماده ۳۸ قانون برنامه پنجم توسعه بادر نظر گرفتن مبنای متفاوت محاسبه حق بیمه در دو سازمان بیمه سلامت ایران و تامین اجتماعی عملاً مبنای علمی رویکرد انباشت ریسک ادغام یافته و واحد را مخدوش نموده است. از این رو می توان گفت که انباشت ریسک در صندوق های بیمه ای موجود از الگوهای علمی انباشت ریسک تبعیت نمی نماید.

مشخصات انباشت ریسک بیمه های سلامت در کشور به شرح ذیل است:

- منابع عمومی حدود ۴۰٪ از کل هزینه های سلامت
- بیمه های اجتماعی حدود ۱۶٪ از کل هزینه های سلامت
- منابع صندوق های اجتماعی عمدتاً دولتی و عمومی
- ضوابط عضویت در صندوق ها با مبنای متفاوت می باشد، بطوریکه برخی از صندوق ها بر مبنای درآمد (سازمان تامین اجتماعی) و سطح زندگی افراد (کمیتة امداد امام)، برخی براساس نوع شغل افراد (برخی از صندوق های سازمان تامین اجتماعی، صندوق کارکنان دولت سازمان بیمه سلامت ایران، صندوق خدمات درمانی نیروهای مسلح، صندوق های بیمه متفرقه نظیر بانک، صدا و سیما، وزارت نیرو و ...، صندوق روستاییان و عشایر بواسطه محل جغرافیایی سکونت تاسیس گردیده است. علیرغم تکلیف قانونی مبنی بر اجباری بودن، عضویت در صندوقها سازوکار اجباری نداشته و اغلب صندوقها اختیاری است.
- اندازه صندوقها کاملاً متفاوت از چندصد هزار نفر تا چند ده میلیون نفر متغیر می باشد.
- بسته خدمات بیمه سلامت در صندوق ها متفاوت می باشد. بسته بیمه پایه یکسان ولی خدمات متفاوت در قالب بیمه تکمیلی یا خدمات رفاهی ارائه می گردد.
- پرداخت حق بیمه در صندوقها کاملاً متفاوت است.
- عدم به اشتراک گذاری یا تسهیم ریسک گذشته نگر (ارزیابی سوابق بالینی و اعمال ریسک بیماری افراد در محاسبات بیمه ای)، تنها به صورت ناقص در یکی از سازمانها (تامین اجتماعی) وجود دارد
- خدمات بیمه سلامت توسط سازمانها و نهادها به روشهای مختلف ارائه می گردد. در سازمان بیمه سلامت صرفاً خرید خدمت انجام می شود. در سازمانهای تامین اجتماعی، خدمات درمانی نیروهای

مسلم، وزارت نیرو، وزارت نفت، و صدا و سیما "خرید خدمت" و ارائه "درمان مستقیم" صورت می‌پذیرد. در نیروهای مسلح، وزارت نیرو، وزارت نفت، و صدا و سیما خرید خدمات بیمه پایه و تکمیلی به صورت همزمان انجام می‌شود. در کمیته امداد امام خمینی "ره"، صندوق بیمه روستاییان و عشایر سازمان بیمه سلامت، ارائه خدمات بیمه ای مبتنی بر نظام ارجاع می‌باشد.

- استراتژی یا سیاست واحد در خصوص تداوم صندوق های متعدد موجود یا ایجاد صندوق منفرد در حوزه بیمه سلامت کشور وجود ندارد.

حیطه خرید خدمات

در حوزه "خرید خدمات" یا "تخصیص منابع مالی":

- فهرست خدمات پایه سلامت، توسط تولید نظام سلامت ارائه نگردیده است.
- بسته خدمات بیمه پایه سلامت، مبتنی بر روش شناسی علمی و اولویت بندی خدمات سلامت کشور در دست نمی‌باشد.
- فهرست خدمات بیمه تکمیلی سلامت، توسط تولید نظام سلامت ارائه نگردیده است.
- نظامهای بازپرداخت، کماکان همان نظامهای گذشته نگر و سنتی (خصوصا FFS) می‌باشد و پراخت هزینه خدمات، ارتباطی با عملکرد کمی و کیفی ارائه خدمات ندارد.
- سازمانها و صندوقهای بیمه پایه سلامت کشور در انتخاب ارائه کنندگان خدمات سلامت در بخش دولتی بکلی و در بخش خصوصی تا حد زیادی فاقد اختیارند.
- بسیاری از مراکز و موسسات ارائه دهنده خدمات سلامت در بخشهای غیر دولتی و خصوصی، با بیمه پایه سلامت عقد قرار نمی‌نمایند.
- علیرغم گسترش روزافزون سهم بخش خصوصی در هزینه کل نظام سلامت کشور، کماکان سازوکارها و مقررات شفاف و اثر بخش جهت نظام مند نمودن ارائه خدمات سلامت در بخش خصوصی موجود نبوده و ضوابط و مقررات موجود نیز بدرستی اجرا و نظارت نمی‌گردد.
- سیاستها و راهبردهای خرید خدمات سلامت (نظیر راهنماهای بالینی، نظام سهمیه بندی و اولویت بندی خدمات، سطح بندی خدمات، استانداردهای ارائه خدمات سلامت، و نظامها و شیوههای باز پرداخت مبتنی بر عملکرد و کیفیت) از سوی تولید نظام سلامت کشور به نظام بیمه ای ارائه نگردیده است.

- به سبب فقدان یک نظام نیازسنجی فعال و مبتنی بر مبانی علمی، ارزیابی قابل اطمینانی از میزان انطباق خدمات خریداری شده توسط نظام بیمه ای با نیازهای واقعی بیمه‌شدگان وجود ندارد.
- تداوم و تشدید پدیده تقاضای القایی در کنار توسعه روزافزون و بی‌رویه فناوری‌های نوین در حوزه سلامت، عدم انجام مطالعات ارزیابی فناوری سلامت خصوصا در ورود و بکارگیری فناوری‌ها و داروهای نوین، تداوم اشتغال همزمان پزشکان شاغل در بخش دولتی در بخش‌های غیردولتی و خصوصی، رشد بی‌رویه تعرفه خدمات سلامت، خصوصا پس از تدوین کتاب جدید ارزش نسبی خدمات سلامت و عدم پیش‌بینی منابع معادل جهت نظام بیمه ای، فرایند خرید راهبردی خدمات سلامت توسط نظام بیمه‌ای را تقریبا غیر فعال نموده است.

۲-۱ - مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

مقایسه بین‌المللی بیمه‌های سلامت با کشورهای منتخب (در ارتباط با شاخص‌های سند چشم‌انداز)

شاخص	هزینه کل مخارج سلامت (سهیم هزینه سلامت) از تولید ناخالص ملی (GDP) (درصد)		سهیم مخارج عمومی دولت (سهیم دولت) به‌طور کلی برای سلامت از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم هزینه‌های خصوصی برای سلامت (شامل پیش پرداخت و سهم پرداخت مستقیم از جیب (OOP) مردم) از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم مخارج عمومی دولت (سهیم دولت) برای سلامت از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم منابع بیرونی برای (External) سلامت از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم بیمه‌های اجتماعی برای سلامت از هزینه‌های عمومی دولت (سهیم دولت) برای سلامت (درصد)		سهیم هزینه پرداخت مستقیم از جیب برای سلامت از هزینه‌های خصوصی برای سلامت (درصد)		سهیم برنامه‌های پیش پرداخت از هزینه‌های سلامت (درصد)	
	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰	۲۰۱۲	۲۰۰۰
بحرین	۳/۵	۴/۴	۶۷/۳	۷۰/۱	۳۲/۷	۲۹/۹	۱۰/۷	۹/۳	۰	۰	۱/۵	۰/۴	۶۸/۷	۵۳/۶	۲۵/۴	۳۰/۶
مصر	۵/۴	۴/۹	۴۰/۵	۳۹/۲	۵۹/۵	۶۱	۷/۳	۵/۸	۱	۰/۴	۲۴/۳	۲۰/۸	۹۷/۴	۹۷/۷	۱/۴	۱/۷
جمهوری اسلامی ایران	۴/۶	۶/۶	۴۱/۶	۴۰/۴	۵۸/۴	۵۹/۸	۱۰/۶	۱۷/۵	۰	۰	۵۷/۸	۴۷/۲	۹۶/۲	۸۸	۳/۶	۶/۲
عراق	۱/۸	۴/۸	۴/۸	۶۰/۵	۹۵/۲	۳۹/۵	۰/۱	۶	۵۴/۹	۰/۴	۰	۰	۱۰۰	۱۰۰
کویت	۲/۵	۲/۶	۷۶/۳	۸۲/۸	۲۴	۱۷/۲	۵/۵	۵/۸	۰	۰	۰	۰	۹۳/۲	۹۰/۶	۷	۹/۶
لبنان	۱۰/۹	۷/۵	۲۹/۵	۴۶/۳	۷۰/۵	۵۳/۷	۷/۶	۱۰/۷	۲/۱	۰/۷	۳۹/۴	۴۶/۳	۸۰/۷	۶۹/۵	۱۶/۸	۲۹/۶
عمان	۳/۱	۲/۷	۸۱/۸	۸۰/۵	۱۸/۲	۱۹/۵	۷/۱	۴/۸	۰	۰	۰	۶۴/۴	۶۱/۴	۲۱/۳	۲۳/۲
پاکستان	۳	۲/۸	۲۱/۷	۳۶/۹	۷۸/۳	۶۳/۱	۳/۵	۴/۷	۰/۸	۴/۹	۵/۷	۲/۹	۸۱	۸۶/۸	۰/۴	۰/۹
قطر	۲/۲	۲/۲	۷۲/۱	۷۲	۲۷/۹	۲۸	۸/۶	۷/۷	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۵۲/۵	۰	۳۸
عربستان	۴/۳	۳/۸	۷۱/۶	۶۶	۲۸/۴	۳۴	۹/۲	۶/۸	۰	۰	۶۶/۱	۵۴/۳	۱۰/۴	۲۱/۶

شاخص	هزینه کل مخارج سلامت (سهیم هزینه سلامت) از تولید ناخالص ملی (GDP) (درصد)		سهیم مخارج عمومی دولت (سهیم دولت) به طور کلی برای سلامت از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم هزینه‌های خصوصی برای سلامت (شامل بیش پرداخت و سهم جیب (OOP) مردم) از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم مخارج عمومی دولت (سهیم دولت) برای سلامت از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم منابع بیرونی برای سلامت از کل هزینه‌های سلامت (درصد)		سهیم بیمه‌های اجتماعی برای سلامت از هزینه‌های عمومی دولت (سهیم دولت) برای سلامت (درصد)		سهیم هزینه پرداخت مستقیم از جیب برای سلامت از هزینه‌های خصوصی برای سلامت (درصد)		سهیم برنامه‌های پیش پرداخت از هزینه‌های سلامت (درصد)
سعودی															
سوریه	۴/۹	۳/۴	۴۰/۴	۴۶	۵۹/۶	۵۴	۶/۵	۵/۶	۶/۵	۰/۱	۰/۷	۱۰۰	
تونس	۵/۴	۷	۵۴/۹	۵۹	۴۵/۱	۴۱	۸/۱	۱۳/۳	۸/۱	۰/۹	۰/۸	۲۸/۹	۸۰/۱	۱۷/۸	
امارات متحده عربی	۲/۲	۳	۷۶/۷	۶۹/۱	۲۳/۳	۳۰/۹	۷/۸	۹/۴	۷/۸	۰	۰	۰	۶۹/۴	۲۰/۲	
EMRO	۴	۴/۶	۴۹/۱	۵۰/۷	۵۰/۹	۴۹/۳	۷/۴	۸	۷/۴	۱	۱	۱۶/۱	۸۷/۷	۵/۳	
Upper Middle Income Countries	۵/۴	۶	۴۶/۷	۵۶/۲	۵۳/۳	۴۳/۸	۸/۶	۱۱/۶	۸/۶	۰/۶	۰/۳	۴۱/۲	۸۰/۴	۱۵/۱	
ایران	۴/۶	۶/۶	۴۱/۶	۴۰/۴	۵۸/۴	۵۹/۶	۱۰/۶	۱۷/۵	۱۰/۶	۰	۰	۵۷/۸	۹۶/۲	۳/۶	

- سرانه کل هزینه برای سلامت بر اساس نرخ مبادله میانگین پول ملی هر کشور با دلار امریکا (بر حسب دلار) در ایران (۴۴۸۵ دلار در سال ۲۰۱۲) بیش از میانگین کشورهای Upper Middle Income و نزدیک به ۲ برابر کشورهای حوزه EMRO می‌باشد. از سوی دیگر سرانه کل هزینه برای بخش سلامت در جمهوری اسلامی ایران براساس نرخ برابری قدرت خرید دلار امریکا (PPP) در سال ۲۰۱۲ معادل ۱۲۸۱ دلار و سرانه هزینه دولت برای بخش سلامت در جمهوری اسلامی ایران براساس نرخ برابری قدرت خرید دلار امریکا (PPP) در سال ۲۰۱۲ معادل ۴۹۲ دلار بوده که این ارقام در پایان سال ۲۰۱۳ میلادی (مقارن با زمان تنظیم بودجه سال ۱۳۹۴ بخش سلامت کشور و مصادف با آغاز طرح تحول نظام سلامت) به ترتیب به ۱۴۱۴ و ۵۱۷ دلار امریکا افزایش یافته است. به عبارتی، نظام سلامت ایران در مقایسه با میانگین کشورهای هم‌رده، نظام سلامت گرانیگیمی است لکن به سبب عدم استفاده مطلوب از ظرفیتهای موجود (نظیر بیمه های اجتماعی پایه و بیمه های تکمیلی) بهره وری مناسبی ندارد.

- در عین بالا بودن سرانه کل هزینه برای سلامت در ایران، کماکان سهم پرداخت مستقیم از جیب برای هزینه های سلامت در ایران ۱۶٪ بیش از کشورهای Upper Middle Income و حدود ۱۰٪ بیش از کشورهای حوزه EMRO می‌باشد.

- علیرغم بالا بودن شاخص های فوق و به رغم استقرار نظام بیمه اجتماعی سلامت (Social Health Insurance) در ایران برای بیش از دو دهه، کماکان سهم برنامه های پیش پرداخت از کل هزینه های سلامت در ایران ۷۵٪ کمتر از کشورهای Upper Middle Income و ۴۰٪ کمتر از کشورهای حوزه EMRO می‌باشد.

- از نظر شاخص «سهم پرداخت مستقیم از جیب مردم از هزینه های سلامت» (OOP)، در سال ۲۰۱۲ میلادی، ایران (OOP=۵۹.۸٪) پس از کشورهای کویت (OOP=۱۷.۲٪)، عمان (OOP=۱۹.۲٪)، قطر (OOP=۲۸٪)، مراکش (OOP=۲۹.۷٪)، بحرین (OOP=۲۹.۹٪)، امارات عربی متحده (OOP=۳۰.۹٪)، اردن (OOP=۳۱.۳٪)، عربستان سعودی (OOP=۳۴٪)، عراق (OOP=۳۹.۵٪)، اسرائیل (OOP=۴۰.۲٪)، جیبوتی (OOP=۴۰.۳٪)، تونس (OOP=۴۱٪)، لبنان (OOP=۵۳.۷٪) و سوریه (OOP=۵۴٪) در رتبه ۱۶ کشورهای حوزه EMRO قرار داشته است.

- مابه‌التفاوت سرانه مخارج دولت برای سلامت تا سرانه کل هزینه برای سلامت در سال ۲۰۰۰ معادل ۱۳۵ دلار بوده که در سال ۲۰۱۲ به ۲۸۹ دلار و در سال ۲۰۱۴ به حدود ۵۰۰ دلار افزایش یافته است. بخش عمده‌ای از این مابه‌التفاوت به سهم پرداخت مستقیم از جیب مردم تحمیل می‌گردد که می‌تواند در افزایش خانوارهای مواجه با هزینه‌های کاتاستروفیک و فقرزای سلامت موثر باشد.
- سهم مخارج عمومی دولت (سهم دولت) به طور کلی برای سلامت از کل هزینه‌های سلامت در ایران ۱۰٪ کمتر از کشورهای حوزه EMRO و ۱۶٪ کمتر از کشورهای Income Upper Middle است.
- سهم مخارج عمومی دولت (سهم دولت) برای سلامت از کل هزینه‌های دولت بیش از ۲ برابر کشورهای حوزه EMRO و ۶٪ بیش از کشورهای Upper Middle Income می‌باشد.

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- با توجه به مراتب فوق عمده‌ترین چالش‌های بخش سلامت شامل موارد ذیل می‌باشد:
- برقراری بیمه پایه درمان رایگان برای ۳۰ میلیون جمعیت کشور بدون برگزاری آزمون ارزیابی وسع
- پایین بودن سهم بیمه‌ها در مدیریت مالی نظام سلامت (کمتر از ۲۰ درصد)
- بالا بودن تعداد خانوارهای مواجه با هزینه‌های کمر شکن
- پایین بودن سهم دولت از کل هزینه‌های سلامت
- ناعادلانه بودن سهم مشارکت تامین‌کنندگان منابع (بیمه شده، کارفرما، دولت)
- نبود راهنماهای بالینی در نظام ارائه خدمات سلامت
- وجود نظام پرداخت مبتنی بر خدمات در بیشتر سطوح ارائه خدمات سلامت
- عدم اهتمام به سطح‌بندی خدمات سلامت
- پراکندگی منابع بخش سلامت

برنامه راهبردی بیمه سلامت

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی	راهبردهای دستیابی به اهداف کلی
۱	پوشش کامل جمعیت	اجباری کردن بیمه همگانی پایه
۲	کاهش سهم پرداخت از جیب	- افزایش سهم دولت از کل هزینه‌های سلامت - نظام ارجاع و پزشک خانواده - مدیریت منابع از طریق بیمه‌ها - مشارکت به اندازه توان استفاده به اندازه نیاز - تغییر نظام پرداخت
۳	کاهش خانوارهای مواجه با هزینه‌های کمرشکن	- پوشش بیمه‌ای اقشار کم درآمد - تدوین راهنماهای بالینی
۴	مشارکت عادلانه در تامین منابع مالی	استقرار حق سرانه پیشرونده (مشارکت به اندازه توان)
۵	پایداری منابع	- افزایش سهم پیش پرداخت از کل هزینه‌های سلامت (افزایش اثربخشی نظام بیمه‌ای) - مدیریت منابع از طریق تجمیع و تمرکز آنها - متنوع‌سازی روش‌های تامین منابع

اهداف کمی

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های		سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	*۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	پوشش جمعیت	درصد	افزایش پوشش جمعیت	۹۶	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۹۹/۵	۱۰۰
۲	کاهش سهم پرداخت از جیب	درصد	کاهش سهم پرداخت از جیب	۵۸	۵۸	۵۱	۴۴	۳۷	۳۰	۲۵
۳	هزینه‌های کمرشکن	درصد مراجعین	کاهش هزینه‌های پزشکی	۶	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۴	مشارکت عادلانه	درصد	افزایش مشارکت عادلانه	۸۳/۷	۸۳/۷	۸۴/۷	۸۶	۸۷/۵	۸۹	۹۰
۵	پایداری منابع	درصد سهم بیمه	افزایش سهم پیش پرداخت	-	-	-	-	-	-	-
۶	پایداری منابع	درصد	افزایش سهم بیمه‌ها	۱۸	۱۸	۲۲	۲۶	۳۱	۳۶	۴۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	اجباری کردن بیمه همگانی پایه	– ارائه خدمات اجتماعی (پرداخت یارانه‌ها، کمک‌های بدون عوض) و خدمات بانکی به پوشش بیمه اجتماعی فرد (شماره تأمین اجتماعی)	– اختصاص شماره تأمین اجتماعی به کلیه افراد ایرانی ساکن کشور
۲	نظام ارجاع و پزشک خانواده	– ایجاد زیر ساخت فناوری اطلاعات – ایجاد پرونده الکترونیک سلامت – تدوین فرآیند ارجاع – تدوین راهنماهای بالینی – ایجاد پایگاه اطلاعات سامانه و پنجره واحد خدمت رفاه و تأمین اجتماعی برای همه افراد جامعه با اولویت گروهها و اقسام جامعه هدف خدمات رفاه و تأمین اجتماعی	– خرید نرم‌افزار مورد نیاز برای ایجاد زیرساخت لازم – آموزش پرسنل نظام ارجاع در خصوص ایجاد پرونده الکترونیک سلامت اجرایی کردن فرآیند ارجاع توسط مراکز ارائه‌دهنده خدمات سلامت – اجرای راهنماهای بالینی توسط ارائه‌دهندگان خدمات سلامت
۳	مدیریت منابع از طریق تجمیع و تمرکز آنها در نظام بیمه‌ای	– شناسایی منابع قابل هزینه کرد از طریق نظام بیمه و تمرکز منابع مالی بیمه سلامت	– تجمیع و تمرکز منابع بیمه‌های سلامت
۴	مشارکت به اندازه توان	– تعیین حق سرانه بیمه بر اساس درصد یکسان از حقوق و دستمزد – انجام آزمون وسیع برای شناسایی افراد نیازمند	– دریافت حق سرانه بیمه براساس درصد یکسان از حقوق و دستمزد در سازمان‌های بیمه‌گر – پرداخت حق سرانه براساس آزمون وسیع
۵	تغییر نظام پرداخت	– تدوین نظام پرداخت آینده‌نگر DRG – فرانتسزینگ پلکانی – خرید راهبردی خدمات سلامت	– اجرای نظام پرداخت آینده‌نگری DRG در مراکز ارائه‌دهنده خدمات سلامت – دریافت فرانتسزینگ پلکانی – خرید خدمات براساس نظام سرانه
۶	پوشش بیمه‌ای اقسام کم‌درآمد	– تدوین مدل بومی آزمون وسیع برای شناسایی افراد نیازمند – تعیین حق سرانه افراد نیازمند توسط دولت – تعیین صددرصد هزینه بیماری‌های صعب‌العلاج توسط بیمه‌ها – تدوین راهنماهای بالینی – پوشش کامل بیمه سلامت و کاهش سهم بیمار از هزینه‌های دارو و درمان	– اجرای آزمون وسیع برای شناسایی اقسام نیازمند – پرداخت حق سرانه افراد نیازمند توسط دولت – پرداخت صد در صد هزینه بیماری‌های صعب‌العلاج توسط بیمه‌ها – اجرای راهنماهای بالینی توسط ارائه‌دهندگان خدمات سلامت
۷	استقرار حق سرانه پیش رونده	– تعیین حق سرانه بر اساس درصدی از حقوق و دستمزد	– دریافت حق سرانه براساس درصدی از حقوق و دستمزد
۸	افزایش سهم پیش پرداخت از کل هزینه‌های سلامت	– ایجاد راهکار برای تضمین وصول به موقع حق سرانه بیمه – برقراری عوارض برای کالاها و خدمات آسیب رسان به سلامت – تعیین حق سرانه بر اساس درصدی از حقوق و دستمزد – پوشش کامل بیمه سلامت و کاهش سهم بیمار از هزینه‌های دارو و درمان	– دریافت عوارض از کالاها و خدمات آب‌رسان به سلامت – دریافت حق سرانه براساس درصدی از حقوق و دستمزد – تدوین و اجرایی مقررات لازم برای وصول به موقع حق سرانه بیمه
۹	اجرای بندهای ۴۰ و ۴۲ سیاست‌های کلی برنامه ششم – استقرار نظام جامع و یکپارچه و چندلایه تأمین اجتماعی – ارتقای کیفیت بیمه‌های تأمین اجتماعی پایه	– تدوین نظام بیمه‌های درمانی کشور در چارچوب نظام رفاه و تأمین اجتماعی – تدوین تعرفه‌های واقعی در بخش‌های دولتی، عمومی غیردولتی و خصوصی براساس قانون بیمه همگانی خدمات درمانی – استقرار نظام جامع بهره‌وری در صنعت بیمه	– ساماندهی و اصلاح فرآیندهای ارائه خدمات درمانی برقراری پوشش فراگیر بیمه‌ای براساس نیازمندی‌ها، غربالگری اجتماعی و آزمون وسیع – تسهیل فعالیت و تقویت بیمه‌های تکمیلی از طریق صندوق‌های تعاونی و خصوصی در قالب نظام تأمین اجتماعی چند لایه

الزامات

- گسترش فرهنگ استفاده از بیمه
- تصویب قانون در مجلس به منظور ایجاد ضمانت حقوقی برای اجباری شدن بیمه پایه همگانی
- ایجاد پایگاه اطلاعاتی برای شناسایی افراد تحت پوشش بیمه همگانی
- ایجاد سامانه واحد اطلاعات سلامت
- ایجاد صندوق واحد
- اجازه پرداخت بر مبنای اسناد الکترونیک
- تعیین ماهیت حقوقی
- اصلاح نظام پرداخت
- تجمیع منابع
- تعریف امضای الکترونیکی
- تصویب هیات دولت برای فرانشیز پلکانی
- مصوبه مجلس برای دریافت حق بیمه بر اساس درصد یکسان از حقوق و دستمزد
- خرید راهبردی بر اساس قیمت توافقی در سطح تعرفه های مصوب
- ایجاد پایگاه داده ای دارایی ها و درامد های مردم
- اجازه دسترسی به اطلاعات مالی افراد
- ایجاد سازوکار اجرایی برای ایجاد امکان رسیدگی به اسناد الکترونیک
- موکول شدن پرداخت به ارائه کننده خدمات سلامت منوط به رعایت راهنماهای طبابت بالینی
- مصوبه مجلس برای دریافت حق سرانه بیمه بر اساس درصدی از حقوق و دستمزد
- اجازه دسترسی به اطلاعات مالی افراد
- ایجاد صندوق واحد
- مصوبه مجلس برای لازم الوصول بودن اسناد بیمه ای
- تعیین ماهیت حقوقی صندوق واحد

بیمه‌های اجتماعی

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود بیمه‌های اجتماعی

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود بیمه‌های اجتماعی

از آنجا که دو صندوق تأمین اجتماعی و بازنشستگی کشوری، مجموعاً حدود ۸۵ درصد بیمه شدگان و حدود ۷۰ درصد مستمری بگیران کشور را زیرپوشش دارند، بررسی شاخص‌های این دو صندوق می‌تواند تا حد زیادی بیانگر وضعیت نظام بیمه اجتماعی کشور باشد.

یکی از مهم‌ترین شاخص‌های نظام بیمه‌های اجتماعی کشور، ضریب پوشش بیمه‌های اجتماعی می‌باشد که معیار مناسبی برای بررسی و تحلیل وضعیت موجود بیمه‌های اجتماعی می‌باشد، این شاخص از نسبت جمع بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران اصلی و تبعی به جمعیت کل کشور حاصل می‌شود. این شاخص بیانگر آن است که چه درصدی از جمعیت کشور زیر چتر بیمه‌های اجتماعی قرار گرفته‌اند. مهم‌ترین خلاء و نارسایی وضع موجود در پوشش جمعیت بیمه‌های اجتماعی، نبود سیستم بیمه‌ای مناسب و فقدان پوشش بیمه‌ای برای شاغلان غیر مزد و حقوق‌بگیر می‌باشد. بخشی از این خلاء پوشش بیمه‌ای در طول برنامه چهارم توسعه و با تشکیل صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر و گسترش پوشش بیمه‌ای اقشار جدید از جمله تحت پوشش قراردادن گروه‌های جدید (رانندگان تاکسی تلفنی و بی‌سیم، رانندگان حمل و نقل بار و مسافر عمومی، اعضای نظام پزشکی، روحانیون، بسیجیان، خادمین مساجد و مداخلان، کارگران ساختمانی و...) توسط سازمان تأمین اجتماعی برطرف شده است به گونه‌ای که این شاخص بیشترین روند افزایشی را در این سال‌ها داشته است. در طول برنامه پنجم توسعه شاخص مورد اشاره از ۶۳ درصد به ۷۰ درصد افزایش یافته است. لذا در حال حاضر ۳۰ درصد از جمعیت کشور تحت پوشش بیمه‌های اجتماعی نمی‌باشند که عمدتاً روستائیان هستند که علی‌الاصول باید مشمول صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر باشند که به دلیل اختیاری بودن پوشش بیمه‌ای این صندوق و یا کمی درآمد تحت پوشش قرار ندارند. بخش عمده دیگری از غیر بیمه‌شدگان در کشور شاغلین بخش غیررسمی اقتصاد می‌باشند که به دلیل دریافت مزد و حقوق پایین‌تر از حداقل دستمزد اعلامی سالانه نمی‌توانند تحت پوشش بیمه‌ای سازمان تأمین اجتماعی قرار گیرند.

ضریب پوشش بیمه های اجتماعی شاخصی است که وضعیت نظام بیمه های اجتماعی را نشان می‌دهد که در محاسبه آن جمعیت بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران اصلی و تبعی لحاظ شده است، اما در بررسی وضعیت هر صندوق شاخص ضریب نفوذ بیمه‌های اجتماعی کشور که در ادامه به توضیح آن و وضعیت این شاخص در هر صندوق پرداخته می‌شود، مورد توجه قرار می‌دهد.

الف) سازمان تأمین اجتماعی

سازمان تأمین اجتماعی در سال ۱۳۹۳ با ۱۳ میلیون و ۳۴۵ هزار نفر بیمه شده و ۲ میلیون و ۳۲ هزار نفر مستمری‌بگیر و تحت پوشش قرار دادن بالغ بر ۴۰ میلیون نفر که در حدود ۵۲ درصد از جمعیت کشور را شامل می‌شود به عنوان یکی از با اهمیت ترین سازمان‌های کشور در زمینه اجتماعی و اقتصادی نقش آفرینی بالایی را در سطح کلان کشور ایفا می‌کند. **شاخص ضریب نفوذ تامین اجتماعی** که از نسبت بیمه‌شدگان اصلی سازمان تأمین اجتماعی به جمعیت شاغل کشور به دست می‌آید و برابر با ۶۲/۶ می‌باشد، نشان می‌دهد که در حدود ۶۳ درصد از جمعیت شاغل کشور تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی قرار دارد. متوسط ضریب نفوذ بیمه تأمین اجتماعی طی دوران برنامه چهارم توسعه ۴۰/۸ درصد بوده است. این شاخص علی‌رغم افزایش جمعیت کشور، به مقدار ۴۴/۹ در دوره برنامه پنجم توسعه رسیده یعنی با افزایش جمعیت، سازمان سهم بیشتری از افراد جامعه را تحت پوشش خود قرار داده است. طی دهه اخیر به دلیل تحولات جمعیتی، افزایش امید زندگی، سالمند شدن جمعیت زیرپوشش، بالا بودن نرخ حوادث و سوانح و بیماری‌های شغلی و عوامل مشابه، تعداد بازنشستگان و مستمری‌بگیران تأمین اجتماعی به نحو چشمگیری افزایش یافته است. علاوه بر این، اجرای قوانین بازنشستگی پیش از موعد و افزایش دامنه شمول این قوانین در سال‌های اخیر منجر به تشدید روند رشد تعداد مستمری‌بگیران این صندوق شده است.

این تغییرات موجب شده که نسبت پشتیبانی صندوق (نسبت بیمه‌شدگان اصلی به مستمری‌بگیران) از حدود ۲۴ در سال ۱۳۵۵ به عدد ۶/۱۲ در سال ۱۳۹۳ برسد. مفهوم این شاخص این است که در سال ۱۳۵۵ به ازای هر یک مستمری‌بگیر حدود ۲۴ نفر حق بیمه می‌پرداختند و در سال ۱۳۹۲ این تعداد به حدود ۶ نفر رسیده است. محاسبات نشان می‌دهد متوسط این شاخص طی سال‌های برنامه چهارم توسعه ۶/۸ بوده است که مقدار آن در سال‌های برنامه پنجم توسعه به ۶/۱۲ کاهش یافته است.

پیش بینی می‌شود متوسط شاخص نسبت پشتیبانی در سال‌های آتی کاهش یابد مگر آنکه بتوان با جذب گروه‌های جدید بیمه‌ای از این کاهش پیشگیری نمود.

به منظور برآورده شدن تعهدات قانونی در قبال مستمری بگیران باید منابع کافی و متناسب با هزینه تعهدات وجود داشته باشد. **شاخص نسبت مصارف به منابع** در واقع به این موضوع می‌پردازد و وضعیت پایداری سازمان را از نقطه نظر مالی بیان می‌کند. این شاخص بیان کننده این واقعیت است که چه بخشی از منابع صرف برآورده کردن هزینه‌های مربوط به تعهدات بلندمدت و کوتاه‌مدت بیمه‌ای در هر سال می‌شود. متوسط این شاخص در سال ۱۳۹۳، ۶۵ در صد بوده است.

شاخص نسبت ارزش ذخایر و دارایی‌ها به مصارف سالانه نشان می‌دهد که سازمان بیمه‌گر تا چه حد می‌تواند با تکیه بر دارایی‌ها و ذخایر خود از عهده تامین مصارف سالانه برآید. در سازمان تامین اجتماعی، ارزش ذخائر پاسخگوی تامین هزینه‌های کوتاه مدت و بلند مدت برای چهار سال می‌باشد. متوسط نسبت درآمدهای نقدی به کل منابع سازمان طی سال‌های ۹۲-۸۳، حدود ۶۵/۶ درصد اما مصارف به درآمدهای نقدی بخصوص در سال ۱۳۹۲، تقریباً سربسر گردیده است. علت عمده کسری منابع نقدی، عدم وصول بموقع مطالبات حق بیمه و حق بیمه سهم دولت موضوع قوانین متعدد می‌باشد.

شاخص نسبت جایگزینی: نشانگر نسبت متوسط حقوق بازنشستگان و مستمری‌بگیران به متوسط حقوق بیمه‌پردازان تحت پوشش صندوق می‌باشد. در واقع این شاخص مقایسه درآمد زمان اشتغال و بازنشستگی است. این شاخص در سازمان تامین اجتماعی ۸۳ درصد می‌باشد.

(ب) صندوق بازنشستگی کشوری

این صندوق عهده‌دار امور بازنشستگی مستخدمان مشمول مقررات بازنشستگی کشوری است. بر اساس آمارهای موجود، تعداد شاغلین مشترک صندوق پیش از آغاز برنامه چهارم توسعه در سال ۱۳۸۳، ۱.۴۷۲.۳۱۶ نفر بوده است که در پایان برنامه چهارم توسعه در سال ۱۳۸۹ با ۲۲ درصد کاهش به ۱.۱۴۷.۵۰۰ و در پایان سال ۱۳۹۳ با ۲۵ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۸۳ به ۱.۰۴۰.۲۳۷ نفر رسیده است. با توجه به عدم راه‌اندازی سیستم شاغلین، متأسفانه جزئیات مربوط به ترکیب جمعیتی شاغلین در

دسترس نمی باشد. جامعه حقوق بگیران صندوق بازنشستگی، متشکل از بازنشستگان، از کارافتادگان و وراثت و وظیفه بگیر می باشد. تعداد بازنشستگان و موظفین در پایان سال ۱۳۸۳، ۶۹۴۱۳۰ نفر بوده که با ۵۸ درصد رشد به ۱۰۹۶۷۲۵ در پایان سال ۱۳۸۹ (پایان برنامه چهارم توسعه) رسیده است و در پایان سال ۱۳۹۳ نسبت به سال پایه ۱۳۸۳ با ۷۸ درصد رشد به عدد ۱۲۳۹۲۹۸ نفر رسیده است.

ضریب نفوذ بیمه های اجتماعی صندوق در سال ۱۳۷۵، ۱۰/۱۴ درصد بوده است؛ به عبارت دیگر ۱۰/۱۴ درصد شاغلین کشور تحت پوشش صندوق بازنشستگی کشوری بوده اند که این نسبت به ۱۸/۰۱ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. این در حالی است که بخشی از جامعه هدف بالقوه از جمله کارکنان پیمانی و قراردادی دولتی، در ابتدا قادر به انتخاب صندوق بازنشستگی کشوری به عنوان صندوق بازنشستگی خود نمی باشند.

نسبت پشتیبانی نشان می دهد در صندوق بازنشستگی کشوری به ازای هر حقوق بگیر چند نفر شاغل، کسور بازنشستگی (حق بیمه) پرداخت می نمایند. در سال ۱۳۵۵، به ازای هر حقوق بگیر ۹ نفر شاغل به صندوق بازنشستگی کشوری کسور پرداخت می نمودند که نشان از وضعیت مطلوب صندوق به لحاظ تعادل ورودی و خروجی در این سال داشت. با این حال در سنوات بعد به مرور نسبت پشتیبانی صندوق کاهش یافته است به گونه ای که در سال ۱۳۹۳ این نسبت به ۰/۹۱ رسید و تعداد شاغلین کمتر از تعداد بازنشستگان گردید.

نسبت پشتیبانی پیش از آغاز برنامه چهارم توسعه ۲/۱۲ بوده است و طی سنوات برنامه چهارم با ادامه سیاست های چابک سازی و کوچک سازی دولت، منع استخدام های دولتی و تعدیل گسترده نیروی انسانی موجب کاهش تعداد شاغلین مشترک صندوق گردیده است، ضمن اینکه به علت بلوغ صندوق، تعداد بازنشستگان و موظفین طی این سالها همواره افزایش یافته است به گونه ای که این نسبت در سال ۱۳۸۹، ۱/۰۵ بوده است.

در طول اجرای برنامه پنجم توسعه، نسبت پشتیبانی به کمتر از یک رسید، یعنی در سال ۱۳۹۰ برای نخستین بار تعداد بازنشستگان و موظفین صندوق از تعداد مشترکین آن پیشی گرفت. هر چند در سال ۱۳۹۱ به دلیل اجرای طرح مهرآفرین و ادغام صندوق معذوریت جهاد کشاورزی در صندوق بازنشستگی کشوری، تعداد شاغلین مشترک صندوق و متعاقباً نسبت پشتیبانی را موقتاً افزایش داد با این حال طی سال های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مجدداً نسبت پشتیبانی به کمتر از یک تنزل یافته و روند نزولی آن ادامه یافت

به گونه‌ای که این نسبت در پایان سال ۱۳۹۳ به کمترین میزان خود طی تمامی سنوات فعالیت صندوق رسید.

نسبت جایگزینی، نشانگر نسبت متوسط حقوق بازنشستگان و موظفین به متوسط حقوق مشترکین می باشد. در سال ۱۳۷۰ این نسبت ۰/۴۴ بوده است اما با گذشت زمان به مرور با افزوده شدن موارد مشمول کسر کسور بازنشستگی دچار نوسانات بالایی گردیده است به گونه‌ای که در سال ۱۳۸۷ این نسبت حتی به بالاتر از یک نیز رسیده است.

نسبت جایگزینی در آغاز برنامه چهارم توسعه ۰/۶۹ بوده است که در سال بعد (۱۳۸۵) به دلیل افزایش ۷۰ درصدی حداقل حقوق بازنشستگان و موظفین (از مبلغ ۱۱۷۰۰۰۰ ریال به ۲۰۰۰۰۰۰ ریال)، افزایش یافت. در سال ۱۳۸۷، اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب ۱۳۸۶/۰۷/۰۸) موجب رشد ۶۷ درصدی حقوق بازنشستگان و موظفین و نتیجتاً افزایش نرخ جایگزینی به بالاترین رقم خود یعنی ۱/۰۱ گردید. در کل سال‌های برنامه چهارم توسعه در صندوق بازنشستگی کشوری، سال‌های افزایش بی‌رویه مزایای بازنشستگی و تعهدات صندوق بدون در نظر گرفتن بار مالی آنها در سنوات آتی بوده است به گونه‌ای که حقوق بازنشستگان و موظفین طی برنامه چهارم توسعه ۲۳۹ درصد رشد داشته است در حالی که حقوق مشمول کسر کسور مشترکین با ۱۴۹ درصد رشد مواجه بوده است. در سال آغاز برنامه پنجم توسعه، نسبت جایگزینی ۰/۹۸ بوده است. در سال ۱۳۹۲، برقراری فوق‌العاده شغل موضوع بند ۵ ماده ۶۸ قانون مدیریت خدمات کشوری موجب رشد حقوق شاغلین و نتیجتاً کاهش نسبت جایگزینی گردید.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی بیمه های اجتماعی

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد/متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	نسبت پشتیبانی	برابر	۳/۸۱	۵/۱	-۲۵	۳/۸	۳/۸	۳/۸	۳/۸	۳/۸	ثابت
۲	نسبت مصارف به منابع	درصد	۷۲	۸۱	-۹	۶۶	۶۹	۷۲	۷۴	۷۴	۲/۷
۳	پوشش بیمه های اجتماعی	درصد	۶۳	۴۹/۲	+۱۳/۸	۶۶	۶۸	۶۹	۷۰	۷۰	۵
۴	ضریب نفوذ بیمه اجتماعی (نسبت به جمعیت فعال)	درصد	۵۷/۶	۴۳	+۱۴/۶	۶۰/۳۷	۶۶/۱۳	۶۸	۶۹/۷	۷۰	۹/۶

منابع درآمدی صندوق بازنشستگی کشوری عبارتند از منابع حاصل از کسور بازنشستگی سهم کارمند و کارفرما، درآمدهای حاصل از سرمایه گذاری و کمک های دولت موضوع ماده ۱۰۰ قانون استخدام کشوری. در سال ۱۳۸۳ نسبت منابع به مصارف حدود ۷۰ درصد بوده است بدین معنا که ده سال پیش صندوق توان پرداخت حدود ۷۰ درصد تعهدات خود را با استفاده از کسور دریافتی در همان سال داشته است این در حالی است که این نسبت در سال ۱۳۹۳ به حدود ۲۶ درصد رسیده است. رشد سالانه کسور دریافتی و حقوق پرداختی به خوبی رد پای قوانین و مقررات تصویب و اجرا شده را در این سال ها نشان می دهد.

در سال ۱۳۸۴، ۷۱ درصد از مصارف صندوق با استفاده از کسور دریافتی همان سال قابل پرداخت بوده است. در سال ۱۳۸۵ افزایش قابل توجه حداقل حقوق شاغلین و بازنشستگان، موجب رشد منابع و مصارف بیمه ای صندوق به میزان ۴۰ و ۵۱ درصد و نتیجتاً کاهش نسبت کسور به مصارف گردید. در سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ افزایش ۵۳ و ۵۱ درصدی حقوق بازنشستگی ناشی از اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری و بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت موجب کاهش نسبت کسور به مصارف به ۰/۴۷ و ۰/۳۷ گردید. در سال آخر برنامه چهارم توسعه به دلیل رشد منفی کسور دریافتی این نسبت به ۰/۲۸ تنزل یافت.

طی سال‌های گذشته، وضع قوانین جدید اثرگذار بر بازنشستگی کارکنان دولت، از جمله بازنشستگی‌های پیش از موعد، محدودیت استخدام‌های جدید (کاهش شدید ورودی جدید به صندوق)، جابجایی سوابق بیمه شدگان به سایر صندوق‌ها، افزایش شدید حقوق بازنشستگان با اجرای قانون مدیریت خدمات کشوری و...، موجب شده که این صندوق تا حد چشمگیری به بودجه دولت وابسته شود به نحوی که در سال ۱۳۹۳، حدود ۲۵ درصد از هزینه‌های آن از محل حق بیمه و سود سرمایه‌گذاری و ۷۵ درصد از محل کمک‌های دولت (بودجه عمومی) تأمین شده است. تشدید وابستگی صندوق بازنشستگی کشوری به بودجه عمومی، یکی از چالش‌های جدی نظام رفاه و تأمین اجتماعی است. در جدول زیر چند شاخص مؤثر بر پایداری این صندوق‌ها نشان داده شده است.

مقایسه چند شاخص مؤثر بر پایداری صندوق درمورد صندوق‌های بازنشستگی ایران در سال ۱۳۹۳

شاخص	سازمان تأمین اجتماعی	صندوق بازنشستگی کشوری	صندوق کشاورزان، روستاییان و عشایر	نیروهای مسلح	سایر صندوق‌ها
نسبت پشتیبانی	۶۰۱۲	۰۰۹۱	۵۸۰۲	۰۰۹۱	۱۰۵۱
نسبت مصارف به منابع (درصد)	۶۵	۱۰۸	۷۰۰۵	۵۵۰	۹۷
نرخ جایگزینی	۰۰۸۳	۰۰۸۷	۰۰۶۵	۰۰۹۸	۰۰۹۱
فاصله سن بازنشستگی با امید زندگی مردان (سال)	۱۵۰۳	۲۰۰۰۸	۱۱۰۲	۲۶۰۱	۲۱
فاصله سن بازنشستگی با امید به زندگی زنان (سال)	۲۲	۲۴۰۵	۱۲۰۸	۳۳۰۶	۲۴۰۰
نسبت سود سرمایه‌گذاری به تعهدات بلندمدت (درصد)	۱۸	۱۲	۶۶۹	۱۳	۱۹۰۵
نسبت ارزش ذخایر به مصارف سالانه	۴	۵۰۵	۱	۱	۸

معاونت رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، آبان ماه ۱۳۹۳

۲-۱- مقایسه بین‌المللی بیمه‌های اجتماعی با کشورهای منتخب

- با در نظر گرفتن میزان دارایی‌های موجود در پرتفوی صندوق‌های بازنشستگی در هفت کشور بزرگ فعال در این زمینه ۶۵ درصد دارایی‌ها توسط بخش خصوصی و ۳۵ درصد توسط بخش دولتی نگهداری می‌شود. با توجه به نمودارهای زیر، در انگلیس و استرالیا، بخش خصوصی بزرگترین بخش

دارایی‌های صندوق‌های بازنشستگی را نگه می‌دارند که به ترتیب برابر ۸۹ درصد و ۸۴ درصد کل دارایی‌ها بوده است. کانادا و ژاپن نیز دو کشوری هستند که بخش دولتی بیشتر دارایی‌های صندوق‌ها را نگه می‌دارد که به ترتیب برابر با ۵۷ درصد و ۷۳ درصد کل دارایی‌ها می‌باشد.

نام کشور	دولتی(درصد)	خصوصی(درصد)
استرالیا	۱۶	۸۴
کانادا	۵۷	۴۳
ژاپن	۷۳	۲۷
هلند	۳۰	۷۰
سوئیس	۲۹	۷۱
انگلیس	۱۱	۸۹
آمریکا	۲۸	۷۲

- به طور متوسط ۳۵ درصد از دارایی‌های صندوق‌های بازنشستگی متعلق به دولت‌ها می‌باشد. صندوق‌های بازنشستگی کشور ژاپن و کانادا با توجه به سهم بالای دارایی‌ها، عملاً تحت مدیریت و مالکیت دولت‌ها می‌باشند که این مطالب بیانگر حضور دولت‌ها در صیانت از صندوق‌ها بوده است و نکته قابل تأمل در این خصوص اقتصاد پیشرفته این کشورها و اهتمام آنها به جایگاه صندوق‌های بازنشستگی می‌باشد. در مقابل در ایران در ارتباط با سازمان تأمین اجتماعی، همانطور که بیان گردید ۸۷ درصد از دارایی‌های آن مربوط به دارایی‌های غیرمولد می‌باشد که بیش از ۷۰ درصد آن در قالب حساب‌های دریافتی بابت مطالبات سازمان از دولت می‌باشد که متأسفانه روند این دارایی‌های غیرمولد از ۶۶ درصد در سال ۱۳۸۱ به ۸۷ درصد در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. همانطور که پیشتر بیان گردید جایگاه دولت‌ها، درجهان تقویت کننده و پیش برنده صندوق‌های بازنشستگی بوده است.

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- فقدان پایگاه اطلاعات جامع بیمه‌ای و حمایتی
- عدم وجود سازوکار نظارتی تخصصی مستقل بر صندوق‌های بیمه اجتماعی
- نبود نظام گزارش دهی و نظارت مستقل در صندوق‌ها

- بی ثباتی مدیریت
- تعدد مراجع تصمیم‌گیری در خصوص صندوق‌ها علاوه بر نهادهای قانون‌گذاری مجلس شورای اسلامی چون شورای انقلاب فرهنگی، هیأت امنای دانشگاه‌ها و ...
- ایجاد امتیازات خاص برای برخی از مشترکین برای مثال قضات، اعضاء هیأت علمی بدون پیش‌بینی ما به ازاء بار مالی مربوطه
- ساختار پس‌رونده نظام بازنشستگی به نحوی که افراد با درآمد بیشتر از نظام بازنشستگی انتفاع بیشتری می‌برند
- عدم تعیین نسبت کارآمد هزینه‌های اداره امور صندوق‌ها به تعهدات و منابع صندوق‌ها و فقدان شاخص مناسب برای محاسبه قیمت تمام شده خدمات برای صندوق‌های مختلف
- فراگیر نبودن قلمروهای بیمه‌اجتماعی و پوشش جمعیتی ناکافی
- نبود سیستم بیمه‌ای مناسب و عدم استمرار پوشش بیمه‌ای برای شاغلان غیر مزد و حقوق‌بگیر
- پوشش گروه‌های جمعیتی جدید با میانگین سنی بالا
- پوشش غیرمتوازن گروه‌های جدید با حمایت دولت و تحمیل هزینه‌های پوشش‌های حمایتی به صندوق‌های بیمه‌ای
- تسهیل در مقررات بازنشستگی‌های پیش از موعد
- افزایش بدهی‌های معوقه دولت به صندوق‌های بیمه و بازنشستگی
- تداوم تصویب قوانینی که بدهی‌های دولت به صندوق‌های بازنشستگی را افزایش می‌دهد.
- عدم کفایت اعتبارات پیش‌بینی شده در بودجه‌های سنواتی برای کاهش تدریجی این بدهی‌ها
- سربه‌سر شدن منابع و مصارف صندوق‌های بیمه و بازنشستگی
- تضعیف منابع صندوق‌های بیمه به دلایلی مانند کاهش نسبی رشد دستمزدها، نرخ بیکاری، اشتغال دربخش غیررسمی، بکارگیری نیروی کار غیرمجاز و فرار بیمه‌ای
- تضعیف سازوکارهای وصول حق بیمه و عدم امکان وصول مطالبات معوقه از کارفرمایان به دلیل شرایط اقتصادی، کمبود نقدینگی کارفرمایان
- عدم اجرای تعهدات تعیین شده مطابق قانون توسط دولت در تقبل بخشی از حق بیمه‌ها به صورت نقدی و به مقدار مؤثر سالانه

- ضعف در سیستم شناسایی کارگاه ها و کارگران شاغل در آنها
- کاهش سن بازنشستگی و عدم تناسب فیما بین سن بازنشستگی و امید زندگی در جامعه
- نبود استراتژی شفاف و سازوکار گزارش دهی و پاسخگویی در حوزه سرمایه گذاری
- ضعف نظارت بر شرکت های تحت پوشش از نظر نحوه عملکرد و میزان بازدهی واقعی آنها
- کسری منابع صندوق بیمه بیکاری، پوشش آن تنها در مورد گروه کوچکی از مزد و حقوق بگیران در کشور
- رشد بی تناسب حقوق بازنشستگان و تشدید شکاف درآمدی بین سطوح بالا و پایین
- پایین بودن نسبت میانگین دریافتی مستمری بگیران به میانگین سطح معیشت جامعه و در نتیجه جذب فرصت های محدود شغلی موجود در اقتصاد کشور با به کار گیری بازنشستگان (جذب بازنشستگان از نظر سطح مهارت و کاهش هزینه های کارفرمایان نسبت به جذب نیروهای جوان جویای کار مطلوبیت دارد)

فقدان جامعیت و کفایت در تعهدات بیمه ای شامل:

- نبود جامعیت و کفایت در مزایای از کارافتادگی کلی و جزئی (به خصوص موارد غیرناشی از کار)
- اثربخش نبودن خدمات و تعهدات کوتاه مدت

ناکارآمدی نسبی در نظام اجرایی و خدمت رسانی صندوق های بیمه ای به دلیل:

- به روز نبودن سیستم های خدمات رسانی صندوق ها در برخی نقاط کشور
- وابستگی سیستم های خدمات رسانی به نیروی انسانی و تأثیرگذاری عوامل انسانی بر این امر از جمله در برقراری انواع مستمری های بازنشستگی
- روند کند واگذاری وظایف اجرایی و خدماتی دستگاه ها به کارگزاری ها و مؤسسات غیردولتی
- نارسایی برخی قوانین و مقررات در جهت پاسخگویی به نیازهای کنونی جامعه هدف به علت:
- وجود تبعیض های ناعادلانه در برخی قوانین و مقررات بیمه و بازنشستگی بین صندوق ها از نظر تعدد، تنوع، کیفیت و کمیت خدمات
- وجود پیچیدگی و ابهام در برخی قوانین که منجر به عدم اجرای صحیح و تفاسیر مختلف از قوانین می شود.
- وجود قوانینی که منجر به تضعیف صندوق های بازنشستگی و افزایش بدهی های دولت می شود بدون آنکه به نفع عموم بیمه شدگان باشد.

وجود نارضایتی از روش‌ها و مراحل خدمت‌رسانی و عدم پاسخگویی صندوق‌های بیمه

به علت:

- پیچیدگی مراحل برقراری مزایا، کمک‌ها و مستمری‌ها
- ابهام و پیچیدگی در برخی مقررات بازنشستگی
- امکان سوء استفاده در مراحل مختلف برقراری و پرداخت مستمری‌ها
- فقدان شناسنامه و یا پرونده خدمات بیمه‌ای اجتماعی یا حساب‌های انفرادی دریافتی و پرداختی بیمه‌شدگان
- فقدان انتشار گزارشات درخصوص عملکرد سالیانه صندوق‌ها به مشترکین اعم از شاغل و بازنشسته

همه چالش‌های حوزه بیمه‌های اجتماعی عبارتند از:

- فراگیر نبودن پوشش جمعیتی
- پوشش گروه‌های جمعیتی جدید با میانگین سنی بالا
- پوشش غیرمتوازن گروه‌های جدید با حمایت دولت
- تسهیل در مقررات بازنشستگی پیش از موعد
- افزایش بدهی‌های معوقه دولت به صندوق‌های بیمه بازنشستگی و عدم پرداخت بدهی‌های دولت به صورت نقدی و به مقدار موثر سالانه
- ضعف در سیستم شناسایی کارگاهی و کارگران شاغل در آنها
- پایین بودن نسبت میانگین دریافتی مستمری بگیران به میانگین معیشت جامعه

برنامه راهبردی بیمه‌های اجتماعی

– اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی
۱	گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی	- برقراری ساختار و سازوکار مناسب پوشش بیمه‌های اجتماعی - برنامه‌ریزی و ساماندهی بازپرداخت تعهدات جاری و تأدیه مطالبات موقوفه صندوق‌های بازنشستگی - اعمال اصلاحات پارامتریک
۲	عدالت در دسترسی به پوشش بیمه‌های اجتماعی	- برقراری ساختار و سازوکار مناسب پوشش بیمه‌های اجتماعی - اعمال اصلاحات پارامتریک - اعمال اصلاحات سیستمیک - اعمال اصلاحات ساختاری - تنظیم امور صندوق‌های بیمه‌ای بر اساس اصول، قواعد و محاسبات بیمه‌ای
۳	پایداری منابع و مصارف	- اعمال اصلاحات پارامتریک - برنامه‌ریزی و ساماندهی بازپرداخت تعهدات جاری و مدیریت مطالبات معوق صندوق‌های بازنشستگی - ایجاد شفافیت محاسبه‌پذیری و اداره اقتصادی امور سرمایه‌گذاری‌ها - تمرکز بر تنظیم، هدایت و راهبری امور بیمه‌های اجتماعی از طریق نهاد تنظیم مقررات
۴	جامعیت تعهدات و خدمات بیمه‌های اجتماعی	- تکمیل بسته خدمات برای جامعه هدف
۵	اصلاح نظام سرمایه‌گذاری صندوق‌های بیمه‌ای	- تمرکز بر تنظیم، هدایت و راهبری امور بیمه‌های اجتماعی از طریق نهاد مستقل تنظیم مقررات

– اهداف کمی

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در						
		واحد	عنوان	پایان سال‌های						
				۱۳۹۳	۱۳۹۴*	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	توسعه، گسترش و ارتقای بیمه‌های اجتماعی	درصد	۱-۱- ضریب پوشش بیمه‌های اجتماعی	۷۰	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵
		درصد	۱-۳- متوسط مستمری دریافتی به متوسط هزینه خانوار	۴۸	۴۸	۴۸.۴	۴۸.۶	۴۸.۸	۴۹	۴۹.۳
۲	پایداری منابع (تبادل بین منابع و مصارف)	درصد	۱-۲- متوسط نسبت مصارف به منابع کلیه صندوق‌ها	۷۴	۷۴	۷۴	۷۳.۵	۷۳	۷۲.۵	۷۲
		درصد	نسبت مصارف به منابع سازمان تأمین اجتماعی	۶۵	۶۵	۶۲	۶۲	۶۰	۵۹	۵۷

۱۰۲ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در		سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	پایان سال‌های		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
				۱۳۹۳	۱۳۹۴*					
		نسبت مصارف به منابع صندوق کشوری	درصد	۱۰۸	۱۰۸	۱۱۱	۱۱۳	۱۱۵	۱۱۶	۱۱۸
		نسبت مصارف به منابع روستاییان و عشایر	درصد	۷۰۰۵	۷۰۰۵	۱۰	۱۱	۱۳	۱۶	۱۸
		۲-۲- جلوگیری از کاهش متوسط نسبت پشتیبانی کلیه صندوق‌ها (در صورت اجرای بیمه فراگیر)	برابر	۳۸	۳۸	۳۸	۳۸	۳۸	۳۸	۳۸
		نسبت پشتیبانی سازمان تأمین اجتماعی	برابر	۶۰۱۲	۶۰۱۲	۵۹۲	۵۸۳	۵۷۳	۵۶۴	۵۵۵
		نسبت پشتیبانی صندوق کشوری	برابر	۰۹۱	۰۹۱	۰۷۶	۰۶۹	۰۶۳	۰۵۸	۰۵۳
		نسبت پشتیبانی صندوق کشاورزان، روستاییان و عشایر	برابر	۵۸۰۲۸	۵۸۰۲۸	۴۷۰۳۱	۴۲۰۶۲	۳۸۰۴۰	۳۴۰۶۰	۳۱۰۱۷
		۲-۳- متوسط نرخ جایگزینی کلیه صندوق‌ها	درصد	۸۳	۸۳	۸۳	۸۲	۸۲	۸۱	۸۰

- راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	برقراری ساختار و سازوکار مناسب پوشش بیمه‌های اجتماعی	اجباری کردن بیمه‌های اجتماعی برای افراد غیرمزد و حقوق‌بگیر و شاغلین در بخش‌های رسمی و غیررسمی	طراحی و استقرار بیمه اجتماعی پایه فراگیر ویژه افراد بدون کارفرما و غیرمزد و حقوق‌بگیران
۲	برنامه‌ریزی و ساماندهی بازپرداخت تعهدات جاری و مدیریت مطالبات معوقه صندوق‌های بازنشستگی	اجرای تعهدات جاری و مدیریت مطالبات معوقه صندوق‌های بازنشستگی	تأمین منابع مورد نیاز
۳	اعمال اصلاحات پارامتریک	متناسب‌سازی حداقل سن و سابقه بازنشستگی لازم با میزان امید زندگی	- اصلاح مؤلفه‌های (پارامترهای) مؤثر بر فعالیت صندوق‌ها (از جمله فرمول مستمری، سن بازنشستگی و ...) - افزایش تدریجی سن بازنشستگی متناسب با سن امید زندگی
۴	برقراری ساختار و سازوکار مناسب پوشش بیمه‌های اجتماعی	بهرمندی از منابع عمومی به صورت سرانه یکسان برای جوامع هدف	ایجاد بانک اطلاعاتی مشتمل بر ویژگی‌های کارگاه و بیمه شده
۵	اعمال اصلاح سیستمیک	اصلاح ساختار کلان صندوق‌های بیمه‌های اجتماعی در چهارچوب نظام تأمین اجتماعی چندلایه	طراحی بازنشستگی تکمیلی به صورت مشارکت معین
۶	اعمال اصلاحات ساختاری	توزیع جمعیت کشور بین صندوق‌های مختلف بازنشستگی براساس رابطه حقوق و دستمزد	پادار نمودن صندوق بیمه فراگیر
۷	تنظیم امور صندوق‌های بیمه‌ای براساس اصول، قواعد و محاسبات	به‌کارگیری روش‌های علمی محاسبات بیمه‌ای در تنظیم امور صندوق‌ها	تدوین و ابلاغ در قالب وظایف نهاد تنظیم مقررات
۸	ایجاد شفافیت محاسبه‌پذیری و اداره اقتصادی امور سرمایه‌گذاری صندوق‌ها	- سالم‌سازی و شفاف‌سازی فعالیت‌های اقتصادی صندوق‌ها - پرهیز از بنگاهداری در صندوق‌های بیمه‌ای	- تدوین و ابلاغ در قالب وظایف نهاد تنظیم مقررات - فعالیت در بازارهای مالی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۹	تمرکز بر تنظیم، هدایت و راهبری امور بیمه‌های اجتماعی از طریق نهاد تنظیم مقررات بیمه‌های اجتماعی	تعیین ضوابط و اصول سرمایه‌گذاری صندوق‌ها	تصویب قانون تأسیس سازمان مستقل تنظیم مقررات
۱۰	تکمیل بسته خدمات برای جامعه هدف	تعریف نظام چند لایه‌ای خدمات بیمه‌ای	ایجاد نظام چندلایه (بیمه پایه، بیمه مکمل و مساعدت اجتماعی)

الزامات

- اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات بیمه‌های اجتماعی
- پیش‌بینی منابع مالی مورد نیاز از طریق تجمیع اعتبارات حمایتی و بیمه‌ای مربوط
- اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات بیمه‌های اجتماعی
- اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات بیمه‌های اجتماعی از جمله مصوبات قبلی که بار مالی مربوط به آنها پیش‌بینی نشده است
- برخط نمودن و مرتبط ساختن پایگاه‌های اطلاعاتی مربوط در نظام بیمه‌ای
- ایجاد سازمان مستقل تنظیم مقررات در جهت رعایت اصول نقدشوندگی، سودآوری و امنیت سرمایه‌گذاری در به‌کارگیری ذخائر
- اصلاح و بازنگری در قوانین و مقررات مربوط
- ایجاد سازمان مستقل تنظیم و مقررات بیمه‌های اجتماعی

امور حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب‌های اجتماعی

۱-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود

- نسبت افراد تحت پوشش در سال ۸۴، ۷ درصد بوده است که این رقم در سال ۹۴ به ۳/۶ درصد کاهش یافته است. شاخص مذکور در ابتدای برنامه چهارم ۷ درصد جمعیت کل کشور بوده که در پایان برنامه مذکور به ۹/۶ درصد جمعیت کشور تقلیل یافته است.
- با توجه به رشد جمعیت کشور، افراد تحت پوشش، متناسب با رشد جمعیت، رشد نکرده است.

خانواده های تحت پوشش برنامه اشتغال نهادهای حمایتی

- نسبت خانوارهای تحت پوشش اشتغال یافته به جمع کل نفرات تحت پوشش در سال ۸۴، ۰/۹ درصد بوده است که این شاخص در سال ۹۰ به ۱/۲ درصد و در سال ۹۴ به ۱/۵ درصد افزایش یافته است.

نسبت معلولین شناسایی شده

- نسبت معلولین شناسایی شده به کل جمعیت کشور در سال ۹۰، ۱/۳۵ درصد بوده است که این شاخص در سال ۹۴ به ۱/۶ درصد افزایش یافته است.

- نسبت معلولین شناسایی شده در سال ۹۴ به سال ۹۰، ۱۸/۵ درصد افزایش داشته است که از دلایل آن می توان به توسعه برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) و اقدامات مبتنی بر فناوری اشاره نمود.

- نسبت معلولین متوسط به بالای تحت پوشش خدمات به کل معلولین متوسط به بالای نیازمند خدمات کشور در سال ۹۰، ۴۱ درصد بوده است که این شاخص در سال ۹۴ به ۵۰ درصد افزایش داشته است. این موضوع نشان از رشد ۲۲ درصدی پوشش خدمات به معلولین متوسط به بالا و توجه به معلولین آسیب پذیر در ارائه خدمات تخصصی دارد.

- نسبت معلولین تحت پوشش خدمات به کل معلولین نیازمند خدمات کشور در سال ۹۰، ۸۳ درصد بوده است که این شاخص در سال ۹۴ به ۷۸ درصد کاهش داشته است.

- این موضوع نشان از کاهش سهم پوشش معلولین جهت ارائه خدمات به میزان ۵ درصد دارد.

- در سال ۹۰، ۸۱ درصد و در سال ۹۴، ۸۵ درصد خدمات توانبخشی توسط بخش غیردولتی ارائه گردید که رشدی معادل ۴ درصد پوشش خدمت بخش غیردولتی در حوزه معلولین را نشان می دهد.

- لازم به ذکر است با توجه به توسعه مراکز غیردولتی در سالهای گذشته علی الخصوص در دوران برنامه چهارم، رشد نسبتاً ملایم برنامه پنجم نشان از ظرفیت سازی و بهره برداری مناسب در سالهای گذشته دارد.

- نسبت بیماران روانی مزمن بهره مند از خدمات به کل بیماران روانی مزمن شناسایی شده در سال ۹۰، ۳۲ درصد بوده است و در سال ۹۴ با افزایش ۱۹ درصدی، پوشش به ۳۸ درصد افزایش یافته است.

- نسبت افراد بهره مند از برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) در روستاها به کل جمعیت معلول روستایی کشور در سال ۹۰، ۷۵ درصد بوده است و در سال ۹۴ به ۹۵ درصد افزایش یافته که این امر

نشان دهنده پوشش کامل هدف در این فعالیت را نشان می‌باشد که این رشد ۲۰ درصدی حکایت از توجه به برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) در طول برنامه پنجم را دارد.

شاخص سالخوردگی و نسبت جنسی جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر ۱۳۳۵ - ۱۳۹۰

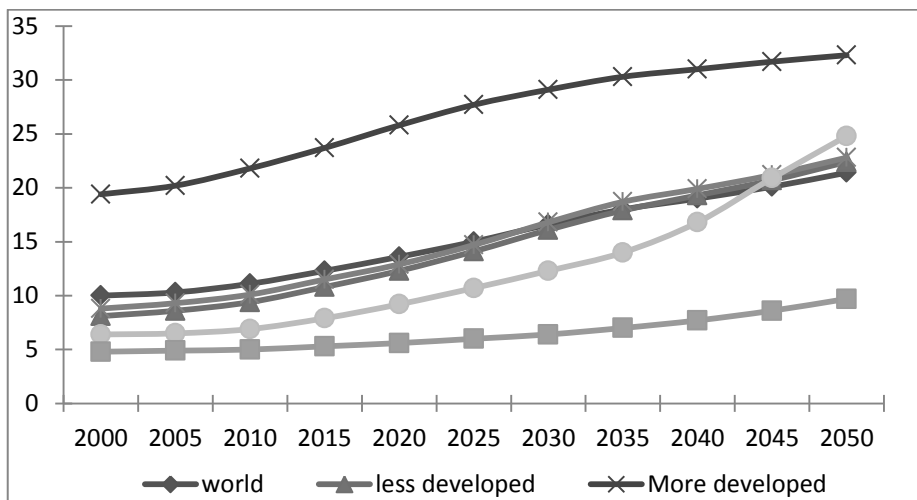
سال	شاخص سالخوردگی	نسبت جنسی جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر
۱۳۳۵	۹/۴۰	۱۰۹
۱۳۴۵	۸/۳۷	۱۱۴
۱۳۵۵	۷/۹۰	۱۱۱
۱۳۶۵	۶/۶۸	۱۰۵
۱۳۷۵	۱۰/۹۴	۱۱۴
۱۳۸۵	۲۰/۶۸	۱۱۲
۱۳۹۰	۲۴/۴۷	۹۹

تغییرات جمعیت سالمندی در ایران طی سالهای ۱۳۵۵ - ۱۳۹۰

ایران	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
جمعیت بالای ۶۰ سال	۱۷۷۰۶۱۴	۲۶۸۶۳۵۰	۳۹۷۸۱۲۸	۵۱۲۱۰۴۳	۶۱۵۹۶۷۶

- همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود، درصد جمعیت سالمندی کشور طی ۳۵ سال از ۵/۲ به ۸/۲ درصد رسیده است. متوسط رشد سالیانه جمعیت سالمندی در بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ حدود ۳/۹ درصد می‌باشد.

مقایسه جمعیت سالمندی ایران و دنیا

- نسبت طلاق در سال ۹۰، ۹۰ نفر در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت بوده است که این نسبت در سال ۹۴ به ۲۱۵ نفر در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت رسیده است.
- در ابتداء برنامه چهارم نسبت طلاق ۱۲۳ نفر در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت بوده است که در پایان برنامه چهارم به ۱۷۰ در هر صد هزار نفر رسیده است.
- میزان طلاق از سال ۸۴ به ۹۴ معادل ۹۴ درصد رشد داشته است.

طلاق ثبت شده زنان به تفکیک سن در سال ۱۳۹۳

سهم از کل	تعداد	رده سنی
۰/۴٪	۶۹۲	کمتر از ۱۵ سال
۱۰٪	۱۶۰۰۱	۱۵-۱۹
۲۰٪	۳۳۰۶۶	۲۰-۲۴
۲۳٪	۳۸۰۲۶	۲۵-۲۹
۲۰٪	۳۱۹۷۶	۳۰-۳۴
۱۱٪	۱۸۱۹۳	۳۵-۳۹
۶٪	۱۰۴۹۵	۴۰-۴۴
۴٪	۶۶۰۴	۴۵-۴۹
۳٪	۴۰۵۵	۵۰-۵۴

سهم از کل	تعداد	رده سنی
۵/۱٪	۲۳۰۵	۵۵-۵۹
۰/۱۶٪	۹۹۱	۶۰-۶۴
۰/۱۳٪	۴۷۵	۶۵-۶۹
۰/۱٪	۱۹۶	۷۰-۷۴
۰/۱٪	۱۵۳	۷۵سال و بیشتر
۱۰۰٪	۱۶۳۲۲۸	جمع کل

طلاق ثبت شده مردان به تفکیک سن در سال ۱۳۹۳

سهم از کل	تعداد	رده سنی
۰/۰۰۶	۱۰	کمتر از ۱۵ سال
۰/۵۵	۸۹۷	۱۵-۱۹
۱۰	۱۶۳۴۲	۲۰-۲۴
۲۴/۵	۳۹۹۴۱	۲۵-۲۹
۲۴/۲	۳۹۵۵۷	۳۰-۳۴
۱۵/۱	۲۴۶۷۴	۳۵-۳۹
۹/۶	۱۵۷۴۹	۴۰-۴۴
۶/۱	۱۰۰۱۶	۴۵-۴۹
۳/۹	۶۳۵۶	۵۰-۵۴
۲/۴	۳۸۹۹	۵۵-۵۹
۱/۳	۲۰۸۹	۶۰-۶۴
۰/۷۲	۱۱۸۵	۶۵-۶۹
۰/۵	۸۸۰	۷۰-۷۴
۱	۱۶۳۳	۷۵سال و بیشتر
۱۰۰	۱۶۳۲۲۸	جمع کل

- بیشترین طلاق های ثبت شده مردان به میزان ۲۴/۵ درصد مربوط به رده سنی ۲۵ تا ۲۹ سال و بیشترین طلاق های ثبت شده زنان به میزان ۲۳ درصد مربوط به رده سنی ۲۵ تا ۲۹ سال بوده است.
- بیش از ۸۳ درصد طلاق های ثبت شده مردان در رده سنی ۲۰ تا ۴۴ سال و ۷۴ درصد طلاقهای ثبت شده زنان در رده سنی ۲۰ تا ۳۹ سال رخ داده است.

ازدواج و طلاق در مردان در سال ۱۳۹۳

دانشگاهی	دیپلم و زیردیپلم	بی سواد	
٪۳۰	٪۶۹	٪۱	ازدواج
٪۱۴	٪۶۹	٪۱۷	طلاق

ازدواج و طلاق در زنان در سال ۱۳۹۳

دانشگاهی	دیپلم و زیردیپلم	بی سواد	
٪۳۱	٪۶۷	٪۲	ازدواج
٪۱۷	٪۶۶	٪۱۷	طلاق

علل و عوامل موثر در واقعه طلاق

٪۳۸	دخالت خانواده‌ها، اعتیاد به مواد مخدر یا مشروبات الکلی، ترک زندگی، محقق نشدن شروط ضمن عقد
٪۵	استنکاف شوهر از دادن نفقه
٪۳	ضرب و شتم و یا سوء رفتار مستمر
٪۳/۱	فقر مالی
٪۵۲/۷	سایر عوامل
٪۱۰۰	جمع کل

- تعداد طلاق ثبت شده در کشور به جمعیت بالای ۱۵ سال در ۱۰۰۰۰۰ نفر در ابتدای برنامه چهارم ۱۶۰ و در ابتداء برنامه پنجم ۲۵۰ و در سال ۹۳ به ۲۷۰ رسیده است این روند، در طول برنامه پنجم ۸٪ و نسبت به ابتدای برنامه چهارم ۶۹٪ افزایش نشان می دهد.
- سهم اعتبارات بخش حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب‌ها از کل منابع عمومی کشور در سال ۱۳۹۴ معادل ۱/۸۸ درصد بوده است که این رقم نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۰/۰۲ درصد کاهش نشان می دهد.
- در سال ۱۳۹۰ سهم اعتبارات بخش ۱/۵۹ درصد بوده که در سال ۱۳۹۴ به ۱/۸۸ درصد افزایش یافته است.

سهام میانگین متوسطه مستمری از حد اقل دستمزد طی سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۹۴

مستمری			حداقل دستمزد		سال	ردیف
سهم از کل	رشد	مستمری	رشد	ماهانه		
۱۱.۹	۰.۰	۱۲۷۰۰۰	۲۴.۹	۱۰۶۶۰۲۰	۱۳۸۳	۱
۲۰.۷	۱۰۰.۰	۲۵۴۰۰۰	۱۵.۰	۱۲۲۵۹۲۰	۱۳۸۴	۲
۲۴.۰	۴۱.۷	۳۶۰۰۰۰	۲۲.۴	۱۵۰۰۰۰۰	۱۳۸۵	۳
۱۹.۷	۰.۰	۳۶۰۰۰۰	۲۲.۰	۱۸۳۰۰۰۰	۱۳۸۶	۴
۲۰.۳	۲۳.۹	۴۴۶۰۰۰	۲۰.۰	۲۱۹۶۰۰۰	۱۳۸۷	۵
۱۶.۹	۰.۰	۴۴۶۰۰۰	۲۰.۰	۲۶۳۵۲۰۰	۱۳۸۸	۶
۱۴.۷	۰.۰	۴۴۶۰۰۰	۱۵.۰	۳۰۳۰۰۰۰	۱۳۸۹	۷
۱۶.۷	۲۳.۳	۵۵۰۰۰۰	۹.۰	۳۳۰۳۰۰۰	۱۳۹۰	۸
۱۴.۱	۰.۰	۵۵۰۰۰۰	۱۸.۰	۳۸۹۷۰۰۰	۱۳۹۱	۹
۱۱.۳	۰.۰	۵۵۰۰۰۰	۲۵.۰	۴۸۷۱۲۵۰	۱۳۹۲	۱۰
۱۲.۱	۳۳.۱	۷۳۲۰۰۰	۲۴.۴	۶۰۶۰۰۰۰	۱۳۹۳	۱۱
۱۰.۳	۰.۰	۷۳۲۰۰۰	۱۷.۵	۷۱۲۱۲۵۰	۱۳۹۴	۱۲

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب های اجتماعی

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد/توسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد/توسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	نسبت نفقات تحت پوشش به جمعیت کل کشور	(درصد)	۶.۹	۷.۰	-۰.۳	۶.۳	۶.۲	۶.۳	۶.۳	۶.۳	۶.۳
۲	نسبت خانواده های تحت پوشش اشتغال به جمع کل نفقات تحت پوشش	(درصد)	۰.۹	۰.۶	۸.۴	۱.۲	۱.۳	۱.۴	۱.۴	۱.۴۵	۱.۵
۳	نسبت معلولین شناسایی شده به جمعیت کل کشور	(درصد)	۱.۳۵	۱.۴۴	۱.۳	۱.۳۵	۱.۴۴	۱.۴۳	۱.۵۳	۱.۶	۳.۵
۴	نسبت معلولین متوسط به بالای تحت پوشش خدمات به کل معلولین متوسط به بالای نیازمند خدمات کشور	(درصد)				۴۱	۴۷	۵۱	۵۰	۵۰	۴
۵	نسبت معلولین تحت پوشش خدمات به کل معلولین نیازمند خدمات کشور	(درصد)				۸۳	۷۱	۷۲	۷۵	۷۸	۱.۲
۶	تعداد معلولین خدمت گیرنده از بخش غیردولتی به کل معلولین شناسایی شده نیازمند خدمات مراکز توانبخشی	(درصد)				۸۱	۸۳	۸۰	۸۵	۸۵	۱
۷	نسبت بیماران روانی مزمن بهره مند از خدمات به کل بیماران روانی مزمن شناسایی شده	(درصد)				۳۲	۳۶	۳۶	۳۸	۳۸	۳.۵
۸	نسبت افراد بهره مند از برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) در روستاها به کل جمعیت معلول روستایی کشور	(درصد)				۷۵	۸۰	۸۵	۹۰	۹۵	۴.۸

ادامه جدول ۱- عملکرد اهداف کمی حوزه حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب‌های اجتماعی

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		سال‌های برنامه پنجم					رشد / برنامه چهارم (درصد)	رشد / برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۴	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴		
۱	کودکان زیر ۶ سال دریافت‌کننده موادغذایی	هزار نفر	۷۴	۲۰۴۵	۲۱	۲۲۹۷	۲۲۹۷	۲۲۰۰۳	۲۰۵	۵۷۷	
۲	کودکان بی‌سرپرست تحت پوشش در خانه‌های دولتی و غیردولتی	(نفر)	۹۰۹۱	۱۱۲۰۰	۹۳۱۹	۹۲۷۲	۹۳۴۸	۹۶۳۹	۱۱۰۰۰	۳۰۴	
۳	کودکان بی‌سرپرست تحت پوشش در خانواده	(نفر)	۹۰۹۱	۱۱۸۱۷	۱۲۶۱۴	۱۲۶۶۹	۱۲۷۸۵	۱۳۷۶۳	۱۴۰۰۰	۲۰۱	
۴	تعداد ایتم مورد حمایت (هزار نفر)	هزاره فر	۴۴۶	۳۶۴	۳۶۴	۳۲۴	۲۹۰	۲۷۵	۳۰۰	-۳۰۸	
۵	نسبت طلاق به ۱۰۰ هزار نفر جمعیت	(نفر)	۱۲۳	۱۸۴	۱۹۰	۱۹۸	۲۰۳	۲۰۹	۲۱۵	۲۰۵	
۶	سهم اعتبارحمایتی از کل منابع عمومی	درصد	۲	۱۰۱	۱۰۵۹	۱۰۵۹	۱۰۵۷	۱۰۹۰	۱۰۸۸	۳۰۴	

۲-۱- تنگناها و چالش‌ها

- فقدان نظام یکپارچه آماری، تعدد مراکز تولید کننده گزارشات آماری، محدودیت در تولید و دسترسی مناسب به اطلاعات دقیق و یکسان
- ضعف در برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر اجرای سیاستهای توانمندسازی و کاهش محرومیت
- توجه ناکافی به بومی‌سازی اندیشه‌ها و الگوهای وارداتی مرتبط با حوزه حمایتی
- کامل نبودن استانداردها در نظام پایش و ارزشیابی ارائه خدمات

- تبعات قراردادن کشور در مرحله گذار اجتماعی (تضعیف نهاد خانواده، افزایش آسیب‌پذیری در برابر تهاجم فرهنگی، کاهش سن شیوع آسیب‌های اجتماعی و...)
- پیامدهای ناشی از تغییر ساختار جمعیتی (اعم افزایش سهم جمعیت سالمند در کل جمعیت و تبعات ناشی از رشد شدید جمعیت در دهه ۱۳۶۰)
- تبعات اجتماعی ناشی از اجرای سیاست‌های کلان اقتصادی در نظام سیاست‌گذاری و تداوم نابرابری‌های رفاهی بین مناطق مختلف و گروه‌های متفاوت افراد جامعه و تاثیرات حاصل از آن بر گروه‌های آسیب‌پذیر و حوزه خدمات حمایتی
- استنباط‌های متفاوت نسبت به مقوله فقر و محرومیت در سطوح سیاست‌سازی و سیاست‌گذاری
- محدودیت فقرا در دسترسی به تسهیلات و اعتبارات بانکی
- ناکارآمدی برخی قوانین حوزه حمایتی و توانمندسازی (عدم بررسی دقیق منابع، ظرفیتها، محدودیتهای موجود و ...) و عدم اجرای کامل قوانین و مقررات مرتبط با حمایت‌های اجتماعی.
- معضل مهاجرت به شهرهای بزرگ و گسترش حاشیه‌نشینی
- ناکارآمدی سازوکارهای مدیریت و توزیع ریسک برای ابقاش آسیب‌پذیر، بویژه در حوزه بیمه‌ای (از قبیل ریسک‌های ناشی از هزینه‌های درمانی، از کارافتادگی و پیری، خشکسالی و...)
- قرار داشتن کشور در معرض مخاطرات طبیعی همچون زلزله، سیل و خشکسالی و نرخ بالای آسیب دیدگان ناشی از حوادث طبیعی و غیر طبیعی (انسان‌ساز)
- همسایگی با مراکز اصلی تولید مواد مخدر جهان و تبعات ناشی از حجم قابل توجه قاچاق کالا
- شفاف نبودن نظام آماری و ثبت اطلاعات مرتبط با بخش خدمات اجتماعی
- عدم الزام به پیوست اجتماعی در پروژه‌ها و طرح‌های کلان کشور
- نگاه اقتصادی به خدمات بخش اجتماعی
- انتظارات و توقع سریع در حل و فصل مسائل اجتماعی در بین سیاست‌گذاران
- افزایش جمعیت نیازمند خدمات حمایتی و وجود افراد پشت‌نوبت خدمات حمایتی
- افزایش آسیب‌پذیری جامعه در مقابل ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی ناشی از عوامل محیطی (مهاجرت، حاشیه‌نشینی، همسایگی با مراکز اصلی تولید مواد مخدر)
- افزایش جمعیت سالمند و نیاز سالمندان به خدمات ویژه دوره سالمندی (از نظر معیشت، سلامت، تغذیه، مسکن و مراقبت در خانواده)
- عدم پوشش کامل جمعیت معلولین کشور

برنامه راهبردی امور حمایتی، توانمندسازی و کاهش آسیب‌های اجتماعی

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی بخش	راهبردهای دستیابی به هدف کلی
۱	توانمندسازی جامعه تحت پوشش (خروج از چرخه حمایت مستقیم افراد قابل بازتوان)	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه فرایند توانمندسازی و گسترش کیفیت زندگی جامعه هدف - ظرفیت‌سازی و شبکه‌سازی تشکل‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد - تغییر روشهای حمایتی مستقیم به رویکردهای بیمه‌ای
۲	کنترل رشد آسیبهای اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - تشخیص و مداخله به هنگام در امور فردی و خانوادگی - توسعه سامانه رصد و دیدبان آسیبهای اجتماعی
۳	کنترل رشد بروز معلولیت	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه خدمات غربالگری تشخیص و مداخله به هنگام
۴	میزان نفوذ خدمات حمایتی	<ul style="list-style-type: none"> - اعتمادسازی و گسترش همکاری با سازمانها و نهادهای مردم‌نهاد - کمک به تقویت ظرفیت جوامع محلی در راستای فعالیتهای خیریه و داوطلب - برون‌سپاری خدمات قابل واگذاری در حوزه حمایتی
۵	میزان نفوذ خدمات توانبخشی	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه خدمات فراموسسه‌ای و توسعه خدمات سیاری - برون‌سپاری خدمات قابل واگذاری در حوزه حمایتی و توانبخشی - کمک به تقویت ظرفیت جوامع محلی در راستای فعالیتهای خیریه و داوطلب
۶	میزان خدمات حمایتی سالمندان	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه خدمات فراموسسه‌ای و توانمندسازی سالمندان

اهداف کمی

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های		سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	توانمندسازی جامعه تحت پوشش / خروج از چرخه حمایت مستقیم افراد قابل بازتوان	نفر	اشتغال افراد تحت پوشش از ۶۵۰۰۰ نفر به ۸۲۰۰۰ نفر	۶۵۰۰۰	۶۵۰۰۰	۶۸۰۰۰	۷۱۰۰۰	۷۴۰۰۰	۷۸۰۰۰	۸۲۰۰۰
			ایجاد مسکن برای نیازمندان از ۷۷۰۰۰ نفر به ۹۶۰۰۰ دستگاه	۷۷۰۰۰	۷۷۰۰۰	۸۰۰۰۰	۸۴۰۰۰	۸۸۰۰۰	۹۲۰۰۰	۹۶۰۰۰
			بیمه اجتماعی افراد تحت پوشش از ۴۴۵۳۲۱ نفر به ۵۶۷۰۰۰ نفر	۴۴۵۳۲۱	۴۴۵۳۲۱	۴۶۸۰۰۰	۴۹۱۰۰۰	۵۱۵۰۰۰	۵۴۰۰۰	۵۶۷۰۰
۲	کنترل رشد آسیبهای اجتماعی	نفر	کنترل افزایش طلاق از ۱۶۳۲۲۸ نفر به ۱۷۶۱۱۹ نفر	۱۶۳۲۲۸	۱۶۳۲۲۸	۱۶۷۵۶۲	۱۶۹۷۲۳	۱۷۱۸۷۶	۱۷۴۰۰۹	۱۷۶۱۱۹

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم					
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
		نفر	افزایش حمایت از کودکان خیابانی از ۶۰۰۰ به ۷۶۵۸ نفر	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۶۳۰۰	۶۶۱۵	۶۹۴۶	۷۲۹۳	۷۶۵۸	
			نفر	افزایش حمایت از معزنان از ۱۳۰۰۰۰۰ به ۱۴۳۳۴۹۸ نفر	۱۳۰۰۰۰۰	۱۳۰۰۰۰۰	۱۳۶۲۹۰۲	۱۳۸۰۴۸۱	۱۳۹۷۹۸۷	۱۴۱۵۳۴۳	۱۴۳۳۴۹۸
۳	کنترل و کاهش معلولیت	نفر	غربالگری بینایی کودکان از ۳ میلیون به ۳۱۵۳۰۳۰ نفر	۳۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰	۳۰۳۰۰۰۰	۳۰۶۰۳۰۰	۳۰۹۰۹۰۳	۳۱۲۱۸۱۲	۳۱۵۳۰۳۰	
			نفر	غربالگری شنوایی از ۹۶۶۰۰۰ به ۱۵۴۵۰۰۰ نفر	۹۶۶۰۰۰	۹۶۶۰۰۰	۱۰۶۲۰۰۰	۱۱۶۲۰۰۰	۱۲۷۸۰۰۰	۱۴۰۵۰۰۰	۱۵۴۵۰۰۰
۴	میزان نفوذ خدمات حمایتی	خانوار	افزایش خانوارهای مستمری بگیر از ۲۲۴۰۰۰۰ به ۳۸۳۰۲۰۸ خانوار	۲۲۴۰۰۰۰	۲۲۴۰۰۰۰	۲۶۲۳۷۶۸	۲۸۷۹۰۷۸	۳۲۱۴۶۲۲	۳۴۱۵۹۱	۳۸۳۰۲۰۸	
			نفر	افزایش کودکان تحت پوشش تغذیه از ۲۰۴۹۶۵ به ۳۳۰۰۹۸ نفر	۲۰۴۹۶۵	۲۰۴۹۶۵	۲۲۵۴۶۲	۲۴۸۰۰۸	۲۷۲۸۰۱	۳۰۰۰۸۹	۳۳۰۰۹۸
			نفر	پرداخت شهریه دانشجویان از ۱۲۷۸۰۷ به ۱۶۳۱۱۷ نفر	۱۲۷۸۰۷	۱۲۷۸۰۷	۱۳۴۱۹۷	۱۴۰۹۰۷	۱۴۷۹۵۳	۱۵۵۳۵۰	۱۶۳۱۱۷
			نفر	افزایش حمایت از کودکان بی سرپرست از ۲۳۴۰۲ به ۲۵۸۳۸ نفر	۲۳۴۰۲	۲۳۴۰۲	۲۳۸۷۰	۲۴۳۴۷	۲۴۸۳۴	۲۵۳۳۱	۲۵۸۳۸
			نفر	افزایش حمایت از کودکان یتیم از ۲۷۵۰۰۰ به ۳۰۹۶۹۵ نفر	۲۷۵۰۰۰	۲۸۰۵۰۰	۲۸۶۱۱۰	۲۹۱۸۳۲	۲۹۷۶۶۹	۳۰۳۶۲۲	۳۰۹۶۹۵
۵	میزان نفوذ خدمات حمایتی	نفر	افزایش توانبخشی مبتنی بر جامعه روستایی از ۴۲۴۰۰۰ به ۶۰۰۰۰۰ نفر	۴۲۴۰۰۰	۴۲۴۰۰۰	۴۸۰۰۰۰	۵۱۰۰۰۰	۵۴۰۰۰۰	۵۷۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰	
			نفر	افزایش توانبخشی مبتنی بر جامعه شهری به ۱۸۰۰۰۰ نفر	-	-	۶۰۰۰۰	۹۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	۱۸۰۰۰۰

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های		سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
		افزایش تأمین وسایل توبیخشی از ۹۸۰۰۰ به ۲۲۰۰۰۰ نفر	نفر	۹۸۰۰۰	۹۸۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۱۳۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰	۱۹۰۰۰۰	۲۲۰۰۰۰
		افزایش خرید خدمت از بخش غیردولتی از ۹۰۰۰۰ به ۲۳۰۰۰۰ نفر	نفر	۹۰۰۰۰	۹۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۲۳۰۰۰۰
۶	تأمین رفاه و تامین اجتماعی	افزایش حمایت از سالمندان از ۲۶۵۷۰۷۰ به ۴۱۸۰۰۰۰ نفر	نفر	۲۶۵۷۰۷۰	۲۶۵۷۰۷۰	۳۰۵۳۱۷۵	۳۳۲۰۸۲۸	۳۶۱۳۳۵۱	۳۹۲۸۱۲۲	۴۱۸۰۰۰۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	توسعه توانمند سازی و گسترش کیفیت زندگی جامعه هدف و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر	- گسترش برنامه‌های اشتغال زایی و خودکفایی - تقویت برنامه‌های اشتغال معلولین	- حمایت از اشتغال‌های خرد، خانگی و زود بازده - اعطای کمک‌های غیر نقدی به خانوارهای آسیب‌پذیر به منظور تأمین امنیت غذایی
۲	ظرفیت‌سازی و شبکه‌سازی تشکل‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد	گسترش برنامه‌های اجتماع محور (گروه‌های همیار، خودیار و..)	- گسترش ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد - تقویت مشارکت‌های بومی و محلی - فضا سازی مناسب برای مشارکت افراد نیازمند حمایت در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی
۳	تغییر روش‌های حمایتی مستقیم به رویکردهای بیمه‌ای	توسعه بیمه‌های اجتماعی جامعه تحت پوشش	- بیمه‌های اجتماعی زنان سرپرست خانوار شهری و روستایی و معلولین
۴	تشخیص و مداخله به هنگام در امور فردی و خانوادگی	توسعه خدمات فوریت‌های اجتماعی	- سیاستگذاری رسانه ای در خصوص اطلاع رسانی و آگاه سازی مردم - تقویت مداخله مددکاری اجتماعی قبل از مداخلات قضائی و انتظامی حضور سریع و زود هنگام مددکاری اجتماعی
۵	توسعه سامانه رصد و دیده‌بان آسیب‌های اجتماعی	ایجاد سامانه رصد و دیدبان آسیب‌های اجتماعی	- ایجاد و توسعه سامانه رصد و دیده‌بانی آسیب‌های اجتماعی - حمایت از پژوهش‌های کاربردی آینده پژوهی آسیب‌های اجتماعی
۶	اعتماد سازی و گسترش همکاری با سازمانها و نهادهای مردم‌نهاد	توسعه تعاملات بین بخشی در راستای کنترل رشد آسیب‌های اجتماعی	- ایجاد انسجام و هماهنگی بین حوزه‌های امدادی، حمایتی و بیمه‌ای - ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی و حاشیه ای
۷	توسعه خدمات فرا موسسه‌ای و توانمند سازی سالمندان	گسترش برنامه های خدمات خانواده محور سالمندی و پیشگیری از آسیب‌های دوره سالمندی	- آگاه‌سازی و فعال سازی خانواده و جامعه از شرایط دوره سالمندی - تقویت نگرش‌ها، باورها و ارزش‌ها

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			به سالمندان توسعه مراکز خدمات روزانه به سالمندی حمایت از ارائه خدمات مورد نیاز سالمندان در محیط خانواده
۸	توسعه خدمات غربالگری تشخیص و مداخله به هنگام	پیشگیری از ایجاد معلولیت و توسعه طرح‌های غربالگری	- گسترش طرح‌های غربالگری - گسترش خدمات مشاوره ژنتیک - گسترش طرح‌های آگاه سازی
۹	توسعه خدمات فرا موسسه‌ای و توسعه خدمات سیاری	تقویت برنامه توانبخشی مبتنی بر خانواده	- تسری برنامه توان بخشی مبتنی بر خانواده به شهرها - آگاه سازی افراد معلول، خانواده ها و افرادجوامع محلی در مورد ارائه خدمات مبتنی بر جامعه - افزایش مشارکت خانواده در ارائه خدمات توانبخشی - افزایش مهارت‌آموزی خانواده در ارائه خدمات توان بخشی
۱۰	- برون سپاری خدمات قابل واگذاری در حوزه حمایتی و توانبخشی - کمک به تقویت ظرفیت جوامع محلی در راستای فعالیتهای خیریه و داوطلب	ظرفیت‌سازی و شبکه‌سازی تشکل‌ها و سازمان‌های مردم نهاد	- گسترش مراکز غیر دولتی - گسترش حمایت از سازمان های مردم نهاد - گسترش نظارت به مراکز غیر دولتی - گسترش خدمات اجتماع محور مبتنی بر گروه هدف

الزامات

- تسهیل مشارکت عمومی سازمانهای مردم نهاد در امور حمایتی
- ارتقای وضعیت دسترسی اطلاعات علی الخصوص پایگاه و داده های اجتماعی
- تسهیل سازمان یابی اجتماعی از قبیل ظرفیت سازی و شبکه سازی گروههای اجتماع محور
- تسهیل قانونی جذب منابع مالی غیر دولتی
- الزام به پیوست اجتماعی، در برنامه ریزی و سیاستگذاری
- الزام به سیاستگذاری مبتنی بر قادرسازی و توانمندسازی
- جهت یابی منابع به سمت پیشگیری و توانمندسازی
- محور قرار گرفتن عدالت اجتماعی و توجه به مناطق حاشیه نشین و سکونتگاههای غیررسمی
- تعریف نقش و جایگاه و تفکیک حوزه استراتژیک دستگاهها در سیاستگذاری اجتماعی

- قانونگذاری و قانون زدایی متناسب با رصد جامعه
- تقویت جایگاه سازمانهای مردم نهاد
- تعریف و تبیین رابطه دولت با NGOs
- به رسمیت شناختن جایگاه نهاد های حمایتی به عنوان حامی نیازمندان
- اصلاح نظام پرداخت و تعیین و اجرای قیمت تمام شده برای مراکز غیر دولتی
- الزام به پاسخگویی دستگاههای موثر
- الزام به برنامه ریزی مبتنی بر شواهد
- الزام و مشخص شدن شاخصهای رفاه و استانداردسازی خدمات
- سطح بندی خدمات و تدوین شاخصهای تشخیص نیازمندی و خدمت متناسب با آن
- گسترش دانش تخصصی و چرخه مدیریت دانش
- تقویت رویکرد از حمایتی صرف به رویکرد توانمند سازی
- گسترش خدمات فراموسسه‌ای و توسعه خدمات سیاری

مبارزه همه جانبه با مواد مخدر، روانگردان‌ها و پیش‌سازها

۱-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود مبارزه با مواد مخدر

کشت و تولید مواد مخدر در افغانستان به چالشی جهان شمول برای دولت‌ها و ملت‌ها مبدل گردیده است. گسترش کشت و تولید مواد مخدر در افغانستان نه تنها سلامتی، ثبات و توسعه را در افغانستان بلکه در کشورهای همسایه و کل جهان به خطر انداخته است.

طی سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۰۴ میلادی بطور متوسط سالانه حدود ۷۰ درصد از زمین‌های زیر کشت خشخاش در جهان و نیز ۸۴ درصد از تولید جهانی تریاک در افغانستان صورت گرفته است و در مجموع طی ۱۱ ساله ۹۴-۱۳۸۴ بیش از ۵۹۲۰۰ تن مواد مخدر در افغانستان تولید و بخش مهمی از آن به مواد مخدر پر خطر هم چون هروئین و کراک تبدیل و به کشورهای همسایه از جمله جمهوری اسلامی ایران قاچاق و ترانزیت نموده است.

- بر اثر مبارزه بی‌امان با سوداگران مرگ و مقابله با عرضه موادمخدر و روانگردان‌ها طی ۱۱ ساله مورد مطالعه در مجموع:
- حدود ۲۱۴۰۰ مورد عملیات و درگیری مسلحانه علیه قاچاقچیان موادمخدر و اشرار صورت گرفته است.
 - حدود ۲۷۷۰۰ باند، گروه و شبکه تهیه و توزیع و عرضه موادمخدر شناسایی، منهدم و متلاشی شده است.
 - تعداد ۳۴۳ نفر از با شجاع‌ترین و با اخلاص‌ترین نیروهای انتظامی و امنیتی کشور به درجه رفیع شهادت نائل آمده‌اند.
 - حدود ۳/۵ میلیون نفر به اتهام جرائم موادمخدر توسط نیروهای انتظامی و امنیتی دستگیر شده‌اند.
 - بیش از ۱/۸ میلیون نفر از مجرمین موادمخدر وارد زندان‌های سراسر کشور شده‌اند.
 - حدود ۶ هزار تن انواع موادمخدر از قاچاقچیان کشف و ضبط شده است.
 - تعداد ۴۱۳۲۶ نفر از قربانیان موادمخدر یعنی معتادان در نتیجه سوء مصرف موادمخدر جان خود را از دست داده‌اند.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی مبارزه با مواد مخدر در برنامه پنجم

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد معیار	سال‌های برنامه چهارم		رشد/متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
			پنجم (درصد)								
۱	نسبت گروه‌های متلاشی شده به ازای هر عملیات	گروه	۱/۴۷	۱/۵۳	۰/۸	۱/۸۷	۱/۴۸	۱/۵۴	۱/۲۵	۱/۲۵	۹/۵۸-
۲	موجودی زندانیان مواد مخدری در هر صد هزار نفر جمعیت ۱۵ تا ۶۴ ساله	نفر	۱۲۸	۱۶۵	۵/۲۱	۱۸۸	۱۹۲	۱۸۱	۱۷۷	۱۸۱	۰/۹۴-
۳	نسبت کشف مواد مخدر به ازای هر نفر قاچاق چی و توزیع کننده دستگیر شده	کیلوگرم	۲/۶۳	۱/۹۴	۵/۹-	۱/۹۳	۲/۲۴	۲/۴۴	۲/۰۴	۲/۱۴	۲/۶۲
۴	نسبت دستگیری قاچاق چیان به مجموع دستگیری متهمین مواد مخدری	نفر	۲۲/۵	۹۵/۹	۲۴/۱۶	۹۳/۸	۸۴/۹	۸۴/۵	۷۶/۶	۷۵/۷	۵/۲۲-
۵	نسبت کشفیات مواد مخدر به ازای انهدام هر باند یا شبکه تهیه و توزیع و ترانزیت	کیلوگرم	۱۷۱/۳	۲۰۱/۲	۳/۲۷	۲۰۰/۹	۱۹۲/۵	۲۰۶/۴	۱۹۰/۱	۲۰۰/۰	۰/۱۱-
۶	نسبت میانگین موجودی زندانیان مواد مخدری به زندانیان کلیه جرائم	درصد	۴۵/۳	۴۲/۸	۱/۱۳-	۴۴/۳	۴۵/۸	۴۵/۴	۴۳/۹	۴۵/۵	۰/۶۷-
۷	نسبت کشفیات مواد مخدر به ازای هر عملیات	کیلوگرم	۲۵۱/۹	۳۰۸/۵	۴/۱۴	۳۷۶/۲	۲۸۶/۸	۳۱۸/۴	۳۳۸/۸	۲۵۰/۰	۹/۷۱-
۸	نسبت کشفیات متآفتمین (شیشه) به ازای انهدام هر کارگاه (لابراتوار)	کیلوگرم	۲/۵	۱۰/۳	۳۲/۷۳	۲۹/۵	۱۰/۹	۸/۷	۱۳/۰	۱۲/۵	۱۹/۳۲
۹	تعداد دستگیری های متهمین مواد مخدری در هر روز	نفر	۱۰۷۷	۶۶۰	۹/۳۳-	۷۴۷	۷۲۷	۷۶۳	۹۷۱	۱۰۱۴	۷/۹۴
۱۰	میزان کشفیات انواع مواد مخدر و روانگردان‌ها در هر روز	کیلوگرم	۹۲۱	۱۲۳۰	۵/۹۶	۱۳۵۳	۱۳۸۳	۱۵۶۹	۱۵۲۱	۱۶۴۴	۴/۹۹
۱۱	نرخ پوشش برنامه پیشگیری از اعتیاد در جامعه دانش‌آموزی کشور	درصد	۶/۵۲	۱۱/۰۶	۱۱/۱۵	۲۱/۹۵	۱۲/۰۹	۷/۸۶	۸/۱۵	۸/۲۴	۲۱/۲۲-
۱۲	نرخ پوشش برنامه پیشگیری از اعتیاد در جامعه دانشجویی کشور	درصد	۱/۲۴	۷/۰۲	۴۱/۴۴	۷/۲۳	۹/۲۵	۱۱/۰۶	۱۲/۹۸	۱۴/۶۴	۱۹/۲۹
۱۳	نرخ پوشش پیشگیری از اعتیاد در محیط‌های کاری	درصد	۱۳/۰۹	۱۸/۵	۷/۱۶	۷۱/۸۴	۳۸/۰۰	۴۶/۱۴	۳۸/۹۱	۴۱/۹۲	۱۲/۶۰-

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد معیار	سال‌های برنامه چهارم		رشد/متوسط دوره برنامه (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۲	۱۳۹۴	
۱۴	تعداد مرگ و میر در هر یک میلیون نفر جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال	نفر	۹۸	۷۰	-۶/۵۱	۶۷	۵۷	۵۴	۵۴	۵۲	-۶/۱۴
۱۵	تعداد مرگ و میر در هر صد هزار نفر جمعیت معتاد (بررسی شیوع‌شناسی)	نفر	-	-	-	۲۷۱	-	-	-	-	-
۱۶	نسبت جمعیت تحت پوشش خدمات استاندارد درمان به کل جمعیت معتادان کشور (آمار شیوع‌شناسی)	درصد	-	-	-	۵۴/۴۵	-	-	-	-	-

۱-۲- تنگناها و چالش‌ها

- گسترش کشت و افزایش تولید مواد مخدر در افغانستان.
- خلاء قانونی و حقوقی و افزایش فرار قاچاقچیان موادمخدر از توقیف و مصادره اموال و دارایی‌ها.
- راه اندازی مسیرهای جدید ترانزیت موادمخدر به منظور انتقال موادمخدر تولیدی افغانستان به بازارهای مصرف و گسترش قاچاق و ترانزیت موادمخدر از طریق دریا و مسیرهای آبی
- ظهور و بروز مواد روانگردان جدید تحت عنوان NPSها با تنوع فزاینده
- قرار داشتن در کریدور انتقال مواد مخدر تولید شده در افغانستان به اروپا
- کاهش اثرگذاری بر بنیان‌های اقتصادی کارتل‌های مواد مخدری داخل و منطقه‌ای (پولشویی)
- کاهش سن اعتیاد و درگیر شدن زنان، جامعه دانش آموزی و دانشجویی کشور
- کاهش مانایی در درمان و افزایش عود اعتیاد بدلیل ضعف اثر بخشی پروتکل درمان و کاهش آسیب معتادان
- ضعف در تبیین رویکرد اجتماعی و ابهام در نحوه مردمی کردن امر مبارزه در حوزه‌های کاهش عرضه و کاهش تقاضای مواد مخدر و روانگردان‌ها
- ضعف در شکل‌گیری ساختارهای تخصصی مبارزه با مواد مخدر متشکل از نیروی انسانی متخصص در دستگاه‌های و نهادهای اجرایی ذی‌ربط

برنامه راهبردی مبارزه همه جانبه با مواد مخدر، روانگردان‌ها و پیش‌سازها

– اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی
۱	کاهش عرضه و سخت کردن دسترسی به مواد مخدر و روانگردان‌ها	مقابله حرفه‌ای (اطلاعاتی – عملیاتی) با عرضه مواد مخدر، روانگردان‌ها و پیش‌سازها در قالب توسعه و گسترش اقدامات کنترلی و مقابله‌ای در مرزها و مبادی ورودی کشور
۲	افزایش اثربخشی قوانین و مقررات	تقویت نظام حقوقی – قضایی و افزایش ریسک قاچاق مواد مخدر و روانگردان‌ها بروز نمودن قوانین و مقررات و ارتقاء اثربخشی قوانین متناسب با تهدیدات نوظهور و اجرای موثر آنها
۳	بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های منطقه‌ای و جهانی	ارتقاء دیپلماسی فعال، حمایت یابی و افزایش مشارکت منطقه ای و جهانی در امر مبارزه با مواد مخدر و روانگردان‌ها
۴	پیشگیری از اعتیاد و حفظ سرمایه‌های انسانی و اجتماعی (جوانان، زنان و خانواده‌ها) در کانون‌های مختلف هدف از تهدید مواد مخدر و روانگردان‌ها	پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر و روانگردان‌ها در افشار سالم جامعه و گروه‌های اجتماعی هدف
۵	افزایش دسترسی به خدمات درمان، بازتوانی و کاهش آسیب	افزایش کمی مراکز و ارتقاء کیفی شیوه‌های درمان و کاهش آسیب معنادار و توسعه حمایت‌های اجتماعی از معاندان بهبودیافته و خانواده آنان مدیریت همدمند مصرف و کاهش اعتیاد به مواد مخدر و روانگردان‌ها
۶	توسعه صیانت و حمایت اجتماعی در عرصه کاهش تقاضای مواد مخدر و روانگردان‌ها	مردمی کردن امر مبارزه و توسعه مشارکت سازمانهای مردم نهاد به عنوان سرمایه اجتماعی در حوزه کاهش تقاضای مواد مخدر و روانگردان‌ها در محیط‌های چهارگانه هدف
۷	ارتقاء و اصلاح ساختارهای مدیریتی و راهبردی علمی مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان‌ها	ارتقاء و اصلاح ساختار مدیریت مبارزه با مواد مخدر و روانگردان‌ها به منظور تحقق سیاست‌های کلی نظام مدیریت دانش‌محور، گسترش و توانمندسازی بنیان‌های ساختاری، آماری، اعتباری، پشتیبانی و فناوری اطلاعات امر مبارزه برای کاهش عرضه و تقاضای مواد مخدر، روانگردان‌ها و پیش‌سازها در کشور

– اهداف کمی

ردیف	اهداف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های					سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹			
۱	کاهش عرضه و دسترسی به مواد مخدر و روانگردان‌ها	درصد	توسعه اقدامات اطلاعاتی و ارتقاء توان عملیاتی نیروهای مقابله‌ای و انجام مبارزه حرفه‌ای با شبکه‌ها و عوامل اصلی داخلی و بین‌المللی	۳۰	۳۱	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰	۶۰			
		درصد	کاهش ورود و قاچاق مواد مخدر و روانگردان‌ها به عمق کشور با ارتقاء ظرفیت‌ها، تجهیزات کنترلی و عملیات‌ها در مرزها	۵۰	۵۲	۵۵	۶۰	۶۵	۷۰	۷۵			
۲	تقویت نظام حقوقی و قضایی به منظور	درصد	ارتقاء دانش مقابله و توسعه و تجهیز امکانات سخت افزاری و نرم افزاری برای مقابله موثر با قاچاق دریایی، هوایی و زمینی مواد مخدر و روانگردان‌ها	۲۰	۲۳	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰			
		درصد	مبارزه حداکثری با پولشویی درآمدهای حاصل از تجارت غیرقانونی مواد مخدر و روانگردان‌ها	۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲			

ردیف	اهداف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای						
		عنوان	واحد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۷	تقاضای مواد مخدر و روانگردان ها	افزایش ۲۵ درصدی میزان مشارکت تشکل ها و سازمان های مردم نهاد و غیر دولتی در قالب شبکه ملی سازمان های مردم نهاد به عنوان سرمایه های اجتماعی در امر مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان ها	سمن	۲۷۲۸	۲۸۰۰	۲۸۶۴	۳۰۰۰	۳۱۳۷	۳۲۷۳	۳۴۱۰
	ارتقاء و اصلاح ساختارهای مدیریتی و راهبردی علمی	افزایش حمایت از زنان سرپرست خانوار و توانمندسازی زنان در مقابل تهدید اعتیاد و تبعات آن	درصد	-	۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵
	مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان ها	توسعه تحقیقات کاربردی و پژوهش های راهبردی و تولید دانش تخصصی در عرصه های کاهش عرضه و کاهش تقاضای مواد مخدر و روانگردان ها در کشور به میزان ۲۵ درصد تا پایان برنامه	درصد	-	۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵
		افزایش ۵۰ درصدی توان مدیریتی و پاسخگویی در قالب اصلاح رویکردها، ارتقاء نظام های فناوری اطلاعات، ساختاری، آماری، مالی و اعتباری، نیروی انسانی و پشتیبانی و نظارتی فرایند مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان ها تا پایان برنامه	درصد	۵۰	۵۲	۵۵	۶۰	۶۵	۷۰	۷۵

- راهبردها، سیاستها و اقدامهای اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	ارتقاء دیپلماسی فعال، حمایت یابی و افزایش مشارکت منطقه ای و جهانی در امر مبارزه با مواد مخدر و روانگردان ها	گسترش روابط و همکاری های منطقه ای با اولویت کشورهای همسایه و اسلامی، مشارکت فعال در همایش ها، جلسات، کنفرانس ها و کارگاه های منطقه ای و بین المللی و تشریح الزامات، طرح ها و برنامه های هدفمند	ایجاد روابط و همکاری های مؤثر با کشورها به ویژه کشورهای همسایه - برگزاری همایش ها، جلسات و کارگاه های بین المللی، منطقه ای و ملی در خصوص ابعاد مبارزه با مواد مخدر
۲	تقویت نظام حقوقی و قضایی با رویکرد افزایش ریسک و هزینه های قاچاق مواد مخدر و روانگردان ها	بروز نمودن قوانین و مقررات و ارتقاء اثربخشی قوانین متناسب با تهدیدات نوظهور و اجرای مؤثر آنها	اصلاح قوانین و مقررات متناسب با تهدیدات نوظهور و مواد مخدر جدید
۳	کاهش عرضه مواد مخدر و روان گردان ها	توسعه و گسترش اقدامات کنترلی و مقابله ای در مرزهای زمینی، دریایی و هوایی کشور - ضربه زنی به بنیان های اقتصادی قاچاقچیان و شناسایی اموال و کنترل پایگاه ها و پناهگاه های مالی قاچاقچیان در داخل و خارج از کشور	اجرای نمودن اقدامات مؤثر در کنترل مرزهای زمینی، دریایی و هوایی - معرفی اموال و دارایی های قاچاقچیان به محاکم قضایی برای توقیف و مصادره آن

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۴	<ul style="list-style-type: none"> - پیشگیری از اعتیاد به موادمخدر و روانگردان‌ها در اقشار سالم جامعه - افزایش کمی مراکز و ارتقاء کیفی شیوه‌های درمان و کاهش آسیب معنادان 	<ul style="list-style-type: none"> - پیشگیری اولیه از اعتیاد و حفاظت از اقشار سالم جامعه در محیط‌های خانواده و اجتماع - شمولیت تمام هزینه‌های ترک اعتیاد در بیمه پایه و بستری معنادان - جلب مشارکت تشکل‌های مردم نهاد و غیردولتی در عرضه‌های مختلف کاهش تقاضای موادمخدر و روانگردان‌ها - بروز نمودن دقیق پروتکل‌های درمانی و کاهش آسیب مطابق با استانداردهای جهانی و علمی روز 	<ul style="list-style-type: none"> - اجرای برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد برای اعضای خانواده - اجرایی نمودن بیمه درمان اعتیاد - فراهم کردن بستر لازم برای مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مختلف کاهش تقاضا - اجرای پروتکل‌های درمانی و کاهش آسیب مصوب
۵	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء دانش عمومی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آموزشی - اتخاذ راهکارهای پیشگیرانه مقلدانی و درمی 	<ul style="list-style-type: none"> - تولید دانش بومی و تخصصی مبارزه با موادمخدر و روانگردان‌ها با توجه به شرایط جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی کشور 	<ul style="list-style-type: none"> - انجام پروژه‌های بنیادی و کاربردی در حوزه موادمخدر و ارائه یافته‌های علمی به سیاستگذاران
۶	<ul style="list-style-type: none"> - گسترش حمایت‌ها و صیانت اجتماعی از معنادان بهبود یافته و خانواده آنان - ارتقاء نظارت کیفی بر اجرای شیوه‌های درمان و کاهش آسیب معنادان در مراکز درمان دولتی و غیر دولتی 	<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی ظرفیت‌های مردمی و سازمان‌های مردم نهاد و ایجاد تسهیلات لازم برای مشارکت حداکثری مردم در دو حوزه کاهش عرضه و کاهش تقاضای موادمخدر و روانگردان‌ها - طراحی برنامه‌ها و فعالیت‌های ویژه در حوزه جوانان، زنان و خانواده با توجه به گسترش معضل اعتیاد و موادمخدر در این قشر از جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> - اجرای برنامه‌های ویژه حفاظت از جوانان، زنان و خانواده‌ها در مقابل آسیب‌های ناشی از موادمخدر - ایجاد بستر لازم برای مشارکت و همکاری مردم در زمینه مقابله با آسیب‌های موادمخدر
۷	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء و اصلاح ساختار مدیریت مبارزه با موادمخدر و روانگردان‌ها در دستگاه‌های اجرایی عضو و مرتبط ستاد به منظور تحقق سیاست‌های کلی نظام 	<ul style="list-style-type: none"> - ورود موثر قوای سه گانه کشور با موضوع تعیین و اجرای سهم خود در امر مبارزه با موادمخدر با توجه به فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) - طراحی سامانه ملی اطلاعات مبارزه با موادمخدر در سطوح ملی و استانی 	<ul style="list-style-type: none"> - اجرای سامانه ملی اطلاعات مبارزه با موادمخدر در کلیه استان‌ها - انجام تکالیف تعیین‌شده برای دستگاه‌های اجرایی
۸	<ul style="list-style-type: none"> - جلب مشارکت و حضور حداکثری مردم، تشکل‌ها و سازمان‌های مردم نهاد و غیردولتی به عرضه‌های مختلف مبارزه با موادمخدر 	<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی ظرفیت‌های مردمی و سازمان‌های مردم نهاد و ایجاد تسهیلات لازم برای مشارکت حداکثری مردم در دو حوزه کاهش عرضه و کاهش تقاضای موادمخدر و روانگردان‌ها - تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های ویژه در حوزه جوانان، زنان و خانواده با توجه به گسترش معضل اعتیاد و موادمخدر در این قشر از جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> - فراهم کردن بستر لازم برای مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مختلف کاهش تقاضا - اجرای برنامه‌های ویژه پیشگیری از اعتیاد برای جوانان، زنان و خانواده‌ها

الزامات

- ایجاد سیستم‌های اطلاعاتی جامع و شبکه‌های ارتباطی
- اصلاح قانون مبارزه با موادمخدر و رفع خalahای حقوقی و قانونی و جلوگیری از فرار مجرمین.
- اصلاح خلاء های قانونی و رفع ضعف اثربخشی قانون مبارزه با پولشویی

امداد و نجات

۱-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود امداد و نجات

تحلیل جدول مربوط به گزارش عملکرد سازمانهای اصلی دخیل در امر امداد و نجات، نشان میدهد که فعالیت های مربوط به ایجاد آمادگی شامل مانور، هشدار و در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال پایه ۱۳۸۳ رشد قابل توجهی داشته است. اقدامات ترویجی جهت افزایش آگاهی عمومی از حدود ۴۷۰۰۰۰ نفر بهره مند، به ۱۵۰۰۰۰۰ نفر رسیده که رشدی معادل ۲۲۰٪ را نشان می دهد. تمامی افراد آموزش دیده تا پایان سال ۹۳ در تیم های عملیاتی ساماندهی گردیدند. تعداد بهره وران آموزش های تخصصیاز ۲۵۴۰۰ نفر به ۵۶۱۹۵ نفر در خلال سالهای ۸۴ تا ۹۳ رشد ۲۷۵٪ درصدی داشته و پیش بینی می شود تا پایان سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۶۰۰۰۰۰ نفر، از آموزش های تخصصی امداد و نجات بهره مند شوند.

به لحاظ تجهیزات، تعداد پایگاههای امداد جاده ای بین شهری از ۱۸۵ پایگاه در سال ۱۳۸۳ به ۳۹۸ پایگاه در سال ۱۳۹۳ رسیده که رشدی بالغ بر ۱۰۰ درصد را نشان می دهد. تعداد پایگاه های امداد و نجات کوهستان در سال ۹۳ بالغ بر ۵۹ پایگاه، پایگاه امداد هوایی ۱۹ و پایگاه امداد و نجات دریایی به ۲۱ پایگاه ارتقاء یافته است. زمان حضور رسیدن بر صحنه حوادث نیز از ۱۷ دقیقه و ۲۸ ثانیه در سال ۸۴ به حدود ۹ دقیقه در سال جاری کاهش یافته است. شاخص های مربوط به حوزه بازسازی و بازتوانی نیز رشد داشته است به نحوی که از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۸۳، بالغ بر ۹۲ محله تحت پوشش طرح محب سازمان بهزیستی (طرح مشاوره ای حمایت روانی - اجتماعی در بلایای طبیعی) قرار گرفته اند. شایان ذکر است گسترش آموزش های همگانی و ترویج فرهنگ ترافیکی، کاهش ۳ درصدی مصدومان درسال ۹۳ (نسبت به سال ۹۲) را نشان می دهد.

از سوی دیگر شبکه امداد و نجات کشور به ابزارهای جدید جستجو، نوسازی آمبولانس ها، تجهیز موتور سیکلت های ارزیاب و پیشرواستفاده از خودروهای امدادی چند منظوره، تقویت ارتباطات، ایجاد شماره ۱۱۲ جهت اعلام حوادث، طراحی سامانه ثبت حوادث و ایجاد مراکز EOC در سراسر کشور، تسریع اطلاع رسانی حوادث، راه اندازی امداد هوایی در فاز امداد جاده ای و عملیات شهری از اقدامات موثر این دوره می باشد.

در این میان جمعیت هلال احمر بعنوان متولی قانونی امداد و نجات کشور، با ۸۵۰۰ نیروی (رسمی، پیمانی و قراردادی) و همکاری بیش از ۵۱۰۰۰۰ امدادگر سطح بندی شده، ۶۶ شعبه، ۴۸۵ پایگاه (۴۰۶ بین شهری، ۵۹ کوهستان و ۲۰ ساحلی) ۱۷ بالگرد امدادی، ۱۹ پایگاه امداد هوایی، بیش از ۱۰۰۰ دستگاه آمبولانس، ۳۶۳ دستگاه خودروی نجات تیپ ۱ و ۲، بیش از ۸۰۰ دستگاه خودروهای امدادی و تجهیزاتی، خدمات امداد و نجات سطح کشور را انجام می‌دهد.

عملکرد اهداف کمی هلال احمر

رتبه	هدف کمی/عنوان	واحد شمارش	سال‌های برنامه چهارم		برنامه پنجم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم				
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
			رشد متوسط دوره					رشد متوسط دوره		
۱	آموزش‌های تخصصی ویژه امدادگران و نجاتگران	درصد	۴/۲	۵/۸	۵	۶/۱	۶/۴	۷	۷/۶۲	۷/۸
۲	تأمین ۲۲ قلم کالای امدادی متناسب با جمعیت کل کشور	درصد اقلام ۲۲گانه	۱۰	۱۵/۳	۱۲/۶۵	۱۶	۱۶/۷	۱۷/۱	۱۷/۷۳	۱۹
۳	درصد میزان پوشش امداد و نجات	درصد پایگاه‌های امداد و نجات به نسبت محورهای مواصلاتی	۳۶	۳۸	۳۷	۴۲	۴۶	۵۰	۵۱/۸۷	۵۴
۴	کاهش زمان خدمات‌رسانی نیروهای امداد و نجات به آسیب‌دیدگان ناشی از حوادث و سوانح	زمان	۹:۳۰	۹:۱۰	۸:۵۲	۸:۴۸	۸:۴۰	۸:۳۲	۸:۳۰	۸:۳۰
۵	ارائه خدمات حمایتی - ارتقاء فرایند بازیپوند خانواده در هنگام بروز حوادث و سوانح	درصد تیم‌های حمایت روانی جمعیت آسیب‌دیده	۷/۳	۷/۷	۸/۱	۸/۲	۸/۶	۹	۹/۲	۹/۲

جدول مقایسه حوادث و سوانح طبیعی در دنیا و حوادث کشور و آمار پوشش امدادی از سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴

ردیف	تعاریف مندرج در سند	حوادث و سوانح طبیعی و غیر طبیعی شایع در سطح دنیا	حوادث طبیعی در ایران (۳۱ مورد)	وضعیت پاسخگویی مورد	تعداد آسیب دیدگان (نفر)	حوادث فاقد متولی
۱	تهدید	زلزله	زلزله	۱۰۰۰	۳۴۹,۰۷۶	سقوط هواپیما
۲	مخاطره	روانگرایی	تسونامی	-	-	سقوط بالگرد
۳	حادثه	تسونامی	زمین لغزش ها	-	-	حوادث ریلی
۴	سانحه	روانه های گلی	سنگ ریزش ها	۲۶	۵۳۸	اورژانس هوایی
۵	فاجعه	زمین لغزش ها	ریزش های سطحی	۵۹	۷۳۲	تصادفات جاده‌ای
۶	خطر	سنگ ریزش ها	فرسایش خاک	۱۲	۵۱	حریق جنگل
۷	کاهش خطرپذیری	ریزش های سطحی	نفوذ و پیشروی آب دریا	۲	-	آتش نشانی برون شهری
۸	آسیب پذیری	فرسایش خاک	رسوب زدایی	-	-	ریزش معدن
۹	کاهش آسیب پذیری	نفوذ و پیشروی آب دریا	دگرشکلی سواحل	۲	-	حوادث زیر دریایی
۱۰	بحران	رسوب زدایی	مرداب زایی	۴	-	انفجار
۱۱	مدیریت بحران	دگرشکلی سواحل	کویرزایی	۷	-	حوادث صنعتی
۱۲	امداد	مرداب زایی	انجماد و سرمازدگی	۳۲۸	۸۵,۶۲۳	
۱۳	نجات	کویرزایی	بهمن	۷۴	۸۷۵	
۱۴	عملیات امداد و نجات	انجماد و سرمازدگی	طوفان	۲۱۴	۱۰۷,۳۷۹	
۱۵	زلزله	بهمن	آلودگی هوا و محیط زیست	۸	۸۷۴	
۱۶	سیل	طوفان	آفات و بیماریهای نباتی	۱۳۸	-	
۱۷	آتش سوزی	آلودگی هوا و محیط زیست	خشکسالی	۷۵	-	
۱۸	رائش زمین	آفات و بیماریهای نباتی	خودسوزی جنگلها	۸۷۰	۷۹۲	
۱۹	طوفان	خشکسالی	صاعقه	۳۹	۶۰	
۲۰	گردباد	خودسوزی جنگلها	نشست زمین در نواحی استخراج معدنی	-	-	
۲۱	خشکسالی	صاعقه	سیل	۲۳۵۳	۳۶۳,۴۵۲	
۲۲	تصادفات جاده‌ای	خطرات ژئوترمال (زمین گرایی)	آشفشان	-	-	

۲-۱- مقایسه بین المللی وضعیت امداد و نجات با کشورهای منتخب

جدول مقایسه زمان رسیدن نیروهای امدادی در صحنه حوادث ترافیکی بین شهری (به واحد دقیقه)					
نام کشور	ایران	آمریکا	آلمان	استرالیا	ترکیه
مدت زمان (دقیقه)	۱۰.۲۳	۸.۵۷	۹.۳۱	۱۰	۹.۴۷

جدول مقایسه‌ای وضعیت خدمات امداد و نجات توسط صلیب سرخ و هلال احمر (۲۰۱۳) در برخی کشورها

کشور	تعداد داوطلبان	تعداد کارکنان	تعداد شعبات محلی	تعداد افراد دریافت‌کننده خدمات امدادی	تعداد افراد دریافت‌کنندگان خدمات توسعه‌ای	تعداد بهره‌وران آموزش‌های امدادی
ایران	۲۳۵۳۶۶۸	۷۵۰۰	۳۸۰۰	۷۸۳۹۴۵	۱۶۱۷۹۹۷۴	۳۰۵۹۳۶
کانادا	۲۰۰۰۰	۲۶۰۰	۳۱۴	۹۰۶۲۵	۹۳۹۸۸۰۶	۵۴۹۲۲
استرالیا	۳۴۹۸۹	۲۹۶۳	۸۷۹	۵۹۱۶۶	۵۹۴۱۰۴	۴۵۲۳
آلمان	۳۹۸۰۰۰	۱۴۹۸۶۹	۵۰۶۵	۲۲۳۰۰۰	۷۳۷۱۵۷۰	۰
سريلانكا	۴۰۰۰	۲۱۹	۴۶۷	۵۵۰۰۰	۲۸۵۰۰۰	۹۰۰۰
ژاپن	۲۱۷۹۸۳۷	۶۵۲۱۲	۴۴۳	۷۳۵۹۲	۳۲۸۱۷۵۱	۷۳۹۲۵۰
ترکیه	۱۰۱۳۳	۲۸۸۸	۷۵۰	۴۴۴۰۴۴۵	۳۵۰۰۰۰۰	۱۲۸۸۳۱۷
لبنان	۸۰۰۰	۲۴۵	۳۱	۱۸۸۴	۱۰۱۴۳۶	۵۰۳۹
روسیه	۳۰۵۶	۲۵۸	۸۹	۱۲۰۰۰	۱۷۰۰۰	۲۶۰۰

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- حادثه خیز بودن اقلیم ایران (به نحوی که از ۴۱ نوع حادثه طبیعی در جهان، ۳۱ نوع آن در ایران به وقوع می‌پیوندد) و در نتیجه در صد بالای آسیب‌دیدگان حوادث و سوانح
- عدم به کارگیری استانداردهای جدید در خصوص عملیات امداد و نجات
- عدم تعیین متولی قانونی برای برخی حوادث و سوانح
- تعدد متولیان امر حوادث و سوانح

برنامه راهبردی امداد و نجات

– اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی
۱	کاهش خطرپذیری ناشی از حوادث و سوانح	اجرای سیاست‌های پیشگیرانه برای کاهش خطرپذیری ناشی از حوادث و سوانح
۲	افزایش پوشش خدمات امداد و نجات حوادث و سوانح کشور	اجرای سیاست‌های پیشگیرانه برای کاهش خطرپذیری ناشی از حوادث و سوانح
۳	حضور سریع و به موقع و مؤثر عوامل امدادی هنگام بروز حوادث و سوانح	ارتقاء کارایی و اثربخشی مداخلات امداد و نجات در حوادث و سوانح
۴	ارتقاء کیفی خدمات ارائه شده به بازماندگان حوادث و سوانح	ارتقاء کارایی و اثربخشی مداخلات امداد و نجات

– اهداف کمی

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال		سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	کاهش خطرپذیری ناشی از حوادث و سوانح	درصد	آموزش‌های تخصصی ویژه امدادگران و نجاتگران	۷/۶۲	۷/۱۸	۸/۶۳	۹/۶۴	۱۰/۶۶	۱۱/۶۷	۱۲/۶۸
۲	افزایش پوشش خدمات امداد و نجات حوادث و سوانح کشور	درصد اقلام ۲۲گانه متناسب با جمعیت کل کشور	تامین ۲۲ قلم کالای امدادی متناسب با جمعیت کل کشور	۱۷/۷۳	۱۹	۳۴/۱۸	۵۰/۶۴	۶۷/۰۹	۸۳/۵۵	۱۰۰
		درصد پایگاه‌های امداد و نجات به نسبت محورهای مواصلاتی	درصد میزان پوشش امداد و نجات	۵۱/۸۷	۵۴	۶۱/۵	۷۱/۱۲	۸۰/۷۵	۹۰/۳۷	۱۰۰
۳	حضور سریع و به موقع و مؤثر عوامل امدادی هنگام بروز حوادث و سوانح	زمان	کاهش زمان خدمت‌رسانی نیروهای امداد و نجات به آسیب‌دیدگان ناشی از حوادث و سوانح	۸:۳۳	۸:۳۰	۸:۲۵	۸:۰۵	۷:۵۰	۷:۴۰	۷:۳۳
۴	ارتقاء کیفی خدمات ارائه شده به بازماندگان حوادث و سوانح	درصد تیم‌های حمایت روانی جمعیت آسیب‌دیده	ارائه خدمات حمایتی – ارتقاء فرآیند باز پیوند خانواده در هنگام بروز حوادث و سوانح	۹	۹/۲	۱۰/۲	۱۱/۴	۱۲/۶	۱۳/۸	٪۱۵

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	اجرای سیاست‌های پیشگیرانه برای کاهش خطرپذیری ناشی از حوادث و سوانح	- ارتقای ارائه آموزش‌های همگانی - توسعه ارائه آموزش‌های تخصصی ویژه امدادگران و نجاتگران - ارتقای مقاومت سکونتگاه‌ها و اماکن کشور با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط با تاکید بر مقاوم سازی تاسیسات زیربنایی و ساختمان‌ها - تأمین اقلام ۲۲ گانه امدادی متناسب با جمعیت کل کشور - پوشش پایگاه‌های امداد و نجات متناسب با کل جمعیت کشور - ارتقاء سطح آگاهی در مورد استراتژی‌های پیشگیرانه و روش‌های ساخت و ساز در میان شهروندان - ارتقاء فرآیند بازیوند خانواده بعد از بروز حوادث و سوانح	- ارائه آموزش‌های همگانی به جامعه هدف - ارائه آموزش‌های تخصصی به امدادگران - اجرایی شدن دستورالعمل‌های مقاوم‌سازی سکونتگاه‌ها - توزیع اقلام امدادی بین آسیب‌دیدگان - راه‌اندازی پایگاه‌های امداد و نجات - بازگرداندن افراد آسیب‌دیده از حوادث و سوانح به خانواده
۲	ارتقای کارایی و اثربخشی خدمات امداد و نجات و حوادث و سوانح	- تدوین فرایند عملیات امداد و نجات بر اساس استانداردهای ملی و بین‌المللی - تأسیس و راه‌اندازی پایگاه‌های جدید امداد و نجات برحسب استانداردهای تدوین شده - ساماندهی و ارتقا کیفی و کمی تیم‌های واکنش سریع - ارائه خدمات حمایتی (توانبخشی، درمان اضطراری و روانی) - تاکید بر برگزاری مانورهای آمادگی امداد و نجات - کاهش زمان پاسخگویی	- انجام عملیات امدادونجات براساس استانداردهای بین‌المللی و ملی - اجرای عملیات امدادونجات توسط تیم‌های واکنش سریع - ارائه خدمات درمان اضطراری به آسیب‌دیدگان - انجام عملیات امدادونجات در حداقل زمان ممکن
۳	ارائه خدمات با کیفیت قابل ارائه به بازماندگان حوادث و سوانح	- پوشش پایگاه‌های امداد و نجات متناسب با کل جمعیت - تأمین اقلام ۲۲ گانه امدادی متناسب با جمعیت کشور - انجام عملیات امداد و نجات بر اساس استانداردهای ملی و بین‌المللی - ارتقای کمی و کیفی بسته خدمات امداد و نجات	- توزیع اقلام امدادی بین آسیب‌دیدگان حوادث و سوانح - انجام عملیات امدادونجات براساس استانداردهای بین‌المللی و ملی - راه‌اندازی پایگاه‌های امدادونجات در کل کشور براساس نیاز
۴	تعیین متولی برای انواع سوانح و حوادث کشور	- احصای کلیه سوانح و حوادث کشور - تعیین تکلیف برای دستگاه‌های مرتبط با امداد و نجات در خصوص سوانح و حوادث	- انجام تکالیف در خصوص کلیه سوانح و حوادث توسط دستگاه اجرایی ذی‌ربط

الزامات

– طراحی و اجرای نظام جامع امداد و نجات کشور(منطبق با نظام تقسیم کار و نقش‌های محوری هر سازمان و بهره‌گیری از ظرفیتهای انسانی و عملیاتی کلیه سازمانها و نیروهای نظامی کشور در امر مدیریت بحران و مشخصا امدادونجات کشور).

- تهیه و بهنگام سازی نقشه های خطر پذیری و آسیب پذیری مناطق و سکونتگاههای کشور برای پاسخگویی سوانح و حوادث انسان ساز و طبیعی
- طراحی و تدارک و استقرار سامانه های هشدار زودهنگام سوانح و حوادث
- تعیین متولی قانونی برای حوادث و سوانح فاقد متولی.
- تدوین سند پیشگیری و کاهش خطر پذیری
- اصلاح روش های ارایه خدمات امداد و نجات به منظور افزایش اثربخشی و کارایی.
- سازماندهی تیم های عملیات تخصصی امدادی.
- تهیه و تدوین سند برنامه عملیاتی امداد و نجات کشور.
- طراحی و استقرار نظام ارتقاء اثربخشی مشارکت جوانان، داوطلبان و گسترش تاب آوری اجتماعی در حوادث و سوانح.
- ارتقای تاب آوری و توانمندسازی آحاد جامعه (افراد و اجتماعات) به ویژه جوانان، داوطلبان برای پاسخگویی حوادث و سوانح با تاکید بر مشارکت اجتماع محور در مدیریت حوادث و سوانح.

اعتبارات هزینه ای مورد نیاز تحقق اهداف کمی حوزه رفاه و تامین اجتماعی از محل درآمدهای عمومی

میلیون ریال

ردیف	هدف کمی	از محل درآمدهای عمومی				
		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	اهداف کمی حوزه امداد و نجات	۴۶۵۲۰۰	۵۳۴۹۸۰	۶۱۵۲۲۷	۷۰۷۵۱۱	۸۱۳۶۳۸
۲	اهداف کمی حوزه بیمه های اجتماعی	۱۴۰۴۱۹۰۰۰	۱۶۱۴۸۱۸۵۰	۱۸۵۷۰۴۱۲۸	۲۱۲۵۵۹۷۴۷	۲۴۵۵۹۲۷۰۹
۳	اهداف کمی حوزه حمایتی	۴۵۸۰۲۲۰۰۰	۵۲۶۷۳۶۸۰۰	۶۰۵۷۴۷۳۲۰	۶۹۶۶۰۹۴۱۸	۸۰۱۱۰۰۸۳۱
۴	اهداف کمی حوزه توانبخشی	۱۲۲۸۴۱۰۰	۱۴۲۴۱۷۱۵	۱۶۳۷۷۹۷۲	۱۸۳۳۴۶۶۸	۲۱۶۵۹۸۶۸
۵	اهداف کمی حوزه تحقیق و توسعه رفاه اجتماعی	۳۰۳۹۰۰	۳۶۴۴۴۶	۳۹۴۹۶۸	۴۵۰۲۴۱	۵۱۳۲۷۵
	جمع کل	۶۱۱۶۰۴۲۰۰	۷۰۳۳۴۱۷۹۱	۸۰۸۸۳۹۵۹۵	۹۳۰۱۶۱۵۵۵	۱۰۶۹۶۸۱۲۳۱

اعتبار مورد نیاز برای سال ۱۳۹۵ معادل ۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال می باشد و مبنای محاسبات اصلی می بایست بر اساس رقم مذکور برای محاسبه کسریها باشد.

تادیه مطالبات صندوق های بیمه بازنشستگی ، بر اساس بند (۱) ماده (۴) لایحه احکام مورد نیاز برنامه ششم توسعه از طریق اوراق بهادار بر اساس سالیانه معادل ۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال تسویه می شود.

ایثارگران

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود ایثارگران

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود

- متوسط تعداد فوت پدران شهداء در سال حدود ۶۰۰۰ نفر می باشد، باتوجه به آمار ۵۶/۰۰۶ نفری سال ۱۳۹۴ پدران شهدا و روند افزایش سن و بالا رفتن درصد فوت، تعداد پدران معظم شهداء در سال ۱۳۹۹ به ۱۵/۰۰۰ نفر کاهش پیدا می کند.

- متوسط تعداد فوت پدران شهدا در سال ۵۰۰۰ نفر می باشد، باتوجه به آمار ۱۱۲/۹۳۸ نفری سال ۱۳۹۴ مادران شهدا و روند افزایش سن، تعداد مادران شهداء در سال ۱۳۹۹ حداکثر به ۷۷۰۰۰ نفر کاهش پیدا می کند.

- باتوجه به متوسط سن والدین شهداء در سال ۱۳۹۴، پیش بینی می شود کلیه والدین شهداء در قید حیات در سال ۱۳۹۹ در دوره سالمندی به سر می برند که این دوره شرایط ویژه ای را به همراه خواهد داشت

- در سال ۱۳۹۴ حدود ۸/۳ درصد از جانبازان در دوره سالمندی قرار دارند که این درصد در سال ۱۳۹۹ به ۲۰ درصد افزایش می یابد.

- در سال ۱۳۹۴ به میزان ۲۲ درصد از همسران شهداء در دوره سالمندی قرار دارند که این شاخص در سال ۱۳۹۹ به ۴۰ درصد افزایش می یابد.

عملکرد اهداف کمی بخش ایثارگران - فرهنگی

ردیف	عنوان هدف کمی	واحد ستاراف	سال های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
			۱	افزایش پوشش آموزشها و مسابقات قرآنی، فرهنگی و هنری ایثارگران		درصد	۱۳	۱۸	۳۸٪	۱۶	
۲	افزایش پوشش برنامه های زیارتی و سیاحتی ایثارگران	درصد	۲۶	۳۱	۱۹٪	۲۹	۸	۴	۴	۶	-
۳	افزایش پوشش خدمات ورزشی و تربیت بدنی ایثارگران	درصد	۱۰	۱۶	۶۰٪	۱۵	۴	۲	۴	۶	-
۴	افزایش پوشش خدمات آموزش عمومی ایثارگران	نفر	۷۷,۳۳۰	۹۰,۲۴۷	۱۶٪	۸۶,۸۴۳	۸۰,۷۹۳	۷۳,۲۶۳	۶۶,۰۲۹	۶۶,۰۲۹	-
۵	ارائه خدمات دانشجویان شهریه پرداز	نفر	۴۸,۱۰۰	۸۲,۱۲۸	۷۰٪	۸۶,۸۷۶	۱۰۵,۲۷۷	۱۲۰,۶۷۱	۱۳۱,۳۲۰	۱۴۱,۳۲۰	٪۶۵
۶	افزایش پوشش خدمات دانشجویان روزانه دولتی	نفر	۲۲,۷۳۶	۲۵,۰۰۳	۹٪	۲۱,۱۷۳	۲۱,۱۷۳	۲۱,۳۳۵	۲۱,۱۵۳	۲۵,۱۵۳	-
۷	افزایش کامل حمایت از نخبگان و سرامدان	درصد				۱۸	۱۲	۱۰	۱۶	۱۸	۰
۸	سایر آموزش عالی	نفر	۴۱,۶۰۴	۵۰,۹۰۰	۲۲٪	۴۰,۲۴۸	۱۵,۹۶۰	۴۴,۵۷۶	۴۲,۵۰۲	۲۷,۸۵۰	-

عملکرد اهداف کمی بخش ایثارگران - بهداشت و درمان

ردیف	هدف کمی	واحد ستاراف	سال های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
			۱	حفظ پوشش بیمه همگانی ایثارگران		درصد	۹۳	۹۶	٪۳	۹۶	
۲	حفظ پوشش بیمه مکمل ایثارگران	درصد	۵۰	۹۸	٪۹۶	۹۸	۹۸	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	٪۲
۳	افزایش پوشش آموزش های تخصصی درمانی	درصد	۴۰	۴۵	٪۱۲	۴۸	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	٪۱۰
۴	افزایش پوشش طرح پایش سلامت ایثارگران	نفر	۱۷۰,۴۱۸	۱۸۹,۱۲۶	٪۱۰	۱۹۱,۲۶۱	۱۹۳,۵۱۳	۱۸۹,۴۱۳	۱۱۲,۵۳۸	۱۵۰,۰۰۰	-

۱۳۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کمی	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۵	افزایش پوشش خدمات دارو و تجهیزات پزشکی و توانبخشی و رفاهی درمانی	نفر	۹۶۲,۴۳۵	۱,۰۸۲,۳۳۸	٪۱۲	۱,۰۷۶,۳۳۰	۱,۰۵۴,۰۰۰	۱,۰۵۱,۰۰۰	۹۹,۰۵۰	۱۳۰,۰۵۰	٪۲۰
۶	حفظ پوشش خدمات مراقبت طولانی مدت (مراقبت سالمندی)	درصد	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۱۰۰	-
۷	پوشش کامل خدمات کمیسیون های پزشکی	نفر	۸۲,۱۱۱	۸۱,۵۴۰	۰	۸۵,۰۴۴	۷۲,۸۶۹	۴۵,۱۸۳	۳۲,۳۰۰	۳۳,۰۰۰	-

عملکرد اهداف کمی بخش ایثارگران - ترویج فرهنگ ایثار و شهادت

ردیف	عنوان هدف کمی	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	افزایش تعداد مراسم و کنگره ها و یادواره	مراسم	۳۶۱۸	۴۸۰۶	٪۳۲	۶۱۳۳	۴۲۵۷	۵۶۶۲	۱۲۹۹	۱۳۵۰	-
۲	تحریر و انتشار مجلات شاهد	شماره	۳۲	۴۸	٪۵۰	۴۴	۴۳	۳۲	۴۷	۴۷	٪۶
۳	افزایش تالیف و نشر کتاب مرتبط با فرهنگ ایثار و شهادت	عنوان	۲۱۰	۵۴	-	۱۱۱	۸۴	۱۰۱	۷۰	۵۴	-
۴	افزایش برنامه های جمع آوری، مستندسازی و نگهداری آثار ایثارگران	مورد	۵۱۷۸۹	۳۲۶۷۳	-	۳۸۴۱	۱۵۰۰۵	۱۵۰۰۵	۲۱۱۵	۲۱۰۰	-
۵	افزایش تبلیغات محیطی و هنرهای تجسمی ایثارگران	مورد	۱۷۹۵۰	۴۹۴۸۴	٪۱۷۵	۶۰۸۷۳	۱۹۴۹۸	۲۰۲۵۲	۱۷۵۰۰	۱۸۰۰۰	-
۶	افزایش ایجاد مراکز فرهنگی	باب	۱۰۸۷	۱۳۵۶	٪۲۴	۱۲۹۹	۱۲۸۶	۱۲۴۵	۱۲۵۲	-	-

عملکرد اهداف کمی بخش ایثارگران - بخش تعاون ، اشتغال و مسکن

ردیف	عنوان هدف کمی	واحد معیار	سال های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	افزایش پوشش خدمات تامین مسکن ایثارگران واجد شرایط	درصد	۲۰	۲۵	۲۵٪	۳۰	۳۷	۴۲	۴۷	۴۸	۴۳٪
۲	افزایش پوشش خدمات مناسب سازی زیست شخصی ایثارگران	درصد	۴	۷	۷۵٪	۱۱	۱۶	۲۰	۲۹	۳۰	۱۷۲٪
۳	تسهیلات بانکی مسکن ایثارگران	نفر	۰	۴۸,۳۱۵	-	۳۳,۳۱۲	۲۲,۴۳۳	۳۴,۰۳۵	۴۵,۰۰۰	۴۵,۰۰۰	-
۴	افزایش پوشش تسهیلات رفاهی و اجتماعی ایثارگران	نفر	۷۹,۰۰۰	۶۵۱,۸۸۲	۷۳۵٪	۶۰۴,۳۷۸	۶۱۹,۹۹۷	۶۳۲,۶۶۷	۶۷۷,۰۰۰	۶۷۷,۰۰۰	۱۲٪
۵	حفظ پوشش بیمه های اجتماعی ایثارگران	درصد	۲۰	۱۰۰	۲۰۰٪	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۰
۶	تکمیل و راه اندازی مراکز جامع مراکز فرهنگی ، ورزشی و توانبخشی ایثارگران	درصد	۰	۳۵	-	۴۵	۵۰	۵۵	۶۰	۶۵	۶۰٪
۷	افزایش پوشش ایجاد اشتغال ایثارگران (استخدام در دستگاه ها)	درصد	۳	۲۰	۵۶۰٪	۲۲	۲۷	۳۲	۳۷	۳۸	۷۲٪
۸	افزایش پوشش ارتقاء آموزش های مهارتی شغلی و افزایش فرصت های شغلی ایثارگران (خود اشتغالی)	درصد	۳	۱۸	۵۰۰٪	۲۶	۲۸	۳۲	۳۴	۳۵	۲۴٪
۹	گلزار شهدا	درصد	۳	۳۷	۱۱۳۰٪	۴۶	۵۲	۵۶	۶۴	۶۵	۴۱٪
۱۰	افزایش پوشش طرح سپاس و مراجعه مکتوب (ارتباط با ایثارگران)	درصد	۰	۰	-	۷۰	۷۵	۷۷	۸۰	-	۱۷٪
۱۱	افزایش پوشش خدمات مددکاری فردی و گروهی	درصد	۰	۱۳	-	۱۳	۱۳	۱۴	۱۶	-	۱۳۳۸٪
۱۲	افزایش پوشش خدمات مشاوره خانوادگی ایثارگران واجد شرایط	درصد	۳	۴	۳۳٪	۵	۶	۷	۸	-	۱۱۰٪
۱۳	افزایش پوشش خدمات، آموزش و پیشگیری از آسیب های اجتماعی ایثارگران واجد شرایط	درصد	۸	۸	۰	۸	۸	۸	۸	۸	۰

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- عدم کفایت ترویج فرهنگ ایثار و شهادت
- توجه ناکافی به توانمندسازی و خوداتکایی ایثارگران
- پراکندگی مجریان و عدم امکان نظارت بر اجرای قوانین و مقررات ایثارگران در دستگاه‌های اجرایی کشور
- عدم جامعیت و کفایت خدمات معیشتی و رفاهی ایثارگران
- افزایش و عوارض ثانویه ناشی از مجروحیت و تاثیر آن بر درمان ایثارگران

برنامه راهبردی ایثارگران

- اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	اعتلای معرفت دینی، تمیق ارزشها، باورها و ترویج و توسعه فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت در جامعه	<ul style="list-style-type: none"> - تولید آثار فاخر در مقوله فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت - تلاش در جهت نهادینه نمودن فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت در اندیشه، باور، منش و رفتار مردم و مسئولان - مشارکت فعال ایثارگران در ترویج فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت - فراهم نمودن زمینه و شرایط شناسایی و پیوندهای اجتماعی بین نسلی ایثارگران و خانواده آنان در مقوله فرهنگ ایثار و جهاد و شهادت
۲	- ارتقاء سطح علمی، آموزشی و توانمندی ایثارگران و خانواده آنان	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش و توانمندسازی جامعه ایثارگری در حوزه اشتغال و حمایت از کارآفرینان شاهد و ایثارگر - اهتمام ویژه به امور تحصیلی و فرصت‌های آموزشی، تربیتی و فرهنگی جامعه ایثارگری - ارتقای مهارت‌های اجتماعی ایثارگران - توسعه و تقویت روحیه نشاط و شادابی و توسعه ورزش همگانی و تربیت بدنی سلامت محور در جامعه ایثارگری
۳	حفظ و ارتقای جایگاه و منزلت اجتماعی، عزتمندی، خودباوری و هویت جامعه ایثارگری	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه حمایت‌های حقوقی و قضایی از ایثارگران - استفاده از ظرفیت‌های جامعه و دستگاه‌های اجرایی در ایجاد فرصت‌های برابر برای ایثارگران - تشکیل سامانه عملکرد دستگاه‌های اجرایی - توسعه حمایت‌های توانمندسازی و مهارت‌آموزی در جهت خوداتکایی معیشتی ایثارگران - توسعه حمایت‌های معیشتی برای ایثارگران غیربرخوردار، محروم و معسر - توسعه حمایت‌های کمک به تامین مسکن ایثارگران
۴	حفظ و ارتقا سطح سلامت و کیفیت زندگی جامعه ایثارگری	<ul style="list-style-type: none"> - استقرار نظام مراقبت سالمندی برای ایثارگران (بیمه مراقبت طولانی‌مدت) - توسعه نظام خرید خدمت بهداشتی و درمانی - توسعه آموزش‌ها و تحقیقات کاربردی در امور بهداشتی، درمانی و سلامت ایثارگران

اهداف کمی

بر حسب اهداف کلی ایثارگران در برنامه ششم - فرهنگی و آموزشی

ردیف	عنوان هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم					
		واحد	عنوان	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
۱	حفظ و ارتقاء جایگاه و منزلت اجتماعی، عزتمندی، خردآوری و هويت جامعه ایثارگری	درصد	افزایش پوشش آموزشها و مسابقات قرآنی، فرهنگی و هنری ایثارگران	۱۵	۱۴	۱۶	۱۸	۲۴	۲۲	۲۰	
		درصد	افزایش پوشش برنامه‌های زیارتی و سیاحتی ایثارگران	۶	۴	۸	۱۱	۱۳	۱۳	۱۳	
		درصد	افزایش پوشش خدمات ورزشی و تربیت بدنی ایثارگران	۶	۴	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۷	
	حفظ و ارتقاء جایگاه و منزلت اجتماعی، عزتمندی، ایثارگری	درصد	افزایش پوشش خدمات، آموزش و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی ایثارگران واجد شرایط	۸	۸	۸	۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
		درصد	افزایش پوشش طرح سپاس و مراجعه معکوس (ارتباط با ایثارگران)	۸۰	۸۰	۸۵	۸۵	۸۵	۸۵	۸۵	۸۵
		درصد	افزایش پوشش خدمات مددکاری فردی و گروهی	۱۶	۱۶	۱۸	۱۶	۱۳	۱۲	۱۰	۱۰
		درصد	افزایش پوشش خدمات مشاوره خانوادگی ایثارگران واجد شرایط	۸	۸	۹/۴۰	۱۱/۲۵	۱۳/۴۹	۱۴/۹۵	۱۷/۹۴	۱۷/۹۴
۲	ارتقاء سطح علمی، آموزشی و توانمندی ایثارگران و خانواده آنان	نفر	افزایش پوشش خدمات آموزش عمومی ایثارگران	۶۶,۰۲۹	۶۶,۰۲۹	۵۷,۵۹۶	۵۴,۸۱۵	۵۲,۰۷۴	۴۹,۴۶۷	۴۶,۹۹۵	
		نفر	ارائه خدمات دانشجویان شهریه پرداز	۱۴۱,۳۲۰	۱۳۱,۳۲۰	۱۵۵,۱۳۶	۱۵۹,۷۹۰	۱۶۴,۵۸۴	۱۶۶,۳۲۰	۱۶۹,۵۵۴	
		نفر	افزایش پوشش خدمات دانشجویان روزانه دولتی	۲۵,۱۵۳	۲۱,۱۵۳	۲۷,۸۶۰	۳۲,۷۸۵	۳۶,۷۵۰	۴۰,۷۵۰	۴۲,۶۳۰	
		درصد	افزایش پوشش خدمات حمایت از نخبگان و سرامدان	۱۸	۱۶	۲۰	۲۲	۲۳	۲۵	۲۵	۲۵

بر حسب اهداف کلی اینارگران در برنامه ششم - ترویج فرهنگ ایثار و شهادت

ردیف	عنوان هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۳	اعتلای صورت دینی، تمسین آرزو، هاباره و ترویج فرهنگ ایثارجهاد و شهادت در جامعه	مراسم	افزایش تعداد مراسم و کنگره ها و یادواره	۱۲۹۹	۱۳۵۰	۱۳۷۰	۱۴۱۰	۱۴۵۰	۱۵۰۰	۱۵۶۰
		عنوان	افزایش تالیف و نشر کتاب مرتبط با فرهنگ ایثار و شهادت	۷۰	۷۰	۶۵	۷۰	۷۷	۸۴	۱۰۱
		دقیقه	افزایش تولید و حمایت از تولید برنامه دیداری و شنیداری	۲۹۲۲	۱۴۰۰	۱۱۸۶۸	۱۳۱۰۰	۱۴۵۰۰	۱۵۸۰۰	۱۷۴۰۰
		نفر - اینارگر	افزایش پوشش جمع آوری، مستندسازی و نگهداری آثار اینارگران	۲۱۱۵	۲۱۰۰	۱۵۰۰۰	۲۲۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۷۰۰۰	۲۱۰۰۰
		طرح	افزایش پژوهش‌های فرهنگی مرتبط با فرهنگ ایثار و شهادت	۵۲	۵۳	۶۵	۷۸	۹۵	۱۰۰	۱۱۰
		طرح	افزایش تبلیغات محیطی و هنرهای تجسمی اینارگران	۱۷۵۰۰	۱۸۰۰۰	۱۸۵۰۰	۱۹۰۰۰	۱۹۴۰۰	۱۹۸۰۰	۲۰۰۰۰
		مورد	ایجاد یادمان شهداء و اینارگران	۶	۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
		دقیقه	تولید فیلم های سینمایی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		درصد	اتمام طرح ساماندهی گلزار شهدا	۶۴/۷	۷۰	۷۳/۵	۸۲/۴	۹۰	۹۷/۸	۱۰۰

بر حسب اهداف کلی اینارگران در برنامه ششم - بهداشت و درمان

ردیف	عنوان هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۴	حفظ و ارتقا سطح سلامت و کیفیت زندگی جامعه اینارگری	درصد	حفظ پوشش بیمه همگانی اینارگران	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		درصد	حفظ پوشش بیمه مکمل اینارگران	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		درصد	افزایش پوشش آموزش‌های تخصصی درمانی	۵۰	۵۰	۵۵	۶۰	۶۵	۷۵	۸۰
		نفر	افزایش پوشش طرح پایش سلامت اینارگران	۱۱۲,۵۳۸	۱۵۰,۰۰۰	۱۸۰,۹۲۹	۱۸۵,۴۵۲	۱۸۹,۱۶۱	۱۹۲,۹۴۴	۱۹۴,۸۱۳
		درصد	حفظ پوشش خدمات مراقبت طولانی مدت (مراقبت سالمندی)	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		نفر	پوشش کامل خدمات کمسیون های پزشکی	۳۲,۳۰۰	۳۳,۰۰۰	۳۶,۰۰۰	۳۴,۵۶۰	۳۳,۱۷۷	۳۱,۸۵۰	۳۰,۵۷۶

بر حسب اهداف کلی ایثارگران در برنامه ششم - معیشت و رفاه

ردیف	عنوان هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	ارتقاء سطح علمی، آموزش و توانمندی ایثارگران و خانواده آنان به منظور نقش آفرینی فعال و حضور موثر در عرصه های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی	درصد	افزایش پوشش ایجاد اشتغال ایثارگران (استخدام در دستگاهها)	۳۷	۳۸	۴۰	۴۳	۴۶	۴۸	۵۰
۲		درصد	افزایش پوشش ارتقاء آموزشهای مهارتی شغلی و افزایش فرصت های شغلی ایثارگران (خود اشتغالی)	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰

ردیف	عنوان هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	حفظ و ارتقاء سطح معیشت و کیفیت زندگی جامعه ایثارگری به منظور برخورداری از سطح مطلوب زندگی با حفظ کرامت، مرئوسدی و خود اکتافی آنان	نفر	ارتقاء سطح معیشت و ایثارگران حقوق و مستمری بگير	۳۲۴۹۰۳	۳۲۵۰۰۰	۳۲۶۲۶۶	۳۲۲۲۶۶	۳۱۸۲۶۶	۳۱۴۲۶۶	۳۱۰۲۶۶
۲		درصد	افزایش پوشش و ارتقاء سطح معیشت جانبازان معسر و فاقد درآمد	۴۵	۴۶	۵۰	۵۵	۶۰	۶۵	۷۵
۳		درصد	افزایش پوشش خدمات تامین مسکن ایثارگران واجد شرایط	۴۷	۴۸	۵۰	۵۷	۶۰	۶۳	۶۷
۴		درصد	افزایش پوشش خدمات مناسب سازی زیست شخصی ایثارگران واجد شرایط	۲۹	۳۰	۴۵	۶۵	۸۰	۹۰	۱۰۰
۵		نفر	تسهیلات بانکی مسکن ایثارگران	۴۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
۷		درصد	حفظ پوشش بیمه های اجتماعی ایثارگران	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۸		درصد	تکمیل و راه اندازی مراکز جامعه فرهنگی، ورزشی و توانبخشی	۶۰	۶۵	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۰

– راهبردها، سیاستها و اقدامهای اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	استفاده از ظرفیت‌های جامعه و دستگاه‌های اجرایی در ایجاد فرصت‌های برابر برای ایثارگران	سیاستگذاری در راستای حمایت از تشکل‌ها و سازمانهای مردم‌نهاد فعال نمودن شورای عالی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت	– تشویق به شکل‌گیری و انسجام تشکل‌ها و سازمانهای مردم‌نهاد – استفاده از ظرفیت شورای عالی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت
۲	– تولید آثار فاخر در مقوله فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت – تلاش در جهت نهادینه نمودن فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت در اندیشه، باور، منش و رفتار مردم و مسئولان – مشارکت فعال ایثارگران در ترویج فرهنگ ایثار و جهاد و شهادت – فراهم نمودن زمینه و شرایط شناسایی و پیوندهای اجتماعی بین نسلی ایثارگران و خانواده آنان در مقوله فرهنگ ایثار و جهاد و شهادت	– سیاستگذاری افزایش آثار فاخر فرهنگی، هنری، ادبی در مقوله فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت – انتقال یادگارها و میراث گرانبهای ایثارگران و فرهنگ ایثار و شهادت و انتقال آن به نسلهای آتی – سیاستگذاری افزایش برنامه‌های جذاب و موثر بر قشر جوان در ارتباط با فرهنگ ایثار و شهادت – تکریم و تعظیم مناسبت‌ها و ایام مربوط به فرهنگ‌ها – تقدیر و تجلیل از ایثارگران	– ارائه مشوق‌های مادی و معنوی به تولید آثار فاخر فرهنگی، هنری، ادبی در مقوله فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت و برنامه‌های جذاب و موثر بر قشر جوان در ارتباط با فرهنگ ایثار و شهادت – ارائه مشوق‌های مادی و معنوی برای جمع‌آوری، حفظ و نگهداری آثار، یادگارها و میراث گرانبهای ایثارگران و فرهنگ ایثار و شهادت و انتقال آن به نسل‌های آتی – برگزاری مراسم مناسبت‌ها و ایام مربوط به فرهنگ ایثار و شهادت – ثبت گلزار شهداء به عنوان آثار ملی – اعطای نشان ایثار و نشان ویژه به ایثارگران
۳	– آموزش و توانمندسازی جامعه ایثارگری در حوزه اشتغال و حمایت از کارآفرینان شاهد و ایثارگر – اهتمام ویژه به امور تحصیلی و فرصت‌های آموزشی، تربیتی و فرهنگی جامعه ایثارگری – ارتقای مهارت‌های اجتماعی ایثارگران – توسعه و تقویت روحیه نشاط و شادابی و توسعه ورزش همگانی و تربیت بدنی سلامت محور در جامعه ایثارگری	– بهره‌مندی ایثارگران از فرصت‌های مطالعاتی، بورس‌های تحصیلی و عضویت در هیأت‌های علمی دانشگاه‌ها – حمایت از نقش آفرینی سرآمدان و نخبگان شاهد و ایثارگر در تولید علم و فناوری – بهره‌مندی از توان علمی و تخصصی نخبگان ایثارگر در تولید علم و کارآفرینی در جامعه – سیاستگذاری در راستای اشتغال و کارآفرینی ایثارگران	– برنامه‌ریزی برای بهره‌مندی ایثارگران از فرصت‌های مطالعاتی، بورس‌های تحصیلی و عضویت در هیأت‌های علمی دانشگاه‌ها – برنامه‌ریزی برای غنی‌سازی اوقات فراغت جامعه ایثارگری – برنامه‌ریزی برای نقش آفرینی سرآمدان و نخبگان شاهد و ایثارگر در تولید علم و فن‌آوری – برنامه‌ریزی برای بهره‌مندی از توان علمی و تخصصی نخبگان ایثارگر در تولید علم و کارآفرینی در جامعه
۴	– توسعه حمایت‌ها و تسهیلات رفاهی ایثارگران – توسعه حمایت‌های معیشتی ایثارگران و تلاش در جهت خوداتکالی ایثارگران – جهت‌گیری خدمات معیشتی برای ایثارگران غیر برخوردار، محروم و معسر – توسعه حمایت‌های کمک‌به‌تامین مسکن ایثارگران	حمایت از ایثارگران معسر و فاقد درآمد و خانواده ایثارگران متوفی	– ارائه کمک‌های معیشتی به ایثارگران معسر و فاقد درآمد – و حمایت‌های مادی و معنوی از خانواده ایثارگران متوفی – ارائه کمک‌های ضروری و اضطراری به ایثارگران نیازمند و خانواده ایشان
۵	استقرار نظام مراقبت سالمندی برای ایثارگران (براساس برنامه‌های پیش‌سالمات)	– سیاستگذاری برای مراقبت طولانی‌مدت سالمندی – ارائه خدمات ویژه سالمندان	– برنامه‌ریزی برای مراقبت طولانی‌مدت دوران سالمندی – ارائه خدمات فرهنگی، اجتماعی و مشاوره‌ای به سالمندان
۶	توسعه نظام خرید خدمات بهداشتی و درمانی	سیاستگذاری در راستای پوشش هزینه‌های درمانی ایثارگران	– پوشش هزینه‌های درمانی ایثارگران توسط سیستم بیمه‌ای (پایه و تکمیلی)
۷	توسعه آموزش‌ها و تحقیقات در امور بهداشتی، درمانی و سلامت ایثارگران	سیاستگذاری در راستای افزایش طرح‌های تحقیقاتی درمانی ایثارگران	– استفاده از ظرفیت‌ها و اقدامات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جهت اجرای طرح‌های تحقیقاتی درمانی ایثارگران

الزامات

- اصلاح قوانین و مقررات به عنوان یک ضرورت حقوقی و ایجاد ضمانت اجرایی لازم برای دستگاهها
- نهادینه سازی فرهنگ ایثار، جهاد و شهادت در جامعه و بسیج عمومی برای شناسایی مؤلفه‌های فرهنگ ایثار و شهادت و تبیین و تشریح آن
- انجام اصلاحات اساسی و بنیادین در تولید آثار فرهنگی، هنری (فیلم- سریال- کتاب و ...) مرتبط با فرهنگ ایثار و شهادت
- توسعه و ترویج بینش، تفکر و رفتار ایثارگران و مجاهدان به نسلهای بعدی کشور اصلاحات ساختاری فرایندی در آموزش و پرورش کشور
- اصلاح برنامه ها و فرایندهای خدمات رسانی متناسب با نیازهای واقعی و حقیقی ایثارگران متناسب با شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کشور و همچنین شرایط جسمی، روحی ایثارگران
- انجام اصلاحات ساختاری و حقوقی در اعطای تسهیلات، خدمات و امتیازات به ایثارگران متناسب با قوانین بالادستی و سیاستهای کلی نظام در حوزه های مختلف
- اصلاح قوانین و مقررات و فرایندها در جهت توانمندسازی ایثارگران و پرهیز از ایجاد وابستگی ایشان به دستگاه‌های مربوطه

اعتبارات تملک دارایی سرمایه ای مورد نیاز حوزه رفاه و تامین اجتماعی از محل درآمدهای عمومی در برنامه ششم توسعه

فصول	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	جمع
فصل امداد و نجات	۲۹۲۸۹۰	۳۲۸۰۲۷	۳۶۷۴۰۱	۴۲۲۵۱۱	۴۸۵۸۸۸	۱۸۹۶۷۲۷
فصل حمایتی	۱۳۵۸۰۲۳	۱۵۴۸۱۵۸	۱۷۶۴۹۰۰	۲۰۲۹۶۳۵	۲۳۱۳۷۸۳	۹۰۱۴۵۰۹
فصل توانبخشی	۳۵۵۹۳۲	۳۹۸۶۴۴	۴۴۶۴۸۱	۵۱۳۴۵۳	۵۷۵۰۶۸	۲۲۸۹۵۷۸
فصل تحقیق و توسعه در امور رفاه اجتماعی	۶۳۶۱۸	۷۹۸۴۱	۱۰۰۲۰۰	۱۲۵۷۵۱	۱۵۷۸۱۷	۵۲۷۲۲۷
جمع کل اعتبار مورد نیاز تملک دارایی سرمایه ای	۲۰۷۰۴۷۳	۲۲۵۴۶۸۰	۲۶۷۸۹۸۲	۳۰۹۱۳۵۰	۳۵۳۲۵۵۶	۱۳۷۲۸۰۴۱

تعهدات قانونی دولت به سازمان تامین اجتماعی در سال ۱۳۹۵

ردیف	تعهدات قانونی دولت	مستندات قانونی	برآورد تعهد دولت در سال ۹۵ (هزار ریال)
۱	۲٪ حق بیمه سهم دولت	تبصره‌های ۱ و ۲ بند ۱ ماده ۲۸ قانون تامین اجتماعی	۶۷,۴۲۰,۰۰۰
۲	معافیت سهم بیمه کارفرمایان کارگاه‌ها با حداکثر ۵ نفر کارگر	ماده واحده قانون مورخ ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی و تبصره (۱) آن	۱۸,۷۸۷,۷۴۳
۳	۲٪ قانون حرف و مشاغل آزاد	ماده واحده مورخ ۱۳۶۵/۶/۳۰ مجلس شورای اسلامی و تبصره ۳ ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون حرف و مشاغل آزاد مصوب ۶۶/۷/۲۹ هیات وزیران	۱,۶۴۶,۵۹۰
۴	حق بیمه بافندگان قالی، قالیچه، گلیم و زلیلو	ماده واحده و تبصره ۳ قانون بیمه بازنشستگی، فوت و ازکارافتادگی بافندگان قالی، قالیچه، گلیم و زلیلو	۹,۸۳۶,۸۹۶
۵	تخفیف در میزان حق بیمه سهم کارفرما	بند (الف) ماده ۴۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تنفیذی در ماده ۱۰۳ قانون برنامه چهارم توسعه	۲,۸۶۳,۲۳۰
۶	۵۰٪ حق بیمه تا بازنشستگی ماده ۱۰ نوسازی صنایع	ماده ۱۰ مصوب ۱۳۸۲/۵/۲۶ و قانون اصلاح مواد ۹ و ۱۰ مورخ ۱۳۸۵/۱۱/۲۱، قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور	۵۵,۸۷۸
۷	مستمری سنوات رافقی ماده ۱۰ نوسازی صنایع	ماده ۱۶ قانون اصلاح مولدی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	۵۵,۳۳۶
۸	قوانین جانبازان	- بند (ج) ماده ۳۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی - مواد ۶، ۱۰ و ۱۹ قانون تسهیلات استخدا می و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۴/۲/۳۱	۶,۶۶۰,۶۹۹
۹	سهم دولت بابت حق بیمه دوران سربازی	آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح تبصره ماده ۱۴ قانون کار و الحاق یک تبصره به آن مصوب ۱۳۹۴/۴/۲۵ هیات وزیران	۱۰,۰۲,۷۹۱
۱۰	حق بیمه رانندگان، خادمین مساجد و باربران	بند (ض) تبصره ۱۴ قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور و بند ب ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی ماده ۷ قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در خصوص رانندگان حمل و نقل عمومی	۸,۷۶۹,۰۰۵
۱۱	احتساب ایام بیکاری به عنوان سابقه اشتغال در مشاغل سخت و زیان آور	- بندهای ۲، ۱ و ۳ مصوبه شماره ۴۲۹۳۷/ت-۳۰۱۳۷ مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۹ هیات وزیران - بند (ج) ماده واحده قانون حمایت از بازاری و نوسازی و نوسازی صنایع نساجی کشور - تصویب نامه شماره ۳۹۲۱۶/ت-۱۲۰۸۰۳ مورخ ۱۳۹۲/۶/۲۶ هیات محترم وزیران در خصوص محاسبه سنوات خدمت برای صدور احکام بازنشستگی پیش از موعد در مورد بیمه بیکاری شاغلان در کارهای سخت و زیان آور در بخش صنعت نساجی	۵,۰۳۶,۰۰۰

برآورد تعهد دولت در سال ۹۵ (هزار ریال)	مستندات قانونی	تعهدات قانونی دولت	ردیف
۲,۴۰۰,۰۰۰	- جز (و) بند ۱۶ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور - بند ۹۹ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور - بند ۶۴ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور - بند ۸۶ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور	حق بیمه کارگزاران مراکز مخابرات روستایی	۱۲
۹,۶۳۰,۱۳۹	موضوع پوشش بیمه‌ای از طریق مشارکت سازمان هدفمندی یارانه‌ها	تعهد دولت بابت اقسار خاص	۱۳
۱۰۶,۷۲۲	ماده ۴۵ قانون برنامه پنجم	معافیت فرزندان شهدا برای یکبار پرداخت مابه التفاوت برای ۱۵ سال به هنگام اشتغال سوابق بیمه‌ای به صندوق دیگر	۱۴
۱۴۳,۷۷۱,۰۲۹	جمع کل		

شامل ۷۳۰۰۰ برابر (سهم دولت بر مبنای ۲۰٪ حداقل حقوق قانون کار)، ۳۲۰۰۰ نفر خدام مساجد (سهم دولت بر اساس ۲۰٪ حداقل حقوق) ۶۴۰۰۰۰ راننده (سهم دولت معادل ۱۰٪ حداقل حقوق قانون کار) و ۵۷۰۰۰۰ نفر قالیباف، (سهم دولت بر مبنای ۲۰٪ حداقل حقوق) در سال ۹۵ محاسبه شده است.

امور فرهنگى، علمى و

فناورى

فرهنگ و هنر، ورزش و جوانان، زنان و خانواده

مقدمه

براساس نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه، «شورای برنامه ریزی فرهنگ و هنر، ورزش و جوانان و زنان و خانواده» به عنوان یکی از ۳۰ شورای برنامه ریزی تعریف شد که ریاست آن بر عهده وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار گرفت. با توجه به تنوع موضوعات واجد بررسی اعم از موضوعات بخشی و فرابخشی در این شورا، شش کمیته برنامه ریزی شامل:

«کمیته فرهنگ»، «کمیته هنر»، «کمیته رسانه ها، مطبوعات و فضای مجازی»، «کمیته دیپلماسی فرهنگی و روابط فرهنگی در سطح بین الملل»، «کمیته زنان و خانواده»، «کمیته ورزش و جوانان» تشکیل شد.

به علاوه با توجه به گستردگی موضوعات هر کمیته، تعدادی کارگروه شکل گرفت که به طور تخصصی اهداف و رسالت های کلان، اهداف کلی و کمی، عملکرد گذشته، پیش بینی روندها، مسائل و چالش ها، راهبردها، سیاست ها و اقدامات را مورد بررسی قرار داده تا در کمیته مطرح و برای تبیین و ترسیم وضعیت بخش با اسناد سایر کارگروه ها تلفیق شود.

عناوین کارگروه ها تشکیل شده در هر یک از کمیته ها به شرح زیر است:

- کمیته ورزش و جوانان در قالب دو کارگروه «ورزش» و «جوانان»
- کمیته هنر در قالب پنج کارگروه «موسیقی»، «سینما»، «تئاتر»، «معماری»، «هنرهای تجسمی» و «مد و لباس»
- کمیته فرهنگ در قالب چهار کارگروه «کتاب و کتابخوانی»، «دین و نهادهای تبلیغی»، «فرهنگ عمومی»، «آموزش و پژوهش فرهنگ»
- کمیته رسانه ها، مطبوعات و فضای مجازی در قالب سه کارگروه «رادیو و تلویزیون»، «رسانه های نوشتاری»، «فضای مجازی»
- کمیته دیپلماسی فرهنگی و روابط فرهنگی در سطح بین الملل و

– کمیته زنان و خانواده هم بدون تفکیک به سطح کارگروه فعالیت نمود.

به منظور بررسی وضع موجود، عملکرد پیشین، چالش‌ها و راهبردها از ظرفیت کارشناسی دستگاه‌های ذیل هر یک از کارگروه‌ها و کمیته‌ها بهره‌گیری شد و در جهت ارتقای کیفیت گزارش‌ها از نظرات صاحب‌نظران و متخصصین هر حوزه و نیز نمایندگان انجمن‌های علمی و مجامع صنفی مرتبط استفاده شد. بدین منظور پس از تعیین مدل تحلیلی، محورهای سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه ششم توسعه، تحلیل گردید و مهم‌ترین مولفه‌های مرتبط با آنها استخراج شد. در ادامه وضع موجود هر یک از بخش‌ها به کمک شاخص‌ها و اهداف کمی برنامه‌های چهارم و پنجم تبیین شد و با تطبیق شکاف بین وضع موجود و مضع مطلوب مورد انتظار برنامه‌های پیشین و نیز انتظارات اسناد بالادستی، چالش‌ها و مسائل مشخص و احصاء شد. سپس راهبردها و سیاست‌های اجرایی و اقدامات مورد نیاز برای رفع این چالش‌ها و در جهت نیل به اهداف کلی و کمی در طی برنامه ششم توسعه ارائه گردید.

پس از ادغام گزارش‌های کارگروه‌های ذیل کمیته‌ها و به دلیل عدم تجانس و امکان ادغام همه آنها در قالب یک سند، در نهایت سه سند راهبردی شامل «سند راهبردی فرهنگ، هنر و رسانه»، «سند راهبردی ورزش، جوانان» و «سند راهبردی زنان و خانواده» به شرح زیر برای این شورا تهیه، تدوین و به تأیید شورای برنامه‌ریزی و ستاد برنامه رسید.

فرهنگ و هنر و رسانه

۱-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود بخش فرهنگ و هنر و رسانه

در این بخش وضعیت بخش فرهنگ و هنر و رسانه به کمک شاخص ها و اهداف کمی طی سالهای برنامه چهارم و پنجم توسعه توصیف می شود.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی / شاخص های بخش فرهنگ و هنر

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
			۱	تعداد نگارخانه های فعال		باب	۳۰۲	۱۳۱	-۱۵	۱۵۵	
۲	تعداد هنرستان های هنری	باب	۳۹	۳۸	-۰/۵	۳۹	۳۹	۳۸	۳۸	۳۷	-۱
۳	تعداد اعضای کتابخانه های عمومی	هزار نفر	۱۱۰۰	۲۰۷۸	۱۴	۲۵۷۱	۲۲۵۴	۲۵۱۷	۲۴۵۶	۲۴۹۳	-۱/۵
۴	تعداد کتاب های امانت داده شده در کتابخانه های عموم	هزار نسخه	۲۰۶۰۰	-	۱۵	۳۴۵۸۰	۳۲۵۴۲	۳۱۵۸۱	۳۳۵۰۸	۳۳۱۷۳	-۱
۵	تعداد مراجعه کنندگان به کتابخانه های عمومی	هزار نفر	۴۳۰۰۰	۶۲۷۰۲	۸	۷۳۲۶۶	۷۳۱۱۳	۷۲۳۵۴	۷۱۶۳۳	۷۰۹۱۶	-۱
۶	تعداد عناوین کتاب های منتشر شده	عنوان	۵۲۵۷۰	۶۴۹۳۴	۴	۶۸۸۱۳	۶۴۹۲۲	۶۶۱۰۷	۷۲۸۷۷	۷۴۳۳۴	۲
۷	شمارگان نشریات روزانه منتشر شده	میلیون نسخه	۸۸۲	۹۳۶	۱/۲	۹۰۴	۸۷۰	۹۶۰	-	-	۳
۸	شمارگان نشریات منتشر شده	میلیون نسخه	۱۱۷۰	۱۳۴۴	۳	۱۳۳۳	۱۳۰۰	۱۳۰۰	-	-	-۱
۹	تعداد کتاب های موجود در کتابخانه های عمومی	هزار نسخه	۱۵۰۰۰	۲۵۷۸۶	۱۱	۲۹۷۰۳	۳۴۰۹۰	۳۸۰۷۵	۳۹۷۳۸	۴۳۷۱۱	۱۰
۱۰	تعداد اجرای صحنه ای موسیقی	دفعه	۵۵۴	۴۰۳۷	۴۹	۸۱۶	۹۰۸	۱۲۲۰	۳۶۶۹	۶۰۵۳	۶۵
۱۱	تعداد عناوین نمایش های اجرا شده	عنوان	۳۱۳۲	۴۵۰۱	۷/۵	۴۷۱۲	۴۸۹۱	۴۹۳۸	۴۹۱۰	۴۹۵۹	۱
۱۲	تعداد تماشاگران نمایش های اجرا شده	هزار نفر	۱۲۰۷	۲۱۴۲	۱۲	۲۱۴۴	۲۲۰۸	۲۲۲۱	۲۲۲۸	۲۲۵۰	۱
۱۳	تعداد عناوین فیلم های اکران شده	عنوان	۵۲	۶۲	۴	۷۳	۵۸	۵۸	۹۴	۱۰۲	۹
۱۴	تعداد تماشاگران فیلم های اکران شده	هزار نفر	۱۵۱۳۷	۱۲۰۰۰	-۴/۵	۱۴۰۰۰	۱۳۰۰۰	۷۸۴۳	۱۴۲۰۰	۱۴۲۷۱	-۰/۵

۱۵۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		دوره برنامه چهارم (درصد) / رشد متوسط	سال‌های برنامه پنجم					دوره برنامه پنجم (درصد) / رشد متوسط
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱۵	تعداد موسسات فرهنگی قرآن و عترت	باب	-	-	-	۸۰	۲۲۵	۳۸۸	۶۲۰	۱۱۷۸	۹۰
۱۶	تعداد آموزشگاه‌های قرآنی هنری	باب	۱۸۸۴	۳۰۰۳	۱۰	۲۸۲۵	۲۸۵۱	۲۹۴۶	۳۰۵۰	۳۱۴۱	۳
۱۷	تعداد موسسات فرهنگی هنری چند منظوره	باب	۳۷۶۶	۴۷۴۱	۵	۴۸۴۲	۴۹۸۹	۵۳۵۵	۵۷۰۳	۶۰۴۵	۶
۱۸	تعداد عناوین کتاب‌های کودک و نوجوان منتشر شده	عنوان	۷۶۱۵	۱۰۰۵۹	۶	۱۰۰۹۴	۱۰۲۳۹	۱۰۴۴۹	۱۱۱۰۱	۱۱۴۳۴	۳
۱۹	شمارگان کتاب‌های کودک و نوجوان منتشر شده	هزار نسخه	۵۰۰۸۸	۴۵۸۸۴	-۲	۴۲۵۵۵	۳۶۴۸۴	۳۵۲۲۱	۳۷۴۶۲	۳۵۵۸۹	-۵
۲۰	عناوین نشریات کودک و نوجوان منتشر شده	عنوان	۳۰	۴۶	۹	۴۶	۴۶	۴۶	-	-	۰
۲۱	شمارگان موسیقی تولید و تکثیر شده	هزار نسخه	۹۳۹۶	-	-۸	-	-	-	-	-	-
۲۲	تعداد بازی‌های رایانه ای تولید شده	تعداد	-	۳۱	۴۶	-	-	-	-	-	-
۲۳	تعداد مجوزهای صادر شده نشر دیجیتال	مجوز	-	۱۰۳	۳۹۰/۵	۱۰۰	۱۷۶	۹۵	۱۲۲	۱۳۰	۷
۲۴	تعداد مولفان	نفر	۱۷۸۹۹	۳۲۱۷۷	۱۲	۳۴۴۴۴	۳۴۷۲۰	۳۶۶۱۸	۴۱۴۸۶	۴۵۶۳۴	۱۰
۲۵	تعداد عناوین فیلم‌های سینمایی تولید شده	عنوان	۷۰	۹۶	۶/۵	۹۷	۸۰	۶۷	۷۸	۷۹	۱
۲۶	تعداد عناوین نمایش‌های تولید و اجرا شده	عنوان	۳۱۳۲	۴۵۰۱	۷/۵	۴۷۱۲	۴۸۹۱	۴۹۳۸	۴۹۱۰	۵۱۵۵	۵
۲۷	تعداد خبرگزاری‌ها	باب	۱۰	۱۸	۱۲/۵	۲۲	۳۳	۳۹	-	-	۱۸/۵
۲۸	تعداد عناوین نشریات منتشر شده	عنوان	۱۹۶۰	۲۲۸۶	۳	۳۲۳۵	۵۶۰۵	۶۳۲۷	-	-	۱۶
۲۹	سرانه کاغذ مصرفی مطبوعات	نفر / کیلوگرم	۲	۳	۸	۳	۳	۲	-	-	۰
۳۰	تعداد عناوین کتاب‌های چاپ اول منتشر شده	عنوان	۲۷۳۹۱	۲۲۹۵۳	۴	۲۵۰۲۲	۲۴۱۹۶	۲۵۴۱۹	۲۵۴۲۲	۴۴۶۷۰	۵
۳۱	تعداد تماشاگران نمایش‌های اجرا شده	هزار نفر	۱۲۰۷	۲۱۴۲	۱۲	۲۱۴۴	۲۲۰۸	۲۲۲۱	۲۲۲۸	۲۲۸۴	۷
۳۲	ظرفیت چاپخانه‌ها	ورق رنگ	۹۹۸۲/۵	۱۹۰۵۹	۱۴	۱۹۹۹۴	۲۰۲۵۷	۲۰۸۴۱	-	-	۱۰
۳۳	تعداد کتابخانه‌های عمومی	باب	۱۶۴۱	۲۵۹۵	۱۰	۲۸۰۴	۲۸۸۴	۳۱۴۷	۳۲۰۱	۳۳۵۷	۸
۳۴	تعداد سالن‌های فعال سینما	سالن	۲۵۶	۳۳۰	۵	۳۳۵	۳۳۹	۳۱۸	۳۰۶	۳۱۲	۲
۳۵	تعداد کانون‌های تبلیغاتی	کانون	۳۵۶۴	۶۲۰۹	۱۲	۵۸۴۲	۶۶۴۳	۱۷۴۳	-	-	-۴۵
۳۶	تعداد دکه‌های فروش مطبوعات	دکه	۴۸۰۰	۴۰۰۰	-۴	۵۶۹۱	۵۲۳۲	۱۴۴۰	-	-	-۵۰
۳۷	تعداد کانون‌های فرهنگی هنری مساجد	کانون	۲۴۵۰	۱۰۳۹۴	۳۳/۵	۱۳۳۴۲	۱۵۹۴۱	۱۷۹۵۰	۲۰۰۹۶	۲۳۱۱۰	۱۵

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
			۳۸	تعداد موقوفات		موقوفه	۱۱۸۲۶۵	۱۳۳۰۶	۲	۱۳۳۷۱۱	
۳۹	تعداد مجوزهای صادر شده پیش از انتشار کتاب	مجوز	۲۳۳۳۴	۳۹۲۶۳	۱۱	۴۱۳۸۴	۴۰۴۳۱	۳۰۸۷۱	۲۵۰۶۲	۲۱۳۰۲	-۱۵
۴۰	تعداد مجوزهای صادر شده برای آثار صوتی	مجوز	۴۱۲	۴۵۸	۲	۴۱۸	۳۷۸	۵۱۹	۴۲۵	۴۲۹	۱
۴۱	تعداد مجوزهای صادر شده انتشار بسته های نرم افزاری داخلی و خارجی	مجوز	-	۸۴۵	۳۳۹	۱۵۰۵	۲۷۰۰	۳۵۵۱	۴۰۹۳	۵۷۳۰	۴۰
۴۲	تعداد مجوزهای صادر شده نشر دیجیتال	مجوز	-	۱۰۳	۳۹۰/۵	۱۰۰	۱۷۶	۹۵	۱۲۲	۱۳۰	۷

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی / شاخص‌های بخش فرهنگ و هنر

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
			۴۳	تعداد تأسیس، راه‌اندازی یا حمایت و تقویت انجمن‌های دوستی و اتاق‌های ایران		مورد	۱۵	۶۳	۳۳	۶۴	
۴۴	تعداد کرسی‌های زبان و ادبیات قرسی در خارج کشور	مورد	۱۸	۲۸	۱۶	۴۸	۵۱	۱۰۲	۱۴۴	۲۰۷	۴۴
۴۵	تعداد عناوین فیلم‌های سینمایی صادر شده به خارج از کشور	عنوان	۶۸	۲۴	-۱۹	۲۱	۲۶	۲۸	۳۰	۳۴	۱۳
۴۶	تعداد هفته‌های فرهنگی برگزار شده در خارج از کشور	مورد	۶۶	۸۴	-۵	۸۲	۹۵	۶۲	۴۲	۲۴	-۲۰
۴۷	تعداد نمایندگی‌های خبری خارج از کشور	نمایندگی	۳۰	۲۵	-۴	۲۱	۲۳	۲۱	۱۹	۱۸	-۳
۴۸	تعداد نمایندگی‌های رسانه‌های خارجی در ایران	نمایندگی	۱۰۶	۱۲۷	۴	۱۲۱	۱۱۰	۱۳۲	-	-	۴
۴۹	تعداد رایزنی‌های فرهنگی ایران در خارج از کشور	رایزنی	۵۰	-	۳	-	-	-	-	-	-
۵۰	طراحی و اجرای شهرک جامع رسانه‌ای	درصد	۰	۰	۰	۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۰
۵۱	راه‌اندازی شبکه سراسری تلویزیونی	تعداد	-	۱	-	۴	۴	۱	۱	۱۰	۰
۵۲	راه‌اندازی شبکه استانی تلویزیونی	تعداد	-	۲	-	۰	۱	۰	۰	۰	۰
۵۳	راه‌اندازی شبکه‌های سراسری رادیویی	تعداد	-	۰	-	۲	۳	۴	۱	۰	۰
۵۴	تولید اثر نمایشی الف ویژه	تعداد	-	۲	-	۵	۱	۲	۰	۰	۰
۵۵	میزان تولید برنامه‌های تلویزیونی در طبقات گوناگون	ساعت	-	۸۴۴۷۰	-	۹۵۴۹۱	۱۰۰۷۶۰	۱۰۳۵۸۱	۱۰۷۵۱۴	۱۱۵۶۰۰	۳۸

۱۵۲ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۵۶	میزان تولید برنامه‌های رادیویی در ساختارهای گوناگون	ساعت	-	۲۳۹۷۸۹	-	۲۴۱۶۸۹	۲۶۰۷۸۱	۲۷۰۴۷۲	۳۷۷۱۱۵	۲۸۳۹۲۱	۲۵
۵۷	تولید برنامه‌های نمایشی تلویزیونی	ساعت	-	۱۴۹۳	-	۱۵۳۱۰۵	۹۰۱	۴۵۳	۱۱۳۸	۲۸۵۹	۱۵۱.۲
۵۸	تولید برنامه‌های تلویزیونی ویژه کودکان و نوجوانان و انیمیشن	ساعت	-	۷۱۰۸	-	۱۰۹۳۰	۳۳۱۲	۱۱۱۷۱	۱۲۰۱۷	۱۱۹۲۷	۷۶
۵۹	نسبت تولید به پخش در شبکه‌های سراسری سیما	درصد	۳۹.۳۱	۴۸	۲۳	۴۴	۵۴.۳	۶۰.۱	۳۲	۱۷	-۴۶.۸
۶۰	نسبت تولید به پخش در شبکه‌های استانی سیما	درصد	۳۹.۵۵	۳۷	-۷	۳۲	۲۳	۲۵.۴	۲۲	۱۹	-۱۳.۴
۶۱	نسبت مجموع تولید برنامه‌های «الف» و «ب» به کل تولید در شبکه‌های سیما سراسری	درصد	۵۵.۸۲	۴	-۳۱	۵	۳.۹	۴.۷	۵	۵.۳	۶.۴
۶۲	نسبت مجموع تولید برنامه‌های «الف» و «ب» به کل تولید در شبکه‌های سیما استانی	درصد	۳.۵۶	۲.۷	-۲۵	۲.۲	۱.۵	۲.۱	۱.۰۱	۰.۵	-۵۱.۹
۶۳	میزان تولید برنامه و محصولات خبری	ساعت	-	۳۱۱۹۶	-	۴۱۲۶۱	۷۴۴۸۶	۳۷۹۴۰	۴۵۱۴۲	۵۳۷۱۱	۱۹
۶۴	نوسازی و بهسازی سیستم‌های تولید و پخش	درصد	-	۱.۵	-	۱.۶	۱.۶	۱.۲	۱.۷	۲.۴	۴۱.۷
۶۵	نوسازی و بهسازی سیستم‌های انتقال	درصد	-	۱.۵	-	۱.۶	۱.۷	۱.۲	۱.۷	۲.۴	۴۱.۷
۶۶	نوسازی و بهسازی سیستم‌های انتشار	درصد	-	۱.۵	-	۱.۶	۱.۷	۱.۲	۱.۷	۲.۴	۴۱.۷
۶۷	میزان پوشش شبکه یک سیما (آنالوگ)	درصد جمعیت	۹۷.۶	۹۹.۱۲	۱.۵	۹۹.۱۶	۹۹.۳۴	۹۹.۴۶	۹۹.۴۵	۹۹.۴	۰.۰
۶۸	میزان پوشش شبکه دو سیما (آنالوگ)	درصد جمعیت	۹۳.۸	۹۶.۹۴	۳.۳	۹۷.۰۲	۹۷.۱	۹۷.۶۸	۹۷.۷	۹۷.۷	۰.۰
۶۹	میزان پوشش شبکه سه سیما (آنالوگ)	درصد جمعیت	۹۱.۵	۹۶.۸۹	۵.۹	۹۷.۳	۹۷.۴	۹۷.۶	۹۷.۵۵	۹۷.۵	۰.۱
۷۰	میزان پوشش شبکه‌های استانی سیما (آنالوگ)	درصد جمعیت	۷۹.۴	۸۸.۶۴	۱۱.۵	۸۸.۹	۹۱.۴۷	۹۲.۲	۹۲.۴۴	۹۲.۷	۰.۳
۷۱	میزان پوشش شبکه‌های دیجیتال تلویزیونی	درصد جمعیت	-	۱۷	-	۵۸	۶۵.۸	۸۳.۱۸	۸۴	۸۴.۸	۱.۰

۲-۱- مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

فضاهای فرهنگی

استانداردهای فضاهای فرهنگی در کشورهای مختلف متفاوت است؛ بطور مثال در بعضی از کشورها، استاندارد ۰/۲۵ مترمربع نسبت به هر ساکن شهری در نظر گرفته می‌شود. مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران سرانه کاربری‌های شهری را به تفکیک سطوح تقسیمات شهری معین کرده است. در این مصوبه، «کاربری فرهنگی- هنری» به اراضی ویژه احداث مراکز فرهنگی تعریف و سرانه استاندارد آن از قرار زیر است:

سرانه کاربری فرهنگی- هنری			
شهرهای زیر ۵۰۰۰۰ نفر	بین ۵۰۰۰۰ تا ۲۵۰۰۰۰ نفر	بین ۲۵۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰۰۰ نفر	بیش از ۱۰۰۰۰۰۰ نفر
۰/۷۵ ≤ سرانه ≤ ۰/۴	۰/۷۵ ≤ سرانه ≤ ۰/۴	۰/۷۵ ≤ سرانه ≤ ۰/۵	۰/۷۵ ≤ سرانه ≤ ۰/۲

داده‌های زیر نیز نشانگر وضعیت موجود مراکز فرهنگی هنری در سطح کشور است:

کل مراکز فرهنگی و هنری کشور (مجتمع فرهنگی و هنری، تالار هنری، فرهنگسرا، موزه هنرهای معاصر، خانه فرهنگ و خانه تئاتر) در حال بهره برداری، ۴۶۱ مرکز با زیربنای ۱۴۲۰۱۸۵ متر مربع می‌باشد.

۴۶ پروژه فعال و ۱۴ پروژه غیر فعال در سطح ملی و ۲۲۳ پروژه استانی مربوط به مراکز فرهنگی و هنری کشور، در حال احداث وجود دارد. زیر بنای مراکز فرهنگی و هنری در حال احداث در سطح ملی برابر با ۴۳۱۰۶۳ متر مربع با میانگین پیشرفت فیزیکی ۳۱ درصد است.

بر اساس بررسی‌های صورت پذیرفته حداقل تعداد مراکز فرهنگی و هنری مورد نیاز در سطح کشور ۳۸۱ مرکز با زیر بنای ۸۱۳۸۰۰ متر مربع و اعتبار تقریبی ۱۵۲۵۸۲۰۰ میلیون ریال می‌باشد.

سرانه مراکز فرهنگی و هنری وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات کل استانی، با احتساب مراکز فرهنگی و هنری در حال بهره‌برداری و کل جمعیت شهری کشور برابر با ۰/۰۲۶ (نفر/ مترمربع) به دست آمد. به عبارتی در هر متر مربع از فضاهای فرهنگی تراکم جمعیتی برابر ۳۸ نفر می‌باشد که آماری بسیار قابل تأمل است.. با فرض اتمام تمامی مراکز فرهنگی و هنری در حال احداث، سرانه مراکز فرهنگی به ۰/۰۳۵ (نفر/ مترمربع) افزایش می‌یابد که همچنان از میزان استاندارد خود فاصله دارد.

صنایع فرهنگی

- تئاتر: علیرغم ظرفیت‌های قابل توجه اقتصادی حوزه تئاتر این حوزه، هم از سوی فعالان آن و هم از سوی سرمایه‌گذاران به شدت مغفول واقع شده است. در واقع حوزه هنرهای نمایشی به لحاظ تنوع مضامین (اجتماعی، تاریخی، آیینی سنتی و ...)، شیوه‌ها (صحنه‌ای، عروسکی و خیابانی و ...) و مخاطب (کودک و نوجوان، جوانان، عام) خود ظرفیتی بی‌دیل برای سرمایه‌گذاری است. در سال ۱۳۹۳، در کل کشور ۴۹۹۳ نمایش تولید شده و این تعداد نمایش، ۶۸۳۵۸ نوبت اجرا شده‌اند. تماشاگران این تعداد نمایش ۲/۲۵۲/۰۰۰ نفر بوده‌اند. از تعداد ۴۹۹۳ نمایش اجرا شده در کل کشور، ۱۱۱۹ نمایش مربوط به شهر تهران است. در شهر تهران ۱۲۶ تالار فعال وجود دارد که بیش از ۷۰٪ آنها تالارهای چند منظوره هستند و استانداردهای حرفه‌ای یک تالار نمایشی را ندارند؛ اما به دلیل کمبود تالارهای حرفه‌ای و توزیع پراکنده جغرافیایی آنها، مورد استفاده گروه‌های نمایشی قرار می‌گیرند. ظرفیت بالای حوزه تئاتر باعث شده است در حد فاصل سال‌های ۹۱ تا شهریور ۹۴، ۱۵ تالار خصوصی اجرای آثار حرفه‌ای که غالباً تغییر کاربری اماکن پیش‌ساخته شده هستند با ظرفیت‌های بین ۴۰ تا ۱۲۰ نفر (حدود ۱۷۰۰ صندلی) به ظرفیت تئاتر تهران افزوده شود. تبلیغات و اطلاع‌رسانی رویدادهای نمایشی، سرمایه‌گذاری در این حوزه را به شدت جذاب و اقتصادی می‌سازد. چند سایت تخصصی فروش بلیت که از سال ۹۱ به بعد تاسیس شده یا تبلیغ و فروش بلیت تئاتر را در دستور کار خود قرار دادند در حال حاضر به عنوان فعالیت‌هایی سودآور خواهد بود. چنانچه هزینه تولید یک نمایش را برای اجرا در یک تالار ۱۲۰ نفری با قیمت بلیت ۲۰۰۰۰ تومان، ۷۰ میلیون تومان در نظر بگیریم، فروش بلیت هر شب اجرای نمایش ۲/۴۰۰/۰۰۰ تومان خواهد بود. چنانچه ۶۰۰/۰۰۰ تومان هزینه اجاره تالار برای هر شب از این مبلغ کسر شود، درآمد هر شب اجرا ۱/۸۰۰/۰۰۰ تومان خواهد بود، که پس از حدود ۴۰ شب اجرا هزینه تولید شامل دستمزد تمامی عوامل و هزینه‌های دکور، لباس، تبلیغات بدست خواهد آمد و پس از آن هر اجرای شبانه، سود خالص برای گروه اجرایی یا تهیه‌کننده خواهد بود. این نحوه محاسبه برای اجرا در تالارهای بزرگتر فرآیند سودآوری را افزایش خواهد داد. برگزاری تور اجرای نمایش در شهرهای مختلف و اجرای نمایش به صورت رپرتوار (اجرا در دوره‌های زمانی مشخص) را نیز باید به این مورد افزود.

- سینما: آمارها نشان می‌دهد کشور ایران در تولید فیلم نسبت به کشورهای مشابه مانند ترکیه دارای وضعیت بهتری است اما با کشورهای توسعه یافته فاصله بسیار دارد. نگاهی به نقشه تولیدکنندگان فیلم در جهان این موضوع را به خوبی آشکار می‌سازد. در کل می‌توان گفت وضعیت ایران در تولید فیلم جایگاه مناسبی است. ایران در سال ۲۰۱۰، با تولید ۹۸ فیلم در مقایسه با ترکیه با ۶۵ فیلم دارای جایگاه بهتری است. نکته دیگر اینکه در سال ۲۰۱۱ با کاهش سالانه تولید فیلم ایرانی به ۷۶ اثر و افزایش تولید سالانه ترکیه (به ۷۰ فیلم) این فاصله کم شده است. به لحاظ برخورداری از سینما، ایران فاصله بسیاری با

کشورهای منتخب دارد. در سال ۲۰۱۱ ایران دارای ۳۴۵ سینما بوده است در حالی که این رقم برای ترکیه ۵۲۰ سینما است که فاصله بسیاری به لحاظ تعداد سینما با ایران دارد. این عدد برای ژاپن ۶۶۵ انگلستان، ۷۴۵ و برای آمریکا ۵۸۲۷ است. زمانی این شکاف ملموس تر می شود که سالن های سینما را مقایسه کنیم. تعداد سالن سینما در ایران ۴۳۸ سالن است که در مقایسه با ترکیه با داشتن ۱۹۶۸ سالن در وضعیت نامناسبی است. الگوی ساخت سینما در کشورهای توسعه یافته بیشتر به سمت سینماهای چند سالنه (سینه پلکس ها) میل می کند، در حالی که الگوی سینمایی غالب در ایران الگوی سینمای تک سالنه بوده است. همچنین آمار نشان می دهد در سال ۲۰۱۱ تعداد صندلی های سینما در ترکیه با ۲۴۷۶۱۶ صندلی بیش از دو برابر صندلی های سینما در کشور ایران با ۱۰۸۹۶۰ صندلی است. تعداد صندلی های کشور انگلستان در مقایسه با ایران با داشتن ۷۸۳۶۲۹ صندلی بیش از ۷ برابر تعداد صندلی سینماهای ایران است.

- موسیقی: صنعت موسیقی صنعتی است که به تولید، ضبط، فروش و اجرای آثار موسیقی می پردازد. این صنعت از اواخر قرن ۱۹ شروع به شکل گیری کرد و امروزه در جهان به عنوان یکی از شاخص های توسعه و نیز اقتصاد فرهنگ مورد توجه ویژه فعالان اقتصادی- فرهنگی است. به طوری که گردش مالی این صنعت در سال ۲۰۱۱ به عدد ۶۷/۶ میلیارد دلار را نشان می دهد و از این رقم بخش اعظمی به اجراهای صحنه ای و تولید و پخش موسیقی در فضای مجازی اختصاص دارد. از طرفی راه اندازی وب سایت های ویژه دانلود و فروش دیجیتال موسیقی و همچنین ظرفیت درآمدزایی بسیار بالا از طریق برگزاری اجراهای زنده ی موسیقی باعث شده تا ضمن افزایش تمایل سرمایه گذاران به این حوزه، شاهد کاهش روزافزون تولید مکانیکی و فیزیکی آثار صوتی باشیم. در همین راستا در سال ۲۰۱۴، فقط درآمد حاصل از این بخش در ایالات متحده از فروش بلیط های کنسرت ۴/۷۳ میلیارد دلار بود.

در همین رابطه در سال ۱۳۹۳ در کشورمان، با صدور ۳۶۵۱ فقره مجوز اجرای صحنه ای، درآمد حاصل از فروش کنسرت، آن هم تنها به صورت فروش اینترنتی از طریق وبسایت رسمی فروش بلیط (ایران کنسرت) ۷۰ میلیارد تومان معادل ۲۰ میلیون دلار بوده است، و در ۶ ماهه نخست سال جاری نیز گردش مالی حاصل از فروش بلیط کنسرت به عدد ۴۰ میلیارد تومان معادل ۱۱/۴۲ میلیون دلار رسیده است. این درحالی است که در سال ۱۳۸۸ در مجموع فقط ۲۵۵ مجوز اجرای صحنه ای برای اجرا در سالن های با ظرفیت بیش از ۵۰۰ نفر از طرف دفتر موسیقی صادر شده است که این عدد در مقایسه با سال ۹۳ و شش ماهه نخست سال ۹۴ رشدی چشمگیر را در سال های اخیر نشان می دهد. توضیح اینکه در ایران تنها ۵۹ سالن کنسرت وجود دارد که از این تعداد در نهایت ۵ سالن با میانگین ظرفیت ۱۲۰۰ نفر به عنوان بیشترین سالن های مورد تقاضای کنسرت گذاران بوده است که اغلب این

سالن‌ها نیز در شهر تهران است و از میان آنها هم فقط ۳ سالن با استانداردهای بین‌المللی مطابقت دارند که در قیاس با نمونه‌های سایر کشورها و با شاخص‌های جمعیتی مشابه، فاصله زیادی را در این بخش شاهد هستیم.

- روزنامه: شمارگان روزنامه برای هر ۱۰۰۰ نفر ایرانی در سال ۱۳۹۳ ۱۲۵ نسخه بود این در حالی است که ژاپن با شمارگان ۶۷۲۹۰۰۰۰ روزنامه در سال ۲۰۰۹ دارای بیشترین تیراژ روزنامه در جهان است. همچنین با انتشار ۱۳ نسخه برای هر ۱۰۰۰ نفر دارای بالاترین سرانه روزنامه در جهان است. این در حالی است که تعداد عناوین روزنامه‌های ژاپن (۱۱۰ روزنامه)، یک چهاردهم کشور آمریکا است. در کشور سوئد با سرانه ۵۷۵ نسخه روزنامه نسبت به هر ۱۰۰۰ نفر، برای هر دو نفر یک نسخه روزنامه منتشر می‌شود.

- کتاب: بر اساس سند چشم‌انداز نهاد کتابخانه‌های عمومی، ایران از نظر سرانه مطالعه در سال ۱۴۰۴، بایستی جزو ۱۵ کشور نخست دنیا و نخستین کشور خاورمیانه باشد. بر اساس گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) منتشره در سال ۹۱ و به نقل از دبیر کل وقت نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، آمار سرانه مطالعه ۷۵ دقیقه و ۳۴ ثانیه بود. از این رقم ۱۵ دقیقه و ۱۷ ثانیه به مطالعه کتاب، ۲۱ دقیقه و ۳۱ ثانیه مطالعه قرآن و ادعیه، ۳۲ دقیقه و ۳۶ ثانیه مطالعه روزنامه و پنج دقیقه و ۴۲ ثانیه به نشریه‌خوانی در فضای مجازی و فیزیکی اختصاص داشت. نخستین سنجش سرانه مطالعه از سال ۸۷ آغاز شد در آن سال اعلام شد مردم ۷۰ دقیقه مطالعه می‌کنند این آمار نخستین چالش بزرگ باورناپذیر در حوزه مصرف فرهنگی را ایجاد کرد. چالش دوم مربوط به آوردن سرانه مطالعه قرآن و ادعیه در آمار سرانه مطالعه بود که سال بعد از این آمار تفکیک شد.

در اروپا صنعت کتاب یک صنعت رشدیافته است. سرانه فروش کتاب در بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا ثابت است، با وجود این، دغدغه اصلی این صنعت ایجاد راهبردهای جدید تولید و بازاریابی برای افزایش تعداد خوانندگان کتاب است. بازار انتشار کتاب در بعد اقتصادی نقش بسزایی دارد. کتاب‌ها به‌عنوان محصولات فرهنگی و اقتصادی محسوب می‌شوند و در برخی از کشورها از لحاظ مالی قیمت ثابتی دارند. قیمت بالای کتاب در بسیاری از کشورها موجب کاهش خوانندگان کتاب در این کشورهاست. در کشوری مانند آمریکا قیمت کتاب بسیار بالاست. از ۸ تا ۱۸ دلار به ازای هر صفحه کتاب. تعداد کتابفروشی‌ها را نیز باید به این مقوله افزود. وجود یک کتابفروشی معتبر و باکیفیت در هر شهری جنبه مهمی از منظر فرهنگی برای آن شهر محسوب می‌شود. به‌عنوان مثال در کشور آلمان ۷۳۹۴ کتابفروشی وجود دارد یعنی به ازای هر ۶۶۷/۱۶ نفر یک کتابفروشی. در کل کشور فرانسه تنها ۱۶۰۰ کتابفروشی وجود دارد.

در دست نبودن آمار تعداد کتابفروشی‌های تهران و تعداد کتابهای منتشر شده در کشور، امکان مقایسه را به دست نمی‌دهد.

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- فقدان وفاق و اجماع فرهنگی بین نخبگان و متولیان بخش فرهنگ و هنر و رسانه
- عدم ایفای نقش موثر بخش فرهنگ در بسترسازی توسعه همه‌جانبه و پایدار کشور
- رضایت‌بخش نبودن کیفیت و غنای آثار، محصولات و خدمات فرهنگی، هنری و رسانه‌ای و در نتیجه افت علائق، سلیق و ذائقه‌های فرهنگی و هنری اقشار مختلف جامعه به ویژه نوجوانان و جوانان
- در معرض آسیب بودن فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی و سبک زندگی و سنت‌های فرهنگی و هنری
- فقدان بستر پویایی، خلاقیت، نشاط و رونق اقتصاد فرهنگ و هنر و رسانه
- نبود حمایت نظام‌مند و موثر از نخبگان، برگزیدگان و اصحاب فرهنگ و هنر
- ناکافی بودن زیرساخت‌های فرهنگی و رسانه‌ای متناسب با تحولات شتابان فناوری‌های نوین و فضای مجازی
- ناکافی بودن فعالیت‌های دیپلماتیک فرهنگی
- توازی، تداخل و عدم شفافیت در سیاست‌گذاری و مدیریت فرهنگی و هنری و رسانه‌ای
- سطح بالای تصدی و دخالت دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی در فعالیت‌های فرهنگی و هنری و رسانه‌ای
- فقدان نظام پایش و پیمایش و رصد کارآمد شاخص‌های فرهنگی و هنری و بنیان‌های علمی - پژوهشی در بخش فرهنگ و هنر و رسانه

برنامه راهبردی فرهنگ و هنر و رسانه

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی
۱	ارتقاء فرهنگ اسلامی، معنویت و رشد فضائل اخلاقی	- توسعه فرهنگ دینی - تقویت انس و تمسک احاد جامعه به قرآن و عترت
۲	فرهنگ سازی اقتصاد مقاومتی	- ترویج و تبیین ابعاد، مولفه ها و عناصر فرهنگی اقتصاد مقاومتی - ارتقاء اخلاق و فرهنگ کار، قانون‌گرایی، مسؤلیت‌پذیری
۳	مقاوم سازی، بالندگی، پویایی، اعتلا و توانمندسازی فرهنگی	- بهبود نظام حکمروایی خوب در بخش فرهنگی - هنری و رسانه ای - ارتقاء ذائقه ها و سلیق فرهنگی و هنری اقشار مختلف جامعه به ویژه جوانان و نوجوانان - ایجاد امنیت لازم برای تولید و عرضه محصولات و خدمات فرهنگی و هنری دارای مجوز - ارتقای منزلت و صلاحیت حرفه‌ای و مرجعیت فرهنگی اصحاب فرهنگ و هنر و رسانه
۴	صیانت از مبانی و ارزش های انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری	- تبیین و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری - ارتقاء کمی و کیفی شیوه های تبلیغی و ترویجی انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری
۵	تحکیم هویت ملی و وفای فرهنگی	- استفاده از ظرفیت هنرمندان و آثار و تولیدات فرهنگی و هنری در جهت تقویت هویت و انسجام ملی - اشاعه نمادها، نشان ها و مؤلفه‌های هویت ایرانی - اسلامی - توسعه فعالیت‌های بین فرهنگی و چندفرهنگی بین استان ها و مناطق کشور با توجه به ظرفیت های قومی و مذهبی، زبانی، دینی
۶	گسترش مناسبات فرهنگی بین‌المللی	- توسعه روابط و حضور فعال و موثر جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی - بسط و گسترش و ایجاد تنوع در مناسبات فرهنگی با کشورهای مختلف جهان
۷	تحکیم و پایدارسازی اقتصاد فرهنگ و هنر	- فرهنگ سازی و گفتمان سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی - توسعه بازارهای فرهنگی در عرصه داخلی و جهانی - صیانت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار فرهنگی (مکتوب و دیجیتال) و فراهم کردن زمینه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی آنان - به کارگیری توان و تخصص بخشهای غیر دولتی در اداره و همچنین تولید محتوای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - حمایت از ایجاد شرکت‌های کارآفرین در حوزه فعالیت های فرهنگی، هنری و رسانه‌ای

اهداف کمی

شماره ردیف و عنوان هدف کلی	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال‌های برنامه ششم						رشد متوسط دوره برنامه ششم (درصد)	
			۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸		۱۳۹۹
۱ - ارتقاء فرهنگ اسلامی، معنویت و رشد فضائل اخلاقی، ۲ - فرهنگ سازی اقتصاد مقاومتی، ۳ - مقاوم سازی، بالندگی، پویایی و اعتلا و توانمندسازی فرهنگی ۴ - تحکیم و پایدارسازی اقتصاد فرهنگ و هنر	سهم بازار کتاب از تولید ناخالص داخلی (GDP)	درصد	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۲	
	شمارگان کتابهای منتشر شده ^۱	نسخه ۱۰۰۰	۱۵۲۳۳۳	۱۴۵۶۵۳	۱۵۱۴۷۹	۱۵۷۵۳۸	۱۶۳۸۰۴۰	۱۷۰۳۹۴	۱۷۷۲۱۰	۴
	عناوین کتاب‌های منتشر شده	عنوان	۷۲۸۷۷	۷۵۴۱۲	۷۸۰۳۶	۸۰۷۵۱	۸۳۵۶۰	۸۶۴۶۷	۸۹۴۷۵	۳/۵
	سرايه عناوين كتاب‌های منتشر شده	عنوان به هر ۱۰۰ هزار نفر	۹/۴	۹/۶	۹/۸	۱۰	۱۰/۲	۱۰/۴	۱۰/۶	۱۰/۲
	سرايه شمارگان كتاب‌های منتشر شده	نسخه به جمعیت کشور	۲	۲	۲/۱	۲/۲	۲/۳	۲/۴	۲/۵	۴
	نسبت عناوين كتاب‌های چاپ اول منتشر شده به کل عناوين كتاب‌های منتشر شده	درصد	۵۸/۴	۵۹/۲	۶۰/۱	۶۱	۶۱/۹	۶۲/۸	۶۳/۸	۱/۵
	نسبت عناوين كتاب‌های منتشر شده کودک و نوجوان به کل عناوين كتاب‌های منتشر شده	درصد	۱۵/۲	۱۵/۳	۱۵/۵	۱۵/۶	۱۵/۷	۱۵/۸	۱۶	۰/۷۷
	سرايه شمارگان كتاب‌های منتشر شده کودک و نوجوان به جمعیت کودک و نوجوان کشور	درصد	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۱۸	۰/۱۸	۰/۱۹	۰/۱۹	۰/۲۰	۲/۸

امور فرهنگی، علمی و فناوری/ فرهنگ و هنر، ورزش و جوانان، زنان و ... □ ۱۵۹

شماره ردیف و عنوان هدف کلی	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال پایه	پیش بینی	سال‌های برنامه ششم					رشد متوسط دوره برنامه ششم (درصد)
					۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	
۱ - ارتقا فرهنگ اسلامی، ممنوعیت و رشد فضائل اخلاقی، ۳ - مقادیر سازی، پایداری، توانمندسازی فرهنگی و ۴ - صیقل از جانی و ارزش های انقلاب اسلامی، البته های علم و هنری	زیر بنای کتابخانه های عمومی (تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور)	متر مربع	۱۳۴۱۱۲۹	۱۴۵۸۴۴۹	۱۵۵۶۰۳۱	۱۷۲۴۷۷۵	۱۸۷۵۶۵۵	۲۰۳۹۷۳۴	۲۳۱۸۱۶۷	۸/۷
	تعداد کتاب‌های موجود در کتابخانه‌های عمومی (تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور)	هزار نسخه	۳۹۷۳۸	۴۲۲۸۱	۴۹۳۴۴	۵۴۹۸۵	۶۱۲۷۱	۶۸۲۷۶	۷۶۰۸۲	۱۱/۴
	تعداد اعضای کتابخانه‌های عمومی (تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور)	هزار نفر	۲۴۵۶	۲۶۸۵	۲۹۲۶	۳۱۱۰	۳۵۱۰	۳۸۲۷	۴۱۹۶	۹/۳
	سرانه کتابخانه‌های عمومی (تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور)	باب به هر ۱۰۰/۰۰۰ نفر	۴	۴/۴	۴/۶	۴/۹	۵/۳	۵/۶	۵/۹	۶/۳
	سرانه کتاب‌های موجود در کتابخانه‌های عمومی کشور (تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور)	نسخه به هر ۱۰۰ نفر	۵۱	۵۶	۶۲	۶۸	۷۵	۸۲	۹۱	۱۰
	عناوین نشریات منتشر شده	عنوان	۶۳۲۷	۷۳۳۵	۸۴۸۱	۹۸۱۹	۱۱۳۶۸	۱۳۱۶۱	۱۵۲۳۷	۱۵/۸
	عناوین نشریات محلی منتشر شده	عنوان	۱۸۷۸	۲۱۷۵	۲۵۱۹	۲۹۱۷	۳۳۷۸	۳۹۱۲	۴۵۳۰	۸/۱۵
	تعداد کانون‌های تبلیغاتی ^۱	کانون	-	۱۵۹۴	۱۶۱۰	۱۶۲۶	۱۶۴۲	۱۶۵۸	۱۶۷۵	۱
	تعداد مجوزهای صادر شده نشر دیجیتال	مجوز	۱۲۲	۱۳۳	۲۴۷	۳۵۱	۴۹۹	۷۰۹	۱۰۰۸	۴۲/۲
	تعداد بازی‌های رایانه‌ای تولید شده	بازی	-	۱۶۳	۱۹۵	۲۳۴	۲۸۱	۳۳۷	۴۰۴	۲۰

شماره ردیف و عنوان هدف کلی	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال پایه	پیش بینی	سال‌های برنامه ششم					رشد متوسط دوره برنامه ششم (درصد)
					۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	
۵ - تحکیم هویت ملی و وفای فرهنگی و ۷ - تحکیم و پایداری اقتصاد فرهنگ و هنر	تعداد عناوین فیلم‌های سینمایی تولید شده (براساس پروانه مالکیت)	عنوان	۹۷	۹۷	۱۰۰	۱۰۳	۱۰۶	۱۰۹	۱۱۲	۳
	تعداد عناوین فیلم‌های اکران شده (ایرانی و خارجی)	عنوان	۶۶	۶۹	۷۳	۷۶	۸۰	۸۴	۸۸	۴/۹
	تعداد تماشاگران فیلم‌های سینمایی ^۲	هزار نفر	۱۴۲۰۰	۱۴۱۰۰	۱۴۶۶۴	۱۵۲۵۱	۱۵۸۶۱	۱۶۴۹۵	۱۷۱۵۵	۴
	تعداد سالن‌های فعال سینما	سالن	۳۳۵	۳۳۴	۳۳۳	۳۳۲	۳۳۱	۳۳۱	۳۲۱	۲/۷
	ظرفیت سالن‌های فعال سینما	صندلی	۱۱۸۱۷۰	۱۲۲۸۹۷	۱۳۷۸۱۳	۱۵۲۹۲۶	۱۷۸۲۴۳	۱۹۴۷۷۳	۲۱۹۵۲۴	۴
	تعداد جوایز فیلم‌های ایرانی در مجامع جهانی	جایزه	۲۳۴	۲۴۳	۲۵۳	۲۶۳	۲۷۴	۲۸۵	۲۹۶	۴
	تعداد کل فیلم‌های عرضه شده در شبکه نمایش خانگی	عنوان	۳۱۱	۳۲۴	۳۳۷	۳۵۰	۳۶۴	۳۷۹	۳۹۴	۴
	شمارگان فیلم‌های عرضه شده در شبکه نمایش خانگی	هزار نسخه	۱۸۵۵۵	۲۲۲۶۶	۲۲۷۱۹	۲۳۰۶۳	۲۳۴۷۵	۲۴۱۷۰	۲۵۴۰۴	۲۰
	سرانه فیلم‌های سینمایی تولید شده	عنوان فیلم به میلیون نفر	۱/۲	۱/۳	۱/۴	۱/۴	۱/۵	۱/۵	۱/۶	۴/۱

۱۶۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

شماره ردیف و عنوان هدف کلی	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال پایه ۱۳۹۲	پیش بینی ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم					رشد متوسط دوره برنامه ششم (درصد)
					۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
	سرانه صندلی سینمای کشور	صندلی به هر ۶۲۰ نفر	۰/۹	۱	۱	۱/۱	۱/۱	۱/۱	۱/۲	۴
	سرانه پرده سینما	پرده برای هر ۱۰۰ هزارنفر	-	۹/۸	۱۰/۶	۱۱/۵	۱۱/۵	۱۱/۶	۱۲/۴	۳
	سرانه تماشاگر سینما	نفر بلیط	۰/۱۷	۰/۲۱	۰/۲۴	۰/۲۷	۰/۳۱	۰/۳۵	۰/۴۰	۱۴
	تعداد ایام‌های موسیقی مجوز گرفته	ایام	۴۲۶	۴۳۵	۴۴۴	۴۵۳	۴۶۲	۴۷۱	۴۸۰	۱
	مجموع و جشنواره‌های موسیقی برگزار شده	رویداد	۱۳	۲۱	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۲	۱۵

شماره ردیف و عنوان هدف کلی	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال پایه ۱۳۹۲	پیش بینی ۱۳۹۴	سال‌های برنامه ششم					رشد متوسط دوره برنامه ششم (درصد)	
					۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹		
۲ - مقادیر سازی، بالندگی، پویایی و اعتدال و توانمندسازی فرهنگی ۵ - تحکیم هویت ملی و وفای فرهنگی ۷ - تحکیم و پایدارسازی اقتصاد فرهنگ و هنر	تعداد اجرای صحنه‌ای موسیقی	اجرا	۳۶۶۹	۴۵۲۷	۵۵۸۵	۶۸۹۰	۸۵۰۱	۱۰۴۸۸	۱۲۹۳۹	۲۳/۴	
	تعداد سالن‌های کنسرت موسیقی	سالن	۵۹	۶۵	۷۳	۸۱	۸۹	۹۹	۱۱۰	۱۱	
	تعداد عناوین نمایشهای اجرا شده	عنوان	۴۹۹۳	۵۱۶۲	۵۴۲۶	۵۷۰۴	۵۹۹۶	۶۳۰۳	۶۶۲۶	۵/۱	
	تعداد تماشاگران نمایش‌های اجرا شده	هزار نفر	۲۲۲۸	۲۳۸۵	۲۵۵۳	۲۷۳۳	۲۹۲۶	۳۱۲۲	۳۳۵۳	۷	
	تعداد نمایشگاه‌های هنرهای تجسمی	نمایشگاه	۲۸۳۰	۱۳۴۱	۳۴۸۷	۳۸۷۱	۴۲۹۷	۴۷۷۰	۵۲۹۵	۱۱	
	تعداد هنرنویان هنرستان‌های هنری	نفر	۲۸۴۳	۲۸۳۷	۲۸۹۴	۲۹۵۲	۳۰۱۱	۳۰۷۱	۳۱۳۲	۲	
	تعداد نگارخانه‌های فعال	نگارخانه	۳۷۷	۳۸۶	۳۹۶	۴۰۵	۴۱۵	۴۲۶	۴۳۶	۲/۵	
	تعداد هنرستان‌های هنری	باب	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۲	
	تعداد آموزشگاه‌های آزاد هنری	باب	۳۰۵۰	۳۲۱۸	۳۳۹۵	۳۵۸۱	۳۷۷۸	۳۹۸۶	۴۲۰۵	۵/۵	
	تعداد موقوفات	موقوفه	۱۷۶۵۲۷	۱۸۴۵۴۳	۱۹۲۹۲۳	۲۰۱۶۸۵	۲۱۰۸۴۴	۲۲۰۴۱۹	۲۳۰۴۲۹	۲/۵	
۱ - ارتقاء فرهنگ اسلامی، ممنوعیت و رشد فضائل اخلاقی ۲ - فرهنگ سازی اقتصاد مقاومتی ۳ - صیانت از منابع و ارزش‌های انقلاب اسلامی، آئینده های امام و رهبری	تعداد موسسات فرهنگی قرآن و عترت	تعداد موسسه	۶۲۰	۶۴۵	۸۰۶	۱۰۱۴	۱۲۷۲	۱۵۹۵	۲۰۰۰	۲۵	
	تعداد کتیبه‌های مساجد (حت)	باب	۵۹۱۹	۶۲۸۲	۶۷۸۵	۷۳۲۷	۷۹۱۴	۸۵۴۷	۹۲۳۰	۸	
	پوشش کتب‌های فرهنگی و هنری (مساجد)										
	تعداد کانون‌های فرهنگی و هنری (مساجد تخصصی)	کانون	۹۹۷۸	۱۰۱۱۸	۱۰۳۳۰	۱۱۱۱۵	۱۱۳۹۸	۱۱۶۷۰	۱۲۸۶۷	۱۳۸۴۴	۷/۶
	شهری (عمومی)										
	روستایی (عمومی)										
	تخصصی										
	دانشگاهی										
	مصلی	۱۵۰	۳۱۱	۳۴۰	۳۷۴	۳۱۲	۲۵۶	۴۰۶	۱۴		
		۴۴۶	۵۵۰	۶۰۰	۶۵۳	۷۱۲	۷۷۵	۸۴۴	۸/۵		

رشد متوسط دوره برنامه ششم (درصد)	سال‌های برنامه ششم					پیش بینی	سال پایه	واحد متعارف	عنوان شاخص / هدف کمی	شماره ردیف و عنوان هدف کلی
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵					
۲	۹۰	۸۹	۸۷	۸۵	۸۳	۸۲	۸۲	نماینده	تعداد نمایندگی‌های فرهنگی ج.ا. در خارج از کشور	۹ - گسترش مناسبات فرهنگی در سطح بین الملل - صیانت از میراث و ارزش های انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری
۴	۶۳۲۶	۶۰۸۳	۵۸۴۹	۵۶۲۴	۵۴۰۸	۵۲۰۰	۵۰۰۰	نفر	تعداد فارسی‌آموزان خارج از کشور	
۴	۵۲۶	۵۰۶	۴۸۷	۴۶۸	۴۵۰	۴۳۳	۴۱۶	نفر	تعداد مبلغان مذهبی اعزامی به دیگر کشورها	
۳	۱۳۷	۱۳۳	۱۲۹	۱۲۵	۱۲۱	۱۱۷	۱۱۴	سند	تعداد اسناد همکاری‌های فرهنگی معتبر میان ایران و دیگر کشورها	
۴	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹	رویداد	تعداد هفته‌های فرهنگی برگزار شده در دیگر کشورها	

- این شاخص در سال‌های گذشته با رشد منفی ۴/۴- روبرو بوده است که پیش‌بینی می‌شود با برنامه‌ریزی دقیق برای رونق اقتصاد چاپ و نشر، رفع تحریم‌ها و نیز سهولت صدور مجوز نشر، احتمالاً توقف نرخ رشد منفی مورد انتظار بوده و با این احتمال، پیش‌بینی‌های بهبود این شاخص با ضریب افزایشی در سال‌های برنامه ششم توسعه برآورد شده است.
- رشد منفی تعداد کانون‌های تبلیغاتی در سال‌های قبل با توجه به افزایش تبلیغات در فضای مجازی دور از انتظار نیست، با این همه به دلیل تغییر فضای کسب و کار و رونق اقتصادی امکان بهبود این شاخص با درصدهای تقریبی نیز محاسبه شده است.
- میزان رشد تماشاگران فیلم‌های سینمایی به تبع روند کاهشی تولیدات سینمایی و نیز سالن‌های سینما تا آخر سال ۱۳۹۱ منفی و کاهشی بود. رشد این شاخص در پایان سال ۱۳۹۳ مثبت و افزایشی بوده است که نوید دوره جدیدی در صنعت سینما را نشان داده که از نیمه دوم سال ۱۳۹۲ آغاز شده است و نشان از رونق کسب و کار سینماگران و اقتصاد فرهنگ و هنر دارد.

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه فرهنگ دینی - تقویت انس و تمسک آحاد جامعه به قرآن و عزت 	<ul style="list-style-type: none"> - تأمین نیازهای فرهنگی- مذهبی جامعه - بکارگیری ظرفیت‌های فرهنگی و هنری کشور برای ترویج فرهنگ و مدیریت جهادی - ارتقاء فعالیت‌های قرآنی 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از تشکلهای مردم نهاد فرهنگی به منظور ترویج و ارتقاء اخلاقی اسلامی و فرهنگ قرآنی
۲	<ul style="list-style-type: none"> - ترویج و تبیین ایداه، مولفه ها و عناصر فرهنگی - اقتصاد مقاومتی - ارتقاء اخلاقی و فرهنگ کار، قانون‌گرایی، مسؤلیت- پذیری 	<ul style="list-style-type: none"> - بکارگیری ظرفیت‌های فرهنگی و هنری کشور برای ترویج فرهنگ و مدیریت جهادی - برقراری عدالت در نظام فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - تسویق و حمایت از فعالان فرهنگی و هنری بویژه با رویکرد اقتصاد مقاومتی - ترویج الگو و سبک زندگی ایرانی اسلامی، اصلاح الگوی مصرف 	<ul style="list-style-type: none"> - تولید محتوای متناسب با عناصر فرهنگی مقوم اقتصاد مقاومتی - ارائه آموزش‌های رسمی و غیررسمی مبانی و مفاهیم اقتصاد مقاومتی - اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه - انجام پژوهش‌های کاربردی در زمینه اقتصاد مقاومتی
۳	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود نظام حکمروایی خوب در بخش فرهنگی – هنری و رسانه ای - ارتقاء ناقله ها و سلاقی فرهنگی و هنری اقصاء - مختلف جامعه به ویژه جوانان و نوجوانان - ایجاد امنیت لازم برای تولید و عرضه محصولات و خدمات فرهنگی و هنری دارای مجوز - ارتقای منزلت و صلاحیت حرفه‌ای و مرجعیت فرهنگی اصحاب فرهنگ و هنر و رسانه 	<ul style="list-style-type: none"> - بکارگیری ظرفیت‌های فرهنگی و هنری کشور برای ترویج فرهنگ و مدیریت جهادی - بسترسازی بروز خلافت‌های فرهنگی و هنری - برقراری عدالت در نظام فرهنگی، هنری و رسانه ای - ارتقای شفافیت در مدیریت فرهنگی، هنری و رسانه ای - ارتقای کمی و کیفی محصولات فرهنگی، هنری و رسانه ای 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از تولید آثار فرهنگی؛ هنری فاخر؛ - حذف مقررات محدود کننده تولید و نشر آثار فرهنگی و هنری - تجلیل از نخبگان، پیشکوتان و اصحاب فرهنگ و هنر - ارائه تسهیلات بانکی و خدمات اجتماعی به نخبگان، پیشکوتان و اصحاب فرهنگ و هنر - به کارگیری توان و تخصص بخشهای غیر دولتی در اداره و همچنین تولید محتوای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - تسهیل دسترسی و توزیع عادلانه امکانات و خدمات فرهنگی، هنری و رسانه ای - ایجاد بنجره واحد دریافت مجوز فعالیت‌های فرهنگی و هنری - اجرای قانون دسترسی آزاد و شفاف به اطلاعات در عرصه ی فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - حمایت از تشکلهای صنفی فرهنگی، هنری و رسانه‌ای
۴	<ul style="list-style-type: none"> - تبیین و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری - ارتقاء کمی و کیفی شیوه های تبلیغی و ترویجی انقلاب اسلامی، اندیشه‌های امام و رهبری 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از نهادهای و فعالان آموزش و پژوهش و مروج مبانی انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری - حمایت از آثار و محصولات فرهنگی و هنری مرتبط با مبانی انقلاب اسلامی، اندیشه های امام و رهبری 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از پژوهش‌هایی با رویکرد شناخت انقلاب اسلامی - تجلیل از نویسندگان، هنرمندان و پژوهشگران مبانی انقلاب اسلامی، اندیشه‌های امام و رهبری - برگزاری مراسم بزرگداشت مناسبت‌های انقلاب اسلامی - بزرگداشت یاد و اندیشه‌های امام (ره) - چاپ و انتشار آثار امام و مقام معظم رهبری
۵	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از ظرفیت هنرمندان برای توسعه تولیدات فرهنگی و هنری برای تقویت هویت و انسجام ملی - اشاعه نمادها، نشان‌ها و مؤلفه‌های هویت ایرانی-اسلامی - توسعه فعالیت‌های بین فرهنگی و چندفرهنگی بین استان‌ها و مناطق کشور با توجه به ظرفیت‌های قومی و مذهبی، زبانی، دینی 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از تولیدات فرهنگی و هنری متناسب با مضامین و مفاهیم ایرانی-اسلامی - حمایت از تولید و نشر آثار فرهنگی و هنری نواحی و مناطق مختلف ایران - حمایت از آیین‌ها و مناسک فرهنگی – مذهبی و هنرهای فولکلوریک - حمایت از گفتگوهای در سطح ملی به منظور تعاملی افکار و اندیشه‌ها و اشتراک تجارب نخبگان و فعالان عرصه فرهنگ و هنر و رسانه های کشور 	<ul style="list-style-type: none"> - برپایی جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری ملی در سطح استان‌های کشور با رویکرد تقویت انسجام ملی - برپایی نمایشگاهها، جشنواره و دیگر رویدادهای فرهنگی و هنری اقوام ایرانی - تکثیر نخبگان و فعالان عرصه‌های فرهنگی و هنری با رویکرد هویت اسلامی – ایرانی و انسجام ملی - انجام تعاملات و پژوهش‌های مرتبط با سنجش شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و عناصر هویت، سرمایه اجتماعی و انسجام ملی - برگزاری نشست‌های تخصصی و اتاق‌های فکر فرهنگی به منظور ایجاد وفای فرهنگی بین نخبگان، سیاست‌گذاران و مدیران فرهنگی و هنری کشور
۶	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه روابط و حضور فعال و موثر جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی - بسط و گسترش و ایجاد تنوع در مناسبات فرهنگی با کشورهای مختلف جهان 	<ul style="list-style-type: none"> - بهره‌گیری از ظرفیت بخش غیردولتی در توسعه مناسبات بین‌المللی - بهره‌گیری از ظرفیت فرهنگی و هنری در مناسبات فرهنگی جهانی - بهره‌گیری از ظرفیت ادبیات؛ موسیقی، سینما؛ تئاتر؛ هنرهای تجسمی و... در معرفی فرهنگ کشور در مجامع بین‌المللی - حمایت از برگزاری هفته‌های فرهنگی ایران در کشورهای مختلف - حمایت از فعالان عرصه فرهنگ و هنر اصیل و فاخر اسلامی و ایرانی در سطح بین‌المللی 	<ul style="list-style-type: none"> - شرکت در مجامع، جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی و هنری بین‌المللی - برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های فرهنگی و هنری بین‌المللی در داخل و خارج از کشور - تجلیل از فعالان و نخبگان عرصه ی فرهنگ و هنر ایرانی و اسلامی در سطح جهان - انجام فعالیت‌های فرهنگی دوجانبه با توجه به مؤلفه‌هایی از قبیل: اشتراکات قومی و مذهبی، زبانی، دینی به منظور ارتقا و چهره بین‌المللی ایران؛ - تولید آثار فرهنگی و هنری برای تبیین ویژگی صلح دوستی ایرانیان و ایجاد جهانی عاری از خشونت
۷	<ul style="list-style-type: none"> - فرهنگ سازی و گفتمان سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی - توسعه پژوهش‌های فرهنگی در عرصه داخلی و جهانی - صیانت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار فرهنگی (مکتوب و دیجیتال) و فراهم کردن زمینه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی آنان - به کارگیری توان و تخصص بخشهای غیر دولتی در اداره و همچنین تولید محتوای فرهنگی، هنری و رسانه ای - حمایت از ایجاد شرکت‌های کارآفرین در حوزه فعالیت‌های فرهنگی، هنری و رسانه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> - بکارگیری ظرفیت‌های فرهنگی و هنری کشور برای ترویج فرهنگ و مدیریت جهادی - حمایت و توسعه اقتصاد فرهنگ و هنر و رسانه - طراحی سیستم‌های انگیزشی در بعد منابع انسانی - توسعه صادرات محصولات فرهنگی و دینی، تحقق رقابت‌پذیری و رفع انحصار در تولیدات و خدمات فرهنگی به منظور رونق اقتصاد فرهنگ و افزایش توان رقابت تولیدات فرهنگی در سطح بازارهای داخلی و بین‌المللی - فراهم نمودن شرایط و سازو کارهای حمایتی لازم در بخش فرهنگ و هنر در تحولات جهانی و منطقه ای - به منظور بالا بردن سهم ایران از تجارت جهانی توسعه و ارتقای تولید، توزیع، مصرف و صادرات محصولات و خدمات فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - پرهزمندی از ظرفیت‌های قانونی در راستای رشد کمی و کیفی صنایع فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - صیانت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار فرهنگی (مکتوب و دیجیتال) و فراهم کردن زمینه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی آنان 	<ul style="list-style-type: none"> - کشف استعدادهای خلاق در بخش فرهنگ و هنر - خلق فرصت‌های برابر در تولید و نشر و استفاده از محصولات و آثار و خدمات فرهنگی و هنری و رسانه‌ای - حمایت از شرکت‌های کارآفرین فعال در بخش فرهنگ و هنر برای افزایش کمی و کیفی محصولات و خدمات - برگزاری دوره‌های آموزش به منظور ارتقاء سرمایه انسانی بخش فرهنگ و هنر و رسانه - تجهیز مراکز و موسسات فرهنگی و هنری به امکانات و فناوری‌های روز - مقابله با قاچاق کالاها و محصولات فرهنگی و هنری - مقابله با تکثیر و عرضه غیرمجاز آثار و محصولات فرهنگی و هنری

ورزش و جوانان

۱- بررسی عملکردهای گذشته و تبیین وضع موجود

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود بخش ورزش

جهت‌گیری‌های اصلی بخش ورزش در برنامه چهارم توسعه عبارت بودند از:

- گسترش عدالت اجتماعی و بهره‌مندی نقاط مختلف کشور از فضاهای ورزشی و اتخاذ تمهیدات لازم، به منظور رشد تولید، توزیع و صادرات محصولات ورزشی توسط بخش خصوصی و تعاونی و افزایش بهره‌وری از فضاهای ورزشی در اختیار دستگاه‌های اجرایی (بند‌های «ب»، «د»، «ه»، «و» و «م» ماده ۱۰۴)

- اصلاح ساختار تربیت بدنی به منظور توسعه کمی و کیفی، ترویج فرهنگ ورزش، تقویت حضور بخش غیردولتی و توسعه امور پژوهشی و تربیت نیروی انسانی کیفی (ماده ۱۱۷)

- استفاده از توانمندی‌های شوراهای اسلامی شهر و روستا در بهره‌برداری از مراکز ورزشی و جلب همکاری مردم در ایجاد این‌گونه فضاها (بند «ب» ماده ۱۵۶ برنامه سوم توسعه)، تنفیذی در ماده‌ی ۱۰۵ قانون برنامه چهارم توسعه کشور)

- حمایت از اشخاص حقیقی یا حقوقی که وجوهی را برای کمک به فعالیت‌های ورزشی پرداخت می‌نمایند (ماده ۱۶۹ ماده ۱۷۰ برنامه سوم توسعه، تنفیذ در ماده ۱۱۸ قانون برنامه چهارم توسعه کشور)

- ایجاد انگیزه به منظور تقویت و توسعه فعالیت‌های درآمدی سازمان تربیت بدنی (ماده ۱۷۰ برنامه سوم توسعه، تنفیذی در ماده ۱۱۸ قانون برنامه چهارم توسعه کشور)

جهت‌گیری‌های اصلی بخش ورزش در برنامه پنجم توسعه عبارت بودند از:

تمرکز و تاکید این برنامه بر افزایش سرانه بهره‌مندی اقشار مختلف مردم از فضاهای ورزشی، توسعه ورزش همگانی، قهرمانی و توسعه زیرساخت‌های ورزشی و بسترسازی در جهت احداث و توسعه فضاهای ورزشی بود. در راستای تحقق هر یک از این مسائل نیز جهت‌گیری‌های اعتباری و مالی در نظر گرفته شد.

– از نقاط قوت بخش ورزش و تربیت بدنی در برنامه پنجم، تاکید و توجه به ورزش‌های روستایی (بند «ع» ماده (۱۹۴)) می‌باشد. در این بند تاکید بر پیش‌بینی مکان‌های ورزشی برای جامعه روستایی به منظور بهبود وضعیت روستاها و ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان شده است. با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از جمعیت کشور در روستاها ساکن هستند که بنابر اقلیم‌های مختلف و برحسب ضرورت دارای بازی‌ها و ورزش‌های خاص خود هستند، عدم توجه به ورزش‌های مذکور باعث از بین رفتن تدریجی انگیزه در بین جوانان روستایی شده و در واقع پشتوانه ورزشی کشور کاهش پیدا خواهد کرد. خوشبختانه در برنامه پنجم توسعه به این امر توجه شده است و ضروری است در برنامه ششم توسعه نیز به این امر توجه شود.

– همچنین در برنامه پنجم توسعه، ورزش دانش‌آموزی (ردیف ۱۳ بند «الف» ماده ۱۹) نیز مورد توجه قرار گرفت. ورزش دانش‌آموزان دارای کاستی‌های فراوانی در زمینه تجهیزات و اماکن ورزشی می‌باشد که خود مانع از دستیابی به اهداف بوده است. البته در طول سال‌های برنامه‌ها، گام‌هایی برداشته شده و شاخص‌های کمی تا حدودی رشد داشته‌اند، ولی این میزان کافی نبوده و از حیث کمی و کیفی، مدارس کشور با مشکل جدی در زمینه ورزش دانش‌آموزی مواجه هستند. بنابراین ضروری است با حمایت‌های مناسب تحولی اساسی در ورزش مدارس کشور ایجاد شود تا با رفع کاستی‌های موجود که از اساسی‌ترین آسیب‌های ورزش کشور محسوب می‌شود، زمینه توسعه مناسب ورزش کشور فراهم شود.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی و شاخص‌های بخش ورزش قهرمانی و حرفه‌ای

عملکرد در پایان برنامه چهارم و پنجم توسعه			واحد	برنامه اجرایی یا اقدام اساسی
برنامه پنجم (۱۳۹۳)	پایان برنامه چهارم (۱۳۹۰)	سال پایه (۱۳۸۳)		
۴۲۱	۲۵۱	۲۰۸	تعداد	مدال‌های کسب شده در مسابقات قهرمانی آسیا سالانه
۷۵۹	۵۰۶	۴۷۴	تعداد	مدال‌های کسب شده در مسابقات بین‌المللی سالانه
۳۷۶	۱۹۹	۱۴۴	تعداد	مدال‌های کسب شده در مسابقات قهرمانی جهان سالانه
۵۷	۵۹	۴۵	تعداد	مدال‌های کسب شده در بازی‌های آسیایی (هر ۴ سال یکبار - دوحه، گوانجو و اینچوان)
۱۲۰	۸۰	-	تعداد	مدال‌های کسب شده در بازی‌های پاراآسیایی (هر ۴ سال یکبار - گوانجو و اینچوان)
۱۲	۲	۶	تعداد	مدال‌های کسب شده در بازی‌های المپیک (هر ۴ سال یکبار - آتن، پکن و لندن)
۲۴	۱۴	۲۳	تعداد	مدال‌های کسب شده در بازی‌های پارالمپیک (هر ۴ سال یکبار - آتن، پکن و لندن)
۱۸	۲۷	۲۷	تعداد	کانون‌های استعداد یابی
۱۷۹۵۶۸	۱۴۰۷۴۲	۹۲۶۱۰	تعداد	تعداد مربیان (زنان و مردان)

جدول ۲- عملکرد اهداف کمی و شاخص‌های بخش ورزش همگانی

عملکرد در پایان برنامه چهارم و پنجم توسعه			واحد	برنامه اجرایی یا اقدام اساسی	ردیف
برنامه پنجم (۱۳۹۳)	برنامه چهارم (۱۳۸۹)	سال پایه (۱۳۸۳)			
۱۸۱۲۶۳۰۷	۱۴۷۹۰۰۰۰	۵۶۳۰۰۰۰	نفر	میزان مشارکت در ورزش همگانی	۱
۹۵۰	۱۰۵	۳۰	تعداد	برگزاری جشنواره ورزش همگانی	۲
۲۴۵۷۲۸	۱۷۹۵۰۰	-	نفر	میزان مشارکت در ورزش روستایی و عشایری	۳
۵۰۰	۲۵۲	-	تعداد	برگزاری جشنواره‌های بازی‌های بومی و محلی	۴

جدول ۳- عملکرد اهداف کمی و شاخص‌های بخش ورزش دانش‌آموزی

عنوان هدف کمی (شاخص کلیدی)	واحد	سال پایه برنامه سوم توسعه (۱۳۸۴)	پایان برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۸)	پایان سال چهارم برنامه پنجم توسعه ۱۳۹۳
سرانه فضاهای ورزشی روباز و سرپوشیده دانش‌آموزی	متر مربع	۰.۲۰	۰.۲۴	۰.۲۸
تعداد فضاهای ورزشی روباز دانش‌آموزی	مکان	۵۶۷	۴۴۳	۲۹۵۶
	مکان	۹۴۷	۱۵۲۹	
تعداد فضاهای ورزشی در دست ساخت (نیمه‌تمام) دانش‌آموزی	مکان	۲۱۷	۳۶۸	۷۹۸
میزان مشارکت دانش‌آموزان در رقابت‌های ورزشی	نفر	۲۵۸۱۹۸۸	۳۶۱۴۷۸۳	۳۵۰۰۰۰۰
ساعات درس تربیت بدنی در مدارس	ساعت	۲ همه پایه‌ها	۲ همه پایه‌ها	۲ همه پایه‌ها به جز پایه سوم متوسطه که یک ساعت می‌باشد.
تعداد واحدهای درس تربیت بدنی	ساعت	۲	۲	
تعداد معلمان تربیت بدنی	نفر	۲۱۷۱۷	۱۸۵۰۹	۳۳۱۷۲

جدول ۴- عملکرد اهداف کمی و شاخص‌های بخش ورزش دانشجویی

عنوان شاخص / سال	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
دانشجویان شرکت‌کننده در فعالیتهای ورزشی درون دانشگاهی	۳۳۱۵۶۷	۳۶۱۸۳۴	۳۵۰۹۷۹	۳۶۵۹۰۸
تعداد دانشجویان مشارکت‌کننده تحت پوشش ورزش قهرمانی	۱۷۲۲۵	۱۷۷۱۲	۸۲۰۰	۱۵۸۹۲
تعداد اعضاء انجمن‌های ورزش دانشجویی	۱۶۳۲	۵۸۲۴	۵۴۷۹	۵۶۰۰
سرانه فضاهای ورزشی سرپوشیده (مترمربع)	۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۶	۰/۹۸
تعداد مراکز مشاوره و اتاق‌های تندرستی	۳۹	۳۹	۴۲	۵۰

ورزش بانوان

- افزایش میزان مشارکت زنان در فعالیت ورزش همگانی از ۴/۵ درصد در سال ۱۳۸۳ به ۲۷ درصد در سال ۱۳۹۳
- افزایش جمعیت سازمان یافته ورزش قهرمانی زنان از ۴۸۹۴۱۶ در سال ۱۳۸۳ به ۵۸۰۰۳۱ در سال ۱۳۹۳
- کسب ۲۳۸ مدال در مسابقات قهرمانی جهان و ۳۱۱ مدال در بازی‌های بین المللی در طول سال‌های برنامه چهارم و پنجم
- کسب ۱۴ و ۱۶ مدال در بازی‌های آسیایی به ترتیب در طوب برنامه چهارم و پنجم
- کسب ۲۶ مدال در بازی‌های پارآسیایی و ۳ مدال در بازی‌های پارالمپیک
- کسب ۲ سهمیه در بازی‌های پارالمپیک ۲۰۱۶
- کسب ۳ سهمیه در بازی‌های المپیک زمستانی
- کسب ۲ سهمیه در المپیک ناچینگ نوجوانان
- کسب ۱ مدال در المپیک ناچینگ نوجوانان
- کسب ۲۲ مدال در المپیک ناشنوایان

جدول ۵- وضعیت سرانه اماکن ورزشی کل کشور در پایان سال ۱۳۹۲ (cm^۲)

سهم بخش خصوصی		سهم سایر ادارات دولتی		سهم وزارت ورزش		شرح
		سریوشیده	روپاز	سریوشیده	روپاز	
۲۲۹	۲۳۲	۴۸۷	۹۶۷	۶۸۷	۳،۳۲۳	سرانه موجود
۴۶۱		۱،۴۵۴		۴،۰۱۰		
۱۵۰۰		۳۵۰۰		۵۰۰۰		سهم قابل اجرا
۲۲۱	۵۸۶	۵۶۳	۱۴۸۳	۸۱۳	۱۷۷	کسری سرانه
۸۰۷		۲۰۴۶		۹۹۰		
۱۸	۲۲	۴۲	۴۵	۲۳۹	۱،۱۲۹	سرانه در دست اجرا
۴۰		۸۷		۱،۳۶۸		

ماخذ: (وزارت ورزش و جوانان، شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی، ۱۳۹۳)

۱-۲- توصیف و تحلیل وضع موجود بخش جوانان

جمعیت جوانان ۲۹-۱۵ ساله در سرشماری ۱۳۸۵ به میزان ۳۵/۴ درصد جمعیت کل و در سرشماری ۱۳۹۰ به میزان ۳۱/۵ درصد جمعیت کل گزارش شده است.^۱ بر اساس روند جمعیت بین سرشماری سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۵، پیش‌بینی می‌شود جمعیت جوان کشور در سال ۱۳۹۵ برابر با ۲۲۶۰۱۳۰۷ نفر باشد که ۲۸/۲ جمعیت کشور را تشکیل خواهد داد. در سال پایانی برنامه ششم توسعه جمعیت جوان کشور برابر با ۲۱۹۶۹۹۲۳ نفر پیش‌بینی می‌شود که ۲۶/۴ درصد از جمعیت کل کشور را شامل خواهد شد.

بر اساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری جوانان طی سال‌های برنامه چهارم و پنجم توسعه دارای افت و خیز بوده است به طوری که نرخ بیکاری جوانان از ۲۰/۶ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۲۲/۱ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته و در سال ۱۳۸۹ به بالاترین حد خود یعنی ۲۵/۵ درصد رسیده است. همچنین، این شاخص در سال ۱۳۹۰ برابر با ۲۴ درصد، در سال ۱۳۹۱ برابر با ۲۴/۵ درصد، در سال ۱۳۹۲ برابر با ۲۱/۲ درصد و در سال ۱۳۹۳ برابر با ۲۱/۹ درصد بوده است. در مجموع مقایسه نرخ بیکاری جوانان و نرخ بیکاری کل کشور نیز نشان می‌دهد که میزان بیکاری در بین جوانان بیشتر از جمعیت کل کشور می‌باشد.

بر اساس آمار ثبت احوال نسبت طلاق به ازدواج در سال ۱۳۸۴: ۱۰/۷ بوده که در سال ۱۳۸۸ به ۱۴/۱ افزایش یافته است. این شاخص در سال ۱۳۹۰ به ۱۶/۳ تغییر یافته و در سال ۱۳۹۳ به ۲۲/۶ افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود که این نسبت بالاتر نیز برود.

بر اساس آمار ثبت احوال تعداد ازدواج‌های انجام شده از ۷۸۷۸۱۸ واقعه در سال ۱۳۸۴ به ۸۹۱۶۲۷ واقعه در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته است. اما، پس از سال ۱۳۸۹ این روند نزولی بوده و به ۷۲۴۳۲۴ واقعه در سال ۱۳۹۳ کاهش یافته است.

همچنین، بر اساس آمار ثبت احوال در سال ۱۳۸۴، ۸۴۲۴۱ واقعه طلاق در کشور رخ داده است که طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴ روند صعودی داشته و به ۱۶۳۵۶۹ واقعه در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

۱. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

میانگین سن در اولین ازدواج مردان در سال ۱۳۸۵، ۲۶/۲ سال و در سال ۱۳۹۰، ۲۶/۷ گزارش شده است. همین شاخص برای زنان در سال ۱۳۸۵، ۲۳/۲ و در سال ۱۳۹۰، ۲۳/۴ گزارش شده است.^۲ بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، نرخ باسوادی جوانان ۹۵/۸ درصد گزارش شده است. این شاخص نشان می‌دهد ۴/۲ درصد از نسل جوان کشور از نعمت سواد بی‌بهره بوده‌اند.^۳

تجارب حاصل از برنامه چهارم توسعه در حوزه جوانان که به پشتوانه ماده ۱۱۲ آن برنامه حاصل شد در کنار سایر تجارب و اقداماتی که از طریق تنظیم مقررات توسط هیئت محترم وزیران، شورای عالی جوانان و ستاد ملی ساماندهی امور جوانان به دست آمد نشان داد که ساماندهی امور جوانان دچار برخی از چالش‌های اساسی است که باید از طریق وضع قوانین و مقررات رفع شود. به همین علت بود که قانونگذار در جریان تنظیم قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه درصد رفع این چالش‌ها برآمد. چالش‌هایی از جمله ۱- عدم شفافیت تکالیف دستگاه‌های اجرایی در قبال فرایند ساماندهی امور جوانان در کشور ۲- عدم برخورداری و شفافیت در منابع و اعتباراتی که دستگاه‌های اجرایی باید در حوزه ساماندهی امور جوانان هزینه کنند و ۳- عدم وجود شاخص‌های قابل اتکاء برای سنجش و پایش میزان پیشرفت نیل به اهداف برنامه ملی ساماندهی امور جوانان.

اختصاص ماده ۴۱ قانون برنامه پنجم توسعه به حوزه جوانان برای رفع چالش‌های فوق‌الذکر انجام شد.

۲. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

۳. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰

جدول ۶- عملکرد شاخص‌های کلیدی (اهداف کمی) حوزه جوانان
 طی سال‌های برنامه چهارم توسعه کشور

ردیف	عنوان شاخص/هدف کمی	واحد	سال پایه ۱۳۸۳	سال‌های برنامه چهارم توسعه					
				۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴
۱	اجرای برنامه اوقات فراغت جوانان	هزار نفر	-	-	۱۴۴۰۰	۱۴۰۲۴	۱۰۹۰۰	۳۹۰۰	
۲	اجرای برنامه مسکن	واحد	-	-	۲۴۲۸۰۰	۲۵۲۰۰۰	۱۲۵۸۴۰	۱۴۵۲۸۸	
۳	اجرای برنامه ازدواج	هزار نفر	-	-	۱۷۶۳	۱۶۸۲	۱۵۵۶	۱۴۰۰	
۴	ارتقا فرهنگ و هویت دینی و ملی جوانان	هزار نفر	-	-	۱۶۸۰۰	۱۲۵۲۳	۱۳۱۰۰	۱۴۰۰۰	
۵	اجرای برنامه اشتغال ویژه جوانان	هزار نفر	-	-	-	۸۸۷	۸۶۰	۲۲۴۲	
۶	ارتقا مشارکت جوانان	هزار نفر	-	-	۹۰۷۱	۷۸۰۰	۶۸۰۰	۶۵۰۰	
۷	اجرای برنامه‌های مطالعاتی و پژوهشی	مورد/پروژه	-	-	۲۵۳	۱۹۲	۲۴۵	۲۰۰	
۸	اجرای برنامه شناسایی و توسعه تشکل‌های غیردولتی	تشکل	-	-	۳۲۱۷	۲۵۰۰	۲۵۴۶	۱۹۴۲	
۹	اجرای برنامه رفاه و تأمین اجتماعی	هزار نفر	-	-	۳۹۹۲	۱۷۱۴	۱۱۲۰	۸۰۰	
۱۰	اجرای برنامه حفظ و ارتقا سلامت جسمانی و روانی و اجتماعی جوانان	هزار نفر	-	-	۳۴۵۰	۲۸۵۰	۲۷۲۰	۲۰۰۰	

جدول ۷- عملکرد شاخص‌های کلیدی (اهداف کمی) حوزه جوانان طی سال‌های برنامه پنجم توسعه کشور

متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم توسعه					سال پایه ۱۳۸۹	واحد متعارف	عنوان شاخص/هدف کمی	ردیف
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰				
۱۳.۲	-	۲۱.۵	۹.۱	۹	۳	درصد	جوانان شرکت کننده (پسران) در برنامه‌های اوقات فراغت به کل جمعیت جوان کشور	۱	
۱۲.۹	-	۲۴	۸.۶	۶	۳	درصد	جوانان شرکت کننده (دختران) در برنامه‌های اوقات فراغت به کل جمعیت جوان کشور	۲	
۳۰۰	-	۳۰۰	-	-	-	تعداد	برگزاری کارگاه‌های آموزشی و معرفی جوانان	۳	
۱۴.۴	-	۱۴.۸	۱۴.۵	۱۴	۱۶	درصد	نسبت سازمان‌های مردم نهاد فعال جوانان به تعداد سمن‌های ثبت شده	۴	
۵۰۷۷	-	۵۳۰۰	۴۹۶۶	۴۹۶۶	-	نفر	تعداد جوانان شرکت کننده در جشنواره حضرت علی اکبر (ع)	۵	

۱-۲- مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

جدول ۸- جایگاه ایران در بازی‌های آسیایی در مقایسه با کشورهای رقیب

رتبه	یکن ۱۹۹۰	هیروشیما ۱۹۹۴	بانکوک ۱۹۹۸	بوسان ۲۰۰۲	دوحه ۲۰۰۶	گوانگجو ۲۰۱۰	اینچون ۲۰۱۴
۱	چین	چین	چین	چین	چین	چین	چین
۲	کره جنوبی	ژاپن	کره جنوبی	کره جنوبی	کره جنوبی	کره جنوبی	کره جنوبی
۳	ژاپن	کره جنوبی	ژاپن	ژاپن	ژاپن	ژاپن	ژاپن
۴	کره شمالی	قزاقستان	تایلند	قزاقستان	قزاقستان	ایران	قزاقستان
۵	ایران	ازبکستان	قزاقستان	ازبکستان	تایلند	قزاقستان	ایران
۶	پاکستان	ایران	چین تایپه	تایلند	ایران	هند	تایلند
۷	اندونزی	چین تایپه	ایران	چین تایپه	ازبکستان	چین تایپه	کره شمالی
۱۰				ایران			

در صورت ادامه وضعیت موجود و عدم تغییر در برنامه‌ریزی‌ها و سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در ورزش قهرمانی، نه تنها به جایگاه چهارم در آسیا دست نخواهیم یافت بلکه محتمل است که روند نزولی نیز را شاهد باشیم.

یکی از مهمترین دلایل این امر فقدان برنامه‌ای بلند مدت و با دید راهبردی برای برنامه‌ریزی در عرصه ورزش قهرمانی کشور است. تصمیمات مقطعی و کوتاه مدت و با رویکرد حل مشکل در دوره‌های محدودی موجب ارتقاء مقام کشور در بازی‌های آسیایی و المپیک گردیده است اما در طولانی مدت نتوانسته اثرات پایداری داشته باشد. سایر دلایل به شرح ذیل است:

- عدم جذب منابع مالی متنوع در ورزش قهرمانی کشور نیز یکی از عوامل بسیار مهم در وضعیت ناپایدار این بخش می‌باشد که می‌تواند زنگ خطری برای ورزش قهرمانی کشور در سال‌های آتی باشد. چرا که بدون شک با ادامه این روند ورزش قهرمانی کشور در میادین بین‌المللی قدرت رقابت با این کشورها را نخواهد داشت.
- یکی دیگر علل عدم ثبات جایگاه ورزش ایران در سطح بین‌المللی عدم توجه به سطوح پایه و استعدادیابی است. همانطور که تجربه کشورهای انگلستان و استرالیا نشان داد توجه به استعدادیابی در این سنین موجب ایجاد قهرمانی پایدار در این کشورها گردیده و علاوه بر دارا بودن سیر صعودی در بازی‌های المپیک و تعداد مدال‌های کسب شده، دامنه تغییرات مدال‌آوری آنها نیز بسیار اندک بوده است.
- از دیگر عواملی که موجب تغییرات بسیار زیاد وضعیت ورزش کشور شده ساختار تشکیلاتی غیرمنجسم این بخش است که در بسیاری موارد شاهد موازی کاری، عدم هماهنگی و یکپارچگی در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری هستیم. این امر نیاز به اصلاح ساختار سازمانی و نظام برنامه‌ریزی این بخش دارد.
- همچنین توزیع مدال‌های کسب شده المپیک در بین رشته‌های ورزشی نشان می‌دهد این مدال‌ها محدود به چند رشته ورزشی شامل دو و میدانی، کشتی، وزنه‌برداری و تکواندو است. این در حالی است که با وجود انبوه جمعیت جوان و پتانسل‌های موجود، می‌توان در سایر رشته‌های ورزشی نیز برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری داشت و از پتانسیل‌های آن استفاده کرد.

۳-۱- تنگناها و چالش‌های بخش ورزش

- عدم استفاده از ظرفیت‌های ورزش همگانی در ارتقاء سطح سلامتی و کیفیت زندگی مردم
- روند قهرمانی ناپایدار در ورزش کشور

- عدم استفاده از ظرفیت‌های بخش ورزش در توسعه اقتصادی کشور
- عدم تعادل و توازن در توزیع زیرساخت‌های ورزشی کشور
- استاندارد نبودن زیرساخت‌های ورزشی کشور
- سهم اندک مشارکت بخش خصوصی در توسعه زیرساخت‌های ورزشی
- سهم اندک ورزش و تربیت بدنی در فعالیت‌های اوقات فراغت دانش‌آموزان و دانشجویان
- استاندارد نبودن فضا و تجهیزات ورزش دانش‌آموزی و دانشجویی
- عدم توجه کافی به ورزش‌های روستایی، بومی، محلی و باستانی
- ضعف در امور پژوهشی و تحقیقات ورزشی عدم تناسب اعتبارات اختصاص یافته به بخش پژوهش
- ضعف نظام باشگاه داری و نبود نظام ورزش حرفه‌ای
- ضعف قوانین و مقررات بخش ورزش کشور و ضرورت تدوین و تصویب قانون جامع ورزش کشور
- محدودیت‌های ساختاری، مدیریتی، مالی و امکاناتی، فرهنگی و اجتماعی توسعه ورزش بانوان
- کمبود شدید اماکن و تجهیزات ورزشی اختصاصی معلولین و جانبازان و عدم امکان و سهولت در دسترسی به فضاها و امکانات ورزشی موجود
- تغییر الگوهای اجتماعی و رفتاری زندگی شهروندی و آثار آن در کاهش تحرک بدنی و فعالیت‌های ورزشی
- تعداد زیاد پروژه‌های نیمه‌تمام ورزشی
- عدم تقسیم کار ملی در بخش ورزشی کشور

۳-۲- تنگناها و چالش‌های بخش جوانان

- فقدان فرصت‌های بهینه و برابر اجتماعی برای رشد و بالندگی نسل جوان کشور
- عدم تناسب نیازها و انتظارات جوانان با قوانین و مقررات کشور
- ناهماهنگی در ارائه خدمات به جوانان و نبود تقسیم کار ملی در این حوزه

برنامه راهبردی بخش ورزش و جوانان

– اهداف کلی و راهبردها

اهداف کلی	راهبرد	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> – رشد و گسترش ورزش همگانی – پایدارسازی از ورزش قهرمانی 	<ul style="list-style-type: none"> – توسعه متوازن و متعادل عرصه‌ها و فضاهای ورزشی – آماده‌سازی بسترهای حقوقی، فرهنگی و اجتماعی ورزش بانوان – ارتقاء سهم ورزش همگانی در سلامتی و کیفیت زندگی مردم – پایدارسازی درآمدهای بخش ورزش – ارتقاء فرهنگ اسلامی – ایرانی در محیط‌های ورزشی – دانش‌بنیان نمودن ورزش کشور – توسعه تربیت بدنی و ورزش دانش‌آموزی – توسعه تربیت بدنی و ورزش دانشجویی – توسعه علمی ورزش قهرمانی – توسعه علمی ورزش حرفه‌ای – توسعه ورزش در سطوح پایه در فدراسیون‌ها – توسعه ورزشهای باستانی و زورخانه‌ای – تقویت نظام عادلانه منابع مالی، فیزیکی و انسانی بین رشته‌های مختلف ورزشی 	۱
<ul style="list-style-type: none"> – تحکیم و تعالی بنیان نهاد خانواده – زوج‌های جوان – افزایش نسبت جوانان بهره‌مند از برنامه‌های فراغتی – افزایش مشارکت اجتماعی نظام‌مند جوانان – افزایش خلاقیت جوانان 	<ul style="list-style-type: none"> – توانمندسازی جوانان در حوزه ازدواج با تأکید بر ازدواج بهنگام، آگاهانه، آسان و پایدار و تحکیم و تعالی نهاد خانواده جوان – توانمندسازی روانشناسان و مشاورین فعال در حوزه ازدواج و خانواده جوان – فرهنگ سازی در حوزه ازدواج و خانواده جوان با تأکید بر آموزه‌های اسلامی و حفظ آداب و سنن ملی – بسترسازی در حوزه اوقات فراغت جوانان با رویکرد بهره‌گیری مطلوب از ظرفیت‌ها – فرهنگ سازی با رویکرد تقاضامحوری و استمرار، پویایی و پیوستگی در اجرای برنامه‌های فراغتی جوانان – غنی سازی اوقات فراغت جوانان – توانمندسازی سازمان‌های مردم نهاد جوانان با رویکرد نهادسازی و ظرفیت سازی – رشد کمی سازمان‌های مردم نهاد جوانان 	۲

– اهداف کمی بخش ورزش

ردیف	اهداف کلی بخش	اهداف کمی		وضع موجود (۱۳۹۳)	پایان برنامه ششم توسعه (۱۳۹۹)
		عنوان	واحد		
۱	رشد و توسعه ورزش همگانی	ارتقاء سطح فعالیت جسمانی مردم کشور	درصد	۲۴	۳۶
۲		افزایش جمعیت روستایی و عشایری مشارکت کننده در ورزش همگانی کشور	درصد	۱۰۱۴	۷
۳		افزایش مشارکت جمعیت کارگری کشور	درصد	کمتر از ۱۰	۲۰
۴		افزایش میزان جمعیت معلول و جانباز دارای فعالیت بدنی منظم	درصد	کمتر از ۱۰	۲۰
۵	پایدارسازی ورزش قهرمانی	ارتقاء رتبه کشور در بازی‌های آسیایی (بازی‌های آسیایی ۲۰۱۸ اندونزی)	رتبه	۵	جزء ۴ تیم اول آسیا
۶		ارتقاء رتبه کشور در بازی‌های المپیک (المپیک ۲۰۲۰ ژاپن)	رتبه		جزء ۲۰ تیم اول جهان
۷		افزایش مدال آوری زنان در بازی‌های آسیایی	تعداد	۱۶	۲۰
۸		میزبانی رویداد ورزشی بین‌المللی	تعداد	-	۵۰
۹	پایدارسازی ورزش قهرمانی	توسعه و حمایت از باشگاه‌های ورزشی به عنوان نیروی محرکه پیشرفت ورزش (ایجاد ۰.۵ باشگاه ورزشی به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت)	تعداد	۱۵۰۰۰	۳۳۰۰۰
۱۰		ارتقاء شیوه‌های استعدادیابی و کشف و پرورش استعداد‌های ورزشی (پرورش یک قهرمان به ازای هر ۱۰۰۰۰ نفر جمعیت)	نفر	۲۵۰۰	۷۵۰۰
۱۱	رشد و توسعه ورزش همگانی	بهره‌برداری از پروژه‌های نیمه تمام ورزشی	درصد	-	۵۰
۱۲		افزایش سهم ورزش در تولید ناخالص داخلی کشور	درصد	کمتر از ۰.۵	۱
۱۳		ارتقاء سطح آمادگی جسمانی و تناسب اندام کودکان و نوجوانان برای فعال بودن از جهت جسمانی	درصد	-	۲۵
۱۴		مستندسازی اماکن ورزشی دارای معارض	درصد	-	۵۰

اهداف کمی بخش جوانان

ردیف	بخش	هدف کلی	هدف کمی		وضع موجود پائین سال ۱۳۹۳	سال‌های برنامه ششم				
			عنوان	واحد		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	ترویج ازدواج، تقویت، تکمیل و تعالی نهاد خانواده جوان	ایجاد ۱۵۱ مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده جوان	مرکز	۲۰	۳۰	۴۵	۶۸	۱۰۲	۱۵۱	
			دوره	۹۳	۱۰۲	۱۱۲	۱۲۳	۱۲۵	۱۴۹	
			دوره	۲	۴	۴	۴	۴	۴	
			جشنواره/ نمایشگاه/ نشست	۶۵	۶۶	۶۶	۶۶	۶۶	۶۶	
۲	افزایش نسبت جوانان بهره‌مند از برنامه‌های فرهنگی	نسبت جوانان شرکت کننده در برنامه‌های فراغتی به کل جمعیت جوان*	درصد	۱	۱.۵	۲	۲.۵	۳	۳.۵	
			سمن	۴۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۷۰۰	۱۰۰۰	۱۵۰۰	
۳	توسعه مشارکت نهادمند اجتماعی جوانان	رشد سالیانه تعداد سازمان‌های مردم نهاد جوانان	نفر ساعت	۳۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰	
			طرح	۱۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۶۰۰	۱۰۰۰	۱۵۰۰	
			شبکه	۴	۲	۲	۲	۲	۲	
			مجمع	-	۱۵	۱۷	-	-	-	
			مجموع	-	۱۵	۱۷	-	-	-	

– راهبردها، سیاستها و اقدامهای اساسی بخش ورزش

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی		
۱	توسعه متوازن و متعادل عرصه‌ها و فضاهای ورزشی	بهره‌ور نمودن استفاده از اماکن ورزشی	استاندارد سازی اماکن ورزشی		
			چند منظوره نمودن استفاده از اماکن ورزشی		
		ساماندهی فضاهای ورزشی موجود	تهیه اسناد مالکیت کلیه اماکن ورزشی موجود و در دست احداث		
			رفع معارضین کلیه اماکن موجود و در دست احداث		
			تهیه بانک اطلاعاتی معارضین		
		بهبود نگهداری، تعمیرات و نوسازی اماکن ورزشی	تهیه شناسنامه اماکن ورزشی موجود و در دست احداث		
			تهیه بانک اطلاعات از شرکت‌ها و اشخاص ارائه‌کننده خدمات نگهداری		
			تدوین برنامه نگهداری، تعمیرات و نوسازی اماکن		
		توسعه فضاهای ورزشی بر اساس آمایش سرزمین و نیازهای هر منطقه	توسعه فضاهای ورزشی خاص معلولین و جانبازان	توسعه فضاهای ورزشی بر اساس آمایش سرزمین و نیازهای هر منطقه	تهیه سند توسعه اماکن ورزشی برای هر منطقه در کشور
					اجرای برنامه آمایش سرزمین ورزشی
گسترش زیرساخت‌های ورزش همگانی					
همکاری با نهادها و دستگاه‌های اجرایی جهت تامین زمین با کاربری ورزشی					
توسعه فضاهای ورزشی خاص معلولین و جانبازان	توسعه فضاهای ورزشی خاص معلولین و جانبازان	توسعه فضاهای ورزشی خاص معلولین و جانبازان	تکمیل اماکن ورزشی در حال ساخت با رعایت شرایط لازم برای حضور ورزشکاران جانباز و معلول		
			مناسب سازی اماکن و فضاهای ورزشی موجود جهت بهره‌برداری جانبازان و معلولین		
۲	آماده‌سازی بسترهای حقوقی، فرهنگی و اجتماعی ورزش بانوان	توسعه و آماده‌سازی فضاهای ورزشی خاص بانوان	ایمن‌سازی و سالم‌سازی فضاهای ورزشی خاص بانوان		
			استفاده بهینه از اماکن ورزشی موجود		
	ارتقاء علمی و فنی نیروی انسانی ورزش بانوان در سطح منطقه‌ای	علمی نمودن فرآیند استعدادیابی دختران و بانوان ورزشکار			
		ایجاد نظام سطح‌مند آموزش و تربیت مدرس			
		توسعه ارتباط و تعامل با مراکز آموزشی و پژوهشی ورزش بانوان			
توسعه آموزش و پژوهش‌های کاربردی در ارتقاء بهره‌وری ورزش بانوان					

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی					
۳	ارتقاء سهم ورزش همگانی در سلامتی و کیفیت زندگی مردم	ارتقاء جایگاه بین‌المللی ورزش بانوان با رعایت موازین اسلامی	توسعه مسابقات ورزشی بانوان با رعایت موازین اسلامی					
			بسترسازی جهت بهره‌گیری از پوشش مطلوب در ورزش بانوان					
			توسعه رشته‌ها و مواد مسابقات ورزشی ویژه بانوان					
		بهبود نگرش عمومی نسبت به اهمیت و تاثیرگذاری ورزش همگانی	توسعه ورزش در مناطق روستایی و عشایری	توسعه و ترویج ورزش‌های سنتی، بومی و محلی	تبلیغات فراگیر رسانه‌ای برای ترویج ورزش همگانی			
					برگزاری همایش‌های عمومی ورزش همگانی			
					برگزاری جشنواره‌های ورزش همگانی			
		مشارکت نهادهای عمومی غیردولتی در اجرای برنامه‌های ورزش همگانی	اصلاح نظام مدیریت ورزش همگانی	اصلاح نظام مدیریت ورزش همگانی	اصلاح نظام مدیریت ورزش همگانی			
					پیگیری اجرای ورزش صبحگاهی در مدارس، کارخانجات			
					پیگیری اجرای ورزش کارکنان دولت، کارگران و ...			
					اجرای نمونه تفاهم‌نامه همکاری با سازمان بسیج برای فعال نمودن پایگاه‌های بسیج در اجرای برنامه‌های متنوع ورزش همگانی در طول سال			
					بهره‌مندی از ظرفیت‌های سازمان بسیج در تبلیغات ورزش همگانی در مساجد، حسینیه‌ها و پایگاه‌ها			
					ساماندهی ورزش محلات با همکاری شهرداری‌ها			
					توسعه ورزش صبحگاهی، عصرگاهی و شامگاهی در موقعیت‌های مختلف شهری			
					فرهنگ‌سازی در زمینه توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولین	برگزاری دوره‌ها و کلاسهای آموزشی (تربیت مربی، کلاسبند)	راه اندازی ایستگاه‌های سلامت در شهرها و مراکز استان‌ها	برگزاری دوره‌ها و کلاسهای آموزشی (تربیت مربی، کلاسبند)
								اجرای طرح ورزش در منزل
برگزاری همایشها، جشنواره‌ها و مسابقات فرهنگی - ورزشی								
برگزاری روز ملی پارالمپیک در سطح کشور								
توسعه طراحی، تولید و توزیع تجهیزات ورزشی مورد نیاز ورزش جانبازان و معلولین								
توسعه ورزش همگانی در مراکز آسایشگاهی								
۴	پایدارسازی درآمدهای بخش ورزش	بهره‌مندی از ظرفیت‌های بخش خصوصی و بازارهای مالی داخلی و خارجی در توسعه ورزش	مشارکت با بخش خصوصی برای بازسازی و نوسازی و تکمیل اماکن و فضاهای ورزشی					

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			طراحی و تدوین نظام چگونگی حمایت از باشگاه‌های خصوصی
			خصوصی سازی ورزش حرفه‌ای
			بستر سازی جهت رفع موانع سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش خصوصی
			پایدار سازی درآمدهای رسانه‌ای و تبلیغاتی
		بهره‌برداری از منابع جدید درآمدی جهت توسعه ورزش	توسعه گردشگری ورزشی
			توسعه و تجاری سازی صنایع ورزشی
			حمایت از کارآفرینان بخش ورزش
			تدوین نظام جامع فرهنگی ورزش کشور
۵	ارتقاء فرهنگ اسلامی- ایرانی در محیط‌های ورزشی	فرهنگ‌سازی از طریق رسانه‌های جمعی	استقرار نظام‌نامه اخلاق ورزشی
			استقرار برنامه جامع مبارزه با دوپینگ
			بومی سازی تجارب موفق سایر کشورها در توسعه ورزش
۶	دانش‌بنیان نمودن ورزش کشور	مبتنی نمودن کلیه فعالیت‌های بخش ورزش بر یافته‌های پژوهشی	تدوین و اجرای نظام‌نامه جامع پژوهشی
			تدوین و اجرای نظام‌نامه جامع آموزشی
			استانداردسازی فعالیت‌ها و تجهیزات ورزشی
			برنامه ریزی آموزشی و درسی تربیت‌بدنی مقاطع مختلف تحصیلی
۷	توسعه تربیت بدنی و ورزش دانش آموزی	ارتقاء کیفیت و کمیت اجرای درس تربیت بدنی در مدارس	ایجاد نظام نظارت بر اجرای درس تربیت‌بدنی مدارس کشور
			نهادینه کردن سواد حرکتی
			توسعه فعالیت های فوق برنامه ورزشی دانش آموزان به عنوان مکمل ساعت درس تربیت‌بدنی
			توسعه و ترویج ورزش همگانی
			ارتقاء سطح علمی و عملی منابع انسانی حوزه تربیت بدنی و ورزش دانش آموزی
۸	توسعه تربیت بدنی و ورزش دانشجویی	توانمندسازی و بهسازی نیروی انسانی تربیت بدنی و ورزش دانش آموزی کشور	بهرمندی از ظرفیت علمی مراکز آکادمیک (بویژه دانشگاه فرهنگیان) در ارتقاء علمی تربیت بدنی و ورزش دانش آموزی
			توسعه برنامه‌های ورزش قهرمانی دانشجویان
۹	توسعه علمی ورزش قهرمانی	تقویت نقش و سهم ورزش در فعالیت دانشجویان	توسعه برنامه‌های ورزش همگانی دانشجویان
			برنامه جامع اصلاح مقررات انتخاب و انتصاب مسئولین در فدراسیونها
		توانمندسازی و بهسازی نیروی انسانی تربیت بدنی و ورزش دانش آموزی کشور	برنامه جامع اصلاح مقررات انتخاب و انتصاب مسئولین در فدراسیونها
			توسعه علمی ورزش قهرمانی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		آموزش و بهسازی نیروی انسانی متخصص در عرصه های ورزش قهرمانی	استقرار سامانه آمار و اطلاعات نیروی انسانی ورزش
			ارتقاء سطح علمی مربیان
			برگزاری دوره های آموزشی (تربیت مربی، داوری، مدیرورزشی، کلاسبند) در ورزش جانبازان و معلولین
	ایجاد نظام مدیریت استعدادیابی (کشف، پرورش، ارتقاء و...) تامین منابع مالی	ایجاد نظام ملی مسابقات ورزشی	راه اندازی مراکز ورزش قهرمانی کلیه استانها با استفاده از فضاهای موجود
			افزایش ظرفیت بهره برداری از مراکز ورزش قهرمانی
			استقرار نظام علمی استعدادیابی
	ایجاد نظام ملی مسابقات ورزشی	ایجاد الگوی مطلوب برگزاری لیگها	هدفمند کردن نحوه انتخاب مربیان تیم های ملی
			استقرار نظام مبتنی بر دانش و تجربه مربیان ورزش قهرمانی
			برگزاری مسابقات هدفمند در برنامه های عملیاتی
۱۰	توسعه علمی ورزش حرفه ای	توسعه حرفه ای گری در مدیریت ورزش کشور	تشکیل کانونهای صنفی دست اندرکاران ورزش حرفه ای
			برنامه آموزش یکپارچه مدیران ورزشی
			تدوین مقررات انتخاب یا انتصاب مدیران حرفه ای
۱۱	توسعه ورزش در سطوح پایه در فدراسیونها	اولویت بخشی به برنامه های رده های سنی و پایه	حمایت از برنامه های رده سنی پایه در فدراسیونها
۱۲	توسعه ورزشهای باستانی و زورخانه ای	توسعه و ترویج ورزشهای باستانی و زورخانه ای	احیا و گسترش ورزشهای باستانی و زورخانه ای
			حمایت از فدراسیون بین المللی ورزشهای زورخانه ای
۱۳	تقویت نظام عادلانه منابع مالی، فیزیکی و انسانی بین رشته های مختلف ورزشی	تعمیر نظام توزیع کمکهای مالی از منطبق هزینه ایجاد شده به منطق هزینه فایده	اصلاح نظام کمک های مالی وزارت به فدراسیونها
			اصلاح نظام کمک های مالی وزارت به هیأتها
			اصلاح نظام ارزیابی عملکرد فدراسیونها و هیأتها برای تخصیص منابع

– راهبردها، سیاست‌های بخش جوانان

سیاست	راهبرد	ردیف
ارتقاء سطح دانش و مهارت‌های جوانان در حوزه ازدواج و خانواده جوانان در قالب آموزش‌های قبل، حین و پس از ازدواج	توانمندسازی جوانان در حوزه ازدواج با تأکید بر ازدواج بهنگام، آگاهانه، آسان و پایدار و تحکیم و تعالی نهاد خانواده جوان	۱
حمایت از ایجاد و توسعه مراکز مشاوره ازدواج و خانواده جوان		
بهره‌مندی حداکثری و مطلوب جوانان از خدمات روانشناسان و مشاورین فعال در حوزه ازدواج و خانواده جوان	توانمندسازی روانشناسان و مشاورین فعال در حوزه ازدواج و خانواده جوان	۲
تعمیق و تقویت باورهای دینی، ملی و قومی در حوزه ازدواج و نهاد خانواده در بین جوانان	فرهنگ سازی در حوزه ازدواج و خانواده جوان با تأکید بر آموزه‌های اسلامی و حفظ آداب و سنن ملی	۳
بهبود سازی امکانات موجود و افزایش زیرساخت‌ها و امکانات فراغتی	بستر سازی در حوزه اوقات فراغت جوانان با رویکرد بهره‌گیری مطلوب از ظرفیت‌ها	۴
توانمندسازی ساختارهای اجرایی مرتبط با اوقات فراغت جوانان		
اصلاح نگرش و فرهنگ سازی در حوزه اوقات فراغت جوانان	فرهنگ سازی با رویکرد تقاضا محوری و استمرار، پویایی و پیوستگی در اجرای برنامه‌های فراغتی جوانان	۵
توسعه کمی و کیفی برنامه‌های فراغتی جوانان	غنی سازی اوقات فراغت جوانان	۶
تعیین اهداف مشارکت اجتماعی جوانان متناسب با وضعیت هر یک از استان‌های کشور	رشد کمی سازمان‌های مردم نهاد جوانان	۷
ترغیب و تشویق جوانان فعال اجتماعی برای متشکل شدن		
فراهم آوردن امکانات و ظرفیت‌های سخت افزاری و نرم‌افزاری		
فرهنگ سازی و آگاهی بخشی به گروه‌های هدف		
دانش افزایی و ارتقا مهارت اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد جوانان	توانمندسازی سازمان‌های مردم نهاد جوانان با رویکرد نهادسازی و ظرفیت سازی	۸
افزایش اعتماد به نفس، خودباوری و هم‌افزایی فعالیت سمن‌های جوانان		
افزایش توان تأثیرگذاری و ایفای نقش سمن‌های جوانان در فرایند تصمیم‌سازی		

زنان و خانواده

۱-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود

در این بخش وضعیت موجود زنان و خانواده توصیف شده است.

الف) خانواده

- نرخ ازدواج ثبت شده در کشور (تعداد ازدواج در هزار نفر جمعیت) از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ روند کاهشی داشته است.
- بررسی عمومیت ازدواج در سال ۱۳۹۰ در مقایسه با سال ۱۳۷۵، بیانگر کاهش شیوع ازدواج در میان مردان و زنان کشور می‌باشد.
- بر اساس اطلاعات سرشماری سال ۱۳۹۰ از کل جمعیت کشور، ۱۵۲ هزار نفر مجرد قطعی (۵۰ساله و بیشتر) گزارش شده است که از این تعداد ۶۲ هزار نفر مرد و ۹۰ هزار نفر زن هستند. نرخ تجرد قطعی مردان و زنان در سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ افزایش یافته است، اما شیب افزایش نرخ تجرد قطعی زنان بیشتر از مردان بوده است.
- سهم قابل توجهی از جمعیت هرگز ازدواج نکرده کشور در سال ۱۳۹۰ که در سن متعارف ازدواج (مردان ۲۰ تا ۳۴ سال و زنان ۱۵ تا ۲۹ سال) هستند، تحصیلات متوسطه و عالی دارند.
- درصد رشد سالانه تعداد ازدواج‌ها برای کل کشور طی ۹۰-۱۳۶۵ روند کاهشی داشته و از ۳.۵ درصد در دهه‌ی ۷۵-۱۳۶۵ به ۲.۴ درصد طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ رسیده است.
- میانگین سن در اولین ازدواج هم در مردان و هم در زنان افزایش یافته است. به طور کلی می‌توان گفت که در سن ازدواج جوانان کشور تأخیر اتفاق افتاده است.
- با تصمیم دختران و پسران در به تعویق انداختن تشکیل خانواده و افزایش میانگین سن ازدواج، بر اساس گزارش سازمان ثبت احوال کشور از سال ۱۳۸۵ تا کنون، سهم ازدواج‌های بالای ۳۰ سال برای زنان و بالای ۳۵ سال برای مردان در حال افزایش است به طوری که در سال ۱۳۹۳، ۱۳/۸ درصد زنان هنگام ازدواج بالای ۳۰ سال و ۱۰/۲ درصد از مردان بیش از ۳۵ سال سن داشته‌اند. به طور کلی افزایش سن ازدواج برای زنان بیشتر از مردان بوده است.

- به طور کلی اختلاف سن زوجین روند کاهش یابنده‌ای را در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ داشته است، به طوری که در سال ۱۳۹۰، اختلاف سن زن و مرد حدود ۳ سال بوده است. در تأیید این روند نزولی، بیشترین فراوانی ازدواج‌های ثبت شده در کشور طی ۱۰ ساله اخیر مربوط به زوجین همسن بوده است.

- تغییرات شاخص پیش رسی ازدواج برای مردان و زنان روند کاهشی داشته است. شدت کاهش این شاخص، در مردان بیش از زنان گزارش شده است. بدین ترتیب گرچه این شاخص در سه دهه اخیر روند کاهش یابنده‌ای را برای هر دو جنس طی کرده است اما هنوز بیش از یک پنجم دختران در سن کودکی ازدواج می‌کنند. در سال ۱۳۹۰ در کل کشور تعداد ازدواج‌هایی که سن زوجه کمتر از ۱۰ سال بوده است ۲۲۰ ازدواج بوده است که رقم بالایی است و استان‌های سیستان و بلوچستان (۷۹ ازدواج)، خوزستان (۲۱ ازدواج)، کهگیلویه و بویراحمد (۱۷ ازدواج)، آذربایجان غربی و لرستان (۱۳ ازدواج)، ۵ استانی هستند که دارای بیشترین تعداد ازدواج با سن زوجه کمتر از ۱۰ سال می‌باشند.

نرخ ثبت طلاق در ۴۰ سال گذشته همواره با نوساناتی رشد داشته است اما از سال ۱۳۸۰ تاکنون افزایش این شاخص رشد بیشتری را نشان می‌دهد. کمترین نرخ ثبت طلاق در سالهای بعد از انقلاب اسلامی، مربوط به دهه اول و دوم بعد از انقلاب است که رقم نرخ ثبت طلاق کمتر از ۱ در هزار نفر بوده است. اما در سال‌های اخیر نرخ طلاق در کشور رو به افزایش است. به طوری که از ۱.۹ در هزار نفر در سال ۱۳۸۹ به ۲.۱ در هزار نفر در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

- به طور کلی تعداد طلاق در کشور از ۱۲۵/۷۴۷ واقعه در سال ۱۳۸۸ به ۱۶۳/۲۲۸ واقعه در سال ۱۳۹۳ رسیده است که به طور متوسط ۱۵ درصد رشد را نشان می‌دهد.

- در سال ۱۳۹۰، ۰/۷ درصد مردان ۱۰ ساله و بالاتر و ۱/۴ درصد زنان ۱۰ ساله و بالاتر در وضعیت طلاق بوده‌اند. یکی از دلایل آنکه زنان بیشتر از مردان در وضعیت طلاق به سر می‌برند ناشی از گرایش و یا فرصتهای کمتر زنان پس از طلاق به ازدواج مجدد در مقایسه با مردان است.

- در نقاط روستایی نیز مانند نقاط شهری طی سال‌های ۹۰-۱۳۷۵، میزان طلاق در هر هزار نفر جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر دارای همسر افزایش یافته است که پدیده درخور توجهی می‌باشد.

- درصد رشد سالانه تعداد طلاق طی دهه‌ی ۸۵-۱۳۷۵، نسبت به دهه‌ی ۷۵-۱۳۶۵ با افزایشی قابل توجه و طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ نسبت به دهه قبل با رشد کاهشی همراه بوده است یا به عبارتی به نسبت کمتری رشد پیدا کرده است.

- شاخص نسبت ازدواج به طلاق در سال ۱۳۷۵ که در برابر تقریباً هر ۱۳ ازدواج یک طلاق اتفاق افتاده است با روند کاهشی قابل توجهی به رقم یک طلاق در برابر ۴ ازدواج در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

- نسبت ازدواج به طلاق در مناطق شهری نیز طی سال‌های ۹۰-۱۳۷۵ روند کاهشی داشته است. در مناطق روستایی نیز با یک دوره تاخیر از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰، اما با شتابی قابل ملاحظه، روند نزولی را آغاز کرده است. به طوریکه در سال ۱۳۹۰ در مناطق شهری در برابر هر ۵ ازدواج یک طلاق و در مناطق روستایی در برابر هر ۱۱ ازدواج یک طلاق به ثبت رسیده است. شیب کاهش این شاخص در روستاها قابل تامل است. نسبت ازدواج به طلاق مناطق شهری و روستایی که در سالهای گذشته از هم فاصله قابل توجهی داشت، در سالهای اخیر به هم نزدیک شده است.

- بیش از نیمی از طلاق‌ها در سال اول زندگی مشترک و حدود ۱۵-۱۴ درصد در یکسال اول پس از ازدواج رخ می‌دهد که نشان از بی‌ثباتی خانواده‌های نوپا در کشور دارد.

- توزیع نسبی طلاق بر حسب گروه‌های سنی در سال ۱۳۹۳ برای مردان و زنان نشان می‌دهد که بیشترین میزان طلاق ثبت شده برای زنان مربوط به گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ سال و برای مردان مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۳۴ سال است. الگوی سنی طلاق زوجین تا حد زیادی تابع الگوی سنی ازدواج است.

- تعداد دادخواست‌های الزام به تمکین کشور از ۴۲۹۱۵ مورد در سال ۱۳۸۰ به ۶۱۸۵۶ مورد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. درصد تغییرات الزام به تمکین سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۰ حدود ۱۷ درصد افزایش داشته است. همچنین در سال ۱۳۸۰ تعداد دادخواست‌های ترک انفاق کشور ۷۲۵۴۱ مورد به ۳۵۶۹۶ مورد در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است.

- بررسی وضعیت زناشویی نشان می‌دهد که طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۵، درصد زنان همسر دار و بدون همسر در اثر فوت همسر و طلاق با افزایش همراه بوده و درصد زنان هرگز ازدواج نکرده با کاهش

روبه رو بوده است. این تغییرات می‌تواند ناشی از تحولات ساختار سنی جمعیت نیز باشد. طی سرشماری‌های ۸۵-۱۳۷۵ و ۹۰-۱۳۸۵، درصد مردان همسر دار و بدون همسر بر اثر طلاق افزایش یافته است. درصد مردان بدون همسر بر اثر فوت همسر بدون تغییر بوده اما از درصد مردان هرگز ازدواج نکرده کاسته شده است. اشاره می‌کنیم که تغییرات مذکور به تغییرات ساختار سنی جمعیت مردان نیز وابسته می‌باشد.

- نسبت جنسی افراد دارای همسر در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰، برابر با ۹۹.۵ درصد بوده است. چنانکه ملاحظه می‌شود نسبت جنسی جمعیت ده ساله و بالاتر دارای همسر طی زمان تغییر زیادی نکرده و تعداد مردان و زنان دارای همسر نسبتاً یکسان می‌باشند.

- بعد خانوار طی سال‌های ۹۰-۱۳۷۵ روند کاهشی داشته است. همچنین در مقایسه‌ی بعد خانوار مناطق شهری و روستایی کشور می‌توان گفت که در تمام سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ متوسط بعد خانوار مناطق شهری پایین‌تر از متوسط بعد خانوار مناطق روستایی کشور بوده است. قابل ذکر است که تفاوت بعد خانوار در میان خانوارهای ساکن در مناطق شهری و روستایی در گذر زمان کاهش یافته و در سال ۱۳۹۰ بسیار به هم نزدیک بوده است.

- طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰، رقمی معادل ۱ میلیون و ۵۱۰ هزار و ۷۵۱ خانوار به خانوارهای زن سرپرست کشور افزوده شده است. به بیانی روشن‌تر درصد خانوارهای زن سرپرست در کل کشور از ۷.۱ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۱۲.۱ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است.

- از کل سرپرستان خانواری که مرد هستند، حدود ۱۶ درصد در گروه‌های سنی کمتر از ۳۰ سال قرار دارند این در حالی است که از کل زنانی که سرپرست خانوار هستند حدود ۵ درصد در گروه‌های سنی کمتر از ۳۰ سال قرار دارند. بیشترین درصد زنان سرپرست خانوار کشور در گروه‌های سنی ۵۰ سال و بالاتر قرار دارند. درحالی‌که بیشترین درصد مردان سرپرست خانوار در سنین ۳۰ تا ۵۰ سال قرار دارند که بیانگر سالخورده بودن زنان سرپرست خانوار در مقابل مردان سرپرست خانوار می‌باشد. احتمال ازدواج مجدد در زنان بی‌همسر ۵۰ ساله و بیشتر بسیار کمتر از مردان با همین شرایط می‌باشد که موجب بالا رفتن آمارهای مربوط به زنان سرپرست خانوار در گروه‌های سنی مذکور می‌باشد.

- بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، نزدیک به ۲۰ درصد زنان سرپرست خانوار شاغل و یا در جستجوی کار بوده‌اند. حدود ۳۲ درصد دارای درآمد بدون کار اعلام شده‌اند. به طور کلی حدود ۸۰ درصد از زنان سرپرست خانوار شغلی برای تأمین هزینه‌های زندگی ندارند.

- در سال ۱۳۹۰ بیش از ۸/۵ درصد از خانوارهای یک نفره، یک زن هرگز ازدواج نکرده به تنهایی مسئولیت تأمین هزینه‌های خود را بر عهده داشته و خانوار مستقلی تشکیل داده است.

- اطلاعات مربوط به وضع زناشویی زنان سرپرست خانوار در سال ۱۳۹۰ و مقایسه آنان با خانوارهای مرد سرپرست نشان می‌دهد که ۹۶/۳ درصد مردان سرپرست خانوار دارای همسر، ۱/۴ بی‌همسر بر اثر فوت همسر، ۰/۶ درصد بی‌همسر بر اثر طلاق و ۱/۷ درصد هرگز ازدواج نکرده‌اند. این آمار برای زنان سرپرست خانوار متفاوت است، ۷۱/۴ درصد زنان سرپرست خانوار بر اثر فوت همسر و ۹/۶ درصد بر اثر طلاق، سرپرست خانوار هستند. ۱۳/۷ درصد زنان به رغم داشتن همسر سرپرست خانوار هستند و ۵ درصد نیز هرگز ازدواج نکرده‌اند.

- بررسی وضعیت اقتصادی زنان سرپرست خانوار نشان می‌دهد که نیمی از زنان سرپرست خانوار شهری دارای همسر، فقیر هستند (۴۷/۷ درصد). این مساله می‌تواند ناشی از دشواری تأمین هزینه‌های زندگی و احتمالاً هزینه‌های همسری غایب و یا حاضر که توان و امکان کارکردن نداشته، باشد. این چنین واقعیتی هزینه‌های اضافی را به خانوار و حجم کار بیشتری را به زن سرپرست خانوار تحمیل می‌نماید. سهم فقرا در گروه زنان بی‌همسر بر اثر طلاق بیش از زنانی است که شوهران آنها فوت کرده است. در میان زنان هرگز ازدواج نکرده کمترین سهم از فقیران به چشم می‌خورد، که می‌تواند تحت تأثیر امکان دسترسی این گروه به کسب مهارت‌های بیشتر و فرصت‌های شغلی مناسب‌تر در شهرها باشد.

- با توجه به طرح گذران وقت مرکز آمار ایران در پاییز ۱۳۹۳، در بین زنان کمترین متوسط زمان صرف شده به ترتیب مربوط به فعالیت‌های داوطلبانه و خیریه، فعالیت‌های تفریحی و فرهنگی و فعالیت‌های ورزشی می‌باشد. بنابراین به نظر می‌رسد با توجه به نقش‌های متعددی که زنان در خانواده دارند و می‌بایست از سلامت جسمی و روحی مناسبی برخوردار باشند، کمتر اختصاص دادن زمان توسط آن‌ها به فعالیت‌های تفریحی و به خصوص فعالیت‌های ورزشی، نکته قابل تأملی است که می‌بایست به آن توجه شود.

ب) آموزش

- توزیع میزان باسوادی زنان در جمعیت ۶ساله و بالاتر در کل کشور در سال ۱۳۹۰ یکنواخت نیست و در میان استان‌های کشور از لحاظ این شاخص اختلاف معنی دار آماری وجود دارد. در سال ۱۳۹۰ کمترین و بیشترین میزان باسوادی زنان در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در کشور به ترتیب مربوط به استان‌های سیستان و بلوچستان (۶۵/۴) و تهران (۸۸/۶) است.
- طی سال‌های ۹۰-۱۳۷۵، وضعیت زنان ساکن در نقاط شهری به لحاظ سواد و آموزش مناسب‌تر از وضعیت زنان و مردان ساکن در نقاط روستایی و نامطلوب‌تر از مردان ساکن در نقاط شهری می‌باشد.
- بررسی آماری نشان می‌دهد که بین میزان باسوادی زنان و مردان در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در سال ۱۳۹۰ در کشور و همچنین در نقاط شهری و روستایی تفاوت وجود دارد.
- در نقاط شهری میزان باسوادی مردان و زنان در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در سال ۱۳۹۰ تفاوت کمتری نسبت به میزان باسوادی مردان و زنان در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در سال ۱۳۹۰ در نقاط روستایی دارد.
- میزان باسوادی زنان روستایی کشور در سال ۱۳۷۵ برابر با ۶۲.۱ درصد بوده که در سال ۱۳۹۰ به ۶۹.۴ درصد رسیده است. این مسأله گویای این است که همچنان ۳۰.۶ درصد زنان روستایی ۶ ساله و بالاتر باسواد نیستند.
- بررسی درصد افراد باسواد به تفکیک سطوح تحصیلی نشان می‌دهد که در مقاطع تحصیلی ابتدایی و سوادآموزی بزرگسالان، درصد جمعیت زنان بالاتر از مردان، در مقطع تحصیلی راهنمایی، درصد جمعیت زنان پایین‌تر از مردان، در مقاطع تحصیلی متوسطه و عالی درصد جمعیت زنان و مردان نسبتاً برابر می‌باشد.
- میزان پوشش تحصیلی زنان در مقاطع تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و به ویژه متوسطه در نقاط شهری و روستایی متفاوت می‌باشد. به ویژه در دوره متوسطه، میزان پوشش تحصیلی دختران ساکن در نقاط روستایی پایین‌تر از میزان پوشش تحصیلی دختران ساکن در نقاط شهری می‌باشد.

- در سال ۱۳۹۰، میزان دانشجویان زن در حال تحصیل (در هر هزار نفر زن باسواد ۶ساله و بالاتر) بیشتر از میزان دانشجویان مرد در حال تحصیل (در هر هزار نفر مرد باسواد ۶ساله و بالاتر) می‌باشد، به عبارتی کاملاً مشهود است که بر تعداد دانشجویان زن در حال تحصیل با سرعت زیادی افزوده شده و میزان مذکور طی سرشماری‌های ۹۰-۱۳۷۵، رشدی چشم‌گیر داشته است. با وصف این تعداد زنان بازمانده از تحصیل تقریباً دو برابر تعداد مردان می‌باشد.

ج) مشارکت اقتصادی

- نرخ اشتغال زنان ۱۰ ساله و بالاتر، طی سال‌های اخیر روند کاهشی داشته که به تبع آن، نرخ بیکاری زنان ۱۰ ساله و بالاتر، دارای روند افزایشی بوده است و این سناریو برای زنان جوان نیز تکرار می‌شود. به عبارتی نرخ اشتغال آن‌ها در طول سال‌های اخیر کاهش و نرخ بیکاری آن‌ها افزایش یافته است. از طرفی همواره نرخ اشتغال زنان بسیار کمتر از نرخ اشتغال مردان بوده است.

- نرخ بیکاری زنان ۱۰ ساله و بالاتر در سال ۱۳۹۱، نشان می‌دهد که این شاخص در کل کشور یکنواخت نیست و میان استان‌های کشور اختلاف معنی‌دار آماری وجود دارد. هم‌چنین نرخ بیکاری زنان ۱۰ ساله و بالاتر در سال ۱۳۹۱ در نقاط روستایی پایین‌تر از نقاط شهری هریک از استان‌ها بوده که البته به لحاظ آماری معنی‌دار هم می‌باشد.

- در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲، تعداد زنان بیکار تحصیل‌کرده از حدود ۲۰۳ هزار نفر به ۴۸۶ هزار نفر (حدود دو برابر و نیم) افزایش یافته است. در حالی که تعداد زنان شاغل با تحصیلات عالی از ۸۱۷ هزار نفر به ۱۴۸۳ هزار نفر (حدود ۱/۸ برابر) رسیده است.

- بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰، از مجموع ۲۴۱۰۶ هزار نفر جمعیت فعال در کل کشور، ۲۰.۹ درصد آنان (۵۰۳۶ هزار نفر) دارای تحصیلات عالی هستند. نسبت جمعیت مردان فعال دارای تحصیلات عالی به کل جمعیت مردان فعال، ۱۶.۱ درصد و نسبت زنان فعال دارای تحصیلات عالی به کل جمعیت زنان فعال، ۴۸.۲ درصد است. بنابراین با افزایش سطح تحصیلات، امکان فعالیت اقتصادی برای این گروه از زنان بیشتر فراهم شده است.

- کمترین و بیشترین سهم اشتغال زنان ۱۰ ساله و بالاتر در بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۰ در کشور به ترتیب مربوط به استان‌های تهران (۰/۲) و اردبیل (۶۹/۴۰) است.

— از طرفی سهم اشتغال زنان در جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر در بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۰ در نقاط روستایی بالاتر از نقاط شهری هریک از استان های کشور و سهم اشتغال زنان ۱۰ ساله و بالاتر در بخش خدمات در سال ۱۳۹۰ در نقاط روستایی پایین تر از نقاط شهری هریک از استان های کشور می- باشد.

— کمترین و بیشترین سهم اشتغال زنان ۱۰ ساله و بالاتر در بخش خدمات در سال ۱۳۹۰ در کشور به ترتیب مربوط به استان های اردبیل (۲۰/۱۰) و کهگیلویه و بویراحمد (۸۲/۱۰) است.

— کمترین و بیشترین سهم اشتغال زنان ۱۰ ساله و بالاتر در بخش صنعت در سال ۱۳۹۰ در کشور به ترتیب مربوط به استان های کهگیلویه و بویراحمد (۳/۷۰) و سیستان و بلوچستان (۶۰/۵۰) است.

د) تأمین اجتماعی

— در سالهای اخیر نرخ مشارکت اقتصادی زنان در بازار کار رسمی و به تبع آن نرخ رشد تعداد زنان بیمه شده افزایش یافته است. به طوری که نرخ رشد زنان بیمه شده در ۵ سال اخیر برابر ۱۵/۵ درصد و مردان بیمه شده برابر ۴/۴ درصد بوده است. این امر موجب شده است که نسبت جنسی بیمه شدگان کاهش یافته و از ۱۷/۲ در سال ۱۳۶۴ به ۴/۴ در سال ۱۳۹۲ تغییر یابد.

— علی رغم این که سهم زنان از بیمه شدگان اصلی سازمان تأمین اجتماعی در مقابل مردان اندک می باشد (سهم ۱۹ درصدی زنان در مقابل سهم ۸۱ درصدی مردان در سال ۱۳۹۲) اما طی سال های ۹۲-۱۳۸۷ روند افزایشی داشته است (از ۱۴ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۱۹ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است). برخلاف روند سهم مردان از بیمه شدگان اصلی سازمان کاهشی بوده است (از ۸۶ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۸۱ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است).

— زنان به واسطه اشتغال بیشتر در مشاغل غیر مزد و حقوق بگیر عمدتاً در گروه بیمه شدگان اختیاری (غیر اجباری) قرار می گیرند.

— به دلیل تسهیل در مقررات مربوطه در سازمان تأمین اجتماعی، سهم زنان از بیمه شدگان حرف و مشاغل آزاد در مقابل سهم زنان از بیمه شدگان اجباری، خاص و بافندگان طی سال های ۹۲-۱۳۸۷ بیشتر افزایش یافته است. به گونه ای که از ۹ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۴۶ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است. این در حالی است که سهم مردان از حدود ۹۲ درصد به حدود ۵۵ درصد رسیده است.

- در سازمان تأمین اجتماعی، شاخص ضریب پوشش بیمه اجتماعی جمعیت زنان فعال در سال ۱۳۹۳ به ۶۴ درصد رسیده است و این بدان معنی است که این سازمان توانسته است ۶۴ درصد از این جمعیت را تحت پوشش خود قرار دهد.

- هم چنین شاخص ضریب پوشش بیمه‌ای زنان شاغل در سال ۱۳۹۲، ۷۵ درصد، شاخص ضریب نفوذ بیمه اجباری آنان ۹۱ درصد، شاخص ضریب نفوذ بیمه غیر اجباری ۵۷ درصد و شاخص ضریب پوشش بیمه بیکاری آن‌ها در سال ۱۳۹۳، ۳۱ درصد می باشد.

- در سازمان تأمین اجتماعی، زنان و مردان تا سن ۲۹ سالگی میانگین سوابق یکسانی دارند، اما پس از آن زنان به واسطه ازدواج، نگهداری از فرزند و.. مسیر شغلی متفاوتی را نسبت به مردان طی می نمایند و میانگین سوابق آنها کاهش می یابد.

- سهم زنان تحت پوشش صندوق بازنشستگی کشوری طی ده سال اخیر از حدود ۲۰ درصد به ۳۰ درصد افزایش یافته است.

- از تکالیف صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر تحت پوشش قرار دادن زنان روستایی است. این صندوق که از سال ۱۳۸۴ فعالیت خود را آغاز نموده، تا کنون موفق به بیمه نمودن تعداد ۱۸۹۵۶۱ نفر از زنان ساکن در روستاها و زنان تحت پوشش نهادهای حمایتی گردیده است.

- از مجموع ۱۲۲۴۰۰۰ نفر زن سرپرست خانوار تحت پوشش نهادهای حمایتی، تنها ۳۱۲ هزار نفر در شهر و روستا توسط سازمان تأمین اجتماعی و صندوق روستائی و عشایر بیمه شده اند و بقیه معادل ۹۱۲ هزار نفر اگر چه تحت پوشش حمایتی این نهادها هستند اما تاکنون بیمه نشده اند.

هـ) بهداشت و سلامت

- امید به زندگی زنان و مردان طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ افزایش قابل توجهی داشته است اما همواره این میزان برای زنان بیشتر از مردان بوده است. بطوری که میزان امید به زندگی زنان از ۶۹/۸ سال به ۷۴/۶ سال و در مردان از ۶۷ سال به ۷۲/۱ سال افزایش داشته است.

- روند کاهش باروری در کشور از نیمه دهه ۱۳۶۰ آغاز شده و به سمت باروری زیر حد جایگزینی سوق یافته است. در دوره پنج ساله ۱۳۹۰-۱۳۸۵ میزان باروری کل در مناطق شهری، روستایی و کل کشور به ترتیب ۱/۷، ۲/۳ و ۱/۸ برآورد شده است.

- در سال ۱۳۸۹، از هر صد زایمان در کل کشور ۹۵.۳ درصد در مراکز بهداشتی (۸۳ درصد در بخش دولتی و ۱۲.۴ درصد در بخش خصوصی) و ۳/۸ درصد زایمانها در منزل و ۰/۹ درصد در بین راه و... رخ داده است.

- نرخ مرگ و میر مادران در کشور با کاهش چشمگیری از ۹۱ مرگ در صد هزار تولد زنده در سال ۱۳۶۷ به ۲۱/۷ مرگ در سال ۱۳۹۰ رو به رو بوده است که حاکی از اثربخشی اجرای برنامه‌های نظام سلامت می‌باشد.

- نگران کننده‌ترین شاخص در جمعیت زنان ایرانی، اضافه وزن و چاقی است بطوری که از ۳۸٪ در سال ۱۳۹۰ به ۵۷٪ در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است، بیش از ۲۰٪ از زنان میانسال کشور به اختلال چربی خون و ۲۵٪ از زنان مسن به فشار خون و بیش از ۲۰٪ نیز به دیابت مبتلا هستند.

- میانگین متوسط دقایق فعالیت فیزیکی روزانه در هنگام کار ۱۲۰.۴ در مردان و ۴۷.۱ در زنان و در هنگام رفت و آمد ۴۲.۸ در مردان و ۲۴.۴ در زنان و در هنگام تفریح و استراحت ۲۵.۸ در مردان و ۷.۳ در زنان است. درصد افراد با فعالیت فیزیکی کم در مردان ۲۴.۳ و در زنان ۴۶.۳ گزارش شده است.

۲-۱- مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

قبل از هر چیز وجود آمار و اطلاعات به تفکیک جنس و گروه‌های سنی ضروری است. در بسیاری از حوزه‌ها آمار به تفکیک جنس وجود ندارد و لازم است شاخص‌های حداقلی جنسیت در آمارگیری‌ها و سرشماری‌ها لحاظ شود.

بررسی وضعیت ایران در شاخص شکاف جنسیتی نشان می‌دهد طبق گزارش سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸، با افزایش شاخص فاصله جنسیتی ایران از ۰/۵۸۰ به ۰/۶۰۲، این فاصله رو به کاهش بوده است. اما

شاخص فاصله جنسیتی ایران در گزارش سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۲ با تغییرات متناوب افزایشی و کاهش‌ی مواجهه و در سال ۲۰۱۲ میزان شاخص فاصله جنسیتی به ۰/۵۹۳ و در نهایت در سال ۲۰۱۴ به ۰/۵۸۳ رسیده است؛ یعنی کمتر از آن‌چه در گزارش ۲۰۰۸ اعلام شده بود. بنابراین تغییرات فاصله جنسیتی دهه اخیر ایران فاقد روندی ثابت است و نوعی عقب‌گرد، یا حداقل ایستایی از حدوداً میانه دهه گذشته در کاهش نابرابری‌های جنسیتی مشاهده می‌شود. ارزش ابعاد فرصت و مشارکت اقتصادی، و توانمندی سیاسی شاخص فاصله جنسیتی ایران در گزارشات ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲، کمتر از میانگین جهانی و ارزش ابعاد سلامت و بقاء و دستیابی آموزشی بیش از میانگین جهانی است.

جدول ۱- روند تغییرات ابعاد چهارگانه شاخص فاصله جنسیتی ایران از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲ (گزارش فاصله جنسیتی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ مجمع جهانی اقتصاد)

سال	ارزش GGI	فرصت و مشارکت اقتصادی		دستیابی به آموزش		سلامت و بقاء		توانمندسازی سیاسی	
		ارزش	میانگین جهانی	ارزش	میانگین جهانی	ارزش	میانگین جهانی	ارزش	میانگین جهانی
۲۰۰۶	۰/۵۸۰	۰/۳۵۹	۰/۵۹۶	۰/۹۵۴	۰/۹۳۹	۰/۹۷۸	۰/۹۷۳	۰/۰۳۱	۰/۱۳۸
۲۰۰۷	۰/۵۹۰	۰/۳۹۵	۰/۵۷۷	۰/۹۵۸	۰/۹۱۶	۰/۹۷۸	۰/۹۵۸	۰/۰۳۱	۰/۱۴۲
۲۰۰۸	۰/۶۰۲	۰/۴۴۹	۰/۵۸۷	۰/۹۶۵	۰/۹۲۹	۰/۹۷۸	۰/۹۵۸	۰/۰۱۷	۰/۱۶۳
۲۰۰۹	۰/۵۸۳	۰/۳۷۷	۰/۵۹۴	۰/۹۶۴	۰/۹۳۰	۰/۹۷۸	۰/۹۶۰	۰/۰۱۷	۰/۱۶۹
۲۰۱۰	۰/۵۹۳	۰/۴۲۶	۰/۵۹۰	۰/۹۵۹	۰/۹۲۹	۰/۹۷۱	۰/۹۵۵	۰/۰۱۷	۰/۱۷۹
۲۰۱۱	۰/۵۸۹	۰/۴۴۴	۰/۵۸۸	-	-	۰/۹۷۱	۰/۹۵۶	۰/۰۱۷	۰/۱۸۵
۲۰۱۲	۰/۵۹۳	۰/۴۱۲	۰/۵۹۹	۰/۹۵۳	۰/۹۳۲	۰/۹۷۱	۰/۹۵۶	۰/۰۳۵	۰/۱۹۵
۲۰۱۳	۰/۵۹۳	۰/۳۵۶	۰/۵۹۹	۰/۹۷۱	۰/۹۳۲	۰/۹۷۱	۰/۹۵۶	۰/۰۳۴	۰/۱۹۵
۲۰۱۴	۰/۵۸۱	۰/۳۵۸	۰/۵۹۹	۰/۹۵۲	۰/۹۳۲	۰/۹۷۴	۰/۹۵۶	۰/۰۱۰	۰/۱۹۵

ایران در هر ۵ شاخص توسعه جنسیتی، توانمندسازی جنسیتی، نابرابری جنسیتی، فاصله جنسیتی و فرصت‌های اقتصادی زنان در منطقه جایگاهی پائین‌تر از بحرین، امارات، عمان، ترکیه، ارمنستان و آذربایجان دارد. سایر کشورهای منطقه به جز افغانستان، یمن و عراق حداقل در یک شاخص محاسبه شده جایگاهی بهتر از ایران یافته است. علاوه بر این در طی دهه‌ی گذشته بسیاری از کشورهای منطقه،

حتی کشورهایی که هم‌اکنون جایگاهی پائین‌تر از ایران دارند با سرعتی بیشتر از ایران درصدد کاهش نابرابری‌های جنسیتی برآمده‌اند. بنابراین در صورتی که با درایت بیشتری به مسئله نابرابری‌های جنسیتی توجه نگردد، جایگاه منطقه‌ای ایران در این زمینه بیش از پیش متزلزل می‌گردد و اهداف سند چشم‌انداز ۲۰ ساله محقق نخواهد گشت.

بررسی وضعیت شکاف جنسیتی در اقتصاد نشان می‌دهد در حالیکه در بسیاری از کشورهای توسعه یافته نزدیک به ۷۰ درصد از زنان، فعالیت اقتصادی داشته و در بازار کار مشارکت دارند، زنان ایران در میان کشورهای اسلامی و غیر اسلامی یکی از پائین‌ترین نرخ‌های مشارکت اقتصادی را دارند، بطوریکه ایران رتبه اول کشورهایی است که بیشترین درصد «نیروی کار مورد استفاده قرار نگرفته زنان» را دارا هستند. علاوه بر این نرخ بیکاری زنان در مقایسه با دیگر کشورها نشان می‌دهد کشور ایران در سال ۲۰۱۳ کمترین سهم مشارکت اقتصادی و در میان چند کشور با بالاترین درصد بیکاری در زنان است. بررسی نشان می‌دهد ایران، عربستان، یمن و سودان در گزوه کشورهای قرار دارند که زنان نرخ بیکاری بالاتر از ۱۵ درصد را تجربه می‌کنند.

بررسی وضعیت شکاف آموزشی در ایران نشان می‌دهد در حالی که ایران موفق به کاهش شکاف جنسیتی در آموزش شده است اما در برخی از زیرشاخص‌های آموزشی وضعیت نگران‌کننده‌ای دارد. بنابر ادعای گزارش وضعیت آموزش که توسط یونسکو در سال ۲۰۱۵ انتشار یافته، کودکان بازمانده از تحصیل یکی از مشکلاتی بوده که کم و بیش در بین کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) شامل الجزایر، بحرین، جیبوتی، مصر، ایران، عراق، اردن، کویت، لبنان، لیبی، مراکش، لبنان، فلسطین، قطر، عربستان سعودی، سودان، سوریه، تونس، امارات متحده عربی و یمن وجود داشته است. از دیگر شاخص‌های مورد توجه در این گزارش ترک زودهنگام مدرسه در مقطع اول متوسطه در بین دانش‌آموزان می‌باشد. این شاخص که بطور تفکیک شده وضعیت دختران و پسران کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا را در سال ۲۰۱۱ نشان می‌دهد، حاکی از آن است که در ایران میزان ترک تحصیل زودهنگام مدرسه در مقطع اول متوسطه در بین دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر بوده اما بطور کلی ترک تحصیل زودهنگام مدرسه در مقطع اول متوسطه در ایران نسبت به

کشورهایی چون سوریه، لبنان، امارات متحده عربی، الجزایر، مراکش، اردن و فلسطین از وضعیت بهتری برخوردار است. بر اساس آمار سال ۲۰۱۲ این گزارش نرخ کودکان بازمانده از مدرسه در ایران در بین دختران ایرانی در مقطع دبستان و متوسطه اول، ۷ درصد می باشد و این درحالی است که این نرخ برای پسران در همین مقطع ۴ درصد برآورد شده است. هنجارها و سنت های اجتماعی همچنان به عنوان موانع اصلی در آموزش دختران در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا به شمار می روند. میزان درک و انتظاراتی که از نقش زنان و مردان در خانواده وجود دارد، باعث می شود تا ارزش گذاری متفاوتی در مورد دختران و پسران در بازار کار و در سطح گسترده تر در جامعه شکل بگیرد و همین مساله بر تصمیمات خانواده در زمینه تحصیل افراد خانواده تاثیر می گذارد. همچنین ازدواج در سنین پایین یکی از موانع تحصیل دختران بویژه در کشورهای چون مصر، عراق، اردن، سودان و یمن برشمرده شده است. همچنین بعد مسافت و دوری راه مدرسه و همچنین نبود معلم زن کافی بویژه در مناطق روستایی و دور افتاده از عواملی هستند که به نابرابری آموزشی دامن می زند.

بررسی وضعیت شکاف جنسیتی در مشارکت سیاسی در ایران نشان میدهد کشور ایران با کسب رتبه ۱۰۹ و مشارکت پارلمانی زنان در سطح ۳/۱ درصد پایین تر از کشورهایی همچون ترکیه (۱۴/۲ درصد) و عربستان (۱۹/۹ درصد) و هم طراز با لبنان و در گروه نابرابرترین کشورها در مشارکت سیاسی قرار گرفته است. این شاخص بصورت خاص حضور زنان در مجلس را مورد تاکید قرار می دهد و زنان در سطوح مدیریتی سازمانی و مدیران میانی را در محاسبه شاخص لحاظ نمی کند. بررسی دقیقتر شاخص ها نشان میدهد در حالیکه ایران در این شاخص رتبه ۱۳۳ را داراست کشورهایی همچون عربستان در مشارکت زنان در پارلمان با کسب رتبه ۷۴ و کشور ترکیه با رتبه ۹۸ از ایران وضعیت بهتری دارند. به معنای دیگر کشور ترکیه در شاخص حضور زنان در پارلمان ۳۵ پله بالاتر و کشور عربستان ۵۹ پله بالاتر از ایران ایستاده اند.

۳-۱- تنگناها و چالش ها

- تاخیر و افزایش سن ازدواج (در سال ۱۳۹۳ ، ۱۳/۸ درصد از زنان بالای ۳۰ سال و ۱۰/۲ درصد از مردان بالای ۳۵ سال ازدواج کرده اند)

- افزایش تعداد طلاق ها، در سال ۱۳۹۳ به ازاء هر ۴ ازدواج یک طلاق به ثبت رسیده است.
- بی ثباتی خانواده های نوپا، ۱۴ درصد طلاق ها در سال اول زندگی و بیش از نیمی از طلاق ها در ۵ سال اول زندگی اتفاق می افتد.
- عدم تمایل زنان به ازدواج مجدد بعد طلاق یا فوت همسر
- افزایش خانواده های تک والد و خانوارهای زن سرپرست
- کاهش متوسط بعد خانوار (از ۵/۱ نفر در سال ۱۳۶۵، به ۳/۵ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده یعنی ۱/۶ نفر از ابعاد خانوار ایرانی کاسته شده است)
- ضعف گرایش زوجین جوان به فرزندآوری
- بروز طلاق های عاطفی و تغییرات در کارکردهای خانواده
- گسترش و تنوع دامنه آسیب های اجتماعی مبتلا به خانواده به ویژه اعتیاد
- شیوع و گسترش پدیده چند شغلی سرپرست خانوار و کاهش ساعات حضور وی در خانواده
- روند رو به رشد سالمندی در هرم جمعیت
- وجود ظلم و خشونت خانگی علیه زنان و کودکان
- نبود برنامه جامع ارتقا سلامت جسمی و روانی دختران در آموزش و پرورش
- فقدان زیرساختها و مکانیزمهای مناسب اشتغال زنان در خانه با توجه به ارتقاء دانش، تخصص و مهارت آنها
- پایین بودن سهم زنان در سطوح مدیریتی و تصمیم گیریهای اقتصادی
- نابرابری دستمزد زنان و مردان در شرایط یکسان و استفاده از زنان به عنوان نیروی کار ارزان
- فقدان تشکلهای سازمانی و صنفی زنان و ساختارهای تقویت کننده پولی، مالی و اعتباری جهت توسعه فعالیتهای نهادینه اقتصادی زنان
- ضعف سیستمهای حمایت های اجتماعی از زنان سالمند
- عدم برنامه ریزی و امکانات مناسب برای استفاده بهینه از اوقات فراغت به خصوص در زنان خانه دار
- آموزش ناکافی بهداشت بلوغ و آرایه آن در زمان نامناسب

- کاهش کیفیت زندگی و تغییر الگوی بیماریها و افزایش بیماریهای غیرواگیر مانند چاقی، دیابت و بیماریهای روانی مانند افسردگی، اضطراب و... در اثر تغییر سبک زندگی
- افزایش خطرات باروری و افزایش ناباروری در اثر افزایش سن ازدواج
- عدم آگاهی کافی در زمینه مسائل جنسی در دوره های مختلف زندگی زنان
- عدم مهارت کافی جامعه و اختصاصاً زنان در مدیریت استرس ها و شیوه برقراری ارتباط مؤثر
- به خطر افتادن سلامت روانی، جسمی و اجتماعی والدین و فرزندان در اثر افزایش طلاق و افزایش زنان خود سرپرست
- عدم پوشش بیمه ای کلیه زنان شاغل در بخش رسمی علی رغم آمار بالای پوشش بیمه ای زنان شاغل توسط سازمان های باز نشستگی
- ناکارآمدی ساز و کار پوشش بیمه ای و فرار بیمه ای کارفرمایان در بخش های کارگری
- عملکرد نامناسب بیمه اجتماعی در بازار غیررسمی
- عدم نظارت ویژه بر بازار کار زنان به منظور اطمینان از حسن انجام تعهدات قانونی توسط کارفرما
- عدم توانایی مالی زنان خانه دار برای بهره مندی از بیمه های خویش فرما و عدم حمایت در قوانین تأمین اجتماعی از زنان خانه دار
- نبود سازوکارهای تأمین اجتماعی و در نتیجه حضور مجدد سالمندان در بازار کار
- وجود موانع در برابر تاسیس ، فعالیت و مشارکت سازمان های غیر دولتی در برنامه های کنترل و پیشگیری از آسیب های اجتماعی زنان
- کمبود حمایت های اجتماعی از زنان در معرض آسیب و آسیب دیده
- وجود مقررات دست و پا گیر و طولانی بودن مراحل تاسیس برای راه اندازی و ثبت سازمان های مردم نهاد در حوزه زنان و خانواده

۲- برنامه راهبردی زنان و خانواده

- اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به اهداف کلی
۱	تقویت کارکرد خانواده و جایگاه زن در آن	- شناسایی روز آمد و بررسی مسائل و آسیبهای اجتماعی مبتلا به زنان و خانواده و ارائه شیوه های علمی- کاربردی ارتقای سلامت زنان و خانواده در ابعاد مختلف - تقویت نظام راهبری، ارزیابی و پایش برنامه های دولت در حوزه زنان و خانواده
۲	افزایش سطح باسوادی زنان	- ایجاد شرایط تحصیل و سوادآموزی برای دختران لازم التعلیم و بازمانده از تحصیل
۳	افزایش فرصت های شغلی زنان در بازار کار	- توسعه و گسترش زمینه های کارآفرینی و اشتغال برای زنان و دختران با اولویت زنان سرپرست خانوار و دختران فارغ التحصیل دانشگاهی
۴	افزایش سهم زنان از نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی و توانمند سازی زنان آسیب دیده و در معرض آسیب	- توسعه زمینه های نهادی، پژوهشی و قانونی لازم برای پوشش حداکثری نظام جامع تامین اجتماعی گروه های مختلف زنان و خانواده
۵	ارتقاء سطح سلامت و بهداشت زنان	- توسعه زیرساختها و اجرای طرح های تامین خدمات مورد نیاز سلامت با تمرکز بر مسایل با اهمیت در گروه های سنی مختلف و محیط زندگی زنان در سراسر کشور
۶	ارتقای سرمایه اجتماعی و فرهنگی زنان و خانواده	- اصلاح تقویت همکاری های شبکه ای تخصصی سازمان های مردم نهاد امور زنان و خانواده و نهادهای دولتی - توسعه تعاملات بین المللی و زمینه سازی جهت حضور موثر و فعال زنان در مجامع بین المللی جهت معرفی جایگاه و چهره واقعی زن ایرانی
۷	شایسته سالاری در مدیریت و اداره جامعه	- افزایش مشارکت زنان در سطوح تصمیم سازی و تصمیم گیری کشور - توان افزایشی زنان مدیر و نخبه

- اهداف کمی

سال آخر برنامه ششم ۱۳۹۹	وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	هدف کمی		اهداف کلی
		واحد	عنوان	
۱۱.۷	۹.۳	تعداد ازدواج ثبت شده در هر هزار نفر جمعیت	افزایش نرخ ازدواج ^۴	تقویت کارکرد خانواده و جایگاه زن در آن
۱.۹	۲.۱	تعداد طلاق های ثبت شده در هر هزار نفر جمعیت	کاهش نرخ طلاق ^۵	
۸۲.۷	سال ۱۳۹۰ ۸۱.۱	تعداد زنان باسواد در جمعیت زنان ۶ ساله و بیشتر	افزایش میزان باسوادی زنان در جمعیت ۶ساله و بالاتر در کل کشور	افزایش سطح باسوادی زنان
۷۱.۷۳	سال ۱۳۹۰ ۶۹.۴	تعداد زنان باسواد در جمعیت زنان ۶ ساله و بیشتر	افزایش میزان باسوادی زنان در جمعیت ۶ساله و بالاتر در نقاط روستایی کل کشور	
۱۵	۱۲.۳	نسبت زنان فعال در جمعیت زنان ۱۰ساله و بالاتر	افزایش نرخ مشارکت اقتصادی زنان	افزایش فرصت های شغلی زنان در بازار کار
۸۱.۵	۷۹	نسبت زنان شاغل در جمعیت زنان فعال	افزایش نرخ اشتغال زنان	
۱۸.۵	۲۱	نسبت زنان بیکار در جمعیت زنان فعال	کاهش نرخ بیکاری زنان	

۴ - با توجه به میانگین درصد تغییرات نرخ ازدواج طی سالهای برنامه پنجم انتظار می رود طی اجرای برنامه ششم توسعه نرخ ازدواج به نرخ ازدواج در سال اول برنامه پنجم بازگشته و افزایش پیدا کند.

۵ - با توجه به میانگین درصد تغییرات نرخ طلاق طی سالهای برنامه پنجم انتظار می رود طی اجرای برنامه ششم توسعه نرخ طلاق به نرخ طلاق در سال اول برنامه پنجم بازگشته و کاهش پیدا کند.

۱۹۸ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	سال آخر برنامه ششم ۱۳۹۹
	عنوان	واحد		
افزایش سهم زنان از نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی و توانمند سازی زنان آسیب دیده و در معرض آسیب	افزایش ضریب پوشش بیمه ای جمعیت زنان فعال بیمه شده در سازمان تأمین اجتماعی	درصد زنان فعال بیمه شده در کل جمعیت فعال زنان	سال ۱۳۹۲ ۶۱	۱۰۰
	افزایش ضریب پوشش بیمه ای اجتماعی زنان شاغل در سازمان تأمین اجتماعی	درصد زنان شاغل بیمه شده در تعداد زنان شاغل	سال ۱۳۹۲ ۷۵	۱۰۰
	افزایش ضریب نفوذ بیمه اجباری زنان	درصد زنان بیمه شده اجباری در جمعیت زنان شاغل مزد و حقوق بگیر	سال ۱۳۹۲ ۹۱	۱۰۰
	افزایش ضریب نفوذ بیمه غیراجباری زنان	درصد زنان بیمه شده غیراجباری در جمعیت زنان شاغل غیرمزد و حقوق بگیر اجباری	سال ۱۳۹۲ ۵۷	۱۰۰
	افزایش ضریب پوشش بیمه ای جمعیت زنان غیر فعال ^۶	درصد زنان بیمه شده غیرفعال در تعداد کل زنان غیرفعال	سال ۱۳۹۲ ۰.۷	۲۰
ارتقاء سطح سلامت و بهداشت زنان	افزایش امید به زندگی زنان	متوسط طول عمر مورد انتظار	سال ۱۳۹۰ ۷۴.۶	۷۵
	افزایش میزان باروری کل ^۷	میانگین تعداد فرزندان در طول دوران باروری	سال ۱۳۹۰ ۱.۸	۲.۱
ارتقای سرمایه اجتماعی و فرهنگی زنان و خانواده	افزایش تعداد سازمان های مردم نهاد مرتبط با حوزه زنان و خانواده	فراوانی سازمان های مردم نهاد	سال ۱۳۹۱ ۱۶۶۵	۲۱۰۰
شایسته سالاری در مدیریت و اداره جامعه	افزایش میزان مشارکت سیاسی زنان در انتخابات ریاست جمهوری	تعداد داوطلبین زن در انتخابات ریاست جمهوری	سال ۱۳۹۲ ۳۰	در سال ۱۳۹۶ پیش بینی ۱۰٪ افزایش نسبت به دوره قبل
	افزایش میزان مشارکت سیاسی زنان در انتخابات مجلس	تعداد داوطلبین زن در انتخابات مجلس	سال ۱۳۹۰ ۲۴۹	در سال ۱۳۹۴ به ۲۷۴ نفر (۱۲٪) افزایش نسبت به دوره قبل (در سال ۱۳۹۸ پیش بینی ۱۰٪ افزایش نسبت به دوره قبل)
	افزایش میزان مشارکت سیاسی زنان در انتخابات مجلس	تعداد منتخبین زن در انتخابات مجلس	سال ۱۳۹۰ ۹	در سال ۱۳۹۴ پیش بینی ۳۰٪ افزایش نسبت به دوره قبل (در سال ۱۳۹۹ پیش بینی ۳۰٪ افزایش نسبت به دوره قبل)
	افزایش میزان مشارکت سیاسی زنان در انتخابات شوراهای شهر و روستا	تعداد داوطلبین زن در انتخابات شوراهای شهر و روستا	سال ۱۳۹۲ ۱۲۰۹۶	(پیش بینی ۱۰٪ افزایش نسبت به دوره قبل)
	افزایش میزان مشارکت سیاسی زنان در انتخابات شوراهای شهر و روستا	تعداد منتخبین زن در انتخابات شوراهای شهر و روستا	سال ۱۳۹۲ ۶۰۹۶	پیش بینی ۳۰٪ افزایش نسبت به دوره قبل
	افزایش میزان مشارکت زنان در سطوح مدیریتی	تعداد شاغلان در گروه عمده شغلی قانونگذاران، مقامات عالی رتبه و مدیران	۱۱۱۹۹۹	پیش بینی ۳۰٪ افزایش نسبت به سال پایه

۶ - جمعیت غیر فعال بیمه شده توسط سازمان تامین اجتماعی شامل آمار زنان خانه دار و زنان سرپرست خانوار شهری است ، زنان سرپرست خانوار روستایی و عشایر در بخش اقتصادی و غیررسمی و توسط صندوق روستاییان و عشایر اعلام می شود

۷ - با توجه به میانگین درصد تغییرات میزان باروری کل طی سالهای برنامه چهارم و پنجم انتظار می رود طی اجرای برنامه ششم توسعه میزان باروری کل به نرخ ۲.۱ که سطح جانشینی می باشد افزایش پیدا کند

– راهبردها، سیاستها و اقدامهای اساسی

اقدام اساسی	سیاست	راهبردها
<ul style="list-style-type: none"> - استقرار نظام جامع و کارآمد آمار و اطلاعات حوزه زنان و خانواده - بازپژوهی نظام حقوقی و قوانین و مقررات مرتبط با زنان و خانواده - تصویب لایحه تامین امنیت زنان در برابر خشونت و عملیاتی نمودن سند ملی امنیت زنان و کودکان در روابط اجتماعی - راه اندازی کلینیک های سلامت خانواده با بهره گیری از خدمات بهداشتی، پزشکی، حقوقی، روان شناسی، طب سالمندی و مشاوره 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت ظرفیت ساختاری امور زنان و خانواده و بهبود ساختارهای حاکمیتی پشتیبان - تحقق خانواده سالم و پایدار 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت نظام راهبری، ارزیابی و پایش برنامه های دولت در حوزه زنان و خانواده
<ul style="list-style-type: none"> - توسعه کمی و کیفی و استانداردسازی مراکز آموزشی شبانه روزی دختران در مناطق محروم - اصلاح و بازنگری قوانین به منظور تامین آموزش رایگان و اجباری تا پایان دوره متوسطه برای کلیه افراد لازم التعلیم، فاقد تابعیت، فاقد اوراق هویت و اسناد اقامتی 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد توازن در توزیع زیرساختها و امکانات آموزشی با توجه به شرایط بومی و منقله ای 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد شرایط تحصیل و سوادآموزی برای دختران لازم التعلیم و بازمانده از تحصیل
<ul style="list-style-type: none"> - توسعه مشارکت اقتصادی زنان از طریق کار در خانه و توسعه صنایع کوچک بسویزه برای زنان با اولویت طرح های اولویت دار و دارای توجیه اقتصادی - حمایت از راه اندازی مراکز رشد و توسعه کارآفرینی زنان - تدوین و ارائه بسته جامع حمایتی زنان شاغل (توازن بین کار و زندگی زنان) - تصویب سند سیاستی - اجرایی اشتغال پایدار زنان - حمایت از شرکت های دانش بنیان زنان و فارغ التحصیلان دانشگاهی 	<ul style="list-style-type: none"> - بازنگری و تعدیل خط مشی ها و برنامه های کلان اقتصادی با رویکرد مشارکت کامل و متعامل زنان 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه و گسترش زمینه های کارآفرینی و اشتغال برای زنان و دختران با اولویت زنان سرپرست خانوار و دختران فارغ التحصیل دانشگاهی
<ul style="list-style-type: none"> - تصویب بیمه زنان خانه دار در قالب بیمه های چند لایه و بیمه فراگیر اجتماعی - اجرای طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار - تقویت مراکز بازپروری و توان بخشی زنان آسیب دیده - اجرای طرح ملی توانمندسازی اقتصادی خانواده های زندانیان و معدومین و زنان زندانی - توانمندسازی زنان در سکونتگاههای غیررسمی و بافتنهای فرسوده - گسترش حمایت های اجتماعی از زنان متاد و بهبود یافته 	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقا هدفمند بیمه های فراگیر اجتماعی و چند لایه با تاکید بر زنان سرپرست خانوار، زنان و خانواده های آسیب دیده و نیازمند، زنان روستایی و زنان خانه دار 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه زمینه های نهادی، پژوهشی و قانونی لازم برای پوشش حداکثری نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی گروه های مختلف زنان و خانواده
<ul style="list-style-type: none"> - اجرای برنامه های سلامت زنان با رویکرد ترویج خودمراقبتی - اجرای برنامه ملی ارتقای سلامت زنان در محیط کار و تدوین و اجرای قوانین و آیین نامه های مرتبط با ایمن سازی محیط شغلی زنان - توسعه و تقویت فعالیتهای ورزشی کارکنان زن با تاکید بر ورزش همگانی و اجباری کردن ورزش در ساعت اداری - ارائه خدمات پیشگیری اولیه و غربالگری بیماری ها و سرطان های شایع در زنان با تعرفه دولتی برای تمامی زنان 	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به نقش محوری زنان در تامین سلامت خانواده و جامعه در راستای تحقیق رویکرد سلامت همه جانبه و انسان سالم در کلیه سیاست ها، قوانین و برنامه های سلامت کشور 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه زیرساختها و اجرای طرح های تامین خدمات مورد نیاز سلامت با تمرکز بر مسایل با اهمیت در گروه های سنی مختلف و محیط زندگی زنان در سراسر کشور
<ul style="list-style-type: none"> - اجرای برنامه توسعه کمی و کیفی سازمانهای غیردولتی حوزه زنان و خانواده - حمایت از برنامه های فرهنگی، مشاوره ای و تربیتی سازمانهای مردم نهاد در تعمیق باورهای دینی - هماهنگی بین بخشی در عرضه گسترده پوشش مناسب اسلامی - ایرانی - حضور فعال و موثر در مجامع و رویدادهای بین المللی و نشستهای منطقه ای 	<ul style="list-style-type: none"> - هم افزایی و تشریک مساعی دولت و جامعه مدنی در پرداختن به مسائل و مشکلات مبتلا به زنان و خانواده 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت همکاریهای شبکه ای - تخصصی سازمان های مردم نهاد زنان و خانواده و نهادهای دولتی - اعتمادسازی و تقویت ارتباط و تعامل موثر میان دولت و سازمانهای مردم نهاد حوزه زنان و خانواده - توسعه تعاملات بین المللی و زمینه سازی جهت حضور موثر و فعال زنان در مجامع بین المللی جهت معرفی جایگاه و چهره واقعی زن ایرانی
<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره های آموزشی تربیت مدیران زن - ارتقای جایگاه مدیریتی زنان در برنامه جامع اصلاح نظام اداری کشور - اتخاذ تدابیر و سازوکارهای لازم جهت تقویت نقش و ارتقای سهم زنان در نمایندگی های مجلس شورای اسلامی، شورای های اسلامی شهر و روستا، احزاب و نهادهای مدنی 	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای دانش مدیریتی زنان - رفع موانع فراروی مشارکت زنان در عرصه های مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش مشارکت زنان در سطوح تصمیم سازی و تصمیم گیری کشور - توان افزایی زنان مدیر و نخبه

اعتبارات هزینه ای مورد نیاز از محل درآمدهای عمومی طی سال های برنامه ششم

(میلیارد ریال)

متوسط نرخ رشد سال ۹۹ به سال ۹۵ (درصد)	متوسط سالانه	جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	لایحه ۱۳۹۵	فصول
۱۲.۰۰	۱۷۲۳۳	۸۶۱۶۴.۰	۲۱۳۲۰.۰	۱۹۰۵۵.۰	۱۷۰۱۳.۰	۱۵۱۹۱.۰	۱۳۵۶۳.۰	فصل دین و مذهب
۱۲.۰۰	۵۳۸۷	۲۶۹۳۷.۰	۶۶۷۲.۰	۵۹۵۷.۰	۵۳۱۹.۰	۴۷۴۹.۰	۴۲۴.۰	فصل ورزش و تفریحات
۱۲.۰۰	۱۶۷۰۸	۸۳۵۴۰.۰	۲۰۶۹۲.۰	۱۸۴۷۵.۰	۱۶۴۹۵.۰	۱۴۷۲۸.۰	۱۳۱۵۰.۰	فصل فرهنگ و هنر
۱۲.۰۰	۱۵۵۶۱	۷۷۸۰۴.۰	۱۹۲۷۱.۰	۱۷۲۰۶.۰	۱۵۳۶۳.۰	۱۳۷۱۷.۰	۱۲۲۴۷.۰	فصل رسانه
۱۲	۵۴۸۸۹.۰	۲۷۴۴۴۵.۰	۶۷۹۷۰.۰	۶۰۶۹۳.۰	۵۴۱۹۰.۰	۴۸۳۸۵.۰	۴۳۲۰۰.۰	جمع کل

اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای مورد نیاز از محل درآمدهای عمومی طی سال های برنامه ششم

(میلیارد ریال)

متوسط نرخ رشد درصد)	متوسط سالانه	جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	لایحه ۱۳۹۵	فصول
۲۰.۰۰	۲۴۱۹	۱۲۰۹۲۶	۳۳۶۹۶	۲۸۰۸۰	۲۳۴۰۰	۱۹۵۰۰	۱۶۲۵۰	فصل دین و مذهب
۲۰.۰۰	۱۳۹۴۹	۶۹۷۴۳.۰	۱۹۴۴۴.۰	۱۶۱۹۵.۰	۱۳۴۹۶.۰	۱۱۲۴۶.۰	۹۲۷۲.۰	فصل ورزش و تفریحات
۲۰.۰۰	۱۱۸۶۸	۵۹۳۴۰.۰	۱۶۵۳۵.۰	۱۳۷۷۹.۰	۱۱۴۸۳.۰	۹۵۶۹.۰	۷۹۷۴.۰	فصل فرهنگ و هنر
۲۰.۰۰	۴۶۶۰	۲۳۲۹۹.۰	۶۴۹۲.۰	۵۴۱۰.۰	۴۵۰۹.۰	۳۷۵۷.۰	۳۱۳۱.۰	فصل رسانه
۲۰	۳۲۸۹۴.۹	۱۶۴۴۷۴.۶	۴۵۸۳۰.۶	۳۸۱۹۲.۰	۳۱۸۲۸.۰	۲۶۵۲۲.۰	۲۲۱۰۲.۰	جمع کل

میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

مقدمه

آنچه سه مقوله به ظاهر جدا از یکدیگر را در قالب سازمان (میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری) گرد هم آورده است، مفهوم فرهنگ به ویژه در حیطه کاربرد آن در جامعه است. میراث فرهنگی و صنایع دستی هر کدام میراث‌دار بخش عظیمی از انباشت‌های فرهنگی کشور در طول هزاران سال تمدن باشکوه ایرانی - اسلامی بوده و بخش گردشگری، به ویژه در بخش گردشگران ورودی بر جاذبه‌های فرهنگی متکی می‌باشد. اتصال مدیریت این سه بخش در قالب سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تلاشی در چارچوب یک نگاه جامع به مقوله فرهنگ بوده است تا امکان ایجاد و تقویت زنجیره فعالیت‌های مردمی در میراث فرهنگی و صنایع دستی را از طریق تقویت و هدایت مصرف‌کنندگان محصولات فرهنگی در چارچوب توسعه گردشگری بوجود آورد.

در حقیقت این سازمان مدیریت حوزه‌هایی از فرهنگ را بر عهده دارد که نقش مردم در آن تعیین‌کننده و سازنده است و دولت از جایگاه حاکمیتی باید در نقش سازمان‌دهنده و هدایت‌گر جریان‌های مردمی در همه حوزه‌های فوق باشد.

پژوهش، حفاظت، مرمت و احیاء بناهای فرهنگی و تاریخی، موزه‌داری، تولید، عرضه و بازاریابی صنایع دستی، ایجاد تأسیسات گردشگری و بهره‌برداری از آنها، طراحی و اجرای تورهای گردشگری، بازاریابی و تبلیغات و آموزش فعالین در این عرصه‌ها، تماماً رشته فعالیت‌های بسیار گسترده‌ای هستند که می‌توانند توسط مردم مورد تصدی قرار گرفته و صدها هزار فرصت شغلی پایدار را در اقتصاد ایران ایجاد نمایند. تعیین چارچوب‌ها، ضوابط و استانداردها، نظارت و حمایت از فعالیت‌های مردمی و همچنین حفظ وظایف تصدی‌های اجتماعی، از جمله وظایف کلی سازمان می‌باشد.

۱-۱- تحلیل وضع موجود بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

الف) صنایع دستی

صنایع دستی و هنرهای سنتی بارزترین تجلی و تبلور محسوس اندیشه و زیبایی‌شناسی ایرانی - اسلامی است که در طول سده‌های متوالی شکل گرفته و گسترش یافته است. این هنرها که در قالب جِرف،

صناعات و پیشه‌های کهن و سنتی از طریق آموزش استاد و شاگردی به مرحله ظهور و ثبوت رسیده، علاوه بر آفرینش هنری، اصلی‌ترین شیوه پرورش معنوی نیز محسوب می‌شده است.

این صنایع و هنرها با ۲۹۵ رشته و زیر رشته بدون احتساب قالی و گبه همواره نقشی برجسته در زمینه اشتغال‌زایی داشته‌اند.

با توجه به گرایش روزافزون ملل و کشورهای جهان به استفاده از صنایع پاک و دوری از اقتصاد تک محصولی نظیر نفت، تولید و مصرف صنایع دستی و هنرهای سنتی می‌تواند به عنوان عاملی موثر در رشد و توسعه اقتصادی، به ویژه تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران، خود را مطرح سازد.

البته دوری از کمیت‌گرایی و توجه به کیفیت، امری است که می‌تواند موفقیت را در بخش‌های مختلف این حوزه تضمین نماید.

بر این اساس معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی تدوین برنامه توسعه را با هدف برنامه‌ریزی یکپارچه و درازمدت و با نگاهی بر حفاظت از مدیریت مناسب بازار و تقاضا، تامین مالی برای فراهم ساختن زیرساخت‌های تجاری، آموزش و تحقیق و سایر موضوعات مرتبط و اساسی در دستور کار خود قرار داده و معتقد است که برای رسیدن به اهداف برنامه چشم‌انداز، نظام داشتن برنامه‌ای راهبردی و اجرای طرح‌ها و پروژه‌های مرتبط، منتج به نتایج مورد انتظار شود.

- میزان صادرات سال ۹۳ به نسبت سال ۹۰ به میزان ۵۳ درصد از نظر ارزشی و ۱۳۲ درصد از نظر وزنی افزایش داشته است.

- براساس آمار اعلام شده از سوی گمرک ج.ا.ا در سال ۱۳۹۳ رقم صادرات اقلام صنایع دستی از کل صادرات کشور به ارزش بالغ بر ۱۵۳ میلیون دلار و به وزن ۵۶۰۸۳۲ تن بوده است، که بررسی روند گذشته نشان می‌دهد صادرات صنایع دستی (بدون احتساب زیورآلات سنتی و تجارت چمدانی) طی مدت مذکور در مقایسه با سال قبل به لحاظ ارزشی ۳۶ درصد و به لحاظ وزنی ۳۲ درصد افزایش یافته است. لازم به توضیح است بیشترین درصد تغییرات به لحاظ ارزشی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل مربوط به گروه کالایی گلیم و زیلو به میزان ۶۸۶ درصد بوده که بخش عمده آن از مبادی خروجی استان‌های خراسان رضوی، تهران، قزوین و عمده کشورهای مقصد صادراتی این نوع کالا افغانستان، عراق و آلمان است و پس از آن گروه کالایی سنگهای قیمتی و نیمه قیمتی به میزان ۵۷ درصد که بخش عمده آن از

مبادی خروجی استان‌های خراسان رضوی و آذربایجان شرقی به کشورهای اندونزی و عربستان سعودی می‌باشد. همچنین پنج کشور عمده مقصد صادرات کالاهای صنایع دستی به ترتیب بالاترین ارزش صادراتی، عراق، افغانستان، امارات متحده عربی، آلمان و ترکمنستان می‌باشد.

نمایشگاه‌های داخلی

در این بخش از نظر تعداد برگزاری نمایشگاه علیرغم رشد فروش، شاهد افزایش قابل توجه‌ای نبوده‌ایم. کمبود اعتبارات جاری سهم عمده‌ای را در اجرای این متغیر داشته است، مشکلات سیاسی، کاهش قیمت نفت و ... باعث گردیده تا فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده توسط بخش‌های مختلف دولتی با هزینه‌های جاری دچار اختلال شود. از طرفی دیگر کاهش قدرت فعالان صنایع دستی موجب پایین آمدن توان استان برای مشارکت در برنامه‌های کوتاه مدت همانند نمایشگاه به دلیل هزینه‌های مرتبط با اسکان، حمل و نقل، غذا و ... گردیده است.

بازارچه‌های موقت

در این متغیر سیاست سازمان برون‌سپاری است چرا که فعالان هر استان متحمل پرداخت هزینه‌های سربار نمایشگاهی نمی‌شوند. به عبارتی دیگر این بازارچه‌های موقت با توجه به فرار رسیدن فصل سفر و افزایش نقدینگی، بصورت خودگردان و بدون هزینه برای دولت توسط فعالان خصوصی صنایع دستی اجرا می‌شود که هر ساله شاهد رشد آن از نظر تعداد مناطق برگزاری و تعداد غرف هستیم. شایان ذکر است این برنامه به دلیل افزایش میزان سفر، عموماً در ۶ ماهه اول سال روند افزایش دارد.

صدور پروانه تولید انفرادی و صدور پروانه تولید کارگاهی

- نسبت صدور پروانه تولید انفرادی سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۷۹ درصد کاهش داشته است
- نسبت صدور پروانه تولید کارگاهی سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۶۸ درصد کاهش داشته است.
عمده دلایل عدم موفقیت در این حوزه، شرایط اقتصادی و عدم توان خرید محصولات صنایع دستی، افزایش قیمت مواد اولیه، تغییر شغل برخی از تولیدکنندگان، تغییر ساختار و عدم برنامه‌ریزی مؤثر در حوزه آموزش صنایع دستی می‌باشد.

صدور مجوز مشاغل خانگی (مستقل)

- نسبت صدور مجوز مشاغل خانگی (مستقل) سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۸۲ درصد کاهش داشته است. عمده دلایل عدم موفقیت در این حوزه، نوپا بودن برنامه و عدم کفایت تخصیص اعتبار برای پرداخت تسهیلات کم بهره بوده است. با توجه به عدم نظارت بر فعالیت شاغلین از سوی دستگاه‌های صادرکننده مجوز که موجب انحراف از اهداف برنامه شده و در سال ۱۳۹۳ به دلایل مختلف از جمله افزایش سود تسهیلات از ۴٪ به ۲۴٪، اعمال سلیقه بانک‌ها، فرآیند طولانی پرداخت تسهیلات، نظارت پذیر شدن برنامه و ...، با کاهش بسیار چشمگیر متقاضیان مستقل مواجه هستیم که در سال ۱۳۹۴ با نظام‌مند نمودن صدور مجوزها، تصحیح مقررات موجود، هماهنگی‌ها و تعاملات انجام شده برای پرداخت تسهیلات کم بهره، پیش‌بینی ثبات وضعیت را خواهیم داشت.

صدور مجوز مشاغل خانگی (پشتیبان)

- نسبت صدور مجوز مشاغل خانگی (پشتیبان) سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۸۵ درصد رشد داشته است. ضمناً در جدول مذکور از ابتدای سال شروع برنامه تا پایان ۱۳۹۱، با رشد متوسط ۱۵۴٪ صدور مجوز مشاغل خانگی پشتیبان مواجه هستیم که نشان‌دهنده برنامه‌ریزی دقیق، ساماندهی صحیح شاغلین، فراهم‌سازی بستر مناسب برای جذب افراد در قالب واحدهای پشتیبان است.

آموزش صنایع دستی

- نسبت آموزشی کوتاه مدت و غیررسمی تحت پوشش سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۱۷۰ درصد رشد داشته است و این میزان رشد به دلیل افزایش مراکز آموزشی و تامین تجهیزات آموزشی لازم می‌باشد. - نسبت آموزش شاغلین صنایع دستی سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۱۷۱ درصد رشد داشته است که این میزان رشد به دلیل اینست که دوره‌های آموزشی دقیقاً بر حسب نیاز مخاطبان تنظیم و برگزار می‌گردد.

نشان ملی و بین‌المللی مرغوبیت صنایع دستی

- نسبت نشان ملی مرغوبیت در صنایع دستی سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۸۵ درصد رشد داشته است و این میزان رشد به دلیل فراهم‌سازی بسترهای مناسب از جمله برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تبلیغات می‌باشد.

- نسبت نشان بین‌المللی مرغوبیت صنایع دستی سال ۹۳ به ۹۰ به میزان ۹۷ درصد کاهش داشته است. دلیل این کاهش محدودیت تعیین شده از سوی مرجع تصمیم‌گیری و مجری برنامه نشان بین‌المللی مهر اصالت (WCC)، در تعیین میزان آثار مورد پذیرش از سوی کشورهای عضو می‌باشد.

ب) میراث فرهنگی

در برنامه چهارم توسعه در بخش میراث فرهنگی عملکرد کمی اهداف در حوزه‌های؛ نسبت اشیاء تاریخی مرمت شده به کل اشیاء تاریخی نیازمند مرمت (با ۵۵ درصد)، تعداد موزه‌های فعال (با ۲۹ درصد) و تعداد موزه‌های پژوهشی - تخصصی وابسته به دستگاه‌های اجرایی (با ۴۶ درصد) تحقق نیافته و از اهداف تعیین شده انحراف داشته است.

در میان اهداف کمی سازمان میراث فرهنگی در برنامه پنجم توسعه عملکرد اهداف کمی در حوزه‌های تعداد آثار منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی (با ۳۵ درصد) و تعداد آثار غیرمنقول ثبت شده در فهرست آثار ملی (با ۲۷ درصد) تحقق نیافته و با اهداف کمی آن اختلاف زیادی داشته است.

- از عمده‌ترین عواملی که باعث عدم تحقق و انحراف از اهداف مذکور در برنامه‌های چهارم و پنجم در بخش میراث فرهنگی شده، می‌توان به عوامل زیر اشاره نمود:

- پیگیری نامتوازن اهداف کمی در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.

- مشارکت عمومی و مردمی در حوزه میراث فرهنگی که به علت ضعف نظام ساماندهی این مشارکت‌ها تحقق نیافته است.

- از دیگر عوامل می‌توان به عدم سوددهی مناسب فعالیت‌های بخش میراث فرهنگی اشاره کرد که همین امر باعث کاهش تمایل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در این حوزه می‌شود.

- فقدان سیستم آماری مدون و مستند در بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری؛ که این خود باعث می‌شود که برنامه‌ریزی‌ها در این بخش دقیق نبوده و سیاست‌گذاری مناسبی در جهت رسیدن به اهداف تعیین شده انجام نگیرد. نظام آماری و اطلاع‌رسانی در حوزه میراث فرهنگی، غیرموثق و غیرقابل اتکاست. در برنامه‌های سوم و چهارم اقداماتی جهت شاخص‌سازی و کوشش برای جمع‌آوری دقیق و مقرون به صحت آمار و اطلاعات صورت گرفت که متأسفانه در برنامه پنجم این شاخص‌ها، جای خود را به اعدادی داد که نه تنها صحت آنها به شدت مورد تردید است، بلکه به

هیچ وجه منعکس کننده تغییرات در فعالیت‌های حوزه میراث فرهنگی و سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی نیست. اگر نظام آماری و اطلاع‌رسانی، همچنان کلی، مبهم، غیرموثق و چندگانه باقی بماند، نمی‌توان انتظار داشت که سیاستگذاری و برنامه‌ریزی (اعم برنامه‌های اجرایی، برنامه‌های یکساله و برنامه‌های توسعه ۵ ساله) بر مبنای داده‌های قابل اتکا و واقع‌گرایانه مبتنی باشد.

- توزیع نامناسب اعتبارات بین طرح‌های در دست اجرا.
- عدم تکافوی اعتبارات اختصاصی به سازمان به منظور تحقق اهداف پیش‌بینی شده.
- مقرر بود که در حوزه میراث فرهنگی در برنامه پنجم، مشارکت بخش‌های غیردولتی در حوزه‌های تخصصی میراث فرهنگی افزایش یابد، موزه‌های تخصصی جدیدی ایجاد شود، از مالکیت و حقوق قانونی مالکین بناها و مراکز حفظ آثار و فرهنگ سنتی عشایری حمایت شود و فعالیت‌های شناسایی و حمایت از آثار فرهنگی - تاریخی در حوزه فرهنگی ایران تقویت شود، که متأسفانه این چنین نشد و موضوع میراث فرهنگی حتی در مقایسه با گردشگری و صنایع دستی در حاشیه قرار گرفت.
- صندوق احیاء و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی که به منظور جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی و ارائه آن به متقاضیان در جهت سرمایه‌گذاری در بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و تدوین ضوابط ارزیابی سرمایه‌گذاران و بهره‌برداران تاریخی تأسیس شده بود در اکثر سال‌های برنامه پنجم فاقد منابع مالی بوده و حتی در برخی سال‌ها (به طور مثال ۱۳۹۲) هیچ‌گونه اعتباری برای آن در نظر گرفته نشده بود.
- بودجه سالانه حوزه میراث فرهنگی در سطح ملی و استانی کاهش یافت که عمده کاهش بودجه نیز در بخش میراث فرهنگی و ساماندهی موزه‌ها و تجهیزات در قالب تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بود.
- نوسانات بودجه‌های تخصیصی در بخش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیز باعث انحراف در عملکرد برنامه‌ها نسبت به اهداف برنامه‌ریزی شده است.
- کمبود همکاری بین ارگان‌های اجرایی.
- وجود دیدگاه‌های متفاوت و چندوجهی در حوزه عملیاتی.
- وجود تغییر و تحولات گسترده اداری.

– ضعف حمایت قانونی و مالی مؤثر از مالکین ابنیه تاریخی ارزشمند:

بخش قابل ملاحظه‌ای از بناهای تاریخی کشور متعلق به بخش خصوصی است. ثبت این آثار به عنوان آثار میراثی، مالکین آنها را با مشکل زیادی مواجه کرده است. مالکان این بناها از یک سو مجاز در تخریب و نوسازی بنای خود نیستند و از سوی دیگر برای نگهداری آنها باید هزینه سنگینی متحمل شوند. از این روی، بسیاری از مالکان این آثار ترجیح می‌دهند که هزینه‌ای انجام نشود و بنای تاریخی از بین برود و ملک آنها از تبعات ثبت اثر آزاد شود. حمایت دولتی از این آثار باید به گونه‌ای باشد که متضمن منافع مالکان، یا حداقل جبران زیان به آنها باشد. البته اقداماتی در حجم کوچک توسط صندوق احیای بناهای تاریخی در چند سال اخیر صورت گرفته که نتایج مثبتی در پی داشته، شایسته است این اقدامات گسترش یابد.

رنگ باختن و فراموش شدن میراث فرهنگی ناملموس

حفاظت از میراث فرهنگی، بویژه میراث فرهنگی غیرمادی، نماد علاقه‌مندی به حفظ و بقای تنوع فرهنگی، نقاط اتصال نسل‌های متفاوت یک ملت، شاهدهی یگانه از سنت و هویت زنده فرهنگی و عامل ایجاد اعتماد به نفس در حرکت به سوی آینده است. از این روی زنده و فعال نگه داشتن میراث معنوی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است که متأسفانه توجهی بایسته به آن مبذول نمی‌شود. از جمله مهم‌ترین خطراتی که میراث معنوی کشور را تهدید می‌کند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

– خطر انقراض زبان و گویش‌های محلی و بی‌توجهی به نقش زبان در استمرار تنوع فرهنگی مناطق مختلف کشور

– کم‌توجهی به حرفه موسیقی سنتی که حامل عمیق‌ترین مفاهیم و ارزش‌های زیباشناختی و فرهنگی اقوام است.

– فراموش شدن بسیاری از الگوهای سنتی تأمین معاش، از جمله روش‌ها، ابزار و نحوه طبخ و نگهداری انواع گوناگون غذاهای محلی که معرفی و آشناسازی جامعه به این الگوها، ماهیتاً می‌تواند جزئی از اقتصاد مقاومتی محسوب شود.

– فراموش شدن فناوری‌های سنتی در بهره‌گیری از مزیت‌های طبیعت و مقابله با نامالایمات طبیعی.

- به عنوان مثال می‌توان به این نکته اشاره کرد که آثار مفرغی به جامانده از ایام گذشته، نشانگر توانایی‌های سنتی در شناسایی، کشف و بهره‌برداری از منابع قلع و استفاده از آن در تولید آثار مفرغی بوده است. این فناوری اگر بازشناسی شود، می‌توان از آن به عنوان یک منبع ثروت ملی استفاده نمود.
- عدم توجه به ورزش‌های سنتی و بومی. احیای ورزش‌های سنتی می‌تواند جذابیت‌های زیادی داشته باشد و مولد اشتغال پایدار و توسعه اکوتوریسم باشد.
- وجود باندهای گسترده حفاری غیرمجاز و قاچاق عتیقه
- وجود باندهای گسترده قاچاق عتیقه جات و آثار میراثی و ضعف در بازگرداندن آنها به کشور. حفاری‌های غیرقانونی، در کنار خروج غیرقانونی الگوها و طرح‌های اصیل ایرانی به خارج از کشور، از موضوعاتی است که به رغم تمام زحمات و کوشش‌های دستگاه‌های مجری از جمله سازمان میراث فرهنگی، متأسفانه همچنان باقی است.
- کم‌توجهی به حفظ و حراست از میراث فرهنگی
- در زمینه حفاظت تاکنون قسمت اعظم کوشش‌ها معطوف به حفاظت فیزیکی و قهری بوده است. علاوه بر اینکه ضروری است دوره‌های آموزشی برای مأموران طراحی شود، باید به آموزش اقناعی در امر حفاظت بیشتر تأکید گردد و جامعه مدنی و دستگاه‌های اجرایی نیز باید ترغیب شوند، تا در این عرصه حضور یابند.
- کم‌توجهی مدیریت شهری به بافت‌های تاریخی شهر و رویارویی حفظ میراث فرهنگی و توسعه شتابان
- عدم برخورداری جامعه از فرهنگ موزه‌پذیری
- ابهام و کاستی در برخی قوانین و مقررات موجود
- کندی فعالیت‌های مربوط به مستندسازی، ثبت، تعیین حریم و مرمت میراث تاریخی و فرهنگی منقول و غیرمنقول
- با توجه به تنوع و کثرت آثار تاریخی و فرهنگی منقول و غیرمنقول در گوشه و کنار کشور، کوشش‌ها در مستندسازی، ثبت و تعیین حریم و مرمت آثار میراث تاریخی و فرهنگی باید افزایش یابد و اولویت

ویژه‌ای برای این فعالیت‌ها در نظر گرفته شود. مضافاً اینکه بسیاری از آثار غیرمنقول تاریخی، کاربرد اولیه خود را بواسطه عوامل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در طول زمان از دست داده‌اند و به عبارتی می‌توان آنها را "اثر مرده" دانست. هرچند یافتن کاربری جدید برای این بناها در بعضی از موارد مشکل به نظر می‌رسد، باید توجه شود یکی از عوامل ماندگاری این بناها، یافتن کاربری جدید برای آنهاست که موجب احیا دوباره آنها می‌شود. در بسیاری از کشورها، مساجد، معابد و کلیساهای قدیمی و میراثی، امروزه به موزه تبدیل شده‌اند که از یک سو شرایط و آداب خاص ورود به آنها آسان شده و از سوی دیگر به عنوان جاذبه‌ای گردشگری پذیرای بسیاری از گردشگران داخلی و خارجی است.

ج) گردشگری

رشد و توسعه صنعت گردشگری در ایران به عنوان یکی از راهکارهای مهم در رهایی از اقتصاد تک‌محصولی مبتنی بر نفت و کمک به توزیع عادلانه درآمدها در کشور باید بیش از پیش مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گزاران قرار گیرد. در چنین شرایطی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ضمن مغتنم شمردن فرصت پیش آمده در چارچوب برنامه پنج ساله ششم توسعه کشور برای تمهید مقدمات لازم جهت توسعه همه‌جانبه این صنعت در کشور بر آن است تا با آسیب شناسی برنامه‌های بالادستی گذشته و با اتکا به رویکرد مثبت دولت یازدهم به مقوله گردشگری، راهکارهای عملی مورد نیاز برای نیل به این مهم را بررسی و مورد توجه قرار دهد. آمار گردشگران ورودی از تعداد ۲۱۷۱۶۹۹ نفر در سال ۱۳۸۶ با نرخ سالانه ۱۳ درصد به ۵۱۷۴۸۲۲ نفر در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. همچنین گردشگری خروجی از کشور در سال ۱۳۸۶ تعداد ۵۱۴۶۶۸۹ نفر بوده است که با نرخ رشد سالانه ۵ درصد به ۷۴۴۷۱۴۷ نفر افزایش یافته است که معادل ۹.۹ درصد کل جمعیت کشور، در قالب گردشگر خروجی از مقاصد گردشگری جهان بویژه از کشورهای همسایه و منطقه بازدید نموده‌اند (مأخذ: منتخب آمار گردشگران بین‌المللی ایران، معاونت گردشگری، ۱۳۹۴).

تعداد واحدهای اقامتی و پذیرایی کشور

براساس آمار در سال ۱۳۸۳ تعداد هتل‌های کشور ۵۹۶ واحد بوده است که در سال ۱۳۹۳ به ۱۰۳۲ واحد افزایش یافته است. تعداد هتل آپارتمان‌ها از ۲۱۳ واحد در سال ۱۳۸۳ به ۵۴۷ واحد رسیده است. مهمانپذیرها از ۱۴۹۳ واحد در سال ۸۳ به ۱۴۳۶ واحد کاهش یافته است که علت آن تخریب تعدادی از

واحد‌ها، جهت طرح توسعه و بازسازی پیرامون حرم مطهر رضوی می‌باشد. واحدهای پذیرایی بین راهی نیز از ۲۰۷۸ واحد در سال ۸۳ به ۲۳۰۲ واحد افزایش یافته است. تا سال ۱۳۸۹ واحدهای اقامتی تحت عنوان پانسیون مورد آمارگیری قرار نگرفته است و از این سال که آنها را از هتل‌ها جدا کردند حدود ۱۳۷ واحد بوده که در پایان سال ۱۳۹۳ به ۲۳۳ واحد افزایش یافته است. همچنین از سال ۱۳۹۳ یکی از انواع تأسیسات گردشگری اقامتی تحت عنوان مجتمع اقامتی نیز وارد آمار شده است که تعداد آنها ۹۶ می‌باشد. براساس بررسی‌های انجام شده کاهش تعداد هتل‌های کشور در سال ۹۳ به علت قرار دادن تعدادی از هتل‌های کشور در آمار مجتمع‌های خدماتی و رفاهی می‌باشد.

یکی شاخص‌هایی که در ماندگاری گردشگر در مقصد تأثیر بسیار مهمی دارد تعداد تخت‌های موجود در تأسیسات اقامتی و پذیرایی می‌باشد در سال‌های گذشته تعداد کل تخت‌های کشور طی دوره ده ساله حدود یک نیم برابر شده و از ۱۴۱۰۷۱ تخت در سال ۱۳۸۳ به تعداد ۲۳۱۳۹۸ تخت افزایش یافته است که بیشترین تخت‌ها مربوط به هتل‌ها بوده است. در سال ۱۳۹۰ پانسیون‌ها به انواع تأسیسات گردشگری اضافه گردیده که تعداد ۷۸۴۷ تخت را دارا بوده‌اند. در سال ۱۳۹۳ اضافه شدن مجتمع‌های اقامتی (به تعداد ۶۹۰۴ تخت) مسبب افزایش تعداد کل تخت‌های کشور شده‌اند.

براساس آخرین آمار و اطلاعات موجود تعداد کل اتاق‌های موجود در تمامی واحدهای اقامتی کشور از ۶۰۲۱۵ اتاق در سال ۱۳۸۳ به ۸۳۸۳۴ اتاق در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی / شاخص‌های بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	صادرات صنایع دستی	هزار دلار	-	-	-	۱۰۰۳۳۳	۱۱۰۲۱۷	۱۱۲۶۳۷	۱۵۲۶۵۸	۱۷۱۲۱۰	۱۳۹۴
		تن	-	-	-	۳۴۱۷۵	۴۰۲۶۸	۴۲۶۳۱۲	۵۶۰۸۳۲	۶۵۳۴۶	۵۲/۲۵
۲	نمایشگاه‌های داخلی	نمایشگاه	-	-	-	۱۴	۹	۱۶	۵	۸	-۳۱/۴۷
۳	بازارچه‌های موقت	بازارچه	-	-	-	۴۸۹	۵۰۲	۶۲۰	۵۳۰	۵۵۰	۳۹۹
۴	صدور پروانه تولید انفرادی	فقره	-	-	-	۶۴۰۴۱	۴۶۸۹۷	۳۰۸۶۷	۱۳۳۳۶	۱۵۲۴۷	-۳۴
۵	صدور پروانه تولید کارگاهی	فقره	-	-	-	۱۸۶۱	۱۳۰۷	۱۱۳۳	۵۸۳	۶۲۰	-۶
۶	صدور مجوز مشاغل خانگی (مستقل)	فقره	-	-	-	۱۵۹۶۲	۲۰۳۳۹	۲۸۲۳۱	۳۷۵۱	۲۸۲۰۰	۲۸
۷	صدور مجوز مشاغل خانگی (پشتیبان)	فقره	-	-	-	۱۴	۲۶	۱۲۱	۱۳۴	۱۴۵	۲۵۶
۸	آموزش رشته‌های صنایع دستی	نفر	-	-	-	-	۵۵۵۱	۷۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۶۰۰۰	۴۶
۹	آموزش شاغلان صنایع دستی	نفر	-	-	-	-	۴۹	۵۰	۱۳۳	۱۵۰	۷۵
۱۰	تعداد گردشگران	نفر	۳۱۲۱۰۰۰			۳۳۹۴۰۰۰	۴۰۷۰۰۰۰	۴۸۰۱۰۰۰	۵۱۰۰۰۰۰	۵۴۱۸۰۰۰	۶۴
۱۱	تعداد تخت اقامتی	تخت	۱۴۶۸۷۹			۸۱۸۴۲	۸۳۶۵۶	۸۴۴۱۶	۸۳۸۳۴	۸۳۸۳۴	۲

* پیش‌بینی

۱-۲- مقایسه بین‌المللی شاخص‌های بخش با کشورهای منتخب

اولین شاخص وضعیت آثار تاریخی فرهنگی با ارزش ثبت شده است. این شاخص در بُعد جهانی و منطقه‌ای مد نظر قرار گرفته است. ایران در بخش میراث تاریخی با ارزش در جهان، با ثبت ۱۷ اثر تا پایان سال ۱۳۹۳، رتبه ۱۴ در بین کشورهای جهان را داراست. ایران از این حیث در منطقه خاورمیانه رتبه اول را دارد. این شاخص یکی از مهم‌ترین عوامل ورود گردشگر به یک کشور تلقی می‌شود که از این حیث، ایران در بین کشورهای منطقه بهترین است. در منطقه ترکیه با ۱۳ اثر و سوریه با ۶ اثر پشت سر ایران قرار دارند. همچنین در آسیا، می‌توان از چین، هند و ژاپن نام برد که با ثبت تعداد آثار بیشتر از ایران در رتبه‌های بالاتری قرار دارند.

براساس ماده ۲ کنوانسیون ۲۰۰۳ یونسکو رسوم، نمایش‌ها، اصطلاحات، دانش، مهارت‌ها و نیز وسایل، اشیاء، مصنوعات دستی و فضاهای فرهنگی مرتبط با آنها را جزء آثار ناملموس جهانی به شمار می‌آورند. ایران تاکنون ۱۰ اثر را به ثبت رسانده است. از این حیث در جهان در رتبه ۸ قرار دارد. در سطح آسیا، کشورهای چین، ژاپن، کره و هند دارای رتبه بالاتری نسبت به ایران هستند. اما در منطقه خاورمیانه، ترکیه با ثبت ۱۲ اثر، رتبه اول را داراست. ایران در رتبه دوم قرار دارد. بعد از ایران امارات و عمان با ۴ ثبت در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ویژگی این آثار بر خلاف آثار تاریخی با ارزش، امکان تغییر در رتبه کشورهاست.

مجمع جهانی اقتصاد کشورهای جهان را در ۴ حوزه، ۱۴ رکن اصلی و ۹۰ گویه ۱ مورد بررسی قرار داده است. «آمادگی محیطی»، «شرایط و چارچوب قانونی گردشگری»، «زیرساخت» و «منابع فرهنگی و طبیعی»، ۴ حوزه اصلی بوده‌اند. در سال ۲۰۱۵، ایران رتبه ۹۷ام را در بین ۱۴۱ کشور جهان براساس شاخص‌های «رقابت‌پذیری سفر و گردشگری» به دست آورده است. در میان ارکان، ایران بهترین عملکرد متعلق به رکن رقابت‌پذیری قیمتی با رتبه ۱، و ضعیف‌ترین عمل کرد در اولویت‌دهی به سفر و گردشگری با رتبه ۱۳۱ و سپس رکن محیط کسب و کار و رکن زیرساخت خدمات گردشگری هر دو بار رتبه ۱۱۱ تعلق دارد. در زیر مجموعه هر کدام از این ارکان گویه‌هایی قرار دارد. در میان گویه‌ها ایران در میان کل کشورهای جهان با رتبه ۱، کم‌ترین سطح شیوع ایدز را داراست. همچنین رتبه ۳ در گویه مالیات بر بلیط و هزینه‌های فرودگاهی از برترین نقاط قوت ایران بوده‌اند. از سوی دیگر ایران در بحث میزان تخت‌های بیمارستانی و میزان مشارکت کارکنان زن، جایگاه ۱۴۰ یعنی جایگاه یکی مانده به آخر را بین کشورهای جهان دارا بوده است. اولویت صنعت گردشگری برای دولت با رتبه ۱۳۵ و میزان آموزش کارکنان با رتبه ۱۳۴، از دیگر ضعیف‌ترین گویه‌های ایران بوده‌اند.

^۱ . Supillar/Individual Indicator

مقایسه جایگاه گردشگری ایران با کشورهای منتخب براساس گزارش رقابت پذیری سفر و گردشگری ۲۰۱۴

منابع فرهنگی و طبیعی		زیرساخت			شرایط و چارچوب قانون گردشگری				آمادگی محیطی				بعد / حوزه	
منابع فرهنگی و تجارت سفر	منابع طبیعی	زیرساخت خدمات سفر	زیرساخت های حمل و نقل زمینی و دریایی	زیرساخت حمل و نقل هوایی	پایداری محیطی	رقابت پذیری قیمتی	گنودگی بین المللی	اوپت دهی به سفر و گردشگری	املاکی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات	منابع انسانی و بازار کار	بهداشت و سلامت	امنیت و اسیب	محیط کسب و کار	ارکان
۲۷	۹۸	۱۱۹	۷۶	۹۲	۱۱۵	۱	۱۱۶	۱۳۰	۹۸	۱۱۴	۹۳	۹۶	۱۱۹	رتبه
۲۵۹	۲۴۸	۲۶۱	۳۲۸	۲۲۲	۳۴۷	۶۶۳	۲۱۴	۳۳۵	۳۳۶	۲۹۵	۴۷۱	۴۸۹	۳۸۵	نمره
۵۷		۱۰۵			۹۶				۹۸				رتبه	
۲۵۳		۲۷			۳۸۹				۴۱۶				نمره	

ماخذ: مجمع جهانی اقتصاد، گزارش رقابت پذیری سفر و گردشگری ۲۰۱۵

هر چند رتبه گردشگری ایران در مجامع بین المللی اقتصادی از میان ۱۴۱ کشور، رتبه نزدیک به ۱۰۰ را دارد اما رتبه های اقتصادی، تمام ظرفیت گردشگری کشورمان نیست. فضای گردشگری ایران به شدت انسان محور و بشردوستانه است و از این حیث دارای رتبه عالی در نزد گردشگرانی است که حداقل یکبار به ایران آمده اند.

۳-۱- تنگناها و چالش ها

علی رغم اقدامات مذکور و براساس نتایج مطالعات انجام شده و تحلیل ضعف ها و تهدیدها، می توان چالش های زیر را برای این بخش احصاء کرد:

- مشروط کننده ها و محدودیت های سلیقه ای فرهنگی در مواجهه با گردشگران
- عدم شناخت و درک ارزش های نهفته در صنعت گردشگری، صنایع دستی و میراث فرهنگی و ابنیه تاریخی و مداخلات غیرمسئولانه و غالباً مخرب در این زمینه
- تکمیل نشدن فرایند بررسی، شناسایی، مستندسازی، تعیین حریم و ثبت آثار تاریخی و میراث فرهنگی و طبیعی با اتکاء به امکانات موجود
- عدم امکان نظارت و پایش مستمر و در نتیجه ضعف صیانت و حفاظت از بناها، محوطه ها و بافت های تاریخی.
- افزایش روند تخریب و فرسایش بافت های تاریخی و فرهنگی

- ضعف تمایل و مشارکت بخش خصوصی به منظور سرمایه‌گذاری در بافت های تاریخی و میراث فرهنگی و حمایت ناکافی قانونی و مالی مؤثر از مالکین ابنیه تاریخی ارزشمند
- غفلت از میراث فرهنگی و طبیعی ناملموس و قابلیت‌های خرده فرهنگ‌ها
- عدم توجه به مظاهر و نمادهای فرهنگ و هویت ایرانی در حوزه فرهنگی ایران
- ناکارآمدی نظام آماری و اطلاع رسانی
- سهم ناچیز هزینه های اقامتگاهی، تورگردانی، بازدید از موزه ها و میراث فرهنگی و خرید سوغات و صنایع دستی در سبد هزینه های خانوار ایرانی
- کمبود تشکل های مردم نهاد و نیز ضعف در حمایت و جلب مشارکت مردمی و تشکل های غیردولتی در توسعه صنعت گردشگری، صنایع دستی و حفاظت و صیانت از میراث فرهنگی و طبیعی
- کمبود سرمایه انسانی و نیروهای متخصص و کارآمد در بخش و ناکافی بودن تجهیزات و برنامه های آموزشی
- عدم رعایت حق مالکیت معنوی و فکری برای صنایع دستی و هنرهای سنتی ایرانی و فقدان برنامه برندسازی و تجاری سازی برای این محصولات
- عدم حمایت از صادرات صنایع دستی و عدم طراحی و بسته بندی مناسب محصولات صنایع دستی
- پائین بودن کیفیت ارائه خدمات و محصولات و کالاهای تولیدی در انطباق با استانداردهای بین المللی
- حمایت ناکافی از تولیدات داخلی صنایع دستی و فقدان سازوکار اثربخش جلوگیری از قاچاق و واردات صنایع دستی
- فقدان برنامه جامع توسعه گردشگری کشور در سطوح ملی و استانی
- مالکیت دولتی و شبه دولتی تأسیسات گردشگری
- تغییر کاربری و فرسودگی اغلب زیرساخت ها و تأسیسات گردشگری
- عدم امکان استفاده و کاربرد کارت‌های اعتباری بین المللی و انتقال پول از طریق سیستم الکترونیک به ایران
- عدم بهره گیری مناسب از ظرفیتهای گردشگری فرهنگی، علمی، سلامت و ورزشی
- ضعف و عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه گذاری در تأسیسات گردشگری
- جایگاه ضعیف صنایع دستی در قوانین
- پایین بودن میزان صادرات صنایع دستی در بین صادرات محصولات غیرنفتی
- حضور گسترده محصولات صنایع دستی غیر ایرانی در بازارهای ایران
- فقدان نظام بازاریابی مناسب، منسجم و فراگیر و عملکرد رقا در تصاحب بازار
- عدم حمایت مناسب از تولیدکنندگان و صادرکنندگان صنایع دستی

برنامه راهبردی

– اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	حفاظت و صیانت از میراث طبیعی و فرهنگی ملموس و ناملموس با مشارکت سازمان یافته مردمی	<ul style="list-style-type: none"> – توسعه کمی و کیفی صیانت، حفاظت، پژوهش، مرمت، معرفی و بهره برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی با مشارکت سازمان یافته مردمی – ارتقای جایگاه بخش در سطح ملی و بین المللی مبتنی بر ذخایر فرهنگی و تاریخی و هویت ایرانی و تعامل با دستگاه های اجرایی ذی ربط – ایجاد بسترهای مناسب برای افزایش مشارکت سازمان یافته مردمی و توسعه فعالیت های میراث فرهنگی و طبیعی شامل صیانت، حفاظت، پژوهش، مرمت، معرفی و بهره برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی – ایفای نقش سازنده در تدوین الگوهای توسعه ای در سطح ملی، منطقه ای و محلی مبتنی بر ذخایر فرهنگی و تاریخی و هویت ایرانی و تعامل با دستگاه های اجرایی ذی ربط – جلب مشارکت بین المللی در راستای حفاظت و معرفی ویژگی های فرهنگی و تمدن ایرانی در سطح ملی و بین المللی
۲	حفظ و ارتقای صنایع دستی کشور	<ul style="list-style-type: none"> – ارتقاء سهم صنایع دستی در تولید ناخالص ملی کشور و دستیابی به شناخت جامع از گستره جغرافیایی، فرهنگی و تاریخی ایران درحوزه صنایع دستی و هنرهای سنتی – شناسایی، تقویت و پرورش خلاقیت و ابداعات هنرمندان و صنعتگران صنایع دستی و هنرهای سنتی و پیشکسوتان هنری – توسعه زیر ساخت های مرتبط با صنایع دستی با استفاده از مشارکت حداکثری فعالان این بخش و با اولویت فعالیت ها و مناطق دارای مزیت نسبی – توسعه ظرفیت منابع انسانی دانش پایه، ماهر و مسئولیت پذیر در بخش خصوصی، تعاونی ها و جوامع محلی – اصلاح شیوه های تولید و رقابیت پذیر کردن محصولات صنایع دستی با محصولات مشابه خارجی – مشارکت و جذب سرمایه گذاران و فعالان صنایع دستی به منظور ارتقاء تولید و صادرات صنایع دستی در توسعه پایدار – توسعه مطالعات و پژوهش های به منظور شناسایی بازارها
۳	افزایش سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی، درآمدهای ارزی کشور، ایجاد اشتغال و تقویت تعاملات بین المللی و دیپلماسی فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> – ارتقای جایگاه بخش در سطح ملی و محلی مبتنی بر ذخایر فرهنگی و تاریخی و هویت ایرانی و تعامل با دستگاه های اجرایی ذی ربط – حفظ و معرفی تنوع فرهنگی به عنوان عاملی برای توسعه گردشگری – ارتقاء سهم گردشگری در تولید ناخالص ملی کشور – دستیابی به شناخت جامع از گستره جغرافیایی، فرهنگی و تاریخی ایران به منظور توسعه گردشگری، صنایع دستی و هنرهای سنتی – ارائه الگوهای پهنه توسعه فضای گردشگری بر اساس آمایش سرزمین – توجه به مزیت های فرهنگی و تاریخی کشور برای جذب حداکثری و تنوع بخشی به گردشگران خارجی – ساماندهی گردشگران حوزه سلامت و جذب نظامند آنها با توجه به مزیت های کشور در این حوزه – تبلیغ و ترویج مزیت های طبیعی و فرهنگی کشور برای جذب گردشگران فرهنگی و طبیعت گردان

اهداف کلی	هدف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۴	استفاده از ظرفیت گردشگری داخلی در تقویت و تحکیم همبستگی و انسجام ملی	- حفظ و معرفی تنوع فرهنگی به عنوان عاملی برای توسعه گردشگری - حفظ و معرفی تنوع فرهنگی به عنوان عاملی برای تقویت هویت ملی - توسعه گردشگری فرهنگی، تاریخی، علمی، زیارت، دفاع مقدس، سلامت، طبیعت‌گردی و ورزشی - ارتقاء سهم گردشگری در تولید ناخالص ملی کشور - دستیابی به شناخت جامع از گستره جغرافیایی، فرهنگی و تاریخی ایران به منظور توسعه گردشگری، صنایع دستی و هنرهای سنتی - ارائه الگوهای بهینه توسعه فضای گردشگری بر اساس آمایش سرزمین

– اهداف کمی

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های					سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	سال‌های		سال‌های برنامه ششم							
				۱۳۹۳	*۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹			
۱	۱- حفاظت و صیانت از میراث طبیعی و فرهنگی ملموس و ناملموس	موزه	تعداد موزه‌های فعال در سازمان میراث ...	۲۳۴	۲۴۵	۲۶۴	۲۷۶	۲۸۸	۳۰۰	۳۱۲			
۲		موزه	تعداد موزه‌های فعال خصوصی	۴۲	۴۷	۵۴	۶۵	۷۷	۸۹	۱۱۰			
۳		موزه تخصصی	تعداد موزه‌های تخصصی دستگاه‌های اجرایی	۱۵۵	۱۶۰	۱۶۷	۱۷۵	۱۸۵	۱۹۵	۲۰۵			
۴		اثار ثبت شده	تعداد آثار منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی	۱۸۰	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۴۵۰	۵۰۰	۵۵۰			
۵		اثار ثبت شده	تعداد آثار غیر منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی	۳۱۲۰۰	۳۱۴۰۰	۳۱۷۰۰	۳۲۱۰۰	۳۲۶۰۰	۳۳۲۰۰	۳۳۷۰۰			
۶		تعداد	تعداد آثار طبیعی ثبت شده در فهرست آثار ملی	۲۲۰	۲۴۰	۳۴۰	۴۴۰	۵۶۰	۷۰۰	۸۶۰			
۷		تعداد	تعداد آثار میراث ناملموس ثبت شده در فهرست آثار ملی	۱۲۵۰	۱۲۹۰	۱۳۹۰	۱۴۳۰	۱۶۱۰	۱۸۳۰	۲۰۹۰			
۸		تعداد ملی	تعداد آثار غیر منقول فرهنگی - تاریخی مرمت شده و قابل بهره برداری (در اختیار سازمان، سایر دستگاه‌ها و بخش خصوصی)	۵۵۰	۶۰۰	۶۵۰	۷۰۰	۷۱۰	۷۱۵	۷۲۰			

* پیش بینی

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های		سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	سال‌های		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
				۱۳۹۳	*۱۳۹۴					
۹		تعداد آثار غیر منقول فرهنگی- تاریخی مرمت شده و قابل بهره برداری (در اختیار سازمان، سایر دستگاه ها و بخش خصوصی)	تعداد استانی	۸۴۰	۸۷۳	۸۸۰	۹۰۰	۹۲۰	۹۴۰	۹۶۰
۱۰		ثبت آثار در فهرست میراث جهانی (غیرمنقول، طبیعی، ناملموس)	تعداد	۲۶	۲۹	۳۱	۳۳	۳۵	۳۷	۳۹
۱۱		تعداد پایگاه‌های جهانی	پایگاه	۱۷	۱۹	۲۸	۳۰	۳۲	۳۴	۳۶
۱۲		تعداد پایگاه‌های میراث فرهنگی ملی	پایگاه	۶۵	۶۷	۷۲	۷۷	۸۵	۹۲	۱۰۰
۱۳		تعداد بناهای مرمت شده در طول سال	اثر مرمت شده	۱۴۷۳	۱۴۸۰	۱۵۰۰	۱۶۰۰	۱۷۰۰	۱۸۰۰	۲۰۰۰
۱۴		تعداد اشیاء تاریخی فرهنگی مرمت شده در طول سال	شیء مرمت شده	۱۴۱۲۰	۱۴۴۰۰	۱۵۰۰۰	۱۷۰۰۰	۲۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۳۰۰۰۰
۱۵		تعداد بناهای تحت بهره‌برداری	بنا	۱۸۱	۲۰۵	۲۵۰	۴۰۰	۶۰۰	۸۰۰	۱۰۰۰
۱۶		ای شهری و روستایی مرمت شده	تعداد	۰	۰	۱۰۰	۱۴۵	۱۹۰	۲۴۵	۲۹۰
۱۷		مرمت اشیاء تاریخی- فرهنگی در دست بخش دولتی	تعداد	۱۴۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰
۱۸		تجهیز موزه به سیستم حفاظت الکترونیک	تعداد	۱۳۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰
۱۹		ساماندهی و مستندسازی اموال منقول تاریخی- فرهنگی	تعداد	۹۸۰۰۰	۱۰۶۰۰۰	۱۰۶۰۰۰	۱۰۶۰۰۰	۱۰۶۰۰۰	۱۰۶۰۰۰	۱۰۶۰۰۰
۲۰		تعداد کاوش‌های باستان‌شناسی در سال	کاوش	۳۵	۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۷۰	۲۰۰	۲۵۰
۲۱		تعداد حوزه مستندسازی شده مردم شناسی (مردم نگاری)	حوزه	۵	۸	۲۰	۲۵	۳۰	۴۰	۵۰
۲۲		تعداد حوزه مستندسازی شده زبان و گویش	حوزه	۳	۱۰	۲۰	۲۵	۳۰	۴۰	۵۰

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سالهای		سالهای برنامه ششم				
		عنوان	واحد	سالهای		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
				۱۳۹۳	*۱۳۹۴					
۲۳		تعداد حوزه مستندسازی شده هنرهای سنتی	حوزه	۲	۷	۲۰	۲۵	۳۰	۴۰	۵۰
۱	۲- حفظ و ارتقاء صنایع دستی کشور	نشان بین‌المللی مرغوبیت کالا (مهر اصالت)	نشان	۱۲	-	۲۰	-	۴۰	-	۶۰
۲		نشان ملی مرغوبیت کالا	نشان	۲۰۰	-	-	۳۰۰	-	۴۰۰	-
۳		رشد سالیانه نسبت شاغلین آموزش دیده بخش صنایع دستی به کل شاغلین دارای مجوز	درصد	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵
۴		رشته‌های باز زنده‌سازی شده در حوزه هنرهای سنتی و صنایع دستی در سال	تعداد	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
۵		برندسازی در حوزه صنایع دستی در سال	رشته	۱	۲	۵	۱۰	۱۶	۲۴	۳۱
۶		مستندنگاری و تکمیل پرونده های مربوط به حقوق مالکیت معنوی و ثبت آثار در سال	تعداد	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
۷		تعداد نمایشگاه‌های داخلی کشور	نمایشگاه	۱۲	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷
۸		حمایت از ایجاد و توسعه مراکز عرضه و فروش دائم محصولات صنایع دستی	طرح در سال	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
۹		صادرات صنایع دستی به انضمام زیور آلات سنتی	میلیون دلار	۱۵۳	۱۷۰	۳۴۱	۴۴۷	۵۸۵	۷۶۶	۱۰۰۰
۱۰		پروانه های تولید انفرادی صادر شده	تعداد/ فقره	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۶۰۰۰	۱۷۰۰۰	۱۸۰۰۰	۱۹۰۰۰
۱۱		پروانه های تولید کارگاهی صادر شده	تعداد/ فقره	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۵۰	۶۰۰	۶۵۰	۷۰۰
۱۲		بیمه شدگان تسهیلات در سال	نفر	۶۶۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰
۱۳		اعطای کمک های فنی و اعتباری	کارگاه	۲۰۰	۱۸۰	۱۵۰	۳۰۰	۲۵۰	۳۰۰	۳۵۰
۱۴		صدور کارت شناسایی برای هنرمندان و شاغلین	نفر	آیتم جدید	۷۰۰۰	۹۸۰۰	۱۳۷۰۰	۱۹۲۰۰	۲۶۸۰۰	
۱۵		ایجاد بازارچه های دائمی صنایع دستی	تعداد	-	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های		سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	سال‌های		۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
				۱۳۹۳	*۱۳۹۴					
۱	۳- افزایش سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی، درآمد‌های ارزی کشور، ایجاد اشتغال و تقویت تعاملات بین‌المللی و دیپلماسی فرهنگی	تعداد گردشگران ورودی به کشور	هزار نفر	۵.۱۷۴	۵۶۰۰	۶.۸۰۰	۷.۷۰۰	۹.۰۰۰	۱۰.۵۰۰	۱۲.۵۰۰
۲		تعداد گردشگران ایرانی خروجی از کشور در سال	میلیون نفر	۷.۴	۶.۹	۶.۵	۶.۲	۶	۵.۸	۵.۶
۱	۴- استفاده از ظرفیت گردشگری داخلی در تقویت همبستگی و انسجام ملی	تعداد گردشگران داخلی	میلیون نفر	۱۰۰	۱۰۲	۱۰۴	۱۰۶	۱۰۸	۱۱۰	۱۱۵
۲		تعداد هتل‌های کشور	باب	۱۰۳۲	۱۱۱۰	۱۲۲۰	۱۳۰۰	۱۴۲۰	۱۵۰۰	۱۶۰۰
۳		تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره	باب	۱۲۰	۱۳۰	۱۵۰	۱۷۰	۱۹۰	۲۲۰	۲۵۰
۴		تعداد تخت‌های اقامتی کشور	تخت	۲۲۵.۰۰۰	۲۴۰.۰۰۰	۲۷۰.۰۰۰	۳۱۰.۰۰۰	۳۶۰.۰۰۰	۴۲۰.۰۰۰	۴۸۰.۰۰۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	ارتقای جایگاه بخش در سطح ملی و بین‌المللی مبتنی بر ذخایر فرهنگی و تاریخی و هویت ایرانی و تعامل با دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط	دستیابی به جایگاه ایران در جهان به‌عنوان یکی از غنی‌ترین، کهن‌ترین و تأثیرگذارترین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بشری، با ویژگی‌های طبیعی کم‌نظیر و برخوردار از تعاملی سازنده و الهام‌بخش در عرصه بین‌المللی	<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی و ثبت میراث فرهنگی و طبیعی در فهرست آثار ملی و جهانی - تعیین حریم آثار فرهنگی- تاریخی ثبت شده - تعریف ابعاد و ساز و کارهای استفاده از دیپلماسی گردشگری برای توسعه روابط و همکاری با دیگر کشورها - تدوین سند راهبردی گردشگری زیارتی و دفاع مقدس - تصویب قوانین و مقررات مورد نیاز در بخش‌های مختلف میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور - تهیه و تدوین اسناد توسعه بخشی در حوزه منابع و جاذبه‌های گردشگری از جمله گردشگری مذهبی، سلامت، دفاع مقدس، ورزشی، روستایی و عشایری، الکترونیک، دریایی و انجام گام‌های اجرایی - تهیه سند راهبردی میراث فرهنگی تا پایان سال اول برنامه ششم

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۲	حفظ و معرفی تنوع فرهنگی به عنوان عاملی برای توسعه گردشگری	توسعه گردشگری فرهنگی با حفظ ذخایر منطبق بر مزیت‌های نسبی فرهنگی و تاریخی و معرفی جایگاه و سهم ایران در فرهنگ و تمدن بشری	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل بانک‌های اطلاعاتی از منابع گردشگری، اطلس مناطق روستایی، عشایری، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگ بومی اقوام ایرانی - شناسایی، مدیریت و توسعه رویدادها و جشنواره‌ها - حمایت از طرح‌های توسعه و ایجاد امکانات گردشگری روستایی و عشایری - شناسایی، معرفی و ایجاد زیرساخت‌های گردشگری زیارتی
۳	ارتقاء سهم گردشگری در تولید ناخالص ملی کشور	توسعه پایدار صنعت گردشگری	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی راهکارهای جذب گردشگر خارجی با هدف ارزآوری و ایجاد اشتغال پایدار - بررسی توسعه گردشگری داخلی با رویکرد ایجاد اشتغال پایدار - نظارت و استاندارد سازی خدمات گردشگری - نیازسنجی و اعلام زیرساخت‌های مورد نیاز برای تجهیز مناطق نمونه گردشگری - بررسی و تعیین فرصت‌ها و زمینه‌های سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری با همکاری حوزه‌های مرتبط - حمایت از تشکل‌های صنفی و تخصصی با هدف جلب مشارکت آنها - برنامه‌ریزی و حضور موثر در نمایشگاه‌های مهم بین‌المللی گردشگری - راه‌اندازی حساب‌های اقماری در حوزه گردشگری و اجرای طرح جامع آمار گردشگری - تهیه برنامه جامع گردشگری کشور تا پایان سال اول برنامه ششم
۴	دستیابی به شناخت جامع از گستره جغرافیایی، فرهنگی و تاریخی ایران به منظور توسعه گردشگری، صنایع دستی و هنرهای سنتی	شناخت جامع و عمیق از گستره جغرافیایی و تاریخی تمدن ایرانی - اسلامی و حفاظت، احیا و بهره‌برداری از میراث فرهنگی (ملموس و ناملموس)، طبیعی، هنرهای سنتی و صنایع دستی کشور	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت ارتباط با شبکه جهانی گردشگری فرهنگی - ساماندهی زیرساخت‌ها و مراکز اقامت و پذیرایی با رویکرد گردشگری فرهنگی - تدوین برنامه عملیاتی برای استفاده از ظرفیت‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی - جاده ابریشم جهت توسعه گردشگری - انجام مطالعات و پژوهش‌های تجاری در زمینه نیازسنجی و آسیب‌شناسی فروش و صادرات صنایع دستی در داخل و خارج از کشور - انجام پژوهش‌های فرهنگی و تاریخی و طبیعی
۵	ارائه الگوهای بهینه توسعه فضای گردشگری بر اساس آمایش سرزمین	توسعه ظرفیت‌ها و ارتقاء قابلیت‌های موجود در زمینه‌های میراث فرهنگی (ملموس و ناملموس)، طبیعی، هنر و دانش سنتی و فناوری بومی، صنایع دستی و گردشگری	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی و شناسایی مسیرها و مقاصد جدید گردشگری - اجرای سیاست توسعه زمانی و مکانی گردشگری داخلی - شناسایی، مدیریت و توسعه رویدادها و جشنواره‌ها - نیازسنجی و اعلام زیرساخت‌های مورد نیاز برای تجهیز مناطق نمونه گردشگری - نیازسنجی و حمایت از طرح‌های توسعه و ایجاد امکانات گردشگری روستایی و عشایری (طبیعت‌گردی) - ایجاد زیرساخت و تاسیسات اولیه در جوار جاذبه‌های تاریخی، طبیعی، فرهنگی و... اصلی در سطح کشور
۶	تنوع بخشی به گروه‌های هدف گردشگری با توجه به روند گذار بازارهای جهانگردی کشور	ارتقای جایگاه کشور بعنوان یکی از قطب‌های گردشگری جهانی از طریق توسعه کمی و کیفی گردشگری، تنوع محصول و ارتقاء کیفیت و استانداردسازی خدمات گردشگری و تسهیل سفر	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی بازارهای مهم گردشگری دنیا با رویکرد استفاده از تجارب موفق و توسعه روابط و همکاری‌ها - مطالعات کاربردی جهت مشخص نمودن میزان تاثیرات شرایط و تحولات بین‌المللی بر توسعه گردشگری کشور و کاربست آن جهت رفع موانع - ساماندهی گردشگران خروجی از کشور و استفاده از این مزیت نسبی برای توسعه روابط و همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی - تدوین برنامه عملیاتی برای استفاده از ظرفیت‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی - جاده ابریشم جهت توسعه گردشگری - ساماندهی سواحل در استان‌های شمال و جنوب کشور - توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی جهت ارائه خدمات باکیفیت مشخص و قابل قبول به مهمانان در محیط‌های طبیعی - تهیه برنامه عملیاتی برای توسعه همکاری‌های گردشگری ۴۰ کشور بازار هدف
۷	توجه به مزیت‌های فرهنگی و تاریخی و طبیعی کشور برای جذب حداکثری و تنوع بخشی به گردشگران خارجی	ارتقای جایگاه کشور بعنوان یکی از قطب‌های گردشگری جهانی از طریق توسعه کمی و کیفی، تنوع محصول ارتقاء کیفیت و استاندارد سازی خدمات گردشگری و تسهیل سفر	<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی، مدیریت و توسعه رویدادها و جشنواره‌ها - گسترش و توسعه تولیدات فرهنگی تاریخی با استفاده از فناوری‌های نوین - مطالعه و ارائه برنامه برای توسعه قطب‌های گردشگری در سطح کشور - بررسی بازارهای مهم گردشگری دنیا با رویکرد استفاده از تجارب موفق و توسعه روابط و همکاری‌ها - بررسی راهکارهای موجود برای ساماندهی گردشگران خروجی از کشور و استفاده

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			از این مزیت نسبی برای توسعه روابط و همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی - راه اندازی و تجهیز سامانه صدور ویزای الکترونیک
۸	ساماندهی گردشگران حوزه سلامت و جذب نظامند آنها با توجه به مزیت‌های کشور در این حوزه	بهره‌مندی از ظرفیت گردشگری سلامت با ارائه خدمات استاندارد شده و دست یافتن به جایگاه برتر در منطقه	- ساماندهی و مدیریت گردشگران سلامت و ایجاد دهکده گردشگری سلامت - نیازسنجی و حمایت از طرح‌های توسعه و ایجاد امکانات گردشگری سلامت
۹	تبلیغ و ترویج مزیت‌های طبیعی و فرهنگی کشور برای جذب گردشگران فرهنگی و طبیعت گردان	بهره‌مندی از ظرفیت گردشگری فرهنگی کشور از طریق ارتقاء کیفیت و استاندارد سازی خدمات گردشگری و تسهیل سفر	- بررسی، نیازسنجی و اعلام زیرساخت‌های مورد نیاز برای تجهیز مناطق نمونه گردشگری - تشکیل بانک‌های اطلاعاتی از منابع گردشگری، اطلس مناطق روستایی، عشایری و جاذبه‌های طبیعی - انجام فعالیت‌های گسترده تبلیغاتی و بازاریابی در قالب طرح‌ها و کمپین‌های تبلیغاتی - برنامه ریزی و حضور موثر در نمایشگاه‌های مهم بین‌المللی گردشگری - انجام مطالعات میدانی جهت روشن شدن میزان تاثیر گذاری فرایند تبلیغات در کشورهای هدف - ارزیابی کیفی خدمات آموزشی در حوزه گردشگری - تهیه و انتشار اقلام تبلیغاتی در داخل و خارج - توسعه گردشگری الکترونیک و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در صنعت گردشگری
۱۰	پژوهش، حفاظت و معرفی میراث فرهنگی به عنوان عاملی برای تقویت هویت ملی	تقویت رابطه جامعه با موارث و دارایی‌های طبیعی و فرهنگی و ارتقاء آگاهی‌های عمومی برای افزایش سرمایه اجتماعی بخش میراث فرهنگی (ملموس و ناملموس)، طبیعی	- مطالعه/ مستند نگاری، حفاظت، مرمت و احیاء آثار تاریخی- فرهنگی و طبیعی - توسعه و راه اندازی موزه‌های ملی، منطقه‌ای، استانی و محلی - حفاظت و آماده سازی و مرمت آثار ثبت شده کشور در فهرست جهانی - حفاظت، مرمت و آماده سازی پایگاه‌های میراث فرهنگی، طبیعی و ناملموس - تعیین حریم آثار فرهنگی- تاریخی ثبت شده - ثبت آثار در فهرست میراث جهانی (فرهنگی، طبیعی، ناملموس) - شناسایی و ثبت میراث فرهنگی و طبیعی - حمایت از دارندگان و مالکین واتجمن‌های میراث فرهنگی کشور - مشارکت در حفاظت، بهسازی شهرها و روستاهای تاریخی - انجام پژوهش‌های فرهنگی و تاریخی و طبیعی - ساماندهی، حفاظت و مرمت اشیاء و اموال فرهنگی، تاریخی، هنری - گسترش و توسعه تولیدات فرهنگی تاریخی با استفاده از فناوری‌های نوین - بازنگری، تدوین و تنظیم نظام حقوقی میراث فرهنگی کشور - ایجاد زیر ساخت‌های لازم در پایگاه‌های ملی و پایگاه‌های ثبت شده در فهرست میراث جهانی - برگزاری کارگاه‌های آموزشی از دستاوردهای علمی - شناسایی و کمک به حفاظت از آثار تاریخی- فرهنگی ایران واقع در کشورهای همسایه و منطقه - ایجاد اطلس جامع الکترونیک میراث فرهنگی کشور
۱۱	شناخت ظرفیت‌ها، مزیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری مناطق استان‌های کشور و توسعه گردشگری فرهنگی، تاریخی، علمی، زیارتی، دفاع مقدس، سلامت، طبیعت گردی و ورزشی متناسب با این ظرفیت‌ها	ارتقای جایگاه کشور بعنوان یکی از قطب‌های گردشگری جهانی از طریق توسعه کمی و کیفی گردشگری ملی، تنوع محصول ارتقاء کیفیت و استاندارد سازی خدمات گردشگری و تسهیل سفر	- بررسی و شناسایی مسیرها و مقاصد جدید گردشگری - آینده پژوهی اشتغال در صنعت گردشگری با توجه به روند‌های موجود این صنعت در کشور - امکان‌سنجی بررسی نقش زنجیره اولیه و پسین صنایع دستی در توسعه گردشگری - مطالعه چگونگی فعال نمودن انجمن‌های دوستی ایران و دیگر کشورها جهت توسعه گردشگری - ساماندهی سازمانها و شرکتهای متولی برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی - بررسی، ساماندهی و رتبه بندی آژانسها، تورگردانان و راهنمایان تورهای گردشگری - نیازسنجی در حوزه زیرساختها، تسهیلات و خدمات گردشگری و فرصت‌های سرمایه گذاری در این زمینه

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			<ul style="list-style-type: none"> - بررسی استانداردهای طرح های گردشگری با توجه به معیارهای توسعه پایدار - برنامه ریزی و ساماندهی خدمات و مجتمع های بین راهی - نیازسنجی و حمایت از طرح های توسعه و ایجاد امکانات گردشگری روستایی و عشایری (طبیعت گردی) - برنامه ریزی و طراحی شهر نمونه گردشگری الکترونیکی و اجرایی آن در قالب یک منطقه نمونه بصورت پاپولت - طراحی ساز و کارهای لازم برای پویا سازی و نور پردازی و... سایت های مهم با استفاده از فناوری های نوین - حمایت از تشکل های صنفی و تخصصی با هدف جلب مشارکت آنها - ساماندهی مبادی ورودی و خروجی کشور - نیاز سنجی، مکان یابی و ایجاد شبکه گسترده مراکز اطلاعات گردشگران - توسعه گردشگری الکترونیک و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در صنعت گردشگری - ایجاد یادمان های دفاع مقدس به عنوان جاذبه های گردشگری در حوزه فرهنگ - توسعه زیرساخت گردشگری در مناطق نمونه گردشگری مصوب - ایجاد تاسیسات و زیرساخت های گردشگری در جوار جاذبه های ملی و بین-المللی در سطح کشور
۱۲	توسعه مشارکتهای سازمان یافته مردمی برای افزایش صیانت، حفاظت، پژوهش، مرمت، معرفی و بهره برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی	توسعه نظام مدیریتی - حقوقی یکپارچه، کارآمد و متکی بر مشارکت جامعه ذینفعان در بخش میراث فرهنگی (ملموس و غیرملموس)، طبیعی، صنایع دستی و گردشگری متکی بر اصول اخلاقی، ارزشهای ملی - اسلامی و منطبق بر معیارهای علمی، فنی و مقتضیات جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی کشور	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه ریزی و اجرای طرح های ترغیبی برای جلب مشارکت اقوام - حمایت از راه اندازی موزه ها توسط دستگاه های اجرایی و نهادهای - حمایت از راه اندازی موزه های بخش خصوصی - تدوین و تنظیم نظام حقوقی میراث فرهنگی و طبیعی برگزاری نشست های تخصصی هم اندیشی و جشنواره های فرهنگی - هنری استانی و ملی تشکل - های مردم نهاد برگزار کننده ها و نشست های تخصصی عملکردی سالانه ملی سمن ها
۱۳	جلب مشارکت بین المللی در راستای حفاظت و معرفی ویژگی های فرهنگی و تمدن ایرانی در سطح ملی و بین المللی	تعامل هدفمند و سازنده بین المللی با تاکید بر حفظ ذخایر فرهنگی و تقویت هویت ملی و بین المللی	<ul style="list-style-type: none"> - تعامل و معرفی آثار تاریخی و فرهنگی با سایر کشورهای دنیا - تعامل و همکاری منطقه ای و بین المللی در جهت معرفی و مرمت آثار تاریخی - فرهنگی مفاخر ایرانی خارج از کشور - برگزاری نمایشگاه های مشترک با سایر کشورها در زمینه آثار فرهنگی و هنری - پیگیری و استرداد اموال تاریخی و فرهنگی خارج از کشور - مدیریت و ثبت پرونده های مشترک چند ملیتی در موضوع میراث فرهنگی ملموس و ناملموس - راه اندازی آزمایشگاه های تخصصی و کارگاه های حفاظت و مرمت در پایگاه های ملی و ثبت جهانی و استان ها
۱۴	ایجاد بسترهای مناسب برای افزایش مشارکت سازمان یافته مردمی و توسعه فعالیت های میراث فرهنگی و طبیعی شامل صیانت، حفاظت، پژوهش، مرمت، معرفی و بهره برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی	اهتمام ملی و تقویت حس مسؤلیت عمومی و جلب مشارکت همگانی در حمایت و صیانت، حفاظت، احیا و بهره برداری از میراث فرهنگی، طبیعی، تنوع فرهنگی، تنوع منظر و زیستی کشور	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین و تنظیم نظام حقوقی میراث فرهنگی و طبیعی و دستورالعمل - راه اندازی موزه ها با مشارکت بخش خصوصی و تشکل های مردم نهاد - مرمت اشیاء فرهنگی - تاریخی در اختیار بخش خصوصی - حمایت و راه اندازی انجمن های میراث فرهنگی - راه اندازی هیئت های امانه برای مجموعه های شاخص ملی (پایگاه های ملی و جهانی و کاخ موزه ها) - برگزاری کارگروه ها و نشست های تخصصی عملکردی سالانه ملی سمن ها
۱۵	ایفای نقش سازنده در تدوین الگوهای توسعه ای در سطح ملی و محلی مبتنی بر ذخایر فرهنگی و تاریخی و هویت ایرانی و تعامل با دستگاه های اجرایی ذی ربط	توسعه نظام مدیریتی - حقوقی یکپارچه، کارآمد و متکی بر مشارکت جامعه ذی نفعان در بخش میراث فرهنگی (ملموس و غیرملموس)، طبیعی، صنایع دستی و گردشگری متکی بر اصول اخلاقی، ارزشهای ملی - اسلامی و منطبق بر معیارهای علمی، فنی و مقتضیات جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی کشور	<ul style="list-style-type: none"> - بازنگری، تدوین و تنظیم نظام حقوقی میراث فرهنگی کشور - برند سازی در حوزه صنایع دستی - توسعه نظام فرآیند و کارآمد تولید و توزیع صنایع دستی در سطح ملی و بین الملل - بهره گیری از روشهای نوین تبلیغات، بازاریابی و خلق مزیت های جدید بمنظور پاسخگویی به بازارهای هدف - تدوین سند ملی اشتغال صنایع دستی - بررسی و نجات بخشی محوطه های تاریخی در معرض خطر ناشی از اجرای طرح های عمرانی و شهری توسط دستگاه های اجرایی

اقدام اساسی	سیاست	راهبرد	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از ساماندهی، توسعه و تقویت امور بازاریابی، فروش و صادرات صنایع دستی - انجام مطالعات و پژوهشهای تجاری در زمینه نیازسنجی و آسیب شناسی فروش و صادرات صنایع دستی در داخل و خارج از کشور - تهیه و تدوین طرح نیازسنجی و آسیب شناسی فروش و صادرات صنایع دستی - حمایت از ایجاد و راه اندازی ساختارهای حقوقی مرتبط با بخش تجاری صنایع دستی - توانمندسازی تشکل های غیردولتی فعال در بخش بازرگانی صنایع دستی - تدوین نظام نامه های هدایتی و حمایتی بخش بازرگانی صنایع دستی - ایجاد و توسعه نمایشگاه های تخصصی صنایع دستی در سطح کشور - ایجاد و توسعه بازارچه های عرضه و فروش محصولات صنایع دستی در سطح کشور - بکارگیری مشوق ها و جوایز صادراتی برای صادرکنندگان کالاهای صنایع دستی - ارائه تسهیلات اعتباری جهت طرح های توسعه فروش و صادرات صنایع دستی - تبلیغات و اطلاع رسانی در فضاهای شهری و رسانه ای - حمایت از محصولات صنایع دستی بمنظور پاسخگویی به بازارهای هدف با خلق کاربری های جدید و بسته بندی و طراحی و نمونه سازی نوین - تدوین سند ملی اشتغال صنایع دستی - تهیه سند راهبردی صنایع دستی کشور تا پایان سال اول برنامه ششم 	<p>توسعه نظام فراگیر و کارآمد تولید و توزیع صنایع دستی در سطح ملی و بین المللی</p>	<p>ارتقاء سهم صنایع دستی در تولید ناخالص ملی کشور و دستیابی به شناخت جامع از گستره جغرافیایی، فرهنگی و تاریخی ایران درحوزه صنایع دستی و هنرهای سنتی</p>	۱۶
<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از هنرمندان و صنعتگران صنایع دستی در راستای ترویج صنایع دستی - مستندنگاری پرونده های مربوط به صنایع دستی - حفظ و احیاء رشته های صنایع دستی و هنرهای سنتی - اجرای دوره های کوتاه مدت آموزشی در سراسر کشور - اجرا و راه اندازی و راه اندازی سایت معرفی رشته های صنایع دستی - استاندارد سازی آموزش رشته های صنایع دستی - تکمیل پرونده های مربوط به هنرمندان مستمری بگیر، معمر و از کارافتاده - تکمیل پرونده های مربوط به هنرمندان جهت اخذ درجه هنری - برگزاری همایش تجلیل از هنرمندان - مستند نگاری و تکمیل پرونده های مربوط به حقوق مالکیت معنوی و ثبت آثار - مستندنگاری و تکمیل پرونده های ثبتی به صورت ملی، جهانی، میراث ناملموس و منقول - برگزاری برنامه داوری نشان بین المللی و ملی مرغوبیت صنایع دستی - ایجاد و تقویت کانون ها و انجمن های علمی در حوزه صنایع دستی در سراسر دانشگاه های معتبر علمی یا همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری 	<p>شناسایی، تقویت و پرورش استعداد هنرمندان و صنعتگران صنایع دستی</p>	<p>شناسایی، تقویت و پرورش خلاقیت و ابتاعات هنرمندان و صنعتگران صنایع دستی و هنرهای سنتی و پیشکسوتان هنری</p>	۱۷

اعتبارات هزینه ای مورد نیاز از محل درآمدهای عمومی طی سال های برنامه ششم

میلیارد ریال

متوسط نرخ رشد سال ۹۹ به سال ۹۵ (درصد)	متوسط سالانه	جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	لایحه ۱۳۹۵	فصول
۱۴.۰۰	۲۹۵۹	۱۴۷۹۳.۴	۳۷۷۹.۹	۳۳۱۵.۷	۲۹۰۸.۵	۲۵۵۱.۳	۲۲۳۸.۰	فصل میراث فرهنگی
۱۲.۰۰	۸۷۰	۴۳۵۱.۰	۱۰۷۸.۰	۹۶۲.۰	۸۵۹.۰	۷۶۷.۰	۶۸۵.۰	فصل صنایع دستی
۱۴.۰۰	۱۱۹۵	۵۹۷۵.۵	۱۵۲۶.۸	۱۳۳۹.۳	۱۱۷۴.۸	۱۰۳۰.۶	۹۰۴.۰	فصل گردشگری
۱۳.۳	۵۰۲۴.۰	۲۵۱۱۹.۹	۶۳۸۴.۷	۵۶۱۷.۰	۴۹۴۲.۳	۴۳۴۸.۹	۳۸۲۷.۰	جمع کل

اعتبارات تملک داراییهای سرمایه ای مورد نیاز از محل درآمدهای عمومی طی سال های برنامه ششم

میلیارد ریال

متوسط نرخ رشد (درصد)	متوسط سالانه	جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	لایحه ۱۳۹۵	فصول
۳۰.۰۰	۸۲۹۸	۴۱۴۹۰.۰	۱۳۱۰۴.۰	۱۰۰۸۰.۰	۷۷۵۴.۰	۵۹۶۴.۰	۴۵۸۸.۰	فصل میراث فرهنگی
۳۰.۰۰	۴۵۱۳	۲۲۵۶۴.۰	۷۱۲۶.۰	۵۴۸۲.۰	۴۲۱۷.۰	۳۲۴۴.۰	۲۴۹۵.۰	فصل گردشگری
۳۰.۰۰	۷۳۶	۳۶۸۰.۰	۱۱۶۲.۰	۸۹۴.۰	۶۸۸.۰	۵۲۹.۰	۴۰۷.۰	فصل صنایع دستی
۳۰	۱۳۵۴۶.۸	۶۷۷۳۴.۰	۲۱۳۹۲.۰	۱۶۴۵۶.۰	۱۲۶۵۹.۰	۹۷۳۷.۰	۷۴۹۰.۰	جمع کل

آموزش

مقدمه

نظام آموزشی در یک نگاه کلی از سه زیرنظام اصلی یا فصل، آموزش عمومی، آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی و آموزش عالی تشکیل یافته است. هر یک از آن‌ها در عین داشتن مأموریت‌ها و اهداف و وظایف مشخص که مرز فعالیت‌ها را از سایر زیرنظام‌ها تفکیک می‌کند، باید با پیوستگی و هماهنگی با سایر زیرنظام‌ها در قالب نظام یکپارچه آموزشی، اهداف والای آن را دنبال نماید. در این قسمت اسناد راهبردی این سه فصل تنظیم و ارائه شده است.

این نهاد مأموریت دارد تا زمینه کسب شایستگی‌های لازم برای دستیابی افراد ۶ تا ۱۸ سال به مرتبه قابل قبولی از حیات طیبه را به صورت نظام مند همگانی، عادلانه و الزامی در ساختاری کارآمد و اثربخش فراهم آورد. انجام این مأموریت موجب می‌شود تا نقش زیرساختی نظام تعلیم و تربیت در توسعه ملی و تعاملات بین‌المللی و ایجاد بسترهای لازم برای تحقق اهداف و آرمان‌ها و اهداف متعالی جمهوری اسلامی ایران محقق گردد. از سوی دیگر یکی از اهداف برنامه‌های توسعه، تربیت نیروی انسانی مورد نیاز کشور می‌باشد که آموزش و پرورش به عنوان یکی از متولیان اصلی تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد در میان سایر بخش‌ها موقعیتی خاص و مأموریتی ویژه در برنامه‌های توسعه دارد. از این روست که چشم‌انداز نظام تعلیم و تربیت کشور در افق ۱۴۰۴ نیز با ویژگی‌هایی همچون نظامی مبتنی بر ارزش‌های دینی، فرهنگ و تمدن اسلامی-ایرانی و قوام بخش آنها، طراز توسعه دانش بنیان، برخوردار از تجارب تربیتی ممتاز در سطح منطقه، الهام بخش جهان اسلام و دارای تعامل سازنده با نظام‌های تربیتی در سطح جهان، توانمند در زمینه‌سازی برای شکوفایی استعدادها و شکل‌گیری هویت یکپارچه ایرانی-اسلامی متربیان؛ کارآمد، اثربخش، یادگیرنده، عدالت محور، مشارکت جو و رقابت پذیر، متکی به رهبران تحول آفرین، مربیان فکور و غمخوار و امین تعریف شده است و برای تحقق این ویژگی‌ها اسناد راهبردی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تدوین، تصویب و به مورد اجرا گذاشته شده است.

آموزش و پرورش عمومی

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود

۱-۱ - عملکرد عوامل آموزشی طی سال های تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۸۴

شناخت وضع موجود بخش به منظور تدوین برنامه توسعه آن در برنامه های میان مدت گام نخست در نظام برنامه ریزی تلقی می گردد. به همین منظور نیز این سند شامل دو قسمت است. قسمت اول به بررسی وضع موجود اختصاص دارد. در این قسمت عملکرد بخش آموزش و پرورش در دوره های برنامه چهارم و پنجم توسعه بر اساس مهم ترین متغیرها و شاخص ها ارائه شده است.

۱-۱-۱- دانش آموزان

دوره ابتدایی

تعداد کل دانش آموزان دوره ابتدایی بخش دولتی طی سال های ۸۹-۱۳۸۴ (برنامه چهارم) با شیب کند، روند نزولی را طی کرده و از عدد ۵۶۴۸۸۱۱ نفر در سال ۸۴ به تعداد ۵۲۱۶۷۲۱ نفر در سال ۸۹ رسیده است؛ (۴۳۲۰۹۰ نفر کاهش). در سال ۹۰ با اندکی افزایش نسبت به سال قبل، روند صعودی شروع شده و از سال ۹۱ با افزایش پایه ششم به این دوره تحصیلی، افزایش جهشی داشته؛ که بعد از آن شیب تغییرات کند شده است (حدود ۱٪+).

دوره متوسطه اول

تعداد کل دانش آموزان دوره راهنمایی (متوسطه اول) بخش دولتی با طی روند نزولی از تعداد ۳۸۷۹۷۶۷ نفر در سال ۸۴ به تعداد ۱۸۸۵۴۷۳ نفر در سال ۹۳ رسیده که از نظر تعداد ۱۹۹۴۲۹۴ نفر و به طور متوسط سالیانه ۱۹۹۴۲۹ نفر کاهش داشته است. کاهش تعداد دانش آموزان در سال ۹۱ با اجرای نظام جدید آموزشی و حذف پایه اول راهنمایی مشهود است. سهم دانش آموزان دختر همواره کمتر از پسران بوده است. البته این تفاوت طی سال های اخیر کاهش یافته و تقریباً ناچیز است.

دوره متوسطه دوم

تعداد کل دانش آموزان متوسطه دوم بخش دولتی با طی روند نزولی و با شیب کند از تعداد ۳۸۳۰۸۷۰ نفر در سال ۸۴ به تعداد ۲۸۶۱۹۲۳ نفر در سال ۹۴ رسیده است که از نظر قدر مطلق برابر ۹۶۸۹۴۷ نفر و به طور متوسط سالیانه ۹۶۸۹۵ نفر کاهش داشته است. تفاوت مقدار شاخص " درصد دانش آموزان دختر از کل " از مقدار این شاخص برای پسران ناچیز بوده و در سال های اخیر اندکی افزایش یافته است.

جدول شماره ۱: آمار دانش آموزان دوره های تحصیلی مختلف به تفکیک شهر و روستا؛ دولتی

و غیردولتی طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						جنسیت	نوع	دوره
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵			
۱/۴	۳۱۵۷۶۴۷	۳۱۱۴۴۰۳	۳۰۶۵۵۸۱	۲۵۵۹۶۹۷	۲۵۲۲۰۶۰	۲۷۲۵۱۰۹	بچه	دولتی	ابتدایی
۰/۹۸	۳۲۳۴۹۵۰	۳۳۰۰۴۱۸	۳۲۴۵۰۴۸	۲۷۱۰۴۰۲	۲۶۸۴۶۶۱	۲۹۲۳۷۰۲	پسر		
۱/۲	۶۳۹۲۵۹۷	۶۴۱۴۸۲۱	۶۳۱۰۶۲۹	۵۲۷۰۰۹۹	۵۲۱۶۷۳۱	۵۶۴۸۸۱۱	کل		
۸/۴	۸۰۱۵۹۶	۶۰۳۴۶۴	۵۴۰۳۶۳	۴۳۱۴۲۲	۴۱۶۱۰۵	۳۵۷۷۴۲	غیر دولتی - کل		
۱۷	۹۲۱۵۳۴	۹۱۵۱۵۴	۹۳۰۷۵۷	۱۴۲۰۴۳۵	۱۴۲۸۸۳۷	۱۸۲۳۴۹۰	بچه	دولتی	متوسطه اول
۱۶/۷	۹۶۳۹۲۸	۱۰۰۷۲۹۷	۱۰۲۱۰۷۵	۱۵۶۶۷۵۵	۱۵۸۲۳۴۶	۲۰۵۶۳۷۷	پسر		
-۶/۹	۱۸۸۵۴۷۲	۱۹۲۲۴۵۱	۱۹۶۱۸۳۲	۲۹۸۷۱۹۰	۳۰۱۰۸۸۳	۳۸۷۹۷۶۷	کل		
-۴/۸	۱۶۲۱۶۰	۱۴۸۷۲۲	۱۵۱۰۴۳	۲۴۱۲۱۵	۲۳۴۰۱۸	۲۶۶۳۴۶	غیر دولتی - کل		
-۲/۸	۱۴۴۸۱۳۲	۱۴۳۲۸۹۱	۱۴۴۲۱۹۳	۱۴۹۹۹۴۸	۱۵۵۶۱۷۴	۱۹۳۳۷۵۰	بچه	دولتی	متوسطه دوم
-۳	۱۴۱۳۷۹۱	۱۵۲۷۳۹۱	۱۵۲۲۳۷۳	۱۵۹۲۴۵۹	۱۶۲۰۲۳۳	۱۸۹۷۱۲۰	پسر		
-۳	۲۸۶۱۹۲۳	۲۹۶۰۲۸۲	۲۹۶۴۵۶۶	۳۰۹۲۴۰۷	۳۱۷۶۳۹۷	۳۸۳۰۸۷۰	کل		
-۰/۷	۳۳۷۰۲۸	۳۲۷۸۷۴	۳۱۳۴۷۰	۳۱۵۴۸۰	۲۹۷۴۸۵	۳۵۱۱۰۶	غیر دولتی - کل		

۱-۱-۲- سهم دانش آموزان غیردولتی

سهم دانش آموزان غیر دولتی در دوره ابتدایی طی دوره شش ساله اخیر (به ویژه ۲ سال اخیر)؛ همواره روند صعودی داشته که در کل از نظر مقدار ۳/۸ واحد درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۹ رشد داشته

است؛ (در بین دختران ۳/۵ واحد و پسران ۴/۲ واحد). در این دوره تحصیلی؛ سهم غیر دولتی در بین دوره های تحصیلی بیشترین افزایش را داشته است.

در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ صرف نظر از جنسیت از نظر سهم تعداد دانش آموزان غیر دولتی از کل به ترتیب دوره های تحصیلی: ابتدایی با ۱۱/۱ درصد؛ متوسطه دوم ۱۰/۵ درصد و متوسطه اول ۷/۹ درصد بیشترین سهم را داشته اند.

جدول شماره ۲: سهم دانش آموزان غیر دولتی از کل (درصد) طی سال های ۱۳۸۴-۱۳۹۳

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						جنسیت	دوره تحصیلی
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵		
۷/۸	۹.۶	۷.۳	۶.۶	۶.۳	۶.۲	-	دختر	ابتدایی
۷	۱۲.۶	۹.۹	۹.۱	۸.۷	۸.۵	-	پسر	
۷/۲	۱۱.۱	۸.۶	۷.۹	۷.۶	۷.۴	-	کل	
۰	۵.۹	۵.۲	۵.۲	۵.۴	۵.۲	-	دختر	متوسطه اول
۱	۹.۸	۹	۸.۹	۹.۳	۹.۱	-	پسر	
-۰/۶	۷.۹	۷.۲	۷.۱	۷.۵	۷.۲	-	کل	
-۰/۷	۹.۱	۸.۵	۸	۷.۰۶	۷.۱	-	دختر	متوسطه دوم
-۰/۲	۱۱.۹	۱۱.۳	۱۱	۱۰.۳	۱۰	-	پسر	
-۰/۱۵	۱۰.۵	۱۰	۹.۵	۹	۸.۶	-	کل	

(-): عدد در دسترس نبوده است.

۳-۱-۱- کلاس

تعداد کل کلاس های دایر دوره ابتدایی در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است و از سال تحصیلی ۸۹-۹۰ به بعد روند افزایشی داشته و در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ به دلیل افزایش پایه ششم و اجرای نظام جدید آموزشی افزایش معناداری داشته است.

تعداد کلاس‌های دوره متوسطه دوم با نوساناتی از سال تحصیلی ۸۶-۸۵ تا سال تحصیلی ۹۲-۹۱ روند کاهشی داشته است؛ لیکن طی ۲ سال اخیر روند افزایشی طی کرده است ولی تعداد دانش‌آموزان این دوره تحصیلی در مدت مذکور کاهش یافته است.

تعداد کلاس‌های دوره متوسطه اول طی ۱۰ سال اخیر روند نزولی داشته است و از سال تحصیلی ۹۲-۹۱ به بعد به دلیل اجراء نظام جدید آموزشی و حذف یک پایه در هر سال، تعداد کلاس‌های دایر نصف شده است.

جدول شماره ۳: آمار کلاس‌های دایر - شهر وروستا

واحد اندازه گیری: باب

میانگین تغییرات	سال تحصیلی					دوره تحصیلی	
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰		۱۳۸۴-۱۳۸۵
۰/۷	۳۰۶۳۹۹	۳۰۹۵۶۲	۳۰۱۷۹۸	۲۵۹۵۱۹	۲۵۶۹۱۰	۲۸۴۷۱۵	ابتدایی
-۶	۸۷۵۵۵	۸۶۱۹۵	۸۸۱۱۳	۱۳۲۱۸۵	۱۳۴۳۲۸	۱۶۸۲۶۳	متوسطه اول
-۱/۲	۱۵۲۷۲۴	۱۴۹۸۰۷	۱۴۸۲۰۵	۱۵۲۸۹۲	۱۵۵۲۳۹	۱۷۲۴۶۷	متوسطه دوم
-۱/۳	۵۴۶۶۷۸	۵۴۵۵۶۴	۵۳۸۸۱۶	۵۴۴۵۹۶	۵۴۶۴۷۷	۶۲۵۴۴۵	کل

۴-۱-۱- معلم

درصد معلمان زن از مقدار ۴/۵۳ درصد در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ به عدد ۷/۵۹ درصد در سال ۹۳-۹۲ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۳/۶ درصد و به طور متوسط سالیانه برابر ۱/۴ درصد افزایش داشته است. تعداد کل معلمان از سال تحصیلی ۸۵-۸۴ از تعداد ۸۷۶۶۴۸۷ نفر به تعداد ۸۴۳۰۸۴ نفر در سال ۸۹-۸۸ کاهش یافته است. بخشی از این کاهش ناشی از اجراء بازنشستگی پیش از موعد با ارفاق سنواتی بوده است.

از سال تحصیلی ۹۰-۸۹ تعداد معلمان با آهنگی ملایم روند صعودی طی کرده و به تعداد ۱۴۲۱۴۶۱ نفر در سال ۹۳-۹۲ رسیده است. این افزایش ها ناشی از استخدام‌های آزاد؛ نیروهای حق‌التدریس آزاد و آموزشیاران نهضت سوادآموزی بر اساس مصوبات دولت یا مجلس شورای اسلامی بوده است.

جدول شماره ۴: تعداد معلمان (بخش دولتی) به تفکیک جنس طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین تغییرات	سال تحصیلی					جنسیت	نوع
	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵		
۰/۳	۳۶۷۸۴۸	۳۶۰۰۷۹	۳۴۳۱۶۴	۳۳۷۸۴۷	۳۵۶۰۷۹	زن	معلمان
-۲/۴	۲۴۸۳۶۸	۲۴۶۹۵۹	۲۴۸۴۳۳	۲۵۱۴۲۴	۳۱۰۴۰۸	مرد	
۰/۸	۶۱۶۲۱۴	۶۰۷۰۳۸	۵۹۱۵۹۷	۵۸۹۳۷۱	۶۶۶۴۸۷	کل	
-	۵۹/۷	۵۹/۳	۵۸/۰	۵۷/۳	۵۳/۴	درصد معلمان زن از کل	

۵-۱-۱- کل کارکنان

آمار تعداد کل کارکنان وزارت آموزش و پرورش (شامل معلمان) از تعداد ۱۰۷۱۷۴۹ نفر در سال تحصیلی ۸۴-۸۵ طی روند نزولی به کمترین مقدار خود طی ده سال اخیر در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ یعنی ۸۸۵۳۱۸ نفر رسیده است. از آن سال به بعد تا سال تحصیلی ۹۱-۹۰ روند صعودی را طی نموده و به تعداد ۱۰۳۰۷۸۰ نفر رسیده است. طی سه سال اخیر مجدداً روند کاهشی داشته و به تعداد ۹۵۵۳۹۷ نفر رسیده است.

طی دوره ۹۳-۱۳۸۴؛ از نظر تعداد به اندازه ۱۱۶۳۵۲- نفر و به طور متوسط سالیانه ۱۱۶۳۵- نفر کاهش داشته است. نسبت کارکنان زن با طی روند صعودی از ۴۹ درصد به ۵۳/۸ درصد رسیده که به اندازه ۳/۷ درصد افزایش داشته است.

جدول ۵: آمار کارکنان (بخش دولتی)؛ به تفکیک جنسیت طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						جنسیت
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵	
-۰/۲	۵۱۴۰۶۶	۵۲۷۲۴۱	۵۳۲۰۱۶	۵۳۱۵۸۵	۴۶۸۸۷۶	۵۲۴۸۳۰	زن
-۲/۱	۴۴۱۳۳۱	۴۷۳۶۱۷	۴۸۱۶۳۹	۴۹۹۱۹۵	۴۳۴۴۱۷	۵۴۶۹۱۹	مرد
-۱/۱	۹۵۵۳۹۷	۱۰۰۰۸۵۸	۱۰۱۳۶۵۵	۱۰۳۰۷۸۰	۹۰۳۲۹۳	۱۰۷۱۷۴۹	جمع
-	۵۳/۸	۵۲/۷	۵۲/۵	۵۱/۶	۵۱/۹	۴۹/۰	درصد زن از کل

۶-۱-۱- نرخ پوشش تحصیلی

دوره ابتدایی

نرخ پوشش واقعی گروه سنی ۱۱-۶ ساله در بین دختران در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ از عدد ۹۵/۴ درصد به مقدار ۹۸/۳ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ رسیده است. طی ده سال از نظر کمیت به اندازه ۲/۹ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰/۰۰۴ رشد داشته است.

میزان این شاخص در بین پسران از نظر کمیت به اندازه ۰.۲٪- واحد درصد و به طور متوسط ۰.۰۰۳- کاهش داشته است که قابل بررسی است. مقدار این شاخص در کل؛ از نظر قدر مطلق به اندازه ۱/۳ درصد و به طور متوسط سالیانه به اندازه ۰.۰۰۲ افزایش داشته است.

دوره متوسطه اول

میزان شاخص پوشش واقعی در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ به طور معناداری نسبت سال تحصیلی قبل کاهش یافته است (در بین دختران ۳/۲- درصد؛ پسران ۳/۳- درصد و در کل ۳/۳- درصد). نظام جدید آموزشی از سال تحصیلی ۹۲-۹۱ اجرا شده و دانش‌آموزان آن در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ به دوره متوسطه اول رسیده اند.

نرخ پوشش واقعی در دوره راهنمایی (متوسطه اول) در بین دختران از عدد ۸۶/۴ در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ به ۸۴ در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ رسیده که از نظر مقدار ۲/۴- درصد و به طور متوسط سالیانه به اندازه ۰.۰۰۴- کاهش یافته است.

در بین پسران میزان شاخص از عدد ۹۰/۱ به عدد ۸۶/۴ رسیده که از نظر مقدار برابر ۳/۷- درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۶- کاهش یافته است.

در کل میزان شاخص در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ به عدد ۸۶/۹ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۱/۴- درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۲- کاهش یافته است.

دوره متوسطه دوم

نرخ پوشش واقعی در بین دختران به طور معنی داری کمتر از پسران است (حداقل ۶ درصد) در سال تحصیلی ۹۳-۹۲؛ حدود ۲۵ درصد دختران و ۲۰ درصد پسران جمعیت لازم‌التعلیم گروه سنی ۱۷-۱۴ ساله در مدرسه حضور نداشته‌اند.

در بین دختران؛ مقدار شاخص از ۷۱/۵ درصد در سال ۹۰-۹۱ به عدد ۷۴/۴ درصد در ۹۲-۹۳ رسیده که از نظر کمیت به اندازه ۲/۹ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۲ افزایش داشته است.

در بین پسران؛ میزان شاخص طی سه سال روند نزولی داشته و به عدد ۸۰/۳ درصد رسیده که از نظر مقدار برابر ۱/۸- درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۱۱- کاهش داشته است.

در کل؛ طی سه سال اخیر مقدار شاخص روند صعودی داشته و به عدد ۷۷/۵ درصد رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۱/۲ درصد و به طور متوسط ۰.۰۰۸ افزایش داشته است.

جدول شماره ۶: پوشش واقعی به تفکیک گروه‌های سنی طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۳

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						جنسیت	مکان
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۵-۱۳۸۶		
۰/۳	۹۸.۳	۹۸.۲	۹۷.۹	۹۶.۳	۹۶.۴	۹۵.۴	دختر	ابتدایی ۶-۱۱ ساله
۰	۹۸.۷	۹۸.۷	۹۸.۷	۹۸.۵	۹۸.۶	۹۸.۹	پسر	
۰/۱۴	۹۸.۵	۹۸.۴	۹۸.۳	۹۷.۴	۹۷.۵	۹۷.۲	کل	
-۰/۳	-	۸۴	۸۷.۲	۸۸.۳	۸۶.۹	۸۶.۴	دختر	متوسطه اول ۱۲-۱۴ ساله
-۰/۵	-	۸۶.۴	۸۹.۷	۹۲.۹	۹۰.۳	۹۰.۱	پسر	
-۰/۲	۸۶.۹	۸۵.۲	۸۸.۵	۹۰.۶	۸۸.۸	۸۸.۳	کل	
۱/۲	-	۷۴.۴	۷۲.۴	۷۱.۵	-	-	دختر	متوسطه دوم ۱۵-۱۷ ساله
۰/۷	-	۸۰.۳	۸۱.۳	۸۲.۱	-	-	پسر	
۰/۵	-	۷۷.۵	۷۶.۶	۷۶.۳	-	-	کل	

(-): عدد محاسبه نشده است.

۷-۱-۱- نرخ گذر

نرخ گذر از ابتدایی به متوسطه اول

در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ با اجرای نظام جدید آموزشی؛ در پایه هفتم دوره متوسطه اول دانش‌آموز ثبت‌نام نشده است.

نرخ گذر از دوره ابتدایی به دوره متوسطه اول در بین دختران از عدد ۹۷ درصد در سال تحصیلی ۸۴-۸۵ به عدد ۹۷/۷ درصد در سال ۹۰-۹۱ رسیده که از نظر قدر مطلق به اندازه ۰.۷ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۱ افزایش یافته است. با اجرای نظام جدید آموزشی؛ گذر از پایه ششم ابتدایی به پایه هفتم در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ نسبت به سال ۹۰-۹۱ به اندازه ۱/۷ درصد کاهش یافته است که می‌تواند ناشی از افزایش نرخ تکرار پایه ششم باشد.

میزان این شاخص در بین پسران؛ در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ به عدد ۹۹/۱ درصد رسیده که از نظر قدر مطلق به اندازه ۰.۹ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۲ رشد داشته است. لیکن مقدار گذر پایه ششم به پایه هفتم در سال ۹۳-۹۲ به عدد ۹۷/۹ درصد رسیده که نسبت به سال تحصیلی ۹۱-۹۰، ۱/۲ درصد کاهش یافته است.

در مجموع (پسران و دختران) نرخ گذر پایه پنجم ابتدایی به پایه اول متوسطه اول در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ به عدد ۹۸/۴ درصد رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۰.۷ درصد و به طور متوسط سالیانه برابر ۰.۰۰۱ افزایش داشته است.

مقایسه جنسیتی نشان می‌دهد نرخ گذر از پایه پنجم ابتدایی به اول راهنمایی در بین دختران به اندازه ۰.۲ کمتر از پسران بوده است. این حکم در باره گذر از پایه ششم به پایه هفتم نیز همچنان برقرار است.

گذر واقعی از متوسطه اول به متوسطه دوم

نرخ گذر از متوسطه اول به متوسطه دوم در بین دختران از عدد ۸۰/۸ درصد به عدد ۸۷/۸ درصد در سال ۹۰-۸۹ رسیده که از نظر کمیت به اندازه ۷ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۱۶۸ افزایش یافته است. در بین پسران؛ میزان شاخص در سال ۹۰-۸۹ به عدد ۸۹/۶ درصد رسیده که از نظر مقدار برابر ۹/۳ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۲۲۲ افزایش داشته است.

میزان شاخص فوق در کل (صرف نظر از جنسیت) در سال ۹۰-۸۹ به عدد ۸۸/۷ درصد رسیده که از نظر مقدار برابر ۸/۲ درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۱۹۶ افزایش داشته است. در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ میزان گذر پسران بیشتر از دختران بوده است.

جدول شماره ۷: نرخ گذار واقعی طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						جنسیت	مکان
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵		
-۰/۱	-	۹۶	*	۹۷.۷	۹۷.۹	۹۷	دختر	ابتدایی به متوسطه اول
-۰/۲	-	۹۷.۹	*	۹۹.۱	۹۹	۹۸.۲	پسر	
-۰/۰۷	-	۹۷	*	۹۸.۴	۹۸.۵	۹۷.۷	کل	
۱/۴	-	-	-	-	۸۷.۸	۸۰.۸	دختر	متوسطه اول به متوسطه دوم
۱/۸	-	-	-	-	۸۹.۶	۸۰.۳	پسر	
۱/۶	-	-	-	-	۸۸.۷	۸۰.۵	کل	

(-): عدد محاسبه نشده است.

۸-۱-۱- نسبت دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در شاخه نظری

سهم دانش‌آموزان رشته علوم تجربی در بین رشته‌های تحصیلی شاخه نظری با مقدار افزایش ۱۳/۷۶ درصد و متوسط رشد سالیانه ۰.۰۴؛ بیشترین رشد را داشته است. در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ این سهم به عدد ۴۶.۴۶ درصد رسیده است؛ به عبارت دیگر تقریباً نیمی از دانش‌آموزان شاخه نظری در رشته علوم تجربی مشغول تحصیل بوده‌اند.

سهم رشته ریاضی و فیزیک با متوسطه کاهش سالیانه ۰.۰۰۸ درصد از عدد ۲۵/۱۲ به عدد ۲۳/۳۶ درصد در سال ۹۳-۹۴ رسیده است. این میزان کاهش نیز در سال تحصیلی اخیر اتفاق افتاده و در سال‌های قبل از آن تقریباً با نوسانات اندکی، حدود ۲۵ درصد ثابت بوده است.

سهم رشته علوم انسانی در شاخه نظری از سال تحصیلی ۸۵-۸۴ روند نزولی را طی کرده و از عدد ۴۲/۱۹ به ۳۰/۱۷ درصد رسیده است. بنابراین طی دهسال اخیر سهم این رشته تحصیلی در شاخه نظری از نظر کمیت به اندازه ۱۲/۰۲- درصد و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۳۷ کاهش داشته است.

جدول شماره ۸: سهم دانش‌آموزان ریاضی و فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی از

مجموع دانش‌آموزان شاخه نظری طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						رشته
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵	
-۰/۷	۲۳.۳۶	۲۵.۵۲	۲۶.۶۸	۲۶.۸۴	۲۶.۳۷	۲۵.۱۲	ریاضی و فیزیک
۳/۶	۴۶.۴۶	۴۵.۴۶	۴۲.۹۷	۴۰.۴۵	۳۸.۷۵	۳۲.۷	تجربی
-۳/۳	۳۰.۱۷	۲۹.۰۱	۳۰.۳۵	۳۲.۷۱	۳۴.۸۹	۴۲.۱۹	انسانی

۹-۱-۱- تراکم دانش‌آموز در کلاس

در دوره ابتدایی؛ میزان تراکم دانش‌آموز در کلاس دایر با نوساناتی روند صعودی داشته و از مقدار ۲۱/۲ در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ به عدد ۲۳/۸ در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۲/۶ درصد و به طور متوسط سالیانه برابر ۰.۰۱۳ افزایش یافته است.

در دوره متوسطه اول؛ مقدار تراکم تقریباً حول مقدار ۲۴ نفر ثابت مانده است. مقدار این شاخص از ۲۴/۸۸ در سال تحصیلی ۸۴-۸۵ به عدد ۲۴/۰۴ در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۰.۸۴- درصد و به طور متوسط برابر ۰.۰۰۴ کاهش داشته است.

در دوره متوسطه دوم؛ روند این شاخص نزولی بوده است؛ مقدار آن از عدد ۲۵/۴۸ در سال تحصیلی ۸۴-۸۵ به عدد ۲۲/۵۸ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۲/۹- واحد درصد و به طور متوسطه سالیانه ۰.۱۳- کاهش داشته است.

جدول شماره ۹: تراکم دانش آموز در کلاس دایر (بخش دولتی) طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین تغییرات	سال تحصیلی						دوره تحصیلی	مکان
	۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۳۸۴-۱۳۸۵		
۱/۲	۲۳.۸	۲۳.۴	۲۳.۱	۲۲.۳	۲۲.۳	۲۱.۲	ابتدایی	شهر و روستا
-۰/۳	۲۴.۰۴	۲۳.۸۹	۲۴.۰۳	۲۴.۷۵	۲۴.۴۶	۲۴.۸۸	متوسطه اول	
-۱/۲	۲۲.۵۸	۲۲.۷	۲۳.۳۲	۲۳.۴۸	۲۳.۶۵	۲۵.۴۸	متوسطه دوم	

۱-۱-۱۰-۱- تحصیلات معلمان

دوره ابتدایی

میانگین سطح تحصیلات معلمان زن از عدد ۱۴/۲ سال در سال تحصیلی ۸۴-۸۵ به عدد ۱۴/۹ سال در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ رسیده که از نظر مقدار ۰.۷ سال و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۱۰ افزایش داشته است.

میانگین سطح تحصیلات معلمان مرد از عدد ۱۴/۴ سال به عدد ۱۵ سال رسیده که از نظر مقدار حدود ۰.۶ سال و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۸ سال افزایش یافته است.

همچنین میانگین سطح تحصیلات معلمان صرف نظر از جنسیت از مقدار ۱۳/۶۴ سال تحصیلی ۸۵-۸۴ به عدد ۱۴/۹ سال رسیده که از نظر مقدار ۱/۲۶ سال و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۵ افزایش یافته است.

میانگین سطح تحصیلات معلمان دوره ابتدایی حدود یک سال بیشتر از مدرک کاردانی است.

دوره متوسطه اول

میانگین سطح تحصیلات معلمان زن از مقدار ۱۵/۲ سال در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ به ۱۵/۵ سال در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۰.۴ و به طور متوسط سالیانه برابر ۰.۰۰۵ افزایش یافته است. همچنین میانگین سطح تحصیلات معلمان مرد از مقدار ۱۵/۳ سال در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ به عدد ۱۵/۷ سال در سال ۹۴-۹۳ رسیده که از نظر مقدار ۰.۵ واحد و به طور متوسط سالیانه برابر ۰.۰۰۶ سال تحصیل افزایش داشته است.

در کل صرف نظر از جنسیت؛ طی ده سال میانگین سطح تحصیلات معلمان دور متوسطه اول به عدد ۱۵/۶ سال رسیده که از نظر مقدار ۰.۷ و به طور متوسط ۰.۰۰۵ سالیانه افزایش داشته است. میانگین سطح تحصیلات معلمان دوره متوسطه اول کمی کمتر از لیسانس است. متوسط رشد سالیانه این شاخص ناچیز و در حد صفر است.

دوره متوسطه دوم

میانگین سطح تحصیلات معلمان زن از ۱۶/۱ در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ به عدد ۱۶/۳ در سال ۹۴-۹۳ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۰.۲ و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۲ افزایش داشته است. همچنین میانگین سطح تحصیلات معلمان مرد از ۱۶/۳ در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ به عدد ۱۶/۲ در سال ۹۴-۹۳ رسیده که از نظر مقدار به اندازه ۰.۱ و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۱ کاهش داشته است.

در کل میانگین سطح تحصیلات معلمان؛ طی سال‌های ۹۳-۱۳۸۴ از مقدار ۱۶/۰۴ سال به عدد ۱۶/۳ سال رسیده که از نظر مقدار ۰.۲۶ و به طور متوسط سالیانه ۰.۰۰۲ افزایش داشته است.

میانگین سطح تحصیلات معلمان دوره متوسطه دوم در حد لیسانس ثابت مانده و متوسط رشد سالیانه آن در حد صفر می‌باشد

جدول شماره ۱۰: میانگین سطح تحصیلات معلمان - بخش دولتی به تفکیک دوره تحصیلی و

جنسیت طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۳

دوره تحصیلی	جنسیت	سال تحصیلی				
		۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۹۲-۱۳۹۱	۱۳۹۳-۱۳۹۲	۱۳۹۴-۱۳۹۳
ابتدایی	زن	۱۴.۲	۱۴.۴	۱۴.۴	۱۴.۹	۱۴.۹
	مرد	۱۴.۴	۱۴.۵	۱۴.۶	۱۴.۹	۱۵
	کل	۱۳.۶۴	۱۴.۴	۱۴.۵	۱۴.۹	۱۴.۹
متوسطه اول	زن	-	۱۵.۲	۱۵.۳	۱۵.۳	۱۵.۵
	مرد	-	۱۵.۳	۱۵.۴	۱۵.۴	۱۵.۷
	کل	۱۴.۹	۱۵.۲	۱۵.۳	۱۵.۳	۱۵.۶
متوسطه دوم	زن	-	۱۶	۱۶.۱	۱۶.۲	۱۶.۳
	مرد	-	۱۶.۲	۱۶.۱	۱۶.۳	۱۶.۲
	کل	۱۶.۰۴	۱۶.۱	۱۶.۱	۱۶.۲	۱۶.۳

(-): عدد محاسبه نشده است.

۱۱-۱-۱- بسته‌های آموزشی و مولفه‌های آن

منظور از بسته آموزشی مجموعه رسانه‌های آموزشی است که همراه کتاب درسی تولید و به منظور افزایش کیفیت فرآیند یاددهی - یادگیری در اختیار دانش آموزان و معلمان قرار می‌گیرد. این مجموعه شامل کتاب راهنمای معلم، فیلم آموزش مدرسان، نرم افزار درسی و محتوای الکترونیکی می‌باشد.

جدول شماره ۱۱: بسته‌های آموزشی و مولفه‌های آن طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۳

برنامه توسعه	سال تحصیلی	تعداد عنوان کتاب نونگاشت	تعداد رسانه و مواد آموزشی				فیلم	تعداد کتاب نونگاشت
			محتوای الکترونیکی (کاربرگ)	کتاب راهنمای معلم	نرم افزار	فیلم		
چهارم	۸۵-۸۴	۲۱	۴۰	۵۰۰	۰	۲۶	۰	۲۳.۸
	۹۰-۸۹	۹۰	۱۰	۱۵۰۰	۰	۶۹	۰	۱۶.۷
پنجم	۹۱-۹۰	۵	۰	۳۰۰	۶	۰	۰	۶۰
	۹۲-۹۱	۱۸	۱۲	۵۵۰	۱۵	۱۰	۰.۸	۳۰.۶
	۹۳-۹۲	۲۰	۱۸	۷۵۰	۹	۵	۰.۴۵	۳۷.۵
	۹۴-۹۳	۲۰	۲۰	۲۰۰۰	۱۷	۱۰	۰.۸۵	۱۰۰
	میانگین	۲۳	۱۶	۱۰۹۰	۵	۲۵	۰.۱۵	۳۴

توضیح: بحث تولید بسته‌های آموزشی به منظور کیفیت بخشی به برنامه‌های درسی از برنامه پنجم توسعه مطرح گردید که پیش از آن در برنامه چهارم به آن پرداخته نشده بود. بنابراین جدول شاخص‌های عملکردی در دو بخش جدول نسبت رسانه و مواد آموزشی تولید شده به کتاب نونگاشت و نیز جدول نسبت اجزای بسته آموزشی تولید شده به کتاب نونگاشت تکمیل و ارائه شده است.

محتوای الکترونیکی: منظور از محتوای الکترونیکی، صفحات الکترونیکی است که شامل محتوا، تصویر، یک قطعه فیلم آموزشی یا یک انیمیشن جهت آموزش برخی مفاهیم درسی تولید می‌شود. هر صفحه الکترونیکی را یک کاربرگ می‌نامند.

عملکرد

در سال ۱۳۹۰، بسته آموزشی ۵ درس پایه اول ابتدایی تهیه شده است که کتاب راهنما و کاربرگ های محتوای الکترونیکی از اجزاء آن بودند. با توجه به این که درس های هنر و تربیت بدنی در این پایه فاقد کتاب درسی است. نسبت راهنمای معلم به کتاب درسی بالاتر از ۱ بدست آمده است. نسبت محتوای الکترونیکی به کتاب درسی نیز نشان می دهد به ازای هر کتاب درسی ۶۰ کاربرگ تولید شده است.

۱۲-۱-۱- نسبت مدارس ایمن به کل مدارس

با توجه به مدل مدارس ایمن (Safe schools) که عوامل تجهیزات و زیرساخت های یادگیری ایمن، کاهش خطرپذیری بلایای طبیعی و آموزش پایدار همچنین مدیریت بحران مدارس در آن موثر می باشند، با عنایت به عملکرد هریک از عوامل فوق الذکر می توان گفت نسبت مدارس غیرایمن به ایمن در طول دوره ده ساله از ۳۳/۸ درصد به ۵۰/۳ درصد رسیده است. یعنی ۵۰ درصد از کل مدارس تا پایان سال ۹۳ ایمن بوده و ۵۰ درصد مابقی بایستی ایمن سازی شوند.

جدول شماره ۱۲- درصد مدارس ایمن به کل مدارس طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

وضعیت کلی (مجموع سه مورد)	مدیریت بحران	آموزش	تجهیزات و زیرساخت ها	سال
۳۳.۸	۷.۵	۳.۰	۲۳.۳	۱۳۸۴
۴۳.۹	۱۰.۹	۶.۴	۲۶.۷	۱۳۸۹
۴۶.۰	۱۱.۵	۷.۰	۲۷.۴	۱۳۹۰
۴۸.۰	۱۲.۲	۷.۷	۲۸.۰	۱۳۹۱
۴۸.۹	۱۲.۵	۸.۴	۲۸.۰	۱۳۹۲
۵۰.۳	۱۲.۶	۹.۱	۲۸.۷	۱۳۹۳

۱۳-۱-۱- سواد آموزی

از مجموع ۹ میلیون و ۵۵ هزار نفر سوادآموز تحت پوشش طرح ها و برنامه های مختلف سوادآموزی طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۴، تعداد ۶ میلیون و ۷۴۷ هزار نفر در امتحانات پایان دوره موفق به دریافت

کارنامه تحصیلی در یکی از دوره‌های سوادآموزی شده‌اند. به عبارت دیگر از هر ۱۰۰ نفر سوادآموز تحت پوشش، تعداد ۷۴ نفر در امتحانات پایان دوره موفق به دریافت گواهینامه تحصیلی شده‌اند. این در شرایطی حاصل شده است که در سال ۱۳۸۴، درصد سوادآموزان تحت پوشش نسبت به قبولشدگان ۷۷.۳ درصد بوده است. در این سال، درصد قبولی هر چه به دوره‌های بالاتر می‌رسد بیشتر می‌شود. مقدماتی ۷۵.۸٪، تکمیلی ۷۷٪، پایانی ۷۹.۸٪، پنجم بزرگسال ۸۲.۱٪ است. ولی در سال ۱۳۹۳ وضعیت متفاوت از سال ۱۳۸۴ می‌باشد. درصد قبولی در دوره سوادآموزی ۵۹.۲٪ و در دوره انتقال ۵۵.۵٪ و در مجموع، دو دوره ۵۷.۸ درصد می‌باشد. به عبارت دیگر درصد قبولی دوره سوادآموزی بیشتر از دوره انتقال است در مجموع دوره‌ها، قبولی زنان بیشتر از مردان (زنان ۷۵٪، مردان ۷۴٪) می‌باشد.

جدول ۱۳- آمار و درصد سوادآموزان قبول شده بزرگسال بر حسب دوره

طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

بزرگسال							سال	ردیف
جمع	انتقال	پنجم	پایانی	تکمیلی	مقدماتی	سوادآموزی		
۹۸۶۸۱۹	۰	۹۸۲۶۳	۱۴۶۵۸۸	۲۶۸۹۴۵	۴۷۳۰۲۳	۰	۸۴	۱
۵۳۲۲۶۴	۰	۳۸۷	۶۳۹۲۱	۲۶۳۷۷۲	۲۰۴۱۸۴	۰	۸۹	۲
۴۰۷۷۵۶	۰	۰	۰	۲۰۹۷۰۶	۲۴۰۷	۱۹۵۶۴۳	۹۰	۳
۳۰۲۵۸۶	۲۷۱۸۸	۰	۰	۶۷۰۹۸	۹۳۲	۲۰۷۳۶۸	۹۱	۴
۱۵۹۳۹۶	۵۷۷۲۴	۰	۰	۰	۰	۱۰۱۶۷۲	۹۲	۵
۲۱۰۶۷۷	۷۶۵۱۵	۰	۰	۰	۰	۱۳۴۱۶۲	۹۳	۶
۶۷۴۷۲۵۵	۱۶۱۴۲۷	۳۰۲۲۹۴	۵۵۵۸۰۳	۲۳۸۱۵۷۵	۲۷۰۷۳۱۱	۶۳۸۸۴۵	جمع	

۱۴-۱-۱- کاهش تبعیض جنسیتی در جمعیت باسواد

در یک دهه گذشته با ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی، فاصله جنسیتی در جمعیت باسواد کاهش یافته است. بطوری که نتایج سرشماری سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ نشان می‌دهد تفاوت نرخ باسوادی در بین زنان

و مردان از ۹ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۷.۸ درصد در سال ۱۳۹۰ تنزل یافته است و برآورد می شود این میزان در سال ۱۳۹۴ به رقم ۵.۹ درصد کاهش یابد.

۱۵-۱-۱- کاهش تبعیض منطقه‌ای در جمعیت باسواد

طبق سرشماری‌های انجام شده سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰، میزان باسوادی مناطق شهری از ۸۸.۶ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۸۸.۳ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. در همین زمان نرخ باسوادی مناطق روستایی در هر دو سرشماری ۷۳.۸ درصد بوده است. به عبارت دیگر میزان افزایش باسوادی در مناطق روستایی ثابت بوده ولی در مناطق شهری حدود ۰.۳ درصد کاهش داشته است. تفاوت درصد باسوادی در بین مناطق شهری و روستایی از ۱۴.۸ درصد به ۱۴.۵ درصد کاهش یافته است. برآورد می شود این میزان در سال ۱۳۹۴ به رقم ۱۰.۹ درصد کاهش یابد.

جدول ۱۴- آمار و درصد سوادآموزان تحت پوشش برحسب جنسیت و گروه سنی

طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

میانگین سنی	گروه سنی					جنس		جمع کل	سال	ردیف
	۵۰ سال و بالاتر	۴۰-۴۹	۳۰-۳۹	۲۰-۲۹	۱۰-۱۹	پسر	دختر			
۲۴.۵	۲۰۷۷۱۹	۲۶۲۵۳۹	۲۳۴۸۹۶	۲۷۰۲۶۰	۲۰۱۱۹۵	۱۷۶۳۶۵	۱۱۰۰۲۴۴	۱۲۷۶۶۰۹	۸۴	۱
۲۶.۱	۵۲۹۸۰	۳۴۹۱۳۶	۳۳۴۶۹۸	۲۰۷۲۳۵	۴۲۰۸۲	۱۵۰۱۸۷	۸۳۶۹۴۴	۹۸۷۱۳۱	۸۹	۲
۳۷.۱	۲۵۲۵۵	۲۸۰۶۰۲	۱۸۵۳۴۹	۱۰۲۰۸۵	۲۹۶۸۱	۱۲۵۹۱۹	۴۹۷۰۵۳	۶۲۲۹۷۲	۹۰	۳
۳۷.۲	۲۴۲۲۳	۲۹۸۱۳۳	۱۹۶۹۴۱	۱۱۱۵۶۵	۲۸۱۲۵	۱۲۹۴۸۹	۵۲۹۶۹۸	۶۵۹۱۸۷	۹۱	۴
۳۷.۹	۳۸۸۳	۱۹۳۸۳۱	۱۱۴۰۶۰	۵۱۳۷۲	۱۱۷۶۲	۷۱۹۵۶	۳۰۲۹۵۲	۳۷۴۹۰۸	۹۲	۵
۳۷.۸	۵۸۳۸	۲۲۱۸۹۳	۱۴۸۲۲۰	۵۸۹۸۹	۱۳۱۶۷	۸۷۰۵۱	۳۶۱۰۵۶	۴۴۸۱۰۷	۹۳	۶
۳۵.۶	۱۰۰۴۸۴۹	۲۹۰۳۵۰۰	۲۶۹۷۹۰۹	۱۹۷۳۸۱۱	۹۲۶۷۸۱	۱۵۰۶۳۰۳	۸۰۰۰۵۴۷	۹۵۰۶۸۵۰	جمع	

جدول ۱۵- آمار و درصد سوادآموزان ۶ ساله و بالاتر تحت پوشش بر حسب جنسیت و منطقه

طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴

ردیف	سال	شهری		روستایی		مرد		زن	
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
۱	۸۴	۴۳.۹	۶۷۵۵۵۹	۵۶.۱	۸۶۴۱۲۳	۱۲.۳	۱۸۹۳۱۱	۸۷.۷	۱۲۵۰۳۷۱
۲	۸۹	۴۰.۹	۴۲۶۰۷۷	۵۹.۱	۶۱۴۴۲۰	۱۴.۷	۱۵۲۷۴۱	۸۵.۳	۸۸۷۷۵۶
۳	۹۰	۴۱.۶	۲۵۹۳۲۹	۵۸.۴	۳۶۳۶۴۳	۳۰.۲	۱۲۵۹۱۹	۷۹.۸	۴۹۷۰۵۳
۴	۹۱	۴۸.۸	۳۲۱۸۸۶	۵۱.۲	۳۳۷۳۰۱	۱۹.۵	۱۲۸۴۶۷	۸۰.۵	۵۳۰۷۲۰
۵	۹۲	۵۰.۴	۱۸۵۸۴۱	۴۹.۶	۱۸۵۸۴۱	۱۹.۲	۷۱۹۵۶	۸۰.۸	۳۰۳۹۵۲
۶	۹۳	۵۱.۶	۲۱۶۸۵۷	۴۸.۴	۲۱۶۸۵۷	۱۹.۴	۸۷۰۵۱	۸۰.۶	۳۶۱۰۵۶
	جمع	۴۰.۶	۴۳۴۰۸۱۰	۵۹.۴	۶۳۴۶۸۴۹	۱۴.۶	۱۵۶۳۰۷۰	۸۵.۴	۹۱۲۴۵۸۹

در روند فعالیت‌های سواد آموزی طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۸۵، نکات زیر مشاهده می‌شود:

- کاهش قدر مطلق بی سوادی در گروه سنی ۱۰ ساله و بالاتر از ۹.۵ میلیون نفر در سال ۱۳۸۵ به ۸.۲ میلیون نفر در سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی در گروه سنی ۱۰ ساله و بالاتر از ۸۴.۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۸۸.۸ درصد در سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی در گروه سنی ۱۰ ساله و بالاتر در مناطق شهری از ۸۸.۶ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۰.۸ درصد در سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی در گروه سنی ۱۰ ساله و بالاتر در مناطق روستایی از ۷۳.۸ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۷۹.۹ درصد سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی مردان در گروه سنی ۱۰ ساله و بالاتر از ۸۸.۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۰.۶ درصد در سال ۱۳۹۴ و افزایش درصد با سوادی زنان در این گروه سنی از ۷۹.۵ درصد سال ۱۳۸۵ به ۸۴.۷ درصد در سال ۱۳۹۴ .
- کاهش قدر مطلق بی سوادی در گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله از ۴.۲ میلیون نفر در سال ۱۳۸۵ به ۲.۶ میلیون نفر در سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی در گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله از ۹۱.۷ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۵ درصد در سال ۱۳۹۴ .
- افزایش درصد باسوادی مردان در گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله از ۹۴.۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۵.۵ درصد در سال ۱۳۹۴ و افزایش درصد باسوادی زنان از ۸۸.۸ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۴.۶ درصد در سال ۱۳۹۴.

- کاهش قدر مطلق بی سوادی در گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله از ۵۹۵۳۴۵ نفر در سال ۱۳۸۵ به ۲۸۱ هزار نفر در برآورد سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی در گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله از ۹۶٫۶ درصد در سال ۱۳۸۵ به حدود ۹۷٫۸ درصد در برآورد سال ۱۳۹۴.
- افزایش درصد باسوادی مردان در گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله از ۹۷٫۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۷٫۶ درصد در سال ۱۳۹۴ و افزایش درصد باسوادی زنان از ۹۶٫۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۹۷٫۹ درصد در برآورد سال ۱۳۹۴.

جدول ۱۶- عملکرد شاخص‌های آموزش و پرورش عمومی

ردیف	هدف کمی/عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه پنجم					رشد/متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	رشد/متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)	
			۱۳۸۹	۱۳۸۴	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲			۱۳۹۳
۱	پوشش تحصیلی واقعی دوره ابتدایی	درصد	۹۷/۲	۹۷/۳	۹۷/۵	۹۷/۶	۹۷/۸	۹۸	۹۸/۲	-۰/۱۴
۲	پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه اول	درصد	۸۸/۳	۸۸/۶	۸۹/۸	۹۲/۳	۹۲/۴	۹۴	۹۴/۳	-۰/۹۸
۳	پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم	درصد	۶۶/۸	۷۱/۳	۷۱/۳	۷۱/۳	۷۱/۴	۷۷/۵	۷۷/۷	۱/۷
۴	نرخ گذر از ابتدایی به متوسطه اول	درصد	۹۷	۹۷/۲	۹۷/۱	۹۷	۹۷	۹۷/۱	۹۷/۲	-۰/۰۲
۵	نرخ گذر از متوسطه اول به متوسطه دوم	درصد	۸۰/۵	۸۶/۲	۸۹/۴	۹۲/۷	۹۴/۱	۹۵	۹۵/۳	۱/۲۸
۶	سهم دانش‌آموزان متوسطه نظری از کل دانش‌آموزان متوسطه	درصد	۷۲/۲	۶۹/۴	۶۵/۳	۶۳/۴	۶۲/۷	۶۱/۳	۶۱/۴	-۱/۲۲
۷	تراکم دانش‌آموز در کلاس ابتدایی	نفر	۲۱/۲	۲۲/۵	۲۲/۷	۲۲/۸	۲۲/۴	۲۳/۸	۲۳/۹	۱/۰۳
۸	تراکم دانش‌آموز در کلاس متوسطه اول	نفر	۲۴/۹	۲۴/۵	۲۴/۵	۲۴/۳	۲۴/۱	۲۴	۲۴/۱	-۰/۰۳
۹	تراکم دانش‌آموز در کلاس متوسطه دوم	نفر	۲۵/۵	۲۴/۳	۲۳/۹	۲۳/۱	۲۲/۹	۲۲/۶	۲۲/۷	-۱/۰۲
۱۰	میانگین سطح تحصیلات معلمان ابتدایی	سال	۱۳/۵	۱۴/۳	۱۴/۳	۱۴/۵	۱۴/۶	۱۴/۹	۱۴/۹	-۰/۸
۱۱	میانگین سطح تحصیلات معلمان متوسطه اول	سال	۱۴/۹	۱۵/۱	۱۵/۲	۱۵/۴	۱۵/۵	۱۵/۶	۱۵/۶	-۰/۵
۱۲	میانگین سطح تحصیلات معلمان متوسطه دوم	سال	۱۶	۱۶/۲	۱۶/۲	۱۶/۳	۱۶/۳	۱۶/۳	۱۶/۳	-۰/۱۲
۱۳	درصد مدارس ایمن از کل مدارس	درصد	۳۳/۸	۴۱/۹	۴۲/۷	۴۷/۳	۴۹/۸	۵۰/۳	۵۰/۵	۳/۴
۱۴	درصد بسیجی جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر	درصد	۸۴/۱	۸۴/۹	۸۵/۳	۸۷/۲	۸۷/۹	۸۸/۶	۸۸/۸	-۰/۱
۱۵	تعداد بیسوادان جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر	میلیون نفر	۹/۵	۹/۳	۸/۷	۸/۵	۸/۴	۸/۲	۸/۱۹	-۱/۲

۱-۲ - مقایسه بین المللی با کشورهای منتخب

شاخص‌ها											کشور	
درصد باسوادی جمعیت ۱۵ سال و بالاتر	میانگین سطح تحصیلات معلمان متوسطه دوم	میانگین سطح تحصیلات معلمان متوسطه اول	میانگین سطح تحصیلات معلمان ابتدایی	نسبت دانش آموز به معلم متوسطه دوم	نسبت دانش آموز به معلم متوسطه اول	نسبت دانش آموز به معلم ابتدایی	نرخ گذر به متوسطه دوم	نرخ گذر به متوسطه اول	پوشش واقعی متوسطه دوم	پوشش واقعی متوسطه اول		پوشش واقعی ابتدایی
۹۸/۹	۱۶/۹	۱۶/۵	۱۶/۳	۱۲/۲۴	۲۱	۲۳	۹۹	۹۹/۱	۹۸/۴	۹۹/۰۲	۹۹/۴۸	کانادا
۹۷/۶	۱۸/۱	۱۷/۷	۱۷/۱	۱۴/۷	۱۴/۷	۱۴/۵	۹۷	۹۸	۸۷	۸۷/۰۹	۹۲/۷۸	امریکا
۹۹/۸	۱۶/۵	۱۶/۳	۱۶	۱۶	۹	۱۳/۲	۹۹/۸	۹۹/۹۳	۸۸/۵۱	۹۵/۴۴	۹۹/۵۱	فنلاند
۹۶/۴	۱۹/۱	۱۸/۲	۱۷/۱	۱۱/۲	۱۴/۷	۱۸/۲	۹۷/۴	۹۰/۸۵	۹۱/۹۴	۹۴/۸۷	۹۸/۳۳	فرانسه
۹۶/۲	۱۶/۸	۱۶/۴	۱۶/۳	۱۴/۳	۱۱/۸	۱۱/۶	۹۸/۸	۹۹/۳۴	۹۸	۹۸/۱	۹۸/۴۷	آلمان
۹۹/۹	۱۶/۵	۱۶/۲	۱۵/۴	۱۱/۱	۸/۵	۹	۹۹/۸	۹۹/۲۵	۹۰/۷۳	۹۸/۷۷	۹۹/۸۶	نروژ
۹۷/۵	۱۸	۱۷/۲	۱۶/۴	۱۰/۵	۱۳	۱۶	۹۹/۵	۹۸/۴	۹۷/۰۷	۹۹/۹۵	۹۹/۹۵	ژاپن
۹۳/۴	۱۷	۱۶	۱۶	۱۴/۸	۱۷/۳	۱۷/۹	۹۹/۳	۹۹/۹۶	۹۰/۷۶	۹۵/۲۳	۹۹/۵۲	کره جنوبی
۷۲/۳	۱۴/۹	۱۴/۷	۱۴/۳	۳۲/۱	۲۹/۸	۳۲/۳	۹۴/۶	۳۹/۸	۴۴/۶	۶۶/۳۶	۸۹/۵۰	هند
۸۶/۸۵	۱۶	۱۴/۹	۱۳/۵	۱۸/۵	۱۶/۳	۲۵/۷	۸۰/۵	۹۳/۱۱	۷۱/۸۸	۸۹/۵۵	۹۸/۶۶	ایران
۹۶/۳۸	۱۷/۴	۱۷/۲	۱۶/۸	۱۷/۵	۱۳/۴	۱۶/۹	۹۱/۹	۹۶/۸	۹۲/۲	۹۴/۳	۹۷/۷	چین
۹۴/۶۴	۱۹/۱	۱۸/۲	۱۷/۵	۲۱/۲	۱۸/۹	۱۱/۸	۹۷/۴	۹۰/۷۵	۵۲/۷۷	۹۰/۲۸	۹۵/۶	مالزی
۵۸/۶۸	۱۴/۶	۱۳/۸	۱۳/۲	۴۱/۷	۱۹/۲	۴۲/۵	۷۶/۶	۸۱/۳۳	۲۹/۲۹	۴۹/۵۵	۷۰/۰۶	پاکستان
۹۵/۵۹	۱۸/۹	۱۸/۶	۱۸/۲	۱۹/۲	۱۸/۱	۱۸/۶	۸۵/۴	۹۸/۳۳	۶۵/۴۸	۸۹/۹	۹۲/۱۲	کویت
۹۷/۷۶	۱۹/۱	۱۸/۷	۱۸/۳	۹/۲	۱۰/۱	۱۰	۹۲/۹	۹۹/۷۶	۹۰/۵	۹۱/۲	۹۳/۳	قطر
۹۴/۶۵	۱۸/۴	۱۷/۹	۱۷/۵	۱۱/۲	۱۰/۶	۱۰/۵	۸۸/۸	۹۶/۳۴	۶۱/۳۴	۷۲/۹	۹۵/۹۸	عربستان سعودی
۹۶/۶۷	۱۵/۶	۱۴/۵	۱۳/۹	۱۷/۸	۲۰/۹	۱۶/۳	۷۹/۴	۹۷	۹۳/۱	۹۴/۲	۹۷/۶	تایلند
۹۵/۰۱	۱۷/۲	۱۶/۸	۱۶/۶	۱۹/۶	۲۰/۶	۱۹/۸	۸۹/۳	۹۸/۳	۷۳/۷۵	۹۴/۹۸	۹۸/۵	ترکیه
۹۶/۸۴	۱۸/۴	۱۸/۳	۱۸/۲	۲۰/۸	۲۰/۵	۲۱/۳	۹۸/۹	۹۹/۷	۹۸/۹	۹۸/۸	۹۹/۲	سنگاپور
۹۳/۸۴	۱۷/۸	۱۷/۹	۱۷/۵	۱۵/۶	۱۴/۱	۱۶/۱	۹۵/۲	۹۹/۹۳	۸۳/۶	۸۵/۸	۸۷/۵۶	امارت متحده عربی

(www.uis.unesco.org)

*منبع: پایگاه داده‌های آموزشی، موسسه آمار یونسکو، ۲۰۱۳

۱-۳ - تنگناها و چالش‌ها

- دسترسی نابرابر به فرصتها و منابع آموزشی (فیزیکی، انسانی و مالی) در اثر پراکندگی جغرافیایی
- باورها و شرایط خاص ناشی از خرده فرهنگ‌ها
- بالا بودن هزینه فرصت آموزش
- محدود بودن زمینه استفاده از روشهای متنوع آموزشی و فراهم کردن امکان دسترسی به فرصت آموزشی
- ناکافی بودن عوامل مدیریتی برای مدیریت منابع انسانی و عدم حاکمیت رویکرد برنامه‌ای در مدیریت منابع انسانی در اختیار
- وجود دیدگاه هزینه ای به آموزش و پرورش به جای دیدگاه سرمایه ای و توسعه‌ای
- اثربخش نبودن نظام ارتقای حرفه ای نیروی انسانی و به‌روزرسانی صلاحیتهای تخصصی معلمان
- نبود سازوکارهای مورد نیاز برای ایجاد انعطاف در مقررات اداری به‌منظور تعویق بازنشستگی معلمان با تجربه و استفاده مؤثر از ظرفیتهای آنان
- تأثیر عوامل محیطی در افزایش نیروی انسانی و برهم خوردن ساختارهای برنامه‌ریزی شده
- کاستی در نگهداشت و جذب منابع انسانی در دوره ابتدایی
- متناسب نبودن محتوای آموزشی با نیازهای جامعه
- ضعف بهره‌مندی کارآمد از روش‌های نوین آموزشی
- متنوع نبودن محیط‌های یادگیری و سنتی بودن روشهای یاددهی - یادگیری
- ضعف نظام آموزشی در ایجاد روحیه جستجوگری و پرسشگری علمی در دانش آموزان
- فقدان استقلال واحدهای اجرایی (مدارس) آموزش و پرورش و ناکارآمدی مدیریت آموزشی
- عدم مشارکت مؤثر خانواده‌ها در اداره و هدایت امور آموزشی و پرورشی
- ناکارآمدی نظام ارزشیابی و امتحانات در سنجش پیشرفت و توانایی های آموزشی کسب شده
- نامتناسب بودن جانمایی و عدم توزیع مکانی مدارس مبتنی بر آمایش سرزمینی

- کمبود فضاهای آموزشی ناشی از توسعه قابل توجه مناطق جدید شهری (شهرک‌ها و پروژه‌های مسکن مهر) و قابل توجه بودن تعداد سکونت‌گاههای غیررسمی و حاشیه‌ای در کشور و کمبود فضاهای آموزشی در آنها
- نبود تعادل و توازن منطقه‌ای در دسترسی به سرانه استاندارد فضاهای آموزشی و پرورشی
- بالا بودن سن مدارس و میزان استهلاك فضاهای موجود و الزام به نوسازی آنها
- وجود تعداد قابل توجهی از فضاهای آموزشی و پرورشی فاقد سند رسمی و وجود معارض (حقیقی و حقوقی)
- نامتناسب بودن فضاهای آموزشی موجود با ساختار جدید آموزشی خصوصاً در دوره ابتدایی و عدم انطباق آنها با رویکرد ایجاد مجتمع‌های آموزشی
- پایین بودن سهم آموزش مهارت‌های اساسی زندگی و عدم انتقال مهارت‌های مورد نیاز برای حضور مؤثر دانش‌آموزان در جامعه
- نبود نظام کارآمد و مبتنی بر همکاری‌های بین بخشی برای سلامت جسمانی و روانی دانش‌آموزان
- وجود مدارس فاقد دسترسی به سامانه‌های سرمایشی/گرمایشی استاندارد، آب آشامیدنی سالم و سرویس بهداشتی استاندارد
- عدم بهره‌برداری کارآمد از فضاهای اردوگاهی و کانون‌های تربیتی دانش‌آموزی
- فقدان تنوع در تأمین منابع مالی مورد نیاز

۲- برنامه راهبردی آموزش و پرورش عمومی

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	تأمین و بسط عدالت دربرخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت	کاهش نابرابری در استان‌های کشور با اولویت استان‌های نابرخوردار (بر اساس شاخص‌های آموزشی)
۲	ارتقاء کیفیت تعلیم و تربیت	ارتقای کیفیت عوامل آموزشی، بهبود فرآیندها، محتوی و خروجی‌ها
۳	بازنگری و بازمهندسی ساختارها، رویه‌ها و روش‌ها	ساماندهی نیروی انسانی و بازنگری در ساختارهای اداری و مدیریتی استقرار متوازن و یکپارچه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش متناسب با زمان و مکان
۴	ارتقاء منزلت اجتماعی و جایگاه حرفه‌ای سرمایه انسانی آموزش و پرورش با تاکید بر نقش الگویی و جایگاه معلم	- ارتقای نظام تربیت معلم - ارتقای جایگاه معلمان در جامعه و بازنگری در سیاست‌های سرمایه انسانی

اهداف کمی

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های						
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت	درصد	نرخ پوشش نوازمان در دوره پیش از دبستان	۵۲	۵۴	۶۲	۶۹	۷۲	۷۴	۷۵
		درصد	پوشش تحصیلی واقعی دوره ابتدایی	۹۸	۹۸	۹۸/۲	۹۸/۴	۹۸/۶	۹۸/۸	۹۹
		درصد	پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه اول	۸۳	۸۳	۸۵	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
		درصد	پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم	۷۶	۷۶	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲
۲	ارتقاء کیفیت تعلیم و تربیت	درصد	درصد باسوادی جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر	۸۸/۶	۸۸/۶	۸۹	۸۹/۵	۹۰	۹۱	۹۲
		درصد	سهم دانش‌آموزان غیر دولتی از کل دانش‌آموزان	۱۰/۵	۱۰/۵	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
		درصد	درصد دانش‌آموزان رشته‌های نظری از کل دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه	۶۱/۶	۶۱/۳	۶۱/۳	۶۱	۶۰/۵	۶۰	۵۹
		درصد	نرخ گذر ظاهری از دوره ابتدایی به متوسطه اول	۹۴/۲	۹۴/۲	۹۵	۹۵/۵	۹۶	۹۶/۵	۹۷

امور فرهنگی، علمی و فناوری / آموزش □ ۲۴۷

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های		سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
		درصد	نرخ گذر ظاهری از دوره متوسطه اول به متوسطه دوم	۹۲	۹۲	۹۲/۵	۹۳	۹۴	۹۴/۵	۹۵
		درصد	نرخ تکرار پایه در دوره ابتدایی	۱/۴	۱/۴	۱/۲	۱	-/۸	-/۷۵	-/۷
		درصد	نرخ تکرار پایه در دوره متوسطه اول	۱/۷	۱/۷	۱/۵	۱/۳	۱/۲	۱/۱	۱
۳	بسیارزنگری و بازمهندسی ساختارها، رویه‌ها و روش‌ها	نفر	بهبود شاخص نسبت دانش‌آموز به معلم در دوره ابتدایی	۲۲/۶	۲۳	۲۵	۲۶/۴	۲۶/۹	۲۷/۲	۲۶
		نفر	بهبود شاخص نسبت دانش‌آموز به معلم در دوره متوسطه اول	۱۵/۳	۱۵	۱۵/۸	۱۶/۴	۱۷	۱۷/۳	۱۷/۵
		نفر	بهبود شاخص نسبت دانش‌آموز به معلم در دوره متوسطه دوم	۱۵/۲	۱۵/۵	۱۵/۸	۱۶/۲	۱۶/۷	۱۷/۳	۱۸
۴	ارتقاء منزلت اجتماعی و جایگاه حرفه‌ای سرمایه انسانی آموزش و پرورش یا تاکید بر نقش الگویی و جایگاه معلم	درصد	سهیم جذب دانش‌آموخته‌ی واجد شرایط سایر دانشگاه‌ها برای تربیت حرفه‌ای در دانشگاه فرهنگیان از کل ظرفیت دانشگاه	۰	۵	۱۱	۱۹	۲۵	۳۲	۲۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	کاهش نابرابری در استان‌های کشور با اولویت استان‌های ناپروردار (بر اساس شاخص‌های آموزشی)	تهیه بسته‌های برنامه‌ای خاص برای مناطق و استان‌های ویژه و دارای محرومیت آموزشی	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش پوشش تحصیلی و جذب افراد بازمانده از تحصیل از طریق: طرح مدارس روستا مرکزی و مدارس شبانه روزی - ارتقا شاخص پوشش تحصیلی استان‌هایی که نرخ پوشش تحصیلی آنها کمتر از میانگین کشوری است - توانمندسازی دختران مناطق روستایی - توسعه مدارس هوشمند - توسعه محتوای الکترونیکی و یادگیری مجازی دانش‌آموزان، معلمان و اولیاء - توسعه آموزش از راه دور
		اولویت‌بخشی به آموزش ابتدایی در تامین و تخصیص منابع و تقویت نگاه تخصصی و زیربنایی به این دوره تحصیلی به‌ویژه در مناطق محروم	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه کمی و کیفی دوره پیش دبستان - انسداد ورودی به بی سوادی - بهبود توسعه آموزش و پرورش مناطق کمتر توسعه یافته و عشایری - ارتقای کیفیت آموزشی در کلاسهای چند پایه
۲	ارتقای کیفیت عوامل آموزشی، بهبود فرایندها، محتوی و خروجی‌ها	توسعه متوازن و عادلانه، مقاوم سازی و نوسازی فضاهای آموزشی، پژوهشی، پرورشی، ورزشی و بهداشتی متناسب با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و اقتضات فرهنگ اسلامی - ایرانی، برنامه‌های درسی و تربیتی و شرایط اقلیمی و فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> - تخریب و بازسازی مدارس خطر آفرین و مقاوم‌سازی مدارس بدون استحکام - احداث کلاسهای جدید تا تیل به تراکم استاندارد دانش‌آموزان در سراسر کشور - احداث و تکمیل نمازخانه - کتابخانه، استخر و سالنهای ورزشی
		متناسب سازی حجم و محتوای منابع درسی و ساعات و روزهای آموزشی با توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان	<ul style="list-style-type: none"> - تحول در برنامه‌های درسی و مواد آموزشی و تربیتی - سازماندهی منابع و رسانه‌های آموزش و تربیتی - تحول در برنامه‌های پژوهشی - بهینه سازی و افزایش بهره‌وری مدیریت و منابع در واحدهای آموزشی

۲۴۸ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		ایجاد نظام رتبه‌بندی مدارس و موسسات آموزشی و پرورشی به منظور شفاف سازی عملکرد و ارتقای کیفیت و تقویت انگیزه های رقابت منطقی و علمی	- اجرای نظام رتبه بندی مدارس و موسسات آموزشی و پرورشی
		تقویت ایمان، بصیرت دینی و باور به ارزش‌های انقلاب اسلامی و توانمندسازی مربیان و دانش آموزان برای وفاداری و حمایت آگاهانه از این ارزش‌ها	- ارتقای آموزش های قرآنی - تعمیق، توسعه و گسترش برنامه های قرآنی - تقویت آداب و مهارت های زندگی و توانایی حل مسائل و عمل به آموخته ها
		تنوع بخشی به محیط‌های یادگیری در فرآیند تعلیم و تربیت دانش آموزان	- ساماندهی تجهیزات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری موجود - ترویج استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات - اتصال مدارس به اینترنت ملی
		- کیفیت بخشی فرآیندهای یاددهی یادگیری با تکیه بر استفاده هوشمندانه از فناوری‌های نوین - ارتقاء نظام بودجه‌ریزی به منظور ارتقاء بهره‌وری و مدیریت هزینه	- اتصال مدارس به اینترنت ملی - حاکمیت روش های فعال در یادگیری - بهبود مدیریت آموزشی با تأکید بر منابع انسانی - استقرار نظام بودجه‌ریزی عملی در آموزش و پرورش
		توسعه فرهنگ اقامه نماز و اهتمام به برپایی نماز جماعت در مدرسه و تقویت انس با قرآن در دانش آموزان	- توجه به امور پرورشی و تربیتی دانش آموزان (ارائه برنامه های جامع آموزش قرآن و برنامه تلفیقی با اهداف قرآن) - توانمندسازی مربیان در ارائه آموزه های قرآنی
		تنظیم و اجرای برنامه جامع کارآفرینی و مهارت آموزی برای تمام دوره های تحصیلی به ویژه در دوره دوم متوسطه	- تقویت فعالیت تشکلهای علمی دانش آموزی - برگزاری المپیادها و جشنواره های مهارت در سطح مدارس
		ایجاد شبکه های پژوهشی دانش آموزی درون ساختار نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی با استفاده از فناوری‌های نوین	- انجام، مدیریت و حمایت از پژوهش های بنیادی، توسعه ای و کاربردی مربوط به آموزش و پرورش
		طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه محور بر اساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره های تحصیلی	- تولید رهنمای برنامه درسی - تولید بسته های آموزشی مورد نیاز دوره های مختلف تحصیلی - طراحی، بازنگری و استقرار فرآیند نظام برنامه ریزی درسی - نیازسنجی، ارزشیابی و اعتبار بخشی تولیدات و محصولات سازمان پژوهش
		حاکمیت برنامه محوری به جای کتاب محوری و تولید بسته آموزشی در برنامه های درسی با رعایت اصل معلم محوری	- ادغام دروس همنام رشته های مختلف در پایه های یکسان در مدارس زیر حد نصاب
		مشارکت فعال در تعاملات بین المللی و ارتقای جایگاه ایران در ارزیابی های کیفیت جهانی	- مشارکت فعال با سازمان های جهانی و منطقه ای - مشارکت فعال در اجرای برنامه ها و تهیةت جهانی بویژه اهداف توسعه پایدار و آموزش ۲۰۳۰ - تلاش برای بهبود مستمر رتبه جمهوری اسلامی در رده بندی های جهانی آموزشی - توسعه شبکه مدارس بین المللی جهت انعکاس ظرفیت های آموزشی کشور
		تاکید بر معلم مداری و معلم پژوهی در رابطه با معلم و دانش آموز در عرصه تعلیم و تربیت	- ارتقاء دانش، بینش و مهارت های پژوهشی در معلمان - توسعه ظرفیت های اقدام پژوهشی در بین معلمان کشور - ایجاد و راه اندازی شبکه معلمان پژوهنده
۳	ساماندهی نیروی انسانی و بازنگری در ساختارهای اداری و مدیریتی	برنامه محوری در ساماندهی و بکارگیری اثربخش منابع انسانی و توزیع عادلانه آن در مدارس سراسر کشور	- ابتای هر گونه ابلاغ یا اشتغال به اجرای عملیاتی سامانه بکنای نوین (رسولتی جدید) و ارتباط آن با پایگاه های پرسنلی و حقوق نیل به سمت سامانه یکپارچه مالی - اداری و وزارت آموزش و پرورش با ارتباط بر خط با پایگاه های سازمان مدیریت و ثبت احوال

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		اصلاح ساختار اجرایی و کاهش تعداد واحدهای اداری به منظور مدیریت کارآمد و اثربخش	<ul style="list-style-type: none"> - انتقال دانش آموزان مازاد بر حد نصاب کلاسها که منجر به تقسیم کلاس می شوند به مدارس غیرانتفاعی با بسته حمایتی - متوازن کردن تراکم دانش آموزان مدارس شبانه روزی با عادی به صرفه جویی نیروی انسانی منجر می شود
		افزایش نقش شوراهای آموزش و پرورش استانها و مناطق در برنامه ریزی، تامین منابع و امکانات	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه الگوی مبتنی بر توان مناطق آموزشی در استانها بر اساس ظرفیتها و اختیارات پیش بینی شده در قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش
		متناسب سازی اختیارات مدارس با قوانین و مقررات موضوعه	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد دستورالعمل نوین مالی مدارس و حساب یکپارچه در مدارس سراسر کشور (نظارت توأم با اختیار) - تسری طرح تعالی مدارس به حداقل ۳۰ درصد از مدیران مدارس سراسر کشور
	- ارتقای نظام تربیت معلم	طراحی نظام جامع تربیت معلم از طریق دانشگاه فرهنگیان با تمرکز بر تربیت آموزگار دوره ابتدایی و متوسطه اول و تربیت دبیران سایر مقاطع آموزشی با همکاری سایر دانشگاه‌های کشور از بین فارغ التحصیلان آنان	<ul style="list-style-type: none"> - احصاء شاخص های طبقه بندی مشاغل در آموزش و پرورش بر اساس اسناد تحولی
		استقرار نظام شایستگی های حرفه‌ای و اعتقادی مدیران و معلمان و فراهم آوردن سازو کارهای اجرایی برای مشارکت فعال و موثر در تعلیم و تربیت	<ul style="list-style-type: none"> - بازبینی و اجرای طرح طبقه بندی مشاغل در آموزش و پرورش - تبیین شاخصهای احراز صلاحیتهای علمی و حرفه‌ای با توجه به رسته های شغلی - تعریف استانداردها برای هریک از رشته‌ها و رسته‌های شغلی
۴	- ارتقای جایگاه معلمان در جامعه و بازنگری در سیاست‌های سرمایه انسانی	ایجاد سازو کارهای لازم برای تقویت جایگاه و منزلت فرهنگی و اجتماعی معلمان، باز مهندسی سیاست‌ها و اصول حاکم بر شیوه‌های جذب، تربیت و نگهداشت معلمان با تاکید بر انطباق سطح شایستگی های حرفه‌ای معلمان در سطح ملی و جهانی، بهره‌مندی مناسب از بازنشستگان آموزش و پرورش و تجارب مفید آنان و استفاده بهینه از دانش و تجربه نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش	<ul style="list-style-type: none"> - احصاء شاخص های طبقه بندی مشاغل در آموزش و پرورش بر اساس اسناد تحولی - باز بینی و اجرای طرح طبقه بندی مشاغل در آموزش و پرورش - تبیین شاخصهای احراز صلاحیتهای علمی و حرفه‌ای با توجه به رسته های شغلی - تعریف استانداردها برای هریک از رشته ها و رسته‌های شغلی - بازتعریف عناوین و به روز رسانی آنها در هریک از رشته ها و رسته های شغلی و تدوین آیین نامه و دستورالعمل اجرایی - اجرای شرایط جدید احراز مشاغل در پست های اداری و و آموزش با توجه به قانون طرح طبقه بندی مشاغل - اجرای شرایط جدید احراز مشاغل در پست های اداری و آموزش با توجه به قانون طرح طبقه بندی مشاغل

الزامات

- بسیج و تمرکز امکانات در اختیار برای اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
- تدوین الگوی توسعه آموزشی در مناطق محروم
- هدفمند کردن نظام توزیع و مصرف اعتبارات تخصیص یافته به‌ویژه سرانه مدارس، بر اساس شرایط منطقه‌ای و مقطع آموزشی
- تدوین راهکارهای افزایش بهره‌وری در به‌کارگیری منابع (انسانی، مالی و فیزیکی) و اولویت‌بندی پرداخت‌ها بر اساس شایستگی حرفه‌ای عوامل اداری، آموزشی و پرورشی
- تدوین الگوی «نظام تضمین کیفیت» فعالیت‌های آموزشی و پرورشی
- اصلاح ساختار اجرایی از طریق کاهش واحدهای اداری و منطقی کردن تعداد پست‌ها در حوزه اداری و ستادی

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی از محل درآمدهای عمومی

میلیارد ریال

ردیف	هدف کمی	از محل درآمدهای عمومی				
		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
	جمع					
۱	نرخ پوشش نوآموزان در دوره پیش از دبستان	۵۰۰	۵۶۰	۶۳۰	۷۰۰	۸۰۰
۲	پوشش تحصیلی واقعی دوره ابتدایی	۱۲۱۸۰۰	۱۳۷۲۰۰	۱۵۴۰۰۰	۱۷۲۰۰۰	۱۹۳۰۰۰
۳	پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه اول	۵۶۰۰۰	۶۳۰۰۰	۷۰۰۰۰	۷۹۰۰۰	۸۸۵۰۰
۴	پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم	۵۸۶۱۶	۶۴۳۸۴	۷۲۰۹۴	۸۱۱۰۵	۹۰۳۰۸
۵	درصد باسوادی جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر	۳۳۰۵	۳۷۰۰	۴۲۰۰	۴۶۵۰	۵۲۰۰
۶	سهم دانش‌آموزان غیر دولتی از کل دانش‌آموزان	۷۰۳۰	۸۰۰۰	۹۰۰۰	۹۹۰۰	۱۱۰۰۰
۷	نرخ گذر ظاهری از دوره ابتدایی به متوسطه اول	۱۸۰۰	۲۰۰۰	۲۳۰۰	۲۵۵۰	۲۹۰۰
۸	نرخ گذر از دوره متوسطه اول به متوسطه دوم	۸۱۰	۹۰۰	۱۰۰۰	۱۲۰۰	۱۳۰۰
۹	کاهش نرخ تکرار پایه در دوره ابتدایی	۱۶۵۰	۱۸۵۰	۲۱۰۰	۲۳۰۰	۲۶۰۰
۱۰	کاهش نرخ تکرار پایه در دوره متوسطه اول	۱۵۰۰	۱۷۰۰	۱۹۰۰	۲۱۰۰	۲۴۰۰
۱۱	توسعه فعالیت‌های پرورشی و تربیت‌بدنی	۲۶۰۰	۲۹۰۰	۳۳۰۰	۳۶۵۰	۴۱۰۰

از محل درآمدهای عمومی						هدف کمی	ردیف
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵		
۴۷۸۰۰+	۱۱۸۰۰	۱۰۵۰۰	۹۵۰۰	۸۵۰۰	۷۵۰۰	ارتقا کیفیت فعالیت‌های آموزشی و پرورشی	۱۲
۳۲۸۹	۸۸۹	۷۰۰	۶۵۰	۵۵۰	۵۰۰	توسعه عدالت آموزشی	۱۳
۱۶۷۴۶۸۰.۴	۴۱۴۷۹۷.۰	۳۷۰۳۵۴.۵	۳۳۰۶۷۳.۶	۲۹۵۲۴۴.۳	۲۶۳۶۱۱.۰	جمع اعتبارات هزینه‌ای	
						اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای	
۸۹۸۱۵.۴	۲۳۶۴۷.۰	۲۰۳۸۵.۳	۱۷۵۷۳.۵	۱۵۱۴۹.۶	۱۳۰۶۰.۰	نوسازی، توسعه و تجهیز فضاهای آموزشی و پرورشی	۱۴
۱۷۶۴۴۹۵.۸	۴۳۸۴۴۴.۰	۳۹۰۷۳۹.۸	۳۴۸۲۴۷.۱	۳۱۰۳۹۳.۹	۲۷۶۶۷۱.۰	جمع کل	

* هزینه‌های توسعه آموزش‌های متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش در قسمت مربوط به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ارائه شده است

شیوه تامین منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی در برنامه ششم

(میلیارد ریال)

هدف کمی	از محل درآمد اختصاصی	از محل منابع داخلی شرکت‌های دولتی	از محل تسهیلات بانکی	صندوق توسعه ملی	منابع مالی خارجی				از محل سایر منابع	کل منابع مورد نیاز
					سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	فاینانس خارجی و صکوک ارزی	فرازادگی مشارکتی	بازار سرمایه		
۱	۲۵۰								۱۱۵۰	
۲			۱۰۰۰						۳۰۰۰۰	
۳									۱۱۶۰۰۰	

نرخ پوشش
نوآموزان در دوره
پیش از دبستان

سهم دانش‌آموزان
غیر دولتی از کل
دانش‌آموزان

نوسازی، توسعه و
تجهیز فضاهای
آموزشی و پرورشی

آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی

یونسکو در آخرین تعریف خود از آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی (TVET)^۱ چنین آورده است: «آموزش فنی و حرفه‌ای علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه فناوری‌ها، علوم وابسته به آنها و کسب مهارت‌های عملی و دانش مربوط به مشاغل در بخش‌های گوناگون اقتصادی و اجتماعی را در بر می‌گیرد. این آموزش افراد را برای احراز شغل و کسب و کار آماده می‌کند، همچنین بهره‌وری شاغلین را در انجام کار افزایش می‌دهد یا مهارت‌هایی ایجاد می‌کند که موجب کاهش مخارج و افزایش کیفیت زندگی می‌شوند.»

آموزش فنی و حرفه‌ای به دو صورت رسمی و غیررسمی شناخته شده است:

آموزش فنی و حرفه‌ای رسمی در چهارچوب نظام آموزش رسمی کشور و در مدارس و مؤسسات آموزش عالی ارائه می‌شود و به اخذ مدرک تحصیلی رسمی منتهی می‌گردد. این آموزش در سطوح مختلفی که به تدریج پیچیده‌تر و تخصصی‌تر می‌شوند طرح‌ریزی می‌گردد و اتمام موفقیت‌آمیز هر سطح، مجوز ورود به سطح بالاتر است.

آموزش فنی و حرفه‌ای غیررسمی که می‌توان آن را «مهارت‌آموزی» نیز عنوان نمود، در خارج از نظام آموزش رسمی کشور به صورت پیوسته یا متناوب و طبق برنامه معین عرضه می‌شود و به اخذ گواهی‌نامه مهارت می‌انجامد.

یکی از ویژگی‌های فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی گستردگی ساختار اجرائی، تعدد دستگاه‌های مجری و تنوع در نظام‌های آموزشی می‌باشد. به نحوی که در حال حاضر بیش از دهها هزار واحد آموزشی دولتی و غیردولتی، در سطوح مختلف، اجرای این آموزش را بر عهده دارند. دستگاه‌های دولتی فعال در فصل آموزش فنی و حرفه‌ای دولتی و غیردولتی به تفکیک رسمی (متوسطه و عالی) و غیررسمی به شرح زیر است:

در حوزه آموزش رسمی متوسطه وزارت‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی، جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در حوزه آموزش رسمی عالی دانشگاه جامع علمی کاربردی، وزارت‌های آموزش و پرورش (دانشگاه‌های فرهنگیان و شهید رجایی)، علوم، تحقیقات و فناوری (دانشگاه فنی و حرفه‌ای، دانشگاه جامع علمی - کاربردی، مؤسسات آموزش عالی غیردولتی)،

^۱-Technical and Vocational Education and Training (TVET)

بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی و سایر دستگاه‌های اجرایی مانند جهاد کشاورزی، صنعت و معدن و ... فعال هستند.

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، وزارت صنعت، معدن و تجارت، آموزش و پرورش (مراکز آموزش ضمن خدمت)، جهاد کشاورزی، فرهنگ و ارشاد اسلامی و نیز سایر دستگاه‌های اجرایی مجری آموزش ضمن خدمت کارکنان در حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای غیررسمی فعالیت می‌کنند.

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی

رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه چهارم		تغییرات	هدف کمی / عنوان شاخص
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		۱۳۸۹	۱۳۸۴		
۰/۳		۶۹۰۹۸۴	۷۶۳۸۵۰	۷۵۶۰۲۵	۶۸۴۵۶۲	-۳/۵	۶۷۴۴۳۳	۸۰۵۹۴۲	هنرجو	تعداد هنرجویان پایه‌های دوم و سوم دولتی و غیردولتی شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
۱/۶		۳۸۷۴	۴۱۴۶	۴۱۴۳	۳۶۹۳	-۰/۴	۳۵۳۱	۳۶۰۸	درصد	سهم هنرجویان پایه‌های دوم و سوم شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش از مجموع دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره متوسطه
۱/۵		۳۵۰۶۳۳	۳۷۷۱۴۱	۳۷۱۹۵۹	۳۴۹۷۷۸	-۵/۵	۳۳۴۴۹۸	۳۱۰۵۲۶	هنرجو	تعداد هنرجویان دختر دولتی و غیردولتی پایه‌های دوم و سوم شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
۵		۴۰۹۸۲	۴۲۰۷۶	۴۰۴۶۸	۳۵۴۰۲	-۹/۷	۳۵۹۶۰	۵۹۹۵۳	هنرجو	تعداد هنرجویان غیردولتی پایه‌های دوم و سوم شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
۱/۲		۳۶۳۷	۳۶۳۸	۳۵۹۷	۳۵۰۳	-۲	۳۴۷۷	۳۸۵۳	درصد	سهم هنرجویان دختر پایه‌های دوم و سوم شاخه کاردانش و فنی و حرفه‌ای از مجموع دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره متوسطه
۷/۳		۷۰۰۰۴	۷۰۰۸۴	۶۷۶۸۸	۵۶۶۳	۳/۴	۶۰۰۷۵	۵۰۱۳۸	تعداد	تعداد هنرستانهای دولتی و غیردولتی شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
-۱۸/۹		۲۹۶۰	۲۸۶۸	۲۵۹۸	۵۵۵۶	-۱/۲	۳۳۱۵	۲۴۵۵	تعداد	تعداد هنرستانهای دخترانه شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
۱		۹۹۷	۹۶۹	۹۴۸	۹۶۷	-۱۱/۹	۵۰۲	۹۴۸	تعداد	تعداد هنرستانهای غیردولتی شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش
-۱۲/۶		۳۳۱۸۳۴	۳۵۱۳۸۶	۳۷۴۳۹۲	۳۸۲۱۹۹	۶/۵	۶۱۹۵۳۷	۴۵۲۸۰۷	هزار نفر ساعت	میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای (دولتی و غیردولتی)*

۲۵۶ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

رشد متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)	سال های برنامه پنجم					رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه چهارم		واحد اندازه گیری	هدف کمی / عنوان شاخص
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		۱۳۸۹	۱۳۸۴		
	-۲۰/۹		۱۵۸,۴۱۹	۱۷۹,۲۹۴	۱۶۵,۵۴۸		۳۲۰,۶۱۴	۷/۲		
-۹/۶		۴۹.۲	۵۱	۴۴.۲	۶۶.۵	۰/۷	۶۹.۹	۶۷.۶	درصد	سهم آموزش غیردولتی از کل آموزش غیررسمی فنی و حرفه ای
-۱۳/۱		۱۳.۵	۱۴.۷	۱۵.۹	۲۰.۶	۵/۹	۳۵.۹	۱۹.۴۴	ساعت	میزان آموزش غیررسمی به جمعیت فعال
۴/۳		۶۷۳	۶۷۳	۶۳۵	۵۹۵	۴/۹	۵۹۶	۵۱۶	مرکز	تعداد مراکز ثابت آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه ای
۴/۶		۱۱۹۰۲	۱۲۰۱۷	۱۱۷۴۰	۱۰۴۰۴	۹/۴	۱۵۱۴۷	۱۱۵۶۲	آموزشگاه	تعداد آموزشگاه های آزاد فنی و حرفه ای
-۲/۸		۵۸.۳	۵۷.۶	۵۸.۳	۶۲.۴	-	-	-	درصد	سهم آموزش غیررسمی فنی و حرفه ای در زمینه صنعت (سازمان آموزش فنی و حرفه ای)
۱۵/۹		۴۳.۹	۴۶.۲	۳۳.۳	۲۸.۲	-	-	-	درصد	سهم آموزش غیررسمی فنی و حرفه ای در زمینه خدمات (سازمان آموزش فنی و حرفه ای)
۷		۱۰.۳	۹.۹	۹.۴	۸.۴	-	-	-	درصد	سهم آموزش غیررسمی فنی و حرفه ای در زمینه کشاورزی (سازمان آموزش فنی و حرفه ای)
۲۶/۳		۵۸۰۷	۵۵۷۲.۲	۴۴۵۷	۲۸۸۲	۳۱/۲	۱۹۳۴.۷		هزار نفر ساعت	میزان آموزش فنی و حرفه ای غیررسمی به آسیب دیدگان اجتماعی و افراد در معرض آسیب اجتماعی (دولتی و غیردولتی)
۳/۱		۱۰۹۶۰۲۸	۱۰۴۳۷۶۵	۹۲۳۳۱۱	۱۰۰۰۱۶۴	۷/۹	۱۰۵۳۰۸۶	۷۳۰۹۲۶	دانشجو	تعداد دانشجویان کاردانی
-۶/۱		۳۱.۵		۳۲.۱	۳۸.۱	-۲/۵	۳۷.۶	۴۲.۶	درصد	سهم دانشجویان کاردانی دختر از کل دانشجویان کاردانی
-۶/۲		۴۰.۴		۴۷.۴	۴۸.۹	-۴/۹	۴۷.۸	۶۱.۳	درصد	سهم دانشجویان کاردانی غیردولتی از کل دانشجویان کاردانی
۰/۱		۲۲.۸	۲۲.۳	۲۱.۳	۲۲.۷	-۲/۱	۲۵.۶	۲۹.۹	درصد	سهم دانشجویان کاردانی از کل دانشجویان

* آموزش غیررسمی فنی و حرفه ای دولتی شامل آموزش های سازمان آموزش فنی و حرفه ای، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، وزارت نیرو، جهاد کشاورزی و تعاون می باشد. آموزش کوتاه مدت کارکنان دولت در این آمار منعکس نشده است.

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود

عملکرد آموزش غیررسمی

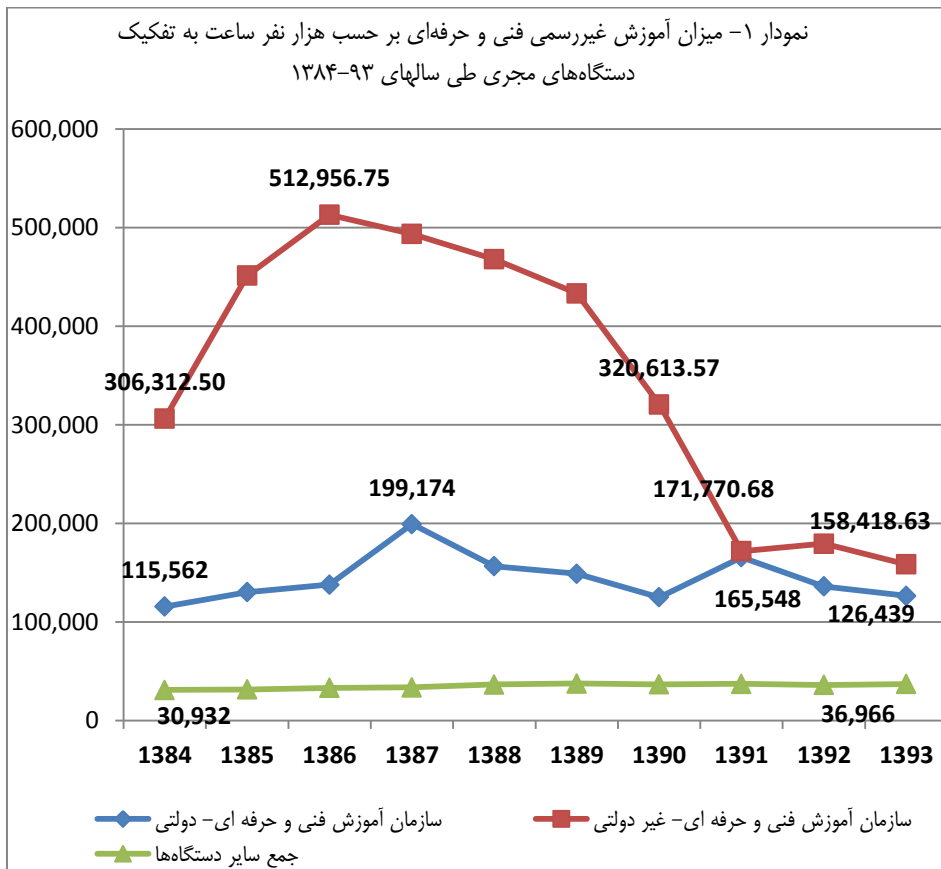
میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای اعم از دولتی و غیردولتی طی سال‌های برنامه چهارم توسعه با ۶/۵ درصد رشد متوسط سالانه از ۴۵۲/۸ میلیون نفر ساعت به ۶۱۹/۵ میلیون نفر ساعت افزایش یافته است. این آموزش‌ها طی سال‌های برنامه پنجم در مجموع با کاهش ۱۲/۶ درصدی روبرو بوده و از ۴۸۲/۲ میلیون نفر ساعت به ۳۳۱/۸ میلیون نفر ساعت تنزل یافته است. میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای بخش غیردولتی که توسط آموزشگاه‌های آزاد ارائه شده طی برنامه چهارم با ۷/۲ درصد رشد و طی سال‌های برنامه پنجم با ۲۱ درصد کاهش روبرو بوده است. در سال‌های برنامه چهارم حدوداً ۳/۴ از آموزش‌ها توسط بخش غیردولتی ارائه شده و این سهم در سال‌های برنامه پنجم به ۱/۲ کاهش یافته است. شاخص میزان آموزش غیررسمی به جمعیت فعال در طی برنامه چهارم با رشد ۶ درصدی از ۱۹/۴ ساعت به ۲۶ ساعت به ازای هر نفر جمعیت فعال رسیده اما طی سال‌های برنامه پنجم به ۱۳/۵ ساعت کاهش یافته است. علاوه بر کاهش میزان عرضه آموزش‌ها، افزایش نسبی جمعیت فعال در کاهش این شاخص مؤثر بوده است. عملکرد آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای به تفکیک دستگاه اجرایی به شرح زیر می‌باشد.

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای

- میزان آموزش سازمان طی دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ از ۱۱۵ میلیون نفر- ساعت در ابتدای دوره به ۱۴۸ میلیون نفر- ساعت در سال پایه برنامه پنجم رسیده، سپس با روند کاهشی به ۱۲۶ میلیون نفر- ساعت در انتهای دوره رسیده است.
- تعداد مراکز ثابت سازمان از ۵۱۶ واحد در سال ۱۳۸۴ به ۶۷۳ واحد در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.
- تعداد آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای از ۱۱.۵۶۲ واحد در ابتدای دوره به ۱۱.۹۰۲ واحد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. متوسط زیربنای آموزشی این آموزشگاه‌ها ۱۲۰ مترمربع است. بالاترین میزان آموزش این آموزشگاه‌ها به میزان ۵۱۳ میلیون نفر-ساعت در سال ۱۳۸۶ بوده است و از سال

یادشده با روند نزولی به ۱۵۸ میلیون نفر-ساعت کاهش یافته است. سهم زنان در آموزش غیردولتی همواره بیش از ۶۰ درصد بوده، در سال پایان دوره به ۷۶ درصد افزایش یافته است.

در آموزش‌های سازمان در ۴ سال پایانی برنامه پنجم، سهم آموزش زمینه صنعت از ۶۳ درصد به ۵۸ درصد کاهش و در مقابل سهم آموزش خدمات و کشاورزی به ترتیب با ۱۶ و ۷ درصد رشد مواجه بوده است. در آموزش غیردولتی آموزش زمینه خدمات، فعالیت غالب است و سهمی بین ۷۱ تا ۸۲ درصد دارد.

- آموزش شاغلان صنعت و آموزش صنوف در دوره یادشده به ترتیب از ۲/۵ تا ۱۰ میلیون نفر-ساعت و ۱/۳ تا ۵/۴ میلیون نفر- ساعت متغیر بوده است. علیرغم تلاش صورت گرفته سرانه آموزش (مجموع شاغلین صنعت و صنوف) در سال پایانی دوره کمتر از دو ساعت بوده است.
- آموزش آسیب‌دیدگان اجتماعی و افراد در معرض آسیب از حدود ۶۵۰ هزار نفر- ساعت در سال ۱۳۸۵ به ۵/۸ میلیون نفر- ساعت در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

وزارت جهاد کشاورزی

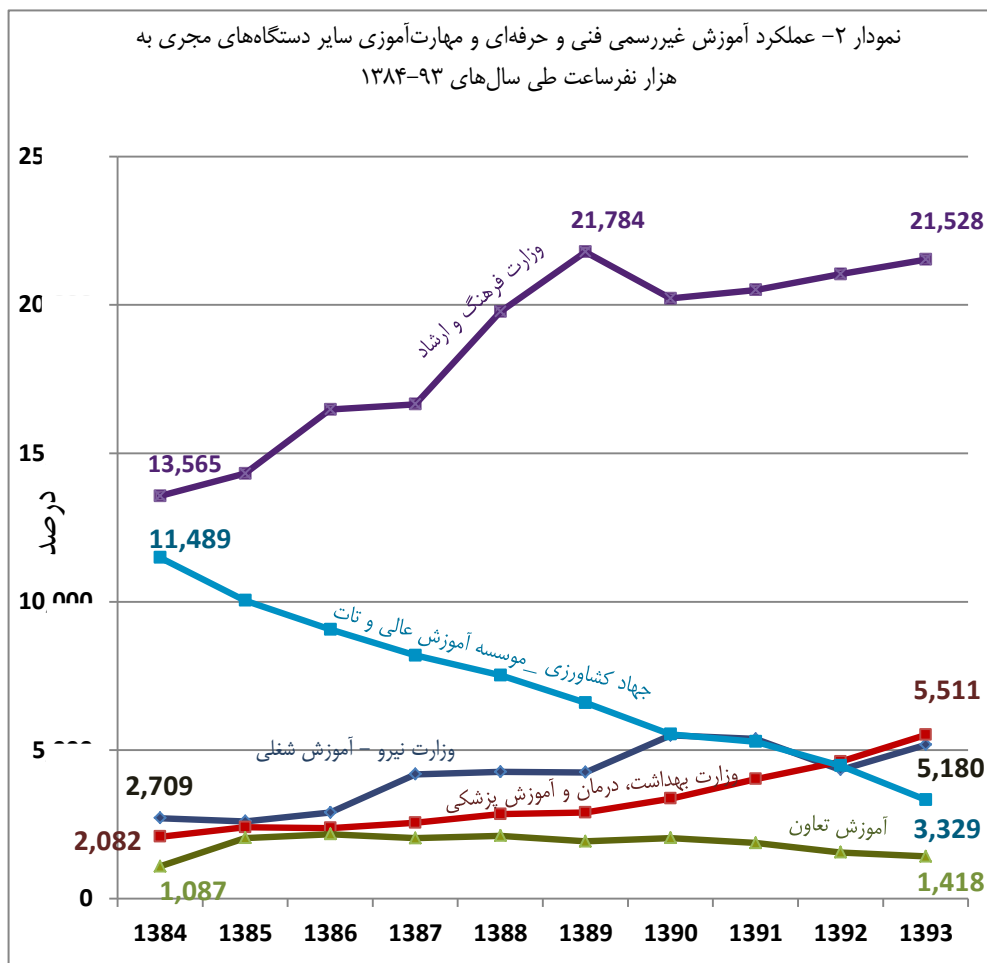
- وزارت جهاد کشاورزی دارای ۶۷ مرکز آموزش کشاورزی، ۷ هنرستان کشاورزی، ۴ مرکز آموزش کشاورزی وابسته به سازمان تعاون روستایی و ۲ مرکز وابسته به سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری است.
- سهم بخش کشاورزی از کل تولید کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ بین ۵/۵ تا ۷/۵ درصد به قیمت ثابت بوده است و سهم شاغلین بخش کشاورزی از کل شاغلین کشور در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۲۳، ۱۸ و ۱۹ درصد بوده است. جمعیت باسواد بهره‌بردار، ۶۳ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۳۱ درصد تحصیلات راهنمایی و متوسطه و فقط ۶ درصد دارای مدرک کاردانی و بالاتر هستند که تحصیلات ۷۶ درصد آنها غیرمرتبط با بخش کشاورزی است.
- در سال ۱۳۹۲ سرانه آموزش بهره‌برداران کشاورزی ۳۲ دقیقه بوده که بسیار ناچیز است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- در حال حاضر ۳۰۱۸۴ آموزشگاه آزاد هنری در رشته‌های تجسمی، موسیقی و نمایش مشغول فعالیت هستند.
- تعداد هنرجویان از ۲۸۲۰۶۰۰ نفر در سال ۱۳۸۴ به ۴۵۳۰۸۴۰ نفر در سال ۱۳۸۹ و ۴۴۸۰۴۹۰ نفر در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

آموزش در تعاونی‌ها

- مجموع آموزش‌های عمومی و تخصصی مرتبط با تعاونی‌ها در دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸، از ۱۰۸۷ هزار نفر-ساعت به ۲۰۱۱۵ هزار نفر- ساعت افزایش یافته و از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ با یک روند نزولی به ۱۰۴۱۸ هزار نفر رسیده است.

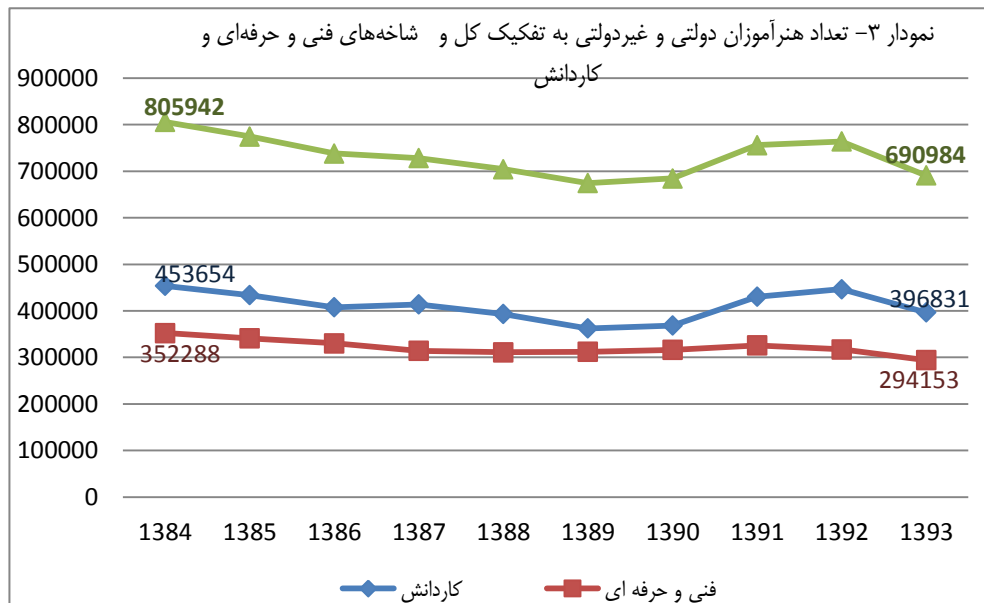
وزارت نیرو

- آموزش غیررسمی وزارت نیرو طی دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ برابر با ۷۲۲ هزار نفر- دوره بوده است.
- مقدار این آموزش‌ها از ۵/۱ میلیون نفر- ساعت در سال ۱۳۸۴ به ۲/۸ میلیون ریال نفر- ساعت در سال ۱۳۹۳ کاهش یافته است.

عملکرد آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش

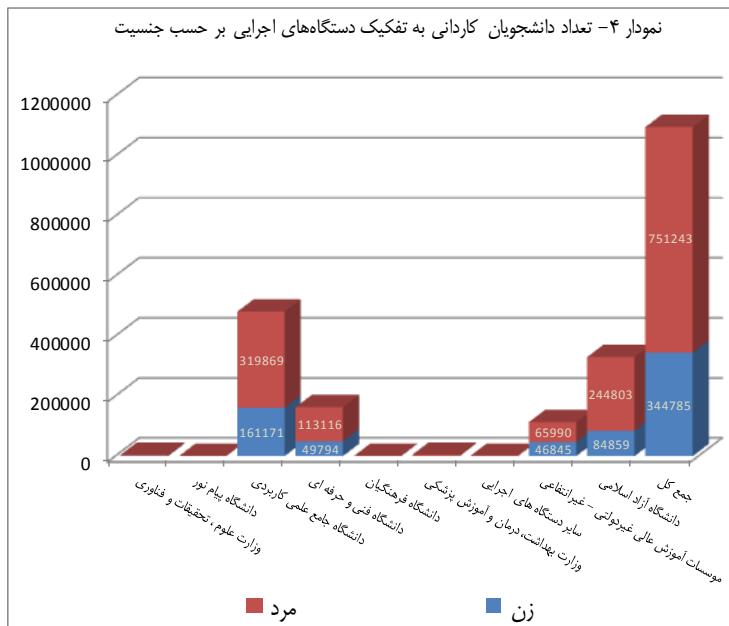
- در دوره مورد بررسی تعداد هنرجویان با روند کاهشی از ۸۰۶ هزار نفر در ابتدای دوره به ۶۹۱ هزار نفر در انتهای دوره رسیده و در سالهای برنامه چهارم با ۳/۵ درصد کاهش متوسط سالانه و در چهار سال اول برنامه پنجم با اندکی افزایش (معادل ۰/۳ درصد) روبرو بوده است. سهم آموزش متوسطه کاردانش افزایش یافته و سهم آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای کاهش یافته است. علت کاهش تعداد هنرجویان، کاهش دانش‌آموزان پایه دوم و سوم متوسطه طی دوره است و مقایسه نسبت‌های کاهش یافته، نشان‌دهنده استقبال بیشتر از آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی است.
- سهم هنرجویان دختر کاردانش، افزایش یافته و سهم مذکور در آموزش فنی و حرفه‌ای متوسطه، کاهش داشته است.
- شدت کاهش تعداد هنرجویان بخش غیردولتی بیشتر بوده و ۳۱ درصد طی دوره یادشده کاهش یافته است.
- تعداد هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش دولتی و غیردولتی از ۵۰۱۳۸ واحد در سال ۱۳۸۴ به ۷۰۰۰۴ واحد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. تعداد هنرستان‌های غیردولتی تغییر چندانی نکرده و از ۹۴۸ واحد به ۹۹۷ واحد در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

- آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی، تحت پوشش سازمان سما قرار دارد. مجموع هنرجویان هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش سازمان سما، از حدود ۱۰۲۰۰ نفر در سال ۱۳۸۴ به حدود ۱۸۰۰ نفر در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته که ۴۱ درصد آنها در شاخه کاردانش بوده‌اند.

عملکرد آموزش عالی مهارتی

حدود ۱ میلیون و ۹۶ هزار دانشجوی کاردانی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول تحصیل بوده‌اند که ۴۴ درصد آنها در دانشگاه علمی- کاربردی، ۳۰ درصد در دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۵ درصد در دانشگاه فنی و حرفه‌ای، ۱۰ درصد در موسسات آموزش عالی غیردولتی بوده‌اند

دانشگاه فنی و حرفه‌ای

- در سال ۱۳۹۳ تعداد ۱۶۸ آموزش‌شده و دانشکده پذیرش داشته‌اند، پذیرش دانشگاه از حدود ۷۷ هزار نفر در سال ۱۳۹۰ به حدود ۱۱۰ هزار نفر در سال ۱۳۹۴ رسیده است. پذیرش دانشجویان پسر ۱۸/۶

درصد و دانشجویان دختر ۱۳/۲ درصد رشد داشته است. تعداد دانشجویان از حدود ۱۵۱ هزار نفر در سال ۱۳۹۰ به حدود ۱۸۰ هزار نفر در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است.

دانشگاه جامع علمی - کاربردی

- در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۰۵۸ مرکز آموزش علمی کاربردی مشغول فعالیت بوده‌اند. تعداد این مراکز از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ از ۳۱۳ واحد به ۹۹۸ واحد افزایش یافته است.

- تعداد دانشجویان در سال ۱۳۹۳ حدود ۵۳۱ هزار نفر بوده است. که ۵۶/۶ درصد آنان در دوره کاردانی فنی و حرفه‌ای، ۴۳/۳ درصد در کارشناسی حرفه‌ای و ۰/۷ درصد در کارشناسی ارشد حرفه‌ای مشغول تحصیل بوده‌اند.

دانشگاه آزاد اسلامی

- تعداد دانشجویان کاردانی دانشگاه آزاد اسلامی «سما» از حدود ۵۴ هزار نفر در سال ۱۳۸۴ به ۱۲۱ هزار نفر در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. ۷۷ درصد دانشجویان در سال ۱۳۸۴ در گروه فنی و مهندسی بوده که طی دوره ۱۰ ساله از آن کاسته شده و به سهم گروه علوم انسانی افزوده شده است اما همچنان گروه فنی و مهندسی بالاترین سهم را دارد.

آموزش کارکنان

- متوسط آموزش سالانه کارکنان دولت در سال ۱۳۸۸ برابر با ۴۸ ساعت، سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ به ترتیب ۳۵، ۵۳ و ۳۷ ساعت بوده است و در سال ۱۳۹۳ بر اساس گزارش‌های رسیده به ۲۳ ساعت کاهش یافته است.

تبیین وضع موجود

- در حوزه آموزش غیررسمی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای در سال ۱۳۹۳ حدود ۸۳ درصد مهارت‌آموختگان دولتی رصد شده‌اند که از این میان ۲۱/۷ درصد آنها شش ماه پس از اخذ گواهینامه شاغل شده‌اند که اشتغال ۷۶ درصد آنان در مشاغل مرتبط با دوره آموزشی بوده است. نرخ قبولی

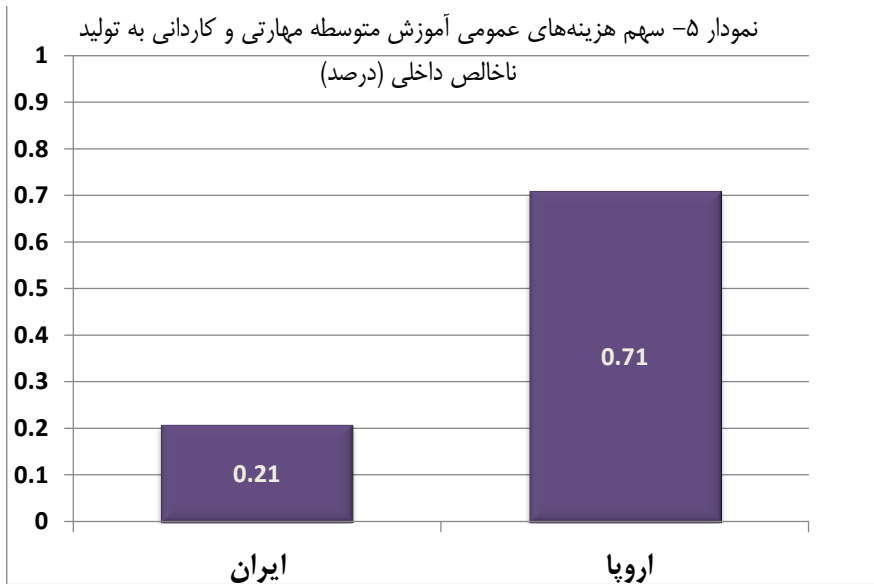
(نسبت شرکت کنندگان در آزمون به قبول شدگان) در آموزش‌های سازمان بین ۵۴/۸ تا ۶۷/۳ درصد و برای کارآموزان آموزشگاه‌های آزاد بین ۴۷/۵ تا ۶۵/۳ درصد نوسان داشته است. آموزش غیررسمی در جهاد کشاورزی نشان‌دهنده شکاف بین اهداف با عملکرد و فقر آموزش به ویژه برای زنان روستایی است. کمبود آموزش (سرانه ۳۲ دقیقه در سال) و عدم توجه کافی به آموزش در موضوعات خاص مثل آب از اهم مسائل و چالش‌های این حوزه به شمار می‌رود. موازی کاری در آموزش غیررسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از مشکلات مهم مطرح شده می‌باشد. فعالیت آموزش غیررسمی وزارت نیرو از سال ۱۳۹۰ به بعد کاهش یافته است، از علل اصلی این کاهش شرایط اقتصادی کشور و تاثیر آن بر شرکت‌های وابسته وزارت نیرو و عدم توانایی مالی شرکت‌ها عنوان شده است.

– افزایش تعداد هنرستان‌های دولتی و غیردولتی در شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش با در نظر گرفتن کاهش تعداد هنرجویان، نسبت هنرجوی شاغل به تحصیل در یک هنرستان را به طور متوسط از ۱۵۷ هنرجو در ابتدای دوره، به ۹۸ هنرجو در انتهای دوره کاهش داده است، با این وجود مشکل عدم تجهیز و به روزآوری هنرستان‌ها همچنان از مشکلات مزمن در این حوزه می‌باشد. از بررسی روند افزایش تعداد هنرستان‌های دولتی و غیردولتی به تفکیک فنی و حرفه‌ای و کاردانش می‌توان اینگونه برداشت نمود که استقبال بخش غیردولتی به طور عمده متوجه ایجاد هنرستان‌های کاردانش یا تبدیل هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای به کاردانش بوده است که علل این پدیده باید مورد بررسی قرار گیرد. میزان کاهش تعداد کل دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم متوسطه و مقایسه آن با درصد کاهش تعداد هنرجویان دوره‌های مهارتی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، حاکی از توجه یا استقبال بیشتر نزد خانوارها به آموزش‌های مهارتی است و شاید بتوان آن را علامتی برای تغییر فرهنگ مدرک‌گرایی و توجه بیشتر به مهارت و ارتباط با بازار کار، در تصمیم‌گیری افراد برای ادامه تحصیل دانست که البته این ادعا محتاج مطالعه و بررسی مشخص است. علیرغم افزایش نسبت هنرجویان به دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم متوسطه دوره دوم برای کل هنرجویان، تفکیک سهم دختران حاکی از کاهش ۶/۱ درصدی نسبت برای آنان است که نکته‌ای درخور تعمق و بررسی می‌باشد. روند صعودی و رو به افزایش حضور دختران و تمایل آنان به دوره‌های نظری برای ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها و دوره‌های غیرمهارتی و نیز ناکافی بودن شرایط دسترسی به این آموزش‌ها برای دختران و محدودیت‌های فرهنگی از عوامل این امر عنوان شده است.

- در حوزه آموزش عالی مهارتی، ورودی کم کیفیت از هنرستان‌ها، کاهش تقاضا در برخی مناطق و استانها، امکانات و تجهیزات فرسوده، وضعیت نامشخص نیروی انسانی از منظر تعاریف موجود در آموزش عالی، درخواست تبدیل وضع تعداد قابل توجهی از نیروی انسانی، ضعف شدید نظام اطلاعات آماری موجود دانشگاه، عدم پیگیری مستمر و منظم وضعیت اشتغال و اثربخشی فارغ‌التحصیلان، توسعه نامتوازن کمی و کیفی، نبود نظام جامع پذیرش دانشجو، نبود برنامه‌ریزی منسجم و مدون برای بهره‌مندی از تجربیات کشورهای موفق در آموزش شغلی در طراحی، اجرا و ارزیابی، مشخص نبودن سهم آموزش‌های علمی کاربردی در نظام آموزش عالی کشور، ضعف در هماهنگی متناسب با نیازهای بازار کار قابل ذکر است.
- در صورت ادامه روند موجود پیش‌بینی می‌شود حوزه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای همچنان با کاهش مشارکت بخش غیردولتی، ارائه آموزش با کیفیت نامناسب و اثربخشی پایین، ارتباط ناکافی با بازار کار و ادامه عرضه محوری، عدم کفایت آموزش زنان روستایی، انجام فعالیت‌های موازی بین دستگاه‌های متعدد مجری آموزش‌ها مواجه باشد.
- حوزه آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش با کاهش تعداد هنرآموزان دختران، توسعه نامتوازن بخش دولتی و غیردولتی در شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش و عدم کفایت تجهیزات و امکانات آموزشی و فرسودگی تجهیزات موجود در هنرستان‌ها روبرو خواهد بود.
- در حوزه آموزش عالی مهارتی، کاهش جمعیت متقاضی ورودی و کاهش تقاضای این آموزش‌ها و عدم تکمیل ظرفیت‌های ایجاد شده به ویژه برای بخش غیردولتی، عدم جذب فارغ‌التحصیلان در بازار کار و تداوم بیکاری جمعیت فارغ‌التحصیل و نیز استمرار عدم توازن توسعه کمی در استان‌ها از مهمترین موانع ادامه روند موجود خواهد بود.

۲-۱- مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

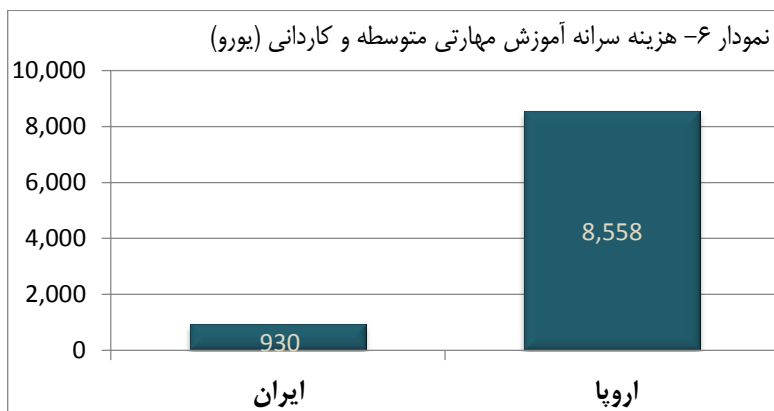
برای مقایسه وضعیت بخش آموزش فنی و حرفه‌ای در ایران و کشورهای پیشرفته، برخی نشانگرهای بخش در ایران با متوسط کشورهای اروپایی مورد مقایسه قرار گرفته است.

مأخذ:

- ۱- مطالعه مقایسه‌ای آموزش فنی و حرفه‌ای رسمی در کشورهای مختلف جهان» مهدی اسمعیلی، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- ۲- قانون بودجه سال ۱۳۹۴

این مقایسه نشان می‌دهد سهم هزینه‌های عمومی آموزش متوسطه مهارتی و کاردانی به تولید ناخالص داخلی (GDP) در اروپا بیش از ۳ برابر ایران و هزینه سرانه آموزش متوسطه و کاردانی (به یورو) در اروپا بیش از ۸/۵ برابر ایران است.

مأخذ:

- ۱- مطالعه مقایسه‌ای آموزش فنی و حرفه‌ای رسمی در کشورهای مختلف جهان» مهدی اسمعیلی، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- ۲- قانون بودجه سال ۱۳۹۴

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- نبود برنامه‌ریزی و مدیریت کلان و یکپارچه (سازوکار تنظیم‌گری، تضمین کیفیت و ارزیابی از برون‌دادها و نظام، چهارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای، سازوکارهای تضمین کیفیت، اعتباربخشی) و وجود ناهماهنگی در زیر نظام‌ها؛
- عدم آمادگی مراکز آموزش‌های فنی-حرفه‌ای در پوشش و انطباق با نیازهای جدید (جمعیتی، موضوعات خاص و بازار کار)؛
- غالب بودن رویکرد عرضه‌محوری به جای تقاضا‌محوری
- ضعف بخش غیردولتی فعال در آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی

برنامه راهبردی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی

- اهداف کلی و راهبردها

اهداف کلی بخش	راهبرد دستیابی به هدف کلی	ردیف
تقویت انسجام و یکپارچگی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	- فراهم آوردن شرایط و امکانات نهادی	۱
افزایش بهره‌وری در کاربرد منابع	- توسعه همکاری و هماهنگی بین زیرنظام‌ها و تقویت مسیرهای پیوستگی آنها	۲
	- ارتقای بهره‌وری در عرضه‌کنندگان آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	
ایجاد قدرت انطباق مراکز با نیازها	- ارتقای پایداری منابع مالی و بازنگری در تخصیص منابع دولتی بین زیرنظام‌های آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	۳
	- دسترسی گروه‌های خاص به آموزش‌های مهارتی	
	- ارتقای کیفی آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش	
	- ارتقای کیفی آموزش‌های عالی مهارتی	
	- افزایش و ارتقای کیفی آموزش‌شغلی کارکنان دولت	
افزایش اثربخشی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	- افزایش و ارتقای کیفی آموزش غیررسمی مهارتی	۴
	- توسعه هدفمند آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی در استان‌ها	
گسترش مشارکت‌های بخش دولتی و غیردولتی و مهارت‌آموزی	- گسترش و ارتقای رویکردهای تقاضا‌محور	۵
	- تضمین کیفیت آموزش‌ها و بهبود مستمر آنها	
گسترش مشارکت‌های بخش دولتی و غیردولتی و مهارت‌آموزی	- طراحی بسته همکاری و حمایتی از عرضه‌کنندگان غیردولتی آموزش	

– اهداف کمی

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های برنامه		سال‌های برنامه ششم توسعه				
		عنوان	واحد	پنجم		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
				۱۳۹۳	۱۳۹۴					
۱	تقویت انسجام و یکپارچگی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	ارائه لوایح مربوط به مرجع ملی هماهنگی و نیز قانون آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	لاایحه	۰	۰	۱	۱			
۲	گسترش مشارکت‌های بخش دولتی و غیردولتی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای (دولتی و غیردولتی)	هزار نفر ساعت	۳۲۱،۸۲۴		۳۵۴،۰۰۰	۳۹۷،۰۰۰	۴۵۲،۰۰۰	۵۰۸،۰۰۰	۵۷۸،۰۰۰
۳	افزایش اثربخشی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای به جمعیت فعال	ساعت	۱۳/۵		۱۴	۱۵	۱۶/۵	۱۸	۲۱
۴	ایجاد قدرت انطباق مراکز با نیازها	میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای به بهره‌برداران روستایی	ساعت	۰/۵		۰/۶	۰/۹	۱/۲	۱/۶	۲
۵	ایجاد قدرت انطباق مراکز با نیازها	تعداد دانشجویان کاردانی مهارتی در هر یکصد هزار نفر جمعیت	دانشجو	۱۳۸۳		۱۳۹۳	۱۴۰۸	۱۴۲۴	۱۴۳۷	۱۴۵۰
۶	ایجاد قدرت انطباق مراکز با نیازها	نسبت دانشجویان دوره‌های کاردانی مهارتی به کل دانشجویان	دانشجو	۲۲/۸		۲۳/۵	۲۴/۲	۲۵/۲	۲۶/۵	۲۸
۷	ایجاد قدرت انطباق مراکز با نیازها	نسبت هنرجویان فنی و حرفه‌ای و کاردانش به کل دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه	درصد	۳۸/۲		۳۸/۷	۳۹	۳۹/۵	۴۰	۴۱
۸	ایجاد قدرت انطباق مراکز با نیازها	نسبت هنرجویان فنی و حرفه‌ای و کاردانش دختر به کل هنرجویان فنی و حرفه‌ای و کاردانش	درصد	۳۶/۳		۳۷/۵	۳۸/۶	۳۹/۲	۴۰	۴۱/۳

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	فراهم آوردن شرایط و امکانات نهادی	<ul style="list-style-type: none"> بسترسازی قانونی برای استقرار مرجع ملی سیاستگذاری، برنامه‌ریزی کلان، تنظیم‌گری، تضمین کیفیت و نظارت پیشنهاد لایحه قانونی حاکم بر کل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی مشتمل بر تعاریف و مفاهیم، ساختار معین و واضح، تعیین نقش‌ها برای ذینفعان، حدود و اختیارات و مسئولیت و تکالیف آنها، چگونگی و سازوکارها و نقش دولت، بخش غیردولتی و بنگاه‌ها در تأمین مالی، تعیین مسیرهای ارتباطی زیرنظام‌های رسمی و غیررسمی و تضمین پیوستگی آنها و چهارچوب نظام اعتباربخشی و ارزشیابی اصلاح نظام آموزش فنی و حرفه‌ای در راستای بهبود کارکردها و نیاز بازار کار تعیین چهارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای ملی 	<ul style="list-style-type: none"> اقدام برای تنظیم لایحه مرجع ملی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی ایجاد کارگروه متشکل از دستگاه‌های اصلی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی و ذینفعان برای تنظیم لایحه قانون پایه آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
	توسعه همکاری بین زیرنظامها و تقویت مسیرهای پیوستگی آنها	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از ظرفیت‌های سایر دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی برای آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش - عملیاتی شدن قانون الزام به فراگیری آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در سال اول برنامه - گسترش و کارگیری دوره‌های کاردانی پیوسته فنی و حرفه‌ای - هماهنگی در تدوین استانداردهای آموزشی در زیرنظام‌های بخش آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی 	<ul style="list-style-type: none"> - تهیه برنامه عمل برای اجرایی شدن قانون الزام به فراگیری آموزش فنی و حرفه‌ای و بکارگیری آن در بودجه سال ۱۳۹۶ - تبیین ظرفیت‌های موجود آموزشی به تفکیک استان‌ها و برنامه‌ریزی برای کاهش شکاف بین ظرفیت و عملکرد در حوزه‌های مورد تقاضا - تعیین شاخص‌های بهره‌وری در دستگاه‌های عرضه‌کننده آموزش و رصد آنها در تهیه گزارش سالیانه در خصوص تحول شاخص‌های بهره‌وری
۲	ارتقای بهره‌وری در عرضه‌کنندگان آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده مؤثر از ظرفیت‌های موجود - برنامه‌ریزی برای تربیت نیروی انسانی متخصص - برنامه‌ریزی و مدیریت و اقتصاد آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی 	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه پیشنهاد به شورای گسترش آموزش عالی برای ایجاد رشته‌های تربیت نیروی انسانی متخصص در برنامه‌ریزی، مدیریت و اقتصاد آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی در سطوح کارشناسی ارشد و دکترا
	ارتقای پایداری منابع مالی و بازنگری در تخصیص منابع دولتی بین زیرنظام‌های آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت سیاست فروش خدمات و محصولات تولیدی مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و هنرستان‌ها - تأمین منابع مالی مورد نیاز بنگاه‌ها، متکی به بخش تقاضا و ایجاد صندوق مهارت‌آموزی - متناسب نمودن تخصیص منابع دولتی بین زیرنظام‌ها مبتنی بر برقراری فرصت دسترسی برابر آموزشی برای متقاضیان و اثربخشی آموزش‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش کیفیت محصولات و خدمات تولیدی عرضه‌کنندگان آموزش و گسترش بازاریابی برای فروش آنها - تهیه و تدوین لوائح و مقررات لازم برای مشارکت مالی بنگاه‌ها در آموزش کارکنان دولت - مدیریت در راناسای تولیدی کردن هنرستان‌ها - استفاده از ظرفیت خیرین و واقفین
	دسترسی گروه‌های خاص به آموزش مهارتی	<ul style="list-style-type: none"> - توجه به آموزش بیکاران در جستجوی کار به ویژه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی - تأکید خاص به آموزش مهارتی و توانمندسازی بهره‌برداران کشاورزی - توجه به آموزش مهارتی زنان روستایی - تأکید بر مهارت‌آموزی در سکونت‌گاه‌های غیررسمی - توجه به مهارت‌آموزی اقشار آسیب‌پذیر و یا در معرض آسیب‌های اجتماعی - رویکرد استفاده از ظرفیت بخش غیردولتی و نهادهای عمومی برای آموزش به گروه‌های خاص 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه آموزش بهره‌برداران کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۹ به ویژه زنان روستایی - مطالعه نمونه‌ای برای تهیه برنامه‌های مناسب گسترش آموزش زنان روستایی در چند استان کشور در سال اول برنامه و اجرای برنامه‌های تأیید شده در سال‌های بعد - بهره‌برداری ظرفیت‌ها و منابع موجود در آموزش کشاورزی و بکارگیری مؤثر آنها - در نظر گرفتن سرفصل مشخص برای آموزش مهارتی در برنامه‌ریزی برای جمعیت ساکن در سکونت‌گاه‌های غیررسمی - دعوت از بخش غیردولتی برای عرضه آموزش مورد نیاز گروه‌های خاص - گسترش و بهبود آموزش فنی و حرفه‌ای در جهت افزایش مهارت نیروی کار
۳	ارتقای کیفی آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش	<ul style="list-style-type: none"> - به روزآوری و بهبود تجهیزات و امکانات هنرستان‌ها - تنوع بخشی به آموزش فنی و حرفه‌ای دختران و افزایش ظرفیت‌های مربوط - اعتبار بخشی به هنرستان‌ها - تحول در برنامه‌ریزی درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش با تأکید بر کارآفرینی، خوداشتغالی و آموزش مادام‌العمر - رهگیری و رصد فارغ‌التحصیلان و دریافت بازخورد 	<ul style="list-style-type: none"> - ساماندهی نیروی انسانی متخصص شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش - برنامه‌ریزی و طراحی سازوکار لازم برای تجهیز کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های شاخه‌های کاردانش و فنی و حرفه‌ای به تفکیک استان با استفاده از منابع حاصل از بند (ب) ماده (۶۵) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم (۲) - برنامه‌ریزی برای ایجاد و تجهیز هنرستان‌ها - برنامه‌ریزی برای بازتوزیع نیروی انسانی موجود - برنامه‌ریزی نظام‌مند برای ارتقای توانمندی‌های دانشی و عملی هنرآموزان - توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی در هنرستان‌ها و برگزاری جشنواره کارآفرینی - نهادینه‌سازی پژوهش در زمینه آموزش فنی و حرفه‌ای و کاردانش - تدوین طرح کیفیت بخشی به هنرستان‌ها - کاربست نظام اعتباربخشی به هنرستان‌ها - گسترش آموزش مهارتی جوار کارخانه
	ارتقای کیفی آموزش عالی مهارتی	<ul style="list-style-type: none"> - ممناعت از تغییر مأموریت‌ها و بازگرداندن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مهارتی به مأموریت‌های قانونی - ارتقای پیوستگی آموزش‌های عالی مهارتی با آموزش‌های متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش با توجه به نظام جدید 	<ul style="list-style-type: none"> - برقراری ارتباط مستمر وزارت آموزش و پرورش با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای تنظیم فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای متوسطه و عالی - تنظیم برنامه‌های مرتبط با نیروی انسانی مبتنی بر مأموریت‌های

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<ul style="list-style-type: none"> تحول نظام بنیادی توانمندسازی مدرسین و اعضای هیأت علمی حرفه‌ای گسترش ارتباط با بنگاه‌ها و بکارگیری ظرفیت آنها در فرایندهای اصلی ره‌گیری و رصد فارغ‌التحصیلان و دریافت بازخورد زمینه‌سازی برای استاندارد سازی و تشکیل کانون‌های ارزیابی شایستگی‌های فنی و حرفه‌ای به صورت غیردولتی 	<ul style="list-style-type: none"> دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مهارتی استفاده از ظرفیت‌های موجود دانشگاه شهید رجایی و مرکز تربیت مربی و سایر مؤسسات ذیربط برای اجرایی نمودن برنامه‌های دانش‌افزایی و تأمین و ارتقای مهارتی هنرآموزان، مدرسین و اعضای هیأت علمی حرفه‌ای انجام مطالعه پیگیرانه برای تحلیل وضعیت فارغ‌التحصیلان عالی مهارتی گسترش آموزش مهارتی جوار کارخانه برنامه‌ریزی گسترش دوره‌های کارپوزی و کارآموزی و نظارت مؤثر بر آنها بکارگیری متخصصین بخش‌های اقتصادی برای تدوین استانداردهای مهارتی و برنامه درسی
	افزایش و ارتقای کیفی آموزش شغلی کارکنان دولت	<ul style="list-style-type: none"> آموزش‌های شغلی مبتنی بر شایستگی کارکنان و مدیران دستگاه‌های اجرایی و تأمین منابع مورد نیاز آن استفاده از ظرفیت دانشگاه جامع علمی کاربردی در آموزش‌های شغلی افزایش سهم مؤسسات آموزشی غیردولتی در آموزش کارکنان دولتی 	<ul style="list-style-type: none"> توسعه آموزش‌های شغلی کارکنان تدوین برنامه آموزش شغلی مبتنی بر شایستگی در دستگاه‌های اجرایی اجرایی نمودن نظام آموزش کارکنان گزارش دهی مستمر از وضعیت آموزش شغلی کارکنان و مدیران دستگاه‌های اجرایی در سامانه معین بکارگیری ظرفیت‌های مؤسسات دانشگاه جامع علمی-کاربردی و بخش غیردولتی دارای مجوز در آموزش شغلی کارکنان دولت
	افزایش و ارتقای کیفی آموزش غیررسمی مهارتی	<ul style="list-style-type: none"> ره‌گیری مستمر اشتغال مهارت‌آموزان و دریافت بازخورد از مهارت‌آموزان و کارفرمایان (در صورت اشتغال به کار) برای اصلاح برنامه‌های آموزشی تعیین مسیر ارتقای شغلی مربیان دولتی و رتبه‌بندی و ارتقای شایستگی‌های مربیان ایجاد تحول در شیوه‌ها و برنامه‌های آموزشی مبتنی بر شایستگی‌ها با نگاه کل‌نگر و رویکرد کارفرمیانانه و فن‌اورانه بازنگری، اصلاح و تدوین استانداردهای مهارتی و محتوای آموزشی با مشارکت بخش غیردولتی و بنگاه‌ها جلب مشارکت صنایع، اتحادیه‌ها و صنف تولیدی، خدماتی و کشاورزی در آزمون و ارزشیابی مهارت‌جویان اعتبارسنجی و رتبه‌بندی مراکز آموزشی با تأکید بر میزان اشتغال مهارت‌آموزان توسعه و کاربرد شیوه‌های یاددهی - یادگیری حرفه‌ای نوین توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای در تالوکی‌ها به منظور افزایش سهم تالون 	<ul style="list-style-type: none"> انجام مطالعات بی‌گیرانه مستمر از وضعیت فعالیت کارآموزان دوره دیده در آموزش‌های مهارتی غیررسمی گسترش آموزش کارآفرینی در زمینه‌های گوناگون آموزش مهارتی به‌روز نمودن محتوا و تکنولوژی آموزش مهارتی تنظیم برنامه برای بکارگیری بخش غیردولتی و بنگاه‌ها در بازنگری، اصلاح و تدوین استانداردهای مهارتی و برنامه درسی اعتبارسنجی در رتبه‌بندی مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و انتشار گزارش آن توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای برای اتحادیه‌های تعاونی و اتاق‌های تعاون تدوین سند جامع آموزش‌های عمومی و تخصصی بخش تعاون کشور نیازسنجی آموزشی تعاونی‌ها در بخش تعاون کشور ارائه آموزش تخصصی تعاونی‌های با هدف صادرات
توسعه هدفمند آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی در استان‌ها		<ul style="list-style-type: none"> برنامه‌ریزی توسعه مهارت با توجه به سندهای آمایشی و ظرفیت‌های استانی، ظرفیت بخش‌های اقتصادی، محرومیت آموزشی در استان‌های خاص تأکید بر آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش و کاردانی پیوسته در استان‌های خاص توجه به نیازهای منطقه‌ای و آمایش سرزمین و بازنگری در عناوین، رشته، محل‌ها و برنامه‌ها متناسب با نیازها تدوین و کاربرت نقشه راه تحول و توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی در زیرنظام‌های مرتبط توجه به آموزش در مقوله‌های مهم و حوزه‌های بحرانی مثل آب، انرژی و محیط‌زیست و ارائه آموزش‌های تکمیلی در کنار مهارت‌آموزی 	<ul style="list-style-type: none"> برنامه‌ریزی ویژه برای شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش برای استان‌های خاص (با فاصله قابل توجه از میانگین شاخص‌ها) در سال اول برنامه تهیه نقشه راه توسعه و تحول آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی در استان‌ها توسط وزارت‌های آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای اجرایی نمودن آموزش کاردانی پیوسته در سه سال اول برنامه و ارائه گزارش تحلیلی در سال چهارم برنامه استخراج مؤلفه‌ها و ویژگی‌های آموزش‌های مهارتی (رسمی و غیررسمی) برای استان‌ها مبتنی بر اسناد توسعه استانی و اسناد آمایشی آنها تهیه برنامه آموزش تکمیلی به صورت برنامه ویژه یا درج در محتوای برنامه موجود آموزش مهارتی در ارتباط با موضوعات آب، انرژی و محیط‌زیست توسط دستگاه‌های عرضه‌کننده (در موضوعات آموزشی مرتبط)

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
	گسترش و ارتقای رویکردهای تقاضامحور	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده مستمر از نظام جامع اطلاعات بازار کار در توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارتی - توسعه آموزش های مهارتی برای مشاغل غیررسمی شناسایی شده - توجه به کارآفرینی در آموزش فنی و حرفه ای با محوریت نقش بخش غیردولتی - الزام بنگاه‌های اقتصادی به حرفه‌آموزی و ارتقای مستمر شایستگی‌های حرفه ای شاغلین و ایجاد سازوکار لازم برای تشویق بنگاه‌های اقتصادی به حرفه‌آموزی کارگران - مشارکت کارفرمایان در تنظیم برنامه‌ها و فعالیت‌ها - تقویت آموزش خوداشتغالی، آموزش نظام پشتیبان سلامت و ورزش - طراحی و اجرای نظام خدمات مشاوره استعدیابی، هدایت تحصیلی و شغلی به مهارت‌آموزان، تقویت آموزش خوداشتغالی، آموزش نظام پشتیبان سلامت و ورزش - عمومی‌سازی مشاوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای در جامعه و تمجید فرهنگ مهارت از طریق همکاری مشترک سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای با سایر دستگاه‌های مرتبط و رسانه‌های جمعی - برون‌سپاری آموزش‌های مهارتی کار و دانش 	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی الگوی طبقه‌بندی مشاغل و حرفه‌های ملی - طراحی و تدوین دانشنامه مشاغل دارای استاندارد شغلی - کمک به تکمیل داده‌ها و اطلاعات آموزش‌های مهارتی (عرضه آموزش) در نظام جامع اطلاعات بازار کار - تنظیم برنامه برای بکارگیری ظرفیت بخش غیردولتی و کارفرمایان در تدوین استانداردها و محتوای برنامه‌ها - توسعه مشاوره شغلی و آموزشی در مراکز فنی و حرفه‌ای - تسهیل دسترسی آحاد جامعه به مشاوره آموزش فنی و حرفه‌ای از طریق راهاندازی، بهره‌برداری و گسترش مشاوره الکترونیکی - بازنگری سرفصل دروس با هدف روزآمد نمودن علمی آموزش‌ها و افزایش مهارت‌آموزی بر اساس نیاز بازار کار - توسعه خدمات مشاوره، استعدیابی، هدایت تحصیلی و شغلی برای دانش‌آموزان - توسعه مشارکت با دستگاه‌های دولتی و غیردولتی
۴	تضمین کیفیت آموزش‌ها و بهبود مستمر آنها	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از تجرب بین‌المللی در تدوین استانداردهای آموزشی - برقراری تعاملات خارجی با کشورهای پیشرو یا سازمان‌های بین‌المللی فعال در زمینه آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی - پیگیری مستمر و نظام‌مند وضعیت اشتغال مهارت‌آموزان - طراحی سیستم ارزیابی و کنترل مستمر کیفیت - استفاده از ظرفیت نهادهای غیردولتی در ارزشیابی و اعتبارسنجی - توسعه نظام ارزیابی و کنترل کیفیت - استفاده امکانات بنگاه‌ها در فرایند آموزش - اعتباربخشی به مدارک و گواهینامه‌های نظام آموزش حرفه‌ای و مهارت‌آموزی - استفاده از فناوری‌های پیشرفته در امر آموزش - تربیت و ارتقای حرفه‌ای مدرسان، هنرآموزان و مربیان مهارتی - افزایش و ارتقای کارورزی و کارآموزی کارآموزان، هنرجویان و دانشجویان مهارتی - فرهنگ‌سازی برای ترویج ارزش کار و مهارت‌آموزی و معرفی آموزش‌ها به خانواده‌ها و بنگاه‌ها - ترویج آموزش فنی و حرفه‌ای در بین خانواده‌ها به صورت آموزش‌های سازمان نایافته 	<ul style="list-style-type: none"> - عقد تفاهم‌نامه با هدف برقراری ارتباط با کشورهای پیشرو و مؤسسات بین‌المللی معتبر آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی - ایجاد بازار آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی برای متقاضیان در کشورهای هدف - استفاده از رسانه‌های متنوع برای معرفی ارزش کار و مهارت‌آموزی - فرهنگ‌سازی ترویج ارزش کار و مهارت‌آموزی در برنامه‌های درسی آموزش و پرورش - همکاری تنگاتنگ و سازمان‌یافته بین سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای و وزارت آموزش و پرورش برای تمقیق و توسعه فرهنگ آموزش فنی و حرفه‌ای در خانواده‌ها - ایجاد و استفاده از موسسات و نهادهای غیردولتی برای ارزشیابی کیفیت و اعتبارسنجی - انجام مطالعه پی‌گیرانه برای تحلیل وضعیت فعالیت مهارت‌آموزان - استفاده از ظرفیت‌های موجود دانشگاه شهید رجایی و مرکز تربیت مربی و سایر مؤسسات ذیربط برای اجرایی نمودن برنامه‌های دانش‌افزایی و ارتقای مهارتی مدرسان، هنرآموزان و مربیان مهارتی
۵	طراحی بسته همکاری و حمایتی از عرضه‌کنندگان غیردولتی آموزش	<ul style="list-style-type: none"> - پیش‌بینی بسته حمایتی مناسب و کارا در پشتیبانی از فعالیت های بخش خصوصی از جمله در تقسیم کار بین دولت و بخش خصوصی، حمایت حقوقی، حمایت مالی، برون‌سپاری... - برون‌سپاری دروهای آموزشی 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت طرح کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی در دستگاه‌های اصلی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی - واگذاری آموزش‌های مهارتی (رسمی و غیررسمی) کم هزینه و دارای ظرفیت در بخش غیردولتی به آنها - استفاده از روش واگذاری امکانات و خرید خدمات از بخش غیردولتی دارای مجوز و ظرفیت - برنامه‌ریزی برای کاهش فعالیت‌های دولتی در زمینه‌ها و رشته‌های مهارتی دارای ظرفیت در بخش غیردولتی - طراحی برنامه خرید خدمات از بخش غیردولتی در استان‌های محروم فاقد امکانات آموزش‌های مهارتی

الزامات

- ایجاد مرجع ملی آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی کشور،
- تدوین و ارایه لایحه مربوط به مأموریت‌ها، وظایف و ساختار مرجع با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط در ۶ ماه اول سال اول برنامه
- تهیه و تدوین لایحه قانون نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی کشور، حداکثر تا پایان سال دوم برنامه
- طراحی و اجرای دوره‌های کارآموزی و کارورزی در سطوح آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و کاردانش و عالی مهارتی توسط وزارتخانه‌های ذیربط و پیش‌بینی سیاست‌های تشویقی و حمایت مالی از بنگاه‌های اقتصادی و اجتماعی به منظور اجرای دوره‌های یادشده.

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی از محل درآمد عمومی (میلیارد ریال)

ردیف	هدف کمی	منابع مورد نیاز از محل درآمد عمومی				
		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
جمع						
۱	میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای (دولتی و غیردولتی)	۷۳۰۰	۸۶۰۰	۱۰۱۰۰	۱۱۹۰۰	۱۴۱۰۰
۲	تعداد دانشجویان کاردانی مهارتی در هر یکصد هزار نفر جمعیت	۸۲۰۰	۹۶۰۰	۱۱۳۰۰	۱۳۵۰۰	۱۵۴۰۰
۳	نسبت هنرجویان فنی و حرفه‌ای و کاردانش به کل دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه	۲۷۰۳۶.۱	۳۱۰۶۰	۳۵۶۵۰	۴۰۶۸۰	۴۷۰۲۲.۶
	جمع کل	۴۲۵۳۶.۱	۴۹۲۶۰	۵۷۰۵۰	۶۶۰۸۰	۷۶۵۲۲.۶
		۲۹۱۴۴۸.۷				

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی از محل درآمد عمومی (میلیارد ریال)

ردیف	هدف کمی	منابع مورد نیاز از محل درآمد عمومی				
		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
جمع						
۱	اعتبارات هزینه‌ای	۳۸۵۰۰	۴۴۶۶۰	۵۱۸۰۰	۶۰۱۰۰	۶۹۷۰۹.۷
۲	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۴۰۳۶.۱	۴۶۰۰	۵۲۵۰	۵۹۸۰	۶۸۱۲.۹
	جمع کل	۴۲۵۳۶.۱	۴۹۲۶۰	۵۷۰۵۰	۶۶۰۸۰	۷۶۵۲۲.۶
		۲۹۱۴۴۸.۷				

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی از محل سایر منابع

(میلیارد ریال)

کل منابع مورد نیاز	از محل سایر منابع*	سرمایه گذاری بخش غیردولتی	صندوق اسلامی ریالی	سرمایه گذاری ریالی	بازار سرمایه	منابع مالی خارجی		سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	فائده‌های مالی و صکوک ارزی	قرادادهای مشارکتی	از محل تسهیلات بانکی	از محل منابع داخلی شرکت‌های دولتی	از محل درآمد اختصاصی	هدف کمی	ردیف
						منابع مالی خارجی	منابع مالی داخلی								
۹۲۵۰۰	۳۳۳۰۰												۳۲۰۰	میزان آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای (دولتی و غیردولتی)	۱
۱۲۳۳۰۰	۴۰۳۰۰												۲۴۰۰۰	تعداد دانشجویان کاردانی مهارتی در هر یکصد هزار نفر جمعیت	۲
۱۸۱۴۴۸.۷														نسبت هنرجویان فنی و حرفه‌ای و کاردانش به کل دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه	۳
۳۹۶۲۴۸.۷	۷۷۶۰۰												۲۷۲۰۰	جمع کل	

* اعتبار سایر منابع از محل بودجه خانوار و از طریق مراکز آموزش عالی غیردولتی (دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه جامع علمی و کاربردی و دانشجویان شبانه) و آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای تأمین می‌شود.

آموزش عالی

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود

وضعیت ایران از لحاظ شاخص‌های خصوصی سازی آموزش عالی

به طور معمول، چهار شاخص عمده برای بررسی وضعیت خصوصی سازی آموزش عالی یک کشور مورد توجه قرار می‌گیرند. این شاخص‌ها عبارتند از: شاخص نسبت تعداد مؤسسات خصوصی به کل مؤسسات، شاخص نسبت تعداد دانشجویان مؤسسات خصوصی به کل دانشجویان، شاخص تعداد دانشجویان شهریه‌پرداز در مؤسسات آموزش عالی دولتی و خصوصی و شاخص سهم بخش دولتی و بخش خصوصی در تامین هزینه‌های آموزش عالی به تولید ناخالص داخلی.

شاخص نسبت تعداد مؤسسات خصوصی به کل مؤسسات آموزش عالی

شاخص نسبت مؤسسات خصوصی به کل مؤسسات در ایران در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ معادل ۲۸/۸ درصد و نسبت تعداد مؤسسات دولتی به کل، ۷۱/۲ درصد است. به عبارت دیگر، حدود سه چهارم از مؤسسات آموزش عالی ایران را مؤسسات دولتی تشکیل می‌دهند و سهم مؤسسات خصوصی کمی بیش از یک چهارم است.

شاخص نسبت تعداد دانشجویان مؤسسات خصوصی به کل دانشجویان

از مجموع ۴۸۰۲۷۲۱ نفر دانشجویان کل کشور در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ معادل ۴۳/۷ درصد در مؤسسات آموزش عالی خصوصی و غیردولتی و ۵۶/۳ درصد در مؤسسات دولتی مشغول به تحصیل بوده‌اند. سهم دانشگاه آزاد اسلامی در این سال ۳۵/۱ درصد و سهم مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، که شاید بتوان آنها را بخش خصوصی واقعی در آموزش عالی نامید، تنها ۸/۶ درصد است. البته به لحاظ سهم دانشجو از کل دانشجویان، پس از دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه جامع علمی-کاربردی با ۱۷/۰ درصد، دانشگاه پیام نور با ۱۶/۳ درصد قرار دارند. نکته جالب آنکه تعداد دانشجویان این دو عرضه‌کننده عمده خدمات آموزش عالی، از سهم دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، (۱۳/۶ درصد) بیشتر است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۳/۷ درصد کل دانشجویان و سایر دستگاه‌های اجرایی، ۰/۵ درصد دانشجویان را دارا می‌باشند.

شخص تعداد دانشجویان شهریه پرداز در مؤسسات آموزش عالی دولتی و خصوصی

در حالی که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ تعداد کل دانشجویان کشور برابر با ۴۸۰۲۷۲۱ نفر بود، تعداد ۴۰۰۹۷۷۱ نفر از آنان، دانشجویان شهریه پرداز و ۷۹۲۹۵۰ نفر، دانشجویان غیرشهریه ای محسوب می شدند. به عبارت دیگر، در این سال تحصیلی، ۸۴ درصد از دانشجویان برای تحصیل در مقطع آموزش عالی شهریه پرداخت کرده اند و تنها ۱۶ درصد از کل دانشجویان در دوره های تحصیلی رایگان ثبت نام کرده اند.

ثبت نام شدگان و شاخص های مربوط به آن

این شاخص سهم ثبت نام شدگان را به تفکیک جنسیت نشان می دهد. سهم ثبت نام شدگان زن به کل ثبت نام شدگان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، ۵۴/۶ درصد بوده است، این نسبت در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ یعنی سال پایانی برنامه چهارم به ۴۸/۷ درصد کاهش یافته است. همچنین این روند کاهشی در برنامه پنجم نیز ادامه داشته به طوری که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ این نسبت به ۴۳/۵ درصد کاهش پیدا کرده است.

سهم ثبت نام شدگان به تفکیک دوره های (مقاطع) تحصیلی

شاخص مذکور سهم ثبت نام شدگان به تفکیک دوره های (مقاطع) تحصیلی را ارائه نموده است. اطلاعات جدول بیانگر آن است که سهم دوره های کاردانی و کارشناسی کاهش و سهم دوره های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی) افزایش یافته است.

تعداد دانشجو در یکصد هزار نفر جمعیت

شاخص تعداد دانشجو در یکصد هزار نفر جمعیت نشان دهنده نسبتی از جمعیت است که به آموزش عالی دسترسی دارند. این شاخص طی برنامه چهارم در فاصله سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ از ۳۴۴۴ نفر در صد هزار نفر جمعیت به ۵۵۳۸ نفر رسیده است که رشد ده درصدی را در این دوره نشان می دهد. در طی برنامه پنجم توسعه (سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳) این تعداد از ۵۸۲۷ به ۶۰۹۰ در سال ۱۳۹۳ رسیده است. بطور کلی در طی دو برنامه

چهارم و پنجم توسعه این شاخص تقریباً دو برابر شده و از ۳۰۹۸ در سال ۱۳۸۳ (سال پایه) به ۶۰۹۰ در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

نسبت دانشجویان به جمعیت ۱۸ تا ۲۴ سال

همانطوری که مشاهده می‌شود طی برنامه چهارم توسعه این شاخص از ۱۹/۱ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۳۴/۲ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است و رشد ۱۲/۴ درصدی را تجربه کرده است. همچنین طی برنامه پنجم این نسبت از ۳۸ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۴۸/۳ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. همچنین طی دو دوره برنامه چهارم و پنجم از ۱۷/۲ درصد در سال پایه (۱۳۸۳) به ۴۸/۳ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است. یعنی بطور تقریبی طی ۱۰ سال این نرخ پوشش تحصیلی ۳ برابر شده است.

نسبت دانشجویان خارجی به کل دانشجویان

نسبت دانشجویان خارجی به کل دانشجویان یکی دیگر از شاخص‌هایی است که ابعاد بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها را نشان می‌دهد. این شاخص در انتهای برنامه چهارم حدود ۰/۱ درصد بوده است (برای سال ۱۳۸۹) و در انتهای برنامه پنجم نیز به ۰/۴ درصد رسیده است که طی این دوره (برنامه پنجم) از ۰/۱ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۰/۳ درصد در سال ۱۳۹۳ رسیده است.

سهم دانشجویان به تفکیک جنسیت

این شاخص سهم دانشجویان را به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد. سهم دانشجویان زن به کل دانشجویان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، از ۵۱/۵ درصد به ۴۹/۵ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ کاهش یافته است. این روند نزولی در برنامه پنجم نیز ادامه داشته است و در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، از ۴۹/۸ درصد به ۴۵/۸ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ کاهش یافته است. سهم دانشجویان مرد به کل دانشجویان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ از ۴۸/۵ درصد به ۵۰/۵ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ افزایش یافته است. این روند صعودی در برنامه پنجم ادامه داشته و در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ از ۵۰/۲ درصد به ۵۴/۲ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ افزایش یافته است.

سهم دانشجویان به تفکیک دوره‌های (مقاطع) تحصیلی

شاخص مذکور سهم دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک دوره های تحصیلی نشان می‌دهد. اطلاعات موجود بیانگر آن است که سهم دانشجویان در دوره‌های کاردانی و کارشناسی کاهش و در دوره‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی) افزایش پیدا کرده است.

سهم دانشجویان به تفکیک گروه‌های تحصیلی

این شاخص نیز سهم دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به کل دانشجویان را به تفکیک گروه‌های تحصیلی نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات موجود سهم گروه‌های تخصصی علوم پایه و کشاورزی و دامپزشکی کاهش پیدا کرده است و سهم گروه‌های تخصصی هنر و فنی و مهندسی افزایش داشته است.

سهم دانشجویان به تفکیک نوع دستگاه اجرایی

این شاخص سهم دانشجویان در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک نوع دستگاه اجرایی نشان می‌دهد. همانطوری که مشاهده می‌شود سهم دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌های وابسته به سایر دستگاه‌های اجرایی کاهش و در مقابل سهم دانشجویان دانشگاه جامع علمی- کاربردی و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی افزایش یافته است.

سهم دانش‌آموختگان به تفکیک جنسیت

این شاخص سهم دانش‌آموختگان را به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد. سهم دانش‌آموختگان زن به کل دانش‌آموختگان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، ۵۰/۴ درصد بوده است. در دوره برنامه پنجم توسعه، این سهم از ۴۵/۶ درصد در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ به ۴۴ درصد در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ کاهش یافته است.

سهم دانش‌آموختگان مرد به کل دانش‌آموختگان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، ۴۹/۷ درصد است. این نسبت در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، از ۵۴/۴ درصد به ۵۶ درصد در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ افزایش یافته است.

سهم دانش‌آموختگان به تفکیک دوره‌های (مقاطع) تحصیلی

شاخص مذکور، سهم دانش‌آموختگان به تفکیک دوره تحصیلی را نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات موجود سهم دانش‌آموختگان دوره‌های کاردانی و دکترای حرفه‌ای کاهش و در سایر دوره‌های تحصیلی افزایش یافته است.

اعضای هیأت علمی و شاخص‌های آن

سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت به تفکیک جنسیت

شاخص مذکور سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت به تفکیک جنسیت را نشان می‌دهد. سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت زن به کل هیأت علمی تمام‌وقت در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ از ۲۰/۳ درصد به ۲۲/۷ درصد در سال ۹۰-۱۳۸۹ افزایش یافته است. در دوره برنامه پنجم توسعه این سهم با روندی صعودی از ۲۲/۲ درصد در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ به ۲۴/۳ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ افزایش یافته است.

سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت به تفکیک مرتبه علمی

این شاخص سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت به کل اعضای هیأت علمی را به تفکیک مرتبه علمی نشان می‌دهد. اعضای هیأت علمی تمام‌وقت با مرتبه استاد در طول برنامه پنجم توسعه روندی صعودی داشته است، به طوری که در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ از ۴/۲ درصد به ۵/۳ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، افزایش یافته است.

سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت با مرتبه دانشیار به کل اعضای هیأت علمی در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ از ۷/۲ درصد به ۹ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ افزایش یافته است. این روند صعودی در طول دوره برنامه پنجم توسعه ادامه داشته است به نحوی که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، به ۱۱/۸ درصد افزایش یافته است.

سهم اعضای هیأت علمی تمام‌وقت با مرتبه استادیار به کل اعضای هیأت علمی در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ از ۳۷/۷ درصد به ۳۹/۴ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ افزایش یافته است. این روند

افزایشی تا پایان دوره برنامه پنجم توسعه ادامه داشته است و در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ به ۴۵ درصد افزایش یافته است.

سهم اعضای هیأت علمی تمام وقت با مرتبه مربی به کل اعضای هیات علمی در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، از ۴۹/۲ درصد با روندی نزولی در پایان دوره برنامه چهارم توسعه به ۴۵ درصد کاهش یافته است. این روند نزولی در دوره برنامه پنجم توسعه ادامه داشته است و به ۳۷/۲ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ کاهش یافته است.

سهم اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک دستگاه اجرایی

شاخص دیگر سهم اعضای هیأت علمی تمام وقت به کل اعضای هیات علمی تمام وقت به تفکیک دستگاه اجرایی است. این سهم برای اعضای هیأت علمی تمام وقت در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، از ۳۱/۶ درصد به ۲۸ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ کاهش یافته است. این نسبت در دوره برنامه پنجم توسعه با روندی صعودی در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ از ۲۷/۳ درصد به ۳۱/۲ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ افزایش یافته است. سهم اعضای هیأت علمی تمام وقت به کل اعضای هیات علمی تمام وقت در دانشگاه پیام نور در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ از ۱/۳ درصد به ۳/۱ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ افزایش یافته است. این نسبت در دوره برنامه پنجم توسعه روندی صعودی داشته است به طوری که در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، از ۴/۲ درصد به ۵/۱ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ افزایش یافته است.

سهم اعضای هیأت علمی تمام وقت به کل اعضای هیات علمی تمام وقت در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، از ۱۹ درصد به ۱۸/۷ درصد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ کاهش یافته است و در دوره برنامه پنجم توسعه یعنی سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، از ۱۸/۹ درصد به ۱۸/۸ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ کاهش یافته است.

جمع‌بندی وضعیت آموزش عالی ایران

- بررسی وضعیت بخش آموزش عالی نشان می‌دهد، با بهبود شاخص‌های دسترسی تعداد دانشجویان در یکصد هزار نفر جمعیت و تعداد دانشجویان به جمعیت ۱۸-۲۴ سال به ترتیب در حد ۶۰۹۰ نفر و ۴۸.۳ درصد، موفق ارزیابی می‌شود.
- آموزش عالی در ایران به دلیل شکل نگرفتن بخش خصوصی واقعی در آن با مشکل محاسبه سهم واقعی بخش خصوصی مواجه است. معه‌ذا در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، ۸۴ درصد دانشجویان برای آموزش خود شهریه پرداخته‌اند و تنها ۱۶ درصد از دانشجویان از آموزش عالی رایگان برخوردار بوده‌اند.
- بررسی روند ثبت نام شدگان در آموزش عالی طی دوره برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه نشان می‌دهد، سهم ثبت نام شدگان زن از کل ثبت نام شدگان، رو به کاهش نهاده (از ۵۴/۶ در سال ۱۳۸۴ به ۴۳/۵ درصد در سال ۱۳۹۳) که شاید این امر با گسترش آموزش‌های عالی غیر دولتی و احتمال عدم تمکن مالی زنان نسبت به مردان، مرتبط باشد.
- علی‌رغم لزوم توجه به آموزش‌های کاردانی (تکنسینی)، شاهد کاهش روند سهم ثبت نام شدگان در این دوره تحصیلی از ۳۳ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۲۶/۸ درصد در سال تحصیلی ۹۴ - ۱۳۹۳ هستیم. علت این امر آن است که دانشگاهها برای تأمین هزینه‌های خود با توجه به دریافت شهریه بیشتر در دوره‌های تحصیلات تکمیلی تمایل بیشتری برای فعالیت آموزشی در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری برای جذب دانشجویان نشان می‌دهند.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی / شاخص های بخش آموزش عالی

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
۱	سهیم ثبت نام شدگان زن به کل ثبت نام شدگان	درصد	۵۴.۶	۴۸.۷	-۲.۳	۴۸.۵	۴۴.۴	۴۴.۶	۴۳.۵	۴۳.۶	-۲.۶
۲	سهیم ثبت نام شدگان مرد به کل ثبت نام شدگان	درصد	۴۵.۴	۵۱.۳	۲.۵	۵۱.۵	۵۵.۶	۵۵.۴	۵۶.۵	۵۶.۴	۲.۳
۳	سهیم ثبت نام شدگان مقطع کاردانی به کل ثبت نام شدگان	درصد	۳۳.۰	۲۸.۶	-۲.۸	۲۶.۰	۳۰.۶	۲۷.۲	۲۶.۸	۲۶.۹	۰.۹
۴	سهیم ثبت نام شدگان مقطع کارشناسی به کل ثبت نام شدگان	درصد	۵۸.۲	۵۸.۹	۰.۲	۵۸.۷	۵۲.۹	۵۲.۷	۴۸.۸	۴۸.۷	-۴.۶
۵	سهیم ثبت نام شدگان مقطع کارشناسی ارشد به کل ثبت نام شدگان	درصد	۶.۵	۱۰.۶	۱۰.۳	۱۳.۶	۱۴.۱	۱۶.۲	۲۱.۱	۲۱.۳	۱۱.۹
۶	سهیم ثبت نام شدگان مقطع دکتری حرفه ای به کل ثبت نام شدگان	درصد	۱.۳	۰.۹	-۷.۱	۰.۷	۰.۹	۱.۱	۰.۹	۰.۹	۶.۵
۷	سهیم ثبت نام شدگان مقطع دکتری تخصصی به کل ثبت نام شدگان	درصد	۱.۱	۱.۰	-۱.۹	۰.۹	۱.۵	۱.۸	۲.۴	۲.۲	۲.۵
۸	تعداد دانشجوی در یکصد هزار نفر جمعیت	تعداد	۳۴۴۴	۵۵۳۸	۱۰.۰	۵۸۲۷	۵۶۹۳	۶۰۲۲	۶۰۹۰	۵۹۰۰	۰.۳
۹	نسبت دانشجو به جمعیت ۱۸ تا ۲۴ سال	درصد	۱۹.۱	۳۴.۲	۱۲.۴	۳۸	۳۹.۵	۴۴.۶	۴۸.۳	۵۰.۶	۷.۴
۱۰	درصد دانشجویان خارجی به کل دانشجویان	درصد	۰	۰.۱۱	-	۰.۱۰	۰.۱۸	۰.۲۴	۰.۳۱	۰.۴	۴۱.۴
۱۱	سهیم دانشجویان زن به کل دانشجویان	درصد	۵۱.۵	۴۹.۵	-۰.۸	۴۹.۸	۴۸.۲	۴۷.۳	۴۵.۸	۴۵.۶	-۲.۲
۱۲	سهیم دانشجویان مرد به کل دانشجویان	درصد	۴۸.۵	۵۰.۵	۰.۸	۵۰.۲	۵۱.۸	۵۲.۷	۵۴.۲	۵۴.۴	۲
۱۳	سهیم دانشجویان گروه علوم انسانی به کل دانشجویان	درصد	۴۴.۹	۴۵.۰	۰.۰	۴۴.۹	۴۳.۷	۴۴.۶	۴۵.۶	۴۵.۳	۰.۲
۱۴	سهیم دانشجویان	درصد	۱۰.۷	۷.۴	-۷.۱	۷.۰	۶.۶	۶.۰	۵.۵	۵.۹	-۴.۲

۲۸۲ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)	
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*		
	گروه علوم پایه به کل دانشجویان											
۱۵	سهم دانشجویان گروه علوم پزشکی به کل دانشجویان	درصد	۵.۷	۴.۳	-۵.۵	۴.۲	۵.۰	۵.۱	۵.۱	۵.۱	۵.۱	۵
۱۶	سهم دانشجویان گروه فنی و مهندسی به کل دانشجویان	درصد	۲۸.۴	۳۳.۰	۳.۰	۳۲.۵	۳۲.۹	۳۲.۰	۳۱.۳	۳۱.۳	۳۱.۳	-۰.۹
۱۷	سهم دانشجویان گروه کشاورزی و دامپزشکی به کل دانشجویان	درصد	۶.۶	۵.۸	-۲.۶	۶.۲	۵.۸	۵.۱	۴.۵	۴.۴	۴.۴	-۸.۲
۱۸	سهم دانشجویان گروه هنر به کل دانشجویان	درصد	۳.۶	۴.۵	۴.۶	۵.۲	۶.۱	۷.۱	۸.۰	۸	۸	۱۱.۴
۱۹	سهم دانشجویان دوره کاردانی به کل دانشجویان	درصد	۲۹.۹	۲۵.۶	-۳.۱	۲۲.۷	۲۱.۲	۲۲.۳	۲۲.۸	۲۲.۵	۲۲.۵	-۰.۲
۲۰	سهم دانشجویان دوره کارشناسی به کل دانشجویان	درصد	۶۳.۷	۶۵.۱	-۰.۴	۶۵.۸	۶۵.۶	۶۲.۳	۵۸.۷	۵۸.۶	۵۸.۶	-۲.۹
۲۱	سهم دانشجویان دوره کارشناسی ارشد به کل دانشجویان	درصد	۳.۹	۷.۱	۱۲.۷	۹.۲	۱۰.۴	۱۲.۴	۱۵.۰	۱۵.۲	۱۳.۴	۱۳.۴
۲۲	سهم دانشجویان دوره دکتری حرفه ای به کل دانشجویان	درصد	۱.۷	۱.۳	-۵.۲	۱.۲	۱.۴	۱.۴	۱.۵	۱.۵	۱.۵	۵.۷
۲۳	سهم دانشجویان دوره دکتری تخصصی به کل دانشجویان	درصد	۰.۸	۱.۰	۴.۶	۱.۱	۱.۳	۱.۶	۲.۰	۲.۲	۱۸.۹	۱۸.۹
۲۴	سهم دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به کل دانشجویان	درصد	۱۶.۵	۱۳.۶	-۳.۸	۱۳.۷	۱۴.۶	۱۴.۲	۱۳.۶	۱۳.۸	۱۳.۸	۰.۲
۲۵	سهم دانشجویان دانشگاه پیام نور به کل دانشجویان	درصد	۱۶.۱	۲۳.۱	۷.۵	۲۴.۶	۲۳.۲	۲۱.۳	۱۶.۳	۱۶.۳	۱۶.۳	-۹.۸

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال های برنامه پنجم					
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
۲۶	سهم دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی به کل دانشجویان	درصد	۲۹	۱۰.۵	۲۹.۳	۹.۸	۹.۳	۱۵.۱	۱۷.۰	۱۶.۱	۱۳.۲
۲۷	سهم دانشجویان دانشگاه فنی و حرفه ای به کل دانشجویان	درصد	-	-	-	۳.۴	۳.۸	۳.۶	۳.۸	۳.۸	۲.۸
۲۸	سهم دانشجویان دانشگاه فرهنگیان به کل دانشجویان	درصد	-	-	-	-	-	-	۱.۳	۱.۵	-
۲۹	سهم دانشجویان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کل دانشجویان	درصد	۳.۵	۳.۰	-۳.۰	۳.۰	۳.۶	۳.۶	۳.۷	۳.۸	۶.۱
۳۰	سهم دانشجویان سایر دستگاه های اجرایی به کل دانشجویان	درصد	۸.۵	۴.۶	-۱۱.۶	۰.۷	۰.۸	۰.۶	۰.۶	۰.۸	۳.۴
۳۱	سهم دانشجویان موسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی به کل دانشجویان	درصد	۲.۵	۷.۹	۲۵.۹	۸.۹	۱۰.۱	۹.۱	۸.۶	۸.۳	-۱.۷
۳۲	سهم دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به کل دانشجویان	درصد	۵۰.۲	۳۷.۳	-۵.۸	۳۵.۸	۳۴.۷	۳۲.۴	۳۵.۱	۳۵.۶	-۰.۱
۳۳	سهم دانش آموختگان زن به کل دانش آموختگان	درصد	۵۰.۴	..	-	۴۵.۶	۴۵.۱	۴۴.۰	۴۳.۹	۴۳.۸	-۱
۳۴	سهم دانش آموختگان مرد به کل دانش آموختگان	درصد	۴۹.۷	..	-	۵۴.۴	۵۴.۹	۵۶.۰	۵۶.۱	۵۶.۲	۰.۸
۳۵	سهم دانش آموختگان مقطع کاردانی به کل دانش آموختگان	درصد	۴۱.۹	۳۵.۹	-۳.۰	۲۷.۵	۳۱.۵	۲۴.۹	۲۴.۸	۲۴.۸	-۲.۶
۳۶	سهم دانش کارشناسی به کل دانش آموختگان	درصد	۵۱.۱	۵۴.۷	۱.۴	۶۳.۳	۵۶.۳	۶۰.۳	۶۰.۴	۶۰.۳	-۱.۲

۲۸۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
۳۷	سهم دانش آموختگان مقطع کارشناسی ارشد به کل دانش آموختگان	درصد	۴.۹	۸.۱	۱۰.۶	۷.۹	۱۰.۵	۱۳.۲	۱۳.۱	۱۳.۲	۱۳.۷
۳۸	سهم دانش آموختگان مقطع دکتری حرفه‌ای به کل دانش آموختگان	درصد	۱.۴	۰.۶	-۱۵.۶	۰.۶	-۰.۷	-۰.۷	-۰.۷	-۰.۷	۳.۹
۳۹	سهم دانش آموختگان مقطع دکتری تخصصی به کل دانش آموختگان	درصد	۰.۸	۰.۷	-۲.۶	۰.۷	۱.۰	۱.۱	۱.۱	۱.۱	۱۲
۴۰	سهم هیئت علمی تمام وقت زن به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۲۰.۳	۲۲.۷	۲.۳	۲۲.۲	۲۲.۸	۲۴.۴	۲۴.۳	۲۴.۴	۲.۴
۴۱	سهم هیئت علمی تمام وقت مرد به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۷۹.۷	۷۷.۳	-۰.۶	۷۷.۸	۷۷.۲	۷۵.۶	۷۵.۷	۷۵.۶	-۰.۷
۴۲	سهم هیئت علمی تمام وقت با مرتبه استاد به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۳.۸	۴.۲	۲.۰	۴.۲	۴.۴	۵.۴	۵.۳	۴.۶	۶.۵
۴۳	سهم هیئت علمی تمام وقت با مرتبه دانشیار به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۷.۲	۹.۰	۴.۶	۹.۵	۹.۹	۱۱.۷	۱۱.۸	۱۰.۳	۵.۳
۴۴	سهم هیئت علمی تمام وقت با مرتبه استادیار به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۳۷.۷	۳۹.۴	۰.۹	۳۹.۶	۴۱.۳	۴۵.۲	۴۵.۰	۴۳.۳	۳.۴
۴۵	سهم هیئت علمی مربی به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۴۹.۲	۴۵.۰	-۱.۸	۴۲.۹	۴۲.۳	۳۷.۱	۳۷.۲	۴۰.۸	-۳.۶
۴۶	سهم هیئت علمی مربی آموزشیار به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۲.۰	۲.۳	۲.۸	۳.۷	۲.۱	۰.۶	۰.۷	۱.۰	-۳۶.۵

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
۴۷	سه‌م هیئت علمی تمام وقت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۲۸.۰	۳۱.۶	-۲.۴	۲۷.۳	۲۹.۵	۳۱.۰	۳۱.۲	۳۱.۲	۳۱.۴
۴۸	سه‌م هیئت علمی تمام وقت دانشگاه پیام نور به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۳.۱	۱.۳	۱۹.۰	۴.۲	۴.۶	۴.۹	۵.۱	۵	۴.۵
۴۹	سه‌م هیئت علمی تمام وقت دانشگاه جامع علمی کاربردی به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۰.۰	۱.۰	۰	۰.۰	۰.۲	۰.۲	۰.۱	۰.۱	-۲۰.۶
۵۰	سه‌م هیئت علمی تمام وقت دانشگاه فنی و حرفه‌ای به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	-	-	-	۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰.۳	۰.۳	۳۱.۶
۵۱	سه‌م هیئت علمی تمام وقت دانشگاه فرهنگیان به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	-	-	-	-	-	-	۰.۷	۰.۷	۰
۵۲	سه‌م هیئت علمی تمام وقت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۱۸.۷	۱۹.۰	-۰.۳	۱۸.۹	۱۸.۵	۱۷.۹	۱۸.۸	۱۸.۹	۰
۵۳	سه‌م هیئت علمی تمام وقت سایر دستگاه‌های اجرایی به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۱.۶	۴.۳	-۱۷.۹	۱.۲	۱.۵	۰.۵	۱.۰	۱	-۴.۵
۵۴	سه‌م هیئت علمی تمام وقت موسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۴.۳	۲.۳	۱۳.۳	۳.۵	۳.۸	۳.۷	۳.۹	۳.۹	۲.۷
۵۵	سه‌م هیئت علمی تمام وقت دانشگاه آزاد اسلامی به کل هیئت علمی تمام وقت	درصد	۴۴.۴	۴۰.۴	۱.۹	۴۴.۸	۴۱.۸	۴۱.۸	۳۸.۹	۳۸.۹	-۳.۵

۲-۱- مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

نرخ ناخالص ثبت‌نام در آموزش عالی در بین کشورهای منتخب

یکی از شاخص‌هایی که وضعیت دسترسی به آموزش عالی را نشان می‌دهد شاخص نرخ ناخالص ثبت‌نام در آموزش عالی می‌باشد. مقدار این شاخص برای کشورمان در سال ۲۰۱۳، ۵۷/۹ می‌باشد و نشان می‌دهد که دسترسی نسبتاً مناسبی برای علاقه‌مندان فراهم شده است. در بین کشورهای منتخب کره جنوبی، فنلاند، آمریکا و استرالیا بیشترین مقدار را دارا می‌باشند.

نگاهی دقیق‌تر به این شاخص‌ها نشان می‌دهد که در بین کشورها، الگوهای متفاوتی از دسترسی به آموزش عالی وجود دارد. اگر چه کشورهای توسعه یافته دسترسی به آموزش عالی را به نحو مطلوبی فراهم نموده‌اند اما به نظر می‌رسد که بهبود این شاخص به تنهایی برای توسعه کشورها کافی نبوده است. در کشورهای چین و مالزی با وجود پیشرفت‌های چشمگیر در دهه‌های اخیر، وضعیت دسترسی به آموزش عالی همچنان گسترده نیست. حتی مقدار این شاخص در کشور ژاپن که به عنوان کشور پیشرفته و توسعه یافته مطرح و مورد توجه است در حد ۶۱/۵ درصد می‌باشد که بسیار نزدیک به شاخص ایران است.

در بین کشورهای منطقه نیز ترکیه و فلسطین اشغالی (اسرائیل)، پیشواز هستند و عربستان سعودی نیز بسیار به ایران نزدیک است. در خصوص میزان این شاخص برای زنان و مردان نیز الگوهای متفاوتی در کشورها وجود دارد. در همه کشورهای مورد مطالعه به جز کره جنوبی، ترکیه، ژاپن و ایران مقدار این شاخص برای زنان بیشتر از مردان است و نشان از تمایل آنها به آموزش عالی و دسترسی به مؤسسات آموزش عالی است. در مجموع اگر چه دسترسی به آموزش عالی در ایران با کشورهای پیشرو همچنان اختلاف زیادی دارد، اما با توجه به روند رو به کاهش جمعیت جوان کشورمان و گستردگی مؤسسات آموزش عالی به نظر می‌رسد با همین ظرفیتهای پذیرش آموزش عالی، مقدار این شاخص برای ایران در سال‌های آتی به بیش از ۷۰ درصد برسد که میزان دسترسی قابل توجهی برای آموزش عالی است.

نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی در بین کشورهای منتخب، ۲۰۱۳

نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی			نام کشور
زن	مرد	جمع	
۸۲.۳	۱۰۹.۲	۹۶.۶	کره جنوبی-۲۰۱۴
۱۰۰.۸	۸۳.۴	۹۱.۹	فنلاند
۱۰۳.۳	۷۵.۵	۸۹.۱	آمریکا
۱۰۲.۷	۷۴.۹	۸۸.۵	استرالیا
۷۳.۲	۸۵.۳	۷۹.۳	ترکیه
۷۶.۴	۵۷.۰	۶۶.۵	فلسطین اشغالی (اسرائیل)
۵۸.۲	۶۴.۵	۶۱.۵	ژاپن-۲۰۱۲
۶۸.۹	۵۱.۱	۵۹.۸	انگلیس
۵۶.۲	۵۹.۷	۵۷.۹	ایران
۵۸.۸	۵۶.۴	۵۷.۵	عربستان سعودی
۴۰.۶	۳۳.۶	۳۷.۲	مالزی-۲۰۱۲
۴۱.۹	۲۵.۸	۳۳.۷	تونس
۳۱.۹	۲۷.۷	۲۹.۷	چین
۸۲.۹	۷۴.۶	۲۹.۷	شیلی

وضعیت ایران از لحاظ شاخص رقابت پذیری

رقابت پذیری عبارت است از مجموعه‌ای از نهادها، سیاست‌ها و عواملی که تعیین کننده سطح بهره‌وری یک کشور هستند. سطح بهره‌وری نیز میزان کامیابی و موفقیت یک اقتصاد را تعیین می‌کند. بهره‌وری، تعیین کننده میزان توانایی یک کشور برای حفظ سطح بالای درآمد است. سطح بهره‌وری، همچنین، نرخ بازدهی سرمایه‌گذاری را مشخص می‌کند که این نرخ، به نوبه خود اصلی ترین انگیزه و محرک رشد اقتصادی است. پس می‌توان نتیجه گرفت که هر چه یک اقتصاد، رقابتی تر باشد، احتمالاً رشد اقتصادی نیز سریع تر خواهد بود.

شاخص GCI بر پایه ۱۲ ستون بنا شده است که هر یک از آنها دارای عناصر جزئی تری است. این ۱۲ ستون عبارتند از: ۱- نهادها (با ۲۱ زیرمجموعه) ۲- زیرساخت‌ها (با ۹ زیرمجموعه) ۳- محیط اقتصاد کلان (با پنج زیرمجموعه) ۴- بهداشت و آموزش ابتدایی (با ۱۰ زیرمجموعه) ۵- آموزش عالی و کارآموزی (با ۸ زیرمجموعه) ۶- کارایی بازار کالا (با ۱۶ زیرمجموعه) ۷- کارایی بازار نیروی کار (با ۱۰ زیرمجموعه) ۸- توسعه بازار مالی (با ۸ زیرمجموعه) ۹- آمادگی تکنولوژیک (با ۷ زیرمجموعه) ۱۰- اندازه بازار (با ۴ زیرمجموعه) ۱۱- ورزیدگی تجاری (با ۹ زیرمجموعه) ۱۲- نوآوری (با ۷ زیرمجموعه) بر اساس شاخص مذکور رتبه ایران در بین ۱۴۴ کشور مورد بررسی، ۸۳ است.

رتبه ایران و برخی کشورهای جهان از لحاظ شاخص رقابت‌پذیری در بین ۱۴۴ کشور،

۲۰۱۵-۲۰۱۴

ردیف	نام کشور	رتبه در بین کشورها	عدد شاخص (۱ تا ۷)
۱	سوئیس	۱	۵.۷۰
۲	آمریکا	۳	۵.۵۴
۳	آلمان	۵	۵.۴۹
۴	ژاپن	۶	۵.۴۷
۵	مالزی	۲۰	۵.۱۶
۶	عربستان سعودی	۲۴	۵.۰۶
۷	کره جنوبی	۲۶	۴.۹۶
۸	اسرائیل	۲۷	۴.۹۵
۹	چین	۲۸	۴.۸۹
۱۰	بحرین	۴۴	۴.۴۸
۱۱	ترکیه	۴۵	۴.۴۶
۱۲	روسیه	۵۳	۴.۳۷
۱۳	آفریقای جنوبی	۵۶	۴.۳۵
۱۴	برزیل	۵۷	۴.۳۴
۱۵	مکزیک	۶۱	۴.۲۷
۱۶	هند	۷۱	۴.۲۱
۱۷	ایران	۸۳	۴.۰۳
۱۸	پاکستان	۱۲۹	۳.۴۲

وضعیت نشانگرهای مرتبط با آموزش عالی کشور و رتبه ایران در بین ۱۴۴ کشور

رتبه در بین کشورها	نشانگر
۱۰۸	کیفیت نظام آموزشی
۱۰۳	کیفیت مدیریت مؤسسات آموزشی
۹۴	ظرفیت نوآوری
۱۰۲	همکاری صنعت و دانشگاه در R&D
۱۰۵	تعداد ثبت اختراع به ازاء یک میلیون نفر جمعیت

درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP در بین کشورهای منتخب

این شاخص سهم هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP را در بین کشورهای منتخب نشان می‌دهد. این شاخص نشان می‌دهد که هزینه‌های دولت در آموزش عالی در کشورهای مالزی و فنلاند بیش از ۲ درصد GDP و در کشورهای انگلیس، آمریکا، استرالیا و تونس بین یک تا دو درصد GDP و در کشورهای کره جنوبی، ژاپن، شیلی و فلسطین اشغالی کمتر از یک درصد GDP می‌باشد.

نکته قابل توجه این است که کشورهایی مانند انگلیس و کره جنوبی با توجه به اینکه عمده مؤسسات آموزش عالی آنها خصوصی می‌باشند اما همچنان دولت‌ها سهم قابل توجهی از مخارج خود را به آنها اختصاص می‌دهند.

مقدار این شاخص برای ایران ۰/۸۴ است که مقدار پایینی است و نیازمند حمایت‌های بیشتر از بخش آموزش عالی می‌باشد.

درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP در بین کشورهای منتخب، ۲۰۱۳

نام کشور	درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP
مالزی-۲۰۱۱	۲.۱۹
فنلاند-۲۰۱۲	۲.۰۶
تونس	۱.۷۵
آمریکا-۲۰۱۱	۱.۴۶
انگلیس-۲۰۱۱	۱.۲۷
استرالیا-۲۰۱۱	۱.۱۸
شیلی-۲۰۱۲	۰.۹۶
فلسطین اشغالی، اسرائیل)-۲۰۱۱	۰.۹۱
کره جنوبی	۰.۸۶
ایران	۰.۸۴
ژاپن	۰.۷۶

جمع‌بندی وضعیت ایران در بین کشورهای منتخب

همانگونه که در جدول زیر نشان داده شده است رشد کمی آموزش عالی در کشور نسبتاً خوب است و گسترش آموزش عالی در طی سال‌های اخیر و ایجاد ظرفیتهای جدید، دسترسی به آموزش عالی را تسهیل نموده است. بنابراین اگر چه در شاخصهایی همچون نرخ ثبت نام ناخالص و تعداد دانشجو در یکصد هزار نفر جمعیت همچنان با کشورهای پیشرو فاصله داریم، اما به نظر می‌رسد با توجه به کاهش جمعیت جوان لازم‌التعلیم، مقدار این شاخص در سالهای آتی از وضعیت خوبی برخوردار شود. لذا وضعیت دسترسی به آموزش عالی در کشور وضعیت مطلوبی دارد.

در خصوص هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP نیز مقدار این شاخص نشانگر آن است که این بخش نیازمند حمایت و کمک بیشتر به آموزش عالی می‌باشد.

مقدار شاخص میانگین سالهای تحصیل که انباشت سرمایه انسانی را نشان می‌دهد حاکی از آن است که مقدار این شاخص اختلاف قابل توجهی با کشورهای دیگر دارد و این شکاف که به صورت تاریخی ایجاد شده است و به کندی نیز اصلاح می‌شود نیازمند دسترسی گسترده به آموزش و ارتقای سطح تحصیلات آحاد جامعه می‌باشد. در مجموع مطالعه تطبیقی برخی از شاخص‌ها با کشورهای

- منطقه و منتخب نشان می‌دهد که در برنامه ششم توسعه باید جهت گیری زیر را دنبال نمود.
- نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی با توجه به کاهش جمعیت ۲۲-۱۸ سال در سالهای آتی و ظرفیت‌های ایجاد شده در سال‌های اخیر افزایش و به میزان حدود ۷۰ درصد خواهد رسید که میزان نسبتاً مناسبی است. بنابراین به نظر می‌رسد که نیاز به توسعه کمی و ایجاد ظرفیت‌های جدید در آموزش عالی چندان مطرح نباشد، بلکه باید ظرفیت‌های موجود را به نحو مطلوبی اصلاح، بهبود و ارتقا بخشید. شاخص سال‌های مورد انتظار تحصیل نیز تأیید کننده این موضوع می‌باشد.
 - دسترسی زنان به آموزش عالی نیز در یکی دو سال اخیر نسبت به مردان کاهش پیدا کرده است. بنابراین به نحو مطلوبی باید دسترسی زنان به آموزش عالی را حفظ نمود.
 - شاخص هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP نسبت به کشورهای دیگر کم است. دولت باید میزان حمایت‌های خود را افزایش دهد.
 - سهم دوره‌های تحصیلی نیز در کشورهای مختلف با توجه به ساختارهای اقتصادی آنها متفاوت است. با این وجود به نظر می‌رسد که میزان ظرفیت دانشجویان دکترای تخصصی در کشور متعادل و بیش از استانداردها نباشد.
 - به نظر می‌رسد که ظرفیت‌های کمی آموزش عالی به حد قابل توجهی رسیده است. بنابراین بخش آموزش عالی در برنامه ششم توسعه، نیازمند توجه جدی به کیفیت است.

جمع‌بندی وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه و منتخب

ردیف	نشانگر	وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه			وضعیت ایران در بین کشورهای منتخب		
		خوب	متوسط	ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف
۱	نرخ ثبت نام ناخالص در آموزش عالی	خوب					
۲	تعداد دانشجو در صد هزار نفر جمعیت	خوب					
۳	نرخ ثبت نام ناخالص زنان در آموزش عالی	خوب					
۴	میانگین سالهای تحصیل		متوسط				
۵	میانگین سالهای تحصیل زنان		متوسط				
۶	سالهای مورد انتظار تحصیل	خوب					
۷	سالهای مورد انتظار تحصیل برای زنان	خوب					
۸	درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP		متوسط			ضعیف	

برنامه راهبردی آموزش عالی

– اهداف کلی و راهبردها

اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	ردیف
۱	هماهنگی بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی- اجتماعی کشور	هم راستا کردن آموزش عالی کشور با نظام اقتصادی - اجتماعی کشور متناسب‌سازی تحصیل و اشتغال ماموریت‌گرا کردن موسسات آموزش عالی با رویکرد آمایشی و توسعه پایدار بازنگری و اصلاح ماموریت دانشگاه‌ها، در انطباق با ماموریت اصلی بازنگری و تقویت ارتباط دانشگاه با بخش‌های اقتصادی - اجتماعی تحول در برنامه‌ریزی‌های درسی با توجه به نیازهای ذینفعان اقتصادی - اجتماعی متنوع‌سازی مدارک برای پاسخگویی به نیازهای جامعه
۲	برقراری توازن و ارتقا کیفیت در آموزش عالی	ساماندهی و یکپارچه سازی نظام های عرضه کننده آموزش عالی در کشور زمینه‌سازی و حمایت از توسعه نهاد نظام تضمین کیفیت و اعتبارسنجی متوازن سازی هرم دانشجویان (نسبت دانشجویان در سطوح تحصیلی) متوازن سازی هرم اعضای هیات علمی متناسب‌سازی جمعیت دانشجویی در دانشگاه‌های با ماموریت علمی- مهارتی و دانشگاه‌های با ماموریت آموزش‌های علمی - پژوهشی توسعه متوازن آموزش عالی در استان‌ها مبتنی بر رویکردهای آمایشی حمایت از موسسات آموزش عالی غیرانتفاعی با کیفیت بالا
۳	– حضور موثر نظام آموزش عالی کشور در نشر علم و توسعه فناوری و تربیت دانشجویان در سطح بین‌المللی – بهره‌برداری از علم و فناوری تولید شده در سطح بین‌الملل	تسهیل امکان جذب دانشجویان خارجی تسهیل تبادل استاد - دانشجو توسعه همکاری‌های علمی - پژوهشی بین‌المللی – واگذاری ماموریت آموزش‌های بین‌المللی به دانشگاه‌های برتر
۴	– ایجاد زیرساخت‌های مدیریتی مناسب در آموزش عالی – تجهیز نظام آموزش عالی کشور برای تحول دانشگاه‌ها به دانشگاه‌های کارآفرین	ایجاد یکپارچگی و هم‌افزایی نهادهای متولی آموزش عالی ارتقا کیفیت فضاهای فیزیکی، امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی و زیرساخت‌های اطلاع‌رسانی – ارتقا تعدادی از دانشگاه‌های نسل دوم به سطح نسل سوم (دانشگاه کارآفرین)
۵	کارآمدسازی اداره اقتصادی آموزش عالی کشور	رقابتی کردن فعالیت‌های آموزش عالی به لحاظ اقتصادی قیمت‌گذاری واقعی خدمات آموزش عالی با توجه به سطح‌بندی دانشگاه‌ها تحول در تامین منابع (مالی، انسانی و ...) در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور توسعه منابع دانشگاه‌ها از محل تبدیل علم به ثروت
۶	افزایش تعهد به تعالی و پایبندی به ارزش‌ها و هنجارهای علمی - اخلاقی	رشد و بالندگی شخصی و حرفه‌ای اعضای هیات علمی و دانشجویان با مشارکت خود آنها تقویت اخلاق حرفه‌ای و جلوگیری از بروز ناهنجاری‌های علمی - اخلاقی در محیط دانشگاه ارتقاء سطح فرهنگ عمومی جامعه با افزایش نقش دانشگاه‌ها تقویت روحیه و فرهنگ علم‌باوری و پذیرش مرجعیت علمی دانشگاه در حل مسائل و مشکلات جامعه

اهداف کمی -

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های برنامه پنجم		سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	۱۳۹۳	*۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	همانگی بین برنامه های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	تعداد دانشجو	نفر	۴۸۰۲۷۲۱	۴۷۱۵۰۰۰	۴۶۲۸۰۰۰	۴۵۴۴۰۰۰	۴۴۶۱۰۰۰	۴۳۸۰۰۰۰	۴۳۰۰۰۰۰
۲	همانگی بین برنامه های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	نرخ ناخالص ثبت نام (جمعیت ۱۸-۲۴ سال)	درصد	۴۸.۳	۵۰.۶	۵۱.۹	۵۳.۰	۵۳.۷	۵۴.۱	۵۴.۰
۳	همانگی بین برنامه های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	تعداد دانشجویان داخلی	نفر	۴۷۸۷۸۷۱	۴۶۸۹۰۰۰	۴۵۹۲۰۰۰	۴۴۹۸۰۰۰	۴۴۰۵۰۰۰	۴۳۱۴۰۰۰	۴۲۲۵۰۰۰
۴	همانگی بین برنامه های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	سهم دانشجویان داخلی	درصد	۹۹.۷	۹۹.۴	۹۹.۲	۹۹.۰	۹۸.۷	۹۸.۵	۹۸.۳
۵	حضور موثر نظام آموزش عالی کشور در نشر علم و توسعه فناوری و تربیت دانشجو در سطح بین‌المللی	تعداد دانشجویان خارجی	نفر	۱۴۸۵۰	۱۹۷۵۰	۲۵۴۸۰	۳۳۳۷۰	۴۳۷۱۵	۵۷۲۵۰	۷۵۰۰۰
۶	حضور موثر نظام آموزش عالی کشور در نشر علم و توسعه فناوری و تربیت دانشجو در سطح بین‌المللی	سهم دانشجویان خارجی	درصد	۰.۳	۰.۴	۰.۶	۰.۷	۱.۰	۱.۳	۱.۷
۷	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	تعداد دانشجویان دولتی	نفر	۳۷۰۳۹۵۴	۳۶۴۴۰۰۰	۳۵۸۶۰۰۰	۳۵۲۹۰۰۰	۳۴۷۳۰۰۰	۳۴۱۸۰۰۰	۳۳۶۵۰۰۰
۸	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	سهم دانشجویان دولتی	درصد	۵۶.۳	۵۶.۱	۵۵.۹	۵۵.۷	۵۵.۴	۵۵.۲	۵۵
۹	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	تعداد دانشجویان غیردولتی	نفر	۲۰۹۸۷۶۷	۲۰۷۰۰۰۰	۲۰۴۲۰۰۰	۲۰۱۵۰۰۰	۱۹۸۸۰۰۰	۱۹۶۱۰۰۰	۱۹۳۵۰۰۰
۱۰	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	سهم دانشجویان غیردولتی	درصد	۴۳.۷	۴۳.۹	۴۴.۱	۴۴.۳	۴۴.۶	۴۴.۸	۴۵
۱۱	همانگی بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	تعداد دانشجویان گروه علوم پایه به کل دانشجویان	نفر	۲۶۲۰۲۰	۲۷۹۶۰۰	۲۹۸۴۰۰	۳۱۸۴۰۰	۳۳۹۸۰۰	۳۶۲۶۰۰	۳۸۷۰۰۰
۱۲	همانگی بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	سهم دانشجویان گروه علوم پایه به کل دانشجویان	درصد	۵.۴	۵.۹	۶.۴	۷	۷.۶	۸.۳	۹

۲۹۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال‌های برنامه پنجم					سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	۱۳۹۳	*۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹			
۱۳	همه‌نگی بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی گروه علوم پایه	نفر	۷۸۸۶۸	۸۷۰۰۰	۹۶۰۰۰	۱۰۶۰۰۰	۱۱۷۰۰۰	۱۲۹۰۰۰	۱۴۳۰۰۰			
۱۴	همه‌نگی بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور	سهم دانشجویان تحصیلات تکمیلی گروه علوم پایه به کل دانشجویان تحصیلات تکمیلی	درصد	۳۰.۱	۳۲	۳۳.۴	۳۴.۵	۳۵.۳	۳۶.۲	۳۷			
۱۵	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	نسبت دانشجو به هیات علمی تمام وقت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (حضور)	نفر	۲۷	۲۶	۲۵	۲۵	۲۴	۲۴	۲۰			
۱۶	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	نسبت دانشجو به هیات علمی تمام وقت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	نفر	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۰	۱۰	۱۰			
۱۷	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	نسبت دانشجو به هیات علمی تمام وقت دانشگاه‌های غیردولتی	نفر	۶۲	۶۰	۵۷	۵۳	۵۰	۴۷	۴۵			
۱۸	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	نسبت هیات علمی تمام وقت استادیار به بالا به کل هیات علمی تمام وقت در دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (حضور)	درصد	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۱	۹۲			
۱۹	برقراری توازن و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی	نسبت هیات علمی تمام وقت استادیار به بالا به کل هیات علمی تمام وقت در دانشگاه‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	درصد	۸۱	۸۳	۸۵	۸۷	۸۹	۹۱	۹۳			

برآورد سهم دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی بر حسب ماموریت، سطح بندی و سطوح آموزشی در سال ۱۳۹۹

سهم دانشجویان خارجی از کل دانشجویان	سهم دانشجویان داخلی بر حسب سطوح تحصیلی					سهم دانشجویان داخلی از کل دانشجویان	واحد	دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی /سطح بندی	عنوان ماموریت	هدف کلی
	جمع	دکتری تخصصی	کارشناسی ارشد و دکتری حرفه‌ای	کارشناسی	کاردانی					
۱۰	۱۰۰	۲۰	۴۰	۴۰	۰	۵	درصد	دانشگاه‌های برتر	پژوهشی	- حضور موثر نظام آموزش عالی کشور در نشر علم و توسعه فناوری و تربیت دانشجو در سطح بین‌المللی - هماهنگی بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش‌های اقتصادی-اجتماعی کشور
۳	۱۰۰	۷.۵	۴۵	۴۵	۲.۵	۲۰	درصد	سطح ۱ (علمی-پژوهشی / سطح ۱)	پژوهشی	
۲	۱۰۰	۰	۲۰*	۵۵	۲۵	۳۵	درصد	سطح ۲ (علمی- پژوهشی / سطح ۲ علمی- مهارتی / سطح ۱)	مطالعاتی	
۰	۱۰۰	۰	۰	۵۰	۵۰	۴۰	درصد	سطح ۳ (علمی-پژوهشی / سطح ۳ علمی- مهارتی / سطح ۲ شامل: علمی- کاربردی، فنی- حرفه ای و دوره‌های کاردانی علمی-پژوهشی)	معمولی	

* مربوط به دانشگاه‌های علمی- پژوهشی است.

برآورد تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی بر حسب ماموریت، سطح‌بندی و سطوح آموزشی در سال ۱۳۹۹

جمع کل دانشجویان داخلی و خارجی	تعداد دانشجویان خارجی	تعداد دانشجویان داخلی بر حسب سطوح تحصیلی				واحد	دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی / سطح بندی	عنوان ماموریت	هدف کلی
		جمع	دکتری تخصصی	کارشناسی ارشد و دکتری حرفه ای	کارشناسی				
۲۳۲,۲۵۰	۲۱,۰۰۰	۲۱۱,۲۵۰	۴۲,۲۵۰	۸۴,۵۰۰	۸۴,۵۰۰	۰	نفر	دانشگاه‌های برتر	بن‌العلمی
۸۷۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۸۴۵,۰۰۰	۶۳,۲۷۵	۳۸۰,۲۵۰	۳۸۰,۲۵۰	۲۱,۱۲۵	نفر	سطح ۱ (علمی - پژوهشی سطح ۱)	م-۱
۱,۵۰۷,۷۵۰	۲۹,۰۰۰	۱,۴۷۸,۷۵۰	۰	۲۹۵,۷۵۰	۸۱۳,۳۱۳	۳۶۹,۶۸۸	نفر	سطح ۲ (علمی - پژوهشی سطح ۲ و علمی - مهارتی سطح ۲)	مشافه ای
۱,۶۹۰,۰۰۰	۰	۱,۶۹۰,۰۰۰	۰	۰	۸۴۵,۰۰۰	۸۴۵,۰۰۰	نفر	سطح ۳ (علمی - پژوهشی سطح ۳ و علمی - مهارتی سطح ۳ شامل: علمی - کاربردی، فنی-حرفه ای و دوره‌های کاردانی علمی - پژوهشی)	محل
۴,۳۰۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۴,۲۲۵,۰۰۰	۱۰۵,۶۲۵	۷۶۰,۵۰۰	۲,۱۲۳,۰۶۳	۱,۲۵۵,۸۱۳		جمع	

همکاری بین برنامه‌های آموزش عالی با نیازهای بخش های اقتصادی - اجتماعی کشور
 کشور موثر نظام آموزش عالی کشور در نشر علم و توسعه فناوری و تربیت دانشجویان در سطح بین‌المللی

– راهبردها، سیاستها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
	<ul style="list-style-type: none"> - هم راستا کردن آموزش عالی کشور با نظام اقتصادی - اجتماعی کشور - متناسب‌سازی تحصیل و اشتغال - ماموریت‌گرا کردن مؤسسات آموزش عالی با رویکرد آمایشی و توسعه پایدار - بازنگری و اصلاح ماموریت دانشگاه‌ها، در انطباق با ماموریت اصلی - بازنگری و تقویت ارتباط دانشگاه با بخش‌های اقتصادی - اجتماعی - تحول در برنامه‌ریزی‌های درسی به توجه به نیازهای ذینفعان اقتصادی - اجتماعی - متنوع‌سازی مدارک برای پاسخگویی به نیازهای جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از نظام یکپارچه جمع‌آوری، پردازش و نشر مستمر اطلاعات بازار کار و تحولات نیازهای حال و آینده جامعه برای آموزش عالی کشور - رصد وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان - عمومی‌سازی علم - منحصر کردن فعالیت دانشگاه‌های مهارتی در حوزه ماموریت خود - فراهم آوردن شرایط اجرای صحیح آموزش‌های عملی و کاربردی دوره‌های مهارتی در محیط‌های کار و کارگاهی - ترویج و ارتقای سطح اثر بخشی پژوهش‌های کاربردی در دانشگاه‌ها - توسعه کارآموزی و کارورزی در دوره‌های آموزش عالی - افزایش دوره‌های فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیات علمی در بخش‌های اقتصادی - اجتماعی - ارائه دروس کاربردی در دانشگاه‌ها با همکاری مدرسین متخصص غیردانشگاهی از حوزه‌های مختلف - مشارکت دادن ذینفعان بخش‌های اقتصادی - اجتماعی در برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی - استفاده از شیوه‌های گوناگون برای تعیین صلاحیت حرفه‌ای فارغ‌التحصیلان برای احراز مشاغل با مشارکت ذینفعان اقتصادی - اجتماعی - تعریف دوره‌های موردنیاز جامعه مستقل از مدارک رسمی (کاردانی، کارشناسی و تحصیلات تکمیلی) در چارچوب نظام صلاحیت حرفه‌ای - حمایت از دانشگاه‌های گسترش دهنده دوره‌های کارورزی و منظور نمودن ملاک میزان اجرای دوره‌های کارورزی در رتبه بندی و سطح بندی دانشگاه‌ها - استفاده از ظرفیت‌های مازاد دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی برای توسعه دوره‌های پودمانی و آموزش‌های باز و آزاد غیررسمی و صدور گواهینامه‌های لازم برای آنها 	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی و استقرار نظام جامع پیگیری وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان و تمهید تاثیرگذاری جدی آن در سطح بندی دانشگاه‌ها - تعیین اولویت‌های آموزش پزشکی و غیر پزشکی بر مبنای نیازهای ملی و مبتنی بر آمایش سرزمینی آموزش عالی - تدوین برنامه دانشگاه‌ها برای ایجاد رشته‌های جدید مبتنی بر مزیت‌های منطقه‌ای و ماموریت هر دانشگاه - امکان‌سنجی اداره تعدادی از واحدهای دانشگاه پیام نور به شکل غیردولتی - استفاده از گزنت تحقیقاتی به منظور توسعه پژوهش‌های ماموریت‌گرا و کاربردی کردن علوم - طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی جدید تولیدمحور و علمی کاربردی براساس نیازهای بومی و ملی در حوزه علوم پزشکی و غیر پزشکی - طراحی و اجرای الگوهای کارآفرینی در حوزه سلامت به منظور ایجاد و ارتقاء جایگاه‌های شغلی دانش‌آموختگان علوم پزشکی - طراحی مدل سوبسیدهای درونی (از رشته‌های کم اولویت به رشته‌های پر اولویت، از رشته‌های کم تقاضا به رشته‌های کم تقاضا، و از فراگیران برخوردار به فراگیران محروم) در دانشگاه‌های کشور - اجرایی‌سازی سند راهبردی در رشته‌ها و مقاطع بصورت هدفمند و مبتنی بر اولویت‌ها - استقرار کامل سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش سرزمین با مشارکت کلان منطقه‌ها و دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و غیر پزشکی - تعیین برنامه توسعه رشته‌ها در دانشگاه‌ها مبتنی بر مزیت‌های

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			<p>منطقه‌ای و ماموریت‌ها</p> <p>- تعیین تعداد برنامه های بازنگری شده در گروه های پزشکی و غیر پزشکی مبتنی بر نیازهای نظام سلامت و نیاز سایر بخش های اقتصادی-اجتماعی</p> <p>- استقرار برنامه آموزش تخصصی پزشکی خانواده</p> <p>- طراحی مدل یا مدل های جدید ارائه آموزش رشته های پزشکی و سایر رشته‌ها</p> <p>- تدوین و تصویب برنامه جامع توسعه رشته های جدید</p> <p>- ایجاد تنوع در انواع مدارک تحصیلی صادره خصوصا در سطوح پایین تر از کارشناسی در راستای تقویت آموزش های مهارتی و توجه بیشتر به نیازهای بازار کار</p>
<p>۲</p>	<p>- ساماندهی و یکپارچه سازی نظام های عرضه کننده آموزش عالی در کشور</p> <p>- زمینه‌سازی و حمایت از توسعه نهاد نظام تضمین کیفیت و اعتبارسنجی</p> <p>- متوازن سازی هرم دانشجویان (نسبت دانشجویان در سطوح تحصیلی)</p> <p>- متوازن سازی هرم اعضای هیات علمی</p> <p>- متناسب‌سازی جمعیت دانشجویی در دانشگاه‌های با ماموریت علمی - مهارتی و دانشگاه‌های با ماموریت آموزش های علمی - پژوهشی</p> <p>- توسعه متوازن آموزش عالی در استان ها مبتنی بر رویکردهای آمایشی</p> <p>- حمایت از موسسات آموزش عالی غیرانتفاعی با کیفیت بالا</p>	<p>- زمینه سازی برای ایجاد نهادهای حرفه‌ای - تخصصی غیردولتی برای اعتبارسنجی ملی و بین‌المللی، پایش و تضمین کیفیت</p> <p>- ایجاد و ارتباط موثر بین نتایج سطح‌بندی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی با حمایت‌های مالی</p> <p>- نهادینه‌سازی ارزیابی درونی و بیرونی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی</p> <p>- طراحی و اجرای مستمر سازوکارهای نظارت بر آزمون های جامع و پایان‌نامه‌ها در دوره‌های تحصیلات تکمیلی</p> <p>- فراهم سازی زمینه های یکپارچه سازی در آموزش عالی</p> <p>- حمایت از کاهش ظرفیت پذیرش در دانشگاه‌های فاقد زیرساخت‌های لازم</p> <p>- حمایت موثر از دانشگاه‌های برتر کشور</p> <p>- متناسب نمودن پذیرش‌ها با هدف اصلاح هرم دانشجویی و هماهنگی با آموزش های عمومی پیش از دانشگاه</p> <p>- بازنگری و اصلاح رشته های تحصیلی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور</p> <p>- برقراری نسبت مناسب بین دانشجو و اعضای هیات علمی</p> <p>- توسعه میان رشته‌ای‌ها و چند گرایشی</p> <p>- متناسب‌سازی پذیرش‌ها با نیازهای استانی و منطقه‌ای</p>	<p>- اجرای نظام سطح بندی دانشگاه‌ها و اعمال نتایج آن در میزان حمایت های مالی دولت و تعیین شهریه های نوبت دوم</p> <p>- اصلاح هرم اعضای هیات علمی متناسب با ماموریت دانشگاه‌ها</p> <p>- اصلاح ترکیب مدرسین و نظام ارتقاء در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی مهارتی متناسب با نیازهای دوره های مذکور</p> <p>- اجرای نظام اعتباربخشی آموزشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم و آموزش‌شپهای مهارتی و حرفه‌ای در نظام سلامت</p> <p>- واسپاری ماموریت های قابل واگذاری حوزه آموزش به سایر مراکز و نهادها از قبیل سازمان نظام پزشکی، انجمن های علمی و ... در راستای تحقق سیاست‌های وزارتخانه‌های متولی آموزش عالی در کشور</p> <p>- نظام‌مند نمودن آموزش علوم پزشکی در بخش غیردولتی با توجه به سند راهبردی گسترش جغرافیایی آموزش عالی سلامت</p> <p>- ارتقای کیفیت آموزش عملی دوره‌های تحصیلات تکمیلی</p> <p>- ارتقای کیفیت پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی</p>

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			<p>- طراحی و تاسیس نهاد سیاستگذار در خصوص تربیت نیروهای مهارتی و حرفه‌ای</p> <p>- تدوین مقررات و آیین نامه های ناظر بر نظام اعتباربخشی آموزش های مهارتی و حرفه ای</p> <p>- لحاظ نمودن شاخص رعایت استانداردهای اخلاق حرفه‌ای در رتبه‌بندی و اعتباربخشی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی علوم پزشکی</p>
۳	<p>- تسهیل امکان جذب دانشجویان خارجی</p> <p>- تسهیل تبادل استاد - دانشجو</p> <p>- توسعه همکاری‌های علمی - پژوهشی بین‌المللی</p> <p>- واگذاری ماموریت آموزش‌های بین‌المللی به دانشگاه‌های برتر</p>	<p>- ایجاد سازوکار لازم برای تسهیل ورود دانشجویان و اعضای هیات علمی خارجی به کشور</p> <p>- تسهیل مبادلات مالی برای دریافت شهریه از دانشجویان خارجی و پرداخت حقوق اعضای هیات علمی خارجی</p> <p>- ایجاد زمینه‌های لازم برای تشویق و تحصیل دانشجویان خارجی در ایران</p> <p>- توسعه استفاده از استادان مشاور راهنمای مشترک داخلی و خارجی در رساله‌های بین‌المللی</p> <p>- دانش‌افزایی اعضای هیات علمی برای ارائه دروس در سطح بین‌المللی</p> <p>- برقراری امکان تدریس به زبان دوم</p> <p>- حمایت از سرمایه‌گذاری‌های مشترک با دانشگاه‌های خارجی کشورهای هدف جمهوری اسلامی ایران</p> <p>- تنوع بخشی به منابع تامین اعتبارات پژوهشی دانشگاه‌ها در پروژه‌های مشترک با دانشگاه‌های خارج از کشور</p> <p>- توسعه دیپلماسی علمی برای تسهیل عملیات اجرایی مربوط به همکاری‌های بین‌المللی</p> <p>- تامین و پرداخت معادل پنجاه (۵۰) درصد هزینه‌های طرح‌های پژوهشی و فناورانه و دوره‌های آموزشی مشترک که حداقل پنجاه (۵۰) درصد اعتبار آنها توسط موسسات علمی مجامع بین‌المللی مورد تایید، تأمین شده باشد</p> <p>- مشارکت در تامین هزینه های طرح‌های پژوهشی و فناورانه و دوره‌های آموزشی مشترک</p> <p>- افزایش کیفیت پایان‌نامه‌های دکتری از طریق توسعه دوره‌های فرصت مطالعاتی دانشجویان دکتری در خارج از کشور</p>	<p>- انعقاد تفاهم نامه های همکاری با کشورهای هدف و پیش بینی ردیف های اعتباری فاینانس برای تامین وام شهریه به دانشجویان خارجی شاغل به تحصیل در ایران</p> <p>- تشکیل کارگروه اجرایی توسعه دیپلماسی علمی مرکب از نمایندگان وزارتخانه ها و سازمان ها برای اجرای عملیات مربوط به همکاری های بین المللی و تسهیل تردهای علمی و مبادلات ارزی</p> <p>- شناسایی ظرفیت های موجود در دانشگاه‌های داخل کشور برای فعالیت های بین المللی و ماموریت محور کردن دانشگاه‌های کشور جهت برقراری ارتباط با کشورهای منطقه و جهان</p> <p>- شناسایی بازارهای آموزش عالی موجود در منطقه و جهان جهت حضور دانشگاه‌های داخل کشور در عرصه های بین المللی و جلب ذهن های فعال و برتر از ملیت های مختلف و در نتیجه پیشرفت علمی و تحقیقاتی موثرتر دانشگاه‌های کشور</p> <p>- بهبود و گسترش حضور جهانی دانشگاه های کشور در مجامع علمی بین المللی و شناساندن توانائی های علمی و آموزشی جمهوری اسلامی ایران در زمینه علوم پزشکی و غیر پزشکی در سطح دنیا</p> <p>- معرفی دانشگاه‌های کشور به زبان بین‌المللی به سایر کشورها</p> <p>- معرفی ظرفیت پذیرش دانشجویان بین‌الملل در دانشگاه‌های کشور</p> <p>- گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی</p>

۳۰۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			<p>- کمک به تربیت نیروی انسانی به ویژه در سلامت برای کشورهای منطقه</p> <p>- ورود به عرصه های بین المللی در آموزش های پزشکی و غیر پزشکی</p> <p>- فراهم نمودن زمینه اعتبار بخشی دانشگاههای کشور توسط سازمان های اعتباربخشی معتبر بین المللی</p> <p>- نظام مند نمودن و استانداردسازی بین المللی فرآیند نظارت و ارزیابی دانشگاههای کشور</p> <p>- اجرای برنامه اعتباربخشی در دانشگاهها مطابق با چارچوب استانداردهای بین المللی</p>
۴	<p>- ایجاد یکپارچگی و هم افزایی نهادهای متولی آموزش عالی</p> <p>- ارتقا کیفیت فضاهای فیزیکی، امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی و زیرساخت های اطلاع رسانی</p> <p>- ارتقا تعدادی از دانشگاه های نسل دوم به سطح نسل سوم (دانشگاه کارآفرین)</p>	<p>- انتقال اختیارات تصمیم گیری از حوزه های ستادی به دانشگاهها و موسسات آموزش عالی و ارتقا جایگاه حمایتی و نظارتی ستاد</p> <p>- تبیین مسئولیتها و روابط متقابل دولت و هیات امنا</p> <p>- استفاده کامل از ظرفیت هیات امنا در اداره امور دانشگاهها</p> <p>- کارآمدسازی هیاتهای امنا از طریق عضویت ذینفعان موثر اقتصادی - اجتماعی در سطوح ملی و محلی</p> <p>- تحول و چابکسازی نظام اداری دانشگاهها</p> <p>- متناسب سازی نسبت کارکنان به دانشجو تا رسیدن به وضع مطلوب</p> <p>- توسعه امکانات کالبدی در دانشگاهها</p> <p>- مدیریت بهینه در بهره برداری از فضاهای فیزیکی و کمک آموزشی</p> <p>- تقویت زیرساخت های آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاهها از طریق توسعه تعامل با سایر نهادها و سازمانها</p> <p>- ایجاد و رشد شبکه مراکز رشد علم و فناوری دانشگاهی</p> <p>- برنامه ریزی برای دوره های اجرایی کارآفرینی در دانشگاهها</p> <p>- ایجاد و توسعه پایگاه یکپارچه جمع آوری، پردازش و نشر اطلاعات آموزش عالی، پژوهش و فناوری</p>	<p>- بازنگری رسالت، ساختار و کارکردهای دانشگاه های کشور بر اساس مدل دانشگاه های کارآفرین</p> <p>- مهندسی فرایندهای دانشگاه های کشور بر اساس مدل دانشگاه کارآفرین</p> <p>- اصلاح زیرساخت ها و منابع دانشگاه های کشور بر اساس مدل دانشگاه کارآفرین</p> <p>- حمایت موثر از توسعه مراکز رشد علم و فناوری در دانشگاهها با هدف توسعه کارآفرینی و ایجاد شرکت های دانش بنیان در محیط دانشگاه</p> <p>- حمایت موثر از فعالیت های دانشگاهها در راستای توسعه کارآفرینی و تحول به دانشگاه های نوع سوم</p> <p>- ایجاد شبکه علمی کشور به منظور بارگذاری اطلاعات علمی دانشگاهها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی و فراهم ساختن امکان دسترسی محققین و پژوهشگران کشور به اطلاعات علمی</p>
۵	<p>- رقابتی کردن فعالیت های آموزش عالی به لحاظ اقتصادی</p> <p>- قیمت گذاری واقعی خدمات آموزش عالی با توجه به سطح بندی دانشگاهها</p> <p>- تحول در تامین منابع (مالی، انسانی و ...) در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور</p> <p>- توسعه منابع دانشگاهها از محل تبدیل علم به ثروت</p>	<p>- تعیین مقیاس اقتصادی دانشگاهها</p> <p>- سازماندهی دانشگاه های تازه تاسیس مبتنی بر اصول اقتصادی (اقتصاد مقیاس و اقتصاد منابع)</p> <p>- تعیین سهم دانشجویان آموزش رایگان دانشگاهها و موسسات آموزش عالی متناسب با منابع تعیین شده از محل بودجه عمومی دولت</p>	<p>- امکان سنجی و ارائه پیشنهاد برای تاسیس صندوق ملی توسعه علمی و تامین سرمایه مالی مورد نیاز آن به منظور اصلاح نظام اقتصاد آموزش عالی و رقابتی کردن فعالیت دانشگاهها</p> <p>- جداسازی اعتبارات رفاهی از منابع عمومی دولت و تبدیل آنها به</p>

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<ul style="list-style-type: none"> - اصلاح نظام قیمت گذاری در آموزش عالی با تکیه بر اصل رقابت پذیری - بکارگیری تسهیلات به جای یارانه در ارائه خدمات رفاهی به دانشجویان - توسعه و تقویت فرهنگ وقف و جلب حمایت و مشارکت خیرین و کمک به تاسیس بنیادهای حامی - اصلاح و شفاف سازی نظام گزارش دهی مالی دانشگاه ها - ایجاد معافیت عوارض شهرداری ها طرح های تملک دارایی های سرمایه ای دانشگاه ها، موسسات آموزش عالی، مراکز پژوهشی و پارک های علم و فناوری 	<p>تسهیلات از طریق تقویت صندوق های رفاه دانشجویی</p> <p>- ارائه تسهیلات دانشجویی به صورت وام</p> <p>- توسعه مدل جامع درآمدزایی دانشگاه های کشور</p> <p>- طراحی مدل گزنت های آموزشی در دانشگاه های کشور</p> <p>- طراحی مدل وام های آموزشی در دانشگاه های کشور</p> <p>- طراحی مدل سوبسیدهای درونی (از رشته های کم اولویت به رشته های پر اولویت، از رشته های پرتقاضا به رشته های کم تقاضا، و از فراگیران برخوردار به فراگیران محروم) در دانشگاه های علوم پزشکی</p>
۶	<ul style="list-style-type: none"> - رشد و بالندگی شخصی و حرفه ای اعضای هیات علمی و دانشجویان با مشارکت خود آنها - تقویت اخلاق حرفه ای و جلوگیری از بروز ناهنجاری های علمی - اخلاقی در محیط دانشگاه - ارتقاء سطح فرهنگ عمومی جامعه با افزایش نقش دانشگاه ها - تقویت روحیه و فرهنگ علم باوری و پذیرش مرجعیت علمی دانشگاه در حل مسائل و مشکلات جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری کرسی های آزاداندیشی با محوریت بررسی و ارائه راه حل مسائل فرهنگی - اجتماعی - برگزاری نشست های فرهنگی دانشجویی با هدف معرفی چهره های شاخص علمی - فرهنگی با تکیه بر جنبه های اخلاقی (اسوه های فرهنگی) - تدوین منشور اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها - اصلاح و بازنگری در مقررات موجود ارتقا اعضای هیات علمی در راستای رعایت اخلاق، ارزش ها و هنجارهای علمی و آکادمیک با هدف جلوگیری از تخلفات و تقلبات آکادمیک - ایجاد سازوکارهای لازم برای شناسایی و تبیین مسائل و مشکلات بخش های دولتی و خصوصی و ارجاع آنها برای بررسی و ارائه راهکار اجرایی به دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی - استفاده از رسانه ها و نهادهای ذیربط (شورای فرهنگ عمومی و...) و برای تقویت علم باوری در جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت مراکز مشاوره و سلامت دانشجویی در دانشگاه ها از طریق تامین فضاهای کالبدی و نیروهای کارشناسی - توسعه دوره های تکمیلی برای اعضای هیات علمی مانند فلوشیپ، پساکترا و فرصت های مطالعاتی چند ماهه در حوزه اخلاق حرفه ای - طراحی ابزار و اجرای مطالعه پیمایشی ارزشها در میان فراگیران دانشگاه های علوم پزشکی - ایجاد ساختار مناسب برای رصد و پایش وضعیت ارزشها و مبانی اخلاقی در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی پزشکی - تدوین کدهای اخلاق حرفه ای در حوزه های آموزش، پژوهش، درمان، و امور اداری - استقرار نظام پایش رعایت استانداردهای اخلاقی حرفه ای در حوزه های آموزش، پژوهش، درمان، و امور اداری

الزامات

- برقراری معافیت عوارض شهرداری ها در مورد طرح های تملک دارایی های سرمایه ای مربوط به واحد های آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش ، دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ، مراکز پژوهشی و پارک های علم و فناوری
- ادغام ساختار و بودجه مؤسسات آموزش عالی دولتی و یا واگذاری به بخش غیر دولتی، با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه ریزی
- برقراری ساز و کارهای تشویقی برای ادغام مؤسسات آموزش عالی غیر دولتی
- تهیه برنامه آمایش سرزمینی آموزش عالی باهدف تعیین و انتساب مأموریت های محلی، ملی، منطقه ای و بین المللی برای دانشگاه های کشور با توجه به ظرفیت های منطقه ای دانشگاه های مرزی و توجه به محوریت دانشگاه های برتر کشور
- تامین بخشی از هزینه های تحصیلی دانشجویان شهریه پرداز و امور رفاهی و پژوهشی دانشجویان دانشگاه های کشور بر مبنای ایجاد فضای رقابتی به صورت تسهیلات و وام
- تعیین و ابلاغ مأموریت کلیه مؤسسات آموزش عالی اعم از مؤسسات دولتی و غیردولتی و تعیین سقف سطوح آموزشی متناسب با مأموریت محوله
- تهیه آئین نامه اجرایی کارگروه اجرایی توسعه دیپلماسی علمی به پیشنهاد مشترک وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و با هماهنگی سایر دستگاه های مندرج در این بند حداکثر تا پایان سال اول برنامه برای تصویب در هیات وزیران
- ایجاد یک خط اعتباری از محل اعتبارات سیستم بانکی برای فاینانس شهریه دانشجویان بین المللی کشورهای هدف
- تهیه آیین نامه اجرایی مربوط به برگزاری آزمون صلاحیت تخصصی تا پایان سال اول برنامه ششم توسعه، به پیشنهاد مشترک وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور برای تصویب در هیات وزیران
- تهیه آیین نامه اجرایی برای بازنگری، طراحی و اجرای دوره های کارآموزی و کارورزی به پیشنهاد مشترک وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تا پایان سال اول برنامه برای تصویب در هیات وزیران

منابع مورد نیاز تحقق اهداف کمی

بر اساس برآوردهای انجام شده بر اساس تعداد دانشجویان بر حسب سطح بندی دانشگاه ها و سطوح تحصیلی در سال ۱۳۹۴ و برآورد اعتبار مورد نیاز در برنامه های آموزشی و سایر برنامه های آن برای اعتبارات با ماهیت هزینه ای و پیش بینی های انجام شده برای اعتبارات با ماهیت تملک دارایی های سرمایه ای و درآمدهای اختصاصی، کل منابع مورد نیاز بخش آموزش عالی در طول برنامه ششم توسعه ۹۱۲۳۷۶.۳ میلیارد ریال برآورد می شود. از این مقدار ۵۸۲۰۷۱.۱ میلیارد ریال آن به اعتبارات هزینه ای، ۱۱۹۷۴۵.۲ میلیارد ریال آن به اعتبارات با ماهیت تملک دارایی های سرمایه ای (شامل صندوق توسعه ملی) و ۲۱۰۵۶۰ میلیارد ریال آن از محل درآمدهای اختصاصی تامین می شود. توزیع اعتبارات مورد نیاز این بخش از محل منابع عمومی و درآمد اختصاصی به تفکیک سال های برنامه ششم توسعه در جداول ۵ و ۶ آمده است.

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی از محل درآمد های عمومی

(میلیاردریال)

از محل درآمدهای عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۷۰۱۸۱۶.۳	۱۷۹۱۲۰.۵	۱۵۶۱۶۶.۸	۱۳۶۲۳۱.۵	۱۱۸۹۱۷.۵	۱۱۱۳۸۰	افزایش نرخ ناخالص ثبت نام به ۵۴ درصد
۵۸۲۰۷۱.۱	۱۵۰۹۹۲.۰	۱۳۱۲۹۷.۴	۱۱۴۱۷۱.۷	۹۹۲۷۹.۷	۸۶۳۳۰.۲	اعتبارات هزینه ای
۱۱۹۷۴۵.۲	۲۸۱۲۸.۵	۲۴۸۶۹.۴	۲۲۰۵۹.۸	۱۹۶۳۷.۸	۲۵۰۴۹.۸	جمع اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای
۸۹۷۴۵.۲	۲۳۶۲۸.۵	۲۰۳۶۹.۴	۱۷۵۵۹.۸	۱۵۱۳۷.۸	۱۳۰۴۹.۸	اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای
۳۰۰۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۱۲۰۰۰	برداشت از صندوق توسعه ملی بابت تجهیزات (معادل ریالی)

شیوه تامین منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی در برنامه ششم

(میلیاد ریال)

ردیف	هدف کمی	از محل درآمد اختصاصی	از محل منابع داخلی شرکت های دولتی	از محل تسهیلات بانکی	صندوق توسعه ملی	منابع مالی خارجی					کل منابع مورد نیاز	
						سرمایه گذاری مستقیم خارجی	فائیداد خارجی و صکوک ارزی	قرارداد های مشاورگی	بازار سرمایه	صکوک اسلامی ریالی		سرمایه گذاری بخش غیر دولتی
۱	افزایش نرخ ناخالص ثبت نام به ۵۴ درصد	۲۱۰۵۶۰	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۰۰۰۰۰	

علم و فناوری

مقدمه

توسعه علم و فناوری اساس و بنیاد توسعه پایدار و پیشرفت و اعتلا و اقتدار هر کشوری محسوب می‌گردد. امروزه اصلی‌ترین مولفه پیشرفت و توانمندی کشورها را با توسعه علم و فناوری آن می‌سنجند. به طوری که در مقایسه با توانمندی‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی به مراتب ارزشمندتر و پایدارتر در کانون توجه دولت‌ها قرار گرفته است. به بیان بهتر می‌توان گفت پایداری سایر توانمندی‌ها در گرو توانمندی علمی و فناوری است. از سویی روند جهانی شدن در حالی با شتاب به پیش می‌رود که هر کشوری در صورت عدم اتخاذ سیاست‌های صحیح از گردونه توسعه جهانی باز خواهد ماند. در حقیقت در عصر حاکمیت فناوری و محوریت توسعه دانش بنیان، تنها کشورهایی می‌توانند در روند توسعه جهانی جایگاهی شایسته یابند که به ابزار علم و فناوری مجهز باشند. کشور ما نیز به لحاظ اهداف ترسیم شده در سند چشم‌انداز ج.ا.ا. می‌بایست در سال ۱۴۰۴ در جایگاه برتر علم و فناوری منطقه قرار گیرد. بدیهی است که دستیابی به این وضعیت بدون برنامه‌ریزی‌های هدفمند امکان‌پذیر نخواهد بود. در این رابطه برنامه ششم توسعه از اهمیت خاص خود برخوردار است. برای تدوین سند برنامه علم و فناوری ابتدا توصیف و تحلیل وضع موجود صورت گرفته و با بکارگیری مدلی که در ادامه توضیح داده می‌شود پایش علم، فناوری و نوآوری کشور و تحلیل تنگناها و چالش‌های بخش صورت گرفته است. در بخش دوم سند اهداف، راهبردها، سیاست‌ها، اقدامات اساسی و الزامات تبیین شده‌اند.

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود بخش علم و فناوری

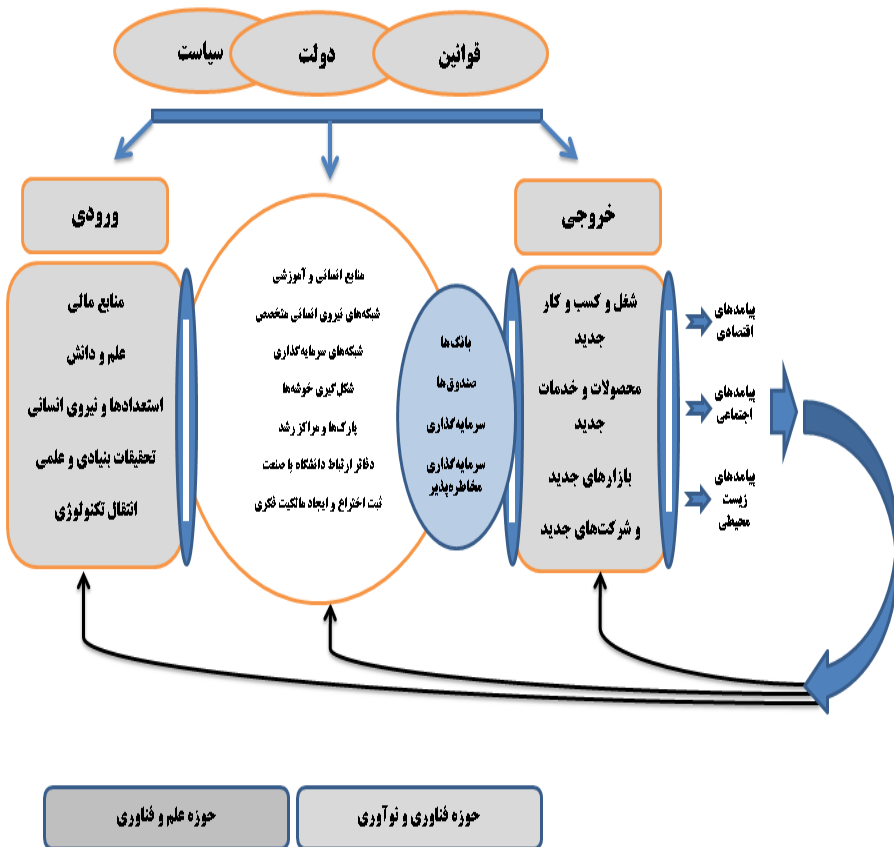
۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود

توصیف و تحلیل وضع موجود نیازمند بکارگیری مدلی مناسب بر اساس ویژگی‌های حوزه علم و فناوری و نوآوری و نیز اقتضائات و شرایط کشور است. براساس مدل انتخاب شده، نظام نوآوری ایران یک اکوسیستم نوآوری است که از مجموعه‌ای از زیرساخت‌ها و منابع تشکیل شده که به واسطه ورودی‌ها تغذیه و به واسطه خروجی‌ها ارزیابی و احیا می‌شود. تولید علم و فناوری دارای ورودی‌ها، شامل منابع

۳۰۶ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

مالی، استعدادها و نیروی انسانی و زیرساخت‌ها است. حوزه فناوری و نوآوری در نهایت منجر به ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان، ارائه محصولات و خدمات جدید، مشاغل جدید و بازارهای جدید می‌شود. این اکوسیستم واجد پیامدهای اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی است که دوباره بر ورودی‌ها، فرایند و خروجی‌ها تاثیر گذار است. مولفه‌های دولت، سیاست و قوانین، جزئی از مولفه‌های محیطی هستند.

چارچوب کارکردی علم، فناوری و نوآوری در توسعه اقتصادی اجتماعی ایران

بررسی و تحلیل وضع موجود بر اساس مدل معرفی شده به شرح ذیل ارائه می‌شود.

منابع اصلی

تعداد پژوهشگران کشور به یک میلیون نفر جمعیت در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۵۹۱ نفر بوده است. این شاخص در طی برنامه چهارم به طور متوسط سالانه ۸/۵ درصد رشد داشته و در طی سالهای برنامه پنجم با متوسط رشد سالانه ۱۱/۹ درصد همراه بوده است. (جدول ۱)

کشور ما به لحاظ تعداد پژوهشگران با شاخص هرش بالای ۱۵ رتبه اول منطقه (۲۶۰ نفر) را دارا بوده لیکن به لحاظ تعداد پژوهشگران به میلیون نفر جمعیت در رتبه دوم بعد از رژیم اشغالگر قرار دارد. (جدول ۱/۱)

اعتبارات تحقیقاتی کل کشور در حال حاضر معادل ۵۹۵۵۰ میلیارد ریال می باشد که ۸۹ درصد آن معادل ۵۲۹۸۹ میلیارد ریال از محل بودجه عمومی دولت و ۱۱ درصد آن نیز از محل بودجه شرکت های دولتی و بانک ها تامین می شود (۶۵۶۱ میلیارد ریال). نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تولید ناخالص داخلی نیز معادل ۰/۴۸ درصد است.

زیرساخت

از منظر زیرساخت های مالی و سرمایه گذاری، ایران در بعد سهولت دسترسی به تسهیلات مالی به همراه مصر و ترکیه در رتبه ۸۱ جهان قرار دارد که در منطقه بعد از رژیم اشغالگر و عربستان قرار می گیرد.

با وجود افزایش زیر ساخت های مالی و سرمایه گذاری در ایران، متأسفانه بخش قابل توجهی از این سرمایه گذاری ها و زیرساخت ها به شکل وام و در جهت احیای واحدهای تولیدی و صنعتی مصرف شده است. این در حالی است که در چند سال گذشته تلاش های قابل توجهی برای ایجاد سرمایه گذاری مخاطره پذیر در کشور صورت گرفته است. ایجاد صندوق نوآوری و شکوفایی و سایر صندوق های دولتی و خصوصی از جمله این تلاش ها هستند که باید سعی شود اطلاعات آن ها به نهادهای گزارشگر بین المللی انتقال یابد.

از نظر تعداد مراکز تحقیقاتی، مراکز رشد، پارک های علم و فناوری، مراکز خدمات فناوری و کسب و کار و شهرک های فناوری نیز ایران رشدهای قابل توجهی را تجربه کرده است. تعداد پارک های علم و فناوری از ۱۴ پارک در سال ۱۳۸۴ در شروع برنامه چهارم توسعه به ۳۸ پارک در سال جاری افزایش یافته است. در حال حاضر حدود ۱۸۰ مرکز رشد علم و فناوری نیز در کشور مشغول به فعالیت می باشند.

این مراکز از نظر بهره‌وری و برون‌داد و سهم گردش مالی در توسعه اقتصادی کشور دارای ظرفیت‌های رشد قابل توجهی می‌باشند.

در ادامه لازم به ذکر است که با توجه به نقش پارک‌ها در ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان و ریسک این مجموعه‌ها در حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط، جذب منابع دولتی در مراحل اولیه بعنوان هزینه مطرح می‌باشد ولیکن سرمایه‌های مالی ناشی از فعالیت این حوزه‌ها در سنوات آتی فعالیت این مجموعه‌ها نشانگر نسبت درآمد به هزینه بسیار بالا است که با توجه به مشکلات اشتغال پایدار در کشور حمایت از این مجموعه‌ها از سرمایه‌گذاری‌های ضروری تلقی می‌شود.

تعاملات داخلی

در مورد همکاری صنعت با دانشگاه (اجرا با پژوهش) در فرآیند تحقیق و توسعه متأسفانه ایران بر اساس پیمایش‌های صورت گرفته در سال ۲۰۱۳ در رتبه ۸۶ دنیا قرار داشته و در منطقه نیز پس از قطر، رژیم اشغالگر، عربستان و ترکیه قرار گرفته است که ریشه این امر را می‌توان آموزش محوری و مقاله محوری در دانشگاه‌ها دانست.

البته فضای صنعت (اجرا) نیز به دلیل فقدان رقابت احساس نیاز جدی به تعامل با دانشگاه (پژوهش) نمی‌کند و بنابراین رابطه هم‌افزایی میان عرضه و تقاضای فناوری و نوآوری شکل نگرفته است.

جدای از عدم احساس نیاز جدی به تعامل با دانشگاه از طریق صنعت، مواردی از قبیل شیرینی فساد و سود هنگفت واردات، ادعای بالاتر بودن سطح دانش فنی وارداتی، آموزش‌های پایه‌ای دانشگاه و همچنین عملکرد نامناسب برخی از پژوهش‌های صورت گرفته در دانشگاه‌ها در جهت رفع نیازهای صنعت، مزید بر علت است.

تعاملات بین‌المللی

شاخص‌های ناظر به تعاملات بین‌المللی در حوزه‌های مختلف فراز و نشیب‌های زیادی را تجربه کرده که به نظر می‌رسد بیشتر تحت تأثیر مسایل سیاسی و فضای بین‌المللی بوده است. سهم مقالات مشترک ایرانیان با خارجی‌ان از کل مقالات منتشره طی یک دهه اخیر با سیر نزولی مواجه بوده است که می‌تواند

ناشی از بوروکراسی بازدارنده همکاری بین‌المللی، نگاه امنیتی به ایجاد روابط حتی علمی با خارجی‌ان و عدم تامین کافی هزینه‌های این نوع همکاری‌ها باشد.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران بر اساس آمار آنکتاباد تا سال ۲۰۱۲ به بیش از ۴.۵ میلیارد دلار می‌رسد ولی در مقایسه با سایر کشورهای منطقه مانند رژیم غاصب صهیونیستی، ترکیه و عربستان نیاز به توجه و بهبود دارد. طبیعی است این شاخص تا حد زیادی تحت تأثیر سیاست‌های کلان کشور در حوزه تعاملات سیاسی و روابط بین‌الملل قرار دارد.

خروجی علم

شاخص‌های خروجی علمی کشور که عمدتاً بر اساس تعداد مقالات بین‌المللی سنجیده می‌شود از جنبه تعداد مقالات (شاخص کمی) بیانگر وضعیت نسبتاً مطلوبی است. کل مقالات منتشره ایرانیان در سال ۲۰۱۴ به ۴۲۷۱۶ مقاله در پایگاه اسکوپوس بوده و ایران با در نظر گرفتن این شاخص رتبه اول تولید علم در منطقه خاورمیانه و رتبه ۱۶ تولید علم در دنیا را کسب نموده است و نسبت به سال ۲۰۱۳ دو رتبه ارتقاء داشته است (جدول ۱).

اما از جنبه کیفی مقالات علمی ایران از وضعیت چندان مطلوبی برخوردار نیست. رتبه ایران در شاخص «میانگین ارجاعات به هر مقاله» که نشان دهنده کیفیت مقالات است به طرز نگران‌کننده‌ای نازل است. ایران با در نظر گرفتن این شاخص در رتبه ۱۶۱ جهان و در شاخص هرش در رتبه ۴۲ قرار دارد. رتبه ایران در شاخص میانگین ارجاعات به مقالات علمی طی ده سال گذشته مستمراً کاهش داشته و در شاخص هرش ثابت مانده است.

با وجود اینکه از نظر تعداد پژوهشگر، دارای شاخص هرش بالای ۱۵ ایران دارای جایگاه اول منطقه است ولی از نظر نسبت این شاخص به جمعیت، ایران بعد از رژیم اشغالگر قرار می‌گیرد (جدول ۱/۱).

خروجی نوآوری

شاخص جهانی نوآوری (GII) رتبه ۱۰۶ را برای کشورمان ثبت کرده است. یکی از اجزای همین شاخص ترکیبی درصد صادرات محصولات با فناوری بالا در ایران از کل صادرات غیر نفتی را کمتر از

۳۱۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

یک درصد نشان می‌دهد. لیکن درصد محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات ساخته شده صنعتی معادل ۳۵/۵ درصد است. مقایسه بین‌المللی وضعیت بخش با برخی کشورهای منتخب نیز نشان می‌دهد که به لحاظ شاخص اخیر ایران در رتبه ۲۸ جهانی قرار داشته که وضعیت مطلوب‌تری نسبت به ترکیه با رتبه ۴۲ است. لیکن به لحاظ شاخص‌های اشتغال دانش‌بنیان، شاخص‌های جهانی نوآوری، رقابت‌پذیری و کارآفرینی بعد از ترکیه قرار دارد.

در مجموع از بررسی شاخص‌های بخش‌های مختلف نظام نوآوری کشور می‌توان این برداشت را کرد که در حال حاضر، کشور در اجزاء مختلف این نظام دارای رشد نامتقارن و ناهمگون است. عدم رشد همگون و متوازن و همچنین نگاه مقطعی و تک‌بعدی به علم، فناوری و نوآوری باعث می‌شود که با وجود پتانسیل و منابع مناسب انسانی و سازمانی به خروجی‌های مطلوب و مورد نظر دست پیدا نکنیم.

جدول ۱ - عملکرد اهداف کمی/شاخص‌های بخش علم و فناوری

ردیف	هدف کمی/ عنوان شاخص	واحد متعارف	سال پایه ۱۳۸۳	سال‌های برنامه چهارم		رشد/توسعه دوره (برنامه چهارم) (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد/توسعه دوره (برنامه پنجم) (درصد)
				۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
۱	تعداد پژوهشگران به یک میلیون نفر جمعیت	نفر	۵۸۴	۶۱۸	۹۳۱	۸/۵	۱۰۱۶	۱۱۱۳	۱۲۴۸	۱۴۵۳	۱۵۹۱	۱۱/۹
۲	تعداد انجمن‌های علمی کشور رتبه الف و ب (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری)	تعداد	ناموجود	ناموجود	۸۱	۸	۷۷	۹۶	۱۱۴	۱۱۶	ناموجود	۲۱/۷
۳	تعداد کل انجمن- های علمی کشور (وزارت علوم و پهناشت)	تعداد	ناموجود	۲۸۴	۳۹۲	۶/۷	۴۲۳	۴۶۶	۴۹۱	۵۱۳	۵۲۱	۵/۳
۴	تعداد مقالات ایرانیان نمایه شده در Scopus	مقاله	۵۷۱۲	۸۱۴۹	۲۹۶۰۲	۲۹/۴	۳۹۵۰۰	۴۰۳۱۸	۴۰۸۳۶	۴۲۷۱۶	۳۰۶۳۹	۲/۶
۵	تعداد نشریات ایرانی نمایه شده در پایگاه ISI	نشریه	۳	۳	۲۴	۵۱/۶	۳۴	۳۸	۴۰	۴۰	۴۲	۵/۴
۶	تعداد مقالات علمی مشترک با محققان خارجی	مقاله	۱۳۷۵	۱۸۸۰	۵۳۳۰	۲۳/۲	۶۶۶۳	۷۲۵۴	۸۱۶۰	۸۸۸۰	ناموجود	۱۰/۰
۷	درصد تعداد مقالات مشترک با محققان خارجی از کل مقالات	درصد	۲۴	۲۳	۱۸	-۴/۸	۱۷	۱۸	۲۰	۲۱	۲۲	۶/۷
۸	تعداد مقالات مشترک با محققان کشورهای اسلامی	مقاله	۹۳	۸۵۸	۵۶۰	۵۶۰	۱۲۸۰	۱۵۰۵	۱۷۲۵	۱۸۲۱	ناموجود	۹/۲
۹	میانگین ارجاعات به مقالات ایرانیان در پایگاه Scopus	استناد	۱۲/۹۶	۱۱/۰۷	۵/۸۲	-۱۲/۱	۳/۹۷	۲/۹۳	۱/۵۸	۰/۳۷	ناموجود	-۵۴/۶
۱۰	نسبت مجلات ایرانی نمایه شده در ISI به	نشریه	-/۰۱۲	-/۰۱	-/۰۳۵	۲۸/۵	-/۰۴۱	-/۰۳۷	-/۰۳۳	-/۰۳۱	-/۰۳۱	-۶/۷

امور فرهنگی، علمی و فناوری / علم و فناوری □ ۳۱۱

ردیف	هدف کمی / عنوان شاخص	واحد متعارف	سال پایه ۱۳۸۳	سال‌های برنامه چهارم		رشد/توسعه برنامه (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					رشد/توسعه برنامه (درصد)
				۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴*	
				ناموجود								
	کل نشریات علمی و پژوهشی داخلی											
۱۱	تعداد مجلات ایرانی دارای حداقل هersh بالای ۲۰	نشریه	۳	۳	۵	۱۰/۸	۵	۵	۵	۵	۵	ناموجود
۱۲	شاخص هersh مقالات ایران	ارجاع	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	ناموجود
۱۳	تعداد مقالات منتشره در نشریات علمی پژوهشی ایرانی نمایه شده در Scopus	مقاله	۴۸۹	۷۶۲	۳۶۱۸	۳۶/۵	۵۴۶۰	۶۵۱۱	۶۸۹۶	۷۵۰۳	۱۱۱/۲	ناموجود
۱۴	سرانه مقالات Scopus به تعداد اعضای هیات علمی (استادیار و بالاتر)	مقاله	ناموجود	۰/۳۷	۰/۸۸	۱۸/۹	۱/۱	۱/۰۶	۰/۹۹	۰/۹	۰/۶۵	ناموجود
۱۵	نسبت تعداد اختراعات و اکتشافات به پژوهشگران (اعضای هیات علمی)	نسبت	ناموجود	۰/۰۷۱	۰/۰۷۷	۹/۳	۰/۰۶۷	۰/۰۵۶	۰/۰۳۶	۰/۰۲۳	۰/۰۳۰	ناموجود
۱۶	نسبت تعداد اختراعات و اکتشافات ثبت شده در مراجع بین المللی به مقالات Scopus	نسبت	ناموجود	۰/۰۰۳۷	۰/۰۰۰۵۷	۹/۰	۰/۰۰۰۸۴	۰/۰۰۰۷۵	۰/۰۰۱۰۹	-	۱۳/۹	ناموجود

*آمار سال ۱۳۹۴ تا ابتدای آبان ماه را در برمی‌گیرد.

منابع: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی

(www.iripo.ssaa.ir) - (http://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=IR) - (http://www.scopus.com) - (http://www.scival.com) - (http://www.scimagojr.com/countrysearch.php?country=IR) - (www.webofknowledge.com)

۱-۲- مقایسه بین‌المللی با کشورهای منتخب

جدول ۱/۱- تعداد پژوهشگر دارای شاخص هرش ۱۵ (به میلیون نفر)

ردیف	کشور	جمعیت (به میلیون)	تعداد پژوهشگران با شاخص هرش بالای ۱۵	
			تعداد	نسبت به میلیون نفر
۱	مصر	۸۴	۵۴	۰/۶۴
۲	ایران	۷۸	۲۶۰	۳/۳۳
۳	پاکستان	۱۸۶	۷۳	۰/۳۹
۴	رژیم اشغالگر	۷/۷	۹۷	۱۲/۶
۵	عربستان سعودی	۲۷	۸۲	۳/۰۴
۶	ترکیه	۷۵	۹۰	۱/۲

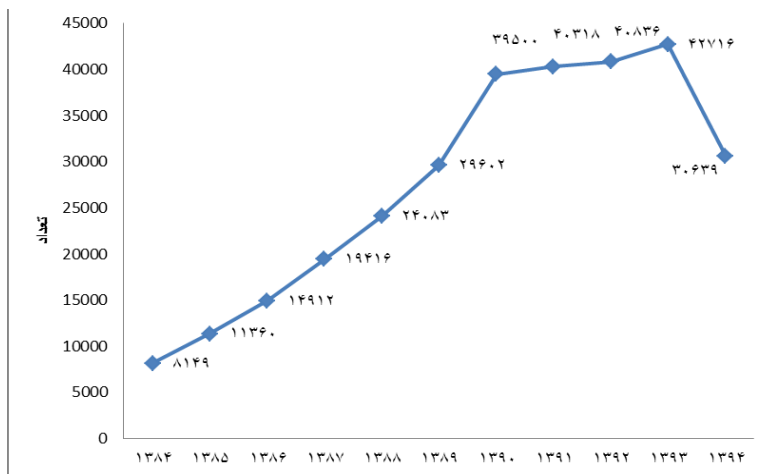
مأخذ: (www.scival.com)

جدول ۱/۲- مقایسه بین‌المللی وضعیت بخش با کشورهای منتخب (مقایسه رتبه در دنیا)

شاخص	ایران	عربستان	ترکیه	پاکستان	مصر
درآمد سرانه (براساس قدرت خرید) به هزار دلار	۱۲/۴۷۸	۳۲/۳۴۰	۱۵/۷۶۵	۳/۲۳۱	۶/۶۹۵
رتبه درصد محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات ساخته شده (صنعتی)	۲۸	۲۷	۴۲	۴۹	۵۳
رتبه درصد صادرات محصولات با فناوری بالا از کل تجارت	۷۵	۱۱۱	۶۳	۶۷	۱۰۳
رتبه درصد اشتغال دانش‌بنیان از کل اشتغال کشور	۹۰	۵۳	۷۶	۷۴	۳۰
رتبه شاخص جهانی نوآوری	۱۰۶	۴۳	۵۸	۱۳۱	۱۰۰
رتبه شاخص جهانی رقابت‌پذیری	۷۴	۲۵	۵۱	۱۲۶	۱۱۶
رتبه شاخص جهانی کارآفرینی	۹۴	۳۱	۲۵	۱۲۳	۹۱

منبع: The Global Innovation Index, report ۲۰۱۵

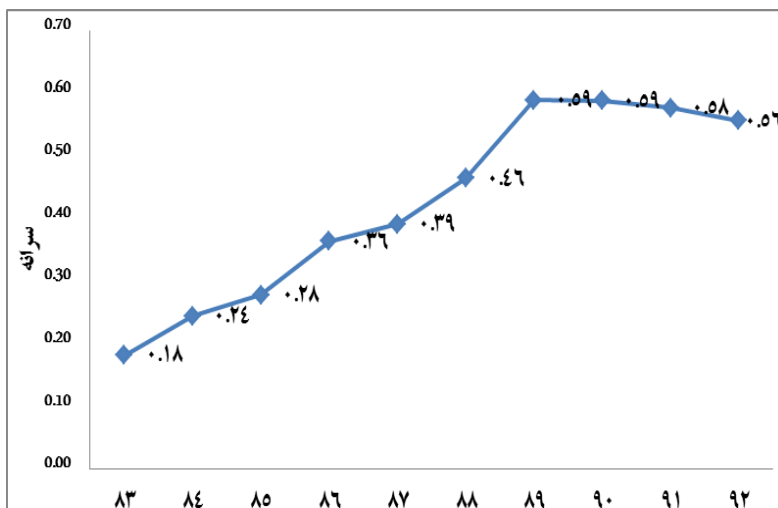
تعداد کل مقالات ایرانیان نمایه شده در Scopus

منبع: <http://www.scopus.com>

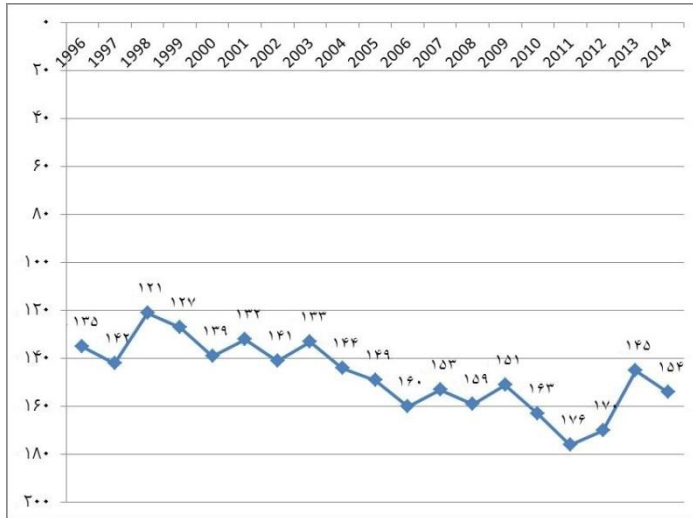
توضیح: آمار سال ۱۳۹۴ تا ابتدای آبان ماه را در برمی‌گیرد.

سرانه مقالات Scopus به تعداد اعضای هیات علمی تمام وقت (استاد، دانشیار، استادیار و مربی)

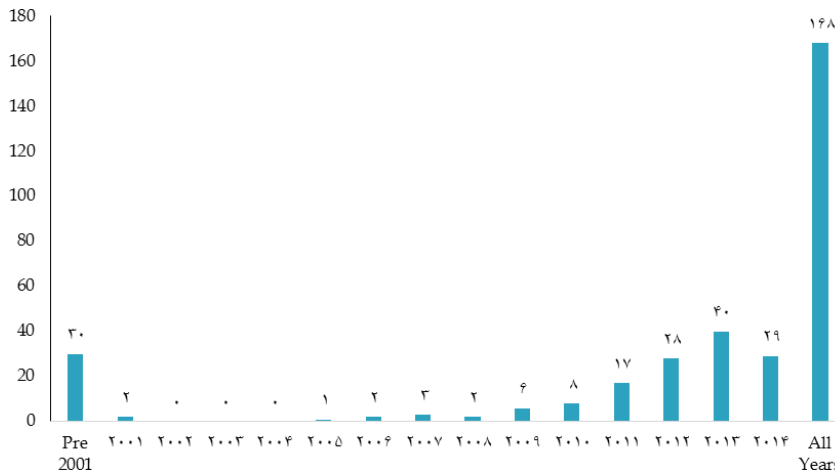
منبع: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی و <http://www.scopus.com>

رتبه ایران در تعداد ارجاعات بین‌المللی به مقالات

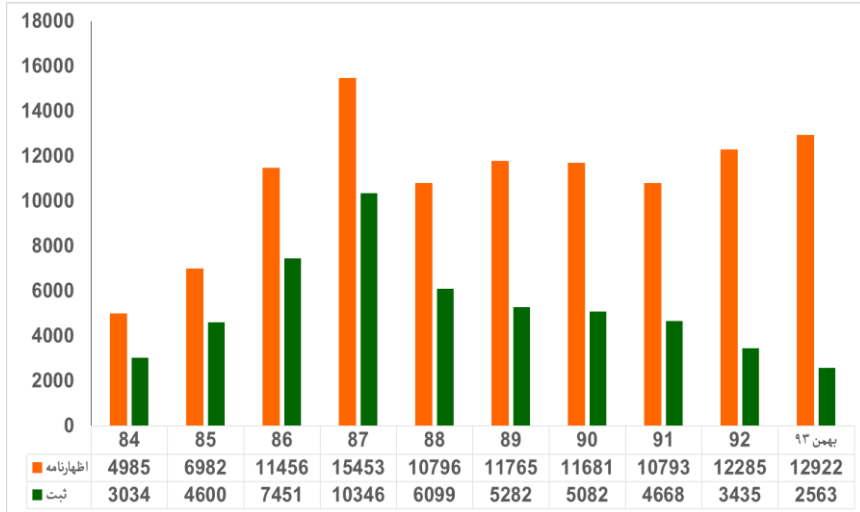
منبع: <http://www.scimagojr.com>

تعداد اختراعات و اکتشافات علمی ثبت شده در مراجع بین‌المللی

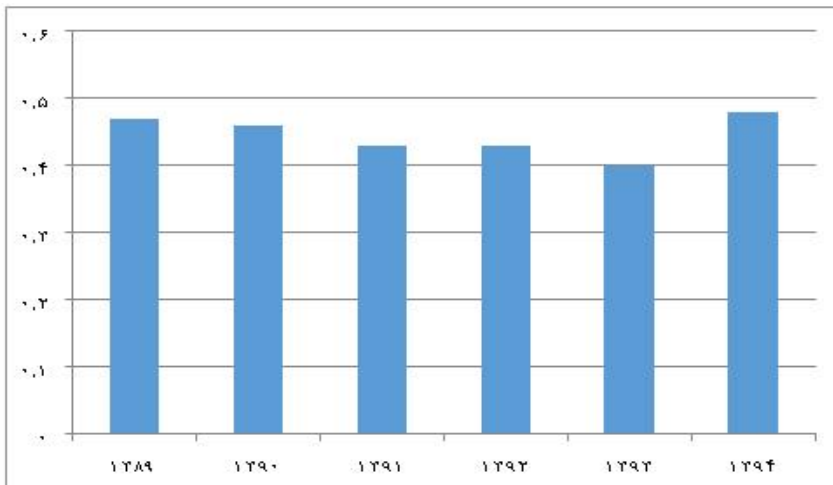
منبع: اداره ثبت پتنت ایالات متحده آمریکا (<http://www.uspto.gov>)

تعداد اختراعات و اکتشافات علمی ثبت شده داخلی به تفکیک اظهارنامه و ثبت

منبع: مرکز مالکیت معنوی قوه قضائیه (www.iripo.ssaa.ir)

سهم اعتبارات پژوهش و توسعه (R&D) دولتی از تولید ناخالص داخلی (GDP)

منبع: محاسبات سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

۳-۱- تنگناها و چالش‌ها

- نبود انسجام در سیاستگذاری و راهبری کلان علم و فناوری و وجود موازی‌کاری و ابهام در وظایف دستگاه‌های ذیربط
- نبود ثبات در مدیریت پژوهشی کشور
- نبود الگوی مدیریت علمی و پژوهشی مناسب در مراکز پژوهشی و فناوری
- نبود نظام ارزیابی اثربخشی سیاست‌های پژوهشی و توسعه فناوری
- نبود سیستم‌های منسجم و کارآمد نظارت و ارزیابی فعالیت‌ها
- اثربخشی و کیفیت پایین تولیدات علمی
- کیفیت پایین انتشارات و مقالات علمی در عین استمرار تولیدات کمی
- پایین بودن نرخ رسوخ و انتقال (انتشار) فناوری و تجاری‌سازی پژوهش‌های به ویژه دولتی براساس نیازهای بازار و جامعه
- متنوع نبودن منابع مالی پژوهش و فناوری
- تحقق نیافتن سهم سه درصدی پژوهش از تولید ناخالص داخلی طی دو برنامه اخیر توسعه
- ناهماهنگی و عدم انسجام نظام تامین مالی در جهت‌دهی فعالیت‌های پژوهشی و توسعه فناوری
- کمبود سرمایه‌گذاری خطرپذیر برای تامین منابع مالی فعالیت‌های نوآورانه
- نقش پررنگ دولت در تامین منابع مالی توسعه فناوری و کمرنگ بودن نقش بخش خصوصی
- پایین بودن نقش آفرینی نهادهای عمومی غیر دولتی و بخش خصوصی در حوزه پژوهش و توسعه فناوری
- کم بودن سهم بخش تجاری (کسب و کار) از تامین منابع، دسترسی به منابع و هزینه‌کرد اعتبارات تحقیق و توسعه کشور
- نبود توجه کافی به طرف تقاضای علم و فناوری
- نبود تقاضای موثر بخش‌های تولیدی و اقتصادی و طرح‌های زیربنایی و بزرگ توسعه‌ای کشور برای محصولات دانش‌بنیان با کیفیت داخلی

- حمایت‌های غیر هوشمندانه از صنایع با فناوری پایین و متوسط و عدم رسوخ فناوری‌های پیشرفته در اینگونه صنایع و عدم جهت‌دهی آنها به افزایش بهره‌وری با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فناورانه و نوآورانه مراکز دانشگاهی و پژوهشی و شرکت‌های دانش‌بنیان
- استفاده بسیار پایین از ظرفیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور در حوزه فناوری
- واردات بی‌رویه و عدم محافظت هوشمندانه از بازار محصولات دانش‌بنیان در مراحل اولیه تجاری‌سازی آنها
- نبود ارتباط و شبکه‌سازی بین بخش‌های قدرتمند اقتصادی و شرکت‌های دانش‌بنیان
- نبود تناسب مکانیزم‌های تامین مالی فعالیت‌های نوآورانه با الزامات مالی این فعالیت‌ها
- ضعف نهادهای ارائه دهنده مشاوره تخصصی به بنگاه‌های نوپا
- نبود سازوکارهای لازم در بخش‌ها، سازمان‌ها و بنگاه‌های اقتصادی برای تشخیص توانایی‌های پژوهشی و بهره‌برداری از آنها و نیز شناسایی نیازمندی‌های پژوهشی و مدیریت آن
- ضعف حضور بخش خصوصی در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری
- تکمیل نبودن زنجیره نهادهای تخصصی و یا عدم ایفای نقش مناسب و مکفی آنها
- ضعف زیرساخت‌ها و نظامات پشتیبان پژوهش و فناوری
- ضعف نظام ضمانت و بیمه برای کاهش مخاطره نهادهای حامی فعالیت‌های تحقیق و توسعه فناوری و تجاری‌سازی و کارآفرینان
- ضعف نظام آماری و اطلاعاتی منسجم از وضعیت علم و فناوری و نوآوری کشور در بخش‌های دانشگاهی، پژوهشی و بنگاه‌های اقتصادی
- کمبود آزمایشگاه‌های مرجع و ضعف آزمایشگاه‌های مرجع موجود.
- فرسودگی تجهیزات پژوهشی و عدم دسترسی به تجهیزات کافی پیشرفته پژوهشی در کنار وجود ظرفیت‌های خالی و استفاده نشده آزمایشگاهی در برخی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی
- کمبود نیروی انسانی متخصص و ماهر در حوزه‌های میان رشته‌ای از قبیل مالکیت فکری، مذاکره و انعقاد قراردادهای انتقال فناوری و یا ارزش‌گذاری فناوری

- اثربخشی و بهره‌وری ناکافی فعالیت‌های نهادهای پژوهشی دولتی، ماموریت‌گرا نبودن دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی و ضعف مشتری‌گرایی و تقاضا محوری پژوهش
- ضعف در استفاده از پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی برای حل مسائل علمی و فناورانه کشور
- نبود مکانیزم‌ها و مشوق‌های کافی برای انجام همکاری‌های فناورانه دانشگاه و صنعت
- ضعف فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه‌ها و جامعه
- بروکراسی زاید حاکم بر تبادلات و ارتباطات خارجی پژوهشگران
- ضعف ارتباطات و تعاملات علمی و پژوهشی بین‌المللی و نگاه امنیتی به این ارتباطات
- ضعف شرکت در کنفرانس‌های بین‌المللی و جلب و جذب این کنفرانس‌ها
- ضعف درک متقابل پژوهش و جامعه
- فناوری‌هراسی و دانایی‌ستیزی
- نبود اطلاع‌رسانی دقیق و کافی از فعالیت‌های تحقیقاتی و نوآوری‌های انجام شده در سطح ملی
- گسترش تقلبات علمی
- نبود نگرش حرفه‌ای به امر پژوهش و پژوهشگران
- نبود فرهنگ مراجعه به مراکز پژوهشی برای رفع معضلات

برنامه راهبردی

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	اهداف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	انسجام در نظام سیاست‌گذاری، راهبری و ارزیابی عملکرد حوزه علم، فناوری و نوآوری و افزایش هماهنگی بین نهادهای متولی بخش	<ul style="list-style-type: none"> - بهینه‌سازی عملکرد و ساختار نظام سیاست‌گذاری، راهبری و ارزیابی عملکرد علم، فناوری و نوآوری و افزایش هماهنگی بین نهادهای متولی بخش
۲	حمایت و تقویت پژوهش و فناوری و توسعه بخش‌های دولتی و غیردولتی و حمایت از انتشار دستاوردهای پژوهشی و فناوری جهت رفع نیازهای جامعه با رویکرد تعمیق کیفیت.	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از افت شتاب تولید علم و ارتقاء فعالیت‌های تحقیق و توسعه - دستیابی به فناوری برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و سند چشم‌انداز - جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در منطقه - ایجاد تحول در ارتباط میان نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با سایر بخش‌ها - توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی، نظریه‌پردازی و نوآوری در چارچوب سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه جامع علمی کشور - توسعه تعاملات علمی بین‌المللی با کشورهای هدف - دستیابی به فناوریهای پیشرفته زیست فناوری، ریزفناوری، انرژی‌های نو و فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات
۳	افزایش حجم منابع مالی تحقیق، توسعه، فناوری و نوآوری در کشور و ارتقاء اثربخشی آن	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه نظام جامع تأمین مالی علم و فناوری - تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های علمی و انسانی و علمی کشور
۴	ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور پیشسازی اقتصاد دانش‌بنیان	<ul style="list-style-type: none"> - پیشسازی اقتصاد دانش‌بنیان و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان - تبدیل پایه دانشی بنگاه‌های مبتنی بر نوآوری به عامل اصلی تولید ثروت - نهادسازی و تقویت سرمایه انسانی در امر سامان‌دهی نظام ملی نوآوری - شکل‌دهی به بازار محصولات دانش‌بنیان و فناوریانه و تحریک تقاضای تولید با رویکرد صادرات محور - اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه سرمایه‌گذاری خارجی، ورود به بازارهای جهانی و دستیابی به فناوری برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و سند چشم‌انداز - تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری - گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به ویژه جهان اسلام و توسعه تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان
۵	تقویت زیرساخت‌ها و نظامات پشتیبان پژوهش و فناوری	<ul style="list-style-type: none"> - ساماندهی نظام ملی آمار و اطلاعات علمی، پژوهشی و فناوری جامع و کارآمد

۳۲۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

اهداف کلی	اهداف کلی	ردیف
راهبرد دستیابی به هدف کلی		
- توسعه و تجهیز آزمایشگاه‌های مرجع - گسترش نظامات پشتیبان مراکز پژوهشی، پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری		
- ارتقاء فرهنگ عمومی در راستای تقویت پژوهش و فناوری و مردمی‌سازی آن - توسعه کمی و کیفی منابع انسانی پژوهش و فناوری و توجه بیشتر به جایگاه مادی و معنوی نخبگان و پژوهشگران - فرهنگ‌سازی و ارتقاء توانمندی‌های کارآفرینان در فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و نخبگان کشور	افزایش درک اجتماعی نسبت به اهمیت توسعه علم و فناوری	۶

- اهداف کمی

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		سال‌های برنامه ششم					
		عنوان	واحد	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	سیاست‌گذاری، راهبری و ارزیابی عملکرد حوزه علم، فناوری و نوآوری و افزایش هماهنگی بین نهادهای متولی بخش	رتبه تولید کمی مقالات در دنیا	رتبه	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۲
		شاخص هرش با حداقل حفظ رتبه فعلی در منطقه و جهان	رتبه	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲	۴۲
۲	حمایت و تقویت پژوهش و فناوری و توسعه بخش‌های دولتی و غیر دولتی و حمایت از انتشار دستاوردهای پژوهشی و فناوریانه جهت رفع نیازهای جامعه با رویکرد تعمیق کیفیت	تعداد اختراعات ثبت شده در سال در مراجع بین‌المللی	تعداد اختراع	۲۹	۳۴	۳۹	۴۳	۴۷	۵۰
۳	افزایش حجم منابع مالی تحقیق، توسعه، فناوری و نوآوری در کشور و ارتقاء اثربخشی آن	سهم اعتبارات پژوهش و فناوری بخش عمومی از تولید ناخالص داخلی	درصد	۰/۴	۱	۱/۱۱	۱/۲۳	۱/۳۵	۱/۵
۴	ایجاد نظام ملی نوآوری	درصد محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات صنعتی	درصد	۳۶/۳	۳۹	۴۲	۴۵	۴۸	۵۰
		سهم محصولات با فناوری متوسط به بالا از تولید ناخالص داخلی	درصد	۰/۵	۱/۵	۲/۵	۳/۴	۴/۲	۵
		رتبه صادرات محصولات با فناوری بالا از کل صادرات در منطقه	رتبه	۷	۶	۵	۴	۳	۳
		رتبه ایرانی در شاخص جهانی نوآوری	رتبه	۱۲۰	۹۶	۸۶	۷۶	۶۸	۶۰
۵	تقویت زیرساخت‌ها و نظامات پشتیبان پژوهش و فناوری	سرانه سالانه مقالات scopus به تعداد اعضای هیات علمی تمام وقت	نفر/مقاله	۰/۵۶	۰/۶۴	۰/۷۲	۰/۷۹	۰/۸۵	۰/۹

ردیف	هدف کلی	هدف کمی		سال‌های برنامه ششم						
		عنوان	واحد	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
		درصد تعداد مقالات مشترک با محققان خارجی از کل	درصد	۲۲	۲۰	۲۴	۲۷	۳۰	۳۳	۳۵
۶	افزایش درک اجتماعی نسبت به اهمیت توسعه علم و فناوری	تعداد پژوهشگران به یک میلیون نفر جمعیت	نفر	۱۵۹۱	۱۴۵۳	۱۷۴۳	۱۹۱۰	۲۰۹۲	۲۲۹۰	۲۵۱۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدامات اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	بهینه‌سازی عملکرد و ساختار نظام سیاست‌گذاری، راهبری و ارزیابی عملکرد علم، فناوری و نوآوری و افزایش هماهنگی بین نهادهای متولی بخش	اصلاح ساختارها و نهادهای علم و فناوری و انسجام بخشیدن به آنها راه‌اندازی نظام جامع ارزیابی نوآوری در حوزه اقتصاد دانش‌بنیان	تقسیم کار، رفع موازی کاری و همپوشانی به منظور ارتقاء هماهنگی نهادها و دستگاه‌های سیاست‌گذار و اجرایی متولی توسعه و اجرای علم و فناوری پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور استقرار نظام رصد و پایش علمی و فناوری کشور و ارزیابی سیستمی این نظام استقرار ساختار نهادی تخصصی آینده‌نگاری ملی و بین‌المللی در حوزه‌های فناوری، بخشی و منطقه‌ای سیاست‌گذاری اجرائی، پایش، ارزیابی و نظارت مستمر بر فرایندهای نوآوری طراحی سطوح مختلف ارزیابی در قالب بخشی (SIS) در وزارتخانه‌های صنعت و معدن و تجارت، نفت، نیرو، ارتباطات، دفاع، جهادکشاورزی و بهداشت طراحی نظام ارزیابی مبتنی بر الگوهای منطقه‌ای (RIS) و فناوریانه (TIS)
۲	جلوگیری از افت شتاب تولید علم و ارتقاء فعالیت‌های تحقیق و توسعه دستیابی به فناوری برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و سند چشم‌انداز جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در منطقه ایجاد تحول در ارتباط میان نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با سایر بخش‌ها توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی، نظریه‌پردازی و نوآوری در چارچوب سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه جامع علمی کشور توسعه تعاملات علمی بین‌المللی با کشورهای هدف	کاهش فعالیت‌های تصدی‌گری پژوهشی و تحرک بخشی در ساختارهای پژوهشی دولتی و ارتقاء عملکرد تنظیمی و راهبردی آنها حمایت از پژوهش‌های تقاضا محور اولویت سیاست‌های حمایتی به ساختارهای جمعی، نظیر خوشه‌ها، انجمن‌ها، پارک‌ها، مناطق صنعتی و فناوری افزایش پژوهش‌های کاربردی، استفاده از زیست فناوری، نانو تکنولوژی و انرژی‌های نو سرمایه‌گذاری نهادهای عمومی و انقلابی و نهادهای بزرگ اقتصادی کشور در تحقیق و توسعه و تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی هم‌افزایی میان منابع پژوهشی دستگاه‌های اجرایی و انتشار و بهره‌برداری مناسب از آن توسعه همکاری‌های علمی و فنی با موسسات و مراکز بین‌المللی توسعه هدفمند حضور بین‌المللی برای کسب	تقویت سازوکارهای حمایتی نظیر انجمن‌های علمی ایجاد قطب‌های علمی و فناوری با تاکید بر نقش پارک‌های فناوری و دانشگاه‌های برتر انجام اقدامات لازم برای رشد تعداد مقالات و مجلات ایرانی نمایه شده در SCOPUS حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضا محور مشترک با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمی در موارد ناظر به حل مشکلات کشور، مشروط به این که حداقل ۵۰ درصد (۵۰٪) از هزینه‌های آن را کارفرما یا بهره‌بردار به منظور توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش بنیان تأمین و تمهید کرده باشد. هدایت و اجرای پژوهش‌های کاربردی به منظور توسعه استandarسازی در زمینه‌های اولویت‌دار ملی بر اساس اسناد بالادستی. تولید و تجاری‌سازی انبوه کودهای زیستی و سموم زیستی و محصولات تراریخته با اولویت برنج و پنبه تراریخته

۳۲۲ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۳	توسعه و متنوع‌سازی نظام جامع تأمین مالی علم و فناوری تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور	افزایش سهم و کارایی هزینه‌های تحقیق و توسعه و تغییر در ساختارهای تخصیص این اعتبارات با رویکرد نیاز محور و ارتقاء نوآوری تشویق شرکت‌ها و نهادهای بزرگ اقتصادی کشور در ایجاد و توسعه نهادهای مالی تخصصی حوزه فناوری و نوآوری تنوع بخشی به تأمین منابع مالی از جمله تحرک بخشی به منابع بخش خصوصی در هزینه‌های پژوهش و فناوری و اهرم‌سازی منابع دولتی در این مسیر تعیین و ابلاغ میزان سرمایه‌گذاری پژوهش و فناوری در حوزه‌های ثروت آفرین صنایع (تعیین پروژه‌های پیشتاز) استمرار حمایت‌ها و مشوق‌های مالیاتی در جهت ارتقاء عملکرد پژوهش، فناوری و نوآوری بخش تجاری و ینگاهی ترویج و توسعه افزایش منابع خیرین و اوقاف در جهت توسعه و تحقیق و فناوری و نوآوری بنگاهی در کشور	تحقیق و توسعه کشت گیاهان هالوفیت و نهال‌های عاری از بیماری و آفت تعریف سازوکار لازم در شورای عتف با هدف حمایت از تحقیقات مرتبط با پروژه‌های پیشتاز در دانشگاه‌ها افزایش سهم ایران از اعتبارات پژوهشی نهادهای بین‌المللی و گسترش همکاری‌های پژوهشی با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی خارج راه‌اندازی کانون تفکر مطالعات علم و فناوری رشد تعداد کرسی‌های بین‌المللی اشتغال شده توسط دانشمندان ایرانی ترویج یافته‌های علمی توسط رسانه‌ها به ویژه رسانه ملی برای مقابله با فناوری هراسی اعطای تسهیلات یک سفر در سال برای دانشمندان برجسته ملی و بین‌المللی
۴	پشتتازی اقتصاد دانش بنیان و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان شکل‌دهی به بازار محصولات دانش بنیان و فناوریانه و تحریک تقاضای تولید با رویکرد صادرات محور اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه سرمایه‌گذاری خارجی، ورود به بازارهای جهانی و دستیابی به فناوری برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و سند چشم‌انداز	جهت دادن به چرخه علم و فناوری و نوآوری به ایفای نقش موثرتر در اقتصاد و تقویت رابطه علم و فناوری با دیگر نظام‌های کشور (اقتصاد، محیط‌زیست، سیاست، اجتماع و ارزش‌ها) مشارکت در ایجاد سامانه‌های خلاقیت و نوآوری بخشی و منطقه‌ای تقویت و توسعه نظام تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی و ساختارهای مرتبط از جمله افزایش شرکت‌های زایشی دانش بنیان در دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی برنامه‌ریزی برای هدایت موثر سمت تقاضا در پژوهش و فناوری	ساماندهی نظام نوآوری متنظر با اولویت‌های ملی و اصلاح و یا تدوین قوانین و مقررات به منظور ساماندهی نظام فوق ایجاد هماهنگی و ارتباط کارکردی میان نهادهای فعال نظام نوآوری کشور تعیین شاخص‌های کمی اقتصاد دانش بنیان عقد توافق‌نامه همکاری با وزارتخانه‌های اقتصادی ذی‌ربط و تقویت سامانه خلاقیت و نوآوری بخش مربوطه مشارکت کلیه ذینفعان در ساماندهی نظام ملی نوآوری و زمینه‌سازی تحقق اقتصاد دانش بنیان الزام دستگاه‌های اجرایی و بخش‌های اقتصادی به تدوین برنامه‌های توسعه فناوری و توسعه ثروت خود از طریق

اقدام اساسی	سیاست	راهبرد	شماره
<p>تعریف پروژه‌های پیش‌تاز و نیازهای راهبردی بخش مربوطه</p> <p>ایجاد سیستم‌ها و روش‌های صیانت از بازار علم و فناوری</p> <p>ایجاد نظامات تنظیمی مقررات در بخش تأمین مالی حوزه نوآوری</p> <p>تدوین الگو و فرایند انتقال و بومی‌سازی دانش با تأکید بر تجاری‌سازی ایده‌ها</p> <p>ایجاد و توسعه پارک‌های علم و فناوری تجاری</p> <p>ایجاد و توسعه مراکز رشد علم و فناوری بین‌المللی</p> <p>ایجاد مراکز رشد آموزش‌های فناوریهایی راهبردی نوین در مراکز فنی و حرفه‌ای</p> <p>بازتعریف سامانه‌های پارک‌های علم و فناوری وابسته به صنایع شامل طراحی سامانه‌های مراکز توسعه فناوری و سامانه مراکز رشد بین‌المللی</p> <p>توسعه مراکز توسعه فناوری</p> <p>مشارکت هوشمندانه با بنگاه‌های صاحب فناوری</p> <p>راه‌اندازی شبکه فن بازار ملی و تبدیل ایران به هاب (Hub) مبادله فناوری منطقه</p> <p>الزام به ارتقاء فناوری و افزایش صادرات در موارد وجود بازار انحصاری در داخل کشور و حمایت‌های تعرفه‌ای</p> <p>خرید فناوری‌های تولید شده داخلی توسط بانک فن آوری و دادن اجاره به متقاضیان</p> <p>تهیه ضوابط و مشوق‌های لازم جهت هدایت «سرمایه-گذاران خارجی» به استفاده از نیروی کار متخصص داخلی، توسعه زنجیره تأمین در داخل کشور و خرید محصولات دانش‌بنیان داخل و همچنین صادرات محصولات دانش‌بنیان از ایران به کشورهای دیگر، در ازای حضور در بازار داخل</p> <p>فعال‌سازی برندهای ملی تولید داخل در عرصه بین‌المللی به منظور تجاری‌سازی فعالیت‌های فناورانه و نوآورانه</p> <p>مشارکت دستگاه‌های اجرایی، بخش‌های خصوصی و سایر بخش‌های غیر دولتی در تاسیس و توسعه مراکز رشد و پارک‌ها و شهرک‌های علم و فناوری</p> <p>نظارت و ارزشیابی سیستمی اقتصاد دانش بنیان</p> <p>توسعه آبیاری تحت فشار و مکانیزاسیون کشاورزی</p>	<p>جهت‌دهی به خریدها و هزینه‌های دولتی و بخش‌های اقتصادی در راستای بکارگیری حداکثری محصولات دانش‌بنیان و فناورانه با کیفیت داخلی</p> <p>جهت‌دهی به تقاضای ناشی از طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ توسعه‌ای در جهت تقویت تقاضای محصولات دانش‌بنیان</p> <p>توسعه تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان</p> <p>تسهیل حضور شرکت‌های دانش بنیان ایرانی در خارج از کشور</p> <p>برنامه‌ریزی به منظور تأمین داخلی فناوری-های راهبردی اولویت‌دار ملی</p> <p>جهت‌دهی به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به منظور ارتقاء فناوری داخلی و نوآوری</p> <p>جهت‌دهی به واردکنندگان بزرگ به منظور ارتقاء فناوری داخلی و نوآوری</p> <p>توسعه تعاونی‌های دانش‌بنیان در کشور</p> <p>افزایش کارایی پارک‌های علمی و فناوری با رویکرد کارآفرینی فناورانه و حمایت از ارتقاء کارکردهای هم‌افزایی و تقویت همکاری‌های توسعه‌ای بین پارک‌های علم و فناوری</p> <p>توسعه و نفوذ فناوری در بخش کشاورزی و کسب، انتقال و انتشار آن</p>	<p>تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری</p> <p>گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به ویژه جهان اسلام و توسعه تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان</p>	
<p>طراحی نظام آمار هزینه‌های تحقیق و توسعه فناوری و نوآوری به تفکیک بخش دولتی و غیر دولتی و عملکرد آنها</p> <p>تقویت ارتباط کارکردی نهادهای متولی تولید آمار و اطلاعات در حوزه نوآوری</p> <p>برنامه‌ریزی برای تولید تجهیزات آزمایشگاهی موردنیاز توسط شرکت‌های دانش بنیان</p>	<p>ارتقاء نظام آمار تحقیق و توسعه</p> <p>ارتقاء نظام آزمایشگاهی تحقیق و توسعه</p> <p>ساماندهی و تقویت زیرساخت‌های قانونی و مقرراتی حمایت از سرمایه‌گذاری خطرپذیر</p> <p>ساماندهی زیرساخت استاندارد مورد نیاز توسعه تولید، بازاریابی و فروش محصولات دانش بنیان و فناورانه ساخت داخل</p>	<p>ساماندهی نظام ملی آمار و اطلاعات علمی، پژوهشی و فناوری جامع و کارآمد</p> <p>توسعه و تجهیز آزمایشگاه‌های مرجع</p> <p>گسترش نظامات پشتیبان مراکز پژوهشی، پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری</p>	۵

۳۲۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<p>فراهم نمودن شرایط لازم برای مشمولیت پارک‌های علم و فناوری از مقررات و امتیازات و اختیارات مناطق آزاد اقتصادی</p> <p>فراهم نمودن شرایط لازم برای بخشودگی مالیاتی بخشی از سرمایه‌گذاری بخش غیر دولتی که در ایجاد و توسعه پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری و همچنین صنایعی که در استقرار واحدهای تحقیق و توسعه و مهندسی در پارک‌های علم و فناوری سرمایه‌گذاری می‌کنند</p>	<p>بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های موجود آزمایشگاهی در قالب نظام شبکه‌ای و الزام آنها به ارائه خدمات به شرکت‌های دانش‌بنیان و بخش خصوصی</p> <p>الزام طرحها و پروژه های بزرگ سرمایه گذاری مرتبط با واردات فناوری به تهیه پیوست فناوری و دانش و فنی برنامه‌ریزی برای ایجاد زیرساخت‌های دیجیتال پیژوهش و فناوری در کشور</p> <p>مشمولیت پارک‌های علم و فناوری از مقررات و امتیازات و اختیارات مناطق آزاد اقتصادی</p> <p>انجام پژوهش به منظور تدوین، بومی‌سازی و اثربخشی استانداردها</p> <p>انجام مطالعات تطبیقی شیوه‌های نظارت بر اجرای استانداردها و توسعه مقوله کیفیت در کشورهای موفق نوصنعی</p>
۶	<p>ارتقاء فرهنگ عمومی در راستای تقویت پژوهش و فناوری و مردمی‌سازی آن</p> <p>توسعه کمی و کیفی منابع انسانی پژوهش و فناوری و توجه بیشتر به جایگاه مادی و معنوی نخبگان و پژوهشگران</p> <p>فرهنگ‌سازی و ارتقاء توانمندی‌های کارآفرینانسه در فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و نخبگان کشور</p>	<p>افزایش نقش رسانه ملی در رویکرد تقویت یافته‌های علمی داخلی و پرهیز از فناوری هراسی تاکید بر اهمیت علم و فناوری و پژوهش و نوآوری در متون درسی پیش دبستان تا دانشگاه</p>	<p>استفاده از رسانه‌های ملی، جمعی و مردمی مانند صدا و سیما، رسانه‌های مکتوب، منابر و نمازهای جمعه و جماعات برای تکریم علم و دانش و مقابله با فناوری هراسی از جمله تاکید بر ثروت آفرینی و ارزش آفرینی فناورانه.</p> <p>بازنگری در منابع درسی مدارس و دانشگاه‌ها در راستای تشویق و رشد خلاقیت و نوآوری</p> <p>تربیت محققان کارآمد</p> <p>ارتقاء منزلت اجتماعی جایگاه اقتصادی نخبگان و پژوهشگران</p> <p>حمایت از مطالعات و پژوهش‌های کاربردی در راستای تبیین مفهوم اقتصاد مقاومتی و ایجاد فرهنگی آن و تدوین اصول و مبانی فرهنگی اقتصاد مقاومتی</p> <p>جلب متخصصین برجسته علم و فناوری برای کار و اقامت در مناطق آزاد</p> <p>شناسایی متخصصین ایرانی مقیم خارج از کشور</p>

الزامات

- تهیه لایحه "انسجام سیاستگذاری و تقسیم کار ملی حوزه علم، فناوری و نوآوری" بر اساس نقشه جامع علمی کشور
- منوط نمودن تداوم شرایط انحصاری یا حمایت‌های تعرفه‌ای شرکت‌های داخلی که به تشخیص شورای رقابت از انحصار در بازار داخل برخوردارند، به ارتقاء توانمندی‌های نوآورانه، فناورانه و افزایش صادرات.
- ایجاد نظام نظارت بر فعالیت‌های علمی و توسعه فرهنگ ارزیابی نتایج فعالیت‌های پژوهشی به کمک نهادهای علمی و مستقل غیردولتی.
- اختصاص معادل ریالی مبلغ شش صد میلیون (۶۰۰.۰۰۰.۰۰۰) دلار در سال اول برنامه و معادل یک سوم همین مقدار در هر یک از سال‌های باقیمانده برنامه از محل صندوق توسعه ملی بابت نوسازی و تجهیز آزمایشگاه‌های پژوهشی و تخصصی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی و فناوری دارای مجوز قانونی.
- موظف شدن کلیه شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی به اختصاص معادل یک درصد از درآمد عملیاتی خود ضمن بودجه‌های سالانه و به نسبت تحقق درآمد، به مصرف فعالیت‌های تحقیقات و فناوری.
- تشکیل «شورای صندوق‌های توسعه‌ای و حمایتی در حوزه علم و فناوری کشور»
- مجاز بودن دستگاه‌های اجرائی به اهدای مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی که در چهارچوب قرارداد با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و عمومی غیردولتی دارای مجوز ایجاد و حاصل شده‌است، به دانشگاه‌ها و مؤسسات یادشده.
- ثبت فهرست طرح‌ها، پروژه‌های پژوهشی و فناوری و پایان‌نامه‌ها در سامانه "سمات".
- تدوین دستورالعمل نحوه محاسبه معیار دانش فنی موضوع جزء ۱ بند پ ماده ۱۶ آیین‌نامه اجرایی بند "ج" ماده ۱۲ قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳ توسط کارگروه «ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و نظارت بر اجرا» و به منظور افزایش سهم تولیدکنندگان محصولات دانش‌بنیان داخلی در مناقصات و ارتقاء بازار این محصولات. دستگاه‌های

مناقشه‌گذار موضوع آیین‌نامه اجرایی مذکور مجاز هستند سطح دانشی مورد تأیید کارگروه را به عنوان «معیار دانش فنی» ملاک عمل قرار دهند.

- مستثنی بودن مراکز پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری دولتی و عمومی دارای مجوز قانونی از مقررات ساخت و ساز و ضوابط حریم قانونی و استحفاظی شهرها و مقررات شهرداری‌ها.
- الزام طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ سرمایه‌گذاری مرتبط با واردات فناوری به تهیه "پیوست فناوری و دانش فنی"

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی اعتبارات پژوهش و فناوری بخش عمومی از محل درآمدهای عمومی

میلیارد ریال

از محل درآمدهای عمومی						هدف کمی	ردیف
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵		
۲۸۰,۰۸۱.۷	۷۱,۵۶۴.۲	۶۲,۷۷۵.۶	۵۵,۰۶۶.۳	۴۸,۳۰۳.۸	۴۲,۳۷۱.۷	اعتبارات هزینه‌ای	۱
۵۵,۲۵۳.۵	۱۶,۵۱۷.۰	۱۳,۲۲۳.۸	۱۰,۵۱۴.۳	۸,۳۴۱.۶	۶,۶۵۶.۷	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۲
۳۳۵,۳۳۵.۲	۸۸,۰۸۱.۲	۷۵,۹۹۹.۴	۶۵,۵۸۰.۷	۵۶,۶۴۵.۴	۴۹,۰۲۸.۴	اعتبارات پژوهش و فناوری بخش عمومی از تولید ناخالص داخلی	۳

امور عمومی و قضایی

امور عمومی، سیاست داخلی و ارتقاء سرمایه اجتماعی

توسعه و ارتقاء سرمایه اجتماعی

۱-۱-۱- توصیف و تحلیل گذشته و تبیین وضع موجود

مهمترین شاخصه‌هایی که در مجامع بین المللی و محیط‌های دانشگاهی و نهادهای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی اجتماعی، نمایانگر وضعیت اجتماعی یک جامعه محسوب می‌شود عبارتند از: شاخص توسعه انسانی؛ جمعیت و کیفیت و کمیت آن؛ سرمایه اجتماعی؛ انسجام اجتماعی؛ آسیب‌های اجتماعی. براساس این شاخص‌ها وضعیت اجتماعی کشور در شاخص‌های مختلف به شرح ذیل می‌باشد:

جدول شماره ۱-۱ وضعیت شاخص سرمایه اجتماعی را در سطوح خرد، میانه، کلان و کل نشان می‌دهد همچنین جدول شماره ۱-۲ وضعیت شاخص توسعه انسانی استان‌های کشور را در سال‌های ۱۳۸۱، ۱۳۸۵ و ۱۳۸۷ نشان می‌دهد. در سال ۱۳۸۱، استان‌های تهران، گیلان و اصفهان به ترتیب با ۰/۷۵، ۰/۷۴۶۷ و ۰/۷۵ در رده بهترین استان‌ها و استان‌های سیستان و بلوچستان، کردستان و کهگیلویه و بویراحمد به ترتیب با ۰/۶۳۸۳، ۰/۶۴۶۷ و ۰/۶۶۸۳ در رده بدترین استان‌ها از لحاظ شاخص امید به زندگی بوده‌اند. در سال ۱۳۸۷ بهترین استان‌ها، استان‌های تهران، گیلان و اصفهان و سمنان به ترتیب با ۰/۸۱۱، ۰/۸۰۹، ۰/۸۰۲ و ۰/۸۰۲ و بدترین استان‌ها سیستان و بلوچستان، ایلام و کهگیلویه و بویراحمد به ترتیب با ۰/۶۹۸، ۰/۷۰۲ و ۰/۷۲۹ بوده‌اند.

- بر اساس گزارش توسعه انسانی سازمان ملل، جمعیت ایران در سال ۲۰۱۲ بالغ بر ۷۵/۶ میلیون نفر بوده و پیش بینی می‌شود این رقم در سال ۲۰۳۰ به ۸۴/۴ میلیون نفر برسد
- کاهش نرخ رشد جمعیت به ۱/۲۹ درصد در سرشماری ۱۳۹۰ و پیش‌بینی گزارش توسعه انسانی سازمان ملل متحد مبنی بر کاهش متوسط رشد جمعیت ایران در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ به یک درصد نشانگر روند نسبتاً سریع سالمند شدن جمعیت کشور است.
- بر اساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۰ میزان شهرنشینی در ایران ۷۱/۴ درصد بوده است اگر پیش‌بینی سازمان ملل را در نظر بگیریم تا سال ۲۰۲۵ یعنی تقریباً سال ۱۴۰۴ که همزمان با سال آخر سند چشم‌انداز ۲۰ ساله‌ی کشور است، جمعیت شهری کشور به حدود ۶۷ میلیون نفر خواهد رسید.
- در گزارش توسعه انسانی سازمان ملل شاخصی تحت عنوان **انسجام اجتماعی** مورد سنجش قرار گرفته است که برخی از مولفه‌های آن عبارتند از: احساس امنیت، اعتماد به دولت و

رضایت کلی از زندگی. در سال ۲۰۱۳ در شاخص احساس امنیت، ۵۵ درصد از پاسخگویان در ایران گفته اند که احساس امنیت می کنند. شاخص رضایت کلی از زندگی ارقامی بین ۰ تا ۱۰ را در برمی گیرد و هرچه نمره یک کشور به ۱۰ نزدیکتر باشد نشانه رضایت بیشتر از زندگی است. این نمره برای ایران برابر با ۴/۸. و اعتماد به دولت (با استفاده از متغیرهای مورد سنجش در محاسبه سرمایه اجتماعی در سطح کلان در پیمایش سال ۱۳۹۳)، میزان ۲/۵۵ (در مقیاس ۱ تا ۵) بوده است، با این توضیح که: هرچه این عدد به ۵ نزدیکتر باشد، میزان اعتماد به سطوح کلان نظام (اعم از دولت و سایر قوا) بیشتر خواهد بود.

— بررسی روندی آسیب‌های اجتماعی طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۱ حاکی از افزایش نسبی مقادیر آن‌ها دارد. بررسی تغییرات آسیب‌ها در دو مقطع زمانی ۱۳۷۵-۱۳۸۱ و ۱۳۸۲-۱۳۹۰ صورت گرفته است. مقایسه این دو دوره زمانی نشان می‌دهد که به استثنای خودکشی که تقریباً ثابت مانده است و نیز نرخ جرایم جنسی که کاهش را نشان می‌دهد، سایر آسیب‌ها افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند.

نسبت ازدواج به طلاق بیانگر تعداد ازدواج ثبت شده در برابر هر یک طلاق ثبت شده است این شاخص در مدت ۷ سال گذشته ۳۸٪ کاهش داشته است. این نشان می‌دهد که رشد طلاق بسیار بیشتر از رشد ازدواج بوده است. حدود ۶۵ درصد افراد طلاق گرفته زوج‌های جوانی هستند که کمتر از ۸ سال از زندگی مشترک آنها می‌گذرد حدود ۱۴ درصد از طلاق‌های ثبت شده مربوط به زوجینی است که طول مدت ازدواج آنها کمتر از یکسال می‌باشد.

— در حوزه مشارکت‌های مردمی سازمان یافته فعالیت تعداد ۱۰ هزار سازمان مردم نهاد در حوزه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی به ثبت رسیده است. که این تعداد به عنوان پتانسیل‌ها و فرصت‌های اجتماعی و مدیریتی مهم در جهت اجرای سیاست‌های اجتماعی اجتماع محور مد نظر قرار می‌گیرد.

در حوزه مشارکت‌های مردمی شوراها که از نظر قانون اساسی از ارکان تصمیم‌گیری هستند می‌توان به پتانسیل آنها در کشور که تعداد آنها به ۱۲۶۱۵۳ کرسی که با ۸۱۴۳۴ عضو جانشین (علی‌البدل) روی هم رفته ۲۰۷۵۸۷ کرسی می‌شود. این اطلاعات از این جهت مهم خواهد بود که الگوی حکمرانی محلی در سیاست‌های اجتماعی کنونی حائز اهمیت است.

– با در نظر گرفتن تحقیقات ملی در خصوص "سنجش سرمایه اجتماعی کشور" و جمع‌بندی از یافته‌های آنها میتوان به ویژگی‌های ذیل در خصوص کیفیت و نوع سرمایه اجتماعی در کشور اشاره نمود ۱- شعاع سرمایه اجتماعی محدود است و دلالت بر نوعی خاص‌گرایی تا عام‌گرایی دارد. ۲- سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، خویشاوندی و فامیلی در مقابل سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و انجمنی قوی‌تر است. ۳- اعتماد اجتماعی در سطوح خرد، میانی و کلان ضعیف است. ۴- مشارکت‌های اجتماعی در حوزه‌های امور شهری و زندگی روزمره از قوام و دوام لازم برخوردار نیست.

سرمایه اجتماعی در کشور طی ۲ پیمایش ملی در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۹۳ توسط گروهی از اساتید دانشگاه تهران به سفارش وزارت کشور (شورای اجتماعی کشور) مورد سنجش قرار گرفته است و نتایج کلی حاصل از این دو پیمایش در جدول زیر بصورت خلاصه ارائه گردیده است.

جدول شماره (۱-۱). میزان و نرخ تغییرات سطوح مختلف شاخص سرمایه اجتماعی

در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۴ (در مقیاس ۰ تا ۱۰۰)

میزان تغییرات (درصد)	۱۳۹۳	۱۳۸۴	سطح	سال
				شاخص
-۲/۹	۴۶	۴۳.۱	خرد	سرمایه اجتماعی
+۳/۵	۴۸.۶	۴۵.۱	میانه	
-۲/۱	۴۲.۵	۴۴.۶	کلان	
+۲/۲	۴۶.۵	۴۴.۳	کل	

همانطور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، میانگین سرمایه اجتماعی در سطوح مختلف در کل کشور طی سالهای مورد بررسی، در حد کمتر ازم متوسط می باشد اگرچه که بررسی‌ها نشان می‌دهد که روند تغییرات سرمایه اجتماعی طی ۱۰ سال گذشته روندی نسبتاً صعودی (با شیب بسیار کم) بوده است و سرمایه اجتماعی در سطح کلان نیز طی ۱۰ سال گذشته روندی نزولی داشته است. همچنین، اطلاعات نشان می‌دهد که وضعیت استانهای مختلف در زمینه سرمایه اجتماعی بایکدیگر متفاوت است. جدول زیر وضعیت سرمایه اجتماعی استانها را نشان می‌دهد:

وضعیت سرمایه اجتماعی استان‌های کشور در سال ۱۳۹۴

بر اساس داده های جدول شماره (۱-۲) میانگین سرمایه اجتماعی کشوری در دامنه اعداد ۱ تا ۵ برابر با ۲/۷۹ است. آماره های جدول زیر میانگین سرمایه اجتماعی را در استان های کشور نشان می دهد. ملاحظه می شود که میانگین ۱۴ استان کمتر از میانگین کشوری است و میانگین کشوری نیز پایین تر از حد متوسط (عدد ۳) قرار دارد.

جدول شماره (۱-۲). میانگین و رتبه سرمایه اجتماعی کشوری برحسب استان

استان	میانگین	استان	میانگین
آذربایجان شرقی	۲.۸۶۱۶	فارس	۳.۰۱۶۰
آذربایجان غربی	۲.۷۵۳۸	قزوین	۲.۶۶۸۱
اردبیل	۲.۷۸۰۱	قم	۲.۹۶۲۶
اصفهان	۲.۶۴۲۵	کردستان	۲.۶۴۵۷
البرز	۲.۷۰۴۰	کرمان	۲.۷۶۹۵
ایلام	۲.۸۱۵۳	کرمانشاه	۲.۷۹۵۴
بوشهر	۲.۹۶۴۰	کهگیلویه و بویر احمد	۲.۸۲۵۶
تهران	۲.۶۵۰۶	گلستان	۲.۹۳۵۸
چهارمحال و بختیاری	۲.۷۶۷۷	گیلان	۲.۷۵۵۹
خراسان جنوبی	۲.۸۸۳۹	لرستان	۲.۸۳۱۰
خراسان رضوی	۲.۶۵۱۰	مازندران	۲.۷۵۷۳
خراسان شمالی	۲.۹۳۹۸	مرکزی	۲.۶۷۳۶
خوزستان	۲.۷۸۴۲	هرمزگان	۲.۹۳۲۲
زنجان	۲.۹۰۰۶	همدان	۲.۸۳۷۴
سمنان	۲.۸۳۳۷	یزد	۲.۸۵۲۳
سیستان و بلوچستان	۲.۸۰۰۴	کل کشور	۲.۷۸۹۳

۲-۱-۱- مقایسه بین المللی با کشورهای منتخب

— بر اساس آخرین گزارش سازمان ملل متحد در مورد توسعه؛ ایران با داشتن شاخص توسعه انسانی برابر ۷۴۲ / ۰ رتبه ۷۶ را در بین ۱۷۸ کشور در سال ۲۰۱۳ دارا می باشد. که بر همین

اساس ایران در چهار گروه^۱ اعلامی از سوی این نهاد در گروه دارای شاخص بالا قرار می‌گیرد. براساس این گزارش، ایران از نظر توسعه انسانی در رتبه هشتم خاورمیانه و شمال آفریقا قرار دارد.

– بر اساس گزارش توسعه انسانی سازمان ملل، جمعیت ایران در سال ۲۰۱۲ بالغ بر ۷۵/۶ میلیون نفر بوده و پیش بینی می‌شود این رقم در سال ۲۰۳۰ به ۸۴/۴ میلیون نفر برسد. ایران در سال ۲۰۱۲ به عنوان هفدهمین کشور پرجمعیت جهان شناخته شده است و تا سال ۲۰۳۰ نیز همین رتبه را حفظ خواهد کرد. این گزارش متوسط رشد جمعیت ایران در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ را ۱/۳ درصد اعلام کرد و پیش بینی کرده است متوسط رشد جمعیت ایران در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ به یک درصد کاهش یابد.

جمعیت شهری نیز که در سال ۲۰۰۰ بالغ بر ۶۴ درصد کل جمعیت ایران بوده است در سال ۲۰۱۲ به ۶۹/۲ درصد افزایش یافته است.

۳-۱-۱- تنگناها و چالش‌ها

- فقدان سیاست‌ها و راهبردهای اجتماعی جامع و مشخص در حوزه مسائل و آسیب‌های اجتماعی؛
- فقدان برنامه‌ریزی جامع، منسجم و هدفمند در برخورد با پدیده آسیب‌های اجتماعی؛
- عدم هماهنگی و انسجام بین بخش‌های مختلف اجتماعی و در برخی موارد متناقض با یکدیگر؛
- کم توجهی به پشتوانه مردمی و جذب مشارکت اجتماعی در طراحی و اجرای برنامه‌ها؛
- بی توجهی به اثربخشی اقدامات و اکتفا کردن به اقدامات شکلی و ظاهری؛
- عدم وجود نظام نظارت و ارزیابی مناسب در حوزه‌های مختلف اجتماعی؛
- ناکارآمدی و تعارض قوانین و مستندات راهبردی در امور اجتماعی؛
- فقدان شاخص مناسب و استاندارد نبودن شاخص‌های موجود و ابزارهای سنجش متناسب با ماهیت اجتماعی کشور؛
- خلاء مطالعات جامع و بنیادی، کاربردی، روندشناسی و آینده‌پژوهی در زمینه‌ی مسائل اجتماعی؛
- نبود چارچوب والگویی مشخص و معتبر در کشور، برای پیشگیری و کنترل آسیب‌های اجتماعی؛
- نبود متولی و هماهنگ کننده و مرجعی برای هدایت، هم افزایی و حمایت از برنامه‌های اجتماعی؛

۱- در گزارش توسعه انسانی، کشورها را بر اساس میزان شاخص توسعه انسانی به گروه‌های کشورهای با توسعه انسانی بسیار زیاد، کشورهای با توسعه انسانی زیاد، کشورهای با توسعه انسانی متوسط و کشورهای با توسعه انسانی کم تقسیم می‌کنند

- تغییر رویکردها و اولویت های اجتماعی و فرهنگی و بی نتیجه ماندن طرح ها با تغییر دولت ها و جابجایی مدیران؛
- اقدامات پراکنده ، مقطعی، موردی، بخشی و سلیقه‌ای دستگاه ها در حوزه اجتماعی.

برنامه راهبردی توسعه و ارتقاء سرمایه اجتماعی

- اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی بخش	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	کنترل و کاهش آسیبهای اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - اجتماع محور کردن روشهای کنترل و کاهش آسیبهای اجتماعی - تقویت نگرش علمی واجماع نظری و عملی بین کُششگران عرصه آسیبهای اجتماعی و ذینفعان درمورد راهکارهای حل مسائل و آسیبهای اجتماعی
۲	ساماندهی وضعیت اجتماعی فرهنگی سکونتگاههای غیررسمی	<ul style="list-style-type: none"> - توانمندسازی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و تقویت مهارت های پایه ساکنان برای اداره زندگی خود و مشارکت در فرآیند بهسازی و تقویت محدوده ها و محله های هدف - تقویت پیوند کالبدی ، اقتصادی و اجتماعی فرهنگی سکونتگاههای کشور
۳	بهبود و ارتقاء وضعیت اجتماعی نقاط بحرانی و حاد (پیشگیری از مهاجرت)	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه متوازن منطقه ای و رشد شاخص های توسعه اقتصادی اجتماعی در نقاط بحرانی و حاد - تمرکززدایی در حوزه مدیریت ملی به حوزه های منطقه ای با رویکرد تقویت مدیریت محلی - ارائه مشوقهای مالی و کمکهای فنی و اعتباری و حقوقی
۴	ارتقاء سرمایه اجتماعی (تقویت اعتماد، رضایت و ارتباطات اجتماعی)	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای اعتماد مردم به سطوح مختلف عملکردی نظام (اعم از اعتماد به سطوح کلان، نهادها و ساختارهای عملکردی ، اعتماد تقمیم یافته و اعتماد بین فردی) - گسترش ارتباطات اجتماعی - تقویت تعامل بین مردم، دولت و تشکیلات
۵	تقویت مشارکتهای اجتماعی مردم نهاد	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش و توانمندسازی تشکیلات - حمایت و کمک به تشکیلات و جلب مشارکت نهادهای مدنی در عرصه های اجتماعی - مشارکت نهادها و تشکیلات اجتماعی در نظام تصمیم گیری ، برنامه ریزی و نظارت بر عملکرد دستگاههای اجرایی
۶	ترویج گفتمان اجتماعی و سبک زندگی ایرانی اسلامی (بازتولید هنجارها و ارزشهای اجتماعی)	<ul style="list-style-type: none"> - ترویج آموزه‌های دینی و قرآنی ، نشر فرهنگ ایثار و الگوبردازی مفاخر ملی و نمادسازی از مفاخر دینی و ملی - ترویج الگوهای بومی(اسلامی-ایرانی) در سبک زندگی و گفتمانهای اجتماعی
۷	تحکیم بنیان خانواده	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء نظام مشاوره و آشنایی پیش از ازدواج برای همسان گزینی در بین جوانان در محیط دانشگاه و محیط های اجتماعی برای ازدواج پایدار - آموزش، توانمندسازی و توسعه نظام مشاوره خانواده (با تأکید بر توانایی حل مسئله و کنترل خشم) بمنظور تاب آوری در مشکلات و بحران‌های زندگی - توانمندسازی زنان سرپرست خانوار - بازطراحی الگوهای سنتی تشکیل و اداره خانواده مبتنی بر الگوهای اسلامی ایرانی در جامعه جدید
۸	ارتقاء نشاط اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء سطح کیفی خدمات در تفرجگاهها و ساماندهی سواحل - بهبود فعالیتهای فراغتی از طریق ارتقاء کمی و کیفی برنامه های فراغتی و انجام اصلاحات ساختاری - ارتقاء سلامت معنوی از طریق ترویج اخلاق در سطح جامعه - گسترش کمی و کیفی جشنهای مذهبی و ملی در سطوح منطقه ای ، محلی و بومی

ردیف	هدف کلی بخش	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۹	انسجام در مدیریت اجتماعی کشور	<ul style="list-style-type: none"> - الحاق و ادغام سازمانها و بخشهای موازی - تهیه و تدوین دستورالعمل پیوست اجتماعی طرح‌های کلان - تنقیح قوانین و مقررات و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های جامع و عملیاتی در حوزه اجتماعی

اهداف کمی

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		سال‌های برنامه ششم					
		عنوان هدف	واحد	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
۱	کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی	توقف روند صعودی و کاهش میزان طلاق	میزان (در هر ده هزار نفر جمعیت)	۲۱/۹	۱۹	۱۸/۱	۱۷	۱۶/۱	
		کاهش میزان اعتیاد به مواد مخدر و الکل	میزان (در هر ده هزار نفر جمعیت)	۱۴/۱ (در سال ۹۱)	۱۲/۵	۱۱	۹/۵	۸	
		کاهش میزان تضادفات چاده ای	میزان (در هر ده هزار نفر جمعیت)	۸/۸	۸	۷/۶	۷/۲	۶/۸	
		کاهش تعداد زندانیان	میزان (در هر ده هزار نفر جمعیت)	۲۸	۲۵/۵	۲۴	۲۲/۵	۲۱	
۲	ساماندهی وضعیت اجتماعی فرهنگی سکونتگاه‌های غیررسمی	بهبود وضعیت شاخص های اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی در سکونتگاه‌های غیررسمی	درصد	-	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	
		جلب مشارکت های اجتماعی و هماهنگ سازی (ساکنین، سازمانهای مردم نهاد و خیریه ها) در بهبود وضعیت مناطق	تعداد تشکل	-	۲۰۰۰	۲۵۰۰	۳۰۰۰	۳۵۰۰	۴۰۰۰
		توانمندسازی و ارتقاء مهارت های پایه زندگی ساکنین مناطق	هزار نفر ساعت	-	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰
۳	بهبود و ارتقاء وضعیت اجتماعی نقاط بحرانی و حاد (پیشگیری از مهاجرت)	ایجادتبادل و توازن منطقه ای در شاخصهای اجتماعی (مبتنی بر ضوابط آمایش سرزمین) در ۱۴ استان کشور	تعداد (استانهای بحرانی)	۵	۳	۳	۲	۱	
		ایجادتبادل و توازن منطقه ای در شاخصهای اجتماعی ۸۰ شهرستان کشور	پروژه	۶۰	۶۰	۴۵	۴۵	۳۰	
		ایجادتبادل و توازن منطقه ای در شاخصهای اجتماعی (مبتنی بر ضوابط آمایش سرزمین) در ۱۷۵ نقطه شهری در سراسر کشور	شهرهای بحرانی	۵۰	۴۰	۳۵	۳۰	۲۰	
		ارتقاء شاخصهای عمومی کار و شغل به سطح میانگین شاخصهای عمومی استان در شهرستانهای با نرخ بیکاری واقعی بالای ۲۵٪	شهرستان	۲۰	۳۰	۳۰	۲۰	-	
		افزایش سهم منابع بانکی مناطق بحرانی (سالانه ۲۰٪)	درصد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	

۳۳۶ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		سال‌های برنامه ششم					وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳
		عنوان هدف	واحد	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
۴	ارتقاء سرمایه اجتماعی (تقویت اعتماد، رضایت و ارتباطات اجتماعی)	افزایش اعتماد عمومی در سطوح کلان، میانه و خرد (کل)	درصد	۶۴.۶	۶۸	۷۲	۷۴	۷۶	۷۸
		افزایش رضایت اجتماعی از طریق ارتقاء سطح خدمات و ترویج حکمرانی خوب	درصد	۵۳.۶	۵۵	۵۸	۶۰	۶۲	۶۴
		افزایش کیفیت خدمات سازمانی (عملکرد، کارایی و پاسخگویی)	درصد	۵۵.۶	۶۰	۶۵	۷۰	۷۵	۸۰
		تقویت و افزایش پیوندهای قومی، مذهبی و ملی از طریق افزایش جشنواره‌ها و برنامه‌های فرهنگی، هنری و ...	جشنواره	۵۰	۵۰	۷۰	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰
۵	تقویت مشارکت‌های اجتماعی مردم نهاد	افزایش کمی تشکلهای اجتماعی به میزان ۱۰۰٪ وضع موجود	تشکل	۱۰/۰۰۰	۲/۰۰۰	۲/۰۰۰	۲/۰۰۰	۲/۰۰۰	۲/۰۰۰
		واگذاری فعالیت‌های اجتماعی دستگاه‌ها به تشکل‌ها	درصد	۰	۱۰	۱۵	۲۰	۳۰	۴۰
		افزایش مشارکت اجتماعی مردم از طریق عضویت در تشکل‌های اجتماعی به میزان ۵ برابر وضع موجود	میلیون نفر	۱	۱/۵	۲	۳	۴	۵
		آموزش فعالان تشکل‌های اجتماعی	هزار نفر ساعت	۵۰	۲۰۰	۳۲۰	۴۸۰	۶۴۰	۸۰۰
		کمک و پشتیبانی سخت افزاری از ۲۰۰۰۰ تشکل غیردولتی در طول برنامه (سالانه ۴۰۰۰ تشکل)	تشکل	-	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰
		نظارت بر فعالیت تشکلهای اجتماعی	هزار نفر ساعت	۴	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
		ایجاد خانه تشکل‌ها در مراکز استانها	استان	-	۲۰	۱۱	-	-	-
۶	ترویج گفتمان اجتماعی و سبک زندگی ایرانی اسلامی (بازتولید هنجارها و ارزشهای اجتماعی)	حمایت از تولید ۴۳ مجموعه نمایشی در حوزه آسیبها و سرمایه اجتماعی	مورد	-	۶	۸	۹	۱۰	
		حمایت از تولید مقالات علمی و پایان نامه‌ها در حوزه آسیبها و سرمایه اجتماعی	مورد	-	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰	
		حمایت از تولید محتوا و ایجاد جریان در فضای مجازی برای مقاوم سازی در حوزه آسیبها و تقویت سرمایه اجتماعی	هزار مورد	-	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	
		تهیه الگوهای گفتمان و سبک زندگی ایرانی اسلامی	مورد	-	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	
۷	تحکیم بنیان خانواده	آموزش و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار	هزار نفر	-	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰	۲۵۰	
		پشتیبانی، تقویت و تکمیل مراکز مشاوره خانواده	تعداد	-	۴۰۰	۶۰۰	۸۰۰	۱۰۰۰	
		کمک هزینه مسکن زوج‌های جوان در نقاط بحرانی و حاد	تعداد (هزار زوج)	-	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	سال‌های برنامه ششم				
		عنوان هدف	واحد		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۸	ارتقاء نشاط اجتماعی	افزایش حجم برنامه های فرهنگی و اجتماعی در سواحل و تفرجگاهها	تعداد	۱۰۰۰	۲۰۰۰	۳۰۰۰	۴۰۰۰	۵۰۰۰	
		برگزاری جشنواره های مذهبی، ملی، منطقه‌ای، محلی و بومی در حوزه‌های مختلف	تعداد	۳۰	۴۰	۵۰	۵۰	۵۰	
۹	انتظام مردم‌پرستانه اجتماعی کشور	تدوین برنامه جامع / بخش‌های اجتماعی (ارتقاء سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی) و پیوسته‌های مربوطه و تصویب در شورای عالی اجتماعی	تعداد	۱۰	۲۰	۵	۵	۱۰	
		تدوین برنامه استانی توسعه اجتماعی (ارتقاء سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی) و پیوسته‌های مربوطه در کارگروه امور اجتماعی و فرهنگی استانها	تعداد	۶	۶	۶	۶	۶	
		تجمیع و تنقیح کلیه قوانین و وظایف، ماموریت‌ها و... اسناد بالادستی در حوزه اجتماعی	درصد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	
		هماهنگی در مدیریت اختصاص و مصارف منابع مالی حوزه اجتماعی و ارتقاء بهره‌وری منابع	درصد	-	۵۰	-	-	-	
		واگذاری اختیارات لازم به مقامات محلی	درصد	-	۳۰	۴۰	-	-	
		تدوین و تصویب قوانین، دستورالعمل‌ها، مقررات و الزام به تهیه پیوست اجتماعی برای تمام پروژه های بزرگ مقیاس دولت و شهرداریها و بخش خصوصی	تعداد	۱۵	۳۰	۵۰	۱۰	۱۰	

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	<ul style="list-style-type: none"> اجتماع محور کردن روش‌های کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی تقویت نگرش علمی و اجتماعی و عملی بین کُششگران عرصه آسیب‌های اجتماعی و ذینفعان درمورد راهکارهای حل مسائل و آسیب‌های اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> کاهش ۲۵ درصدی آسیب‌های اجتماعی انجام اصلاحات ساختاری و فرآیندی در زمینه آسیب‌های اجتماعی با هدف ارتقاء بهره وری عملکرد بخش دولتی گسترش چتر خدمات اجتماعی و حمایتی به اقشار در معرض آسیب دیده تأمین منابع پایدار و جلب مشارکت بخش خصوصی و تشکل‌های غیردولتی افزایش تحقیقات علمی کاربردی به منظور مواجهه با آسیب‌های اجتماعی افزایش مشارکت مردم و نهادهای غیردولتی در کاهش آسیب‌های اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> آموزش‌های عمومی و فراگیر برای پیشگیری از حوادث و آسیب‌های اجتماعی افزایش کمی و کیفی خدمات مشاوره اجتماعی افزایش مددکاری‌های اجتماعی افزایش خدمات اورژانس اجتماعی
۲	<ul style="list-style-type: none"> توانمندسازی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و تقویت مهارت‌های پایه ساکنان برای اداره زندگی خود و مشارکت در فرآیند بهسازی و تقویت محدوده‌ها و محله‌های هدف تقویت پیوند کالبدی، اقتصادی و اجتماعی فرهنگی سکونتگاه‌های کشور 	<ul style="list-style-type: none"> تقویت مشارکت ساکنین و نهادهای محلی (شوراهای محله) و تشکل‌های اجتماعی (سازمان‌های مردم نهاد) در تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات و حفظ و تقویت سرمایه اجتماعی در محلات و مناطق هدف نظارت و پایش عملکرد و فعالیت دستگاهها در ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی در مناطق آموزش و ارتقاء سطح آگاهی‌های ساکنین این مناطق نسبت به پیامدهای ناگوار آسیب‌های اجتماعی و روشهای مقابله با آنها ارائه خدمات مشاوره‌ای و خدمات اورژانس اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> مشارکت شوراهای محله و روستا در توانمندسازی‌های اجتماعی ارائه آموزش‌های توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی افزایش اورژانس‌های اجتماعی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۳	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه متوازن منطقه‌ای و رشد شاخص‌های توسعه اقتصادی اجتماعی در نقاط بحرانی و حاد - تمرکز زدایی در حوزه مدیریت ملی به حوزه‌های منطقه‌ای با رویکرد تقویت مدیریت محلی - ارائه مشوقهای مالی و کمکهای فنی و اعتباری و حقوقی 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش اختیارات مدیریت منطقه‌ای و محلی با اولویت مناطق کم برخوردار - ارتقاء شاخص‌های توسعه زیرساخت‌های کشاورزی، صنعتی؛ دامپروری و ... در این مناطق با اولویت مناطق مرزی - ارائه کمکهای فنی و اعتباری برای ایجاد اشتغال مولد و پایدار در این مناطق - ارائه مشوقهای مالی برای جذب سرمایه‌گذاری در این مناطق 	<ul style="list-style-type: none"> - مشارکت عمومی مردم در توانمندسازی‌های اجتماعی از طریق شوراهای شهر و روستا و محله - ایجاد تعادل و توازن منطقه‌ای در شاخصهای اجتماعی (مبتنی بر ضوابط آمایش سرزمین) در ۱۴ استان کشور - ایجاد تعادل و توازن منطقه‌ای در شاخصهای اجتماعی ۸۰ شهرستان در سراسر کشور (حداقل ۳ پروژه در سال برای هر شهرستان توسط دستگاه‌های ذی‌ربط) - ایجاد تعادل و توازن منطقه‌ای در شاخص‌های اجتماعی (مبتنی بر ضوابط آمایش سرزمین) در ۱۷۵ نقطه شهری در سراسر کشور - ارتقاء شاخصهای عمومی کار و شغل به سطح میانگین شاخصهای عمومی استان در شهرستانهای با نرخ بیکاری واقعی بالای ۲۵٪ - تکمیل طرح‌های تولیدی بخش کشاورزی، صنعت، خدمات و گردشگری از محل صندوق توسعه ملی - افزایش سهم منابع بانکی مناطق بحرانی (سالانه ۲۰٪) - اعمال سیاستهای تشویقی نظیر بخشودگی مالیاتی به مدت ۲۰ سال برای سرمایه‌گذاران در مناطق بحرانی
۴	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای اعتماد مردم به سطوح مختلف عملکردی نظام (اعم از اعتماد به سطوح کلان، نهادها و ساختارهای عملکردی، اعتماد تعمیم یافته و اعتماد بین فردی) - گسترش ارتباطات اجتماعی - تقویت تعامل بین مردم، دولت و تشکلهای 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت روحیه تعاون و جمع‌گرایی (در مقابل فردگرایی) برای تقویت مشارکت مردم در عرصه‌های مختلف از طریق برنامه‌های فرهنگی و هنری - تقویت پیوندهای مذهبی، قومی و ملی در اقوام مختلف از طریق برپایی جشنواره‌ها و حمایت از برنامه‌های ایرانگردی - هماهنگی و حمایت از برنامه‌های مربوط به ارتقاء سرمایه اجتماعی دستگاه‌های اجرایی و بخش غیردولتی - مشارکت تشکلهای مردم نهاد در نظام تصمیم‌گیری کشور - شفافیت در فرآیندهای نظامات اداری و اجرایی و مبارزه مؤثر با فساد 	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری جشنواره‌های قومی، فرهنگی، اجتماعی، محلی - افزایش خدمات عمومی و اجتماعی - مشارکت مردم محله‌های مختلف در تصمیم‌گیری برای کاهش آسیب‌های اجتماعی - مشارکت تشکلهای اجتماعی در موضوعات اجتماعی - افزایش کیفیت خدمات سازمانی (عملکرد، کارایی و پاسخگویی) - ساماندهی و توسعه فضاها و محیطهای اجتماعی برای ترویج ارتباطات چهره به چهره - تقویت و افزایش پیوندهای قومی، مذهبی و ملی از طریق افزایش جشنواره‌ها و برنامه‌های فرهنگی، هنری و ... - ارتقاء سطح رعایت حقوق شهروندی در سطوح مختلف عملکردی دستگاه‌های اجرایی
۵	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش و توانمندسازی تشکلهای - حمایت و کمک به تشکلهای و جلب مشارکت نهادهای مدنی در عرصه‌های اجتماعی - مشارکت نهادهای و تشکلهای اجتماعی در برنامه ریزی و نظارت بر عملکرد دستگاه‌های اجرایی 	<ul style="list-style-type: none"> - بستر سازی قانونی برای توسعه نهادها، انجمن‌ها، کانون‌ها و تشکلهای اجتماعی - تقویت مشارکت های مردمی - گسترش آموزش به تشکلهای مردم نهاد - ارائه مشوق های فرهنگی به بخش خصوصی حامی به سازمان های مردم نهاد - عضویت نمایندگان تشکلهای غیردولتی در نهادهای تصمیم‌گیر و تصمیم ساز در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی 	<ul style="list-style-type: none"> - نظارت بر فعالیتهای اجتماعی - افزایش کمی تشکلهای اجتماعی به میزان ۱۰۰٪ وضع موجود - واگذاری فعالیت‌های اجتماعی دستگاهها به تشکلهای - افزایش مشارکت اجتماعی مردم از طریق عضویت در تشکلهای اجتماعی به میزان ۵ برابر وضع موجود - آموزش فعالان تشکلهای اجتماعی - نظارت بر فعالیتهای تشکلهای اجتماعی - نظارت تشکلهای اجتماعی بر فعالیتهای دستگاه‌های اجرایی کشور - مشارکت تشکلهای اجتماعی در نظام برنامه‌ریزی کشور
۶	<ul style="list-style-type: none"> - ترویج آموزه‌های دینی و قرآنی، نشر فرهنگ ایثار و الگوپردازی مفاخر ملی و نمادسازی از مفاخر دینی و ملی 	<ul style="list-style-type: none"> - فرهنگ سازی و ترویج الگوها و آموزه‌های دینی و ملی مبتنی بر الگوی اسلامی ایرانی از طریق برنامه سازی در رسانه ملی و شبکه‌های مجازی و 	<ul style="list-style-type: none"> - تهیه و ارائه الگوهای مطلوب سبک زندگی - تولید ۴۳ مجموعه نمایشی در حوزه آسیب‌ها

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
	<ul style="list-style-type: none"> - ترویج الگوهای بومی (اسلامی-ایرانی) در سبک زندگی و گفتارهای اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - متون آموزش رسمی - جلوگیری از ترویج نمادهای غربی و زدودن نمادهای بیگانه، حذف بدعت‌ها و خرافات و ترویج نمادهای اسلامی ایرانی - افزایش آستانه تحمل در زندگی اجتماعی و خانوادگی از طریق ترویج اخلاق اسلامی و گسترش روحیه فداکاری و گذشت 	<ul style="list-style-type: none"> - سرمایه اجتماعی - تولید ۱۵۰ برنامه مستند و ترکیبی در حوزه آسیب‌ها و سرمایه اجتماعی - تولید مقالات علمی و پایان‌نامه‌ها در حوزه آسیب‌ها و سرمایه اجتماعی - تولید محتوا و ایجاد جریان در فضای مجازی برای مقاوم سازی در حوزه آسیب‌ها و تقویت سرمایه اجتماعی - تهیه گوی‌های گفتار و سبک زندگی ایرانی اسلامی
۷	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء نظام مشاوره و آشنایی پیش از ازدواج برای همسان‌گزینی در بین جوانان در محیط دانشگاه و محیط‌های اجتماعی برای ازدواج پایدار - آموزش، توانمندسازی و توسعه نظام مشاوره خانواده (با تأکید بر توانایی حل مسئله و کنترل خشم) بمنظور تاب آوری در مشکلات و بحران‌های زندگی - توانمندسازی زنان سرپرست خانوار - بازطراحی الگوهای سنتی تشکیل و اداره خانواده مبتنی بر الگوهای اسلامی ایرانی در جامعه جدید 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش مراکز خدمات مشاوره رایگان برای ارائه مشاوره پیش و بعد از ازدواج - تبیین و ترویج الگوهای موفق اداره خانواده - افزایش کمی و ارتقاء کیفی جمعیت از طریق اعمال سیاست‌های تشویقی و ارتقاء رضایت اجتماعی و امید به آینده (بوپزه در بین اقشار متوسط و نخبگان) برای تحقق سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در زمینه جمعیت - گسترش نظام حمایت اجتماعی بعد از طلاق به منظور کاهش آسیب‌های طلاق‌های ضروری - گسترش حمایت‌های اجتماعی از زنان در معرض آسیب و آسیب دیده 	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود مراکز و اورژانس حمایت‌های اجتماعی - آموزش و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار - تولید و اجراء بسته آموزشی و فرهنگی برای خانواده‌های جوان - تقویت مراکز مشاوره خانواده - کمک به تشکیل آسان خانواده
۸	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء سطح کیفی خدمات در تفرجگاه‌ها و ساماندهی سواحل - بهبود فعالیت‌های فراغتی از طریق ارتقاء کمی و کیفی برنامه‌های فراغتی و انجام اصلاحات ساختاری - ارتقاء سلامت معنوی از طریق ترویج اخلاق در سطح جامعه - گسترش کمی و کیفی جشن‌های مذهبی و ملی در سطوح منطقه‌ای، محلی و بومی 	<ul style="list-style-type: none"> - ساماندهی تعطیلات کشور و ساعات کار و فعالیت - ارتقاء بهره‌وری کاربرد بخش دولتی و افزایش بازده فعالیت‌های آموزشی (در مدارس و دانشگاه‌ها) - بهسازی فضاهای شهری در جهت ارتقاء نشاط اجتماعی - گسترش اماکن تفریحی، فرهنگی و ورزشی - برگزاری جشن‌های بومی محلی در سطوح ملی و منطقه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> - تنوع بخشی برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی در سواحل و تفرجگاه‌ها - بازنگری و تدوین قوانین و مقررات مربوط به تعطیلات و ساعات کار و فعالیت - بازنمایی و بازتولید جشن‌ها و ورزش‌های بومی و محلی - تهیه برنامه‌های اوقات فراغت با تأکید بر گردشگری هویتی در داخل کشور - شکل‌گیری جشنواره‌های مذهبی، ورزشی، ادبی، هنری، ملی، منطقه‌ای، محلی و بومی در حوزه‌های مختلف
۹	<ul style="list-style-type: none"> - اصلاح ساختارها، الحاق و انتزاع سازمان‌ها و بخش‌های موازی - تنقیح قوانین و مقررات و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های جامع و عملیاتی در حوزه اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - هماهنگی مدیریت اختصاص و مصرف منابع، اطلاعات و داده‌های امور اجتماعی در سطح کشور - بررسی و اصلاح قوانین و مقررات و اسناد بالادستی بمنظور انسجام در مدیریت امور اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین برنامه جامع / سند ملی توسعه اجتماعی (ارتقاء سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی) و پیوست‌های مربوطه و تصویب در شورای عالی اجتماعی - تدوین برنامه استانی توسعه اجتماعی (ارتقاء سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی) و پیوست‌های مربوطه در کارگروه امور اجتماعی و فرهنگی استان‌ها - تنقیح و تصحیح کلیه قوانین و وظایف، مأموریت‌ها و اسناد بالادستی در حوزه اجتماعی - تجمع کارگروه‌ها، شوراهای ستادها و کمیته‌های تصمیم‌گیر در حوزه اجتماعی در سطح ملی و استانی و پیشنهاد الحاق به مراجع ذی‌ربط - ارتقاء بهره‌وری منابع حوزه اجتماعی - واگذاری اختیارات لازم به مقامات محلی
۱۰	<ul style="list-style-type: none"> - نهادسازی لازم برای تهیه پیوست اجتماعی طرح‌های کلان بخش‌های مختلف اقتصادی - اجتماعی، زیربنایی و فرهنگی کشور 	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین ضوابط و معیارها و شرح خدمات پیوست اجتماعی - آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص توسط نظام دانشگاهی و توانمندسازی بخش خصوصی برای تهیه پیوست اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین و تصویب قوانین، دستورالعمل‌ها، مقررات و الزام به تهیه پیوست اجتماعی برای تمام پروژه‌های بزرگ مقیاس دولت و

اقدام اساسی	سیاست	راهبرد	ردیف
شهرداریها و بخش خصوصی - ارزیابی تأثیرات اجتماعی صنایع نفت، گاز و پتروشیمی - ارزیابی تأثیرات اجتماعی طرح های توسعه منابع آب و سدسازی - ارزیابی تأثیرات اجتماعی طرحهای بزرگ صنایع و معادن - ارزیابی تأثیرات اجتماعی طرحهای توسعه و عمران شهری و روستایی (راه و شهرسازی) - ارزیابی تأثیرات اجتماعی طرح‌ها و فعالیت‌های کلان اقتصادی و بانکی	- رعایت ضوابط و معیارهای پیوست اجتماعی در کلیه طرح‌های کلان کشور		

الزامات

- فراهم آوردن زمینه های توسعه نهادهای عمومی و مردمی در جهت واسپاری امور اجتماعی به بخش های غیر دولتی
- تقویت سازوکار های ارزیابی و نظارت دولتی به جای تصدی گیری
- ایجاد سازوکارها و فراهم کردن زمینه‌های مشارکت اجتماعی همه دستگاهها، نهادهای عمومی غیردولتی، خیرین، انجمن‌های صنفی- علمی، فعالین اجتماعی، هنرمندان، ورزشکاران و روحانیون در زمینه کنترل و کاهش آسیب های اجتماعی
- ارتقاء شورای اجتماعی کشور و ایجاد سازمان امور اجتماعی کشور
- اصلاح ساختارها با الحاق سازمان‌ها و بخش‌های موازی
- تدوین سیاستها و برنامه‌های جامع و عملیاتی در حوزه اجتماعی
- تدوین نظام جامع سیاست اجتماعی در سطوح کلان، میانی و خرد می‌باشد
- توجه به مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها و سازمان‌ها به منظور توسعه خدمات پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سطوح مختلف
- بازنگری در قوانین و اسناد مرتبط به منظور مقابله مؤثر با آسیب‌های اجتماعی و تسهیل ارتقاء سرمایه اجتماعی
- تقویت رویکرد محله‌محوری: طراحی مکانیزم‌هایی برای جلب مشارکت مردم هر محله در ارتباط با اداره امور مربوط به زندگی اجتماعی .
- تقویت بنیان خانواده و تلاش در جهت ایجاد جامعه ای خانواده محور

- پرهیز از موازی‌کاری و انجام هماهنگی‌های بین بخشی و فرابخشی در حوزه آسیب‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی
- تدوین تصویری روشن از مختصات اجتماعی جامعه ایران برای تدوین‌کنندگان و مشاوران برنامه‌های توسعه
- تولید و پردازش داده‌های متقن و کافی برای شناخت وضعیت اجتماعی و طراحی برنامه براساس آن
- تقویت توان نظام مدیریت اجتماعی برای اجرای احکام مورد نظر از طریق تقویت نیروهای کارشناسی نخبه و همکاری با نهاد های دانشگاهی و پژوهشی
- مشخص نمودن سازوکار قانونی جلب مشارکت مردمی در اجرای برنامه های حوزه اجتماعی
- به مشارکت گرفتن ذینفعان (متخصصین امور اجتماعی، کارشناسان سازمانی، فعالین اجتماعی و یا گروه های هدف) در اجرای برنامه های حوزه اجتماعی
- تدوین استانداردهای مسئولیت اجتماعی در حوزه عملکرد نهاد های اجتماعی
- طراحی سناریوهای مختلف در صورت عدم تحقق بخشی از برنامه حوزه اجتماعی

توسعه سیاسی

۲-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود بخش

توسعه سیاسی افزایش ظرفیت و کارایی یک نظام سیاسی در حل و فصل تضادهای منافع فردی و جمعی، ترکیب مردمی بودن، آزادی و تغییرات اساسی در یک جامعه است. هر اندازه یک نظام سیاسی از انعطاف‌ناپذیری به انعطاف‌پذیری، از سادگی به پیچیدگی، از دنباله‌روی به خود مختاری و از پراکندگی به یگانگی گرایش پیدا کند، به همان نسبت توسعه سیاسی نیز در آن نظام افزایش می‌یابد. توسعه سیاسی بیشتر جنبه رفتاری و بنیادی دارد. در مورد بسیاری از پارامترهای اصلی توسعه سیاسی چون مشروعیت و مشارکت سیاسی میان محققان علوم سیاسی اتفاق نظر وجود دارد. میزان مشروعیت نظام و اهتمام مردم به دولتمردان و مشارکت مردم از طریق نهادهای اجتماعی، سیاسی نظیر انتخابات مجلس، احزاب و نهادهای سیاسی غیردولتی و مطبوعات و قدرت انتخاب حکومتی برخاسته از مردم بر مردم و میزان آزادی آنان و میزان اقتدار در پاسخگویی به نیازهای مردم از طریق ایجاد شبکه اداری کارآمد و فعال و حل

قانونمند مشکلات و معضلات سیاسی جامعه و پرداختن به حقوق حقه اقوام و قومیت‌ها و اقلیت‌های دینی، همگی از مؤلفه‌های توسعه سیاسی هستند.

تقسیمات کشوری

تقسیمات کشوری فرایندی دیرپا در مدیریت فضای سرزمینی در کشور ایران است که سابقه آن به ایجاد اولین حکومت‌های محلی و سپس ملی باز می‌گردد. لیکن تقسیمات کشوری از سال ۱۲۸۵ در چارچوب قانون قرار گرفت که در این قانون عناصر تقسیماتی شامل ایالات و ولایات بود. از سال ۱۳۱۶ قانون دوم تقسیمات کشوری ساختار اداری را در واحدهای استان، شهرستان، بلوک (بخش) و قریه محسوب نمود که این ساختار تا حال حاضر ادامه یافته است. براساس قانون مذکور تا سال ۱۳۶۲ کشور به ۲۴ استان ۱۹۵ شهرستان و ۴۹۳ بخش تقسیم گردید. به دنبال انقلاب اسلامی و حاکم شدن فضای احساسی بر تقسیمات کشوری و آشفتگی در روند ایجاد سطوح جدید، قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری به تصویب رسید و در سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۸۹ اصلاحات جزئی در قانون مذکور بوجود آمد. بر همین اساس تاکنون فضای سرزمین به ۳۱ استان، ۴۳۱ شهرستان، ۱۰۵۸ بخش و ۲۵۸۹ دهستان تقسیم شده و در حدود ۱۲۴۳ نقطه جمعیتی به شهر تبدیل گردیده است.

توسعه مشارکت زنان

در مورد جایگاه مشارکت زنان در اقتصاد کلان دو نگاه "توسعه‌ای" و "حقوق بشری" وجود دارد: نگاه حقوق بشری معتقد است که مشارکت مردم در نهادهای حاکم بر زندگی‌شان یکی از حقوق اساسی بشر است و در راه توسعه اقتصادی و اجتماعی نیز ضروری است. نگاه توسعه‌ای معتقد است که توسعه واقعی جز با مشارکت گروه‌های مختلف مردم از جمله زنان محقق نمی‌شود. لذا در اینجا زنان، هم به عنوان برنامه‌ریزان توسعه و مروجین نگاه جنسیتی در برنامه ریزی و هم به عنوان بهره‌وران توسعه مطرح هستند که هر دو با تحقق مشارکت زنان میسر می‌شود. تفاوت این دو نگاه در آن است که یک نگاه معتقد است که مشارکت حق همه مردم اعم از زن و مرد است و می‌بایست موانع دستیابی به آن برای همه افراد به عنوان یک حق مرتفع گردد، اما نگاه دوم به موضوع توسعه اولویت می‌دهد و بر ضرورت مشارکت زنان در برنامه ریزی و سیاست‌گذاری جهت انعکاس خواسته‌ها و نیازهایشان تاکید می‌نماید.

در نظام جمهوری اسلامی توسعه مشارکت سیاسی زنان، شاخصی مهم در فرآیند توسعه پایدار این جوامع محسوب می‌شود. امروزه با رشد آگاهی‌های سیاسی-اجتماعی زنان، افزایش چشمگیر باسوادی و سطح تحصیلات و نیز توانمندی زنان ضرورت بهره‌گیری از توانایی‌های آنان در مراحل مختلف برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های استراتژیک و کلان ملی ضرورت می‌یابد.

علی‌رغم ارتقاء آگاهی و دانش و مهارت‌های تخصصی زنان، دستیابی آنان به عرصه‌های تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و مدیریتی در سطح کلان همواره دچار موانع اجتماعی، سیاسی، حقوقی، عرفی و فرهنگی بوده است. لذا فراهم‌سازی فرصت‌های برابر برای دستیابی زنان و مردان به سطوح مختلف فعالیت و مشارکت سیاسی در جامعه به عنوان یکی از ارکان حقوق شهروندی؛ زمینه‌ساز رشد و تعالی بر مبنای نظام شایسته‌سالاری خواهد شد.

۲-۱-۱- تنگناها و چالش‌ها

- فقدان کارایی و اثربخشی واقعی احزاب در فضای سیاسی جامعه
- تدوam فضای غیر حزبی انتخابات در کشور
- واقعی و موثر نبودن فعالیتهای حزبی در ایران
- عدم ایفای نقش قانونی در انتخابات
- ناکارآمدی قانون
- عدم رضایت از طرح اصلاح قانون - به نتیجه نرسیدن لایحه ارائه شده از سوی وزارت کشور
- بلاتکلیفی تشکل‌های صنفی در طرح اصلاح قانون
- وجود برخی دستگاههای موازی در صدور مجوز فعالیت کانون‌های صنفی و تخصصی
- نبود قانون عادی برای اجرای اصول ۱۲ و ۱۳ و ۱۵ ناظر بر مذاهب، ادیان و زبانهای محلی
- عدم اطلاع از تعداد دقیق جمعیت اقوام و اقلیت‌های دینی
- وجود دستگاههای متعدد و سیاست‌های متناقض در رابطه با مدیریت اقوام
- وجود خلاءهای قانونی
- مشکلات اجرایی و مالی
- عدم وجود مراجع و قواعد قضایی در برخورد با متخلفین انتخاباتی
- مشخص نبودن سقف تمدید زمان اخذ رأی (رفع ابهام)

- عدم وجود مقررات خاص جهت باز شماری آراء و مبهم بودن وضعیت
- ابهام قانونی در خصوص حضور نمایندگان کاندیداها در شعب اخذ رأی
- ابهام و خلاء قانون در مبحث تبلیغات کاندیداها و عدم شفافیت مالی تبلیغات
- وجود مغایرتهایی در پروسه اجرای انتخابات در زمان ادغام دو انتخابات
- ابهام در برنامه زمان بندی انتخابات (عدم هماهنگی ستاد با کمیته فن اوری اطلاعات)
- عدم وجود کیفیت مناسب به جهت عدم آموزش مستمر مجریان انتخابات و کمیت نیروی انسانی و عوامل اجرایی انتخابات در سراسر کشور
- عدم تناسب تعداد نیروها در شعب با توجه به حجم بالای کار در ادغام انتخابات
- طولانی بودن روال اداری رفع نقص کارتهای هوشمند فرماندار و بخشدار
- عدم وجود قوانین خاص برای متخلفین انتخاباتی (جرم انگاری)
- عدم وجود مجازاتهای متناسب با تخلفات انتخاباتی
- عدم پیگیری جدی پرونده های متخلفین انتخاباتی از سوی مراجع قضایی
- تبعیض در برخورد قضایی با متخلفین انتخاباتی
- تقطیع مناطق و نواحی همگن طبیعی کشور و برهم خوردن تعادل زیست محیطی
- افزایش بار مالی دولت و حجیم تر شدن بدنه دولت
- افزایش رقابت های محلی و واگرایی و جدایی گزینی روزافزون در سطح سرزمین
- عدم التزام به نظام آمایش سرزمین و برنامه ریزی های منطقه ای
- نارسایی قوانین
- ساختارها، ظرفیت ها و محدودیت های حقوقی و قانونی
- فقدان فرهنگ مدیریت مشارکتی
- ضعف ارتباط اثربخش نهادهای متولی با دست اندرکاران حوزه ی زنان و خانواده
- فقدان الگوی مناسب مشارکت سیاسی- اجتماعی زنان

برنامه راهبردی توسعه سیاسی

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی بخش	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	- تقویت و توانمندسازی احزاب و تشکلهای سیاسی	- بسترسازی قانونی و اجرایی به منظور واقعی کردن فعالیت احزاب و تسهیل فرایند قانونی فعالیت شعب فرعی آنها (شهرستانی) - تقویت رویه های قانونی و اجرایی نظارت بر فعالیت احزاب - اعتناء و ارتقای فرهنگ فعالیت حزبی در کشور - معاضدت حقوقی و حمایت مالی دولت از احزاب
۲	- حفظ و تقویت وحدت، همبستگی و وفای ملی ایرانیان و - فراهم آوردن شرایط و زمینه های اجرای اصول ۱۲-۱۵-۱۳ و ۱۹ قانون اساسی	- اتخاذ و اجرای سیاستهای جامع، متوازن و همه جانبه در ابعاد سیاسی، اجتماعی، و فرهنگی - تقویت مشارکت همه اقوام در امور کشور و تسهیل فرایند ملت سازی - فراهم کردن زمینه های کاهش تبعیض و از بین بردن زمینه های تفرقه، اختلاف، تجزیه طلبی و جلوگیری از تبدیل مسائل قومی به تهدید علیه وحدت و امنیت ملی - هماهنگی مناسب بین دستگاهی و ایجاد وحدت رویه در هدایت و مدیریت مسائل قومی - گسترش تشکلهای غیر دولتی در مناطق قومی و مذهبی
۳	- ایجاد فضای آزاد و عادلانه در رقابتهای انتخاباتی (مکانیزه کردن)	- توسعه و تجهیز زیر ساختهای مخابراتی و اینترنت برای برگزاری انتخابات - تقویت آزادی های سیاسی و ایجاد بستر مناسب جهت بهره برداری از آن - تقویت آزادی های مشروع مدنی در جهت افزایش مشارکت سیاسی
۴	- استقرار متوازن جمعیت در مناطق و پیشگیری از مهاجرت گسترده از پیرامون به مرکز	- ضابطه مند کردن ایجاد سطوح تقسیمات کشوری جدید مبتنی بر ظرفیتهای زیستی و ضوابط آمایش سرزمین - بسترسازی و فراهم کردن زیرساختهای استقرار پایدار جمعیت و بالفعل سازی ظرفیتهای بالقوه مناطق در معرض آسیب زیست انسانی و مهاجر فرست
۵	- نهادینه کردن مشارکت سیاسی زنان	- بسترسازی و ایجاد زمینه دستیابی به فرصتهای برابر بین زنان و مردان در کلیه ابعاد مشارکت سیاسی

اهداف کمی

احزاب و تشکلهای صنفی بر حسب اهداف کلی در برنامه ششم

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	سال های برنامه ششم				
		واحد	عنوان		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	- تقویت و توانمندسازی احزاب و تشکلهای سیاسی	حزب	- کمک مالی به احزاب و تشکل های سیاسی فعال	۶۰	۹۰	۱۲۰	۱۵۰	۱۸۰	۲۱۰

اقوام و اقلیت‌های مذهبی بر حسب اهداف کلی در برنامه ششم

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	حفظ و تقویت وحدت، همبستگی و وفاق ملی	برگزاری جشنواره های اقوام در مناطق قومی و مذهبی (۱۵ استان)	تعداد جشنواره	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	
		برگزاری جشنواره‌های ورزشی (۱۵ استان) در مناطق قومی و مذهبی	تعداد جشنواره	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	
		برگزاری نشست‌های هم‌اندیشی با علمای اهل سنت	نشست	۱۲۴	۱۲۴	۱۲۴	۱۲۴	
۲	فراهم آوردن شرایط و زمینه های اجرای اصول ۱۲-۱۵-۱۳ و ۱۹ قانون اساسی	برگزاری نشست با اقلیت‌های دینی در استان‌های مرتبط (۲۰ استان)	تعداد نشست	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	
		تقویت نخبگان در مناطق قومی و مذهبی	نفر	۶۲	۶۲	۶۲	۶۲	
۳	ایجاد فضای آزاد و عادلانه در انتخابات (مکانیزه کردن)	مکانیزه کردن شعب اخذ رای	درصد	۲۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
		مکانیزه کردن فرایند اخذ رای	درصد	۹۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	بسترسازی قانونی و اجرایی به منظور واقعی کردن فعالیت احزاب و تسهیل فرایند قانونی فعالیت شعب فرعی آنها (شهرستانی)	تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی از طریق تسهیل تشکیل حزب، شعب شهرستانی احزاب، تأسیس رسانه حزبی و فعالیت جبهه حزبی	تدوین و ابلاغ سازوکارهای صدور مجوز شعب شهرستانی احزاب
		حمایت از آزادی‌های مشروع و صیانت از حقوق اساسی ملت	تدوین و ابلاغ ضوابط و شرایط دریافت مجوزهای رسانه‌های حزبی
		جهت‌دهی جریان‌ات سیاسی به پایبندی به ارزش‌های اسلامی	تدوین و ابلاغ سازوکارهای ویژه شعب شهرستانی احزاب
۱	تقویت رویه های قانونی و اجرایی نظارت بر فعالیت احزاب	دفاع از منافع ملی، دشمن‌ستیزی، قانون‌پذیری و اصول اخلاقی.	آموزش و ارتقای دانش کارشناسان احزاب استانداریها و فرمانداری‌ها
		افزایش سطح آگاهی‌های عمومی در زمینه فعالیت‌های سیاسی و حزبی	تدوین و ترویج موفقه های منشور اخلاقی فعالیت احزاب
۱	اعتلاء و ارتقای فرهنگ فعالیت حزبی در کشور	افزایش سطح آگاهی‌های تخصصی احزاب و فعالیت‌های حزبی و سیاسی	تدوین و ابلاغ سازوکارهای فعالیت جبهه حزبی
		توانمندسازی احزاب	تهیه، تدوین و ابلاغ سازوکارهای فعالیت جبهه حزبی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
			رسانه‌های جمعی ملی و محلی
	معاضدت حقوقی دولت از احزاب	- تمهید ضوابط و سازوکارهای حمایتی همه جانبه احزاب و فعالین حزبی	- اختصاص تسهیلات و کمک‌های حقوقی و اعتباری به احزاب - بهره‌گیری از تجارب و یافته های کشورهای دیگر در زمینه تامین هزینه های مالی احزاب
	اتخاذ و اجرای سیاستهای جامع، متوازن و همه جانبه در ابعاد سیاسی، اجتماعی، و فرهنگی.	- رعایت اصل شایسته سалاری و بکارگیری نیروهای شایسته اقوام در دستگاه‌های مختلف و تعیین چارچوب‌های لازم در مورد نحوه احراز صلاحیت ها و تعیین سطوح مدیریت - ساماندهی و جهت دهی مطالبات قومی در ابعاد مختلف به نحوی که سطوح مطالبات با امکانات و ظرفیت های ملی هماهنگ باشد - بسترسازی و ایجاد زمینه برای حضور نخبگان معتدل قومی در ادارات و سازمان های رسمی. - تقویت ارزش‌ها و آرمان‌های مشترک به منظور بالا بردن سطح همگرایی در میان اقوام - حفظ و تقویت هویت ملی و فرهنگی، تأکید بر تاریخ مشترک، فرهنگ و هویت مشترک با هدف تقویت وحدت ملی. - هدایت و مدیریت خواسته های قانونی و مشروع اقوام در چارچوب قانون اساسی و سیاست‌های کلان نظام با حفظ وحدت و وفاق ملی	- استخدام و بکارگیری بیشتر نیروهای شایسته و توانمند اقوام به ویژه در سطوح مدیریت دستگاه‌های اجرایی - اختصاص تسهیلات و کمک‌های حقوقی، فنی و اعتباری به نخبگان قومی و بکارگیری بیشتر آنان در ادارات و سازمانهای رسمی برای ارائه خدمت
۲	تقویت مشارکت همه اقوام در امور کشور و تسهیل فرآیند ملت سازی	- شناسایی، معرفی و نکوداشت چهره های ملی، مفاخر فرهنگی و علمی اقوام، قهرمانان ملی و مواردی از این قبیل با هدف تقویت حس یگانگی ملی و تعلق هر چه بیشتر اقوام به نظام	- شناسایی، معرفی و نکوداشت چهره‌های ملی و مفاخر فرهنگی و علمی اقوام
	فراهم کردن زمینه های کاهش تبعیض و از بین بردن زمینه های تفرقه، اختلاف، تجزیه طلبی و جلوگیری از تبدیل مسائل قومی به تهدید علیه وحدت و امنیت ملی.	- پرهیز از افراط کاری قومی، نژادی، زبانی و ... که به مفهوم نفی هویت سایر اقوام باشد. - رفع زمینه های سوء تفاهم، احساس تبعیض، بی عدالتی، حقارت و ایجاد حس مشارکت گسترده در میان اقوام. - پرهیز از هر گونه برخورد قهرآمیز و انسداد سیاسی با خواسته های قانونی و مشروع اقوام. - تفکیک و تمییز قائل شدن میان خواسته های مشروع و قانونی اقوام از تحریکات و اقدامات ضد انقلاب و معاندین - تمییز قایل شدن میان عناصر تأثیر گذار و معتدل و عناصر افراطی مرتبط با بدنه اقوام و برخورد قاطع با عوامل فرصت طلب و تجزیه طلب - احترام به آداب، فرهنگ، زبان و نمادهای فرهنگی و قومی و پرهیز از هر گونه تحقیر و	- ایجاد هماهنگی و وحدت رویه بین دستگاه‌های ذی ربط در هدایت و مدیریت مسائل قومی - برگزاری جشنواره‌های منظم اقوام، در مناطق قومی و مذهبی - برگزاری جشنواره‌های فرهنگی، ورزشی در مناطق قومی و مذهبی - برگزاری نشست‌های هم‌اندیشی با علمای اهل سنت - برگزاری نشست با اقلیت‌های دینی در استان‌های مرتبط - حمایت و کمک به انجمن‌های ادبی، فرهنگی و هنری اقوام - آموزش، اطلاع‌رسانی همگانی و آگاه‌سازی عامه مردم از ترفندهای و تحریکات کشورهای همجوار برای ایجاد اختلافات قومی در کشور

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
		<ul style="list-style-type: none"> بی احترامی خنثی سازی تحریکات کشورهای همجوار بر اقوام داخل کشور و استفاده پهنه از ظرفیت های قومی و ملی برای تأثیرگذاری روی اقوام کشورهای همسایه در جهت تقویت امنیت ملی. مقابله با زمینه های پیدایش تشکل های افراطی و فراهم کردن شرایط برای نقش آفرینی و گسترش تشکل های معتدل قومی 	<ul style="list-style-type: none"> تقویت نخیشان در مناطق قومی و مذهبی پرداخت کمک های مالی به اقلیت های دینی مصرح در قانون اساسی
	<ul style="list-style-type: none"> گسترش تشکلهای غیر دولتی در مناطق قومی و مذهبی 	<ul style="list-style-type: none"> گسترش تشکل های سیاسی، رسمی و فراگیر ملی به مناطق قومی و تقویت و حمایت از تشکل های سنتی مانند تشکل های عشایری. 	<ul style="list-style-type: none"> حمایت و کمک به فراگیر شدن تشکل های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی رسمی و ملی در مناطق قومی حمایت از تشکل های سنتی مانند تشکل های عشایری
۳	<ul style="list-style-type: none"> توسعه و تجهیز زیرساخت های مخابراتی و اینترنتی برای برگزاری انتخابات تقویت آزادی های سیاسی و ایجاد بستر مناسب بهره مندی از آن تقویت آزادی های مشروع مدنی در جهت افزایش مشارکت سیاسی 	<ul style="list-style-type: none"> نهادینه کردن رفتار بی طرفانه در پروسه انتخابات تلاش در جهت بلوغ فکری شهروندان در بالا بردن سطح آگاهی سیاسی تضمین حقوق مدنی شهروندان و دسترسی به فرصت های برابر در مشارکت سیاسی تقویت میانی جامعه مدنی و مشارکت همگانی در مناسبات سیاسی و اجتماعی بهبود ساختار سیاسی و ایجاد محیط قانونمند و حقوقی مناسب برای توسعه کشور 	<ul style="list-style-type: none"> آموزش عمومی و افزایش سطح آگاهی سیاسی شهروندان توجه، تأکید و اعلام نقش و تاثیر شهروندان در فرایند انتخابات و برقراری حاکمیت مردم سالاری ایجاد و تجهیز زیرساخت های مخابراتی و اینترنتی برای مکانیزه کردن انتخابات مکانیزاسیون فرایند انتخابات و شعب اخذ رأی
۴	<ul style="list-style-type: none"> ضابطه مند کردن ایجاد سطوح تقسیمات کشوری جدید مبتنی بر ظرفیت های زیستی و ضوابط آمایش سرزمین بستر سازی استقرار پایدار جمعیت و بالفعل سازی ظرفیت های بالقوه مناطق در معرض آسیب زیست انسانی و مهاجر فرست 	<ul style="list-style-type: none"> توجه به حفظ بنیان های زیستی کشور و جلوگیری از بارگذاری های جدید جمعیتی در مناطق بحرانی حفظ و تقویت منظومه های روستایی جلوگیری از تغییر معیشت و شهرگرایی روستاها کند شدن روند ایجاد سطوح جدید تقسیماتی افزایش مشارکت مردمی در توسعه مناطق مختلف کشور افزایش امنیت در مناطق آسیب پذیر و پرکردن خلأ های اداری-سیاسی توجه به مناطق مرزی و تقویت ساختارهای سیاسی و امنیتی در مناطق نا امن پایش مداوم توسعه در مناطق گوناگون کشور 	<ul style="list-style-type: none"> تکمیل، نهایی کردن و تصویب ضوابط علمی و پایدار تقسیمات کشوری در قالب طرح جامع تقسیمات کشوری تدوین لایحه تقسیمات کشوری بر پایه ضوابط مصوب در طرح جامع تقسیمات کشوری برنامه ریزی برای تبدیل ظرفیت ها و قابلیت های بالقوه مناطق به امکانات بالفعل تدوین شاخص های توسعه پایدار منطقه ای و سنجش و پایش مداوم آنها
۵	<ul style="list-style-type: none"> بستر سازی و ایجاد زمینه دستیابی به فرصت های برابر بین زنان و مردان در کلیه ابعاد مشارکت سیاسی 	<ul style="list-style-type: none"> گسترش نهادهای مدنی، تشکل های اجتماعی، احزاب و تشکل های سیاسی زنان تقویت نقش و سهم زنان در نهادهای مدنی، تشکل های اجتماعی، احزاب و تشکلهای سیاسی ایجاد زمینه مساعد جهت استفاده از توانمندی های زنان در سطوح مختلف عرصه های مدیریتی 	<ul style="list-style-type: none"> کمک به ایجاد تشکل های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بانوان شناسایی و جذب بانوان توانمند و به کارگیری آنان در عرصه های مدیریت کشور اتخاذ تمهیدات لازم جهت توزیع عادلانه فرصت ها و منابع در انتخابات و رای گیری

الزامات

- توسعه نهادهای مشارکت مدنی و سیاسی گروه های مختلف قومی، دینی و مذهبی و گشودن باب مذاکره با آنها در راستای تأمین منافع ملی .
- تقویت رویکرد عدالت جنسیتی در تدوین برنامه‌ها
- تقویت نگرش مدیران و مسئولین ارشد در بهره مندی از زنان توانمند و فعال در حوزه سیاسی- اجتماعی و مدیریتی
- تعبیه سیستم پایش و سنجش شاخص های مشارکت سیاسی زنان (معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری)
- پرهیز از تجزیه و تحلیل مطالبات قومی، مذهبی بر اساس دیدگاه امنیتی و ضرورت اصلاح این رویکرد در ساختارهای مرتبط
- اصلاح قانون فعالیت احزاب و جمعیت‌ها (مصوب سال ۱۳۶۰)
- تدوین قانون جرم سیاسی و تفکیک آن از سایر جرائم
- تصویب قانون شهروندی
- تصویب قوانین و آیین نامه های مرتبط با نحوه مدیریت و رفتار با فرقه های مختلف
- احصاء قوانین ومقررات زائد اداری در حوزه زنان
- بازنگری در قوانین ومقررات جهت ابهام زدایی و رفع خلاء های موجود.
- شفاف سازی و روان سازی قوانین جهت تسهیل در خدمات رسانی .
- بازنگری قوانین موجود و وضع قوانین و مقررات تسهیل کننده و حامی مشارکت مؤثر و سازنده زنان در صحنه سیاست
- افزایش ضمانت اجرای قوانین، مقررات و اسناد بالادستی مرتبط با مشارکت سیاسی زنان (پیوست شماره ۱)
- تهیه لایحه انتخابات با رویکرد حزبی نمودن انتخابات و شفاف سازی کلیه مراحل انتخابات و مکانیزه کردن کل جریان انتخابات و پیش بینی ثبت نام از رأی دهندگان
- اصلاح و به روز آوری سازوکارها و رویه های اجرایی تاسیس و نظارت بر احزاب
- تقویت روحیه هماهنگی و هم افزایی دستگاه‌های متولی حوزه زنان
- فراهم سازی شرایط و بسترهای مناسب جهت هماهنگی سیاست‌های بخشی، فرابخشی در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی
- ایجاد زمینه های پذیرش گروه های قومی - دینی و مذهبی در عرصه اجتماع و فرهنگ
- ایجاد و بسط دیدگاه ضرورت ملی نسبت به پایش احساس تبعیض در گروه های قومی - دینی و مذهبی.

توسعه مدیریت بحران

۳-۱- بررسی عملکرد گذشته و تحلیل وضع موجود

مقدمه

در مورخ ۸ آذرماه سال ۱۳۳۷ بر اساس قانون مصوب، سازمان دفاع غیرنظامی به منظور حفظ جان و مال مردم از تعرضات هوائی، حوادث طبیعی و سوانح غیرمترقبه در وزارت کشور وقت تأسیس شد. ۱۴ سال بعد با اصلاح این قانون، سازمان دفاع غیرنظامی تحت سرپرستی نخست‌وزیری قرار گرفت که به موجب عدم عملکرد مطلوب، در سال ۱۳۵۶ مجدداً به زیرمجموعه‌ای وزارت کشور تبدیل شد.

پس از پیروزی انقلاب ایران، به موجب لایحه‌ی مربوط به ادغام سازمانهای آمادگی ملی (۱۳۵۹)، بسیج غیرنظامی و دفاع غیرنظامی در سازمان بسیج ملی ادغام گردیدند و تحت مدیریت واحدی قرار گرفتند. با تصویب اساسنامه سپاه پاسداران در سال ۱۳۶۱، بسیج ملی منحل شد. در طی سالهای ۱۳۶۱ تا ۱۳۷۰، کمیته‌ی کاهش اثرات بلایای طبیعی به مرور تأسیس و تکمیل شد. با تصویب قانون برنامه دوم توسعه در ایران، در وزارت کشور وقت ستادی با عنوان ستاد حوادث غیرمترقبه به منظور پیشگیری، امدادسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از حوادث غیرمترقبه تشکیل شد. با تصویب طرح جامع امداد و نجات کشور در سال ۱۳۸۲، موضوع مدیریت بحران‌های به وجودآمده در ایران وارد مرحله جدیدی شد. این طرح که با امضای مشترک وزارت کشور جمهوری اسلامی ایران، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران تصویب شد، در همان سال به کلیه‌ی سازمان‌ها و ارگان‌های اجرایی در ایران ابلاغ شد و متولی آن نیز همچنان وزارت کشور قرار داده شد. کارگروه‌های تخصصی متعددی نیز در زمینه فعالیت در مراحل مختلف چرخه مدیریت بحران تشکیل شد. چند روز از تصویب این طرح نگذشته بود که زلزله‌ای مخرب در ۵ دی همان سال، در شهر بم حادث شد. علی‌رغم ابلاغ دستورهای مقتضی به دستگاه‌های درگیر در ماجرا، همچنان عدم کارایی مناسب به چشم می‌خورد و سازمان‌های درگیر نتوانستند عملکرد مطلوبی را به نمایش بگذارند. پس از این واقعه مقام معظم رهبری در اولین سخنرانی خود در جمع مردم بم و مسئولین حاضر در محل دستور دادند؛ باید سازمانی در کشور تشکیل شود تا اقدامات قبل، حین و پس از حادثه را بتواند مدیریت کند. بر همین اساس در سال ۸۷ قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور در مجلس محترم شورای اسلامی تصویب و در سال ۸۸ آیین‌نامه اجرایی آن تصویب و سازمان مدیریت بحران کشور رسماً فعالیت خود را آغاز نمود.

- توصیف و تحلیل وضعیت موجود

بررسی ادبیات نظری و علمی مدیریت بحران نشان می دهد که تنظیم الگو و مدیریت واحد و دارای مسولیت و قدرت میتواند نقش موثری در رهبری امور در قبل، حین و بعد از بحران داشته باشد. در واقع مدیریت هماهنگ و منسجم حوادث به دلایل زیر حائز اهمیت فراوان است:

- ایجاد وحدت رویه و هماهنگی بین سازمان های مسوول تامین ایمنی

- جلوگیری از تعدد مسئولیت ها بین سازمان های اداری

- استقرار تشکیلاتی منسجم و با صلاحیت جهت برخورد با هرگونه حادثه

- جلوگیری از اتلاف شدید منابع مالی و انسانی

- ارتقای کمی و کیفی نیروهای عمل کننده در فرایند مدیریت بحران

- بالا بردن فرهنگ ایمنی و استفاده از مشارکت های مردمی در مدیریت بحران

البته موضوع مدیریت صرفا مربوط به بعد از بروز حادثه نیست بلکه پیش از وقوع آن، مدیریت اموری از قبیل شناخت مسائل، رویکردها و تنظیم برنامه های راهبردی و عملیاتی نیز در خور توجه لازم است. این مهم از جمله به شیوه های زیر قابل حصول است و مبنای مدیریت خطر را تشکیل می دهد.

- برگزاری آموزش ها و تمرینات و مانورهای دوره ای برای کارآمد نگاه داشتن نیروی انسانی جهت مقابله با حوادث.

- شناخت مناطق آسیب پذیر و تهیه اطلس آسیب پذیری مناطق کشور در مورد هر کدام از حوادث و سوانحی که تاکنون در کشور رخ داده است.

- تهیه سوابق تاریخی بروز حوادث و سوانح در هر منطقه با ذکر ویژگی ها، نشانه ها، طول مدت حادثه، میزان خسارات وارده و علل آن، اعلام نظر در خصوص اقدامات و برنامه هایی که باید انجام می گرفت یا بگیرد تا در حوادث مشابه از میزان تلفات و خسارات کاسته شود.

- تعیین نحوه ارتباط و اطلاع رسانی به مردم در مورد بروز حوادث غیرمترقبه و آموزش و تمرین لازم در این خصوص.

- شناسایی نقاط ضعف و موارد قابل اتکا(اعم از امکانات طبیعی یا احداثی) در هر منطقه و ارائه طرح جهت رفع مشکلات و تقویت نقاط ضعیف و آسیب پذیر، همچنین استفاده از امکانات و استحکامات بمنظور نجات و حفظ جان مردم و کاهش خسارات.

- ارتباط با دیگر سازمان ها و ارگان های مشابه از طریق مجامع بین المللی بمنظور استفاده از تجربیات آنها و به روز کردن اطلاعات و تجهیزات.

- پیش بینی راه های سریع و صحیح کمک رسانی.

لذا به نظر می‌رسد با ساماندهی به موقع، توزیع وظایف و مسئولیت‌های یاد شده بین دستگاه‌های موجود به تناسب وضعیت و حدود اختیارات آنها امکان‌پذیر بوده و به این ترتیب اقدامات تخصصی هر یک از ارگان‌ها در حیطه تعیین شده مکمل اقدامات دیگران بوده و مجموعاً موجب کاهش آثار حوادث خواهند شد.

البته اقدامات زیادی تاکنون جهت تدوین شاخص‌های مربوط به مدیریت در حوادث غیرمترقبه به انجام رسیده است که در هر یک بخش‌های خاصی از موضوع مورد توجه قرار گرفته است. البته تجارب حاصل از حوادث گذشته در ایران و نیز تجارب جهانی نشان می‌دهند که مدیریت بهینه بحران و کاهش خطرپذیری سوانح بدون داشتن شاخص‌های مناسب که در برگیرنده کلیه ارکان حاکم و مرتبط با مولفه‌های مختلف مدیریت ریسک و بحران باشد، امکان‌پذیر نیست. بدین ترتیب می‌توان اذعان نمود در حال حاضر توجه خاصی به این شاخص‌ها نشده است.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی و شاخص‌ها

ردیف	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد معیار	سال پایه ۸۳	سال‌های برنامه چهارم						رشد / میانگین سال چهارم	رشد / میانگین دوره برنامه پنجم				
				۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹						
				۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴							
۱	افزایش لرزه نگار	تعداد	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۵	۸۰	۸	۹۰	۱۰۰	۱۰۵	۱۱۱	۶۹
	افزایش شتاب نگار	تعداد	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۰	۸۰۰	۹۰۰	۱۰۰	۱۱۰	۸
	ایجاد مرکز پایش طوفان	تعداد	۱	-	-	-	-	-	-	-	۰	-	-	-	۰
	ارتقاء مقاوم سازی	درصد	۳۰	۳۵	۳۵	۳۵	۳۵	۳۵	۳۸	۲۸	۷	۴۰	۴۵	۴۹	۵۰
۳	افزایش سطح آموزش	درصد	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۵۵	۳۰	۳۵	۳۵	۳۵	-
۴	برگزاری تمرین (مانور)	درصد	۱۰	۱۰	۱۰	۲۰	۲۰	۳۰	۵۰	۴۰	۴۰	۴۰	۴۰	۵۰	۲۳
	تامین تجهیزات	درصد	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۵۵	۴۰	۴۰	۴۰	۵۰	۲۳	
	تهیه برنامه عملیات اضطراری (EOP)	تعداد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	-
۵	ساخت مرکز مدیریت بحران	تعداد	-	-	-	-	۱	۳	-	۳	۳	۱	-	-	-
	ایجاد پایگاه چند منظوره	تعداد	-	-	-	-	۵۰	۵۰	-	-	-	۵۰	۱۰۰	-	-
	ایجاد سایت اسکان اضطراری	تعداد	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰	-	-	-	-
۶	تهیه طرح جامع بازتوانی	تعداد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	

مقایسه ایران با سایر کشورها در خصوص توانمندی‌های مدیریت حوادث

نام کشور	مراکز مدیریت و واکنش اضطراری	شبکه مخابراتی اضطراری ایمن	شبکه های پایش سوانح	برنامه اجرایی اتاق بحران
ژاپن	*	*	*	*
ترکیه	*	*	در استانبول	در استانبول
هندوستان	*	*	*	*
امریکا	*	*	*	*
ایران	تهران و برخی از استانها	نسبتاً ایمن	تهران و برخی از استانها	تهران و برخی از استانها

۳-۱-۱- تنگناها و چالش‌ها

- بروز بی نظمی و ناهماهنگی در انجام اقدامات مربوط به مرحله مقابله با حادثه
- عدم امکان تامین عادلانه مایحتاج آسیب دیدگان
- افزایش مرگ و میر و خسارات
- تاخیر در ارائه خدمات و افزایش اعتراضات مردمی
- احتمال تبدیل شدن یک حادثه معمولی به بحران، بدلیل عدم امکان اعمال مدیریت واحد (سوء مدیریت)
- افزایش هزینه های مربوط به عملیات اسکان اضطراری، بازسازی و...
- گسترش بی اعتمادی و ایجاد جو بدبینی به مسئولین نظام
- کاهش مشارکت پذیری مردم و حمایت های سیاسی از نظام
- سوء استفاده معاندین و مخالفین، از آشفتگی های احتمالی
- عدم امکان ساخت سرپناه های باکیفیت، بدلیل وجود فشار های (طبیعی و غیر طبیعی) حاکم بر جامعه
- افزایش معضلات اجتماعی (مصرف مواد مخدر و جرم و جنایت و...) و بروز مشکلات روحی - روانی در جامعه بعد از هر حادثه.

– برنامه راهبردی مدیریت بحران

– اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی بخش	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	پیش‌بینی و پیش‌آگاهی حوادث و بلایای طبیعی	– ارتقاء سطح توانمندی‌های نهادها و دستگاه‌های اجرایی متولی و ذی‌ربط در شناسایی و پیش‌بینی حوادث غیرمترقبه
۲	پیشگیری از وقوع حوادث و بلایای طبیعی	– ارتقاء سطح ایمنی مناطق کشور در برابر حوادث غیر مترقبه و افزایش سطح آگاهی جامعه در مقابله با خطرات، حوادث و بلایای طبیعی – پیشگیری و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله در شهرها و روستاها و افزایش ضریب ایمنی در ساخت و سازها
۳	مقابله به موقع، سریع و موثر با حوادث و بلایای طبیعی	– ارتقاء آمادگی نهادهای مسئول و متولی جوامع شهری و روستایی و مقابله به موقع، سریع و موثر در برابر حوادث طبیعی
۴	بازتوانی حادثه دیدگان و بازسازی علمی و اصولی مناطق حادثه دیده	– ارتقاء تاب آوری جامعه در برابر حوادث با ایجاد زیر ساخت های لازم برای مدیریت بهینه – گسترش نظامات مؤثر جبران خسارت نظیر انواع بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوق‌های حمایتی – گسترش فرهنگ بیمه و افزایش، ضریب نفوذ بیمه در حوادث غیر مترقبه

– اهداف کمی

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت طی برنامه					
		عنوان	واحد	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	
۱	ارتقاء سطح ایمنی و آگاهی جامعه در برابر حوادث غیرمترقبه و افزایش سطح آگاهی جامعه در برابر با خطرات	افزایش سامانه لرزه نگار	تعداد	۱۱۱	۸۹	۵۰	۵۰	۱۰۰	۵۰
		افزایش سامانه شتاب نگار	تعداد	۱۱۰۰	۹۰۰	۱۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰
		پایش زلزله	تعداد	–	۳	۵	۷	۱۰	۷
		پایش ریزش و رانش	تعداد	–	۲	۵	۷	۱۰	۷
		پایش سیل	تعداد	–	۲	۵	۷	۱۰	۷
		پایش طوفان	تعداد	–	۵	۵	۵	۵	۱۲
		تهیه طرح خطرپذیری	تعداد	–	۱	۱	۱	–	–
		ارتقاء مقاوم سازی	درصد	–	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
۲	ارتقاء آمادگی جوامع شهری و روستایی و مقابله به موقع و مناسب در برابر حوادث طبیعی	افزایش سطح آموزش	درصد	۳۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	
		برگزاری تمرین	مانور	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	
		تامین تجهیزات	درصد	۲۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	
۳	ارتقاء تاب آوری جامعه در برابر مشکلات با ایجاد زیرساخت‌های لازم برای مدیریت بهینه	ساخت مراکز مدیریت بحران	تعداد	۸	۲۰	۳	–	–	
		ایجاد سامانه برآورد خسارت	تعداد	۱	۱	۱	۱	۱	

ردیف	هدف کلی بخش	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	وضعیت طی برنامه				
		عنوان	واحد		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۴	گسترش فرهنگ بیمه و افزایش ضریب نفوذ بیمه در حوادث غیرمترقبه	استفاده از ابزار های تشویقی	درصد	۱۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۱۰
		اصلاح قوانین ومقررات	تعداد	-	۱	۱	-	-	-

- راهبردها، سیاستها و اقدامهای اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	ارتقای سطح توانمندی‌های نهادها و دستگاه‌های اجرایی متولی و ذی‌ربط در شناسایی، پیش‌بینی و پیش‌آگاهی حوادث غیرمترقبه	<p>- شناسایی پدیده‌های جوی و اقلیمی و نحوه پدیدار شدن</p> <p>- خطرات و ارزیابی تأثیر و میزان آسیب آنها</p> <p>- افزایش و گسترش آموزش و آگاهی و فرهنگ ایمنی و آماده‌سازی مسئولان و مردم برای رویارویی با عوارض ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه به‌ویژه خطر زلزله و پدیده‌های جوی و اقلیمی</p> <p>- گسترش و تقویت مطالعات علمی و پژوهشی و حمایت از مراکز موجود، به‌منظور شناسایی و کاستن از خطرات این‌گونه حوادث با اولویت خطر زلزله</p>	<p>- تهیه اطلس ملی پدیده‌های طبیعی شناسایی شرایط اقلیمی و لحاظ نمودن آن به‌عنوان یکی از محورهای اساسی آمایش سرزمین تهیه، تدوین و ساماندهی نظامهای جامع مدیریت بلایای جوی و اقلیمی شناسایی تغییر اقلیم و آثار و پیامدهای آن در پهنه سرزمین و اتخاذ راهکارهای مناسب اجرای طرح‌ها و پروژه‌های شناسایی انواع حوادث و مناطق حادثه خیز کشور ایجاد و تجهیز مراکز شناسایی، پیش‌بینی و پیش‌آگاهی حوادث و بلایای طبیعی برنامه‌ریزی به موقع و تربیت مربی جهت اجرای برنامه های پیش بینی شده آموزش عمومی و اطلاع‌رسانی همگانی از طریق رسانه‌های جمعی استفاده از ظرفیت مراکز آموزشی و پژوهشی و ایجاد رشته های مرتبط به منظور تربیت کارشناس تقویت کادر مجرب ومتخصص مدیریت بحران</p>
۲	ارتقای سطح ایمنی مناطق کشور در برابر حوادث غیرمترقبه و افزایش سطح آگاهی جامعه در مقابله با خطرات، حوادث و بلایای طبیعی	<p>مکان‌یابی و مناسب سازی کاربریها در مراکز جمعیتی شهری و روستایی و تأسیسات حساس و مهم متناسب با پهنه‌بندی خطر نسبی زلزله</p> <p>بهبود مدیریت و نظارت بر ساخت و ساز با به‌کارگیری نیروهای متخصص و تربیت نیروی کار ماهر در کلیه سطوح و تقویت نظام مهندسی و تشکلهای فنی و حرفه‌ای و استفاده از تجربه‌های موفق کشورهای پیشرفته زلزله‌خیز</p> <p>ممنوعیت و جلوگیری از ساخت و سازهای غیرقانونی و ناامن در برابر زلزله و الزامی کردن بیمه و استفاده از کلیه استانداردها و مقررات مربوطه به طرح و اجرا</p> <p>استانداردسازی مصالح پایه و اصلی سازه‌ای و الزامی کردن استفاده از مصالح استاندارد، باکیفیت و مقاوم و ترویج و تشویق فنآوریهای نوین و پایدار و ساخت سازه‌های سبک</p> <p>تهیه و تصویب قوانین و مقررات لازم برای جرم و تخلف شناختن ساخت و سازهای غیرقانونی تدوین و اصلاح طرحهای توسعه و عمران شهری و روستایی متناسب با پهنه‌بندی خطر نسبی زلزله در مناطق مختلف کشور</p> <p>ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمانهای دولتی، عمومی و مهم، شریانهای حیاتی و تأسیسات زیربنایی و بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده حداکثر تا مدت ۱۰ سال</p> <p>ارائه تسهیلات ویژه و حمایت‌های تشویقی (بیمه و نظایر آن) به‌منظور ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمان‌های مسکونی، خدماتی و تولیدی غیردولتی</p>	<p>مکان‌یابی و مناسب سازی کاربریها در مراکز جمعیتی شهری و روستایی و تأسیسات حساس و مهم متناسب با پهنه‌بندی خطر نسبی زلزله</p> <p>بهبود مدیریت و نظارت بر ساخت و ساز با به‌کارگیری نیروهای متخصص و تربیت نیروی کار ماهر در کلیه سطوح و تقویت نظام مهندسی و تشکلهای فنی و حرفه‌ای و استفاده از تجربه‌های موفق کشورهای پیشرفته زلزله‌خیز</p> <p>ممنوعیت و جلوگیری از ساخت و سازهای غیرقانونی و ناامن در برابر زلزله و الزامی کردن بیمه و استفاده از کلیه استانداردها و مقررات مربوطه به طرح و اجرا</p> <p>استانداردسازی مصالح پایه و اصلی سازه‌ای و الزامی کردن استفاده از مصالح استاندارد، باکیفیت و مقاوم و ترویج و تشویق فنآوریهای نوین و پایدار و ساخت سازه‌های سبک</p> <p>تهیه و تصویب قوانین و مقررات لازم برای جرم و تخلف شناختن ساخت و سازهای غیرقانونی تدوین و اصلاح طرحهای توسعه و عمران شهری و روستایی متناسب با پهنه‌بندی خطر نسبی زلزله در مناطق مختلف کشور</p> <p>ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمانهای دولتی، عمومی و مهم، شریانهای حیاتی و تأسیسات زیربنایی و بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده حداکثر تا مدت ۱۰ سال</p> <p>ارائه تسهیلات ویژه و حمایت‌های تشویقی (بیمه و نظایر آن) به‌منظور ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمان‌های مسکونی، خدماتی و تولیدی غیردولتی</p>

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۳	ارتقای آمادگی نهادهای مسئول و متولی، جوامع شهری و روستایی و مقابله بموقع، سریع و مؤثر در برابر حوادث طبیعی	- ایجاد مدیریت واحد با تعیین رئیس جمهور برای آمادگی دائمی و اقدام مؤثر و فرماندهی در دوره بحران - ایجاد نظام مدیریت جامع اطلاعات به کمک شبکه‌های اطلاعاتی مراکز علمی-پژوهشی و سازمانهای اجرایی مسئول، به‌منظور هشدار به‌موقع و اطلاع‌رسانی دقیق در زمان وقوع حادثه	تقویت آمادگیها و امکانات لازم برای اجرای سریع و مؤثر عملیات، جست و چو و نجات در ساعات اولیه، امداد و اسکان موقت آسیب‌دیدگان، تنظیم سیاست‌های تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی و سازماندهی کمک‌های داخلی و خارجی در زمینه‌های فوق در اختیار گرفتن کلیه امکانات و توانمندی‌های مورد نیاز اعم از دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و نیروهای مسلح در طول زمان بحران
۴	ارتقای تاب‌آوری جامعه در برابر حوادث با ایجاد زیرساخت‌های لازم برای مدیریت پهنه بحران ناشی از حوادث	- تدوین برنامه‌های جامع علمی به‌منظور بازتوانی روانی و اجتماعی آسیب‌دیدگان و بازسازی اصولی و فنی مناطق آسیب‌دیده - تدوین طرح‌های جمع با مشارکت بخش علمی و اجرایی کشور	برنامه‌ریزی به‌موقع- استفاده از تجارب جهانی تدوین استانداردهای لازم
۵	گسترش نظامات مؤثر چیران خسارت نظیر انواع بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوق‌های حمایتی	- تجهیز و آماده‌سازی شهروندان پیش از وقوع حوادث برای مراحل مقابله، بازتوانی و بازسازی بعد از حادثه	آموزش فرهنگ‌سازی، آینده نگری و اصلاح بینشی شهروندان در خصوص خدمات بیمه‌ای آموزش عمومی و همگانی بهره‌مندی از مزایای بیمه اعمال تشویق و تخفیف برای استفاده شهروندان از خدمات بیمه‌ای

الزامات

- ایجاد و تقویت سیستم هشدار سریع و پیش آگاهی
- بهبود مراکز پایش زلزله (زلزله نگار و شتاب نگار)
- تهیه طرح های جامع خطرپذیری (شناسایی و پهنه بندی و ریز پهنه بندی مخاطرات طبیعی)
- تسریع در نوسازی و بهسازی بافت های فرسوده شهری و روستایی
- افزایش ضریب نفوذ بیمه حوادث (اجباری نمودن بیمه در سطوح مختلف (مسکونی، تجاری، دولتی، کشاورزی و...))
- افزایش ایمنی مناطق جمعیتی در معرض خطر سیل و رانش زمین وریش کوه و...
- ارتقای کیفیت ساخت و ساز و ترویج مقاوم سازی به منظور کاهش آسیب پذیری مستحدثات
- افزایش آموزش های تخصصی مرتبط حوادث آموزش و ترویج فرهنگ خودامدادی در سطح واحدهای همسایگی
- راهبری علمی و تجربی تیمهای واکنش سریع
- بهره گیری از سیستمهای پیشرفته و فناوریهای نوین برای مدیریت واکنش سریع
- افزایش توانمندیهای جستجو و نجات با استفاده از ظرفیت جوامع محلی
- تقویت برنامه های اسکان اضطراری و عملیات امداد

- برآورد سریع میدانی خسارات مبتنی بر سیستم‌های گردآوری اطلاعات برپایه GPS، GIS و سنجش ازدور
- تامین زیرساخت های لازم از جمله احداث سایت های اسکان اضطراری - احداث پایگاه های چند منظوره مدیریت حوادث

توسعه امنیت پایدار

۴-۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود

مقدمه

توسعه یعنی بهبود در وضعیت زندگی انسان‌ها در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، علمی و... که اگر فرایند بهبود در زندگی انسان‌ها، بدون تخریب محیط زیست بوده و توأم با عدالت اجتماعی باشد و در نتیجه با کمترین نوسان ادامه یابد به آن «توسعه پایدار» گفته می‌شود

توسعه پایدار توسعه ای است که نیازهای فعلی خود را بدون خدشه دار کردن به توانایی نسل آینده برآورد ساخته و نیازهای خود را پاسخ گوید. در این تعریف حق هر نسل در برخورداری از همان مقدار سرمایه طبیعی که در اختیار دیگر نسل‌ها قرار داشته به رسمیت شناخته شده و استفاده از سرمایه طبیعی در حد بهره آن مجاز شمرده شده است. توسعه پایدار چشم‌اندازی مهم و جدید در مدیریت و سیاست‌گذاری عمومی است که بطور گسترده‌ای در هزاره جدید ظهور یافته است.

بر این اساس و با تاکید بر نظریه توسعه پایدار و نیز جرح و تعدیل نظریه های توسعه منطقه ای همچون نظریه مکان مرکزی، نظریه قطب رشد، نظریه مرکز رشد، نظریه مرکز- پیرامون، نظریه برگشت تمرکز، و نظریه عدالت منطقه ای، توسعه منطقه‌ای برمبنای تلفیق حرکت های توسعه از بالا و توسعه از پایین شکل می‌گیرد که در آن با اولویت دهی به نقش مردم و اجتماعات محلی و با استفاده از منابع داخلی منطقه، در جهت استفاده همه مردم از مزایای توسعه حرکت می‌شود.

«امنیت» یکی از مقولات اساسی و زیربنایی در هر جامعه‌ای، به ویژه جوامع درحال گذار محسوب می‌شود. برای نیل به جامعه‌ای امن و تحقق امنیت پایدار در نخستین گام تعریف و مفهوم‌سازی امنیت، شناخت عوامل تهدیدزا و ناامنی، تعیین شاخص‌ها و مولفه‌های امنیتی و توصیف و تبیین علی و کشف

بسترها و زمینه‌های بحران‌ها و ناامنی‌ها امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر برای دولت‌ها به شمار می‌رود. اما از آنجا که تحولاتی که امروزه در مفهوم امنیت بوجود آمده هم در تبیین و اولویت‌گذاری چالش‌های امنیتی و هم در تعیین استراتژی‌های امنیتی و طراحی مدل و عملیات‌سازی سیاست‌های امنیتی نقش کلیدی ایفا می‌نمایند.

۴-۱-۱- تنگناها و چالش‌ها

- کم‌انگاشتن بار انتظامی ناشی از توسعه کشور
- بازدارنده نبودن مجازات کیفری
- بالا بودن میزان تصدی‌گری پلیس
- عدم استفاده از ظرفیت گروه‌های قومی و مذهبی در تامین امنیت و همگرایی ملی و اسلامی
- ناکارآمدی بخشی از نظام مدیریت بحران‌ها
- ضعف در دستگاه‌های فرهنگی و اجتماعی در انتظامی بخشی و هنجارسازی
- مشکلات مربوط به آمایش سرزمین و توزیع نامناسب جمعیت به ویژه به لحاظ قومی و مذهبی
- استمرار آلودگی‌های زیست محیطی، تخریب منابع طبیعی، آلودگی هوا و بروز نارضایتی عمومی
- بهم خوردن ساخت و ترکیب جمعیت قومی و مذهبی در مناطق مرزی
- افزایش و پیچیدگی و سازمان یافتگی جرایم در فضای مجازی
- قانون‌گریزی و عدم اعتماد به سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب
- موازی‌کاری و تداخل دستگاه‌های مرتبط با امنیت بدلیل قوانین و ساختارهای موجود
- وجود مراجع مختلف اتخاذ تصمیم و انباشت قوانین و مقررات
- ناکارآمدی اقدامات دستگاه‌های انتظامی در احقاق حقوق شهروندان

برنامه راهبردی توسعه امنیت پایدار

اهداف کلی و راهبردها

ردیف	هدف کلی بخش	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	ساماندهی اتباع خارجی	- گسترش ضابطه مندی حضور قانونی اتباع خارجی در کشور
۲	تامین امنیت کشور	- توسعه فناوری‌های اطلاعاتی - امنیتی پیشرفته - تقویت و گسترش نقش و مشارکت مردم در امنیت کشور - گسترش و تقویت فرهنگ قانون مداری - ایمن سازی کشور از خطر گروه‌های تروریستی و تکفیری
۳	ایجاد امنیت پایدار در مناطق مرزی و کنترل موثر مرزها	- کنترل‌های نامحسوس مولفه‌های امنیتی - گسترش و تقویت ساماندهی الکترونیکی کنترل مرزها - گسترش مشارکت مرزنشینان در تامین امنیت مناطق مرزی - تقویت و گسترش زیرساخت‌های مناطق مرزی

اهداف کمی

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		سال‌های برنامه ششم				
		واحد	عنوان	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تامین امنیت کشور		هزار فقره	کاهش سرقت عادی	۳۶۴	۳۲۸	۲۹۵	۲۶۶	۲۳۹
		درصد	افزایش نسبت کشف سرقت‌های مسلحانه به وقوع	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷
		هزار فقره	کاهش سرقت اتومبیل	۳۲۲	۲۹۰	۲۶۱	۲۳۵	۲۱۱
		درصد	افزایش نسبت کشف اتومبیل‌های مسروقه به وقوع	۹۸.۱	۹۸.۲	۹۸.۳	۹۸.۴	۹۸.۵
		درصد	افزایش نسبت کشف قتل به وقوع	۹۱.۶	۹۱.۸	۹۲	۹۲.۳	۹۲.۵
		درصد	توسعه اشراف اطلاعاتی	۶۸	۷۰	۷۲	۷۴	۷۶
تامین امنیت پایدار در مناطق مرزی و کنترل موثر مرزها		درصد	تکمیل طرح انسداد کامل مرزها	۴۸	۵۰	۵۵	۶۰	۶۵
		هزار نفر	افزایش دستگیری ترردهای غیرمجاز مرزی	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹
		درصد	ارتقای توان کنترل فضای سایبری	۷۰	۷۲	۷۴	۷۷	۸۰
		کوپ	نسبت کلانتری و پاسگاه‌ها به ازای هر ۲۰۰۰۰ نفر جمعیت	۵۶	۶	۷	۸	۹
		پلیس/جمعیت	نسبت پلیس به ازای هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت کشور	۴.۶	۴.۷	۴.۸	۴.۹	۵

ردیف	اهداف کلی	هدف کمی		وضعیت در پایان سال ۱۳۹۳	سال‌های برنامه ششم				
		عنوان	واحد		۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تأمین امنیت پایدار در مناطق مرزی و کنترل موثر مرزها		کاهش حجم قاچاق کالا در مرزها	درصد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
		ایجاد درآمدهای پایدار و تقویت معیشت مرزنشینان	درصد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
		(نصب دوربین‌های مراقبتی)	تعداد	۴۲۶۲	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰
		طرح‌های امنیتی	تعداد	۲۴۴	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰
		تهیه برنامه آموزشی	تعداد	۲	۲	۳	۴	۴	۴
		گسترش شبکه خبر	تعداد	۴۰	۴۰	۴۰	۴۰	۴۰	۴۰

– راهبردها، سیاست‌ها و اقدام‌های اساسی

ردیف	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی
۱	گسترش ضابطه‌مندی حضور قانونی اتباع خارجی در کشور	– نظارت و گسترش موثر بر حضور اتباع خارجی مجاز – جلوگیری از ورود غیرقانونی اتباع خارجی – تشدید برخورد با بکارگیرندگان اتباع خارجی غیرمجاز	– تعیین تکلیف ازدواج زنان ایرانی با اتباع خارجی – صدور کارت شناسایی برای کلیه اتباع خارجی مجاز – تشدید کنترل مرزها برای جلوگیری از ورود غیرمجاز اتباع خارجی
۲	توسعه فناوری‌های اطلاعاتی امنیتی پیشرفته	– گسترش سامانه‌های اطلاعاتی و کنترل الکترونیکی	– نصب و راه‌اندازی دوربین‌های مراقبتی – کنترل الکترونیکی مرزها
۳	تقویت و گسترش نقش مردم در امنیت کشور	– ارتقاء سطح آگاهی عمومی نسبت به اهمیت مسایل امنیتی کشور – بومی سازی امنیت مناطق مرزی	– آموزش عمومی مردم در مورد مسایل امنیتی – واگذاری بخشی از امنیت مناطق مرزی به مردم بومی – مشارکت شوراهای محلی در تامین امنیت محلات – استفاده از ظرفیت متمدین محلی در تامین امنیت کشور
۴	گسترش و تقویت فرهنگ قانون مداری	– ارتقاء سطح فرهنگ قانون مداری مردم	– آموزش عمومی و حقوقی قانونی به مردم
۵	ایمن‌سازی کشور از خطر گروه‌های تروریستی و تکفیری	– گسترش و تقویت ارزش‌های اسلامی-ملی – افزایش نقش و مشارکت مردم در مبارزه با گروه‌های تروریستی و تکفیری	– افزایش آگاهی مردم از نیات شوم این گروه‌ها – تقویت ارزش‌ها و آرمان‌های مشترک دینی – ملی مردم کشور – هماهنگی دستگاه‌های اطلاعاتی امنیتی در برخورد با گروه‌های تروریستی و تکفیری – افزایش لزوم اطلاع رسانی به مردم
۶	کنترل‌های نامحسوس مولفه‌های امنیتی	– گسترش روش‌های کنترل نرم افزاری نامحسوس	– ایجاد سامانه‌های اطلاع رسانی – تامین ابزار و لوازم مورد نیاز کنترل نامحسوس
۷	گسترش و تقویت ساماندهی الکترونیکی کنترل مرزها	– افزایش و فراگیر نمودن کنترل‌های الکترونیکی نقاط مرزی	– نصب و راه‌اندازی و تکمیل سیستم الکترونیکی کنترل مرزها
۸	گسترش مشارکت مرزنشینان در تامین امنیت مناطق مرزی	– بومی سازی امنیت مناطق مرزی	– بکارگیری مرزنشینان در تامین امنیت مناطق مرزی
۹	تقویت و گسترش زیرساخت‌های مناطق مرزی	– انسداد فیزیکی مناطق تردد غیرمجاز در مرزها	– دیوارکشی و نصب موانع فیزیکی معابر غیرمجاز مرزی – تکمیل شبکه مرزبانی کشور – تکمیل راه‌های مرزی

الزامات

- تشکیل شورای امنیت پایدار مرز
- بازنگری اصلاح وظایف قرارگاه‌های شمال غرب و جنوب شرق و حذف وظایف موازی با شورای تامین استان
- اصلاح قانون شورای امنیت کشور
- تصویب قانون گذرنامه در مجلس شورای اسلامی
- تصویب لایحه ارتقاء معیشت مرزنشینان
- اصلاح قانون تشدید مجازات عبور دهندگان غیر مجاز از مرزهای کشور در مجلس
- تدوین قانون الزام اشخاص حقیقی و حقوقی به انجام امور مرتبط به پیشگیری
- بازنگری و اصلاح قوانین مقررات امنیت داخل کشور با رویکرد مشارکت مردم

منابع امور خدمات عمومی برنامه ششم توسعه

الف - اعتبارات هزینه‌ای حوزه امور خدمات عمومی (بدون اعتبارات ردیف‌های متفرقه ۵۳۰۰۰۰ و منابع اختصاصی)

میلیارد ریال

جمع برنامه	از محل منابع عمومی					عنوان
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۳۶۷,۹۳۸.۸	۹۴,۰۱۳.۲	۸۲,۴۶۷.۸	۷۲,۳۴۰.۱	۶۳,۴۵۶.۳	۵۵,۶۶۱.۴	امور خدمات عمومی
۲۸,۵۳۸.۷	۷,۲۹۲	۶,۳۹۶.۵	۵,۶۱۰.۹	۴,۹۲۱.۹	۴,۳۱۷.۴	فصل قانونگذاری
۲۱۳,۰۹۶.۷	۵۴,۴۴۸.۷	۴۷,۷۶۲	۴۱,۸۹۶.۵	۳۶,۷۵۱.۳	۳۲,۲۳۸	فصل اداره عمومی
۱۱۳,۸۹۱.۵	۲۹,۱۰۰.۶	۲۵,۵۲۶.۹	۲۲,۳۹۲.۰	۱۹,۶۴۲.۱	۱۷,۲۲۹.۹	فصل خدمات مالی و مالیاتی
۱۲,۴۱۴.۰	۳,۱۷۱.۹	۲,۷۸۲.۴	۲,۴۴۰.۷	۲,۱۴۱	۱,۸۷۶	فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی

* منابع فوق‌الذکر مربوط به سایر خدمات عمومی نیز می‌باشد.

ب - اعتبارات تملک دارایی‌های فصول امور خدمات عمومی

بخش	اهداف	هدف کمی	جمع کل (اهداف) برنامه	جمع کل (اعتبارات) برنامه (میلیارد ریال)
امور خدمات عمومی	تامین ساختمان	هزار متر مربع	۹۰۸	۳۵,۶۵۵
	تعمیرات اساسی	هزار متر مربع	۲۸۰۲	۱۲,۵۰۷
	تامین تجهیزات	میلیارد ریال	۱۵۴۶۹	۱۵,۴۶۹
	راهبری و سیاست گذاری امور عمومی	درصد تحقق	۵۹	۲۷,۶۹۳
	توسعه دولت الکترونیک	درصد تحقق	۶۵	۲۴,۵۹۹.۶

* منابع فوق‌الذکر مربوط به سایر خدمات عمومی نیز می‌باشد.

– منابع امور خدمات عمومی

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای حوزه امور خدمات عمومی (بدون اعتبارات ردیف‌های متفرقه ۵۳۰۰۰۰ و منابع اختصاصی)

میلیارد ریال

اهداف	هدف کمی	۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۳۹۹		جمع کل برنامه
		اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	
امور خدمات عمومی		۱۶۷۰۰		۲۰۱۴۸۴		۲۴۳۱۱۶		۲۹۲۴۱۶		۳۵۲۲۰۴		۱۲۵۹۲۳۶
فصل قانونگذاری		۲۹۶۰۷		۳۵۵۲۸		۴۴۶۳۴		۵۱۱۶۱		۶۱۳۹۳		۲۲۰۳۲۳
تامین ساختمان	هزارمتر مربع	۱۲۰۰۷	۴۶	۱۴۰۰۸	۵۶	۱۶۸۱۴	۵۶	۲۰۱۸۱	۶۲	۲۴۲۲۳	۶۸	۸۷۲۳۳
تعمیرات اساسی	هزارمتر مربع	۲۰۰	۲۳۰	۲۴۰	۲۳۰	۲۸۸	۲۳۰	۳۴۶	۲۳۰	۴۱۵	۲۳۰	۱۴۸۹
تامین تجهیزات	میلیارد ریال	۶۰۰	۶۰۰	۷۲۰	۷۲۰	۸۶۴	۸۶۴	۱۰۳۷	۱۰۳۷	۱۲۴۴	۱۲۴۴	۴۴۶۵
توسعه دولت الکترونیک	درصد تحقق	۹۶۰	۱۳	۱۱۹۲	۱۶	۱۳۰	۱۶	۱۷۱۵	۱۶	۲۰۵۸	۱۷	۷۳۵۵

* منابع فوق‌الذکر مربوط به سایر خدمات عمومی نیز می‌باشد.

اهداف	هدف کمی	۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۳۹۹		جمع کل برنامه
		اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	اعتبار مورد نیاز	حجم عملیات	
فصل اداره امور عمومی		۷۶۹۷۱		۹۲۳۶۵		۱۱۰۸۲۸		۱۳۳۰۰		۱۵۱۶۰۷		۵۷۲۸۷
تامین ساختمان	هزار متر مربع	۲۰۹۰۱	۶۷	۲۴۹۶۵	۷۴	۲۹۸۷۸	۸۱	۳۵۸۰	۸۹	۴۲۹۰۷	۹۸	۱۵۴۴۵۷
تعمیرات اساسی	هزار متر مربع	۹۵۰	۱۶۲۲	۱۱۴۰	۱۶۲۲	۱۳۶۸	۱۶۲۲	۱۶۴۲	۱۶۲۲	۱۹۷۰	۱۶۲۲	۷۰۷۰
تامین تجهیزات	میلیارد ریال	۹۵۰	۹۵۰	۱۱۴۰	۱۱۴۰	۱۳۶۸	۱۳۶۸	۱۶۴۲	۱۶۴۲	۱۹۷۰	۱۹۷۰	۷۰۷۰
راهبری و سیاست‌گذاری امور عمومی	درصد تحقق	۳۷۰۷	۹	۴۴۶۰	۱۰	۵۳۶۰	۱۲	۶۴۳۶	۱۳	۷۷۳۰	۱۵	۲۷۶۹۳
فصل خدمات مالی و مالیاتی		۴۱۰۸۳		۴۹۳۰		۵۹۱۶		۷۱۱۰		۸۵۱۹		۳۰۵۷۲۳
تامین ساختمان	هزارمتر مربع	۱۴۰۰۳	۳۵	۱۶۸۰	۳۹	۲۰۱۶	۴۲	۲۴۰۹۱	۴۷	۲۸۸۹	۵۲	۱۰۳۴۴۳
تعمیرات اساسی	هزارمتر مربع	۵۳۰	۹۵۰	۶۳۶	۹۵۰	۷۶۴	۹۵۰	۹۱۸	۹۵۰	۱۱۰۰	۹۵۰	۳۹۴۸
تامین تجهیزات	میلیارد ریال	۵۲۸	۵۲۸	۶۳۴	۶۳۴	۷۶۰	۷۶۰	۹۱۲	۹۱۲	۱۱۰۰	۱۱۰۰	۳۹۴۴
توسعه دولت الکترونیک	درصد تحقق	۱۶۵۰	۹	۱۹۸۰	۱۱	۲۳۷۶	۱۲	۲۸۶۰	۱۳	۳۳۳۰	۱۵	۱۲۲۹۶
فصل تحقیق و توسعه در امور عمومی		۱۹۳۵		۲۴۲۹۱		۳۰۴۸۵		۳۸۲۵۸		۴۸۰۱۴		۱۶۰۴۰۲
توسعه دولت الکترونیک	درصد تحقق	۱۹۳۵۵	۹	۲۴۲۹۱	۱۱	۳۰۴۸۵	۱۲	۳۸۲۵۸	۱۴	۴۸۰۱۴	۱۶	۱۶۰۴۰۲

* منابع فوق‌الذکر مربوط به سایر خدمات عمومی نیز می‌باشد.

حقوقی و قضایی

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضع موجود بخش

۱-۱- توصیف و تحلیل وضع موجود

با توجه به رسالت خطیر نظام قضائی در اجرای عدالت، احیای حقوق عامه و گسترش آزادی ها و جلوگیری از تجاوز و تعدی در جامعه، عمده ترین شاخص های عملکردی این نظام به منظور ارزیابی میزان تحقق اهداف یادشده عبارتند از: میزان ورودی و خروجی پرونده ها، زمان رسیدگی به دعاوی و نیز اتقان آراء و تصمیمات قضائی که نشانگر کیفیت رسیدگی به پرونده هاست. برخی از این شاخص ها کیفی است و همچنین تحلیل عملکرد قضائی امری فنی و پیچیده است زیرا مولفه ها و عناصر متعددی در وقوع جرائم و اختلافات از یک سو و نحوه رسیدگی به آنها از سوی دیگر، دخالت دارند. با این حال، تحلیل های آماری نتایج روشنی را برای سیاست گذاری و برنامه ریزی به شرح زیر در اختیار مسئولین قرار می دهد.

جدول ۱- عملکرد اهداف کمی / شاخص های بخش حقوقی و قضایی

ردیف	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال های برنامه چهارم		رشد متوسط	سال های برنامه پنجم				
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
۱	سرانه ورودی به جمعیت (۱۰۰۰۰۰ نفر) در دادگاههای بدوی و کیفری استان	پرونده	۴,۹۳۰	-	۲.۹	۵,۵۳۰	۵,۴۱۰	۵,۱۵۸	۵,۰۴۵	-
۲	سرانه ورودی به جمعیت (۱۰۰۰۰۰ نفر) در دادسراها	پرونده	۴,۱۱۸	-	۵.۵	۵,۱۰۳	۴,۸۷۵	۴,۵۸۴	۴,۲۰۸	-
۳	تعداد پرونده (کیفری استان + عمومی حقوقی + دادسرای عمومی و انقلاب)	پرونده	-	-	۸.۹	۶,۲۵۲,۹۳۲	۶,۰۶۷,۲۵۴	۵,۶۳۳,۸۷۶	۴,۸۳۶,۶۷۵	-
۴	تعداد پرونده دیوان عدالت	پرونده	۹۴,۴۵۱	-	۴.۵	۱۱۲,۴۴۲	۱۲۲,۱۰۳	۱۰۷,۳۶۷	۱۰۷,۱۵۱	-

۳۶۶ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم				
			۱۳۸۹	۱۳۸۴		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
			رشد متوسط							
۵	تعداد پرونده های شورای حل اختلاف (ورودی)	پرونده	۴,۳۵۷,۹۸۳	-	-	۳,۹۰۲,۴۱۹	۳,۸۹۹,۳۸۱	۳,۵۹۵,۴۳۳	۳,۴۱۱,۳۴۴	-۵.۹
۶	تعداد پرونده های شورای حل اختلاف (مختومه)	پرونده	۴,۳۳۷,۰۰۷	-	-	۳,۹۷۳,۴۲۲	۳,۹۵۴,۳۴۶	۳,۶۴۴,۶۷۵	۳,۴۱۷,۳۸۶	-۵.۷
۷	تعداد پرونده های شورای حل اختلاف (صلحی)	پرونده	۸۹۸,۹۸۵	-	-	۸۱۳,۳۶۶	۸۲۵,۴۴۷	۷۴۸,۷۱۸	۷۱۱,۷۶۸	-۵.۷
۸	زمان رسیدگی به پرونده‌ها	اتهام (روز)	۴۴	-	-	۴۹	۵۵	۵۶	۵۵	۵.۷
		خواسته (روز)	۷۶	-	-	۸۷	۱۱۰	۱۱۳	۱۲۳	۱۲.۸
۹	تعداد پرونده اجرای احکام مدنی / ورودی	پرونده	-	-	-	۵۷۳,۹۶۹	۶۱۹,۹۴۹	۵۷۳,۶۰۴	۶۴۶,۳۳۱	۴.۰
۱۰	تعداد پرونده اجرای احکام مدنی / خروجی	پرونده	-	-	-	۵۴۴,۴۸۰	۶۴۴,۳۳۱	۶۰۴,۸۳۸	۷۰۱,۳۱۴	۸.۸
۱۱	تعداد پرونده اجرای احکام کیفری / ورودی	پرونده	-	-	-	۱,۰۷۶,۹۵۸	۱,۰۷۸,۷۴۰	۱,۰۵۲,۰۹۳	۱,۰۹۸,۷۳۲	۰.۷
۱۲	تعداد پرونده اجرای احکام کیفری / خروجی	پرونده	-	-	-	۱,۰۸۳,۳۳۵	۱,۱۱۷,۱۷۶	۱,۱۰۶,۳۹۷	۱,۱۳۸,۹۳۶	۱.۷
۱۳	بازگشت مجدد زندانیان	درصد	۲۵	-	-	۱۹	۱۶	-	-	-۱۹.۹
۱۴	تعداد زندانی در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت	نفر	۲۶۹	-	-	۲۹۷	۲۹۵	۲۸۳	۲۸۹	۱.۸
۱۵	سرانه زیر بنای نگهداری زندانیان	متر مربع	۷.۶۴	-	-	۷.۶۷	۷.۷۹	۸.۳۹	۸.۳۰	۲.۱
۱۶	نسبت زندانیان معتاد تحت پوشش درمان اعتباری به کل زندانیان واجد شرایط	درصد	۳۰	-	-	۲۷	۳۱	۳۴	۳۷	۵.۴
۱۷	نسبت زندانیان تحت آموزی حرفه آموزی به واجدین شرایط	درصد	۶۳	-	-	۶۵	۶۸	۷۳	۷۴	۴.۱

ردیف	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد متعارف	سال‌های برنامه چهارم		رشد متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم				
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	رشد متوسط
۱۸	نسبت زندانیان شاغل به واجدین شرایط	درصد	-	۲۵	-	۲۴	۲۵	۲۴	۱۹	-۶۶
۱۹	تعداد علائم ثبت شده	علائم	-	۸,۹۰۹	-	۱۱,۷۴۷	۱۱,۴۰۲	۱۰,۲۹۱	۱۶,۴۳۶	۱۶.۵
۲۰	تعداد اختراعات ثبت شده	اختراع	-	۵,۳۸۲	-	۵,۰۸۲	۴,۶۶۸	۳,۵۳۳	۲,۸۴۱	-۱۴.۴
۲۱	تعداد طرح‌های صنعتی ثبت شده	طرح صنعتی	-	۲,۰۷۴	-	۱,۹۵۹	۱,۵۵۳	۲,۲۵۴	۳,۲۶۰	۱۳.۶
۲۲	تعداد پرونده‌های تشکیل شده اجرا	پرونده	-	۱۰,۲۴۷	-	۹,۷۲۷	۹۴,۰۱۸	۸۲,۱۷۲	۸۷,۸۳۴	-۳.۷
۲۳	تعداد اسناد تنظیمی در دفاتر اسناد رسمی	سند	-	۱۳,۱۹۶,۳۶۲	-	۱۳,۷۸۰,۳۶۲	۱۴,۷۳۰,۶۰۶	۱۴,۱۱۵,۲۵۰	۱۶,۰۹۱,۶۶۰	۵.۱
۲۴	تعداد اسناد مالکیت صادره	سند	-	۱,۱۳۲,۶۲۶	-	۱,۶۵۵,۶۸۵	۲,۱۹۹,۷۸۰	۲,۵۵۹,۷۴۱	۲,۹۱۹,۰۶۱	۲۰.۳
۲۵	تعداد شرکتهای ثبت شده و تغییرات آنها	مورد	-	۲۲۰,۴۱۷	-	۲۳۴,۱۳۸	۲۲۸,۷۶۷	۲۹۷,۲۰۸	۲۵۵,۳۳۹	۱.۸

تحلیل ورودی پرونده‌ها

تحلیل تعداد ورودی پرونده به دادسرا: میانگین رشد ۵ درصد سالیانه، پرونده‌های وارد شده به دادسراها حکایت از افزایش «آمار قضائی» جرائم دارد. یعنی گزارش وقوع جرم از ناحیه شاکی یا ضابطین به‌طور متوسط سالیانه ۵/۵۷ درصد افزایش داشته است. برای بررسی و تحلیل دقیق این آمار باید به موارد زیر توجه نمود:

- افزایش تعداد عناوین مجرمانه که شکایت و یا گزارش آن را در پی خواهد داشت.
- تمایل فرآیندها خواهان‌ها به طرح شکایت کیفری به‌جای دعوی حقوقی به‌دلیل مزیت‌های رسیدگی کیفری و اطاله رسیدگی در دعوی حقوقی.
- شرایط و تحولات اجتماعی و اقتصادی ناشی از افزایش نرخ تورم، رکود، شهرنشینی، مهاجرت‌ها، بیکاری، اعتیاد و غیره که باعث افزایش جرائم شده است.

تحلیل تعداد ورودی پرونده به محاکم حقوقی: همانگونه که آمار عملکرد دادرها به عنوان مرجع ورودی شکایت کیفری به دستگاه قضایی، نشان از افزایش ورودی به این نهاد داشت، عملکرد محاکم حقوقی نیز به عنوان مرجع رسیدگی به دعاوی و اختلافات، حاکی از افزایش ورودی در این بخش دارد. به نحوی که این محاکم از سال ۹۰ تا پایان سال ۹۳ با تعداد ۴۵۵/۰۸۹ فقره افزایش پرونده مواجه بوده اند. توضیح آنکه عللی که در بررسی تحلیل افزایش ورودی دادرها ذکر شد به جزء علت اول در اینجا نیز صادق است. زیرا اختلافات و دعاوی حقوقی ناشی از تجاوز و تعدی افراد به حقوق یکدیگر اگر همراه با جرم باشد به شکایت کیفری منتهی می شود. علاوه بر این، بخشی از دعاوی حقوقی مربوط به اختلافات ملکی یا مالی ناشی از عدم ثبت ملک یا قرارداد است که با توسعه ثبت رسمی، انتظار کاهش دعاوی در این بخش می رود.

تحلیل تعداد ورودی پرونده به شوراهای حل اختلاف: آمار ورودی پرونده به شوراهای حل اختلاف کشور از رقم ۴/۳۵۷/۹۸۳ در سال ۱۳۸۹ به ۳/۴۱۱/۲۴۴ در سال ۱۳۹۳ رسیده است که کاهش ۵/۹ درصد را نشان می دهد. این کاهش به دو دلیل رخ داده است که عبارتند از:

- ارجاع تخلفات رانندگی به نیروی انتظامی
- کاهش صلاحیت شوراهای حل اختلاف ناشی از افزایش نرخ تورم در اقتصاد که موجب کاهش ارزش سقف صلاحیت شوراها یعنی پنجاه میلیون ریال گردید توضیح آنکه با اصلاح قانون شوراهای حل اختلاف و افزایش نصاب صلاحیت این شوراها از ۵۰ میلیون ریال به ۲۰۰ میلیون ریال، که برآورد می شود بیش از یک چهارم (۱/۴) از پرونده های ورودی به مراجع قضائی را شامل می شود، شاهد افزایش ورودی به این مراجع در آینده نزدیک خواهیم بود که لزوم تقویت ساختاری و منابع انسانی این شوراها را دو چندان می کند.
- علاوه بر این عوامل دیگری مانند کمبود قاضی و نیروی انسانی مجرب و کارآمد در شوراهای حل اختلاف موجب شده است تا اصحاب دعوی تمایلی به مراجعه اختیاری به این نهاد جدیدالتأسیس نداشته باشند.
- تحلیل ورودی به دیوان عدالت اداری: سرانه ورودی پرونده های دیوان عدالت اداری به طور میانگین از سال ۸۹ تا ۹۳، رشد فزاینده ای بالغ بر ۴/۵ درصد داشته است اما در سال پایانی مورد بررسی، به میزان ۱۱/۶ درصد کاهش داشته است که نشان از پابندی دستگاههای دولتی به اجرای قوانین دارد.

تحلیل زمان رسیدگی

- یکی از سیاست های مهم قضائی تسریع در رسیدگی و جلوگیری از اطاله دادرسی است. سرعت در اجرای عدالت به نوبه خود می تواند به عنوان یک عامل بازدارنده، موجب کاهش جرائم و دعاوی شود با این حال کثرت آمار وارده از یک سو و کمبود نیروی انسانی مجرب از سوی دیگر موجب شده است تا زمان دادرسی در دعاوی کیفری از ۴۴ روز در سال ۱۳۸۹ به ۵۵ روز در سال ۹۳ و در دعاوی حقوقی از ۷۶ روز در سال ۸۹ به ۱۲۳ روز در سال ۹۳ افزایش یابد یعنی در طول پنج سال گذشته، زمان رسیدگی به دعاوی کیفری و حقوقی به ترتیب ۵/۷ درصد و ۱۲/۸ درصد افزایش داشته است. نگاهی به میانگین ارجاع پرونده به هر قاضی در هر ماه و مقایسه آن با وضعیت مطلوب، کمبود نیروی انسانی به ویژه قاضی را به خوبی نشان می دهد زیرا به طور میانگین ماهانه بالغ بر ۱۳۰ پرونده توسط هر قاضی مورد رسیدگی قرار می گیرد. به همین دلیل در مواردی، اوقات رسیدگی تجدید و یا آراء قضائی به دلیل نقص تحقیقات و دادرسی، نقض می شود که موجبات اطاله دادرسی را فراهم می کند.

تحلیل خروجی پرونده ها

به لحاظ رعایت دقت در تحلیل شاخص خروجی پرونده ها، این موضوع در چهار سال اخیر و در سه بخش دادرسی، محاکم حقوقی و شوراهای حل اختلاف مورد مطالعه و تحلیل قرار می گیرد.

تحلیل تعداد خروجی پرونده دادرسی: دادرسی های کشور در سال ۹۰ به تعداد ۲/۹۰۷/۴۵۷، در سال ۹۱ به ۳/۵۰۵/۱۰۳، در سال ۹۲ به ۳/۸۳۰/۰۱۴ و در سال ۹۳ به ۴/۱۲۴/۶۰۲ پرونده رسیدگی کرده اند. مقایسه عملکرد دادرسی نشان می دهد که این مراجع قضائی در سالهای ۹۱ نسبت به ۹۰، ۹۲ نسبت به ۹۱ و ۹۳ نسبت به ۹۲ به ترتیب ۲۰/۶ درصد، ۹/۳ درصد و ۷/۷ درصد افزایش عملکرد داشته اند. این در حالی است که مراجع یاد شده در سال های مذکور با افزایش وارده نیز مواجه بوده اند. افزایش خروجی با وصف افزایش وارده و حجم بالای کار در دادرسی، حکایت از عملکرد موفق قضات و کارکنان این نهاد دارد، همچنین تأثیر اعمال سیاست بهره‌وری قضائی در این موضوع کاملاً مشهود است.

تحلیل تعداد خروجی پرونده محاکم حقوقی: آمار عملکرد محاکم حقوقی در سال های ۹۰ تا ۹۴ به ترتیب تعداد ۱/۵۹۴/۶۶۷، ۱/۸۸۲/۵۱۶، ۲/۰۰۷/۶۴۸ و ۲/۰۹۸/۳۹۰ پرونده می باشد. این ارقام نشان می می‌دهد که محاکم مذکور با وصف افزایش ورودی، توانسته اند هر سال نسبت به سال گذشته تعداد

بیشتری پرونده مختومه کنند به گونه‌ای که در چهار سال اخیر، عملکرد این مراجع به‌طور میانگین ۹/۷ درصد رشد عملکرد داشته است.

تحلیل خروجی شوراهای حل اختلاف: مقایسه عملکرد چهار سال اخیر شوراهای حل اختلاف حاکی از آن است که در سال‌های ۹۰ تا پایان ۹۳ به ترتیب تعداد ۳/۹۷۲/۴۶۱، ۳/۹۵۴/۲۴۶، ۳/۶۴۴/۶۷۵ و ۳/۴۱۷/۳۸۳ پرونده مختومه نموده اند که به‌طور میانگین کاهش ۴/۸ درصدی در رسیدگی‌ها را نشان می‌دهد. این کاهش به دلیل کاهش ورودی پرونده‌ها از یک سو و کمبود نیروی انسانی مجرب به ویژه قاضی از سوی دیگر می‌باشد.

تحلیل شاخص استفاده موثر از فن آوری اطلاعات

در راستای توسعه عدالت الکترونیکی، سامانه مدیریت پرونده‌های قضایی (سمپ) در کلیه واحدهای قضائی مستقر شده است. ایجاد دفاتر خدمات قضائی الکترونیک در کشور به‌منظور پذیرش دعاوی به روش جدید، امکان طرح دادخواست حقوقی به صورت الکترونیکی و بدون مراجعه مستقیم به واحدهای قضائی را فراهم نموده است. بررسی شاخص استفاده موثر از فناوری اطلاعات نشان می‌دهد که میزان استفاده از سامانه مذکور در سه سال اخیر ۴۹/۳ درصد افزایش داشته است و این موضوع حکایت از توجه جدی قوه قضائیه در رسیدن به اهداف دولت الکترونیک را دارد.

تحلیل شاخص‌های زندان و زندانیان

یکی از مهمترین شاخص‌های ارزیابی اقدامات تربیتی در زندان‌ها، بحث کاهش بازگشت مجدد به زندانیان به زندان است، با اولویت‌دهی به برنامه‌های تربیتی از جمله روان درمانی در سال‌های گذشته طی سه سال ۸۹ تا ۹۱ روند بازگشت زندانیان به زندان از ۲۵ درصد به ۱۶ درصد کاهش یافته است. لازم به ذکر است باتوجه به محاسبه این شاخص در میانگین دو ساله، اطلاعات مربوط به سال‌های ۹۲ و ۹۳ هنوز مورد محاسبه قرار نگرفته و در جدول درج نشده است.

نسبت زندانیان به یکصد هزار نفر جمعیت در سال‌های مورد بررسی از رشد فزاینده ۱/۸ درصدی برخوردار است که نشان از افزایش ارتکاب جرایم با محکومیت‌های حبس در جامعه دارد. در حوزه سلامت و درمان زندانیان معتاد، علی‌رغم افزایش تعداد و محدودیت هزینه‌ها، درمان زندانیان معتاد از رشد متوسط ۵.۴ درصدی برخوردار بوده است.

در حوزه آموزش های فنی و حرفه ای به زندانیان که در کنار عوامل درمانی یکی از عوامل مهم دخیل در کاهش بازگشت مجدد زندانیان است، در دوره بررسی از رشد متوسط ۴/۱ درصدی برخوردار بوده است. این مهم در شرایطی که ظرفیت زندان ها بیش از حد استاندارد درحال استفاده است و کمبود کارگاه های اشتغال انجام شده است

تحلیل شاخص های حوزه ثبت اسناد و املاک

در حوزه ثبت اسناد با توجه به اهمیت روزافزون و ضرورت حمایت های قانونی و حقوقی ناشی از ثبت علائم و طرح های صنعتی ...، شاهد رشد متوسط معقول در حوزه ثبت علائم تجاری و طرح های صنعتی، به ترتیب ۱۶/۵ و ۱۳/۶ درصد هستیم همچنین در حوزه ثبت اسناد در دفاتر اسناد رسمی، نیز رشد ۵/۱ درصدی در طول دوره بررسی مشاهده می شود.

روند کاهشی شاخص تعداد اختراعات ثبت شده در سالهای اخیر متأثر از تغییر رویکرد نظام ثبت اختراع از اعلامی به نظام تحقیقی (اثباتی) و افزایش حق الثبت متناسب با معیارهای پذیرفته شده بین المللی بوده که منجر به ساماندهی و غربال متقاضیان ثبت اختراع گردیده، همچنین با پیش بینی ضمانت اجرایی مدنی و کیفری و نقض آن در قوانین و مقررات داخلی، از جمله جبران خسارت یا پرداخت جزای نقدی و حبس تعزیری، از ثبت اختراعات واهی جلوگیری شده است

۲-۱- تنگناها و چالش ها

- افزایش دعوی و اختلافات مردم و افزایش ورودی به مراجع قضایی.
- مطلوب نبودن کیفیت تحقیق، دادرسی و اتقان آراء.
- منطقی نبودن زمان تحقیق، دادرسی و اجرای احکام.
- عدم تناسب بین شعب مصوب و شعب فعال.
- فقدان نیرو و امکانات کافی برای کشف جرم، شناسایی و دستگیری مجرمین در کوتاهترین زمان با استفاده از روشهای کشف علمی جرائم.
- تخصصی نبودن طلابطان و ضعف در آموزش آنان.
- تورم قوانین بویژه قوانین کیفری.

- طولانی بودن فرایند رسیدگی به پرونده‌ها در دیوان عدالت اداری به دلیل کمبود کادر تخصصی از جمله قضات.
- افزایش تعداد زندانیان
- عدم استقبال قضات از صدور احکام جایگزین حبس.
- روند فزاینده بازگشت مجدد زندانیان به زندان.
- افزایش زندانیان مواد مخدر در زندانها.
- عدم ثبت رسمی بخشی از معاملات املاک و خودرو.
- عدم دریافت شناسه حقوقی توسط تمامی اشخاص حقوقی.
- بی نظمی در حوزه مالکیت های شخصی و دولتی و وجود دعاوی ملکی متعدد در مراجع قضائی.
- عدم حمایت از ثبت مالکیت‌های معنوی.
- عدم اجرای کامل کاداستر اراضی کشاورزی و منابع طبیعی.
- ضعف در فرهنگ حقوقی جامعه و عدم استفاده گسترده از وکیل و مشاور حقوقی در معاملات و قراردادها.
- عدم بازدارندگی موثر مجازات‌ها.
- عدم پایبندی کامل به قوانین و مقررات.
- فقدان نظارت جامع و کارآمد در سطح جامعه.
- ضعف در نهادینه شدن فرهنگ پیشگیری از وقوع جرم.

برنامه راهبردی بخش حقوقی

– اهداف و راهبردها

ردیف	هدف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۱	انسجام، توسعه و تقویت شبکه حقوقی دولت	- ایجاد هماهنگی بین واحدهای حقوقی دستگاههای اجرایی - تعامل و بهره‌گیری از مجموعه ظرفیت حقوقی کشور
۲	ارتقای کیفی قوانین و مقررات	- طراحی نظام ملی نظارت و ارزیابی قوانین و مقررات - ارتقای نظام پیشنهاد و وضع قوانین و مقررات - نظام‌بندی موضوعی (کدینگ) قوانین و مقررات - تنقیح قوانین و مقررات - بسترسازی در قوه مجریه و همکاری با قوه مقننه جهت تدوین قوانین جامع - ابتنای قوانین و مقررات بر پژوهش‌های حقوقی
۳	ارتقای جایگاه و توانمندی واحدهای حقوقی	- بهبود منابع انسانی حقوقی - ارتقای مشارکت واحدهای حقوقی در فرآیند تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات دستگاههای اجرایی - ساماندهی جایگاه سازمانی واحدهای حقوقی دستگاههای اجرایی - تعامل و بهره‌گیری از مجموعه ظرفیت حقوقی کشور
۴	ارتقای فرهنگ حقوقی جامعه	- طراحی نظام ملی اطلاع رسانی حقوقی - طراحی نظام ملی آموزش‌های همگانی حقوقی
۵	ارتقای جایگاه حقوق شهروندی	- ایجاد نظام پایش تحقق حقوق شهروندی - برقراری نظام پالایش قوانین و مقررات بر اساس معیارهای حقوق شهروندی
۶	ارتقاء و بهبود شاخص‌های تحقق اصول قانون اساسی در دستگاههای اجرایی	- پایش و ارزیابی مستمر میزان تحقق اصول قانون اساسی - استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود برای تحقق اصول قانون اساسی
۷	تثبیت مالکیت عمومی، دولتی و مالکیت مشروع اشخاص	- ارتقای شفافیت در نظام حقوقی مالکیت عمومی و دولتی - توانمندسازی کادر حقوقی دستگاههای اجرایی در جهت صیانت از بیت المال
۸	مدیریت کارآمد اموال عمومی و دولتی	- استانداردسازی، تدوین شاخص‌ها و سرانه‌ها - تخصیص و واگذاری ضابطه‌مند در جهت اجرای طرح‌های عمومی و عمرانی و حل و فصل اختلافات - توانمندسازی کادر حقوقی دستگاههای اجرایی

۳۷۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	هدف کلی	راهبرد دستیابی به هدف کلی
۹	کاهش دعاوی دستگاه‌های اجرایی	<ul style="list-style-type: none"> - تعامل حقوقی دولت با مردم - تعامل حقوقی دستگاه‌های اجرایی با یکدیگر
۱۰	ارتقای حاکمیت قانون و سلامت اداری	<ul style="list-style-type: none"> - آسیب‌شناسی نحوه بروز فساد در دستگاه‌های اجرایی - اصلاح فرایندها و شفاف‌سازی مناسبات اداری - کارآمدسازی نظام نظارتی در مجموعه دستگاه‌های اجرایی و ایجاد نظام نظارت همگانی - حذف قوانین مغایر و مزاحم بهبود فضای کسب و کار و اقتصاد مقاومتی
۱۱	ایجاد بسترهای حقوقی برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در دوره پسااقدام	<ul style="list-style-type: none"> - تنظیم و تدوین اقتضانات حقوقی در راستای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی - ساماندهی متون قراردادهای مشارکت و سرمایه‌گذاری‌های خارجی و داخلی - توسعه پژوهش‌های حقوقی در دوران پسااقدام - برنامه‌ریزی آموزش‌های تخصصی حقوقی در دوران پسااقدام - آگاه‌سازی طرف‌های خارجی از قوانین و مقررات ج.ا.ایران - تهیه و تدوین برنامه‌ها و اقتضانات حقوقی فرآیند الحاق به سازمان تجارت جهانی - پالایش قوانین و مقررات با رویکرد توسعه اقتصادی و بهبود محیط کسب و کار - اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با زمینه‌های اجتماعی توسعه - تهیه و تدوین برنامه‌ها و اقتضانات حقوقی برای جلوگیری از تبدیل فرصت‌های اقتصادی به تهدیدهای فرهنگی

اقدام‌های اساسی

- حمایت از بزه‌دیدگان از طریق:
- افزایش اعتبار پرداخت دیه از بیت المال
- تقویت صندوق تأمین خسارات بدنی
- تقویت و نظارت بر رعایت حقوق شهروندی و ارتقاء آن سالانه به میزان ۱۰ درصد
- ارتقاء حقوق کودک (زیر ۱۸ سال) سالانه به میزان ۱۰ درصد
- تدوین راهبرد جامع مالکیت فکری و حمایت حقوقی از مالکیت فکری
- تدوین راهبرد ملی مبارزه با فساد، تقویت مراجع مربوط و ارتقاء جایگاه بین‌المللی از رتبه دوازدهم به رتبه پنجم در منطقه سند چشم‌انداز
- تقویت برنامه جامع مبارزه با قاچاق
- یکپارچه سازی سامانه‌های سازمان‌های مسئول در قانون مبارزه با قاچاق
- تسریع در رسیدگی و اجرای قاطع احکام در قوه قضاییه و سازمان تعزیرات حکومتی
- کاهش ورود کالای قاچاق به میزان حداقل ۱۵ درصد در سال
- تنقیح قوانین و مقررات با همکاری مجلس شورای اسلامی و قوه قضاییه سالانه به میزان ۲۰ درصد
- پیگیری اجرای توافقنامه‌های معاضدت حقوقی و قضایی با دیگر کشورها
- همکاری با مراجع بین‌المللی برای مبارزه با فساد، پولشویی، قاچاق کالا، تروریسم و تأمین مالی آن و افراط‌گرایی
- همکاری با دیگر مجامع برای ارتقاء حقوق بشر در عرصه بین‌المللی
- پیشگیری از وقوع جرم و تخلف با همکاری دیگر قوا و نهادها با هدف کاهش سالانه به میزان ۱۰ درصد
- تقویت دسترسی عمومی، آسان و ارزان به خدمات مشاوره حقوقی؛ کارشناسی، وکالت و داوری
- کاهش عناوین مجرمانه و تبدیل آن به تخلف و رسیدگی در سازمان تعزیرات حکومتی
- تقویت و تکمیل ساختار منابع انسانی تخصصی سازمان تعزیرات برای انجام مأموریت‌های جدید و پرونده‌های قاچاق و تخلفات
- ساماندهی کارشناسان حقوقی دولت

برنامه راهبردی بخش قضایی

– اهداف و راهبردها

سیاست	اهداف/ راهبرد	ردیف
- تقویت نظارت دیوان عالی کشور بر عملکرد محاکم - تقویت نظارت دادستانی کل کشور بر عملکرد دادرها - تخصصی شدن دادرسی - ارتقاء تحلیل و نقد آراء از طریق سامانه تحلیل و نقد آرای صادره محاکم به صورت بر خط (تناد) با حفظ حریم خصوصی - ارزیابی کیفی قرارهای نهایی دادسرا و آرای محاکم - ارتقای کیفی کشف جرم از طریق دسترسی الکترونیکی به سامانه سجل کیفری و غیره - تقویت دسترسی قضات به سامانه اطلاعاتی جامع قوانین و مقررات و توسعه دسترسی قضات به آن - تقویت شبکه الکترونیکی استعلام فقهی، مشاوره و پاسخ به سوالات حقوقی - بهبود عملکرد ضابطین	ارتقای کیفیت تحقیق، دادرسی و اتقان آرا	۱
- ارتقاء فرایند ابلاغ اوراق قضایی - استانداردسازی زمان رسیدگی به پروندهها - ارتقاء فرایند اجرای احکام کیفری - ارتقاء فرایند اجرای احکام مدنی - ارتقاء کارشناسی رسمی دادگستری	منطقی ساختن زمان تحقیق، دادرسی و اجرا	۲
- ارتقاء برنامه‌های آموزشی برای قضات با رویکرد کاهش محکومیت‌های حبس - ارتقای برنامه‌های آموزشی برای قضات با رویکرد تناسب مجازات‌ها جرائم - ارزیابی کیفی قرارهای تأمین دادرسی با رویکرد کاهش بازداشت	ارتقا و اثربخشی مجازات‌ها و تناسب آن با جرائم	۳
- صدور آرا با رویکرد استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس - ترویج روش‌های استفاده از نهاد جایگزین حبس با انتشار آرای صادره برای قضات	گسترش دسترسی آسان و سریع به مراجع قضایی و خدمات سازمان‌های وابسته	۴
- صدور آرا با رویکرد استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس - ترویج روش‌های استفاده از نهاد جایگزین حبس با انتشار آرای صادره برای قضات	تقویت نهاد جایگزین حبس	۵
- ترغیب مردم به استفاده از نهاد داوری - اتخاذ رویکرد ارجاع دعاوی به نهادهای داوری و میانجی‌گری - جرم‌زدایی	تقویت و توسعه مراکز داوری و میانجی‌گری	۶
- ارتقای کارایی شوراهای حل اختلاف جهت صلح و سازش - تقویت کمیسیون‌ها و هیأت‌های حل اختلاف - واگذاری رسیدگی تخلفات به سازمان تعزیرات حکومتی	تبدیل عناوین مجرمانه به تخلف	۷
- ارتقای کارایی شوراهای حل اختلاف جهت صلح و سازش - تقویت کمیسیون‌ها و هیأت‌های حل اختلاف - واگذاری رسیدگی تخلفات به سازمان تعزیرات حکومتی	استفاده از ظرفیت نهادهای شبه قضائی	۸
- گسترش بهره‌گیری از وکالت و مشاوره حقوقی در فرایند دادرسی	گسترش فرهنگ بهره‌گیری از وکالت و مشاوره حقوقی در فرایند دادرسی	۹

سیاست	اهداف/ راهبرد	ردیف
<p>- ترویج فرهنگ استفاده از مشاوره حقوقی در قراردادها</p> <p>- ارتقای بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و امکانات واحدهای فرهنگی، پژوهشی و آموزشی جامعه در ترویج فرهنگ پیشگیری</p> <p>- اطلاع‌رسانی به موقع اجرای احکام کیفری مهم به‌منظور پیشگیری از تکرار و گسترش جرم</p>	<p>ارتقای سطح مشارکت ملی (دولتی و مردمی) برای پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی</p>	۱۰
<p>- بهبود نظام انتصاب و ارزشیابی عملکرد کارکنان</p> <p>- توسعه و ترویج معارف اسلامی و اخلاق کارکنان</p> <p>- ارتقای سلامت اداری کارکنان</p> <p>- بهینه‌سازی ابنیه و تجهیزات مدیریت منابع مالی</p> <p>- ارتقای نظام آموزش در دستگاه قضایی</p> <p>- گسترش پژوهش‌های کاربردی در دستگاه قضایی</p> <p>- هوشمند سازی و کارآمدسازی نظام قضایی مبتنی بر بکارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات</p> <p>- توسعه آمادگی سازمانی در بهره‌گیری از فناوری‌های نوین کاربردی</p>	<p>توانمندسازی منابع انسانی و بهبود مدیریت</p>	۱۱
<p>- گسترش استفاده از تأسیسات جدید کیفری مانند تعلیق تعقیب یا مجازات، تعویق صدور حکم و مجازات‌های جایگزین حبس</p>	<p>کاهش جمعیت کیفری</p>	۱۲
<p>- شناسایی نیازهای آموزشی و فرهنگی زندانیان</p> <p>- تداوم و توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای زندانیان</p>	<p>اصلاح رفتار و عملکرد زندانیان و ارتقای توانمندی و باز اجتماعی شدن آنان</p>	۱۳
<p>گسترش برنامه‌های درمانی و روان‌درمانی برای مددجویان زندانی</p>	<p>حفظ و ارتقای بهداشت و سلامت زندانیان</p>	۱۴
<p>- ثبت رسمی کلیه مالکیت‌های دولت و مردم بر اراضی و املاک</p> <p>- ثبت رسمی نقل و انتقالات خودرو</p> <p>- گسترش اختصاص شناسه ملی به اشخاص حقوقی</p>	<p>توسعه ثبت رسمی</p>	۱۵
<p>گسترش برون‌سپاری و تقویت نظارت</p>	<p>برون‌سپاری بخشی از خدمات پزشکی قانونی</p>	۱۶
<p>توسعه بانک اطلاعات و شناسنامه هویت ژنتیکی متهمین و محکومین</p>	<p>بهره‌گیری از فناوری نوین ژنتیکی</p>	۱۷

الزامات

- اصلاح و تنقیح قوانین و مقررات.
- بازنگری قوانین ماهوی کیفری.
- جلب مشارکت مدنی.
- ضرورت پژوهش های علمی کاربردی.
- واگذاری رسیدگی به تخلفات به سازمان تعزیرات حکومتی.
- افزایش شعب تخصصی با اولویت پدیده های نو ظهور.
- تقویت کمیسیونها و هیاتهای حل اختلاف.
- ترویج و اجراء روشهای جایگزین حبس.
- کاهش مراجعات حضوری مراجعان به دستگاه قضایی از طریق سیستمهای الکترونیکی و هوشمند.
- ارتقاء کیفی کشف جرایم از طریق سامانه های تخصصی.
- واگذاری بخشی از خدمات قضایی به بخش غیردولتی.
- اصلاح سیستم تخصیص منابع مبتنی بر عملکرد.

- اهداف کمی حقوقی و قضائی

سال های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	-	-	درصد	نسبت شعب نظارت شده محاکم به کل شعب محاکم	افزایش نظارت دیوان عالی کشور بر محاکم
۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	-	-	درصد	نسبت شعب نظارت شده دادسراها به کل شعب دادسراها	افزایش نظارت دادستانی کل کشور بر دادسراها
۱۰۰	۸۰	۶۰	۴۰	۲۰	۰	-	درصد	نسبت قضات عضو سامانه به کل قضات	افزایش آراء درج شده و مورد تحلیل و نقد در سامانه تباد
۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۸,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	-	-	رای	تعداد آراء مندرج در سامانه	

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰.۱	۰.۱	-	-	درصد	نسبت آراء تحلیل شده به کل آراء مندرج در سامانه	
۴	۴	۴	۴	۴	-	-	رای	سرانه آراء ارزیابی شده به ازاء هر قاضی	افزایش نظارت کیفی به قراها و آراء ارزیابی شده
۴	۴	۴	۴	۴	-	-	قرار	سرانه قرارهای ارزیابی شده به ازاء هر قاضی	
۹۵	۸۵	۷۰	۵۵	۴۰	۳۰	-	درصد	افزایش خدمات الکترونیکی تحت شبکه عدالت	افزایش واحدهای قضایی تحت پوشش شبکه عدالت
۶۰	۵۰	۴۰	۳۰	۲۰	۱۰	-	درصد	افزایش نقاط اتصال شبکه های عدالت	
			۱۰۰	۵۰	-	-	درصد	نسبت قضات عضو شبکه اطلاع‌رسانی قوانین به کل قضات	افزایش قضات تحت پوشش شبکه اطلاع‌رسانی قوانین
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	۴۰	۲۵	-	درصد	نسبت ابلاغ الکترونیکی اوراق قضایی به کل ابلاغ اوراق قضایی (شاکلی)	افزایش تعداد ابلاغ الکترونیکی اوراق قضایی
۴۱	۴۲	۴۴	۴۶	۴۷	۴۷	۴۴	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در تحقیقات مقدماتی (شعب دادیاری)	کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها در تحقیقات مقدماتی
۵۵	۵۸	۶۱	۶۴	۶۷	۶۷	۶۴	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در تحقیقات مقدماتی (شعب بازپرسی)	
۷۶	۷۹	۸۲	۸۵	۸۶	۸۶	۸۷	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه عمومی جزایی)	کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی
۵۷	۵۷	۵۸	۵۸	۵۸	۵۸	۵۷	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه اطفال)	

۳۸۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۱۱۳	۱۱۶	۱۱۹	۱۲۲	۱۲۵	۱۲۵	۱۲۴	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه عمومی حقوقی)	
۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۱	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه خانواده)	
۸۰	۸۲	۸۴	۸۶	۸۸	۸۸	۷۴	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه انقلاب)	
۲۲۵	۲۳۰	۲۳۵	۲۴۰	۲۴۵	۲۵۰	۲۸۹	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه کیفری یک)	
۸۸	۹۰	۹۳	۹۵	۹۷	۹۷	۸۸	روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی (شعب دادگاه تجدیدنظر)	
۲۱۶	۲۱۸	۲۲۰	۲۲۲	۲۲۴	۲۲۴	۲۲۹	روز	میانگین زمان اجرای احکام کیفری	کاهش زمان ثبت پرونده‌ها در اجرای احکام کیفری تا این اجرای آن
۲۵۵	۲۵۵	۲۵۵	۲۵۵	۲۵۵	۲۵۵	۳۱۶	روز	میانگین زمان اجرای احکام مدنی	کاهش زمان ثبت اجراییه تا پایان اجرای آن
۲۵	۲۰	۱۸	۱۵	۱۳	۱۰		سامانه	تعداد سامانه‌های ارائه‌دهنده خدمات قضایی الکترونیکی	افزایش سامانه‌های ارائه‌دهنده خدمات قضایی الکترونیکی
۳۵۰	۳۰۰	۲۷۰	۲۳۰	۱۹۰	۱۵۰		دفتر	تعداد دفاتر خدمات قضایی الکترونیکی	افزایش دفاتر خدمات قضایی الکترونیکی
۲۰۰۲	۲۰۵۲	۲۰۰۲	۱۰۵۲	۱۰۰۲	۰۰۵۲	-	درصد	نسبت آرا صادره با استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس	افزایش آرای صادره با استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
								به کل محکومیت‌های کیفری	جایگزین حبس
۵	۵	۵	۵	۵	-	-	درصد	نسبت ساعات آموزش همگانی با موضوع دאوری به کل ساعات آموزش همگانی	
۹۵.۴	۹۵.۱	۹۴.۸	۹۴.۵	۹۴.۲	۹۳.۹	۹۳.۴	درصد	نسبت قراردادهای تأمین غیر از بازداشت به کل قراردادهای تأمین کیفری	افزایش تعدادقرارها ی تعلیق یا مجازاتو تعویق صدور حکم
۳۰	۲۸	۲۶	۲۴	۲۲	۲۰.۹	۲۰.۸	درصد	نسبت پرونده‌های منجر به صلح و سازش به کل پرونده‌ها	افزایش پرونده‌های منجر به صلح و سازش
							نسبت	نسبت آراء اعتراض شده به کل تصمیم‌ها	کاهش اعتراض‌ها به تصمیم‌های کمیسیون‌ها و هیأت‌ها
۲۵	۲۰	۱۸	۱۵	۱۳	۱۰		سامانه	تعداد سامانه‌های ارائه خدمات الکترونیکی قضایی	افزایش تعداد سامانه‌های ارائه خدمات الکترونیکی قضایی
۱۰۰	۸۰	۶۰	۴۰	۲۰	۰		درصد	نسبت واحدهای تحت پوشش بودجه‌ریزی مینی بر عملکرد به کل واحدها	تدوین و اجرای نظام اولویت بندی موضوع و میزان هزینه‌ها در کلیه دستگاهها
۸۲.۹	۸۱.۶	۸۰.۱	۷۸.۷	۷۷.۲	۷۶.۳	۶۹.۱	نفر	سرانه وکلای و مشاوران حقوقی نسبت به یکصد هزار نفر جمعیت	افزایش سرانه وکلای و مشاوران حقوقی نسبت به یکصد هزار نفر جمعیت

۳۸۲ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
							درصد	نسبت پرونده‌های دارای وکیل و مشاور حقوقی در پرونده‌های قضایی	افزایش استفاده از وکیل و مشاور حقوقی در پرونده‌های قضایی
۷۰	۶۸	۶۶	۶۴	۶۲	۶۰	۰	درصد	مناقصه و مزایده های نظارت شده به اعلام شده	افزایش نظارت‌ها
۴۶۰۰	۴۴۸۰	۴۳۰۰	۴۱۵۰	۴۰۲۰	۳۹۰۰	۰	درصد	افزایش بازرسی‌های انجام‌شده	افزایش بازرسی‌ها
۴۰	۳۶	۳۳	۳۰	۲۷	۲۴	۰	درصد	نرخ رشد ثمن ها و بازرسان افتخاری جذب شده به شناسائی شده	افزایش مشارکت تشکل‌ها و سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد در امر نظارت
۱۲۰۰	۱۰۰۰	۸۰۰	۶۰۰	۴۰۰	۲۵۰	۰	تعداد	افزایش گزارشهای واسله از سمن ها و بازرسان افتخاری	
۳۰۰۰۰	۲۸۰۰۰	۲۶۰۰۰	۲۴۰۰۰	۲۲۰۰۰	۲۱۵۰۰	۰	تعداد	افزایش دریافت اطلاعات مردمی	
۳۰۰۰	۲۷۰	۲۴۰	۲۰۰	۱۷۰	۱۵۰	۰	تعداد	افزایش گزارشهای اختصاصی و کیفی	افزایش کشف تخلف
۴	۴	۴	۴	۴	-	-	پژوهش	تعداد پژوهشهای انجام شده	افزایش پژوهشهای انجام شده برای شناسایی زمینه‌ها، عوامل و بسترهای وقوع جرائم شایع در هر منطقه
۱۶.۲	۱۵.۸	۱۵.۳.۹	۱۵.۰	۱۴.۷	۱۴.۴	۱۳.۴	نفر	نسبت قاضی به یک‌صد هزار نفر جمعیت	افزایش سرانه قاضی به یک‌صد هزار نفر جمعیت
۷۲.۰۱۷۲	۷۴.۱۶۹۷	۷۶.۲۷۳۶	۷۸.۳۱۱۶	۸۰.۳	۸۳.۶	۸۳	نفر	نسبت قاضی به یک‌صد هزار پرونده	افزایش سرانه قاضی به پرونده

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۳.۴	۳.۴	۳.۴	۳.۵	۳.۶	۳.۶	۳.۸	نفر	نسبت کارمند به قاضی	افزایش سرانه کارمند به قاضی
۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۸۹۵۸۰	۹۳۳۸۲	مترمربع	زیر بنای احداث شده	افزایش سرانه زیربنای فضای قضایی
۹۰	۹۰	۹۰	۹۰	۹۰	۹۰	۷۷	واحد	تجهیز ساختمان‌های موجود و جدیدالاحداث قضایی	تجهیز ساختمان‌ها و اماکن دستگاه قضایی
۶۰	۵۰	۴۵	۴۰	۳۳	۲۸	-	سامانه	تعداد سامانه ایجاد شده	افزایش سامانه‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظام قضایی
۵۰	۴۰	۳۰	۲۰	۱۰	۰	۰	درصد	درصد کاهش زندانیان	افزایش استفاده از تأسیسات جدید کیفری مانند تعلیق تعقیب یا مجازات، تعویق صدور حکم و مجازات‌های جایگزین حبس
۴۲	۴۰	۳۹	۳۷	۳۶	۳۵	-	درصد	نسبت زندانیان تحت پوشش به کل زندانیان واجد شرایط	افزایش زندانیان تحت پوشش برنامه های آموزشی تحصیلی
۱۰۵,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۹۵,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۸۵,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	-	نفر	تعداد زندانیان تحت پوشش آموزشهای فنی و حرفه ای	افزایش زندانیان تحت پوشش برنامه های آموزش های فنی و حرفه ای
۴۰	۳۵	۳۳	۳۰	۲۵	۲۰	-	درصد	نسبت زندانیان شاغل به کل زندانیان واجد شرایط	افزایش زندانیان شاغل

۳۸۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۵۷	۵۲	۴۷	۴۳	۳۹	۳۵	-	درصد	نسبت خانواده های تحت پوشش به کل خانواده های زندانیان نیازمند پوشش	افزایش خدمات خانواده زندانیان تحت پوشش
۶۰	۵۸	۵۵	۵۳	۵۰	۴۷	-	درصد	نسبت افراد شاغل شده به کل معرفی شده گان	افزایش اشتغال زندانیان آزاد شده
۶۳۰۰۰	۵۹۲۰۰	۵۵۴۰۰	۵۱۶۰۰	۴۷۸۰۰	۴۴۰۰۰	-	نفر	تعداد زندانیان ممتاز تحت پوشش	افزایش زندانیان ممتاز تحت پوشش برنامه های درمان اعتیاد
۵۵۹۱۵	۵۳۲۵۳	۵۰۷۱۸	۴۸۳۰۳	۴۶۰۰۰	۴۲۸۱۳	-	نفر	تعداد زندانیان تحت پوشش برنامه های روانی درمانی	افزایش زندانیان تحت پوشش برنامه های روانی درمانی
۲۰	۱۴	۸	۳	-	-	-	زندان	تعداد زندانیان خارج شده از شهر ها	خروج ۲۰ زندان کشور به خارج از شهرها
۳,۴۶۰,۷۵۱	۳,۳۵۹,۹۵۳	۳,۲۶۲,۰۹۰	۳,۱۶۷,۰۷۸	۳,۰۷۴,۸۳۳	۲,۹۸۵,۲۷۵	۲,۹۰۹,۰۶۱	جلد	تعداد اسناد مالکیت صادره	افزایش صدور سند مالکیت
۱۵۰,۰۰۰	۱۲۵,۰۰۰	۹۹,۰۰۰	۶۳,۰۰۰	۳۷,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۹,۴۸۶	قطعه	نقشه اراضی منابع طبیعی تثبیت شده (تجمعی)	افزایش تثبیت نقشه اراضی و املاک
۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	۷۸,۳۵۹	هکتار	نقشه کاداستر شهری تهیه و به روز رسانی شده	
۱۸,۱۱۵,۱۹۵	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۱,۸۰۰,۰۰۰	۸,۶۰۰,۰۰۰	۵,۵۰۰,۰۰۰	۲,۴۰۰,۰۰۰	۲,۰۵۸,۵۵۸	هکتار	نقشه کاداستر بافت مسکونی روستایی و زراعی (تجمعی)	
۳۵,۰۰۰,۰۰۰	۲۷,۰۰۰,۰۰۰	۱۹,۰۰۰,۰۰۰	۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۶,۵۰۰,۰۰۰	۳,۱۰۰,۰۰۰	۱,۱۰۰,۰۰۰	پرونده	اسکن سوابق و پرونده های ثبتی و تکمیل بانکهای اطلاعاتی (تجمعی)	تکمیل بانکهای اطلاعاتی

امور عمومی و قضایی / حقوقی و قضایی □ ۳۸۵

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۱,۴۲۱,۵۵۸	۱,۳۵۳,۸۶۵	۱,۲۸۹,۳۹۵	۱,۲۲۷,۹۹۵	۱,۱۶۹,۵۱۹	۱,۱۱۳,۸۲۸	۱,۳۲۲,۵۷۰	سند	تعداد اسناد تنظیمی قطعی غیر منقول	افزایش ثبت رسمی معاملات
۳,۰۳۵,۲۱۳	۲,۸۹۰,۶۷۹	۲,۷۵۳,۰۲۸	۲,۶۲۱,۹۳۱	۲,۴۹۷,۰۷۷	۲,۳۷۸,۱۶۹	۳,۰۲۳,۶۰۳	سند	تعداد اسناد تنظیمی قطعی منقول-وسایل نقلیه	
۱۳۴,۲۹۹	۱۳۱,۸۶۱	۱۱۹,۴۷۲	۱۱۷,۱۲۹	۱۱۴,۸۳۳	۱۱۲,۵۸۱	۸۷,۹۳۴	پرونده	تعداد پرونده‌های تشکیل شده اجرا اعم از صدور اجرائیه چکهای بلا محل، مهریه اجاره رهنی، شرطی	کاهش ورودی پرونده‌ها به محاکم
۷۲,۷۸۷	۷۰,۶۶۷	۶۸,۶۰۹	۶۶,۶۱۱	۶۴,۶۷۱	۶۲,۷۸۷	۵۶,۱۵۵	تعداد	تعداد شرکتها و موسسات غیر تجاری ثبت شده	اختصاص شناسه ملی به اشخاص حقوقی
۲,۱۸۴,۷۲۵	۲,۱۳۲,۹۲۵	۲,۰۶۱,۱۲۵	۱,۹۹۹,۳۲۵	۱,۹۳۷,۵۲۵	۱,۸۱۵,۷۲۵	۱,۸۱۵,۷۲۵	شناسه	تعداد شناسه ملی حقوقی صادر شده (از ابتدا تا کنون)	
۳,۰۹۸	۳,۰۶۷	۳,۰۳۷	۳,۰۰۷	۲,۹۷۷	۲,۹۴۸	۲,۸۴۱	اختراع	تعداد اختراع ثبت شده	افزایش ثبت مالکیت‌های معنوی
۱۶,۵۳۰	۱۶,۳۶۶	۱۶,۲۰۴	۱۶,۰۰۴	۱۵,۸۸۵	۱۵,۷۲۸	۱۶,۴۳۶	علامت تجاری	تعداد علائم تجاری ثبت شده	
۴,۴۱۳	۴,۳۶۹	۴,۳۲۶	۴,۲۸۳	۴,۲۴۰	۴,۱۹۹	۳,۴۶۰	طرح	تعداد طرح‌های صنعتی ثبت شده	
۳,۸۹۱	۳,۸۵۲	۳,۸۱۴	۳,۷۷۶	۳,۷۳۹	۳,۷۰۲	۳,۰۲۸	اظهارنامه	تعداد اظهارنامه ثبت بین المللی مادرید	
۳۵۵	۳۵۰	۳۴۵	۳۴۰	۳۳۵	-	۳۳۰	واحد	تعداد واحد راه اندازی شده	افزایش واحدهای معاینات بالینی پزشکی قانونی
۸۴	۷۴	۶۴	۵۴	۴۴	-	۳۴	واحد	تعداد واحدهای تجهیز شده	تکمیل تجهیزات واحدهای معاینات بالینی پزشکی قانونی بر اساس استانداردهای تعیین شده
۲	۲	۲	۲	۲	-	۲۲۰	واحد	تعداد واحد راه اندازی شده	افزایش واحدهای معاینات اجساد پزشکی قانونی

۳۸۶ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۵۹	۵۶	۵۳	۵۰	۴۷	-	۴۴	واحد	تعداد واحد راه اندازی شده	تکمیل تجهیزات واحدهای ماینات اجساد پزشکی قانونی بر اساس استانداردهای تعیین شده
۸۹	۸۶	۸۳	۸۰	۷۷	-	۷۴	واحد	تعداد واحد راه اندازی شده	افزایش واحدهای آزمایشگاه پزشکی قانونی
۶۹	۶۴	۵۹	۵۴	۴۹	-	۴۴	واحد	تعداد واحدهای تجهیز شده	تکمیل تجهیزات واحدهای آزمایشگاهی پزشکی قانونی بر اساس استانداردهای تعیین شده
۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	-	-	داده	تعداد داده های ورودی	افزایش داده‌های ورودی بانک ژنتیک
۶۵	۶۸	۷۱	۷۴	۷۷	-	۸۰	روز	زمان تعیین علت فوت	کاهش زمان تعیین علت فوت
۲۰۸	۱۹۶	۱۸۳	۱۷۱	۱۵۷	-	۱۴۴	تعداد	تعداد دستورالعملهای بازنگری شده	بازنگری، اصلاح و تدوین دستورالعملهای تخصصی
۹۰	۶۰	۳۰	۱۰	-	-	-	شهر	تعداد شهرهای ارائه دهنده خدمات	افزایش خدمات ومعمینات بالینی در شهرها
۶,۰۰۰	۶,۰۰۰	۶,۰۰۰	۶,۰۰۰	۶,۰۰۰	-	۱,۰۰۰	متر مربع	بهسازی و ساخت فضای فیزیکی	افزایش آمادگی در بحرانها
۱,۲۵۰	۱,۵۰۰	۱,۲۵۰	۱,۰۰۰	۷۵۰	-	۵۰۰	نفر- ساعت	آموزش نیروی انسانی	
۳۱	۲۵	۲۰	۱۵	۷	-	-	مرکز	تجهیز مراکز به تجهیزات پیشرفته	

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	-	۶۰	واحد	تعداد واحدهای ارزیابی شده	ارزیابی دوره‌های عملکرد واحدهای تابعه مبتنی بر شاخص‌های ذریبط
۳۴۰	۲۰۰	۱۶۰	۱۲۰	۸۰	-	۴۰	پژوهش	تعداد پژوهش‌های انجام شده	افزایش پژوهش در سازمان پزشکی قانونی کشور
۱۳۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۹۲,۲۹۶	-	۸۳,۳۳۶	متر مربع	تعداد ساختمان‌های تعمیر شده	تعمیر ساختمان‌های فعال
۵	۵	۵	۵	۵	-	۴	تعداد واحدها	تأمین تجهیزات اداری واحدهای جدید	افزایش تجهیز واحدهای اداری
۵	۵	۵	۵	۵	-	۵	درصد	درصد نوسازی تجهیزات اداری واحدهای فعال	پزشکی قانونی
۹۵	۹۰	۸۵	۸۰	۷۵	۷۰		نسبت	قضات تخصصی به کل قضات	افزایش رسیدگی‌های تخصصی
۵۵	۵۰	۴۵	۴۰	۳۵	۳۰		" "	شعب تخصصی فال به کل شعب فال	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵		تعداد	تعداد قرارها و آراء ارزیابی شده از هر قاضی	افزایش نظارت کمی و کیفی به قرارها و آراء
۹۰	۸۸	۸۶	۸۴	۸۲	۸۰		درصد	درصد آراء تایید شده در محاکم عالی	کاهش آراء نقض شده محاکم
۱,۳۵۰	۱,۲۰۰	۱,۱۵۰	۱,۱۰۰	۱,۰۵۰	۱,۰۰۰		تعداد	تعداد نشست‌های قضایی در واحدهای استانی قضایی	اتقان آراء و ایجاد رویه های واحد در تصمیمات قضایی
۷۵	۷۰	۶۵	۶۰	۵۵	۵۰		تعداد	تعداد نظرات مشورتي حقوقی	
۲۰۰,۰۰۰	۱۸۰,۰۰۰	۱۶۰,۰۰۰	۱۴۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰		نفر ساعت	میزان ساعات آموزش برگزار شده برای ضابطین	ارتقاء سطح دانش ضابطین

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۲۵	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۰		روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در تحقیقات مقدماتی (شعب دادرسی دادسرای نظامی)	کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها
۸۰	۸۳	۸۵	۸۸	۹۰	۹۰		روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در تحقیقات مقدماتی (شعب بازپرسی دادسرای نظامی)	
۸۰	۸۳	۸۵	۸۸	۹۰	۹۰		روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی شعب دادگاه نظامی ۱ دادسرای نظامی)	
۲۵	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۰		روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی شعب دادگاه نظامی ۲ دادسرای نظامی)	
۲۵	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۰		روز	میانگین زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی شعب دادگاه تجدیدنظر دادسرای نظامی)	
۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰		تعداد	تشکیل مجامع پیشگیری از وقوع جرم استانی	ارتقاء دانش و مهارت فرماندهان در پیشگیری از وقوع جرم
۱۵۰	۱۴۰	۱۳۰	۱۲۰	۱۱۰	۱۰۰		عنوان	تعداد مطالب منتشر شده در رسانه‌های عمومی و اختصاصی	افزایش استفاده از ظرفیت رسانه‌ها
۵۵۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۴۵۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰		نفر ساعت	میزان ساعات آگاه‌سازی برای نیروهای مسلح	ارتقاء سطح دانش نیروهای مسلح
۴	۴	۴	۳	۳	۳		سرانه	نسبت کارمند به قاضی	افزایش سرانه کارمند به قاضی

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۱۵۰۰	۱,۴۰۰	۱,۳۰۰	۱,۲۰۰	۱,۱۰۰	۱,۰۰۰		تعداد	برنامه های برگزار شده	افزایش برنامه‌های ترویج فرهنگ اسلامی
۳۰	۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۵		درصد رشد	رشد کمی و کیفی ارزیابی‌ها	ارتقاء ارزیابی عملکرد کارکنان
۳۱	۳۱	۳۱	۲۶	۲۱	۱۵		واحد سازمانی	تعداد نظارت و بازرسی‌های برنامه ای از واحدهای سازمانی	افزایش نظارت و بازرسی
۸۰	۷۵	۷۰	۶۵	۶۰	۵۵		درصد	نسبت پرونده و پرونده اسناد امحاء شده به قابل امحاء	امحاء اسناد و پرونده های زائد
۲۰	۱۸	۱۶	۱۴	۱۲	۱۰		فرآیند	تعداد فرآیندهای بازنگری شده	افزایش فرآیندهای بازنگری شده
۱۰۰,۰۰۰	۹۵,۰۰۰	۸۵,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۷۰,۰۰۰		مترمربع	زیر بنای احداث شده	افزایش سرانه زیربنای فضای قضایی
۳	۳	۳	۳	۳	۳		دستگاه	ساختمان‌های نوسازی شده	نوسازی و بهینه‌سازی فضاهای موجود
۵	۵	۵	۵	۵	۵		واحد	تجهیز ساختمان‌های موجود و جدیدالاحداث	تجهیز ساختمان‌ها و اماکن دستگاه قضایی
۱۵,۰۰۰	۱۴,۰۰۰	۱۳,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۱۱,۰۰۰	۱۰,۰۰۰		نفر ساعت	میزان آموزش قضات	افزایش سرانه ساعات آموزشی قضات
۴۵,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۲۰,۰۰۰		نفر ساعت	میزان آموزش کارمندان	افزایش سرانه ساعات آموزشی کارکنان
۲۵	۳۰	۲۵	۲۰	۱۵	۱۰		تعداد	تعداد پژوهش‌های کاربردی	افزایش پژوهش‌های کاربردی

۳۹۰ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

سال‌های برنامه ششم					سال پایه		شاخص		هدف کمی
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	واحد	عنوان	
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰		تعداد	تعداد سامانه	افزایش تعداد سامانه‌های خدمات رسانی
۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰		واحد سازمانی	تعداد واحد تجهیز شده نسبت به کل واحدهای سازمان	پوشش کامل نیازهای نرم افزاری و سخت افزاری سازمان

منابع مالی مورد نیاز تحقق اهداف کمی در برنامه ششم از محل درآمدهای عمومی
(بدون ردیف‌های درآمد هزینه)

میلیارد ریال

از محل درآمد عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۶۷.۴	۱۷.۲	۱۵.۱	۱۳.۳	۱۱.۶	۱۰.۲	افزایش نظارت دیوان عالی کشور بر محاکم
۶۷.۴	۱۷.۲	۱۵.۱	۱۳.۳	۱۱.۶	۱۰.۲	افزایش نظارت دادستانی کل کشور بر دادسراها
۷.۹	۲	۱.۸	۱.۶	۱.۴	۱.۲	افزایش تعداد شعب تخصصی
۵۳۲.۸	۱۳۶	۱۱۹	۱۰۵	۹۲	۸۰.۶	افزایش آراء درج شده و مورد تحلیل و نقد در سامانه تناد
۶۰.۸	۱۵۵	۱۳۶	۱۲۰	۱۰۵	۹۲	افزایش نظارت کیفی به قرارها و آراء ارزیابی شده
۰.۳	۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۴	افزایش واحدهای قضایی تحت پوشش شبکه عدالت

از محل درآمد عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۰.۳	۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۴	افزایش قضات تحت پوشش شبکه اطلاع‌رسانی قوانین
۲۹.۸	۸	۶.۹	۵.۸	۴.۸	۴.۰	افزایش گروه‌های مجهز بررسی صحنه جرم و کشف علمی جرم
۱۰,۳۱۱.۸	۲,۶۳۴.۸	۲,۳۱۱	۲,۰۲۷.۴	۱,۷۷۸.۴	۱,۵۶۰	افزایش تعداد ابلاغ الکترونیکی اوراق قضایی
۱۴۶,۷۰۴.۰	۳۷,۶۲۵.۹	۳۲,۸۴۳.۸	۲۸,۸۰۳.۳	۲۵,۲۶۷.۰	۲۲,۱۶۴	کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها در تحقیقات مقدماتی
						کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها در دادرسی
۰.۹	۰.۲	۰.۲۲	۰.۱۸	۰.۱۵	۰.۱۳	افزایش سامانه‌های ارائه‌دهنده خدمات قضایی الکترونیکی
۰.۲	۰.۰۴۴	۰.۰۳۹	۰.۰۳۴	۰.۰۳	۰.۰۲۶	افزایش پرونده‌های منجر به صلح و سازش
						۱,۵۰۱.۲
۷۹۳.۲	۲۰۳	۱۷۸	۱۵۶.۰	۱۳۶.۸	۱۲۰	افزایش نظارت‌ها
۷,۹۳۲	۲,۰۲۷	۱,۷۷۸	۱,۵۵۹.۵	۱,۳۶۸.۰	۱,۲۰۰	افزایش بازرسی‌ها
۹۹۲	۲۵۳	۲۲۲	۱۹۵	۱۷۱	۱۵۰	افزایش مشارکت تشکل‌ها و سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد در امر نظارت
۹۸۳	۲۳۰	۲۲۷	۱۹۹	۱۷۴	۱۵۳	افزایش کشف تخلف
۱۹۲.۷	۴۵	۴۴.۴	۳۹	۳۴	۳۰	افزایش پژوهش‌های انجام شده برای شناسایی زمینه‌ها، عوامل و بسترهای وقوع جرائم شایع در هر منطقه
۱,۹۹۱.۳	۴۶۶	۴۵۹.۳	۴۰۳	۳۵۳.۴	۳۱۰	افزایش سرانه قاضی به یک‌صد هزار نفر جمعیت
۳,۱۸۰	۷۴۴	۷۳۳.۴	۶۴۳	۵۶۴.۳	۴۹۵	افزایش سرانه کارمند به قاضی

۳۹۲ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

از محل درآمد عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۹,۸۳۰.۴	۵,۵۱۵.۷	۴,۵۹۶.۵	۳,۸۳۰	۳,۱۹۲.۰	۲,۶۹۵.۹	افزایش سرانه زیربنای فضای قضائی
۳,۷۲۰.۸	۱,۰۳۶.۸	۸۶۴.۰	۷۲۰	۶۰۰	۵۰۰	تجهیز ساختمان‌ها و اماکن دستگاه قضائی
۱,۷۰۵.۴	۴۳۵.۸	۳۸۲.۲	۳۳۵	۲۹۴.۱	۲۵۸.۰	افزایش سامانه‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظام قضائی
۵۴۵.۳	۱۳۹.۳	۱۲۲.۲	۱۰۷.۲	۹۴.۱	۸۲.۵	افزایش زندانیان تحت پوشش برنامه های آموزش تحصیلی
۲۸۴.۲	۷۲.۶	۶۳.۷	۵۵.۹	۴۹.۰	۴۳	افزایش زندانیان تحت پوشش برنامه های آموزش های فنی و حرفه ای
۷۱۰.۶	۱۸۱.۶	۱۵۹.۳	۱۳۹.۷	۱۲۲.۶	۱۰۷.۵	افزایش اشتغال زندانیان آزاد شده
۳۲۱	۸۱.۹	۷۱.۹	۶۳.۰	۵۵	۴۸.۵	افزایش زندانیان معناد تحت پوشش برنامه های درمان اعتیاد
۹۱۲.۲	۲۳۳.۱	۲۰۴.۵	۱۷۹.۳	۱۵۷.۳	۱۳۸	افزایش زندانیان تحت پوشش برنامه های روان درمانی
۱۰,۴۱۸	۲,۹۰۳	۲,۴۱۹	۲,۰۱۶	۱,۶۸۰	۱,۴۰۰	خروج ۲۰ زندان کشور به خارج از شهرها
۱۵۸,۶۴۲.۵	۴۰,۵۳۵.۰	۳۵,۵۵۷.۱	۳۱,۱۹۰.۴	۲۷,۳۶۰.۰	۲۴,۰۰۰	افزایش صدور سند مالکیت
۸۶	۲.۲	۱.۹	۱.۷	۱.۵	۱.۳	افزایش و تثبیت نقشه اراضی و املاک
۳۱۳	۹۳	۷۸	۷۰	۵۹	۱۳	
۵,۲۸۸.۱	۱,۳۵۱.۲	۱,۱۸۵.۲	۱,۰۴۰	۹۱۲.۰	۸۰۰.۰	
۲,۳۱۴	۶۸۱	۵۴۱	۴۳۲	۳۶۰	۳۰۰	تکمیل بانکهای اطلاعاتی
۳۵۳.۶	۹۰.۴	۷۹.۳	۶۹.۵	۶۱.۰	۵۳.۵	افزایش ثبت رسمی معاملات
۷۵۴.۹	۱۹۲.۹	۱۶۹	۱۴۸.۴	۱۳۰.۲	۱۱۴.۲	
۰.۷	۰.۱۷	۰.۱۵	۰.۱	۰.۱۱	۰.۱	کاهش ورودی پرونده ها به محاکم

از محل درآمد عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۰۶	۲.۷	۲.۳۷	۲.۱	۱.۸	۱.۶	اختصاص شناسه ملی به اشخاص حقوقی
۸۹۲.۴	۲۲۸.۰	۲۰۰.۰۱	۱۷۵.۴	۱۵۳.۹	۱۳۵	
۷.۶	۲	۱.۷	۱.۵	۱.۳	۱.۲	افزایش ثبت مالکیت‌های معنوی
۸۹۳.۰	۲۴۸.۸	۲۰۷.۴	۱۷۲.۸	۱۴۴.۰	۱۲۰.۰	افزایش واحدهای معاینات بالینی پزشکی قانونی
۲۰۸.۴	۵۸.۱	۴۸.۴	۴۰.۳	۳۳.۶	۲۸.۰	تکمیل تجهیزات واحدهای معاینات بالینی پزشکی قانونی بر اساس استانداردهای تعیین شده
۳۷۲.۱	۱۰۳.۷	۸۶.۴	۷۲.۰	۶۰.۰	۵۰.۰	افزایش واحدهای معاینات اجساد پزشکی قانونی
۲۹۷.۷	۸۲.۹	۶۹.۱	۵۷.۶	۴۸.۰	۴۰.۰	تکمیل تجهیزات واحدهای معاینات اجساد پزشکی قانونی بر اساس استانداردهای تعیین شده
۵۹۵.۳	۱۶۵.۹	۱۳۸.۲	۱۱۵.۲	۹۶.۰	۸۰.۰	افزایش واحدهای آزمایشگاه پزشکی قانونی
۵۹۵.۳	۱۶۵.۹	۱۳۸.۲	۱۱۵.۲	۹۶.۰	۸۰.۰	تکمیل تجهیزات واحدهای آزمایشگاهی پزشکی قانونی بر اساس استانداردهای تعیین شده
۱,۴۵۴.۲	۳۷۱.۶	۳۲۵.۹	۲۸۶	۲۵۱	۲۲۰	افزایش داده های ورودی بانک ژنتیک
۳,۹۶۶.۱	۱,۰۱۳.۴	۸۸۹	۷۸۰	۶۸۴	۶۰۰	کاهش زمان تعیین علت فوت

۳۹۴ □ سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

از محل درآمد عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۰.۹	۰.۲	۰.۲	۰.۱۸	۰.۱۶	۰.۱	بازنگری، اصلاح و تدوین دستورالعمل‌های تخصصی
۱,۰۱۸.۰	۲۶۰.۱	۲۲۸	۲۰۰	۱۷۶	۱۵۴	افزایش خدمات و معاینات بالینی در شهرها
۹۰۲.۱	۲۶۳.۵	۲۱۹.۶	۱۸۳	۱۳۶	۱۰۰	افزایش آمادگی در بحرانها
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	
۹۹.۲	۲۵.۳	۲۲.۲	۱۹.۵	۱۷.۱	۱۵	
۲۳.۱	۵.۹	۵.۲	۴.۵	۴.۰	۳.۵	ارزیابی دوره‌های عملکرد واحدهای تابعه مبتنی بر شاخص‌های ذیربط
۱۳.۲	۳.۴	۳.۰	۲.۶	۲.۳	۲	افزایش پژوهش در سازمان پزشکی قانونی کشور
۳,۳۴۹	۹۳۳	۷۷۸	۶۴۸	۵۴۰	۴۵۰	احداث ساختمان جدید
۲۰.۸	۵۸.۱	۴۸	۴۰.۳	۳۳.۶	۲۸.۰	توسعه، تعمیر و تکمیل ساختمان‌های فعال
۵۲۸.۸	۱۳۵.۱	۱۱۸.۵	۱۰۴.۰	۹۱	۸۰	افزایش رسیدگی‌های تخصصی
۲۶۴.۴	۶۷.۶	۵۹.۳	۵۲.۰	۴۶	۴۰	افزایش نظارت کمی و کیفی به قرارها و آراء
۵۲۸.۸	۱۳۵.۱	۱۱۸.۵	۱۰۴.۰	۹۱	۸۰	کاهش آراء نقض شده محاکم
۱,۳۲۲.۰	۳۳۷.۸	۲۹۶.۳	۲۵۹.۹	۲۲۸	۲۰۰	انتقان آراء و ایجاد رویه‌های واحد در تصمیمات قضایی
۲۶۴.۴	۶۷.۶	۵۹.۳	۵۲.۰	۴۶	۴۰	ارتقاء سطح دانش ضابطین
۱,۳۲۲.۰	۳۳۷.۸	۲۹۶.۳	۲۵۹.۹	۲۲۸	۲۰۰	کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها
۹۹.۲	۲۵.۳	۲۲.۲	۱۹.۵	۱۷.۱	۱۵	انجام تحقیقات علمی کاربردی

از محل درآمد عمومی						هدف کمی
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۳۲.۲	۳۳.۸	۲۹.۶	۲۶.۰	۲۳	۲۰	ارتقاء دانش و مهارت فرماندهان در پیشگیری از وقوع جرم
۳۳.۱	۸.۴	۷.۴	۶.۵	۵.۷	۵	افزایش استفاده از ظرفیت رسانه ها
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	ارتقاء سطح دانش نیروهای مسلح
۱۹۸.۳	۵۰.۷	۴۴.۴	۳۹.۰	۳۴.۲	۳۰	افزایش سرانه کارمند به قاضی
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	افزایش برنامه های ترویج فرهنگ اسلامی
۲۶۴.۴	۶۷.۶	۵۹.۳	۵۲.۰	۴۶	۴۰	ارتقاء ارزیابی عملکرد کارکنان
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	افزایش نظارت و بازرسی
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	امحاء اسناد و پرونده های زائد
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	افزایش فرایندهای بازرگری شده
۱,۰۷۱.۶	۲۹۹	۲۴۹	۲۰۷	۱۷۳	۱۴۴	افزایش سرانه زیربنای فضای قضائی(سازمان قضائی)
۲۶۷.۹	۷۴.۶	۶۲.۲	۵۱.۸	۴۳	۳۶	نوسازی و بهینه سازی فضاهای موجود (سازمان قضائی)
۲۶۷.۹	۷۴.۶	۶۲.۲	۵۱.۸	۴۳	۳۶	تجهیز ساختمان ها و اماکن دستگاه قضائی(سازمان قضائی)
۶,۶۱۰.۱	۱,۶۸۹	۱,۴۸۲	۱,۳۰۰	۱,۱۴۰	۱,۰۰۰	بهبود جذب و مدیریت منابع مالی
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	افزایش سرانه ساعات آموزشی قضات
۶۶.۱	۱۶.۹	۱۴.۸	۱۳.۰	۱۱.۴	۱۰	افزایش سرانه ساعات آموزشی کارکنان
۱۳۲.۲	۳۳.۸	۲۹.۶	۲۶.۰	۲۳	۲۰	افزایش پژوهش های کاربردی
۱۳۲.۲	۳۳.۸	۲۹.۶	۲۶.۰	۲۳	۲۰	افزایش تعداد سامانه های خدمات رسانی
۱۲۵.۶	۳۲.۱	۲۸.۱	۲۴.۷	۲۲	۱۹	پوشش کامل نیازهای نرم افزاری و سخت افزاری سازمان
۴۱۱,۰۱۸	۱۰۶,۱۲۵	۹۲,۵۰۶	۸۰,۶۶۰	۷۰,۳۵۱	۶۱,۳۷۶	جمع کل

منابع عمومی پیش‌بینی شده طی برنامه ششم

میلیارد ریال

نوع اعتبار	از محل درآمد عمومی				
	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
امور قضائی (هزینه)	۵۵,۲۷۱	۶۳,۰۰۹	۷۱,۸۳۱	۸۱,۸۸۶	۹۳,۳۵۰
فصل اداره امور قضائی	۵۴,۶۲۵	۶۲,۲۷۳	۷۰,۹۹۱.۰	۸۰,۹۲۹	۹۲,۲۵۹
فصل تحقیق و توسعه در امور قضائی	۶۴۶	۷۳۶	۸۴۰	۹۵۷	۱,۰۹۱
امور قضائی (تملك)	۶,۱۰۴.۹	۷,۳۴۱.۶	۸,۸۲۹.۲	۱۰,۶۲۰.۳	۱۲,۷۷۴.۷
فصل اداره امور قضائی	۵,۸۱۸.۴	۶,۹۸۲	۸,۳۷۸.۰	۱۰,۰۵۴.۰	۱۲,۰۶۴.۰
فصل تحقیق و توسعه در امور قضائی	۲۸۶.۵	۳۵۹.۶	۴۵۱.۲	۵۶۶.۳	۷۱۰.۷
جمع کل (هزینه و تملك)	۶۱,۳۷۶	۷۰,۳۵۱	۸۰,۶۶۰	۹۲,۵۰۶	۱۰۶,۱۲۵
جمع	۳۶۵,۳۴۷	۴۳۱,۰۷۷	۴۳,۲۷۴.۳	۴۳,۲۹۶.۵	۴۵,۶۷۰.۸

Presidency

Management and Planning Organization

*Sixth Social, Economic and Cultural Development Plan Detailed Document
of the Islamic Republic of Iran*

(2016-2020)

Sectoral Area (2)

مرکز اسناد، مدارک و انتشارات

ISBN: 978-964-179-687-9

9 789641 796879